

DEPARTAMENT FILOLOGIA CATALANA

LA COHESIÓ LÉXICA EN SEQÜÈNCIES NARRATIVES

JOSEP RIBERA I CONDOMINA

UNIVERSITAT DE VALENCIA
Servei de Publicacions
2008

Aquesta Tesi Doctoral va ser presentada a València el dia 18 de juny de 2008 davant un tribunal format per:

- D. Vicent Salvador Liern
- D^a. Margarida Bassols Puig
- D^a. Maria Josep Marín Jordà
- D. Salvador Pons Bordería
- D. Pelegrí Sancho Cremades

Va ser dirigida per:

D^a. Maria Josep Cuenca Ordinyana

©Copyright: Servei de Publicacions
Josep Ribera i Condomina

Depòsit legal:

I.S.B.N.:978-84-370-7285-2

Edita: Universitat de València
Servei de Publicacions
C/ Artes Gráficas, 13 bajo
46010 València
Spain
Telèfon: 963864115

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
FACULTAT DE FILOLOGIA, TRADUCCIÓ
I COMUNICACIÓ
DEPARTAMENT DE FILOLOGIA CATALANA

LA COHESIÓ LÈXICA
EN SEQÜÈNCIES NARRATIVES

TESI DOCTORAL

PRESENTADA PER:

JOSEP RIBERA I CONDOMINA

DIRIGIDA PER:

Dra. MARIA JOSEP CUENCA ORDINYANA

VALÈNCIA, 2008

Als meus pares,
amb tota l'estima i reconeixement
per la confiança i els esforços de tota una vida
invertits en el meu procés formatiu

AGRAÏMENTS

La recerca que ara culmina amb la presentació d'aquesta tesi doctoral no hagués estat possible sense les contribucions diverses i variades de moltes persones que, en major o menor mesura i des d'òptiques diferents, s'hi han vist implicades. En aquest sentit, la responsabilitat de la investigació és de qui escriu aquestes ratlles. A ell i només a ell s'ha d'atribuir els possibles errors del treball, mentre que els encerts han de ser compartits amb totes les persones que han aportat el seu granet de sorra, de vegades tot un areny, perquè el vaixell arribés a la platja.

Així doncs, cal que expressi, en primer lloc, tot el meu agraïment a la dra. Maria Josep Cuenca, directora d'aquesta tesi doctoral. Sense els seus coneixements de lingüística general, extensos i rigorosos, i sense els exemples de l'aplicació d'aquests coneixements a l'ensenyament de llengües que proporcionen els seus treballs hagués estat impossible de portar a bon port aquesta investigació sobre la cohesió referencial, un dels temes més rellevants de l'estudi del llenguatge i, a la vegada, més esmunyedissos. A més, cal que agraeixi a Maria Josep Cuenca la diligència amb què sempre m'ha fet arribar els seus comentaris i les seves correccions, *in praesentia* o *in absentia*, i el tracte personal que m'ha dispensat, essencial en moments difícils en què la investigació s'estancava o entrava en crisi.

D'altra banda, és fonamental que esmenti la paciència que van tenir i han tingut els meus estudiants de l'I.E.S d'Almenara, des del curs acadèmic 2001-2002, en què es va iniciar la investigació que presentem, fins al moment d'escriure aquestes paraules (i encara més enllà). Els estudiants d'aquell curs van esdevenir, sense saber-ho, els meus estimats *cobais* de laboratori (amb lectura afectuosa del terme, si us plau), mentre els projectava les històries que els havien d'incitar a proporcionar-me les dades que necessitava per a la recerca, el corpus d'investigació fonamental de la tesi. Així mateix, la contribució dels alumnes dels cursos posteriors s'ha d'agrair també. Les classes teòriques i aplicades sobre producció escrita ens han permès discutir els problemes de la cohesió referencial i fer propostes aplicades de resolució, cosa que, d'altra banda, ha revertit en una millora substancial de la competència discursiva escrita dels estudiants.

En un altre ordre de coses, vull manifestar la meva gratitud a la dra. Maria Jesús Pons Bordería pel rigor de l'estudi estadístic a què ha sotmès les dades

quantitatives d'aquesta tesi, sense conèixer-nos personalment i de manera desinteressada.

És necessari explicitar també l'ajuda dels meus companys i companyes de l'I.E.S d'Almenara, especialment de Maria Pilar Martínez, que va col·laborar en l'elaboració del corpus, i la comprensió del Cap d'Estudis, José Antonio Lirola, i del Director del Centre, Francesc Xavier Martí, que m'han ofert tota mena de facilitats per poder compaginar la investigació amb les obligacions docents. Tampoc no puc oblidar els consells de Tomás Valenzuela i Ana Soldevilla i l'aportació de Pepa Montesinos, que malauradament ens va deixar fa uns anys.

Els ànims que m'han donat tots els meus amics, sobretot Josep Mir i Manel Rodríguez-Castelló, que han aguantat amb paciència estoica la meva conversa monotemàtica durant els anys que ha durat la investigació, mereixen un paràgraf a part. Josep Mir m'ha proporcionat comentaris molt valuosos sobre qüestions de filosofia del llenguatge i Manel Rodríguez-Castelló ha fet una tasca de correcció estilística pacient i impagable. Així mateix, he de deixar constància del suport d'Anna Pellicer, que confia cegament en mi, de Júlia Todolí i, en un àmbit més personal, de Robert Ferrer, amb la música de la seva amistat.

Finalment, vull expressar el més profund afecte i reconeixement a la meva família, sobretot a la meva mare, al meu pare, als meus germans i als meus nebots, que han hagut de suportar la incomunicació i l'agreujament del meu caràcter, ja dur *per se*, com a conseqüència de la dedicació, de vegades absolutament excloent, a la recerca que presentem. A tots ells dedico aquesta tesi doctoral.

Come on, Scottie. Let's get out of here.
It's Mozart, Wolfgang Amadeus.
I had a long talk with that lady in Musical Therapy...
...and she says that Mozart's the boy for you...
...the broom that sweeps the cobwebs away.
It's what the lady said.
It's wonderful how they have it all taped now, John.
They have music for dipsomaniacs, and music for melancholiacs...
...and music for hypochondriacs.
I wonder what would happen if somebody got their files mixed up.

-*Vertigo*, Alfred Hitchcock (1958)-

Índex

1. Introducció	7
1.1. Tema de l'estudi i precedents de la recerca	8
1.2. Característiques del corpus i del gènere textual	10
1.2.1. El corpus d'escriptors experts	12
1.2.2. El corpus d'aprenents. Procés d'elaboració	13
1.3. Característiques dels aprenents	15
1.4. Metodologia d'anàlisi del corpus	26
1.4.1. Marcatge	26
1.4.2. Bases de dades	30
1.5. Objectius	34
1.6. Hipòtesis	37
1.7. Marc teòric: descripció general	39
1.8. Estructura de l'estudi	42
2. El concepte de referència	47
2.1. Introducció	48
2.2. El concepte de referència des de la filosofia del llenguatge	48
2.2.1. Frege: la distinció entre referència i sentit	49
2.2.2. Russell: la teoria de les descripcions definides	59
2.2.3. Carnap: la teoria de la intensió i l'extensió	67
2.2.4. Quine: la relació de sinonímia	70
2.2.5. Internisme i externisme lingüístic	73
2.3. Els modes referencials: la dicotomia dixi vs. anàfora	77
2.4. La referència des del punt de vista textual	93
2.4.1. Referència i subcategories nominals	95
2.4.2. La cohesió textual	100
2.4.3. La referència com a fenomen cohesiu	103

2.4.3.1.	L'establiment de la referència	108
2.4.3.2.	El manteniment de la referència	113
2.5.	L'enfocament cognitivista de la referència	117
2.4.1.	La noció de model discursiu	117
2.4.2.	El concepte d'ancoratge en la gramàtica cognitiva	119
2.6.	Conclusions	120
3.	El concepte d'anàfora. Perspectiva interpretativa	121
3.1.	Introducció	122
3.2.	La Gramàtica Generativa: les nocions de lligam i de control	123
3.2.1	Aproximacions sintàctiques a les nocions de lligam i de control	124
3.2.2.	Una alternativa semàntica a la noció de lligam	131
3.3.	Aproximacions pragmàtiques: la teoria neogriceana	134
3.3.1.	L'aproximació neogriceana de Levinson	135
3.3.2 .	La proposta d'Huang: les restriccions de consistència sobre les implicatures	143
3.4.	Aproximacions textuais	148
3.4.1.	Definicions de la lingüística textual	148
3.4.2.	El model de la continuïtat dels tòpics	154
3.4.3.	El model de la jerarquia estructural	167
3.5.	Aproximacions cognitivistes	172
3.5.1.	La teoria de l'accessibilitat	172
3.5.1.1.	Marcants d'accessibilitat baixa	177
3.5.1.2.	Marcants d'accessibilitat mitjana	178
3.5.1.3.	Marcants d'accessibilitat alta	178
3.5.1.4.	L'escala d'accessibilitat	180
3.5.2.	Els espais mentals	184

3.5.3. La perspectiva psicologicocognitivista de Cornish	191
3.5.4. La teoria del <i>Centratge</i> ('Centering Theory')	201
3.6. Conclusions	207
4. La cohesió lèxica com a mecanisme de referència	211
4.1. Introducció	212
4.2. Els mecanismes de referència en la proposta de Halliday i Hasan	212
4.3. Els mecanismes de referència gramatical	229
4.3.1. L'anàfora	229
4.3.2. L'el·lipsi o anàfora zero	237
4.3.3. La dixi textual	242
4.4. La cohesió lèxica: concepte i tipus	245
4.4.1. La repetició	250
4.4.2. La reiteració: la sinonímia	261
4.4.2.1. La sinonímia lèxica	265
4.4.2.2. La sinonímia discursiva	268
4.4.3. La reiteració: les relacions inclusives	269
4.4.4. La reiteració: els noms generals	273
4.4.5. Els noms generals i el concepte de nom encapsulador ("shell noun") de Schmid (2000)	275
4.4.5.1. Criteri funcional	277
4.4.5.2. Criteri semàntic	280
4.4.5.3. Criteri estructural	289
4.4.6. L'anàfora associativa	295
4.5. Conclusions	299

5. La cohesió lèxica en les produccions escrites	
dels experts	301
5.1. Introducció	302
5.2. L'establiment i el manteniment de la referència en el corpus d'experts	306
5.3. L'estructures d'establiment de la referència	307
5.3.1. L'estructures nominals i paranominals	311
5.3.1.1. Els sintagmes nominals definits simples	320
5.3.1.2. Els sintagmes nominals definits expansionats	328
5.3.1.3. Els sintagmes nominals indefinits	331
5.3.1.4. Les estructures presentacionals	333
5.3.2. Les estructures predicatives	336
5.4. L'anàfora de sentit	342
5.5. El manteniment de la referència	350
5.5.1. La interdependència dels mecanismes gramaticals i de la cohesió lèxica	351
5.5.2. Els mecanismes gramaticals. Una visió general	357
5.6. La cohesió lèxica en els corpus d'experts	361
5.6.1. La repetició	366
5.6.2. La reiteració	377
5.6.2.1. La sinonímia	378
5.6.2.2. Les relacions inclusives d'hiperonímia i hiponímia	382
5.6.2.3. Les relacions inclusives: els noms generals	386
5.7. El funcionament dels títols en els processos referencials	398
5.8. Els problemes de la referència en el corpus d'experts	404
5.9. Coherència i cohesió en el corpus d'experts	410
5.10. Conclusions	421

6. La cohesió lèxica en les produccions escrites	
dels aprenents. Anàlisi comparativa	427
6.1. Introducció	428
6.2. L'establiment i el manteniment de la referència en el corpus d'aprenents	429
6.3. L'estructures d'establiment de la referència	430
6.3.1. L'estructures nominals i paranominals	434
6.3.1.1. Els sintagmes nominals definits simples	446
6.3.1.2. Els sintagmes nominals definits expansionats	452
6.3.1.3. Els sintagmes nominals indefinits	455
6.3.1.4. Les estructures presentacionals	457
6.3.2. Les estructures predicatives	459
6.4. L'anàfora de sentit	467
6.5. El manteniment de la referència	474
6.5.1. Els mecanismes gramaticals i la cohesió lèxica en el corpus d'aprenents	476
6.5.2. Els mecanismes gramaticals. Una visió general	483
6.6. La cohesió lèxica en els corpus d'aprenents	500
6.6.1. La repetició	504
6.6.2. La reiteració	513
6.6.2.1. La sinonímia	515
6.6.2.2. Les relacions inclusives d'hiperonímia i hiponímia	520
6.6.2.3. Les relacions inclusives: els noms generals	524
6.7. El funcionament dels títols en els processos referencials	528
6.8. Els problemes de la cohesió referencial en els textos dels aprenents	532

6.9. Coherència i cohesió en les produccions escrites dels aprenents	560
6.10. Conclusions	576
7. Conclusions	587
8. Bibliografia	617
ANNEXOS	643
I. Textos del corpus d'experts	644
II. Textos del corpus d'aprenents	687

Capítol 1. Introducció

1.1. Tema de l'estudi i precedents de la recerca

Amb el nom de *mecanismes de referència* identifiquem un conjunt de procediments gramaticals i lèxics de tipus fòric (anàfora gramatical i anàfora lèxica) que estableixen lligams de caràcter sintàctic i semàntic entre les unitats del text. Mitjançant la referència, els significats textuais s'entretexen, de manera que es creen una sèrie de xarxes coreferencials i de sentit a través de les quals s'encadenen els mots per contribuir a la cohesió textual. De fet, podem afirmar que la referència i la connexió són els dos grans mecanismes cohesius sobre els quals es basteix el significat global del text, és a dir, la coherència textual.

El present estudi és una continuació de la recerca que vam iniciar amb el treball d'investigació de tercer cicle *Els mecanismes de referència. Problemes d'ús i ensenyament-aprenentatge en estudiants de secundària* (Ribera 2003) i que ha donat lloc, juntament amb la recerca realitzada en aquesta tesi, a diverses publicacions, incloses en la bibliografia final.

Aquell treball s'ocupava dels principals mecanismes fòrics, gramaticals i lèxics, de manteniment de la referència en síntesis argumentals de pel·lícules (seqüència narrativa de la ressenya cinematogràfica) realitzades per estudiants de quart d'ESO. L'objectiu general del treball era la delimitació dels condicionaments generals que indueixen els diversos mecanismes referencials i la determinació dels principals problemes de referència que afecten les produccions escrites dels aprenents. Per tal de garantir la realització dels diagnòstics sobre una base objectiva, vam confegir un corpus paral·lel d'escriptors experts, que ens va servir de punt de comparació a l'hora de detectar i tipificar els problemes dels escrits dels estudiants.

Els resultats d'aquell estudi inicial i general indiquen que el gruix de la problemàtica de la referència en els escrits dels aprenents es concentra en les anàfores gramaticals com a conseqüència d'una cohesió lèxica deficient.

La recerca ens va permetre, doncs, detectar quins són els problemes que afecten els mecanismes gramaticals; pel que fa a la cohesió lèxica, en canvi, només vam obtenir conclusions generals per contrast amb les relatives als mecanismes gramaticals. D'altra banda, en aquell treball no vam analitzar els procediments lingüístics d'establiment dels referents discursius, una operació que, indubtablement, ha de tenir conseqüències en el manteniment referencial subsegüent.

Com a continuació i aprofundiment d'aquell treball, la present tesi doctoral s'ocupa de les operacions discursivocognitives d'establiment de referents i de represa lèxica de la referència en les produccions escrites dels aprenents (cohesió lèxica d'identitat referencial: repetició i reiteració, en termes de Halliday i Hasan 1976). Hem optat per deixar de banda l'anàlisi aprofundida de les relacions lèxiques d'associació (cohesió lèxica de sentit), tot i que, des de la perspectiva de la cohesió textual, l'anàfora de sentit es vincula tant a l'establiment com al manteniment de la referència, perquè implica la introducció d'uns referents discursivament nous a partir de la represa del sentit d'uns referents prèviament establerts. Aquesta situació, que palesa els límits difusos entre les operacions d'establiment i de manteniment de la referència, ens obligarà a fer també alguns consideracions sobre l'anàfora de sentit.

D'altra banda, la interdependència que s'estableix entre l'anàfora lèxica i els diversos tipus d'anàfora gramatical a l'hora de garantir el manteniment de la referència, ja mostrada en Ribera (2003), ens porta a efectuar una anàlisi general dels mecanismes gramaticals per tal d'explicar els condicionaments discursivocognitius que indueixen la represa dels referents textuais mitjançant cohesió lèxica.

La investigació es realitza sobre el mateix corpus doble que vam utilitzar en el treball d'investigació de tercer cicle, és a dir, síntesis argumentals de pel·lícules produïdes per alumnes de quart curs d'ESO (corpus d'aprenents) i per escriptors experts (corpus d'experts). La comparació dels resultats de l'anàlisi del corpus d'aprenents amb els que ens

proporcionen els experts, tant des del punt de vista qualitatiu com des de la perspectiva estadística, permet detectar els problemes textuais de l'establiment i de la represa lèxica de la referència en les produccions escrites dels estudiants de secundària i, en el futur, farà possible la definició de solucions aplicades per a millorar les destreses dels nostres aprenents.

1.2. Característiques del corpus i del gènere textual

Com hem avançat en l'apartat anterior, els textos que integren el corpus d'investigació són ressenyes cinematogràfiques i, en concret, les seqüències narratives que contenen, on s'explica l'argument de la pel·lícula.

Les seqüències narratives són un tipus de seqüència textual en què els mecanismes fòrics d'identitat referencial tenen una freqüència d'aparició alta i variada per la necessitat d'establir i de mantenir la referència als personatges i a les coordenades espaciotemporals de la narració.¹

Quant al gènere textual, la ressenya cinematogràfica prototípica és un gènere tipològicament híbrid que pot contenir tres tipus de seqüències textuais, segons la classificació de Jean-Michel Adam (1985, 1990, 1992): una d'expositiva (a), una de narrativa (b) i una altra d'argumentativa (c).

- a) El text es pot iniciar amb una seqüència expositiva en la qual s'expliquen les circumstàncies que han envoltat la realització de la pel·lícula i sol incloure sovint referències biogràfiques del director: com va començar la seva carrera cinematogràfica, les influències que ha rebut, quines han estat les pel·lícules més destacades que ha

¹ Convé destacar que Bruner (1991), des d'una perspectiva pedagògica psicologista, considera que l'aprehensió del món a través del llenguatge és ontogenèticament narrativa. En aquest sentit, el discurs narratiu reflecteix les operacions cognitives més bàsiques d'organització de l'experiència i de negociació dels significats. Així doncs, des d'aquesta perspectiva, la narració constitueix un tipus de seqüència privilegiada per a l'anàlisi de la cohesió referencial.

dirigit fins al moment de realitzar la que es ressenya o els problemes que ha pogut tenir en la seva relació amb els productors i els actors, entre altres.

- b) El text inclou necessàriament una seqüència narrativa, en la qual es fa un resum de l'argument. Aquesta és la seqüència més fixa i apareix, amb major o menor extensió, en qualsevol tipus de ressenya cinematogràfica.
- c) Finalment, la part argumentativa, opcional com l'expositiva, està constituïda per les opinions de l'autor de la ressenya sobre la pel·lícula. L'emissor ens explica quins són, segons el seu punt de vista, els encerts i desencerts de la pel·lícula amb la intenció d'orientar el lector perquè pugui decidir si paga la pena veure-la.

Acabem d'esbossar una descripció ideal, prototípica, de la ressenya cinematogràfica fent abstracció de la realitat i mirant de diferenciar les diverses seqüències que hi trobem. No obstant això, cal tenir en compte que no totes les ressenyes contenen les tres seqüències i que sovint els tres components (exposició, narració i argumentació) no apareixen en fragments estructurals clarament diferenciats. D'una banda, amb freqüència les seqüències expositiva i narrativa se solen confondre, perquè l'exposició adopta sovint característiques narratives (com ara, les formes verbals de passat). D'altra banda, la part argumentativa sol consistir en una sèrie de pinzellades subjectives, d'elements modalitzadors, que l'emissor va introduint a poc a poc fins a culminar el text amb una valoració de conjunt. A més a més, hi ha ressenyes que normalment tendeixen més a l'objectivitat i se centren sobretot en la part expositivonarrativa (les d'Esteve Rimbau a *l'Avui*, per exemple), i d'altres que des del principi fins al final pretenen orientar l'opinió del lector a favor o en contra de la pel·lícula (com ara, la majoria de les de la cartellera *Turia*).

A l'hora d'obtenir les seqüències narratives que integren el nostre corpus d'investigació, vam demanar als estudiants que fessin un resum de l'argument d'una pel·lícula que tot just acabaven de veure. Després, en funció dels textos que van resultar d'aquests exercicis de síntesi argumental (corpus d'aprenents), vam buscar ressenyes d'escriptors experts (corpus d'experts) que presentessin característiques similars fins a arribar a un nombre de paraules semblant (4.356 en el cas dels textos dels alumnes i 4.709 en el corpus d'experts), la qual cosa ens ha permès establir comparacions quantitatives. Tot seguit, descrivim el procés d'elaboració del corpus d'experts.

1.2.1. El corpus d'escriptors experts

Els corpus d'escriptors experts consta de 40 textos que hem obtingut de la pàgina web de Televisió de Catalunya. Concretament, es tracta de pel·lícules emeses entre els anys 1997 i 2001 en els programes de cinema *Klaatu Barada Niktó* i *Nous Clàssics*, dirigits per Àlex Gorina.² La majoria d'aquests textos, en la versió original que hi ha a la pàgina web, tenen al final una part argumentativa bastant extensa que nosaltres no hem tingut en compte i que conté, evidentment, les referències metatextuals pertinents i les opinions de l'expert. Això explica, en part, les diferències de contingut que tenen aquests textos respecte als dels aprenents, quant a l'absència de continguts metadiscursius. Tanmateix, sembla que aquesta diferència també està motivada per una necessitat dels estudiants d'explicitar la referència al tipus de gènere textual mitjançant el mot *pel·lícula*, mentre que per als experts aquesta és una informació implícita, pressuposada com a compartida per emissor i receptor.

² <http://www.tvcatalunya.com/klaatu/anterior.htm>
<http://www.tvcatalunya.com/nousclassics/emeses.htm>

Les síntesis argumentals dels experts semblen, a primer cop d'ull, més ben construïdes que les dels estudiants, i es caracteritzen per un estil molt cohesionat, amb abundància de procediments per a condensar i aclarir la informació (sobretot aposicions, nominalitzacions i clàusules de relatiu). En aquest sentit, solen ser una mica més breus que les dels alumnes, cosa que ens va dur a aproximar l'extensió dels dos corpus, no pel nombre de textos, sinó pel nombre de paraules: 40 textos, que sumen un total de 4.709 paraules i ens proporcionen 1001 unitats que participen de l'establiment i del manteniment de la referència.

1.2.2. El corpus d'aprenents. Procés d'elaboració

El pas previ a la producció de les síntesis dels estudiants va ser, evidentment, la projecció d'una pel·lícula, *L'imperi del sol* (1987), d'Steven Spielberg (en versió doblada al català) durant les hores de classe de valencià. Com que la durada mitjana d'una pel·lícula és entre noranta i cent vint minuts i les classes són de cinquanta-cinc minuts, per a la projecció vam haver d'utilitzar tres sessions lectives, en l'última de les quals els alumnes van realitzar l'exercici.

En cap moment no se'ls va informar de quin era l'objectiu que perseguíem amb els exercicis ni se'ls va explicar el tema de la nostra investigació. En aquest sentit, vam procurar que les pel·lícules connectessin amb la matèria que en aquell moment s'estava impartint a classe i vam dir-los que els resums de l'argument que se'ls demanaria després de les projeccions tenien com a objectiu avaluar els continguts del currículum que prèviament els havíem explicat, temes sobretot relacionats amb els gèneres literaris narratius i les característiques de la narració (personatges, espai i temps narratiu, superestructura narrativa...).³ Tampoc no se'ls va fer cap

³ De fet, vam projectar diverses pel·lícules, en català i en castellà, a fi de poder triar la que millor s'adaptés al nostre estudi i, si s'esqueia, fer comparació lingüística. La comparació ha quedat finalment pendent, ja que l'extensió i complexitat de l'anàlisi de les síntesis en

sinopsi de les pel·lícules, ni abans ni durant les projeccions, i vam evitar tot tipus de comentari personal que pogués condicionar l'elaboració dels textos.

Acabada la projecció es realitzaren els exercicis en les condicions següents:

- a) El resum de l'argument fou redactat a classe individualment.
- b) Tenia caràcter d'exercici d'avaluació de la matèria de l'assignatura.
- c) Se'ls va limitar el temps (15-20 minuts) i l'espai (15-20 línies).
- d) Els vam advertir que calia sintetitzar l'argument, sense entrar en detalls innecessaris, i se'ls va manifestar que es valoraria positivament la capacitat de síntesi.
- e) Es van escriure a la pissarra el noms propis dels personatges principals.

El nostre corpus d'estudiants està format per 25 textos. Inicialment partíem d'un corpus més extens (40 textos), però les dificultats de marcatge, d'extracció de dades (cada text ens proporciona una mitjana de 43 mecanismes de referència) i d'anàlisi ens van dur a limitar la investigació a vint-i-cinc.

Les síntesis són relativament breus (entre 15 i 20 línies), però el marcatge i l'anàlisi s'hi complica perquè són molt problemàtics en tots els sentits (ortografia no normativa, greus problemes de morfosintaxi, lèxic pobre, amb castellanismes, col·loquialismes i vulgarismes). Pel que fa al contingut, se centren en l'argument de la pel·lícula, però la majoria (21 dels 25 textos del corpus) contenen, normalment al principi, referències metatextuals del tipus *aquesta pel·lícula tracta...*, una situació que contrasta

català s'ha revelat com a molt alta. Tanmateix, no renunciem a efectuar en el futur una anàlisi contrastiva de la cohesió referencial en les produccions escrites en català i en espanyol dels aprenents, ja que el contrast lingüístic pot proporcionar resultats importants a l'hora de millorar les destreses discursives dels estudiants de secundària en totes dues llengües.

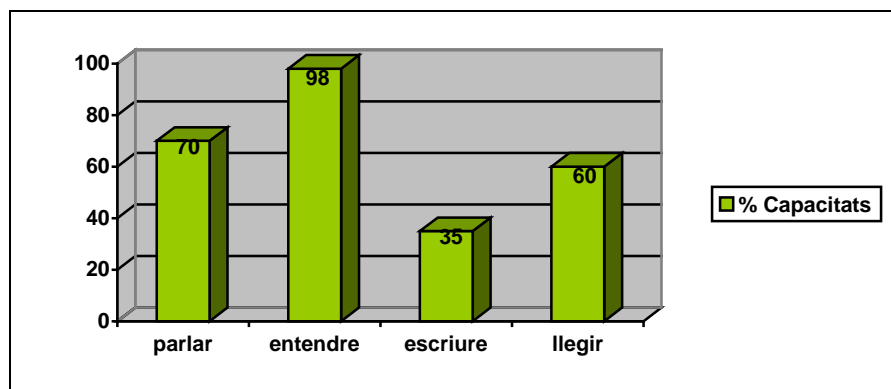
amb la de les síntesis dels experts, com hem explicat adés. Fins i tot hi ha alguns casos en què s'introdueixen alguns comentaris de caràcter personal, cosa que connecta amb les seqüències argumentatives de la ressenya cinematogràfica prototípica, descrita més amunt.

El conjunt dels textos del corpus suma un total de 4.356 paraules i ens proporciona 1.132 unitats de cohesió referencial per a l'anàlisi.

1.3. Característiques dels aprenents

Els textos del corpus d'estudiants van ser elaborats per 25 alumnes de 4t d'ESO de l'Institut d'Educació Secundària d'Almenara (La Plana Baixa), procedents de les localitats d'Almenara, Xilxes i La Llosa, del curs 2001-2002. Així doncs, els nostres aprenents procedeixen d'unes localitats situades en una comarca de predomini lingüístic català, des del punt de vista històric.

**Gràfic 1. Capacitats d'ús del valencià a la Plana Baixa
(% del cens de població de 2001)**

Pel que fa a les capacitats d'ús de la llengua a la comarca de la Plana Baixa en el moment que vam realitzar els nostres exercicis, en el gràfic 1

oferim les dades que proporciona Casesnoves (2005), a partir del cens d'habitants de 2001.⁴ Les dades del gràfic 1 mostren que la majoria de la població de la comarca manté un percentatge relativament elevat de capacitat comunicativa oral en català: el 70% dels habitants manifesten ser capaços de parlar en aquesta llengua i el 98% declaren que l'entenen. Quant a la capacitat de comunicar-se en català a través del canal escrit, només un 35% de la població manifesta ser capaç d'escriure-hi i un 60% de llegir-hi.

En relació amb els nostres estudiants, per tal d'obtenir una sèrie de dades acadèmiques i sociolingüístiques que vam considerar que podien ser rellevants a l'hora de fer l'anàlisi del corpus i extreure'n conclusions, els aprenents van respondre un qüestionari que pretén obtenir una sèrie de dades sobre el perfil acadèmic i sociolingüístic dels informants (vegeu pàgines 17 i 18).

Pel que fa al perfil acadèmic del aprenents, el qüestionari inclou una primera part objectiva, en la qual se'ls demana (a) si han repetit o no algun curs, (b) que enumeren les assignatures en què tenen normalment millor i pitjor qualificació i (c) millor i pitjor rendiment, (d) la nota de català i de castellà del curs anterior i (e) què pensen fer quan acaben l'ensenyament secundari (batxillerat, cicles formatius o altres). Després hi ha una part subjectiva, en la qual han de valor en una escala de l'1 al 5 els seus coneixements de valencià i de castellà en les quatre habilitats comunicatives.⁵ Comentem tot seguit les dades més rellevants que ens ha proporcionat el qüestionari acadèmic.

El 80% dels estudiants no ha repetit mai cap curs, percentatge idèntic al dels alumnes que responen que tenen intenció de realitzar el batxillerat.

⁴ Com explica Casesnoves (2005: 32) en relació amb el cens d'habitants de 2001, "les qüestions lingüístiques fan referència exclusivament al coneixement i no a l'ús del valencià, sense cap possibilitat a més de mesurar el grau de competència"

⁵ 1= dolent; 2 = regular; 3 = acceptable; 4 = bo; 5 = molt bo.

QÜESTIONARI ACADÈMIC I SOCIOLINGÜÍSTIC

A) DADES PERSONALS

Cognoms: _____; Nom: _____ Edat: _____;

Lloc de naixement: _____; Lloc de residència: _____

B) DADES ACADÈMIQUES

Curs: _____; Grup: _____;

Has repetit algun curs en primària i/o en secundària? En cas afirmatiu, digues quin o quins:

Assignatures en què tinc millor qualificació:

Assignatures en què tinc millor rendiment (relació entre la qualificació obtinguda i el temps que hi dediques):

Assignatures en què tinc pitjor qualificació:

Assignatures en què tinc pitjor rendiment (relació entre la qualificació obtinguda i el temps que hi dediques):

Quan acabe la secundària faré (Batxillerat, Cicles formatius, altres):

C) CONEIXEMENTS LINGÜÍSTICS (1 = dolent; 2 = regular; 3 = acceptable; 4 = bo; 5=molt bo):

c.1) VALENCIÀ

Nota final d'aquesta assignatura el curs anterior:

Valora de l'1 al 5 el teu valencià parlat:

Valora de l'1 al 5 la teua comprensió oral:

Valora de l'1 al 5 el teu valencià llegit:

Valora de l'1 al 5 el teu valencià escrit:

c.2) CASTELLÀ

Nota final d'aquesta assignatura el curs anterior:

Valora de l'1 al 5 el teu castellà parlat:

Valora de l'1 al 5 la teua comprensió oral:

Valora de l'1 al 5 el teu castellà llegit:

Valora de l'1 al 5 el teu castellà escrit:

D) DADES SOCIOLINGÜÍSTIQUES

d.1) LENGUA DE RELACIÓ

Digues quina és la teua llengua de relació habitual amb:

La teua mare:

El teu pare:

Els teus germans:

Els teus companys o amics de l'institut:

Els teus companys o amics de fora de l'institut:

Els professors:

Quina llengua utilitzes quan t'adreces a un desconegut?

d.2) VALORACIÓ DE L'ÚS DE LA LLENGUA (1=in necessari; 2=poc útil; 3=útil; 4=molt útil; 5=necessari).

d.2.1) A CASA

Valora de l'1 al 5 l'ús del valencià:

Valora de l'1 al 5 l'ús del castellà:

d.2.2) A L'INSTITUT A CLASSE

Valora de l'1 al 5 l'ús del valencià:

Valora de l'1 al 5 l'ús del castellà:

d.2.3) AL'INSTITUT FORA DE CLASSE

Valora de l'1 al 5 l'ús del valencià:

Valora de l'1 al 5 l'ús del castellà:

d.2.4) AL CARRER AL TEU POBLE.

Valora de l'1 al 5 l'ús del valencià:

Valora de l'1 al 5 l'ús del castellà:

d.2.5) AL CARRER FORA DEL TEU POBLE

Valora de l'1 al 5 l'ús del valencià:

Valora de l'1 al 5 l'ús del castellà:

d.2.6) ALS LLOCS D'OCI (bars, pubs, discoteques ...)

Valora de l'1 al 5 l'ús del valencià:

Valora de l'1 al 5 l'ús del castellà:

d.2.7) ALS COMERÇOS (botigues, supermercats, grans magatzems ...)

Valora de l'1 al 5 l'ús del valencià:

Valora de l'1 al 5 l'ús del castellà:

d.2.8) PER TELÈFON

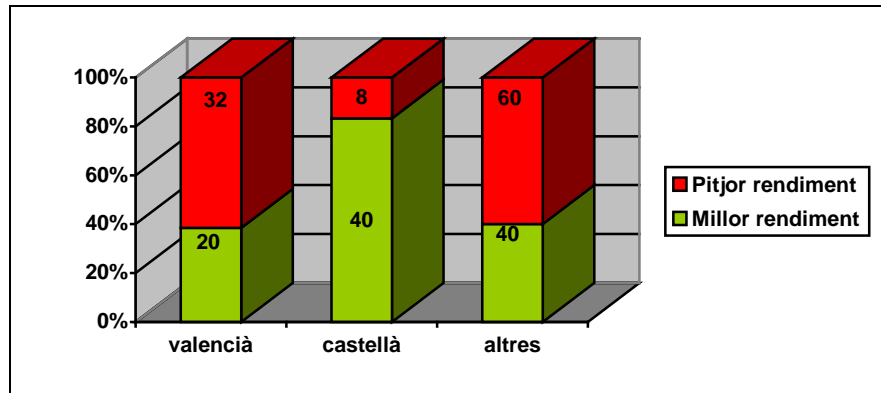
Valora de l'1 al 5 l'ús del valencià:

Valora de l'1 al 5 l'ús del castellà:

Quant al rendiment acadèmic, el 60% citen el valencià i/o el castellà en les preguntes de millor qualificació i/o rendiment i el 40% en les de pitjor.⁶

⁶ Pel que fa a la qualificació i el rendiment, vam explicitar aquesta distinció, entenent el rendiment com a relació entre el temps invertit en el treball d'una assignatura i la qualificació obtinguda. No obstant això, atès que no tots els informants citen el català i/o el castellà en les preguntes de millor/pitjor qualificació, només hem extret els resultats de les respostes al rendiment, per evitar fragmentar massa aquesta informació, ja que sols ens interessen les dades relatives al català i el castellà.

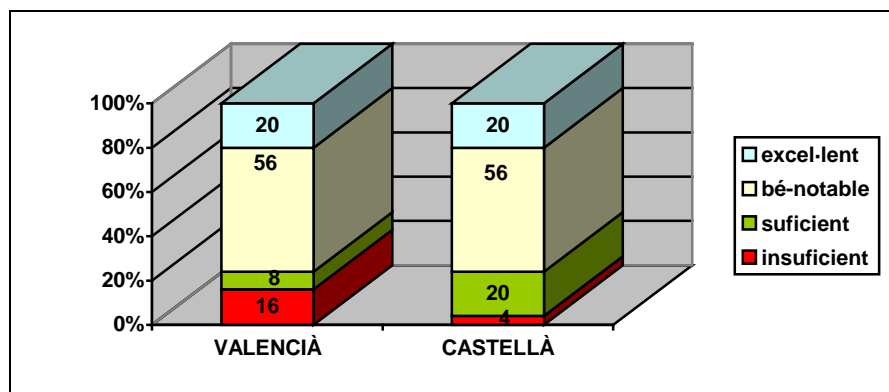
Gràfic 2. Rendiment dels aprenents

En relació amb els percentatges dels qui citen el valencià i/o el castellà en les seves respostes, podem observar que els resultats estadístics són millors en castellà que en valencià. Destaquem sobretot el 32% d'estudiants que tenen o afirmen tenir uns resultats pitjors en valencià, enfront del 8% que citen el castellà.

Pel que fa a les qualificacions obtingudes en les dues llengües en el curs anterior, mostrem les dades en el gràfic 3. És interessant destacar el 16% de fracàs en valencià enfront del 4% en castellà.

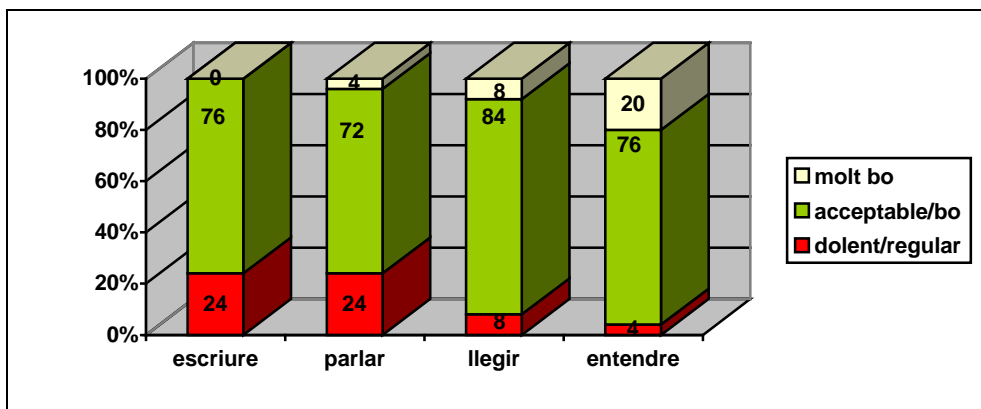
Gràfic 3. Qualificacions dels aprenents en el curs anterior

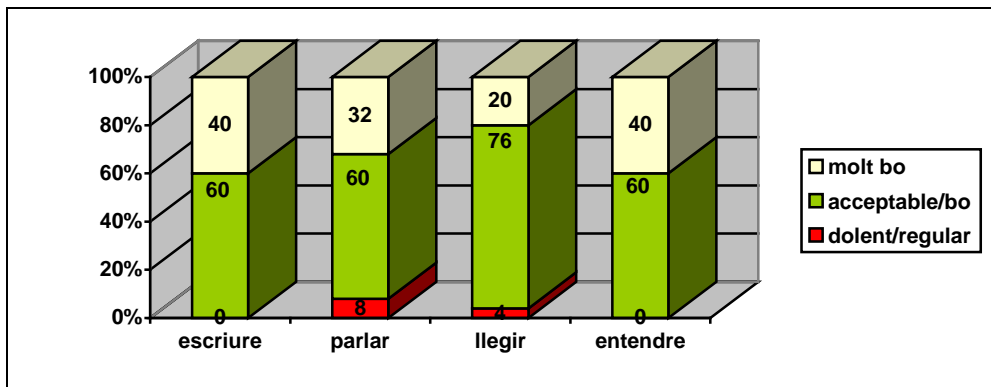
Observem també que el percentatge d'aprovat amb la nota mínima és molt inferior en valencià que en castellà i que els percentatges de notes mitjanes i altes són idèntics en les dues matèries.

Quant a l'autovaloració dels coneixements, hem obtingut el resultats que es mostren en els gràfics 4 i 5:

Gràfic 4. Autovaloració dels coneixements de valencià

Gràfic 5. Autovaloració dels coneixements de castellà

La comparació de les dades dels gràfics 4 i 5 permet comprovar que els percentatges baixos de valoració dels coneixements del castellà com a

dolents o regulars contrasten amb les freqüències més altes dels qui afirmen tenir uns coneixements dolents o regulars en valencià.

D'altra banda, convé afirmar que els percentatges de l'autovaloració de l'expressió escrita són substancialment més optimistes del que demostra la realitat de la nostra experiència docent en ensenyament secundari. En general, s'observa una sobrevaloració dels propis coneixements, més acusada en castellà, possiblement perquè els alumnes fan un ús més desacomplexat d'aquesta llengua. En altres paraules, els aprenents consideren que el seu ús del castellà és bastant correcte, tot i que aquesta valoració subjectiva no s'adiu amb la realitat. En canvi, en el cas del valencià mostren una major consciència dels propis errors en l'ús de la llengua, possiblement per la tendència, moltes vegades abusiva, del professorat de català a insistir a limitar la classe de llengua a una descripció d'incorreccions normatives.

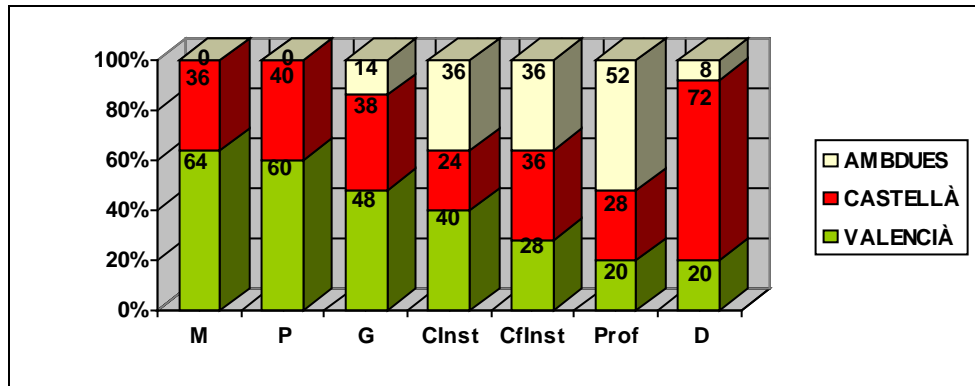
La secció sociolingüística del qüestionari té també dues parts: una d'objectiva, on es pregunta als estudiants per la llengua de relació amb determinats interlocutors i una altra de subjectiva, on se'ls demana que valorin en una escala de l'1 al 5 la utilitat del valencià i del castellà en una sèrie d'àmbits d'ús.⁷

Pel que fa a la llengua de relació, resumim els resultats en el gràfic 6.⁸

⁷ 1 = innecessari; 2 = poc útil; 3 = útil; 4 = molt útil; 5 = necessari.

⁸ M = mare; P = pare; G = germans; CInst = companys de l'institut; CfInst = companys de fora de l'institut; Prof = professorat; D = desconeguts.

Gràfic 6. Llengua de relació en funció del tipus d'interlocutor

La primera dada significativa que cal comentar és la situació de bilingüisme inestable a favor del castellà a mesura que augmenta el nivell de socialització de l'àmbit d'ús que pressuposa l'interlocutor.

En l'àmbit familiar, el català predomina només lleugerament com a llengua de relació amb la mare (64%) i amb el pare (60%). A més, el 14% dels qui declaren relacionar-se amb els germans en totes dues llengües evidencia la bilingüització de l'àmbit familiar. En altres paraules, tot i que el català encara es manté com a predominant en l'àmbit familiar, la presència del castellà és també alta.

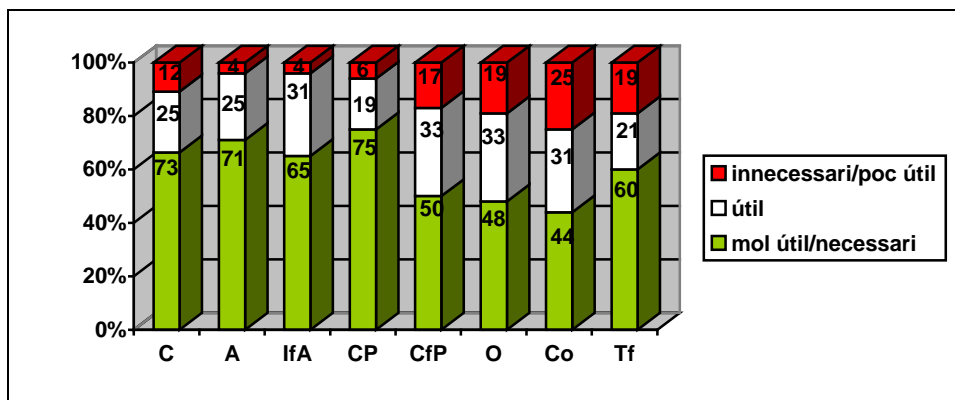
Pel que fa a l'àmbit de l'institut, la relació en valencià amb els companys és del 40%, però hi ha un 36% que declara que usa totes dues llengües, una situació que sabem que, en realitat, afavoreix l'ús del castellà, com a conseqüència de la diglòssia. Aquesta dada es manifesta encara més clarament amb el 52% que declaren usar valencià i castellà en la seva relació amb els professors.

Fora de l'institut, persisteix la tendència a usar valencià i castellà, però observem que el percentatge dels qui declaren usar només el castellà amb els companys de fora de l'àmbit acadèmic (36%) és superior al dels qui usen només el valencià (28%). Insistim que la realitat ens revela que les declaracions de bilingüisme manifesten sempre una tendència a usar el castellà o, si més no, un bilingüisme asimètric en favor d'aquesta llengua.

Finalment, destaquem el 72% d'estudiants que declaren que usen el castellà quan s'adrecen a un desconegut. Podem resumir aquesta última dada amb un comentari afegit per uns dels estudiants: *use el castellà per si no entén el valencià*. Una tendència, doncs, clarament diglòssica.

En relació amb la valoració subjectiva que fan els estudiants de la utilitat del valencià i el castellà en funció de l'àmbit d'ús, mostrem les dades en els gràfics 7 i 8.⁹

Gràfic 7. Valoració subjectiva de la utilitat del valencià segons l'àmbit d'ús

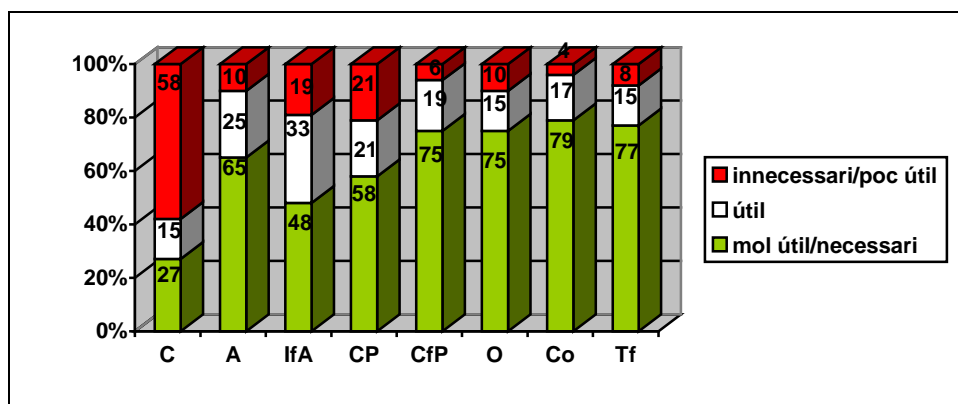

Les dades que oferim en el gràfic 7 revelen que els percentatges generals de valoració positiva de la utilitat del valencià són alts en tots els àmbits d'ús que vam sotmetre al judici dels aprenents. Tot i això, és interessant destacar que les freqüències de les màximes valoracions positives (molt útil/necessari) se situen clarament per damunt del 50% en els àmbits que impliquen la relació amb interlocutors pròxims o coneguts (casa, aula, fora de l'aula, al poble, per telèfon). En canvi, en els àmbits en què hi ha una major probabilitat que els interlocutors siguin desconeguts (fora del poble,

⁹ C = a casa; A = a l'aula; IfA = a l'institut fora de l'aula; CP = al carrer al poble; CfP = al carrer fora del poble; O = als llocs d'oci; Co = als comerços; Tf = comunicació telefònica.

llocs d'oci, comerços), la valoració de la màxima utilitat davalla al 50% o, fins i tot, per sota d'aquest llindar. Correlativament, els percentatges de les màximes valoracions negatives (innecessari/poc útil) són clarament més alts en aquests àmbits.

Gràfic 8. Valoració subjectiva de la utilitat del castellà segons l'àmbit d'ús

Pel que fa a la valoració de la utilitat del castellà, les tendències són, en general, inverses a les que hem observat en valencià en els àmbits en què hi ha més probabilitat que els interlocutors siguin desconeguts (fora del poble, llocs d'oci i comerços). En aquests àmbits, les màximes valoracions positives sobre la utilitat del castellà se situen per damunt del 70%. A més, cal destacar que les freqüències de màxima valoració negativa són clarament més baixes que en el cas del valencià. Quant als àmbits en què els interlocutors solen ser propers o coneguts, el 58% de màxima valoració negativa de la utilitat del castellà en l'àmbit familiar es pot relacionar amb el lleuger predomini del català com a llengua de relació a la llar, a la vegada que palesa la bilingüïtzació d'aquest àmbit, com hem explicat més amunt. Les dades relatives a la utilitat del castellà en la comunicació al poble confirmen també la tendència al bilingüisme. Pel que fa als contextos acadèmics, les valoracions positives de la utilitat del castellà són més baixes

(90% a l'aula; 81% fora de l'aula) que les que hem obtingut per al valencià (96% en tots dos contextos acadèmics).

En general, observem que els aprenents valoren positivament la utilitat de castellà i valencià en tots els àmbits d'ús proposats, excepte en el cas del castellà en l'àmbit familiar. Les valoracions negatives sobre la utilitat del valencià són més altes que les del castellà en els àmbits que poden implicar amb més probabilitat interlocutors desconeguts. En qualsevol cas, sembla que les dades revelen un estat d'opinió dels estudiants favorable a l'ús de les dues llengües en qualsevol àmbit d'ús. Tanmateix, no ens estarem de remarcar que les declaracions de bona voluntat implícites en les valoracions subjectives dels aprenents no tenen una correspondència amb l'ús real que es fa de les dues llengües, almenys en els contextos acadèmics. Per donar una dada indicativa d'aquesta intuïció, remarcarem que el 65% dels aprenents que consideren el valencià com a necessari o molt útil com a llengua de relació a l'institut fora de les aules (enfront del 48% que fan aquesta valoració per al castellà) contrasta amb la realitat de la llengua que s'hi usa majoritàriament, que és el castellà. Sense voler treure importància a les valoracions subjectives dels aprenents sobre la utilitat de les dues llengües, cal que afirmem que les intencions (o els desitjos) implícites en aquestes valoracions no es corresponen amb la realitat dels usos lingüístics.

Resumint, el perfil dels nostres informants és el d'uns estudiants que majoritàriament no han repetit cap curs, cosa que és habitual si tenim en compte el marc legal del sistema educatiu en el moment en què es va respondre el qüestionari (LOGSE). La majoria dels informants pretenen ser estudiants de batxillerat i tenen la idea d'accedir a estudis universitaris. En general, tenen millors qualificacions i rendiment en castellà que no en valencià. S'observa una tendència a sobrevalorar els propis coneixements en les dues llengües, encara que això es fa de manera més acusada en castellà. La situació sociolingüística d'aquests estudiants mostra un lleuger predomini del català en l'àmbit familiar, una progressiva bilingüïtzació a

favor de l'espanyol en àmbits de major socialització (institut/fora de l'institut) i la tendència a la monolingüització en aquesta llengua quan l'interlocutor és un desconegut. A més, les opinions subjectives que manifesten els aprenents sobre la utilitat de les dues llengües són positives, encara que contrasten, en general, amb l'ús real del català que fan en els diversos àmbits d'ús.

1.4. Metodologia d'anàlisi del corpus

El mètode de treball dels dos subcorpus, experts i aprenents, va consistir, en primer lloc, en el marcatge dels mecanismes referencials dels textos i, en segon lloc, en l'elaboració de les bases de dades.

1.4.1. Marcatge

Pel que fa al marcatge, començarem pels textos dels escriptors experts, ja que ens havien de servir de model, i després vam procedir a marcar els textos dels estudiants. Marcàrem cada text tres vegades, assenyalant elements diferents (vegeu annexos I i II).

En la primera versió vam marcar en negreta les primeres ocurrències discursives dels antecedents, és a dir, els sintagmes nominals (o, de vegades, altres tipus d'estructures lingüístiques) que introdueixen els referents en el discurs i que serveixen, doncs, per a establir la referència. Cada referent porta un subíndex numèric que l'identifica.

En la segona versió del marcatge dels textos assenyalàrem, fonamentalment, els mecanismes gramaticals d'identitat referencial. Els pronoms i les proformes plenes, els possessius de tercera persona i els dítics textuais apareixen marcats amb vermell; les el·lipsis, amb el símbol Ø. Així mateix, cadascuna d'aquestes unitats gramaticals porta el subíndex

que la relaciona referencialment amb l'antecedent. En moltes ocasions, l'antecedent de cada marcant de referència concret no es correspon amb la primera ocurrència discursiva del referent, sinó que és una ocurrència posterior. En aquests casos, hem posat el subíndex en l'antecedent concret amb què es vincula el marcant.

En la tercera versió marcàrem la represa lèxica dels referents discursius, mitjançant la repetició (amb morat) o a través de la reiteració (amb verd).

En general, el marcatge dels mecanismes fòrics gramaticals i lèxics dels textos dels experts no ens ha ocasionat problemes, ja que la cohesió referencial s'efectua de manera adequada. En canvi, en el cas dels aprenents, la freqüència de casos problemàtics, com ara l'ambigüitat referencial d'alguns marcats fòrics, ha dificultat enormement el marcatge dels mecanismes.

D'altra banda, a més de les anàfores d'identitat referencial, hem destacat alguns processos fòrics de sentit que hem considerat essencials per a l'anàlisi global de la cohesió referencial de les síntesis. Aquestes anàfores de sentit han estat marcades amb el sistema següent: el marcant de l'anàfora de sentit porta dos subíndexs numèrics diferents ($gos_{1(<2)}$, per exemple): el que n'identifica el referent (1) i el que el relaciona pel sentit amb un antecedent lingüístic (2).

Abans d'acabar aquest apartat, hem de comentar algunes restriccions i decisions preses quant al marcatge. Només hem marcat les estructures lingüístiques que introdueixen referents que intervenen en la cohesió referencial de les síntesis. En altres paraules, sols hem pres en consideració les entitats discursives que són repeses de manera subsegüent mitjançant mecanismes fòrics, ja que la represa fòrica d'un referent és la condició *sine qua non* per a determinar que participa de la cohesió referencial. A més, el nombre de vegades que un referent establert per un sintagma nominal és reprès fòricament és un indicador de la seva importància discursiva, és a dir, del grau de topicalitat, d'acord amb els estudis recollits en Givón (1983a).

D'altra banda, la represa fòrica d'una estructura predicativa prèvia (o, de vegades, posterior) és l'única operació que permet determinar que l'estructura predicativa en qüestió és una unitat d'establiment d'un referent discursiu.

El criteri de delimitació de les unitats d'establiment de la referència que acabem d'exposar no ens ha estalviat una sèrie de problemes, que relacionem tot seguit:

- a) La represa fòrica d'alguns referents establerts mitjançant sintagmes nominals s'efectua només en el nivell local de les clàusules de relatiu.
- b) La funció de les clàusules de relatiu especificatives és substancialment diferent de la de les explicatives, des de la perspectiva de l'establiment de referents. Les especificatives delimiten l'extensió del referent determinat semànticament pel nucli del sintagma expansionat i, doncs, contribueixen a l'establiment referencial; les explicatives, en canvi, no contribueixen a l'establiment dels referents.
- c) La presència d'apocosis nominals i de predicats no verbals (sobretot, construccions oracionals atributives, però també predicacions secundàries) també genera dubtes de marcatge. En sentit estricte, quan aquestes unitats són identificadores també contribueixen al manteniment fòric de la referència en el nivell local (com les clàusules de relatiu); quan són caracteritzadores, en canvi, es comporten com a adjectius.
- d) La delimitació de les estructures predicatives d'establiment dels referents amb què es relacionen algunes unitats fòriques com els demostratius neutres i els noms generals és molt sovint dubtosa o polivalent.

Els problemes que acabem d'exposar ens han portat a prendre una sèrie de decisions, que obeeixen el criteri d'aplicació de l'anàlisi més simple i més coherent que ens permeti respectar els objectius generals de la recerca. En aquest sentit, hem adoptat les següents decisions pel que fa al tractament dels problemes suara exposats:

- a) Hem pres en consideració i, doncs, hem marcat els referents que només són mantinguts a través de clàusules de relatiu, en general. El fet que les produccions dels aprenents presenten problemes freqüents de cohesió referencial vinculats a aquestes estructures ha estat un factor determinant d'aquesta decisió.
- b) Hem considerat les relatives especificatives com a constituents integrants dels sintagmes nominals expansionats d'establiment de referents, atesa la contribució semàntica que tenen en la delimitació els referents.
- c) Pel que fa a les clàusules de relatiu explicatives, hem optat per tractar-les com a estructures més properes a la cohesió connectiva que no a la cohesió referencial, d'acord amb Loock (2007). Les clàusules explicatives, en tant que no delimiten l'abast referencial de l'antecedent, no participen de l'operació d'establiment dels referents, sinó que constitueixen mecanismes gramaticals de manteniment local de la referència que vehiculen l'estil cohesionat dels textos. En aquest sentit, prendre en consideració el nivell estructural *stricto sensu* de les relatives explicatives ens hauria obligat a tractar també com a unitats de manteniment local de la referència les aposicions, els atributs i les predicacions secundàries identificadores, hauria complicat excessivament tant el marcatge com les anàlisis i hauria afegit dificultats innecessàries a l'objectiu general de la recerca, que és analitzar l'establiment i la represa lèxica de la referència. En conseqüència, els sintagmes nominals amb expansions relatives

explicatives han estat tractats com a sintagmes no expansionats, és a dir, com a simples.

- d) En relació amb les estructures que contenen aposicions nominals, tenint en compte que impliquen els noms propis dels referents (normalment els personatges de les pel·lícules) i un sintagma apositiu amb nom comú (o a l'inrevés), hem tipificat el conjunt com a sintagmes expansionats d'establiment de la referència.
- e) Les construccions oracionals atributives han estat tractades com a estructures paranominals d'establiment de la referència, com les presentacionals. Amb independència del caràcter identificador o caracteritzador dels atributs, les construccions atributives funcionen sovint com a unitats informatives d'establiment dels referents. En altres paraules, en aquestes construccions, el predicat no verbal aporta una informació necessària per a assolir l'establiment del referent en el discurs.
- f) Quan la delimitació de les estructures predicatives d'establiment de referents ens ha plantejat dubtes, ens hem decidit per l'opció que ens ha semblat més coherent.

1.4.2. Bases de dades

Una vegada marcats els textos dels experts i els dels estudiants, vam procedir a emplenar les dues bases de dades respectives.

Cada base de dades consta de catorze camps: una clau autonumèrica i tretze camps relacionats amb el mecanisme de referència que s'analitza. Aquests tretze camps són els següents: codi, forma, fragment, funció, antecedent, línia antecedent, accessibilitat, fenomen, tipus, cohesió, error, problema i observacions. Expliquem breument el tipus de dades que introduïm en cada camp.

Mostra de fitxa del formulari de les bases de dades

The image shows a physical data entry form with the following fields and labels:

- clau**: Input box containing the number '1'.
- codi**: Input box.
- forma**: Input box.
- fragment**: Large input box.
- funció**: Input box.
- antecedent**: Input box.
- línia antecedent**: Input box.
- accessibilitat**: Input box.
- fenomen**: Input box.
- tipus**: Input box.
- cohesió**: Input box.
- error**: Input box.
- problema**: Input box.
- observacions**: Large input box.

1) En *codi* introduïm una notació que identifica cada text concret mitjançant una lletra majúscula seguida de dos dígits. La lletra E correspon als textos dels experts; la lletra I identifica els textos dels estudiants (*l'Imperi del Sol*). Els dos dígits identifiquen cada text en l'ordenació que els hem assignat. A més, en aquest camp s'especifica a continuació del codi la línia de text en què apareix la unitat de cohesió referencial que s'analitza. Per exemple, "E40, 13" identifica una unitat que es localitza en la línia 13 del text número 40 del corpus d'experts; "I09, 08" assenyalava que la unitat que s'analitza es troba en la línia 8 del text número 9 del corpus d'aprenents.

2) En el camp *forma* introduïm la unitat concreta d'establiment o el marcant fòric que s'analitza.

3) En el camp *antecedent* apareix la unitat discursiva que funciona com a antecedent del marcant. Òbviament, aquest darrer camp apareix buit quan la unitat referencial que s'analitza és una estructura d'establiment distinta de l'anàfora de sentit.

4) En *fragment* mostrem el període textual on s'observa el mecanisme. En el cas del manteniment de la referència, hem procurat que el fragment inclogui tant l'antecedent com el marcant que s'analitza i que sigui suficientment extens perquè es pugui observar el cotext que envolta el marcant i, si n'hi ha, els marcants previs de represa fòrica del mateix referent. Tanmateix, això últim no sempre ha estat possible, ja que l'eina informàtica de base de dades *Access*, que hem utilitzat, limita l'extensió màxima de la informació textual que s'introdueix en un camp a 255 caràcters.

5) El camp *funció* especifica la funció sintàctica de la unitat de cohesió referencial.

6) El camp *línia antecedent* inclou no sols la línia de l'antecedent del marcant, sinó també una lletra majúscula precedent que identifica el context extraoracional (E) o intraoracional (I) del mecanisme.

7) En el camp *accessibilitat* hem introduït informacions molt diverses que vam considerar que podrien ser-nos útils a l'hora de fer les anàlisis i que es relacionen amb el nivell d'activació de les entitats referencials en la memòria dels interlocutors. En el cas de les unitats d'establiment, si són noms propis, el tipus de referent que introdueixen, d'acord amb l'ordre de les entitats referencials establert per Lyons (1977) i Dik (1997), que expliquem en el capítol 3 (vegeu § 3.5.3) i el caràcter animat o no animat dels referents. D'altra banda, hem introduït en aquest camp algunes informacions relatives a les anàfores de sentit (tipus associatiu, metonímic, induïda lèxicament...) per tal d'efectuar-ne la classificació. Quant als mecanismes de manteniment de la referència, hi hem indicat el nombre d'anàfores gramaticals prèvies al marcant que s'analitza. Aquesta informació ens podria ajudar a fer el càlcul de la distància referencial i, a més, constitueix un bon indicador de la importància discursiva de l'entitat que es reprèn: com més important és un referent més vegades és reprès fòricament. En el cas de la cohesió lèxica, hem explicitat si el marcant i/o l'antecedent és un nom propi. Finalment, hem incorporat al

camp *accessibilitat* altres informacions que hem cregut que ens podien ser d'alguna utilitat: si una unitat és o té com a antecedent el títol de la síntesi, si el marcant i l'antecedent es troben en paràgrafs diferents o si un determinat marcant fòric té un antecedent doble o múltiple.

8) El camp *fenomen* especifica el tipus de fenomen referencial que s'analitza: establiment (e), establiment/manteniment (e/m), és a dir, l'anàfora de sentit i manteniment (anàfora, per als possessius, dixi textual, el·lipsi, en relació amb els mecanismes gramaticals; repetició i reiteració, per a la cohesió lèxica). A més, hem qualificat com a manteniment/establiment (m/e) alguns processos de cohesió referencial en què el marcant estableix com a tòpic conjunt dues entitats singulars prèviament introduïdes o bé singularitza com a tòpic un únic referent establert abans conjuntament amb un altre. Ens ocupem detingudament de les distincions que hem fet entre establiment, establiment/manteniment, manteniment/establiment i manteniment en la introducció del capítol 5.

9) El camp *tipus* és complementari de l'anterior, ja que mostra els tipus d'estructura d'establiment i els tipus específics de marcant. Quant a les estructures d'establiment, distingim entre sintagmes nominals (que poden ser definits o indefinits i simples o expansionats), estructures presentacionals (amb la indicació del tipus de sintagma nominal que presenten), que inclouen també les estructures atributives d'establiment de referents, i estructures predicatives (verb o sintagma verbal, clàusula, oració, text). En relació amb els tipus específics de marcant, hem distingit les diverses classes de pronom, les el·lipsis nominals i les verbals, els tipus de díctic textual (especificador demostratiu, proforma locativa o proforma neutra, indicant-ne els graus), si la repetició és total o parcial i els tipus de reiteració (sinonímia, distingint-ne la lèxica de la discursiva, hiperonímia, hiponímia i nom general).

10) El camp *cohesió* indica si la cohesió textual és correcta (c), incorrecta (inc) o dubtosa (c?).

11-12) Els camps *error* (11) i *problema* (12) es relacionen amb els casos de cohesió incorrecta i dubtosa i hi introduïm quin tipus d'error s'ha comès i quin problema de cohesió referencial hem detectat.

13) El camp *observacions*, finalment, ens ha servit, en primer lloc, per a descarregar d'informació el camp *accessibilitat*. En aquest sentit, hem especificat en *observacions* els tipus d'expansió dels sintagmes nominals d'establiment de la referència: aposició i/o relatiu, indicant si els complements expansionats són restrictius o no restrictius i, en el cas de les aposicions, si són identificadores o no. També hem introduït aquesta darrera informació en relació amb els atributs de les construccions presentacionals atributives. En segon lloc, hem tingut en compte, en casos molt concrets, altres informacions diverses que podrien ser d'utilitat.

1.5. Objectius

L'objectiu general del treball és analitzar l'establiment i la represa lèxica de la referència en seqüències narratives d'escriptors no experts contrastant-la amb la d'escriptors experts. Per assolir aquest objectiu general, ens proposem els objectius específics següents:

1. *Identificar i analitzar les diverses estructures lingüístiques d'establiment de la referència a les entitats que participen de la cohesió referencial de les síntesis que integren el corpus.*

Els sintagmes nominals indefinits i les construccions presentacionals constitueixen *a priori* estructures privilegiades d'establiment dels referents discursius per la seva indefinició i/o rematicitat. Tanmateix, les operacions d'establiment de la referència poden partir de factors diferents de la indefinició/rematicitat, com ara els coneixements compartits pels interlocutors, les característiques del gènere textual i,

en el cas del nostre corpus, l'*script* narratiu. A més, alguns referents poden ser introduïts mitjançant estructures predicatives. Així doncs, la identificació, la classificació i l'anàlisi de les diverses estructures d'establiment de la referència en les síntesis dels experts ens permet delimitar quins són els factors que condicionen aquesta operació discursivocognitiva i si operen de la mateixa manera en les produccions dels experts i en les dels aprenents.

2. *Identificar els mecanismes fòrics de referència gramatical i lèxica en les síntesis dels experts i dels aprenents.*

La identificació i la classificació dels diversos mecanismes de represa fòrica dels referents establerts és el pas previ que ens ha de conduir a l'anàlisi dels diversos tipus de mecanisme referencial. La interrelació discursiva que s'estableix entre l'anàfora gramatical i la lèxica en funció de la continuïtat/discontinuitat dels tòpics i dels diversos factors que afecten l'accessibilitat dels antecedents en un moment determinat del discurs apunta cap a un equilibri estadístic entre els dos grans tipus categorials de mecanismes de referència. Així doncs, l'anàlisi de la cohesió lèxica es realitza sobre la base de la identificació prèvia de tots els mecanismes que garanteixen la represa fòrica de les entitats que participen de la cohesió referencial.

3. *Determinar les condicions discursivocognitives que indueixen el manteniment gramatical o la represa lèxica dels referents discursius establerts.*

El contrast entre els dos grans tipus categorials d'anàfora obeeix a uns condicionaments discursius i cognitius diferents. Així doncs, un objectiu fonamental d'aquest treball és delimitar quins són aquests condicionaments i com interaccionen entre si.

4. *Establir les relacions entre els distints mecanismes de manteniment de la referència i estudiar la projecció que tenen en la construcció textual global, és a dir, en la coherència.*

La represa fòrica de la referència i les xarxes cohesives que s'hi generen estableixen relacions de significat que tenen efectes en la coherència textual. D'altra banda, l'elecció d'un determinat mecanisme referencial en un moment determinat del discurs reverteix d'alguna manera en l'organització de la informació.

5. *Analitzar els diferents tipus de cohesió lèxica que impliquen identitat referencial.*

El recurs a la repetició o a la reiteració no és només una qüestió d'estil, sinó que cadascun d'aquests mecanismes de cohesió lèxica obeeix a condicionaments discursius i cognitius diferents. L'observació i l'anàlisi dels diferents contextos textuais en què es recorre a la repetició o a la reiteració en les síntesis dels experts ens permet determinar quins factors indueixen un mecanisme de cohesió lèxica i l'altre.

6. *Comparar els resultats obtinguts en el corpus d'experts i en el corpus d'aprenents, amb la finalitat d'establir els límits entre els usos discursius adequats i els usos problemàtics.*

L'anàlisi qualitativa i estadística dels resultats del corpus d'experts ens serveix per a determinar els usos adequats de la cohesió referencial, en general, i de la cohesió lèxica, en particular. A partir d'aquí, podem delimitar els problemes referencials dels textos dels aprenents.

7. *Determinar els problemes que afecten l'establiment de referents i la represa lèxica de la referència en les produccions textuals dels aprenents.*

La determinació dels problemes que afecten les operacions d'establiment i de manteniment lèxic de la referència dels textos dels aprenents condueix a l'anàlisi i la classificació subsegüents.

8. *Analitzar i classificar els problemes referencials de les produccions escrites dels aprenents, amb l'objectiu futur de fer propostes aplicades de resolució.*

L'objectiu darrer que ens hem proposat és l'anàlisi i la classificació dels problemes referencials dels textos dels aprenents per tal d'esbrinar-ne les causes. En el futur, la recerca continuarà amb una proposta sistemàtica de resolució aplicada dels problemes de la cohesió referencial de les produccions escrites dels estudiants per tal de millorar les seves destreses.

1.6. Hipòtesis

Les hipòtesis que han bastit el nostre treball són les següents:

1. *L'establiment de la referència s'efectua sobretot mitjançant sintagmes nominals indefinits i construccions presentacionals.*

La indefinició i/o la rematicitat són característiques privilegiades *a priori* per a l'establiment de referents en el discurs. En aquest sentit, la majoria dels referents discursius s'haurien d'introduir

mitjançant sintagmes nominals indefinits o construccions totalment o parcialment remàtiques.

2. *Les estructures predicatives d'establiment de la referència són més habituals en les produccions dels experts que en les dels aprenents.*

Les entitats fonamentals que intervenen en la comunicació són persones, referents espacials i objectes físics, que s'estableixen en el discurs mitjançant estructures nominals. No obstant això, la comunicació exigeix sovint la referència al temps de l'enunciat, a activitats i a idees abstractes, que són més susceptibles de ser introduïdes per mitjà d'estructures predicatives. Podem suposar que aquest darrer tipus d'establiment de referents deu ser menys habitual en les produccions dels aprenents, atesa la major complexitat discursiva i cognitiva que implica.

3. *El pes de la llengua oral col·loquial es veu reflectit en les produccions escrites dels aprenents a través de la cohesió referencial.*

Els nostres aprenents solen comunicar-se bàsicament a través del canal oral, amb un registre col·loquial que han heretat o han après fonamentalment de l'àmbit familiar o del carrer. En aquest sentit, la cohesió referencial de les produccions escrites dels estudiants manifestarà trets de la llengua oral col·loquial, incloent-hi la interferència del castellà.

4. *Pel que fa a la cohesió lèxica, els alumnes tendeixen a utilitzar la repetició estricta més freqüentment que els experts.*

Repetir requereix un esforç menor que fer ús de sinònims, hiperònims i hipònims o fins i tot d'alguns mecanismes gramaticals. En canvi, la reiteració és un mecanisme que requereix un bon nivell de competència lèxica, que creiem que no tenen els estudiants.

5. *La menor competència lèxica i discursiva que pressuposem en els aprenents permet preveure un nombre més gran de problemes de cohesió referencial en els textos dels estudiants que en els dels experts.*

Les habilitats discursives dels estudiants, bàsicament orals i espontànies, generaran problemes tant en l'establiment com en el manteniment de la referència de les seves produccions escrites. A més, el repertori lèxic escàs de la llengua dels aprenents provocarà dificultats importants en la presa lèxica dels referents i, en general, problemes d'indefinició i de manca de delimitació de les entitats que participen de la cohesió referencial.

1.7. Marc teòric: descripció general

Tota recerca sobre la referència ha de partir de les aportacions clàssiques de la filosofia del llenguatge i de la lògica positivista. En aquest sentit, la nostra investigació parteix de les relacions entre llenguatge i realitat.

Tanmateix, cal que tinguem en compte que, des del camp estricte de la investigació lingüística, aquells postulats teòrics han estat complementats per diverses contribucions: en primer lloc, pel generativisme, en general, que s'ha ocupat extensament de l'anàfora en el marc de la sintaxi —i, en

última instància, de la semàntica— oracional a partir de la teoria del lligam; en segon lloc, pels plantejaments de la pragmàtica, l'enfocament comunicatiu en l'ensenyament de llengües, la lingüística textual i la lingüística cognitiva, que han modificat els estudis sobre l'anàfora.

En el nostre treball, revisem i tenim en compte les principals aportacions a l'estudi de l'anàfora que han fet les diverses perspectives d'anàlisi. Tanmateix, la present investigació pren com a marc teòric els enfocaments següents:

- a) el que remet al treball de Halliday i Hasan (1976), i a altres estudis que s'hi relacionen o el reprenen, com Charolles (1992), Castellà (1992), Apothéloz (1995) i Cuenca (1998, 2000a), tots els quals adopten una perspectiva textual;
- b) la teoria neogriceana de Levinson (1987, 1991), des d'una perspectiva pragmàtica;
- c) els models psicologistes i cognitivistes de la teoria de l'accessibilitat d'Ariel (1988, 1990, 1996), la jerarquia de topicalitat desenvolupada per Givón (1983a,b, 1995), Gundel *et al.* (1993) i Chafe (1994), i la teoria del centratge ('Centering Theory'; cfr. Walker *et al.* 1998; Cornish 1999, entre altres), que constitueix una potent contribució de la lingüística computacional a l'estudi dels mecanismes referencials.

Des d'una perspectiva textual, l'estudi ja clàssic de la cohesió de Halliday i Hasan (1976), i l'adaptació al català efectuada per Castellà (1992) i Cuenca (1998, 2000a), ens proporcionen la base teòrica fonamental per a l'anàlisi de la cohesió lèxica com a conjunt de mecanismes de represa de la referència contraposats als diversos tipus d'anàfora gramatical. La distinció que fan aquests autors entre repetició i reiteració com a classes diferents d'anàfora lèxica és essencial per a la tesi que presentem. D'altra banda, cal que remarquem que també hem seguit molt directament la *Gramàtica del*

discurs de Gemma Rigau (1981), la qual, tot i que parteix d'un enfocament generativista i presenta punts que ara com ara es poden considerar qüestionables, és sens dubte un precedent clau en l'estudi del text i, especialment, de la pronominalització. En relació amb aquesta qüestió, hem consultat també les aportacions de Todolí (1998, 2002), que contribueixen a matisar o a modificar parcialment les conclusions de Rigau (1981) sobre el funcionament discursiu de la pronominalització fòrica.

La perspectiva pragmàtica de la teoria neogriceana de Levinson (1987, 1991) ofereix una relectura de les màximes de quantitat i de manera de Grice. Aquesta proposta permet considerar que la tria entre l'el·lipsi, la pronominalització plena o la cohesió lèxica a l'hora de reprendre els referents textuais és induïda per les implicatures diferents que genera cadascun d'aquests tipus de marcant fòric en funció de la intervenció d'aquelles màximes griceanes.

Quant als models psicologistes i cognitivistes d'interpretació dels mecanismes de referència, la teoria de l'accessibilitat d'Ariel (1988, 1990, 1996) i el model de continuïtat/discontinuitat dels tòpics de Givón (1983) són els que hem seguit de més a prop per efectuar les anàlisis del nostre corpus d'investigació. Els treballs d'aquests dos autors ens han subministrat els criteris discursius i cognitius bàsics per a delimitar els condicionaments que determinen la represa lèxica de la referència en les seqüències narratives del nostre corpus.

Així doncs, el conjunt d'aquestes propostes teòriques ens ha proporcionat un marc general adequat per a entendre de manera integrada el funcionament discursiu dels diversos mecanismes de referència i per a detectar i analitzar els problemes de la cohesió referencial de les produccions textuais dels aprenents.

En conjunt, hem consultat una bibliografia extensa i variada sobre els conceptes de referència i d'anàfora, tenint en compte la diversitat de paradigmes teòrics i de models interpretatius aplicats. Així mateix, hem efectuat una recerca bibliogràfica sobre cadascun dels mecanismes

referencials gramaticals i lèxics concrets i hem seguit de ben a prop diverses obres de sintaxi i de semàntica general. Tanmateix, atès el volum de treballs que s'ocupen del tema, hem seleccionat aquells que ens proporcionen les eines teòriques i aplicades idònies per acarar l'anàlisi dels nostres textos.

1.8. Estructura de l'estudi

La nostra tesi doctoral consta de set capítols, comptant-hi la present introducció, que constitueix el capítol primer.

En el capítol segon ens ocupem del concepte de referència. En primer lloc, hem fet una revisió del concepte des de l'òptica de la filosofia del llenguatge, que constitueix el punt de partida necessari per a l'estudi de la referència. Des d'aquesta perspectiva, abordem la distinció fregeana entre referència i sentit, la teoria de les descripcions definides de Bertrand Russell, els conceptes d'extensió i intensió aportats per Carnap i la noció de sinonímia en la teoria de Quine, entre altres aspectes. En segon lloc, analitzem la dicotomia entre els modes referencials de la dixi i de l'anàfora, partint de l'estudi seminal de Bühler (1934), i discutim els problemes que es plantegen a l'hora de delimitar els dos modes referencials. En tercer lloc, estudiem el concepte de referència en el marc de la lingüística textual, a partir de la noció de cohesió textual, i de la lingüística cognitiva, incidint en les nocions de model discursiu i d'ancoratge referencial de la gramàtica cognitiva de Langacker (1987, 1991).

En el capítol tercer fem una aproximació a les diverses perspectives interpretatives de l'anàfora. Partim d'una revisió de la teoria generativa de la recció i el lligam i oferim després algunes propostes de reinterpretació semàntica de la noció de lligam. En segon lloc, ens ocupem de la teoria pragmàtica neogriceana d'interpretació de l'anàfora, que, en certa mesura, es deriva de la teoria del lligam i la modifica. En tercer lloc, ens centrem en el models discursius i cognitius, que, com hem explicat, constitueixen el

nostre marc teòric. En aquest sentit, discutim els conceptes fonamentals de la lingüística textual en relació amb el problema de la referència discursiva; després ens ocupem de la teoria de Givón sobre la continuïtat dels tòpics, que adopta una perspectiva mixta entre les més estrictament textuals, com la de Halliday i Hasan (1976), i les propostes psicologicocognitivistes. D'altra banda, revisem també el model de la jerarquia estructural de Fox (1987), que és fonamental a l'hora d'analitzar les interrelacions entre cohesió i coherència. Pel que fa als models més directament cognitivistes, tractem d'una manera exhaustiva la teoria de l'accessibilitat d'Ariel i a continuació ens ocupem dels espais mentals de Fauconnier (1985) i d'altres propostes més recents.

En el capítol quart discutim detalladament la proposta de Halliday i Hasan (1976), centrant-nos en el concepte de cohesió lèxica i, doncs, dedicant una major atenció a la repetició i a la reiteració com a processos de represa lèxica dels referents discursius. A més, en relació amb els noms generals, que constitueixen un tipus especial i complex de reiteració, revisem i assumim el concepte de nom encapsulador ('shell noun') encunyat i analitzat per Schmid (2000). Finalment, tractem de manera sumària la noció d'anàfora associativa.

Els capítols cinquè i sisè constitueixen el nucli central de l'estudi. En el cinquè analitzem l'establiment de la referència i l'anàfora lèxica d'identitat referencial en les seqüències narratives dels escriptors experts. Per començar, expliquem i exemplifiquem algunes qüestions relacionades amb la classificació de les operacions referencials (§ 5.1), que hem avançat en la present introducció. L'apartat 5.2 analitza la interrelació entre les operacions d'establiment i de manteniment de la referència. En l'apartat 5.3 discutim els diversos tipus d'estructures nominals, paranominals i predicatives d'establiment de la referència. Com que l'anàfora de sentit posseeix unes característiques singulars des de la perspectiva de la cohesió textual, hi hem dedicat un apartat específic (§ 5.4). Els apartats 5.5 i 5.6 aborden el manteniment de la referència en les síntesis dels experts. En el

primer d'aquests apartats es tracta la interdependència discursiva dels mecanismes gramaticals i de la cohesió lèxica a l'hora de garantir la cohesió referencial; a més, s'ofereix una anàlisi general de l'anàfora gramatical. En l'apartat 5.6 s'efectua l'estudi de la cohesió lèxica d'identitat referencial (repetició i reiteració). Finalment, ens ocupem de la contribució que fan els títols (paratextos) a la cohesió referencial de les síntesis (§ 5.7), dels problemes de la referència en el corpus d'experts (§ 5.8) i de les relacions entre coherència i cohesió referencial (§ 5.9). El capítol es clou amb l'exposició de les principals conclusions que ens ha proporcionat l'anàlisi del corpus d'experts (§ 5.10).

El capítol sisè s'estructura de manera paral·lela al capítol cinquè i analitza l'establiment i la represa lèxica de la referència en les produccions escrites dels aprenents. L'anàlisi s'efectua a partir de la comparació dels resultats obtinguts amb els que ens ha proporcionat l'anàlisi dels experts, tant des de la perspectiva qualitativa com des del punt de vista estadístic. El fet que les produccions textuais dels aprenents són molt més problemàtiques que les dels experts ens porta a dedicar una bona part de l'aproximació general dels mecanismes gramaticals (§ 6.5) a l'anàlisi i classificació dels problemes de l'anàfora gramatical. Així mateix, el volum i la diversitat dels problemes de l'establiment i de la cohesió lèxica, que sovint manifesten límits difusos, ens obliga a tractar-los de manera conjunta en l'apartat 6.8, sense perdre de vista, però, els diagnòstics que realitzem sobre els problemes dels mecanismes gramaticals. En general, l'anàlisi qualitativa revela que el comportament de la cohesió referencial en les produccions escrites dels aprenents és significativament diferent del que palesen els textos dels experts. A més, l'anàlisi quantitativa reforça aquesta diferència de comportament. Les variables estadístiques més rellevants per al nostre estudi han estat sotmeses al càlcul de xi-quadrat, i hem obtingut resultats

estadísticament significatius en el 99,9% dels casos per a la majoria de variables.¹⁰

Finalment, en el capítol setè presentem les principals conclusions de la recerca i les possibles extensions d'aquest treball.

Comptat i debatut, a través de l'anàlisi de la cohesió referencial, la tesi doctoral que presentem es proposa aprofundir en les condicions discursives que vehiculen l'establiment dels referents textuais i la represa lèxica de la referència en les produccions dels aprenents, des de la consideració que ambdues operacions constitueixen un pilar fonamental sobre el qual es basteix la coherència textual i es revelen com a essencials a l'hora de garantir l'èxit de la comunicació, que és, en definitiva, la raó de ser dels textos. Els resultats que obtenim a través de la comparació amb els usos dels experts permeten diagnosticar els problemes de la cohesió referencial dels textos dels estudiants i constitueixen la base per a efectuar en el futur propostes aplicades de resolució dels problemes detectats per veure de millorar la competència comunicativa escrita dels nostres aprenents.

¹⁰ Les proves de significació estadística han estat realitzades per Maria Jesús Pons Bordería, doctora en Matemàtica Aplicada i professora de l'Escola Universitària d'Estadística de la Universitat Complutense de Madrid.

Capítol 2. El concepte de referència

2.1. Introducció

En el present capítol ens proposem abordar el concepte de referència i altres nocions generals que s'hi relacionen. En primer lloc, tractarem les diverses aproximacions al concepte de referència des de la filosofia del llenguatge. En segon lloc, ens ocuparem dels conceptes de dixi i d'anàfora i discutirem alguns problemes que plantegen. Finalment, prendrem en consideració els enfocaments de la referència des de les perspectives de la lingüística textual i de la lingüística cognitiva

2.2. L'enfocament de la referència des de la filosofia del llenguatge

Des de finals del segle XIX, la filosofia s'ha ocupat del llenguatge com a objecte central d'estudi, de manera que es pot afirmar que una bona part dels estudis filosòfics del segle XX són filosofia del llenguatge.

El lenguaje ha llegado a ser en nuestro siglo uno de los temas más candentes de la filosofía [...] En términos generales esta orientación filosófica hacia el lenguaje se puede apreciar [...] en el cambio ocurrido en la formulación de problemas filosóficos [...] como una pregunta por el uso de las palabras [...] La atención filosófica se ha concentrado en parte de un modo tan exclusivo en el lenguaje que se ha llegado a identificar filosofía con crítica del lenguaje (Kutschera 1971: 11).

Des de la perspectiva de la teoria del coneixement, un dels temes centrals de l'interès filosòfic pel llenguatge ha estat determinar com han de ser els enunciatos bàsics de la ciència, és a dir, quina és la naturalesa de les veritats científiques. Es tracta d'un problema que ha portat els filòsofs del

llenguatge a plantejar-se, en definitiva, la relació entre el coneixement i l'experiència i, doncs, entre el llenguatge i la realitat, unes relacions que situen el concepte de referència en el centre de la investigació.

L'objectiu d'aquest apartat és, doncs, situar els orígens de la teoria de la referència en el marc epistemològic general de la filosofia del llenguatge. Tanmateix, la nostra intenció no és fer una anàlisi exhaustiva dels diversos enfocaments que ha rebut el concepte, sinó discutir els aspectes més rellevants que aquesta branca de la teoria del coneixement ha proporcionat a la lingüística general a l'hora de tractar l'anàlisi de la referència com a fenomen determinant de la facultat comunicativa del llenguatge.

En aquest sentit, prenent com a base els principals treballs seminals de la qüestió de la referència en el marc de la lògica analítica i algunes monografies sobre filosofia del llenguatge, ens ocuparem, en primer lloc, de la teoria fregeana de la referència i el sentit.¹ En segon lloc, tractarem les crítiques a la concepció fregeana implícites en la teoria de les descripcions definides de Russell i en el mètode de les intensions i les extensions de Carnap. Després discutirem el concepte de sinonímia a partir dels pantejaments empiristes radicals de Quine. Finalment, donarem una visió de conjunt de les diverses teories filosòfiques sobre la referència a partir de la dicotomia internisme *vs.* externisme lingüístic.

2.2.1. Frege: la distinció entre referència i sentit

Les aportacions de Gottlob Frege a la filosofia del llenguatge en general i a la lingüística en particular són indirectes, ja que les diferents investigacions del pensador alemany no tenen com a objecte primer el

¹ A grans trets, hem adoptat l'esquema vertebrador del treball de Pérez Otero (2001) i algunes de les explicacions d'aquest autor, però hem consultat les fonts originals a l'hora d'exposar els conceptes principals. A més, hem complementat tota aquesta recerca bibliogràfica amb les aportacions de Kutschera (1971), que ja constitueix un clàssic de la filosofia del llenguatge, i de Morris (2007), un treball més recent i de caire més divulgatiu. D'altra banda, hem tingut en compte alguns comentaris de Rigau (1981: § 4.5).

llenguatge en si mateix, sinó la naturalesa de les veritats matemàtiques. Com explica Pérez Otero (2001: 36), Frege parteix d'un "programa logicista [...]" que suposa una certa idea de reducció de l'aritmètica a la lògica".

La idea de Frege és que la vaguetat, l'ambigüitat i la imprecisió del llenguatge natural fan que aquest no resulti apte per a l'expressió de les veritats matemàtiques; tanmateix, el llenguatge natural ha de ser el punt de partida per a construir un llenguatge artificial —amb una sintaxi i una semàntica ben precises— que en pugui donar compte. Amb aquest propòsit, el matemàtic alemany proposa d'abandonar l'estructura subjecte-predicat de la lògica tradicional, que considera que és insuficient per a explicar tota la varietat de proposicions expressables lingüísticament. En el seu lloc, postula un esquema alternatiu: l'estructura argument-funció.

Los enunciados afirmativos en general pueden concebirse, lo mismo que las ecuaciones o las expresiones analíticas, descompuestos en dos partes, una de las cuales está completa en sí misma, mientras que la otra precisa de complemento, es no-saturada. Así, por ejemplo, el enunciado *César conquistó las Galias* puede ser descompuesto en *César* y *conquistó las Galias*. La segunda parte es no-saturada, lleva consigo un lugar vacío, y únicamente cuando se llena este lugar por medio de un nombre propio o de una expresión que represente un nombre propio, aparecerá un sentido completo [...] llamo función al significado de esta parte no-saturada. En este caso, el argumento es *César* (Frege 1891: 32).

Frege vincula aquesta forma d'anàlisi a la dualitat ontològica objecte/funció i a la dualitat lingüística correlativa entre noms, o més exactament termes singulars, i expressions funcionals. Els correlats lingüístics dels objectes són, doncs, els noms, la funció dels quals és anomenar o denotar (és a dir, referir) una entitat particular. Com acabem de veure amb paraules de l'autor, Frege considera els termes singulars (i els objectes) com a entitats completes, saturades (1), en contraposició a les funcions, que són entitats incompletes, no saturades, és a dir, estructures que contenen variables indicatives de la seva incompletesa sintàctica i semàntica (2).

- (1) a. Aristòtil i Demòstenes
- b. El filòsof d'Estagira

- (2) a. x i y
- b. Aristòtil és x

Els objectes que saturen una funció determinada són els arguments de la funció: *Aristòtil* i *Demòstenes* són, doncs, els arguments de la funció (1a); *el filòsof d'Estagira* és l'argument de la funció (1b). D'altra banda, les expressions funcionals complexes de naturalesa predicativa, com (2b), constitueixen conceptes. Els conceptes, al seu torn, originen enunciats quan són saturats per un terme singular (argument). Els enunciats són, per tant, termes singulars complexos de naturalesa predicativa (3)

- (3) Aristòtil és el filòsof d'Estagira

Pel que fa als noms (o termes singulars), la teoria semàntica de Frege (1892) proposa de distingir entre dos valors semàntics o propietats: la referència i el sentit.²

És natural considerar [...] que a un signo (nombre, unió de palabras, signo escrito), además de lo designado, que podría llamarse la referencia del signo, va unido lo que yo quisiera denominar el sentido del signo, en el cual se halla contenido el modo de darse (Frege 1892: 51).

Així doncs, segons Frege (1892), la referència és l'objecte designat per una expressió lingüística, és a dir, el vincle entre llenguatge i realitat

² Convé remarcar que Frege (1892) utilitza la denominació *Name* o *Eigenname*, és a dir, nom propi, per tal d'assenyalar, en general, qualsevol expressió nominal definida que designa una entitat de la realitat.

extralingüística.³ El sentit, en canvi, és la manera peculiar de referir-se a l'objecte. Il·lustrem aquesta distinció amb un exemple clàssic del mateix Frege.

- (4) a. L'estel del matí
b. L'estel del vespre

Els sintagmes nominals definits de (4) tenen la mateixa referència, el planeta Venus, però el seu sentit és diferent, perquè és diferent la manera de referir-s'hi. En altres paraules, el sentit és el mode de presentació de la referència.

La distinció entre referència i sentit és molt rellevant a l'hora de determinar el valor cognoscitiu (o informatiu) d'un enunciat, és a dir, "la capacitat que l'enunciat té de donar informació" (Espinal i Mateu 2002: 200). Vegem-ho.

- (5) a. L'estel del matí és l'estel del matí
b. L'estel del matí és l'estel del vespre

Des d'un punt de vista lògic, és ben clar que (5a) expressa una veritat trivial. Més encara, es tracta d'una tautologia, un enunciat que no aporta informació. L'enunciat de (5b), en canvi, expressa una veritat rellevant per a l'astronomia. Els dos enunciats tenen, per tant, valors cognitius diferents. L'exemple (5a) expressa un coneixement *a priori*. El coneixement expressat per (5b), en canvi, és *a posteriori*, ja que no es pot establir automàticament, sinó que, en un context discursiu, un receptor sense coneixements

³ Pérez Otero (2001: 45-47) no s'està de remarcar que la noció fregeana de *referència* d'un terme singular admet una lectura "més intuïtiva i preteòrica" que consisteix a "anomenar o denotar una entitat particular" i una altra de més complexa i teòrica: "la referència d'una expressió lingüística és la seva contribució o aportació sistemàtica a determinar composicionalment el valor de veritat dels enunciats en els quals pot aparèixer". És evident que, per a la nostra investigació, ens interessa fonamentalment la primera accepció, tot i que, en alguna ocasió, caldrà que utilitzem la segona.

d'astronomia necessitaria fer un major esforç de processament de la informació que un astrònom, per exemple. D'acord amb el que acabem de dir, podem afirmar, seguint Pérez Otero (2001: 50), que “el sentit d'una expressió lingüística és la seva contribució o aportació sistemàtica a determinar composicionalment el valor cognoscitiu dels enunciat en els quals pot aparèixer”.⁴ Aquesta definició del sentit es relaciona amb el que es coneix com a *Test de Frege*, que resulta útil per a determinar la identitat o la diferència de sentit de dos termes singulars:

si un usuari competent pot creure l'enunciat $\alpha(t_1)$ sense creure l'enunciat $\alpha(t_2)$, llavors $\alpha(t_1)$ i $\alpha(t_2)$ difereixen en valor cognoscitiu i, per tant, t_1 i t_2 no comparteixen el sentit (Pérez Otero 2001: 50).

Il·lustrem tot seguit el funcionament del Test de Frege:

- (6) a. x és la muntanya més alta de la terra
- b. L'Everest és la muntanya més alta de la terra
- c. Sagarmatha és la muntanya més alta de la terra
- d. Chomolungma és la muntanya més alta de la terra

L'exemple (6a) constitueix una expressió funcional que és saturada pels termes singulars *l'Everest*, *Sagarmatha* i *Chomolungma* en els enunciats (6b), (6c) i (6d), respectivament. Observem que un usuari competent del llenguatge pot creure qualsevol d'aquests tres enunciats sense creure cap dels altres dos. Així doncs, els tres termes singulars tenen sentits diferents, encara que, de fet, comparteixen la referència i, per tant, són enciclopèdicament sinònims: *Sagarmatha* i *Chomolungma* són els noms propis que nepalesos i tibetans, respectivament, donen a la muntanya que la majoria coneixem com a *Everest*.

⁴ Per a la noció fregeana del sentit en termes d'informativitat, vegeu també Morris (2007: § 2.6).

En aquest sentit, cal tenir en compte que el *Test de Frege* i la concepció fregeana del sentit comporta que, a l'usuari del llenguatge, se li suposa una competència lingüística completa, ja que només un usuari ideal pot ser capaç de determinar que els tres noms de la muntanya més alta de la terra de (6) o els termes *l'estel del matí* i *l'estel del vespre* de (7), que tenen sentits diversos, es refereixen a la mateixa entitat:

- (7) Quan me'n vaig anar a dormir, *l'estel_i del matí* lluïa tot sol al cel. Moltes hores després, quan em vaig despertar, vaig mirar per la finestra, i vaig veure una altra vegada *l'estel_i del vespre*.

En altres paraules, el sentit és una propietat transparent dels termes singulars, ja que “un usuari competent del llenguatge sap si dues expressions lingüístiques tenen o no el mateix sentit” (Pérez Otero 2001: 52); la referència, en canvi, no és una propietat transparent, perquè no depèn només de factors lingüístics.

Així, Lundquist (2000) explica que el coneixement lingüístic, el coneixement textual i el coneixement enciclopèdic són complementaris a l'hora de determinar el processament i la comprensió de la informació textual, de manera que les mancances en un tipus de coneixement poden ser compensades pels altres dos tipus.

In descriptions of text processing and text understanding, it is common to distinguish three types of knowledge which contribute to the creation of a coherent mental representation of a text: linguistic knowledge (syntax and semantics), text knowledge (text linguistics) and domain or world knowledge (cognitive sciences) [...] lack of knowledge of one type can be compensated for by knowledge of one or both of the remaining types (Lundquist 2000: 97)

En l'exemple (7) un receptor que no tingui cap coneixement d'astronomia pot tenir dificultats per a establir que la referència dels dos *estels* és la mateixa. Fins i tot, pot trobar el fragment incoherent. No obstant això, els

coneixements lingüístic i textual poden ajudar-lo a establir la relació coreferencial, independentment que no sàpiga que són designacions diferents —diferents modes de presentació— del planeta Venus, és a dir, expressions amb idèntica referència, però amb sentit divers. A través del coneixement lingüístic, el sintagma *una altra vegada* activarà en el receptor la idea que, quan l'emissor del text es va despertar, no era la primera vegada que veia *l'estel del vespre* des de la seva finestra. Després el coneixement textual, que l'informa de les relacions de cohesió que s'estableixen entre les unitats del text, el portarà a mirar endarrere per determinar quan va ser la primera ocasió que l'emissor va observar aquest estel. En conseqüència, establirà que la referència dels dos sintagmes és la mateixa. Un receptor especialitzat, com ara un afeccionat a l'astronomia, en canvi, processarà molt més ràpidament la informació, ja que els seus coneixements enciclopèdics li permetran establir la relació coreferencial entre els dos termes singulars de sentit divers.

Pel que fa als enunciats, és molt rellevant destacar que Frege atribueix un caràcter composicional tant al sentit com a la referència d'aquests termes singulars complexos. En altres paraules, el sentit i la referència d'un enunciat depenen del sentit i de la referència de les parts.

- (8) a. La mare de x
 b. La mare d'Aristòtil
 c. La mare de l'Estagirita

En els exemples anteriors s'observa que la referència dels enunciats (8b) i (8c), que resulten de saturar l'expressió funcional (8a) *la mare de x*, s'obté composicionalment per la suma de la referència dels termes singulars components. A més, com que *Aristòtil* i *l'Estagirita* comparteixen la referència, els enunciats resultants també la comparteixen.

Principi de composicionalitat de la referència: la referència d'una expressió complexa està determinada composicionalment per les referències de les parts que la componen [...] Més esquemàticament: si t_1 i t_2 comparteixen la referència, llavors $\alpha(t_1)$ i $\alpha(t_2)$ també comparteixen la referència (Pérez Otero: 53).

Pérez Otero, però, remarca que la direcció inversa del principi de composicionalitat de la referència no es compleix, és a dir, que la coreferència de dos enunciats no implica la coreferència de les parts components. Ho il·lustrem amb l'exemple (9) en què suposem que *Josep* i *Laura* són germans.

- (9) a. El pare de Josep
b. El pare de Laura

És ben clar que la referència dels termes singulars complexos de (9) s'obté composicionalment de la referència de les parts i que aquestes expressions, tenint en compte el supòsit que hem fet, són coreferencials. Tanmateix, la identitat referencial de (9a) i (9b) no implica que els termes singulars components, *Josep* i *Laura*, siguin coreferents.

La composicionalitat també és una propietat del sentit dels enunciats

Principi de composicionalitat del sentit: el sentit d'una expressió complexa està determinat composicionalment pels sentits de les parts que la componen [...] Més esquemàticament, si t_1 i t_2 comparteixen el sentit, llavors $\alpha(t_1)$ i $\alpha(t_2)$ també comparteixen el sentit (Pérez Otero: 54).

Per a il·lustrar el principi de la composicionalitat del sentit, Pérez Otero recorre a expressions sinònimes (10).

- (10) a. El pare de l'espòs de la Laura
b. El pare del marit de la Laura

En efecte, els exemples de (10) mostren que els sentits d'aquestes expressions complexes resulten de la combinació dels sentits dels termes singulars components. D'altra banda, (10a) i (10b) tenen el mateix sentit, perquè *espòs* i *marit* són sinònims. A més a més, aquests exemples provenen que “probablement és vertadera també la direcció inversa del principi de composicionalitat” (Pérez Otero 2001: 54), ja que la sinonímia dels enunciats (10a) i (10b) implica la sinonímia de les parts.

Tanmateix, arribats en aquest punt, volem posar de manifest que la noció fregeana del sentit és difusa, si més no: si admetem (i ho fem) la identitat de sentit de dues expressions sinònimes, els mateixos exemples de Frege sobre la diversitat de sentits dels enunciats *l'estel del matí* i *l'estel del vespre* —coreferents amb el planeta Venus— resulten paradoxals, ja que també són expressions sinònimes en determinats contextos o per a determinats usuaris del llenguatge. Ocorre que la concepció de sinonímia implícita en Frege i, en general, en la filosofia del llenguatge, redueix aquesta relació als casos de sinonímia lèxica i no contempla aquelles expressions en què la relació sinonímica està condicionada pels coneixements enciclopèdics, com en els exemples clàssics de Frege, o pel context discursiu.

El principi de composicionalitat de la referència implica que la referència d'una expressió complexa no pot ser el pensament que expressa, considerant que Frege anomena *pensament* el *contingut proposicional* de l'enunciat. Vegem-ho amb exemples del matemàtic alemany.

- (11) a. L'estel del matí és un cos il·luminat pel sol
 b. L'estel del vespre és un cos il·luminat pel sol

Els enunciats (11a) i (11b) contenen pensaments diferents, ja que tenen sentits diferents, és a dir, valors informatius o cognitius diversos. En altres paraules, tot i que *l'estel del matí* i *l'estel del vespre* tenen la mateixa referència, pot ser que hi hagi algú que no ho sàpiga i que, per tant, cregui la

veritat de (11a) i la falsedat de (11b). Aquesta circumstància porta Frege a concloure que el pensament contingut en un enunciat és el seu sentit i que la referència de l'enunciat és el seu valor de veritat.

Aquesta conclusió té conseqüències importants, ja que li permet explicar la referència i el sentit dels contextos opacs.

Un context referencialment opac és [...] un enunciat que [...] pot convertir-se en un altre amb diferent valor veritatiu substituint només una de les seves parts per una altra que tingui la mateixa referència (Pérez Otero 2001: 61).

Són contextos referencialment opacs les expressions que apareixen entre cometes en els exemples següents, com ara els usos metalingüístics (12) i el discurs directe (13), el discurs indirecte (14), els contextos intencionals (15) i els contextos modals (16).⁵

- (12) a. “Roma” té quatre lletres
- b. “La capital d’Itàlia” té quatre lletres
- (13) a. La Laura va dir: “Plató és equànime”
- b. La Laura va dir: “L’ autor de *La República* és equànime”
- (14) a. Al Gore va dir que era ell qui havia guanyat les eleccions presidencials
- b. Al Gore va dir que era ell el vencedor de les eleccions presidencials
- (15) a. La Laura creu que Plató és equànime
- b. La Laura creu que l’ autor de *La República* és equànime
- (16) a. Necessàriament 8 és major que 7
- b. Necessàriament el nombre de planetes és major que 7

⁵ Tots aquests exemples són de Pérez Otero (2001), excepte el cas de discurs indirecte (14b), construït per nosaltres perquè contrasti amb l’exemple (14a) de l’ autor. Pel que fa a l’exemple (16), l’hem adaptat a la decisió recent de la Unió Astronòmica Internacional, que rebaixa el nombre de planetes del sistema solar de nou a vuit.

La comparació de les versions (a) i (b) de cada exemple anterior prova que no és possible la substitució de les parts afectades pel context opac sense que variï el valor de veritat.

La conclusió de Frege és que en contextos referencialment opacs la referència dels enunciats (o dels termes singulars) és indirecta i s'identifica amb el sentit.

2.2.2. Russell: la teoria de les descripcions definides

La teoria de les descripcions definides formulada pel filòsof anglès Bertrand Russell a partir del seu treball "On Denoting" (1905) pretén superar els problemes que planteja la teoria de Frege de la referència i el sentit, bàsicament l'existència de noms, en l'accepció fregeana, que no denoten res (com ara *els unicorns*) i el fet que les expressions lingüístiques tinguin valors semàntics diferents segons apareguin en contextos opacs o transparents.

Per a Russell, des del punt de vista de la lògica, només interessen les expressions lingüístiques que denoten alguna cosa, que són les úniques que poden tenir significat. D'acord amb això, és innecessari postular valors semàntics com el sentit de Frege, que actua com a intermediari entre l'expressió lingüística i el referent. Així, com observa Rigau (1981: 361-362) quan s'ocupa de la qüestió de la referència en la teoria de Russell, el pensador britànic només atorga interès cognoscitiu a aquells conceptes que tenen un correlat real.

[...] són interessants únicament els conceptes que denoten quelcom, i a aquests només reserva el dret de tenir significat. És a dir, posseir significat és equivalent a tenir la propietat de denotar o referir. Per això, el filòsof anglès troba innecessari el sentit de Frege: allò que és fonamental és la referència, la relació de denominació (Rigau 1981: 361-362).

Russell, però, havia formulat abans, en *The Principles of Mathematics* (1903), una teoria semàntica substancialment diferent. En aquesta primera teoria russelliana les expressions bàsiques del llenguatge tenen un únic valor semàntic, que anomena *significat* o *indicació*, però el filòsof anglès remarca que algunes expressions complexes tenen també un altre valor semàntic diferent, que és la seva *denotació*. En aquesta línia, com remarca Pérez Otero (2001: 80), “hi ha importants analogies entre la distinció fregeana sentit-referència i la distinció russelliana indicació-denotació”. De fet, Russell va abandonar la seva primera teoria, perquè no sols no resolva els problemes de la teoria de Frege, sinó que en plantejava d’altres, que resumim tot seguit a partir de Pérez Otero (2001: § 3):

a) No explica satisfactòriament les diferències entre les denotacions dels diversos complexos denotatius, que, per al filòsof anglès, són totes les expressions de la forma *Det + F* (on *F* representa un predicat, en el sentit lògic de la paraula, i el complex denotatiu denota una combinació d’objectes), incloent-hi les expressions quantificacionals, del tipus *tot F*, *un F*, que, per a Frege, són expressions sense valor semàntic. En altres paraules, la primera teoria russelliana no dóna compte de les diferències denotatives entre el que ell anomena combinació conjuntiva (*tot habitant*) i combinació disjuntiva (*un habitant*). Només explica satisfactòriament els complexos denotatius de la forma *l’F* (*l’habitant*), que són precisament les descripcions definides o termes singulars de la teoria de Frege, en els quals la denotació russelliana coincideix amb la referència fregeana.

b) És problemàtic admetre complexos denotatius sense denotació. En altres paraules, quan no hi ha cap individu que satisfaci el predicat *F*, no hi ha tampoc cap combinació denotada pel complex denotatiu, ja sigui *l’unicorn* o *tot unicorn*, *un unicorn*, *qualsevol*

unicorn o qualsevol complex de la forma *Det + F*, on el predicat *F* és buit.⁶

- c) Quan es tracta de contextos d'actitud proposicional (opacs, d'acord amb la teoria fregeana), la primera teoria semàntica russelliana no presenta tampoc cap avantatge respecte a la teoria de Frege. En aquests contextos, les expressions denotatives no tenen la seva denotació usual, sinó que denoten el complex denotatiu que usualment és la seva indicació. Es tracta d'una estratègia similar a l'adoptada per Frege quan distingeix entre referència directa i referència indirecta.⁷

La teoria semàntica russelliana expressada en *The Principles of Mathematics* estava guiada pel que Pérez Otero (2001: 93) anomena “principi de transparència estructural del llenguatge”, que, contràriament al que suposa Frege, implica que els enunciats dels llenguatges naturals reflecteixen de manera fidedigna el contingut proposicional, és a dir, el pensament. En coherència amb aquest principi, Russell assignava denotació i significat a cada expressió denotativa. Amb la reformulació de la teoria de les descripcions definides explicada en “On Denoting” (1905), renuncia al principi de transparència estructural i accepta el tractament fregeà de la

⁶ Russell no reconeix l'existència de classes buides. Per a Frege, en canvi, un nom propi buit del llenguatge natural pot tenir sentit encara que no tingui referència. Això suposa un avantatge de la teoria fregeana.

⁷ Pérez Otero (2001: 86-92) explica que els enunciats que cauen en contextos d'actitud proposicional són típicament ambigus i admeten dues lectures o interpretacions diferents: una interpretació *de dicto* i una interpretació *de re*. En aquests contextos, la teoria russelliana resultaria adequada a la segona interpretació, però no a la primera.

- (i) En Daniel creu que l'autor de *Rob Roy* és arquitecte
- (ii) En Daniel creu que l'autor de *Waverley* és arquitecte

Amb una interpretació *de dicto* afirmariem que la creença d'en Daniel està en relació amb tot el que diuen (*dictum*) les proposicions subordinades de (i) i (ii), cosa que comportaria, com en la teoria de Frege, una violació del principi de substituibilitat d'ídèntics *salva veritate*. La interpretació *de re*, en canvi, només afirma la creença d'en Daniel que *algú és arquitecte*, sense que això impliqui la creença que aquest *algú* és autor de *Rob Roy* o autor de *Waverley*, respectivament.

quantificació. Tanmateix, la idea fonamental de la nova concepció russelliana és que les descripcions definides (els termes singulars de la teoria fregeana) són considerades també com a expressions quantificacionals.

En aquest sentit, Russell afirma que les expressions quantificacionals, són *símbols incomplets*, ja que no se'ls associa cap significat ni cap denotació per si mateixes, sinó que l'expressió que té significat és la proposició de què formen part. Així doncs, les expressions quantificacionals es defineixen només contextualment.

[...] no tenen cap significat aïlladament., però a tota proposició en la qual intervenen li és assignat un significat. Aquest és el principi de la teoria de la denotació que vull defensar: que les frases denotatives no tenen cap significat en elles mateixes, però que tota proposició en l'expressió verbal de la qual intervenen té un significat (Russell 1905: 39).

D'acord amb la nova teoria semàntica russelliana, l'expressió definida *l'autor de Rob Roy* continguda en l'enunciat *l'autor de Rob Roy és Scott* es defineix contextualment de la següent manera (17):⁸

- (17) a. Hi ha almenys un autor de *Rob Roy*
- b. Hi ha com a màxim un autor de *Rob Roy*
- c. Tot autor de *Rob Roy* és Scott

La definició contextual de les descripcions definides implica, doncs, existència i unicitat de l'objecte denotat (cfr. Russell 1905: 41).

⁸ Exemple nostre a partir de la definició contextual de qualsevol descripció definida que es desprèn de Russell (1905) i que podem generalitzar com segueix:

- a. Hi ha almenys un F
- b. Hi ha com a màxim un F
- c. Tot F és G

Amb la nova teoria, Russell evita els inconvenients de la seva teoria anterior. En primer lloc, com que ja no creu que les expressions denotatives denotin cap combinació d'objectes, no es planteja la dificultat d'explicar què són aquestes combinacions. En segon lloc, el fet que les descripcions definides siguin símbols incomplets, és a dir, expressions quantificacionals sense significat ni denotació intrínsecament associat, permet que la teoria prevegi que, quan no hi hagi un únic objecte que sigui *l'F* (per exemple, *l'unicorn*), l'enunciat simple en què aparegui *l'F* serà fals. En tercer lloc, relacionat amb l'aspecte anterior, l'avantatge més gran, d'acord amb Russell, de la seva nova concepció de les descripcions definides és que evita la contradicció de la teoria fregeana a l'hora d'encarar-se amb enunciats com els de (18).

- (18) a. L'actual rei de França és calb
 b. L'actual rei de França no és calb

Considerant un principi lògic fonamental, anomenat *principi del terç exclòs* (cfr. Russell 1905: 45-46; Pérez Otero 2001: 96), per a tot enunciat α (18a), α o bé la seva negació (18b) és vertader; qualsevol tercera possibilitat queda exclosa. Però en el cas de (18), sembla estrany afirmar la veracitat de cap dels dos enunciats, atès que no hi ha cap rei de França. Per tal de resoldre aquesta paradoxa, Russell introdueix la distinció entre *figuració primària* i *figuració secundària*. En l'enunciat (18b), la descripció definida *l'actual rei de França* té una figuració primària si l'abast del "quantificador" *el* és major que el de la negació. El resultat que obtindrem serà (19), que és del tot inacceptable.

- (19) Hi ha un únic actual rei de França i per a tot x (si x és l'actual rei de França, llavors x no és calb)

Tanmateix, si l'abast de la negació supera l'abast de l'article definit, aleshores la descripció definida tindrà una figuració secundària (20), que serà del tot acceptable d'acord amb el principi del terç exclòs i amb el fet que no hi hagi cap rei de França.

(20) No (hi ha un actual rei de França i per a tot x (si x és l'actual rei de França, llavors x és calb))

Aquesta distinció entre figuració primària i figuració secundària es pot aplicar també als contextos d'actitud proposicional (21).

(21) En Daniel creu que l'autor de *Rob Roy* és arquitecte

Si l'abast del verb d'actitud proposicional *creu és* major que el de l'article definit, *l'autor de Rob Roy* intervé secundàriament en (21) i obtenim una interpretació *de dicto*. En canvi, si l'abast de l'article definit supera el del verb d'actitud proposicional, la intervenció de la descripció definida és primària i la lectura és *de re*.

Cal observar que el comportament de les descripcions definides en contextos opacs, com els d'actitud proposicional, “és una dada empírica important a favor de la tesi principal de les descripcions definides de Russell” (Pérez Otero 2001: 102).

La teoria de Russell ha rebut crítiques importants. D'una banda, Strawson (1950) posa en relleu la importància de l'ús real i efectiu d'una determinada expressió o d'un enunciat. Així, afirma que la referencialitat o el valor de veritat només són propietats dels usos concrets, no del significat de les expressions en si mateix. Per a aquest autor, els enunciats que inclouen descripcions definides sense referent real tenen significat, ja que l'ús particular que en pugui fer una persona només implica la pressuposició d'existència única de l'objecte que satisfà la descripció, no l'assertió

d'aquesta existència, com en el cas de la teoria russelliana.⁹ En conseqüència, l'ús d'expressions definides que impliquen la referència a entitats irrealis i d'enunciats pressuposats com a vertaders però que són falsos ens ha de portar a concloure l'existència de buits veritatius (cfr. Pérez Otero 2001: 111).

La referencia singularizadora [...] si es que se hace, es asunto del uso particular en el contexto particular; la significación de la expresión es el conjunto de reglas y convenciones que permiten llevar a cabo tales referencias. De ahí que usando expresiones significativas podamos fingir referirnos a algo, en el mundo de la fábula o en el de la ficción, o pensar erróneamente que nos estamos refiriendo a algo cuando, en realidad, no nos estamos refiriendo a nada (Strawson 1950: 72).

Observem que l'afirmació de Strawson contradiu el principi del terç exclòs. Els plantejaments d'aquest autor, influïts per Wittgenstein i més sensibles al funcionament real de les llengües naturals, permeten considerar que el principi del terç exclòs pugui tenir excepcions, com s'ha ocupat d'assenyalar Pérez Otero (2001: 112):

Tenim la intuïció que l'acompliment de la relació referencial és condició necessària perquè certs enunciats tinguin valor veritatiu, i Strawson dóna compte d'aquesta intuïció amb la noció de pressuposició, que permet buits veritatius i violacions del principi del terç exclòs. Russell, en canvi, considera més convenient entendre la noció de veritat (i la de falsedat) de tal mode que tot enunciat sigui vertader o fals.

⁹ En aquest aspecte, Strawson segueix Frege; tanmateix, hi ha una diferència essencial entre els dos autors, com s'ha ocupat d'assenyalar Morris (2007: 63):

Frege thought that sentences could have Sense without being true or false, and names and descriptions could have Sense without referring to anything [...] Frege's view is that something can still be said by a use of a name or referringly-used descriptions which refers to no real object, and by the use of a sentence which has no real truth value. On Strawson's view, by contrast, nothing can be said –no statement can be made– by such uses.

D'altra banda, Donnellan (1966) distingeix dos usos diferents de les descripcions definides: l'ús atributiu i l'ús referencial. Mitjançant l'ús atributiu l'usuari de la llengua afirma alguna cosa sobre l'entitat designada per la descripció definida; en canvi, l'ús referencial és bàsicament un instrument per cridar l'atenció del receptor sobre l'entitat, a la vegada que se'n diu alguna cosa. Donnellan considera que la descripció definida ocorre de manera essencial quan és usada atributivament.

In the first case the definite description might be said to occur essentially [...] but in the referential use the definite description is merely one tool for [...] calling attention to a certain person or thing. In the attributive use, the attribute of being the so-and-so is all important, while it is not in the referential use (Donnellan 1966: 233).

Així doncs, l'ús atributiu pressuposa necessàriament l'existència d'un referent real adequat a la descripció definida, mentre que amb l'ús referencial només hi ha una pressumpció "that the speaker believes *something* fits the description, namely that to which he refers" (Donnellan 1966: 236). En qualsevol cas, l'ús atributiu o referencial d'una descripció definida ve determinat per les intencions del parlant. Ens interessa destacar la crítica de Donnellan, perquè introdueix en l'anàlisi de les descripcions definides, en particular, i de la referència, en general, un component pragmàtic.

Observem que les crítiques a la teoria russelliana de les descripcions definides fetes per Strawson (1950), amb la introducció de la noció de pressuposició i de buit veritatiu, i sobretot per Donnellan (1966), amb la presa en consideració de les intencions dels parlants, obren la porta a un tractament de la referència de les expressions lingüístiques en funció de l'ús real que se'n faci i s'allunyen dels tractaments abstractes i idealitzats de la lògica analítica clàssica.

2.2.3. Carnap: la teoria de la intensió i l'extensió

Rudolf Carnap, que va ser deixeble de Frege, proposa els conceptes d'intensió i extensió per tal de resoldre alguns dels problemes lògics que genera la teoria de la referència i el sentit del seu mestre.

Carnap (1947) concep el mètode d'anàlisi fregeana com una forma particular de l'anomenada relació de denominació, definida com la relació semàntica que s'estableix entre una expressió lingüística i un objecte.

The name-relation is customarily conceived as holding between an expression in a language and a concret or abstract entity (object), of which that expression is a name. Thus this relation is, in our terminology, a semantical relation (Carnap 1947: 97)

D'acord amb aquest autor, la relació de denominació segueix tres principis (cfr. Carnap 1947: 98ss; Rigau 1981: 368):

- a) Principi d'univocitat: cada expressió emprada com a nom en un determinat context és el nom d'una entitat, la qual serà el *nominatum* de l'expressió.
- b) Principi de la matèria tractada: una frase versa sobre els *nominata* dels noms que la formen.
- c) Principi de substituïbilitat o intercanviabilitat. Aquest principi té dues formes:
 - c.1) Si dues expressions designen la mateixa entitat, aleshores una frase veritable conserva el seu valor de veritat quan substituïm una de les expressions per l'altra.
 - c.2) Si una frase d'identitat, del tipus $F = G$, és veritable, llavors les dues expressions d'argument F i G són intercanviables.

Carnap (1947: 98) explica que el principi d'univocitat s'aplica només "to a well-constructed language without ambiguities; its fulfilment may indeed be

regarded as defining univocality in the sense of nonambiguity". D'altra banda, el principi de la matèria tractada i, sobretot, el principi de substituïbilitat són problemàtics en contextos d'opacitat referencial. En aquests contextos, Frege postulava que les expressions lingüístiques tenen la seva referència indirecta, que identificava amb el sentit (cfr. § 2.2.1). Carnap (1947: 136) considera problemàtica aquesta solució, ja que no permet de resoldre l'*antinòmia de la relació de denominació*: la diferència de valors semàntics d'expressions coreferents en contextos opacs, que constitueix una violació del principi de substituïbilitat en aquests contextos.

Així doncs, per tal de resoldre l'antinòmia, Carnap proposa de substituir el mètode de la relació de denominació pel de les extensions i les intensions. L'autor, però, no proporciona una única definició dels conceptes, sinó que s'obtenen a partir de relacions d'identitat d'extensió, en termes d'equivalència extralingüística, i d'identitat d'intensió, en termes d'equivalència semàntica.

We shall say of two designators of any kind that they have the same *extension* if they are equivalent, and that they have the same *intension* if they are L(ogically)-equivalent [...] Note that the terms [...] have not been defined hereby [...] In order to speak about extensions and intensions themselves, we have to look for entities, or at least for phrases apparently referring to entities, which can be assigned to designators in accordance with these definitions. In the case of predicators, we found classes and properties as such entities. We shall see how suitable entities can be chosen for sentences and individual expressions (Carnap 1947: 23).

We take as the extension of a sentence its truth value, and as its intension the proposition expressed by it (Carnap 1947: 25).

It is found to be in accord with our earlier conventions, to take as the extension of an individual expression the individual to which it refers. The intension of an individual expression is a concept of a new kind; it is called an *individual concept* (Carnap 1947: 39).

Dels fragments anteriors es pot desprendre que la intensió d'una entitat lingüística (oració, predicat, descripció individual) és, a grans trets, el seu significat, mentre que l'extensió és constituïda pel conjunt de *valors* extralingüístics que cauen sota aquesta entitat.

Sembla clar que, en contextos no opacs, els conceptes d'intensió i extensió de Carnap coincideixen amb els de sentit i referència, respectivament, de Frege. Els conceptes d'intensió i de sentit es relacionen directament amb el significat i són, doncs, intrínsecament lingüístics. L'extensió i la referència, en canvi, apunten cap a l'aplicació extralingüística de les expressions i, per tant, són conceptes empírics, depenen de l'experiència. Malgrat aquestes similituds, Rigau (1981: 369-370) apunta que "la diferència decisiva entre aquests dos parells de conceptes rau precisament en el fet que els de Carnap són independents del context, mentre que els de Frege en depenen". Per a Carnap, les expressions d'un llenguatge no són noms d'entitats concretes o abstractes, sinó elements que posseeixen una intensió o significat i una extensió o aplicabilitat a les entitats de la realitat extralingüística.¹⁰

A més, Carnap abandona el principi general de substituïbilitat per tal de no haver d'admetre que unes mateixes expressions poden tenir significats diferents segons els contextos. En lloc d'aquest principi, postula que la possibilitat d'intercanviar *salva veritate* dues expressions coreferencials (principi c.1) només es dona en contextos extensionals (és a dir, no opacs).

The form which we have chosen for the method of extension and intension excludes the antinomy by prescribing for expressions with the same extension, in other words, for equivalent expressions, a principle of interchangeability which is restricted to extensional contexts (Carnap 1947: 143).

¹⁰ Lewis (1952) utilitza els conceptes d'extensió i intensió de manera similar a Carnap; considera que tots els noms tenen aquests valors semàntics i identifica l'extensió amb la denotació i la intensió amb la connotació.

Per concloure, cal remarcar la utilitat que tenen els conceptes d'extensió i intensió a l'hora de caracteritzar les categories i subcategories nominals. D'una banda, ens permeten contraposar el substantiu, que és una categoria extensional, a l'adjectiu, que és purament intensional; d'altra banda, el tipus d'extensió o de referencialitat estableix la diferència fonamental entre els noms comuns, els propis i els pronoms (vegeu § 2.4.1 i Cuenca 1996: § 5.2).

2.2.4. Quine: la relació de sinonímia

Willard van Orman Quine és un dels pensadors més influents de la segona meitat del segle vint en l'àmbit de la filosofia del llenguatge i de la teoria del coneixement. Les idees de Quine parteixen d'uns plantejaments empiristes radicals, segons els quals no és possible un coneixement independent de l'experiència.

En aquesta línia, Quine es mostra escèptic enfront de les nocions de significat i de sinonímia. Aquest autor considera que una vegada establert, com ja van fer Frege i Russell, que no s'ha de confondre significació i referència, els significats són prescindibles, perquè podríem definir-los fàcilment partint de la relació de sinonímia.

Una vez tajantemente separadas la teoría de la referència y la de la significación, basta dar un breve paso para reconocer que el objeto primario de la teoría de la significación es, simplemente, la sinonimia de las formas lingüísticas y la analiticidad de los enunciados; las significaciones mismas, en tanto que oscuras entidades intermediarias, pueden abandonarse tranquilamente (Quine 1953: 222).

Per a Quine, conèixer el significat d'una expressió és conèixer les condicions o els criteris que determinen que aquesta expressió sigui sinònima d'una altra expressió. El problema és que, com afirma Pérez Otero

(2001: 205), “el concepte de sinonímia és tan obscur com el concepte de significat”.

Des de la perspectiva de la lingüística textual i de l’anàlisi del discurs, és molt interessant destacar el caràcter epistemològicament i semànticament holístic del pensament de Quine. Per a aquest autor, la contrastació empírica d’un enunciat determinat s’ha de fer tenint en compte la totalitat de la teoria, és a dir, la totalitat dels enunciats que considerem vertaders. En conseqüència, pel que fa al significat, no podem considerar un enunciat de manera aïllada, sinó que s’ha de posar en relació amb la totalitat dels enunciats. El significat d’una expressió lingüística ve determinat, doncs, per la totalitat del coneixement (cfr. Quine 1953: §6). L’holisme semàntic de Quine ens condueix a la necessitat de tenir en compte els coneixements enciclopèdics dels participants en la comunicació a l’hora de determinar els significats textuais i d’establir les relacions de sinonímia entre les peces lèxiques que integren el text.

Quine considera que la unitat mínima de significat no és el terme singular fregeà, sinó l’oració. Aquest autor distingeix entre oracions ocasionals, oracions fixes i oracions observacionals.

Una oración es ocasional para un hombre si està preparado a asentir a, o a disentir de, ella solamente cuando [...] va acompañada de una estimulación que lo predisponga a ello (Quine 1959: 246).

D’acord amb això, (22) és una oració ocasional, perquè només produiria l’assentiment d’un receptor si fos proferida davant del referent (estímul) i aquest receptor tingués el coneixement enciclopèdic necessari per a fer-ne la identificació.

(22) Això és Hèspero

En canvi, les oracions fixes (23) poden provocar assentiment o dissentiment independentment de quina sigui l'estimulació sensorial que estigui tenint el subjecte.

(23) La terra és plana

Observem que l'assentiment o el dissentiment d'un receptor davant la proferència de (23) és independent de l'estimulació sensorial que rebí, és a dir, del context de proferència. Les oracions observacionals constitueixen la subclasse de les oracions ocasionals el significat estimulatiu de les quals és el mateix per als diferents parlants i en diferents períodes de temps. Es tracta, bàsicament, d'oracions que inclouen termes que els lògics anomenen de gènere natural (24)

- (24) a. Plou
b. Això és un cavall

En relació amb les oracions ocasionals, Quine (1959: § IV) defineix el concepte de sinonímia intrasubjectiva, que consisteix en la igualtat de les estimulacions sensorials o significats estimulatius de dues oracions.

La sinonímia [...] es intrasubjectiva en el sentido de que cada sujeto conecta los sinónimos por medio de la igualdad, para él, de significado estimulativo; pero, no obstante, es comunitaria en el sentido de que las expresiones sinónimas en cuestión son conectadas mediante dicha igualdad por cada miembro de la comunidad (Quine 1959: 256).

La caracterització de la sinonímia intrasubjectiva que fa Quine ens porta a distingir entre expressions intrasubjectivament sinònimes per a un parlant P en un instant t i expressions intrasubjectivament sinònimes per a tota la comunitat (cfr. Pérez Otero 2001: 225-226). L'exemple fregeà d'identificació de *l'estel del matí* amb *l'estel del vespre* és un cas de

sinonímia intrasubjectiva per a un parlant determinat que experimenti les mateixes estimulacions sensorials davant aquestes dues *posicions* del planeta Venus. La relació de sinonímia intrasubjectiva total només es dona quan no depèn ni dels participants en la comunicació ni del temps d'enunciació. En aquest sentit, *l'estel del matí* i *l'estel del vespre* no són expressions intrasubjectivament sinònimes, perquè hi haurà usuaris de la llengua incapaços d'establir-ne la identificació. Les oracions de (25), en canvi, són intrasubjectivament sinònimes, perquè qualsevol usuari de la llengua les pot identificar.

- (25) a. Joan és l'enemic
 b. Joan és l'adversari

Des de la perspectiva lingüística, podem dir que *l'estel del matí* i *l'estel del vespre* constitueixen casos de sinonímia discursiva o enciclopèdica, mentre que entre *l'enemic* i *l'adversari* hi ha una relació de sinonímia lèxica. En qualsevol cas, ens interessa destacar la importància que atorga Quine a la contrastació empírica i als coneixements enciclopèdics a l'hora d'establir una relació de sinonímia.

2.2.5. Internisme i externisme lingüístic

La dicotomia internisme vs. externisme lingüístic és molt rellevant a l'hora de donar compte de la relació que s'estableix entre els noms propis i els seus referents extralingüístics.

Les teories sobre la referència que pressuposen valors semàntics o entitats intermediàries entre els noms propis i els referents, és a dir, entre el llenguatge i la realitat (món extralingüístic) són concepcions internistes. Com hem vist, són internistes la teoria fregeana, la teoria de les descripcions definides de Russell i el mètode de les extensions i les intensions de Carnap. En Frege, la vinculació entre els noms propis i les entitats que designen està

mitjançada pel sentit. En la teoria de Carnap, anàloga en molts aspectes a la de Frege, és la intensió el valor semàntic que funciona com a intermediari. La teoria de les descripcions definides de Russell postula, al seu torn, que al darrere d'un nom propi hi ha una sèrie de descripcions definides que els vinculen amb la realitat. Per a Russell només els noms que ell anomena *lògicament propis* tenen una connexió directa amb la realitat. En altres paraules, el pensador anglès considera que els noms propis de veritat són aquells per als quals l'usuari sap amb certesa que tenen un correlat real i, per tant, no té sentit preguntar-se sobre l'existència de l'entitat denotada pel nom propi.¹¹

[...] aquesta proposició 'Ròmul va existir' o bé 'Ròmul no va existir' ens introdueix una funció proposicional, ja que el nom 'Ròmul' no és, en realitat, un nom, sinó una espècie de descripció truncada. Aquest nom representa una persona que va fer això i allò altre, que va matar Rem, que va fundar Roma, etc [...] Si fos veritablement un nom, la qüestió sobre l'existència no sorgiria, ja que un nom ha d'anomenar quelcom, si no, no és un nom (Russell 1918: 214-215)

Observem que aquesta concepció russelliana és fonamentalment internista, ja que per a la majoria de noms propis (com ara *Aristòtil*, *Homer* o *Superman*) no està absolutament garantida l'existència de denotació per a qualsevol usuari de la llengua.

Searle (1967) proposa una modificació de les teories internistes esmentades que, en certa manera, és una síntesi de la teoria fregeana (que aquest autor anomena *teoria del sentit*) i de la teoria de les descripcions definides russelliana (anomenada *teoria del no-sentit* per Searle). D'acord amb Searle, els noms propis tenen com a referent un objecte que s'adiu amb un alt nombre de descripcions, sense que cap d'aquestes descripcions tingui

¹¹ D'acord amb la concepció russelliana, només es pot tractar com a *noms lògicament propis* algunes expressions díctiques com *això* i *jo*. En aquest sentit, vegeu Pérez Otero (2001: § 4.3).

una vinculació analítica, és a dir, independent de l'experiència, amb els referents.

To use a proper name referringly is to presuppose the truth of certain uniquely referring descriptive statements, but it is not ordinarily to assert these statements or even to indicate which exactly are presupposed. The question of what constitutes the criteria for 'Aristotle' [...] seldom in fact arises, and when it does arise it is we, the users of the name, who decide more or less arbitrarily what these criteria shall be (Searle 1967: 252)

Enfront de les concepcions internistes, les teories que postulen una connexió directa entre les expressions lingüístiques (sobretot els noms propis) i la realitat reben el nom d'externistes. La filosofia del llenguatge de la segona meitat del segle XX ençà manté posicions externistes. Són externistes, per exemple, la teoria causal de la referència de Kripke, la teoria de la Terra Bessona de Putnam i la concepció antiindividualista de Burge, de les quals ens ocuparem tot seguit. Així mateix, l'empirisme radical de Quine, segons el qual no és possible el coneixement independent de l'experiència, és també externista.

Kripke (1980) postula una teoria, coneguda genèricament com a *teoria de la referència directa* (cfr. Pérez Otero 2001: 130-133) segons la qual l'únic valor semàntic d'un nom propi és el seu referent. Per a Kripke, els noms propis no se sustenten sobre una sèrie de descripcions definides subjacents, com han defensat Russell i Searle, sinó que es vinculen amb els seus referents a partir del que anomena situació de *baptisme inicial* i es transmeten d'uns usuaris a altres en virtut d'una sèrie de cadenes causals de comunicació (vegeu Kripke 1980: 300-303). Així doncs, l'ús d'un nom propi determinat per un parlant A apareix vinculat causalment amb l'ús previ d'aquest nom propi que havia fet un parlant B en presència d'A. En altres paraules, la proferència del nom propi per part de B ha estat el factor causal que ha determinat l'ús posterior d'A. D'acord amb això, Pérez Otero (2001: 135) remarca la dependència dels significats lingüístics de factors

externs als parlants, en consonància amb la teoria causal de la referència, i el seu caràcter eminentment social.

Les cadenes causals de comunicació depenen típicament de relacions històriques i causals entre els objectes i els introductors originaris dels seus noms (els autors dels baptismes inicials) i entre parlants i els seus usos dels noms a través del temps (Pérez Otero 2001: 135).

Putnam (1973, 1975) proposa l'argument de la Terra Bessona per tal de demostrar que "les diferències en les propietats *extrínseques* dels subjectes [...] són rellevants en la identitat dels significats de les paraules que utilitzen" (Pérez Otero 2001: 140-141). Putnam proposa un experiment mental consistent a considerar una Terra Bessona molt similar a la Terra. En la Terra Bessona, en lloc d'aigua, hi ha un líquid amb unes característiques superficials idèntiques (inodora, insípida i incolora), però amb una estructura atòmica XYZ diferent de la de la nostra aigua (H₂O). La idea d'aquest autor és que dos usuaris A i A', habitants de la Terra i de la Terra Bessona, respectivament, en una època anterior al desenvolupament de la teoria química, utilitzarien de manera completament anàloga la paraula *aigua*, associant-hi les mateixes creences "des d'un punt de vista qualitatiu intern a la seva ment" (Pérez Otero 2001: 140). Tanmateix, els referents, o les extensions, dels termes *aigua* a la Terra i a la Terra Bessona serien diferents. En altres paraules, les diferències de significat vénen determinades per factors externs i van més enllà "del que és introspectivament accessible al subjecte" (Pérez Otero 2001: 141).

L'argument de la Terra Bessona ha rebut, naturalment, objeccions. Ens interessa destacar sobretot que Putnam identifica significat i referència. En realitat, el significat seria el mateix per al parlant de la Terra i per al parlant de la Terra Bessona; la referència-extensió, però, seria diferent i dependria del context de proferència

Burge (1977, 1979), per la seva banda, destaca la contribució de l'entorn social en la determinació del significat de les paraules. Per a aquest

autor, el caràcter parcialment convencional del significat difumina la importància dels factors externs a l'individu a l'hora de determinar la vinculació que hi ha entre els noms propis i els termes de gènere natural i els seus referents, que és més gran del que es podria pensar. En aquest sentit, Burge (1979: 432) observa paral·lelismes entre el funcionament dels noms propis i el dels demostratius i que els referents adquireixen noms propis en virtut de connexions causal que impliquen alguna mena de “baptism, inheritance, nicknaming, brand-naming, labelling” (Burge 1979: 435).

Així doncs, per a Burge, com per a Quine, la importància dels coneixements enciclopèdics és fonamental a l'hora de determinar el significat i la referència de les expressions lingüístiques. Una concepció defensada també per Putnam (1975: 227-229) amb la seva *hipòtesi de la universalitat de la divisió del treball lingüístic*. D'acord amb aquesta hipòtesi, en tota comunitat lingüística hi ha termes la referència dels quals és només coneguda per un subconjunt dels parlants; en conseqüència, el bon ús que en facin la resta d'usuaris de la llengua depèn de la cooperació que estableixin amb els parlants coneixedors (cfr. Pérez Otero 2001: 146). Observem que, d'acord amb els plantejaments externistes, el significat i la referència de les expressions lingüístiques està estretament vinculat a l'experiència del llenguatge que manifesta la comunitat lingüística a través de la comunicació.

2.3. Els modes referencials: la dicotomia dixi vs. anàfora

Des de la perspectiva lingüística, la possibilitat de tenir referència és una propietat bàsica dels noms, és a dir, de la classe de paraula que designa els diversos objectes i entitats de la realitat. Neus Nogué (2005), seguint Kerbrat-Orecchioni (1980: cap. 2, § 1.1), defineix la referència “com el conjunt de mecanismes que fan correspondre a certes unitats lingüístiques

certs elements de la realitat extralingüística” (Nogué 2005: 82) i distingeix tres tipus bàsics de mecanismes referencials:

a) *Referència absoluta*: quan només cal prendre en consideració el referent; es tracta del cas dels sintagmes nominals, en general (26).¹²

(26) Després vam decidir llogar *un cotxe* i vam anar a *Ottawa*

b) *Referència relativa*: quan, per tal d’assignar-li el referent, cal relacionar l’expressió referencial amb una altra forma lingüística. Marquen aquest tipus de referència els sintagmes nominals relacionals (27), que tenen un significat autònom, i els elements anafòrics (28).¹³

(27) El *pare* de l’Andreu també treballa a la Generalitat¹⁴

(28) La presència d’un gran nombre de municipis de menys de 1.000 habitants dificulta la prestació de serveis a un cost eficient o fins i tot en alguns casos *la impossibilita*

c) *Referència dítica*: quan cal tenir en compte la situació d’enunciació (29).

(29) *Ara fa* dies que no *m’expliquen* cap xiste a *mi* allà on *treballo*

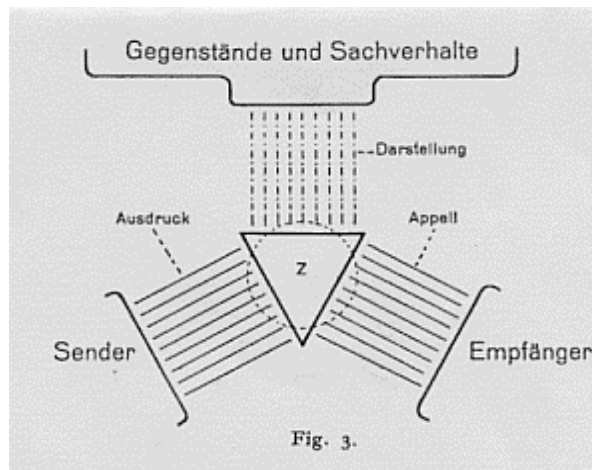
Ens interessa destacar que la capacitat de referir-se a la realitat extralingüística és el fonament primer del llenguatge i, doncs, de la comunicació humana, i es troba en la base del concepte de signe lingüístic

¹² Aquest exemple i els que segueixen són de Nogué (2005: 82-84).

¹³ Nogué (2005: 83) hi afegeix també “adjectius i adverbis comparatius, preposicions, certs verbs de moviment”, entre altres. Nosaltres no prendrem en consideració aquests casos, perquè manquen d’interès per al present treball.

¹⁴ Els elements subratllats són les formes lingüístiques amb què cal relacionar les expressions referencials que prenem en consideració en aquests exemples.

de Saussure (1916), reformulat des d'un punt de vista més clarament comunicatiu per Bühler, entre altres.

Triangle de Bühler (Fig. 3 de Bühler 1934: 28)

Bühler (1934) concep la comunicació lingüística com a *representació* ('Darstellung') dels objectes i de les relacions de la realitat ('Gegenstände und Sachverhalte'), vinculada a l'*expressió* ('Ausdruck') proferida per un emissor ('Sender') amb la intenció d'*apel·lar* a un receptor ('Empfänger').¹⁵

Bühler (1934: 79-82) distingeix entre el *camp mostratiu* (*Zeigfeld*) del llenguatge i el *camp simbòlic* (*Symbolfeld*). El camp simbòlic inclou aquelles expressions lingüístiques que funcionen com a *símbols* dels objectes de la realitat, és a dir, que mantenen una associació convencional i arbitrària amb aquests objectes. Es tracta, doncs, de les expressions nominals, que Bühler anomena *paraules denominadores* (*Nennwörter*). El camp mostratiu, en canvi, inclou expressions que tenen la funció

¹⁵ En aquest sentit, Castellà (1992) anomena *representació* la funció referencial del llenguatge i la considera, com a referència exofòrica al món, un tipus de referència textual. Tanmateix, matisa que "aquesta propietat dels mots (funció referencial per a Jakobson, representativa per a Bühler i ideativa per a Halliday), tot i ser un dels eixos bàsics d'articulació del sistema lingüístic, té poca relació directa amb la cohesió textual" (Castellà 1992: 162). Vegeu també el quadre sobre la referència textual que proporciona aquest autor (cfr. Castellà 1992: 161).

d'*assenyalar* (*zeigen*). Són, doncs, *senyals*, i constitueixen una classe de paraules que el pensador alemany anomena genèricament *demonstrativus* o *paraules mostratives* (*Zeigwörter*).

Genau so wie die Zeigwörter fordern, dass man sie als *Signale* bestimmt, verlangen die Nennwörter eine andere, den Signalen inadäquate Bestimmung; nämlich die herkömmliche. Die Nennwörter fungieren als *Symbole* und erfahren ihre spezifische Bedeutungserfüllung und –präzision im synsemantisches Umfeld; ich schlage den Namen Symbolfeld für diese andere, keineswegs mit den Situationsmomenten verwechselnde Ordnung vor (Bühler 1934: 81).

En altres paraules, Bühler estableix una dicotomia clara entre les expressions lingüístiques que signifiquen i refereixen per les propietats sintacticosemàntiques que posseeixen, les expressions nominals del camp simbòlic del llenguatge, i aquelles que refereixen a través de la situació d'enunciació. Amb la introducció de la noció de camp mostratiu del llenguatge, el pensador alemany recupera per a la lingüística moderna el concepte de *dixi*, que té el seu origen remot en la *Sintaxi* grega d'Apol·loni Díscol (segle II d. C).¹⁶

Bühler (1934) distingeix tres modes referencials dins del camp mostratiu: la *dixi ad oculos*, la *dixi am Phantasma* i l'anàfora.

En el primer d'aquests tres usos cal el suport de la vista o l'oïda per interpretar la forma lingüística; en el segon, el parlant se situa fora de l'espai físic on és, en un espai recordat o imaginat; en el tercer, finalment, la forma dítica remet al mateix text, que es va convertint en camp mostratiu a mesura que es desenvolupa (Nogué 2005: 51-52).

¹⁶ La distinció que fa Bühler entre els camps mostratiu i simbòlic del llenguatge —i del caràcter de senyals i símbols, respectivament, de les expressions lingüístiques que s'hi inclouen— parteix de la classificació general dels signes que va fer Peirce, dins de l'àmbit de la semiòtica. Peirce (1959-68) considera que els signes poden ser *símbols* (que impliquen una relació convencional amb els objectes que designen), *icones* (amb una relació de semblança amb els referents) o *senyals* (que mostren una relació existencial amb els objectes designats). Vegeu, en aquest sentit, Nogué (2005: cap. 2), que fa una revisió històrica bastant exhaustiva del concepte de *dixi*.

Per a Bühler, el camp mostratiu és únic i parteix d'un *origen de coordenades dítiques (Origo des Zeigfeldes)* que posa de manifest la naturalesa subjectiva i "egocèntrica" del llenguatge (*aquí, ara, jo*). La dixi *ad oculos* implica la referència directa a l'origen del camp mostratiu, a la situació d'enunciació, i constitueix, doncs, la referència mostrativa bàsica (30).

(30) El cambrer ha dit que *us_{i(=vosaltres)}* hi durà les postres immediatament

La dixi *am Phantasma* comporta un desplaçament de l'origen de coordenades dítiques de l'espai perceptiu físic que comparteixen l'emissor i el receptor a un espai evocat a través de la fantasia mitjançant la mimesi. No es estrany, doncs, que es tracte d'un mode referencial especialment freqüent en la literatura (31).

(31) Recordeu aquells jardins per què era famosa Samarcanda?

Pel que fa a l'anàfora, implica un desplaçament de l'origen de coordenades dítiques de l'enunciació a l'enunciat, és a dir, al text mateix (32).

(32) Si veus *el cambrer_i*, digues-*li_i* que vingui

D'acord amb Bühler, el mecanisme referencial de l'anàfora és produït perquè, des d'un punt de vista psicològic, l'emissor i el receptor perceben l'intercanvi comunicatiu com un tot i aquesta percepció possibilita la referència endarrere o endavant a les parts del tot. L'anàfora implica la intervenció del camp mostratiu en el camp simbòlic del llenguatge i enllaça, per tant, la mostració amb la representació, en sentit estricte, elevat el context lingüístic (*cotext*) a la categoria de camp mostratiu.

Psychologisch betrachtet setzt jeder anaphorische Gebrauch der Zeigwörter das eine voraus, dass Sender und Empfänger den Redeabfluss als ein Ganzes vor sich haben, auf dessen Teile man zurück- und vorgreifen kann [...] Man kann dies auch so ausdrücken, dass die Anaphora in eminentem Maße gerade dazu berufen erscheint, das Zeigen mit dem eigentlichen Darstellen zu verknüpfen [...] Dort wird dann deutlich werden, dass das werdende Kontext einer Rede selbst zum Zeigfeld erhoben wird, wenn wir anaphorisch zeigen: Die zwei Felder [...] der Sprache werden also durch ein drittes (wenn man so will) zusammengeschlossen, nämlich durch das kontextliche Zeigfeld (Bühler 1934: 121-124).

D'acord amb Bühler, sembla que l'anàfora i la dixi *am Phantasma* constitueixen uns modes referencials derivats de la dixi *ad oculos*, la dixi pròpiament dita. De fet, hi ha raons lingüístiques ontogenètiques i filogenètiques que donen suport a aquesta idea. Bàsicament, des d'un punt de vista ontogenètic, l'adquisició del llenguatge (oral) es produeix a través de la comunicació *en situació*, que requereix el recurs constant a la referència dítica; la comunicació diferida, en canvi, que és l'àmbit preeminent de la referència anafòrica, requereix l'aprenentatge, en moltes ocasions difícils, d'una sèrie de capacitats comunicatives complexes que impliquen fer abstracció de la situació física de l'enunciació. En aquest sentit, és simptomàtica l'abundància d'elements dítics en les produccions escrites dels infants i, en general, dels aprenents i la problemàtica que l'ús massa freqüent d'aquestes unitats referencials típicament situacionals genera en aquestes produccions.¹⁷ Des d'un punt de vista filogenètic, cal destacar que, en aquelles llengües que tenen pronoms personals de tercera persona, les unitats anafòriques prototípiques, aquests elements lingüístics deriven de demostratius, una classe de paraules amb un significat bàsicament dític (serveixi com a exemple, el cas dels pronoms anafòrics del català i de

¹⁷ Baixauli (2004) fa una revisió molt exhaustiva de diversos treballs sobre l'adquisició del sistema referencial i destaca que "la postura más generalizada indica que los niños pequeños usan, en principio, los mecanismos referenciales de modo dítico, y sólo más tarde son capaces de dominar funciones intralingüísticas" (Baixauli 2004: 163).

l'espanyol respecte als demostratius llatins o els del anglès respecte als demostratius anglosaxons).

Aquesta idea de l'anàfora com a subcategoria dística ha estat recollida per Lyons (1975), que afirma que la dixi “may be seen ontogenetically to be the source of reference in general”, i, més recentment, per Cornish (1999), la perspectiva del qual tractarem més detingudament al final d'aquest apartat i en el capítol següent. No ens estendrem ara mateix en aquesta qüestió. Tanmateix, volem destacar que, des de la nostra perspectiva d'anàlisi, el que és important és que la dixi i l'anàfora constitueixen dos modes referencials substancialment diferents, tot i que tenen una essència comuna —la dependència referencial o la funció d'assenyalar, en terminologia de Bühler— que els distingeix dels sintagmes nominals, les expressions lingüístiques amb una referència absoluta.¹⁸

Des de la lingüística textual, Halliday i Hasan (1976) i, a partir d'aquests, Castellà (1992) i Cuenca (1998, 2000a), entre altres, han subratllat allò que és substancialment diferent en la dixi i l'anàfora: la dependència de la referència dística respecte a la situació d'enunciació (referència exofòrica) i de l'anàfora respecte al context lingüístic (referència endofòrica).

¹⁸ El mateix Bühler es refereix a aquesta qüestió quan posa en dubte, si més no, el que ell anomena *el mite modern de l'origen dístic del llenguatge* (cfr. Bühler 1934: 86-88). Aquest mite —que, d'acord amb Bühler (1934: 86), parteix implícitament o explícitament, segons els casos, del pensament lingüístic de Brugmann— suposa que les expressions dístiques, com els demostratius, constituïrien les paraules primitives del llenguatge, a partir de les quals s'haurien derivat els substantius, és a dir, els termes amb capacitat referencial autònoma. Els demostratius haurien anat precedits pels gestos *indicatius*, de manera que allò específicament humà hauria començat amb aquests gestos, dels quals s'hauria derivat la resta. Bühler no afirma la veritat ni la falsedat d'aquest mite modern sobre l'origen del llenguatge; tanmateix, li treu rellevància científica en remarcar que el mite es pot discutir, però no demostrar. En aquest sentit, afirma que el que és rellevant és la distinció entre demostratius (en el sentit genèric amb què usa el pensador alemany el terme) i noms, com a dues maneres de referir que es complementen i no poden derivar-se “en tota l'eternitat” una de l'altra.

[...] Diese beiden Angaben und Bestimmungsweisen sind in Ewigkeit nicht auseinander abzuleiten, wohl aber sind sie berufen, einander zu ergänzen (Bühler 1934: 87).

[...] los mecanismos de referencia manifiestan una relación entre dos elementos: uno (A) que pone el significado (el antecedente) y otro (B) que se entiende total o parcialmente por relación a aquél (elemento de referencia no autónoma [...]) Según la naturaleza del elemento A, diferenciamos la deixis (el elemento que da interpretación a B pertenece al contexto extralingüístico, en concreto a la enunciación) y la anáfora (el elemento que confiere un significado concreto a B o contribuye a él pertenece al contexto lingüístico) (Cuenca 2000a: 17-18).

Observem que aquests autors no entren en la discussió de què és primari i què és secundari en la relació entre la dixi i l'anàfora, sinó que es limiten a remarcar allò que els identifica com a mecanismes de referència (la manca d'autonomia referencial) i allò que els defineix com a modes referencials diversos (la naturalesa extralingüística o textual de l'antecedent). Ho il·lustrem tot seguit amb exemples del nostre corpus.

- (33) a. Un home indocumentat i amnèsic viatja *a Zurich_i* a la recerca de records, i *hi_i* troba una maleta.
- b. *T_j*'has adonat del que acaba de fer?

Els dos exemples de (33) contenen elements de referència no autònoma: el pronom adverbial *hi* en (33a) i el pronom de segona persona en (33b), que contrasten clarament amb els sintagmes nominals, com ara *un home indocumentat i amnèsic i Zurich* de (33a), que tenen autonomia referencial. En (33a) el pronom adverbial adquireix referència quan es relaciona amb el sintagma preposicional *a Zurich*, present en el context lingüístic. Es tracta, doncs, d'un exemple d'anàfora. En (33b), en canvi, el pronom de segona persona rep la referència quan el relacionem amb el receptor de l'enunciació i és, per tant, un exemple de mecanisme díctic.

Aquest enfocament de la dicotomia dixi vs. anàfora té l'avantatge d'estar en consonància amb la tradició lingüística, de ser clar i senzill i, per

tant, molt operatiu des d'un punt de vista aplicat. Tanmateix, no està exempt de problemes.

Pel que fa a l'anàfora, concretament, en les produccions lingüístiques reals no sempre és fàcil identificar l'antecedent d'un determinat element anafòric, sobretot quan ens encarem amb textos molt allunyats de la norma, o en el cas de les anomenades *illes anafòriques* (*anaphoric islands*), en què els antecedents són implícits (34).¹⁹

(34) Mick drinks almost every evening. *They* may be harming his liver²⁰

En segon lloc, hi ha el problema de les anàfores situacionals sense antecedent lingüístic, com en l'exemple següent de Cornish (1999: 112), adaptat de Yule (1979: ex. 1):²¹

(35) [A and B turn a corner on the pavement, and suddenly find themselves face to face with a rather large dog]
A to B: Do you think *it's* friendly?

Observem que, d'acord amb la concepció de la dicotomia dixi vs. anàfora generalitzada per la lingüística textual, caldria considerar que el mecanisme referencial marcat pel pronom *it* de l'exemple anterior és díctic, ja que adquireix referència directament del context extralingüístic. Acceptar això fóra problemàtic, ja que hauríem d'establir que qualsevol unitat lingüística de referència no autònoma, com ara els pronoms àtons no relatius del català,

¹⁹ Per al problema de les *illes anafòriques*, vegeu Cornish (1999: 12-14 i § 6.4.5) i la bibliografia que s'hi cita (Postal 1969; Garnham i Oakhill 1988; Charolles 1992; entre altres).

²⁰ Exemple de Garnham i Oakhill (1988: 732) *apud* Cornish (1999: 248).

²¹ Vegeu Cornish (1999: cap. 4) i la bibliografia que s'hi cita.

pot ser usada dícticament, si es posa en relació directa amb un element del context extralingüístic (36).²²

- (36) [Un cambrer dirigint-se a un comensal i assenyalant amb la mirada el plat que no s'ha acabat]
No se'l va a acabar? Que no li ha agradat?

És clar que la concepció de Cuenca (2000a), que hem citat adés, matisa que l'antecedent d'un mecanisme díctic ha de ser un element de l'enunciació (emissor, receptor, temps i espai d'enunciació), que no inclou, doncs, en principi, els objectes del marc comunicatiu, com ara el plat que no ha acabat de consumir el client del restaurant de (36) o el gos que es troben els participants en la comunicació de (35). Tanmateix, si es tracta de mecanismes anafòrics tampoc no poden ser explicats a partir del context lingüístic, o caldria ampliar la noció de context lingüístic al marc comunicatiu, una solució molt problemàtica, tant des del punt de vista teòric com des de la perspectiva metodològica.²³

²² Aquesta és la perspectiva d'anàlisi que adopta Nogué (2005), que afirma, seguint Levinson (2004: § 2), que "algunes formes lingüístiques han codificat prototípicament la referència absoluta o la relativa, però també poden complir a vegades una funció dítica, cosa que [...] mostra que la indexicalitat no és una propietat exclusiva de les formes lingüístiques que la codifiquen" (Nogué 2005: 175). I, en aquest sentit, ens proporciona l'exemple següent (vegeu Nogué 2005: 176):

- (i) [Embolcall de tovallolotes Caprabo]
Tanqueu-*lo* bé després d'usar-*les*
Obriu-*lo* per aquí

De manera coherent amb aquesta línia d'anàlisi, Nogué (2005: 176-180) considera que l'el-lipsi també pot ser un mecanisme de referència dítica i parla de *díctics elidits*, en exemples com (ii), en què s'ha omès el complement directe del verb *tancar*, perquè és molt prominent des del punt de vista informatiu (cfr. Nogué 2005: 177).

- (ii) Per què has tancat? (referint-se al balcó)

²³ De fet, el marc comunicatiu —que Nogué (2005), a partir de Goodwin i Duranti (1992), anomena *escenari* (*setting*)— és un dels quatre aspectes "que cobreix la noció de context, des d'un punt de vista teòric i metodològic" (Nogué 2005: 87), i inclou la situació d'enunciació, pròpiament dita. Els altres tres aspectes són l'*entorn de comportament*, (explicitat bàsicament mitjançant la gestualització), l'*entorn extrasituacional* (és a dir, els coneixements enciclopèdics compartits pels interlocutors) i el mateix *llenguatge verbal*, que

En tercer lloc, cal considerar el cas de la dixi textual, que se situa en la frontera entre la dixi i l'anàfora. En aquest sentit, hi ha discrepàncies en la bibliografia lingüística a l'hora de considerar determinats exemples en què intervenen demostratius amb potencials antecedents textuais com a casos de dixi textual o d'anàfora (37).²⁴

- (37) a. A: You look about fifteen.
 B: Is *that* meant to be a compliment?
- b. There was *a glass pane* in the front door, and through *this* he could see into a hallway where a plump woman with red hair was arranging flowers

Huddleston i Pullum (2002), per exemple, consideren que (37a) és un exemple de dixi textual, perquè el demostratiu no té una antecedent lingüístic *stricto sensu*. En altres paraules, *that* no es refereix a l'oració proferida per A, sinó a l'acte de parla mateix, és a dir, a l'acte il·locutiu. En canvi, per a aquests autors, (37b) és una cas d'anàfora, perquè el demostratiu té un antecedent lingüístic. Tanmateix, d'acord amb la definició de la dixi textual de Cuenca (2000a: 28) com a “uso particular de un deíctico espacial como si fuera anafórico, ya que presenta un antecedente en el contexto lingüístico”, els dos exemples de (37) són de dixi textual. Aquesta concepció de la dixi textual és també l'adoptada per Nogué (2005), que afirma la coexistència de la dixi textual i de l'anàfora en exemples com el de (37b).

Se sol considerar que l'ús dític dels demostratius contrasta amb l'anafòric, en què aquestes formes tenen com a referents entitats que apareixen lingüísticament en enunciats anteriors, o posteriors. Aquest ús, però, en la mesura que conserva l'oposició de proximitat-llunyania, es correspon amb alguns

contribueix a modelar el context i les diferents posicions dels participants en l'esdeveniment comunicatiu (cfr. Nogué 2005: 85-89).

²⁴ Exemples de Huddleston i Pullum (2002: 1506).

dels usos que hem caracteritzat com a dítics discursius o textuais [...] Entès així el fenomen, la relació anafòrica, de coreferència, s'estableix entre el nom, explícit o elidit, que acompanya el demostratiu i les formes esmentades [...] D'acord amb aquest plantejament, doncs, només en els pronoms demostratius coexisteixen la funció dítica discursiva i l'anafòrica (Nogué 2005: 167).

Cornish (1999), des d'una perspectiva psicologista i cognitiva, adopta una visió radicalment diferent de la relació entre els modes referencials de la dixi i de l'anàfora. Aquest autor, partint de Reichenbach (1947), considera que allò que és característicament distintiu dels elements dítics és la naturalesa *reflexiva de mostra* (*token-reflexive*) que posseeixen. Com explica Nogué (2005: 45), es tracta “d'aquella mena de paraules que es refereixen a la mostra corresponent usada en un acte individual de parla o escriptura”.

Deixis has as its distinctive characteristic its 'token reflexive' nature [...] That is, the requirement imposed on the addressee of a deictically-used indexical to make a calculation in order to recover the referent intended by the speaker is of necessity based on the very fact that it has been used at such-and-such a place and/or at such-and-such a time in the unfolding of the discourse by a particular speaker (Cornish 1999: 19).

D'acord amb aquesta concepció, Cornish (1999) afirma que el mode referencial de la dixi no pressuposa que el referent hagi estat prèviament usat pels interlocutors, “even though it does assume a certain degree of familiarity on their part with it” (Cornish 1999: 19). Aquest autor considera que l'adquisició de la referència d'un mecanisme dític a través de la situació d'enunciació és el procediment prototípic, però no és una condició necessària, ja que el referent pot estar en el marc comunicatiu comú assumit pels interlocutors o en la seva memòria enciclopèdica.

The 'deictic procedure' for establishing a given referent [...] does not presuppose that the referent in question has already been evoked by the interlocutors, even though it does assume

a certain degree of familiarity on their part with it: it is thus (prototypically, but by no means necessarily) in or derivable via the utterance situation; but it may also be in the common ground which the interlocutors have established, or in their long term lexical or encyclopaedic memory (Cornish 1999: 19-20).

Cornish assumeix la idea implícita en la concepció de camp mostratiu de Bühler, desenvolupada per Lyons (1975), que la dixi és primària i l'anàfora una subcategoria derivada d'aquesta, i considera que allò que diferencia un mode referencial de l'altre és l'estat cognitiu que l'emissor assumeix en el receptor, relacionat amb la noció de model discursiu actualitzat (*updated discourse model*). Si l'emissor assumeix que el referent no és en el focus d'atenció del receptor, la dixi és el mode referencial adequat. Tanmateix, si l'assumpció de l'emissor és que el referent ja és en el focus d'atenció, la referència anafòrica, i no la dítica, serà la que intervindrà.

[...] The two procedures have in common the property of *indexicality*, of 'pointing' [...] Where they crucially differ, in my view, is in the fact that deictic reference has the effect of drawing an element of the utterance or discourse context to the addressee's immediate attention, whereas anaphoric reference presupposes that his or her attention is already focused on the intended referent, or at least that the latter is in some way associated with the current focus of attention, and that its existence can easily be inferred: thus, the occurrence of an anaphorically used indexical constitutes an instruction on the speaker's part to *maintain* the high level of focus already accorded by speaker and addressee to a given discourse entity (Cornish 1999: 22)

D'acord amb aquesta concepció, Cornish afirma que la perspectiva general de la dicotomia dixi vs. anàfora —segons la qual els mecanismes dítics adquireixen la referència a partir de la situació d'enunciació i els mecanismes anafòrics impliquen una relació intratextual entre dues expressions— necessita ser revisada.

[...] deixis may mobilize other ‘fields’ (in Bühler’s sense) than the one constituted by the context of utterance; and anaphora [...] may very well function without the co-presence of what has traditionally been called an antecedent (Cornish 1999: 22).

La concepció de Cornish (1999) té l’avantatge que permet explicar com a casos d’anàfora els exemples d’illes anafòriques, en els quals l’antecedent és implícit. Tanmateix, cal remarcar que aquests casos, freqüents en la comunicació oral, des del punt de vista de l’escrit, generen textos problemàtics, pel que fa a la cohesió.

Quant a l’anàfora situacional sense antecedent lingüístic, que Cornish anomena *exòfora*, d’acord amb aquesta perspectiva, també pot considerar-se un cas de referència anafòrica —i no un ús díctic de formes prototípicament no díctiques (cfr. Nogué 2005: 175-176)— en el qual l’emissor assenyala al receptor una entitat del marc comunicatiu que és en el focus d’atenció dels interlocutors (cfr. § 3.3.5).

Pel que fa a la dixi textual, el punt de vista de Cornish (1999) és més discutible, si més no en relació amb la interpretació d’alguns exemples que proporciona. En el cas dels demostratius, l’anàlisi d’aquest autor ens porta a distingir entre un ús díctic textual i un ús anafòric (tot i que en una línia diferent a la proposada per Huddleston i Pullum 2002), en funció que l’entitat del context lingüístic a què es fa referència sigui el focus d’atenció (38) o no ho sigui (39).²⁵

(38) [Notice in dentist’s waiting room, Canterbury]

HELP US TO HELP YOU

If you know you need a treatment, including cleans and fillings, when you book a checkup, please tell us, otherwise we may not have time to do it at *that appointment*

²⁵ Exemples de Cornish (1999: 54-55)

- (39) Jacques Toubon a présenté, mercredi 25 octobre, devant le conseil des ministres, un projet de loi visant à renforcer la législation antiterroriste. *Ce texte*, qui a suscité plusieurs réserves du Conseil d'Etat, prévoit de considérer de nouvelles infractions comme 'actes de terrorisme...' (*Le Monde*, 27 Oct. 1995, p. 1)

D'acord amb Cornish (1999: 55-56), en el sintagma nominal amb demostratiu de (38) hi ha un element díctic i un element anafòric. D'una banda, el demostratiu funciona com a díctic textual, que situa en el focus d'atenció una informació (*that appointment*) que es trobava implícita: fins aleshores, el focus d'atenció era la possibilitat de *necessitar un tractament*. A més a més, el demostratiu té un valor contrastiu —ja que opera en el context del connector de contrast *otherwise*—, un valor que no podria realitzar el sintagma amb article definit. D'altra banda, allò que és anafòric és el nucli nominal *appointment*, que es troba en relació parafràstica amb *book a checkup*. Tanmateix, Cornish assenyala que la referència de tot el sintagma nominal ve determinada pel valor díctic del demostratiu.

[...] the reference of the whole phrase is determined by the deictic value of the demonstrative determiner *that* introducing the lexical component of the phrase. I suggest that we are dealing here with an instance of discourse deixis rather than of anaphora *stricto sensu* (Cornish 1999: 56).

En (39), en canvi, *ce texte* és anafòric, ja que manté la referència a una unitat textual que ja és el focus d'atenció (*un projet de loi visant à renforcer la législation antiterroriste*). No obstant això, Cornish mateix remarca que el sintagma amb demostratiu introdueix un canvi de perspectiva entre la primera i la segona oració.

[...] it is apparent that the two (initial) sentences cited [...] are performing distinct discourse functions: the first is

introducing the topic of the new bill aimed at strengthening existing anti-terrorist legislation; thus the bill in question is presented globally, ‘externally’, as it were. However, the second sentence [...] initiates a fresh line of inquiry, presenting and commenting on the provisions of the bill —envisaging it ‘internally’, as a set of new would-be legal statutes. The head noun and demonstrative determiner [...] are consonant with this shift in perspective, switching the discourse focus onto the internal make-up of the bill, its actual provisions. Use of the definit description *Le texte* would have led to relative incoherence in this context (Cornish 1999: 56).

Cal remarcar, però, que el canvi de perspectiva que assenyala l'autor pot ser ben bé allò que justifica el recurs a la dixi textual, ja que implica una recategorització del referent i, per tant, en certa manera, un nou focus d'atenció, en tant que canvi de percepció cognitiva de l'entitat referida.

Cal posar de manifest que la concepció de Cornish (1999), encara que no exempta de problemes, és molt suggestiva i ens ofereix una nova perspectiva per a l'anàlisi de la referència discursiva. En qualsevol cas, ens interessa remarcar que tant l'anàfora situacional sense antecedent lingüístic com la dixi textual evidencien que els modes referencials de la dixi i de l'anàfora no tenen uns límits discrets i que s'han de considerar tenint en compte la teoria del prototipus.

A mode de conclusió, remarcarem que, des de la nostra perspectiva d'anàlisi de la referència, la concepció general de la lingüística textual i l'enfocament cognitivista de Cornish (1999) no són excloents, sinó complementaris. D'una banda, cal tenir en compte que la comunicació oral i la comunicació escrita, en tant que prototípicament situacional i diferida, respectivament, impliquen diferències substancials, pel que fa als modes de la referència. Sense entrar en la discussió sobre el caràcter derivat o no de l'anàfora respecte a la dixi, cal afirmar que el mode referencial de l'anàfora pressuposa una inferència del referent, assumit per l'emissor com a focus d'atenció del receptor, a partir d'una unitat del context lingüístic, explícita o implícita. Aquesta condició esdevé prototípica en el cas de la comunicació

escrita. Pel que fa a la comunicació situacional, la rellevància per als interlocutors d'una entitat del marc comunicatiu pot determinar el recurs a l'anàfora. La dixi, en canvi, implica prototípicament la introducció (o la reintroducció) del referent en el focus d'atenció a partir dels elements de l'enunciació. La consideració del discurs com un esdeveniment amb una dimensió espaciotemporal permet de situar el centre de coordenades dítiques en un lloc o en un moment concret del text, a partir del qual s'estableixen relacions espacials i temporals amb altres elements textuais.

Observem que aquesta proposta de síntesi ens permet resoldre els problemes que planteja la perspectiva estrictament textual, mantenint, a la vegada, l'enfocament majoritari de la relació entre la dixi i l'anàfora. D'una banda, evitem la necessitat de la coocurrència en el context lingüístic del marcant anafòric i l'antecedent, i introduïm la possibilitat que aquesta unitat sigui implícita o induïda, cosa que ens permet acarar els casos d'*illes anafòriques* i d'anàfores situacionals sense antecedent lingüístic. D'altra banda, ens ofereix la possibilitat de tractar el problema de la dixi textual des d'un plantejament metodològic senzill i unitari.

2.4. La referència des del punt de vista textual

Des de la perspectiva de la lingüística textual, l'estudi de la referència s'ha de realitzar al si del text, que és la unitat comunicativa màxima, producte de la interacció social que s'estableix entre l'emissor i el receptor. Aquesta unitat comunicativa s'organitza a través de dos grups de regles: les pròpies del sistema de la llengua —que articulen l'estructura lingüística i tenen com a àmbit màxim d'aplicació el nivell oracional— i les del nivell textual.

Texto es la unidad lingüística comunicativa fundamental, producto de la actividad verbal humana, que posee siempre

carácter social; está caracterizado por su cierre semántico y comunicativo, así como por su coherencia profunda y superficial, debida a la intención (comunicativa) del hablante de crear un texto íntegro, y a su estructuración mediante dos conjuntos de reglas: las propias del nivel textual y las del sistema de la lengua (Bernárdez 1982: 85).

Així, la lingüística del text situa aquesta unitat en el centre de la investigació lingüística i s'allunya d'altres perspectives d'anàlisi que se centren en l'oració. A més a més, en definir el text com a unitat comunicativa, connecta de manera directa amb els plantejaments de l'enfocament comunicatiu en l'ensenyament de llengües. D'altra banda, d'acord amb l'explicació de la definició de Bernárdez (1982) que fa Cuenca (2000a: 7-9), el text es caracteritza per ser una unitat, és a dir, per constituir un tot des dels punts de vista comunicatiu, semàntic i sintàctic, que ha de complir tres propietats bàsiques: ha de ser adequat al context comunicatiu (adequació), ha de tenir un contingut estructurat de manera coherent (coherència) i cal que les unitats que l'integren estableixin entre si una sèrie de lligams de caràcter sintàctic i semàntic que les cohesionin (cohesió).

[...] el texto es una unidad compleja, completa desde el punto de vista comunicativo, semántico y sintáctico, y en la que se aúnan y relacionan los elementos lingüísticos y no lingüísticos. Se puede definir también como un conjunto de enunciados interrelacionados desde el punto de vista sintáctico (cohesión), semántico (coherencia) y pragmático (adecuación) (Cuenca 2000a: 8).

Cal remarcar que la definició de Bernárdez (1982) se centra en el text entès com a “producte de l'activitat verbal humana”, és a dir, com a resultat d'aquesta activitat. Tanmateix, el fet d'assenyalar el caràcter social d'aquesta unitat conté de manera implícita la idea de text considerat dinàmicament com a procés, de manera que el tancament comunicatiu es realitza “a través d'un procés d'*interpretació* pel qual els oients infereixen les estratègies subjacents i les intencions dels parlants” (Castellà 1992: 145-

146). Aquesta idea ens porta a la distinció entre text i discurs. En aquest sentit, el text es concep com la unitat que codifica formalment el missatge de l'emissor i proporciona al receptor les instruccions necessàries per a interpretar-lo. El discurs, en canvi, és el procés interactiu de construcció del significat textual, en què intervenen, doncs, tant l'emissor com el receptor. En paraules de Cornish (1999: 32), a partir de Gumperz (1982: 153-154), “the *text* in a given instance provides the formal clues to the *discourse*”.

No ens estendrem més ara mateix en aquesta qüestió. Tan sols remarcarem que alguns autors usen els dos termes com a sinònims, mentre que altres els diferencien, en general en la línia del que acabem d'exposar.²⁶ Per la nostra banda, ens interessa assenyalar que la distinció entre text i discurs, o bé la consideració dinàmica del text com a procés, és molt rellevant a l'hora d'encarar l'anàlisi de la referència en produccions textuais problemàtiques com les dels nostres aprenents, que exigeixen un gran esforç interpretatiu per part del receptor. D'altra banda, la distinció entre text i discurs és fonamental per a algunes perspectives d'estudi de l'anàfora, com tindrem ocasió de veure (cfr. § 3.3.5).

2.4.1. Referència i subcategories nominals

La possibilitat de tenir referència és una propietat bàsica dels noms. Analitzem, doncs, la relació que hi ha entre referència i categories nominals.

Cuenca (1996) analitza les categories lingüístiques des de la perspectiva de la lingüística cognitiva. Des d'aquesta òptica, la categorització lingüística s'ha d'entendre com a part del procés general d'aprehensió i organització de la realitat que constitueix la categorització cognitiva, com s'han ocupat d'assenyalar Cuenca i Hilferty (1999: 32)

[...] la categorización se puede definir como un proceso mental de clasificación cuyo producto son las categorías cognitivas

²⁶ Vegeu Castellà (1992: § 3.1.2) i Gallego (2002: § 1.2).

[...] En ese sentido, la categorización fundamenta los procesos de comprensión y producción lingüística

La categorització cognitiva, de base antropològica i psicològica sobretot, es fonamenta, d'una banda, en la teoria de prototipus i, d'altra banda, en la teoria del nivell bàsic. La teoria del prototipus, segons la qual els límits entre les categories no són discrets i, per tant, aquestes no poden ser definides a partir de condicions necessàries i suficients, dóna compte de l'estructuració intercategoria; la teoria del nivell bàsic, al seu torn, permet explicar l'estructuració interna de les categories a partir d'un nivell bàsic (categories), "aqueel que contiene la mayor cantidad de información sobre la categoría y requiere asimismo un menor esfuerzo cognitivo" (Cuenca i Hilferty 1999: 34), que s'oposa a un nivell superordinat (supracategories) i a un nivell subordinat (subcategories).

Seguint aquest plantejament, Cuenca (1996: cap. 5) considera que la supracategoria nominal consta de dues categories primàries, substantiu i adjectiu, i dues categories secundàries, determinants i quantificadors. Les categories primàries es defineixen en relació amb els conceptes d'extensió i intensió, dues nocions introduïdes per Carnap, a partir de la teoria de la referència i el sentit de Frege.

Així, la intensió d'un mot com ara *gos* és el conjunt de trets semàntics que el caracteritzen com a tal (animal domèstic, menja ossos, més o menys pelut, lladra, té bon olfacte...). L'extensió, en canvi, serà el nombre d'individus d'aquesta classe a què es fa referència en una determinada situació d'enunciació.

Els substantius s'associen amb l'extensió, ja que tenen capacitat denominadora, és a dir, referencial. Els adjectius, en canvi, només tenen intensió, ja que no tenen capacitat referencial. Seguint amb la proposta de Cuenca (1996), les subcategories nominals són el nom comú, el nom propi i el pronom. Cuenca (1996: 103-107) explica que la distinció entre aquestes subcategories es fa en relació amb la intensió que tenen i al tipus d'extensió o referencialitat que presenten.

Els noms comuns, els prototípics, posseeixen referencialitat autònoma, ja que tenen intensió i, doncs, poden designar una entitat sense necessitat de relacionar-se amb cap altre element. La seva extensió varia en funció del context lingüístic.

- (40) a. El *gos*
 (extensió = 1; intensió: `animal domèstic, menja ossos...`)
 b. Quatre *gossos*
 (extensió = 4; intensió: `animal domèstic, menja ossos...`)

Els noms propis tenen una extensió sempre fixa igual a 1 determinada pel context extralingüístic. D'altra banda, no tenen intensió i, per tant, la seva referencialitat no és autònoma. En altres paraules, necessiten relacionar-se amb el context extralingüístic per a ser interpretats.

- (41) a. *Josep* està molt cansat
 (extensió = 1; significat = `nom de persona`)
 b. *Barcelona* és bona si la bossa sona
 (extensió = 1; significat = `nom de ciutat`)

Els pronoms, com els noms propis, tenen una extensió fixa determinada, en aquest cas, pel context lingüístic o extralingüístic. No tenen intensió, ja que el seu significat és gramatical i, per tant, tampoc no posseeixen referencialitat autònoma: s'interpreten en relació amb els seus antecedents lingüístics o extralingüístics.

- (42) a. *Jo* ja he sopat
 (extensió = 1; significat = `emissor`)
 b. *Ell* encara no ha sopat
 (extensió = 1; significat = tercera persona, masculí, singular)

Els noms comuns, que es poden referir a un conjunt indefinit d'entitats, determinen la seva extensió en el context lingüístic, és a dir, quan s'integren en un sintagma nominal, en el qual funcionen com a nucli. La fixació de la referència dels sintagmes nominals a través de la seva identificació contextual es realitza mitjançant els determinants, els especificadors prototípics del nucli nominal. D'altra banda, els quantificadors, l'altre tipus d'especificador nominal, delimiten quantitativament l'extensió del nom.

Els sintagmes nominals referencials prototípics són els definits, que van acompanyats de l'article determinat, d'un demostratiu o un possessiu.

- (43) a. No he trobat *el llibre*
(extensió = 1; referència: `un llibre concret`)
- b. M'agrada *aquest llibre*
(extensió = 1; referència : `el llibre que tinc més prop`)
- c. He llegit *el teu llibre*
(extensió = 1; referència: `el llibre que pertany al receptor`)

No obstant això, els sintagmes nominals indefinits, acompanyats de l'article indefinit o d'algun quantificador, també poden ser referencials, si pressuposen l'existència de l'entitat designada pel nom.

- (44) Josep vol comprar *un llibre acabat d'editar*

L'oració de (44) admet dues lectures: una d'específica i una altra d'inespecífica. Si el llibre que vol comprar Josep és un llibre concret que s'acaba d'editar, la lectura és específica, i el sintagma nominal és referencial (cfr. Rigau 1981: § 4.3.2.1). En canvi, si Josep vol comprar un llibre

qualsevol que s'acaba d'editar, la lectura és inespecífica, i el sintagma nominal no és referencial, perquè no designa cap referent concret.²⁷

D'altra banda, alguns sintagmes nominals definits també poden ser inespecífics.

(45) Li regalaré *el llibre que em costi menys de trobar*

El sintagma nominal *el llibre* de (45) és inespecífic, perquè no ens referim a cap llibre concret, sinó a qualsevol que ens costi poc de trobar. Tot sintagma nominal que inclogui una clàusula de relatiu en subjuntiu és inespecífic.

També són inespecífics els sintagmes nominals amb valor genèric, com en (46)

(46) *Els llibres* són molt importants per a la formació d'una persona

Els sintagmes nominals sense especificadors, que Brucart (2002: § 7.2.2.2c) anomena "escarits" (angl. *bare noun phrase*), perquè no tenen ni determinació ni quantificació explícita són normalment inespecífics i, per tant, no referencials.

(47) He comprat vi per a tots

Tot i això, els sintagmes nominals inespecífics també poden contribuir a la cohesió textual, si els nuclis estableixen relacions de sentit amb altres sintagmes nominals que tinguin un nucli relacionat semànticament (per repetició, sinonímia, hiperonímia o hiponímia), com s'observa en l'exemple següent del nostre corpus d'experts.

²⁷ Per a una revisió detallada sobre l'oposició específic vs. inespecífic, els problemes de definició de la inespecificitat i les lectures que poden rebre els diversos tipus de sintagma nominal, vegeu Brucart (2002: § 7.2.2)

- (48) [...] Recorre la ciutat poblada de prostitutes, *macarrons*, drogoaddictes i delinqüents [...] La seva víctima podria ser un candidat a les eleccions presidencials o bé *el macarró*_{j(<i)} d'una prostituta de dotze anys [...]

En (48) hi ha un sintagma nominal definit inespecífic, *el macarró*, que es relaciona pel sentit amb un sintagma nominal escaït anterior. La repetició dels dos sintagmes estableix entre ells una relació semàntica que contribueix a la cohesió textual. Per aquesta raó, hem tingut en compte també aquests tipus de sintagmes nominals no referencials a l'hora de fer els marcatges i les anàlisis del nostre corpus.

En els apartats següents ens ocuparem de la relació entre cohesió textual i referència.

2.4.2. La cohesió textual

La cohesió és la propietat textual que agrupa tots aquells mecanismes que manifesten explícitament les relacions que s'estableixen entre les diferents parts del text (Cuenca 1998: 131), o entre un element textual i el context.²⁸ Aquestes relacions tenen un caràcter bàsicament sintàctic i lexicosemàntic (Castellà 1992: 58, 157; Costa 1994: 103; Cuenca 2000a: 10), tot i que determinats mecanismes cohesius (com ara la dixi o l'ús dels pronoms tòpics en funció de subjecte) tenen implicacions pragmàtiques, sociolingüístiques i/o estilístiques. Com explica Josep M. Castellà, en el seu treball ja clàssic en el terreny de la lingüística textual catalana, la cohesió del text s'explicita a través d'una sèrie de mecanismes que constitueixen la microestructura lingüística (enfront de l'estructura global del contingut representada per la coherència) i conformen el primer esglaió de l'edifici textual.

²⁸ Per a una revisió, sintètica però acurada, del que han dit sobre el concepte els principals autors, vegeu Castellà (1992: 58-62).

La cohesió és una propietat de la concreció lingüística del text en unes seqüències de mots i frases, i de relacions entre les unitats sintàctiques i semàntiques a *nivell micro* [...] és el ciment, el teixit i els acabats, la consistència del detall, l'artesania de desgranar els mots i els continguts en una cadena ben travada de relacions semàntiques, sintàctiques i lèxiques. (Castellà 1992: 157)

Aquests mecanismes que concreten les relacions entre les unitats que integren el text es poden englobar a grans trets en dos grans tipus generals de fenòmens cohesius: la referència i la connexió. Vegem-ne uns exemples:²⁹

- (49) Un jove capellà_i es debat entre la seva profunda fe religiosa i la temptació que *li*_i desperta una noia.
- (50) Un oficial de les SS i un jove capellà jesuïta empenen una lluita en comú per evitar el genocidi jueu. *Però* ningú atén la seva crida d'atenció.

En (49) interpretem el significat del pronom *li* en relació amb el sintagma nominal *un jove capellà*, al qual es refereix. Hi ha, doncs, una unitat que necessita *referir-se* a un altre element lingüístic aparegut prèviament, per tal d'interpretar-se. És un exemple del que es coneix com a mecanismes de referència. D'altra banda, en (50) la conjunció *però* connecta les dues oracions del text, explicitant la relació semàntica de contrast que hi ha entre l'oració que introdueix i l'oració anterior. Comparem aquests exemples amb (51) i (52), on prescindim dels mecanismes cohesius:

- (51) *Un jove capellà_i* es debat entre la seva profunda fe religiosa i la temptació que desperta *al jove capellà_i* una noia.

²⁹ Extrets de la cartellera de cinema del diari *Avui* (17-01-03).

- (52) Un oficial de les SS i un jove capellà jesuïta emprenen una lluita en comú per evitar el genocidi jueu. Ningú atén la seva crida d'atenció.

En el primer cas, la repetició del sintagma nominal provoca estranyesa en el receptor. En (52) la supressió del connector implica que la relació entre les dues oracions del text resta implícita, i, per tant, el receptor haurà de fer un esforç de comprensió addicional.

Pel que fa a les unitats implicades en cadascun dels dos processos cohesius, la referència és una relació en què prototípicament intervenen dues unitats (53), mentre que la connexió n'implica tres (54).

- (53) *Un esquizofrènic*; abandona l'hospital psiquiàtric on ha estat ingressat molts anys. La reinserció en el món real desencadena una teranyina de traumes i records infantils que *el*; porten a reviure dolorosos fets del passat.

Unitat A: sintagma nominal (*Un esquizofrènic*).

Unitat B: pronom (*el*).

- (54) Un home dedica les 24 hores del dia al restaurant del seu pare. *Però* una sèrie d'esdeveniments inesperats l'obliguen a reconsiderar la seva situació.

Unitat A: oració 1 (*Un home dedica les 24 hores del dia al restaurant del seu pare*).

Connector: conjunció (*però*).

Unitat B: oració 2 (*una sèrie d'esdeveniments inesperats l'obliguen a reconsiderar la seva situació*).

El quadre següent de Cuenca (2006: 17), que es basa en el de Castellà (1991: 60), ens mostra d'una manera clara i esquemàtica les diferències entre connexió i referència:

CONNEXIÓ A connector B	REFERÈNCIA A (antecedent), B (marcant de referència)
Un connector uneix les unitats A i B.	Una unitat B (el marcant de referència) remet a una altra unitat A, que és el seu antecedent.
La relació entre A i B es fa explícita per la presència del connector.	B s'interpreta pel coneixement d'A.
El connector és una marca formal de relació entre les unitats de sentit del text.	Si l'element A és dins del text, el marcant de referència (B) és una forma de repetició de sentit en el text.
A i B són unitats intraoracionals (sintagmes, parts de sintagma o clàusules), oracions o paràgrafs. En algun cas, A pot correspondre a un esdeveniment extralingüístic.	B és sempre un mot o un sintagma que remet a un altre mot o sintagma, a una clàusula o oració, o a un element contextual (A).
El connector gramatical és fora de l'estructura bàsica de l'oració (subjecte-verb-complements).	El marcant de referència és dins de l'estructura bàsica de l'oració, n'és un constituent.

2.4.3. La referència com a fenomen cohesiu

Com hem dit, la referència és un dels dos fenòmens cohesius generals. D'acord amb la definició de referència discursiva que ens ofereix Cuenca (1998, 2000a), basant-se en la proposta de Halliday i Hasan (1976), tenim dos tipus de processos referencials fonamentals, segons la naturalesa lingüística o extralingüística de l'antecedent: l'anàfora i la deixis, respectivament.

La referència és el fenomen cohesiu pel qual un element lingüístic B s'interpreta en relació amb un altre element A,

lingüístic o extralingüístic, que funciona com a antecedent del primer (Cuenca 1998: 132).

Hem de remarcar que, des del punt de vista de la cohesió dels textos escrits, els processos referencials pròpiament (o prototípicament) cohesius són els fòrics, ja que impliquen l'establiment de relacions referencials entre unitats estrictament textuais. La dixi, en canvi, com a explicitació discursiva dels paràmetres de l'enunciació, es vincula de manera més directa amb els mecanismes referencials de l'oral. En aquest sentit s'expressa Castellà quan considera la referència endofòrica com la pròpiament cohesiva.

La referència endofòrica és la que es considera pròpiament cohesiva, mentre que l'exofòrica té més a veure amb les relacions entre text, subjecte i representació de la realitat (Castellà, 1992: 160).

Aquesta afirmació no és estranya si tenim en compte que la cohesió ha estat definida com a propietat textual que es refereix a les relacions de significat que existeixen dins del text (Halliday & Hasan 1976: 4), que manifesta els lligams sintàctics i lexicosemàntics entre les parts del text (Castellà 1992: 58, 157; Costa 1994: 103; Cuenca 2000a: 10). Les relacions referencials prototípiques, des del punt de vista de les produccions escrites, es realitzen, doncs, entre unitats presents en el text, sobretot entre oracions i paràgrafs (Cuenca 2000a: 10), com en (55).

- (55) A la Xina de començaments dels 70, *dos adolescents*₁, fills d'intel·lectuals mal vistos pel govern de Mao, són enviats per a la *seva*₁ reeducació a una *regió perduda*₂. *Allà*₂ \emptyset ₁ coneixen un *vell sastre*₃ i la *seva*₃ encisadora néta.

En aquest exemple podem observar com s'entretreixeixen les diverses xarxes referencials per dotar el text del que Castellà (1992), a partir de Halliday i Hasan (1976), anomena "textura". Descrivim-les:

- a) El possessiu *seva₁* apareix relacionat semànticament amb el sintagma nominal *dos adolescents*, perquè hi estableix una relació de coreferència. D'altra banda, com a especificador de *reeduació*, es vincula sintàcticament amb aquest darrer substantiu. El procés referencial que s'estableix entre *sastre* i *seva₃* és idèntic a aquest.
- b) El subjecte el·líptic del verb *coneixen*, marcat gramaticalment pels morfemes de persona i nombre, es pot recuperar semànticament a partir del sintagma *dos adolescents*.
- c) La proforma locativa *allà* ens remet al sintagma preposicional de lloc anterior, *a una regió perduda*. És evident la impossibilitat que aquesta proforma es refereixi a l'altra estructura locativa present en el discurs, *a la Xina de començaments dels 70*, ja que aquest sintagma és el marc espaciotemporal general del text. A més, la proforma marca la llunyania amb què l'emissor percep el referent locatiu.

La *dixi*, en canvi, és un procés referencial que introdueix en l'enunciat els participants de la comunicació i els paràmetres espaciotemporals de l'enunciació, i, per tant, és un mecanisme molt habitual en la comunicació oral o en la producció de textos escrits per a ser oralitzats (obres dramàtiques, discursos polítics, textos conversacionals, discurs en situació, en general).

- (56) — *Em duràs avui a veure els meus pares?*
— No ho sé. Però no crec que arribi *aquí* fins al vespre.

En (56) observem que les unitats *Em, meus, avui i aquí* no estableixen una relació semàntica amb cap part del text, sinó que remetent directament a les diverses entitats de l'enunciació.

Cal remarcar, per acabar aquest apartat, que la dicotomia dixi vs. mecanismes fòrics és sensible, des del punt de vista categorial, al caràcter gramatical o lèxic de les unitats lingüístiques que manifesten dependència referencial. En altres paraules, els processos dítctics sempre vénen marcats per unitats pertanyents a categories gramaticals (pronoms, proformes i determinants), mentre que, en els processos referencials de naturalesa fòrica, és a dir, textual, hi intervenen també, de manera substancial, sintagmes nominals de referència no autònoma, és a dir, unitats lèxiques que manifesten dependència referencial respecte al *cotext*.

En relació amb aquesta dicotomia —mecanismes gramaticals vs. mecanismes lèxics— Halliday i Hasan (1976) expliquen que la cohesió textual —i, per tant, la referència, en tant que fenomen cohesiu— forma part del sistema de la llengua. És a dir, igual com el significat lingüístic es codifica a través del lèxic i/o de la gramàtica, les relacions cohesives s'expressen també en part a través del vocabulari i en part a través de la gramàtica.

Cohesion is part of the system of the language [...] Like other semantic relations, cohesion is expressed through the stratal organization of language. Language can be explained as a multiple coding system comprising three levels of coding, or 'strata' [...] meaning is put into wording, and wording into sound and writing [...] The popular term 'wording' refers to lexicogrammatical form, the choice of words and grammatical structures [...] Cohesive relations fit into the same overall pattern. Cohesion is expressed partly through the grammar and partly through the vocabulary. We can refer therefore to grammatical cohesion and lexical cohesion (Halliday i Hasan 1976: 5-6)

En altres paraules, entre les relacions referencials que s'observen en el discurs, hi ha una alternança entre unitats purament gramaticals, que

manifesten indefugiblement la seva manca d'autonomia referencial i, doncs, la seva incapacitat de significar si no es relacionen amb altres unitats del context discursiu, i unitats lèxiques que, tot i posseir un significat inherent, mostren que la seva capacitat referencial només s'acompleix quan es relacionen amb altres unitats lèxiques presents en el text: ens estem referint a la diferència que hi ha entre l'anàfora gramatical i la lèxica (cohesió lèxica). Ho expliquem tot seguit amb uns exemples:

(57) *Una família_i camperola* ha d'emigrar quan un banc *li_i* expropia la casa

(58) Joan ha tingut un accident amb *el cotxe_j* i s'ha quedat, doncs, sense *el vehicle_j*.

En (57) el pronom personal *li* és, de manera indiscutible, referencialment dependent d'un altre element textual, que només es pot identificar, per raons semàntiques i morfosintàctiques, amb el sintagma nominal *una família camperola*. En (58), en canvi, el sintagma nominal *el vehicle* té un significat lèxic (= les característiques de l'objecte que en català identifiquem com a 'vehicle') plenament reconeixible. Tanmateix, des del punt de vista de la referència textual, aquesta unitat sols pot ser processada quan la relacionem amb el sintagma precedent *el cotxe* i establim una relació de coreferència entre tots dos. En altres paraules, el pronom *li*, no significa res, si no es posa en relació amb l'antecedent *una família camperola*; el sintagma *el vehicle*, en canvi, té una significació lèxica independent, però no discursiva: aquesta sols l'obté quan el relacionem *fòricament* amb *el cotxe*. És això el que anomenem *cohesió lèxica*.

2.4.3.1. *L'establiment de la referència*

La cohesió textual, definida com a conjunt de relacions sintàctiques i lexicosemàntiques que s'estableixen entre les peces que integren el text, té la seva contrapartida en el nivell de la coherència, és a dir, en l'estructuració dels significats textuais. D'acord amb Charolles (1978), qualsevol text ben construït ha de seguir quatre regles:³⁰

- a) *Regla de repetició*: la coherència textual s'ha d'articular a partir de la repetició d'alguns elements informatius.
- b) *Regla de progressió*: la coherència exigeix una aportació constant d'informació nova.
- c) *Regla de no-contradicció*: cap unitat semàntica pot contradir una informació prèvia, explícita o pressuposada.
- d) *Regla de relació*: les diverses unitats d'informació textual han d'estar relacionades amb el món real o imaginari representat.

Les dues primeres regles es relacionen directament amb els mecanismes referencials. Concretament, la regla de progressió dóna compte del mecanisme d'establiment de la referència, mentre que la regla de repetició es garanteix a partir dels mecanismes que possibiliten el manteniment de la referència. Pel que fa a les altres dues regles de coherència estructural, la regla de no-contradicció té també implicacions indirectes tant en l'establiment com en el manteniment de la referència bàsica dels textos, ja que aquestes operacions discursives han de respectar el principi de no-contradicció dels significats prèviament establerts. Quant a la regla de relació, té la seva contrapartida en l'ús dels connectors, sobretot dels de caràcter lògic.³¹

³⁰ Vegeu Castellà (1992: 141) i Costa (1998: 296), entre altres.

³¹ Cal remarcar que la regla de progressió també s'explicita parcialment a través dels connectors metadiscursius, és a dir, d'aquelles unitats connectives que contribueixen a l'organització dels significats.

Tant l'establiment com el manteniment de la referència discursiva són operacions cognitives que estan íntimament relacionades amb el grau d'informativitat que posseeixen les unitats lingüístiques codificades per l'emissor a partir de les seves pressuposicions sobre els coneixements del receptor. En altres paraules, l'emissor codifica la informació que comunica en funció de l'estat epistèmic que pressuposa en el receptor. D'acord amb aquestes consideracions, Vallduví (2002: 1226-1227) estableix que els referents poden ser de tres tipus, des del punt de vista de la informació que transmeten, tenint en compte que aquests tipus no representen entitats discretes, sinó tres graus en una escala d'informativitat:³²

- a) Referents *nous*: l'emissor pressuposa que el receptor no sap res sobre el referent introduït per l'expressió lingüística. Nogué (2005: 147) puntualitza que “es tracta d'entitats que en lingüística funcional se solen anomenar *remàtiques*”.
- b) Referents *familiars*: la pressuposició de l'emissor és que “l'enunciatari no té present en aquell moment el referent de l'expressió lingüística, però creu que el coneix i que el podrà identificar fàcilment” (Nogué 2005: 147). D'acord amb Nogué, aquests referents ocupen una posició intermèdia en l'eix temàrema.
- c) Referents *vius* en l'estat epistèmic del receptor: es tracta d'entitats plenament actives, al parer de l'emissor, en la situació espaciotemporal en què es produeix la comunicació.

D'acord amb aquesta distinció sobre el grau d'informativitat dels referents, l'establiment de la referència comporta, prototípicament, la introducció en el discurs de referents nous. L'estructura lingüística bàsica

³² En aquest apartat seguim l'exposició de Vallduví (2002: 1226-1227) i, a partir d'aquest, de Nogué (2005: 147-150). Vegeu també Prince (1981, 1992), Sanford i Garrod (1981), Ariel (1990, 1996), Gundel *et al.* (1993), Chafe (1994) i Gundel (1996), entre altres.

que codifica aquest tipus d'operació és el sintagma nominal indefinit, com s'observa en (59).

- (59) *Un jove autor teatral, Barton Fink [...] obté un èxit fulgurant amb un drama social sobre gent corrent i se'n va de Nova York a Hollywood perquè li ofereixen un contracte temptador. Un productor [...] el considera l'home ideal per escriure el guió d'una pel·lícula de lluita lliure que interpretaria Wallace Berry*

Tanmateix, també és possible la introducció dels referents discursius nous a través de sintagmes nominals definits expansionats mitjançant una clàusula de relatiu (60) o un sintagma nominal en aposició (61), o bé a través d'una oració atributiva (62).

- (60) *És la història del menut Oskar, que rebutja el món fins al punt de no voler créixer més i protesta amb tanta força que la seva veu trenca els vidres*
- (61) Michael i Elizabeth Courtland celebren els seus deu anys de matrimoni amb *Amy, la seva filla de nou anys*
- (62) *Travis Bickle és un veterà de la guerra del Vietnam que no pot dormir i consumeix tranquil·litzants i estimulants a dojo*

En aquests exemples, el context predicatiu proporciona les condicions que possibiliten la introducció de referents nous mitjançant sintagmes definits. En (60), el sintagma *el menut Oskar* apareix en l'àmbit d'una construcció presentacional (*És la història de...*) i la clàusula de relatiu hi aporta la informació suficient perquè l'establiment del referent sigui adequada. En (61) és l'aposició l'element que fa el paper de proporcionar al nom propi *Amy* un grau d'informativitat adequat per a la introducció d'un referent nou

en el discurs. D'altra banda, el possessiu *seva* relaciona aquest referent amb *Michael i Elizabeth Courtland* i, doncs, la introducció de la referència a *Amy* s'associa a aquestes unitats ja presents en el discurs. En (62) és el predicat nominal l'element que afegeix al nom propi el grau d'informativitat suficient perquè pugui codificar l'establiment de la referència.

Així mateix, el marc comunicatiu i el gènere textual fan possible la introducció de referents prominents, és a dir, relativament familiars en l'estat epistèmic del receptor, mitjançant només un nom propi (63).

(63) De petit, *Thad Beaumont* tenia mals de cap forts i li xiulaven molt les orelles cada cop que intentava dedicar-se a la seva màxima il·lusió

Observem que en (63) és possible la introducció del referent mitjançant només el nom propi del personatge, perquè l'emissor pressuposa que el receptor, a través del coneixement del gènere textual —la ressenya cinematogràfica—, considera els personatges de la pel·lícula com a entitats familiars. D'altra banda, la dislocació a l'esquerra del sintagma preposicional *de petit*, que avança la referència al personatge a través del morfema de gènere, constitueix també un procediment lingüístic per a codificar l'establiment del referent *Thad Beaumont*.

En aquest sentit, Cornish (1999: 150) explica que el recurs a construccions presentacionals o existencials, com ara els sintagmes nominals indefinits, no és l'únic recurs de què disposa l'emissor per a establir els referents en el discurs; i que tampoc no és necessari que aquests referents siguin completament nous per al receptor.

Discourse entities may be explicitly introduced by linguistic means: via the use of a presentational or existential construction in conjunction with an indefinite expression [...] or via a full proper name, a demonstrative or accented ordinary pronoun [...] They may also be introduced by tokens of the last five expression types within an appropriate

predicational context, together with a relevant gesture towards the intended referent [...] These gestures may of themselves suffice to draw the addressee's attention to the intended referent in situations of face-to-face interaction (Cornish 1999: 151)

L'establiment de la referència és una operació cognitiva que resulta de la cooperació entre els participants en la comunicació. D'acord amb això, tot i que les construccions presentacionals o existencials, com els sintagmes nominals indefinits, "are specialized in drawing the addressee's attention to referents which *are* (brand) new in terms of the current discourse purpose" (Lambrecht 1994: 178), la manera d'introduir els referents depèn de l'avaluació que fa l'emissor sobre l'estat epistèmic del receptor, i de l'assentiment o el dissentiment que efectua aquest sobre les pressuposicions informatives de l'emissor.

The introduction of referents into a given discourse, and therefore into speaker's and addressee's conceptual models of that discourse is fundamentally a joint undertaking, involving an interaction between the speech participants in play [...] The speaker 'designs' his or her particular mode of introduction of, as well as subsequent reference to, a given discourse referent in terms of his/her assessment of the common ground existing at that point between him/herself and his/her addressee [...] And the addressee interprets these expressions or gestures [...] in terms of his/her assessment of the assessment the speaker is likely to have made of the current state of his/her discourse model at the point of occurrence (Cornish 1999: 150).

Cornish no s'està d'assenyalar la importància del context lingüístic i del context comunicatiu a l'hora de determinar l'elecció de l'expressió lingüística usada per a establir els referents discursius.

The utterance of a predication will cause the mental representation of the state of affairs as well as the proposition which that predication expresses to enter the discourse, in addition of course to the illocutionary value with which the speaker is understood to have intended to endow it as a unit

of communication, relative to the particular context prevailing at its utterance. And each such *utterance* [...] will automatically carry with it one or more presuppositions in terms of which the proposition it asserts/questions, etc can be established (Cornish 1999: 152).

Així, el tipus d'expressió lingüística usada per a establir els referents discursius dependrà de l'entorn predicatiu en què s'insereix l'expressió en qüestió, del context lingüístic previ i del valor il·locutiü que l'emissor li assigna, d'acord amb les pressuposicions sobre l'estat epistèmic del receptor. D'altra banda, l'èxit de l'operació dependrà de l'assentiment o el dissentiment del receptor sobre les pressuposicions del seu interlocutor.

2.4.3.2. *El manteniment de la referència*

El manteniment de la referència a una entitat discursiva prèviament establerta s'efectua prototípicament a través de mecanismes anafòrics, com s'observa en la síntesi argumental de la pel·lícula *El timbal de llauna* (64), que oferim tot seguit, en què hem marcat el manteniment de la referència al protagonista, *el menut Oskar*.

(64)

<p>És la història del menut <i>Oskar_i</i>, <i>que_i</i> rebutja el món fins al punt de no voler créixer més i protesta amb tanta força que la <i>seva_i</i> veu trenca els vidres. <i>Oskar_i</i> neix a Danzig el 1924 i para de créixer el dia que fa 3 anys. Una caiguda voluntària és la justificació d'aquest fenomen. El dia de l'aniversari <i>li_i</i> regalen un timbal de llauna vermell i blanc que <i>Ø_i</i> guardarà sempre. Tocant el timbal <i>Ø_i</i> destaca tots els fets importants de la <i>seva_i</i> vida. Fins i tot <i>Ø_i</i> aconsegueix crear un gran desori en un míting nazi, en què tothom acaba ballant "El Danubi blau". El <i>seu_i</i> temperament d'artista <i>el_i</i> porta, amb els <i>seus_i</i> amics del circ, a actuar als teatres del front. Allí <i>Ø_i</i> coneix l'amor.</p>
--

Kartunen (1976) i, a partir d'aquest, Cornish (1999) remarquen la complementarietat que hi ha entre les operacions d'establiment i de manteniment de la referència. D'acord amb Kartunen (1976: 366), l'existència en el discurs d'un sintagma nominal indefinit que estableix una entitat com a referent discursiu justifica la presència en el cotext subsegüent d'un pronom o d'un sintagma definit coreferencial. En aquesta línia, Cornish (1999: 154) remarca que igual com la presència d'un marcant anafòric pressuposa un establiment previ del referent, l'establiment de la referència a una entitat només pot ser verificat amb certesa per part del receptor una vegada ha estat instruït per l'emissor perquè hi accedeixi a través d'una expressió fòrica (una marca anafòrica o un díctic textual). A més, el nombre de vegades que una entitat prèviament establerta ha estat mantinguda, de manera subsegüent, mitjançant una anàfora és un indicador de la importància discursiva de l'entitat.

[...] the introduction and establishment of a given discourse referent within some discourse model is complementary to and even dependent upon its being accessed at some later point in the discourse via an indexical expression. For just as this accessing presupposes the prior presence [...] of the entity [...] so also the establishment of that entity can only be ascertained with certainty by the addressee once the speaker has instructed him to access it by means of a given indexical, in terms of its particular predicative and utterance context. And one index of that discourse entity's importance [...] is provided by the number of subsequent references to it via anaphors of various kinds —subsequent references which together constitute a 'referential chain' (Cornish 1999: 154).

En aquest sentit, Roberts (1993: 79-96) distingeix tres funcions de les expressions referencials, que anomena funció identificadora (*identificatory*), especificadora (*specificatory*) i relacionant (*relating*). La funció identificadora consisteix a informar el receptor de la identitat del referent. Les altres dues funcions possibiliten que es pugui parlar més endavant de l'entitat referida. La funció especificadora dirigeix l'atenció del

receptor cap a la nova entitat discursiva que s'introdueix; es tracta, doncs, de la funció més directament vinculada a l'establiment de la referència. Per últim, la funció relacionant posa en relació, valgui la redundància, l'entitat en qüestió amb altres unitats del discurs i es vincula directament, per tant, amb el manteniment referencial. Roberts (1993: 80-81) assenyala que la funció identificadora i l'especificadora divergeixen en el cas dels sintagmes nominals indefinits amb lectura específica, ja que el referent és establert com una entitat particular (*token*), susceptible de tornar a ser referida més endavant en el discurs, però és identificada com un tipus d'entitat (*type*) a través del nucli nominal. A més, afegeix que una entitat percebuda com a inespecífica en el seu context oracional pot aparèixer com a específica quan es mantinguda més endavant a través d'una expressió fòrica, com ara un pronom. Vegem-ho mitjançant els següents exemples de Roberts (1993: 91-92).

- (65) a. Jane wants to marry *a man* who is rich. She does not know any rich men, but she has always wanted to be rich
- b. Jane wants to marry *a man_i* who is rich. However, she does not know that *he_i* is rich

Tant en (65a) com en (65b) el sintagma indefinit *a man* pot ser percebut com a inespecífic o com a específic. En (65a) el context discursiu subsegüent impossibilita la lectura específica, mentre que en (65b) la referència anafòrica del pronom *he* activa la interpretació referencial (específica). Tanmateix, cal assenyalar que, en català, en exemples com aquests, el mode verbal subjuntiu o indicatiu de la clàusula de relatiu vehicula directament la lectura inespecífica o específica, respectivament.

Lambrecht (1994: 184-195), amb una perspectiva semblant a la de Roberts (1993), introdueix el *Principi de separació de la referència i la identitat (Principle of Separation of Reference and Role)*: “Do not introduce a referent and talk about it in the same clause” (Lambrecht 1994: 185). Cal

buscar la base d'aquest principi en la necessitat de l'emissor de simplificar la feina de construcció d'un enunciat complex en què s'introdueix un referent nou i en la necessitat del receptor de simplificar el processament del segment textual en què intervé, en primer lloc, l'establiment del referent, i, en segon lloc, el manteniment de la referència a través d'una expressió fòrica (cfr. Cornish 1999: 155-156).³³

A més, ens interessa destacar que l'anàfora com a mecanisme de manteniment de la referència pot ser un element d'alteració del caràcter referencial de l'entitat referida, sobretot en contextos opacs, com en (66).³⁴

(66) [Dialogue from the film *Summer Holiday*]

Woman: Why didn't you write me?

Man: I did Ø...started to Ø, but I always tore 'em up

Observem que en aquest exemple el referent (*a letter*) és establert per la dona de manera implícita i inespecífica, ja que cau dins del context modal de la negació. La intervenció de l'home activa com a específic un referent singular a través de les dues el·lipsis. Tanmateix, en la segona clàusula, el context quantificacional creat per *always* (= on every occasion I started to write a letter), possibilita la referència plural mitjançant el pronom *'em*.

En conclusió, les diverses xarxes referencials que s'entrecruzen en el discurs constitueixen un fenomen cohesiu fonamental. Les operacions discursivocognitives d'establiment i de manteniment dels referents que participen de la cohesió textual són dues operacions que col·laboren de manera interdependent a l'hora de garantir la cohesió textual i palesen la importància dels estats epistèmics de l'emissor i del receptor i dels coneixements implícits en el marc i en el gènere textual perquè la comunicació sigui reeixida.

³³ Cornish (1999: 156) relaciona amb aquest principi de Lambrecht (1994) la freqüència de sinislocacions i dextralocacions en el discurs oral.

³⁴ Exemple de Cornish (1999: 157).

2.5. L'enfocament cognitivista de la referència

En els apartats immediatament precedents, hem anat assenyalant de manera dispersa una sèrie d'idees que s'han de tenir en compte a l'hora d'acarar una anàlisi cognitiva de la referència que superi, d'una banda, els plantejaments de la filosofia del llenguatge i, d'altra banda, algunes limitacions *intra lingüístiques* de la lingüística textual. Resumirem tot seguit els aspectes essencials per a una anàlisi cognitivista de la referència, en tant que fenomen que possibilita la comunicació.

2.5.1. La noció de model discursiu

Com hem vist, un dels problemes que planteja l'anàlisi lògica de la referència és l'ús de termes singulars sense correlat real, cosa que implica buits veritatius en els enunciats que els inclouen (vegeu § 2.2.2).

En efecte, cal que tinguem en compte que no totes les expressions lingüístiques designen entitats de la realitat, entesa en sentit estricte. En moltes ocasions, una entitat discursiva, com ara el sintagma nominal *la màquina del temps*, en la novel·la d'aquest nom de H.G. Wells, no té cap correlat real. L'enfocament cognitivista de la referència permet superar aquest problema considerant que els referents són entitats que s'estableixen i s'actualitzen constantment en la representació del model discursiu, entès com una construcció dinàmica que resulta de la negociació dels significats a partir dels estats epistèmics de l'emissor i del receptor en cada instant de l'evolució del procés comunicatiu.

A discourse model is a dynamic construction, i.e. an ongoing, constantly evolving representation of (among other things) the entities, propositions, eventualities, properties, and states, as well as their interrelations, which are introduced into the

discourse, or are assumed to exist therein, at particular points (Cornish 1999: 150).

Així doncs, des d'una perspectiva cognitivista, la referència s'ha d'entendre com a relació entre les expressions lingüístiques referencials, bàsicament sintagmes nominals, i les entitats corresponents en la representació mental de la realitat que tenen els interlocutors. En aquests termes s'expressa, per exemple, Ariel (1996: 25-31) quan rebutja la idea que, en les relacions de coreferència, les entitats del món real mediatitzen la relació entre les unitats lingüístiques.³⁵

[...] one does not think of reference as a direct tie between linguistic units and world entities [...] we view reference as a tie between a linguistic expression and a mental representation (Ariel 1996: 27).

En consonància amb aquest plantejament, la gramàtica cognitiva de Langacker (1987: 113-114) ja plantejava que les relacions referencials constitueixen una sèrie d'operacions mentals mitjançant les quals som capaços de construir móns conceptuals de diversa complexitat i que involucren entitats i fenòmens que, de vegades, no tenen cap contrapartida real. La idea de Langacker (1987) és que la realitat no és objectivament igual per a tothom, sinó que la concepció que una persona té de la realitat és, en si mateixa, un món conceptual construït a partir d'una sèrie d'experiències. Segons aquest autor, el que és important per a la semàntica no és el món real en si mateix, sinó la nostra concepció de la realitat.

Seguint aquests enfocaments, la concepció de referència que ens és més útil, i que, per tant, hem aplicat en les nostres anàlisis, parteix de la idea

³⁵ Aquesta idea ja apareix en els escrits d'alguns representants de la semàntica generativa, com McCawley (1968).

I will use refer in connection with the "intended referent" of a noun phrase rather than its "actual referent", that is, indices will correspond to items in the speaker's mental picture of the universe rather than the real things in the universe (McCawley 1968 *apud* Rigau 1981: 386).

que el referent subjacent en la relació fòrica que s'estableix en el discurs entre una unitat de referència no autònoma i l'expressió lingüística que indueix l'antecedent no és un individu, un objecte o una entitat real; es tracta, més aviat, d'una entitat discursiva o una representació mental d'una entitat pertanyent a un determinat domini cognitiu. La interpretació de la relació referencial s'ha de realitzar, doncs, en el context de la representació del model discursiu rellevant, "whether or not the referent of an expression has an objective correlate in the real world outside the discourse in terms of which it is evoked" (Cornish 1999: 154).

2.5.2. El concepte d'*ancoratge* en la gramàtica cognitiva

La noció d'*ancoratge* ('grounding') de la gramàtica cognitiva de Langacker (1987, 1991) és essencial per a una anàlisi de les relacions discursives de cohesió referencial.

Langacker (1991: 96) defineix l'*ancoratge* com una operació cognitiva que implica "the relationship between an instance and the speech-act participants". D'acord amb aquest autor, l'*ancoratge* d'una expressió lingüística pressuposa la delimitació prèvia dels *exemplars* ('tokens') del tipus ('type') d'entitats designat per l'expressió lingüística ('predication').³⁶ En aquest sentit, l'operació de designació —un concepte que, a grans trets, es correspon amb el de significat i amb el d'intensió— *perfila* el valor semàntic de l'expressió lingüística sobre el *fons* del domini cognitiu en què s'inscriu l'entitat designada i determina, doncs, el *tipus* d'entitat. La instanciació ('instantiation') comporta la delimitació de l'exemplar o exemplars rellevants en el conjunt global que representa el tipus d'entitat designada; és clar, doncs, que aquesta darrera operació es relaciona amb la noció d'extensió. En canvi, l'operació d'*ancoratge* s'ocupa de destacar l'exemplar o exemplars concrets en un moment determinat del discurs en

³⁶ Langacker (1987, 1991) anomena *predication* el pol semàntic corresponent al pol fonològic d'una expressió lingüística.

relació amb la intenció comunicativa de l'emissor i amb la pressuposició que fa aquest sobre l'estat de coneixement del receptor. Així doncs, l'ancoratge determina la referència de l'entitat en la representació del model discursiu.

Finalment, destacarem que la noció d'ancoratge de les *predicacions* de la gramàtica cognitiva no es circumscriu només a les expressions nominals, ancorades a través dels determinants i els quantificadors, sinó que s'aplica també a instàncies relacionals predicatives com les clàusules i les oracions. Aquest enfocament obre la porta a una extensió de l'estudi de la referència discursiva als esdeveniments i a les relacions abstractes, que difícilment podien ser considerats *referents* des de l'òptica de la filosofia del llenguatge i de la lògica positivista.

2.6. Conclusions

En el present capítol hem emmarcat l'estudi de la referència en el context de les relacions entre el llenguatge i la realitat. Les diverses aproximacions al problema de la referència des de l'òptica de la filosofia del llenguatge ens proporcionen conceptes generals bàsics per a la nostra recerca, com ara la distinció entre referència i sentit, extensió i intensió o la noció de sinonímia de Quine, que apunta cap a l'estudi de les relacions lèxiques d'identitat referencial al si dels coneixements enciclopèdics i de l'experiència compartida pels participants en la comunicació.

Aquests conceptes, així com la dicotomia clàssica que s'estableix entre els modes de referir de la dixi i de l'anàfora, han estat assumits o parcialment modificats pels postulats de la lingüística textual i de la lingüística cognitiva, que ens permeten situar el nostre treball en l'àmbit més restringit de la cohesió referencial i de l'estudi de les relacions fòriques en el discurs. En el capítol tercer ens ocupem de les diverses perspectives interpretatives del fenomen de l'anàfora.

Capítol 3. El concepte d'anàfora.
Perspectiva interpretativa

3.1. Introducció

La cohesió lèxica, en tant que relació que posa de manifest al si del text la dependència referencial de determinats sintagmes nominals lèxicament plens respecte d'altres unitats lèxiques del context lingüístic, s'insereix de ple, com ja hem apuntat en el capítol anterior, en el concepte d'anàfora.

La bibliografia lingüística sobre els diversos aspectes que cobreix el fenomen referencial de l'anàfora és extensíssima. Així doncs, el propòsit d'aquest capítol no és fer una revisió exhaustiva de cadascuna de les interpretacions que ha rebut la referència anafòrica, sinó exposar, de manera general, les perspectives d'anàlisi que han estat pioneres en l'estudi de l'anàfora en la lingüística contemporània i aprofundir en aquelles teories recents que ens seran més útils a l'hora d'afrontar l'anàlisi del nostre corpus i de fer propostes aplicades de resolució dels problemes que la referència anafòrica, en general, i la cohesió lèxica, en particular, genera en les produccions textuais dels nostres aprenents.

En aquest sentit, en primer lloc, ens ocuparem, de manera sintètica, del tractament que ha rebut l'anàfora des del generativisme, a partir de la teoria de la recció i el lligam (cfr. Chomsky 1980, 1981, 1982, 1986; Bonet i Solà 1986). Concretament, discutirem, primer, les nocions de lligam i de control, des d'un punt de vista estrictament sintàctic i oracional, i veurem, després, l'aproximació semàntica que s'hi ha realitzat (cfr. Huang 2000). En segon lloc, exposarem la perspectiva pragmàtica sobre l'anàfora, que modifica parcialment la teoria del lligam (cfr. Levinson 1987, 1991; Huang 1991, 2000). En tercer lloc, tractarem les diverses interpretacions que ha rebut el concepte des d'una perspectiva textual (cfr. Ducrot i Todorov 1972; Halliday i Hasan 1976; Givón 1983b; Fox 1987; Apothéloz 1995; Cuenca 2000a; entre altres). Finalment, ens detindrem en les diferents aportacions cognitivistes a l'estudi de la referència anafòrica (cfr. Fauconnier 1985; Ariel 1990; Walker *et al.* 1998; Cornish 1999; entre altres).

3.2. La gramàtica generativa: les nocions de lligam i de control

El generativisme, en les seves diverses versions, ha estat una de les primeres perspectives d'anàlisi que ha intentat fer una aproximació sistemàtica al concepte d'anàfora. Tanmateix, hem de remarcar que la noció de cohesió o anàfora lèxica no té cabuda en aquest paradigma, almenys en les formulacions clàssiques (vegeu Chomsky 1957, 1965), ja que la gramàtica generativa té com a àmbit màxim d'estudi l'oració, un àmbit en què resulta, d'entrada, impossible la coocurrència de sintagmes nominals coreferencials lèxicament plens. En altres paraules, l'aparició de dos sintagmes nominals coreferencials al si d'una oració exigeix la pronominalització (o, en el seu cas, la reflexivització) del segon.

It has frequently been observed that in a sentence such as "John hurt John" or "the boy hurt the boy", the two phonetically identical Noun Phrases are necessarily interpreted as differing in reference; sameness of reference requires reflexivization of the second Noun Phrase (this is also true of pronominalization) (Chomsky 1965: 145).

Així, sembla lògic que els treballs generativistes sobre els processos fòrics s'ocupin només de l'anàfora gramatical i coincideixin, a grans trets, amb l'estudi de la pronominalització en l'àmbit oracional.

Els primers estudis generativistes sobre la pronominalització seguien una perspectiva transformacional, segons la qual els pronoms apareixien en l'estructura superficial després de l'aplicació d'una regla de pronominalització. A partir dels anys setanta s'imposa progressivament una perspectiva interpretativa, que se centra a establir els mecanismes pels quals els pronoms adquireixen la referència.¹

¹ Rigau (1981: § 5) fa una exposició condensada de les diverses teories sobre l'anàfora del generativisme dels anys seixanta i setanta, i argumenta la insuficiència del marc oracional per a l'estudi de l'anàfora i la necessitat d'una gramàtica del discurs que en doni compte.

A partir dels anys vuitanta, amb la introducció de la teoria de principis i paràmetres, coneguda, en general, com a teoria de la recció i el lligam (vegeu Chomsky 1980, 1981, 1982, 1986), el generativisme chomskyà afronta l'estudi dels diversos processos oracionals de naturalesa fòrica i d'altres fenòmens relacionats a partir de la teoria del lligam i la teoria del control.

3.2.1. Aproximacions sintàctiques a les nocions de lligam i de control

La teoria del lligam s'ocupa de les relacions anafòriques, en sentit ampli, o relacions de lligam que es donen al si de l'oració. Aquestes relacions poden caracteritzar-se genèricament, d'acord amb Bonet i Solà (1986: 223), "com a relacions de represa d'un terme antecedent (que anomenarem *lligador*) per un terme consegüent (que anomenarem *lligat*), la interpretació del qual vindrà possibilitada per l'existència de la relació mateixa".

En sentit estricte, el nucli de la teoria del lligam estudia les relacions entre sintagmes nominals coreferencials en què l'antecedent ocupa una posició argumental i el terme lligat és fonèticament ple, i coincideixen, a grans trets, amb els anomenats *lligams argumentals per subindexació* (vegeu Bonet i Solà 1986: 242-243). Aquestes relacions oracionals d'identitat referencial són les que tenen repercussions realment discursives i resulten, doncs, rellevants per al nostre treball.² Ara bé, cal tenir en compte, a més, els subjectes elidits de llengües de subjecte nul (*pro-drop*), com el català, que són fonamentals per a les nostres anàlisis dels mecanismes de

² En un sentit ampli, també són relacions de lligam els anomenats *lligams d'afix per superindexació*, que s'estableixen entre el SFlex i el SN subjecte o entre un clític verbal i el SN/traça que s'hi associa, i els *lligams per no argument o perifèrics* (traces-qu). La majoria d'aquests tipus de lligam —que, generalment, resulten de l'aplicació de les regles de moviment i del principi de la categoria buida i que es relacionen amb la teoria de l'afitació i la teoria de les traces— són absolutament irrellevants des del punt de vista discursiu i, doncs, no els tindrem en compte. Per a una revisió exhaustiva de les diverses relacions de lligam en català, vegeu Bonet i Solà (1986: cap. IV).

referència. El generativisme chomskyà els tracta com un tipus de *lligam d'afix per superindexació* en què l'element lligador és el sintagma flexió (SFlex), més concretament els afixos de concordança, al quals assigna, en aquestes circumstàncies, una naturalesa pronominal i referencial, enfront del caràcter no referencial de la concordança quan els subjectes buits són *traces* que resulten de l'aplicació d'una regla de moviment.³

D'acord amb els principis de la teoria del lligam (cfr. Chomsky 1981, 1982), els sintagmes nominals argumentals poden ser de tres tipus: anàfores, pronominals i expressions referencials:⁴

Principi A: una anàfora ha d'estar lligada dins de la seva categoria rectora.

Principi B: un pronominal ha de ser lliure dins de la seva categoria rectora.

Principi C: una expressió referencial ha de ser lliure.

Il·lustrem aquests principis amb uns exemples:⁵

³ Vegeu els exemples de Bonet i Solà (1986: 227). D'altra banda, Safir (1985) argumenta l'anomenada *Hipòtesi d'Unitat d'Indexació*, contrària a la proposta de Chomsky (1981) d'introduir dues menes d'índexs, subíndexs i superíndexs. Vegeu també Bonet i Solà (1986: 226, n. 141), en aquest sentit.

⁴ Els postulats de la teoria de la recció i el lligam preveuen un quart tipus de sintagma nominal argumental: el de les anàfores pronominals (PRO). L'anàlisi d'aquest quart tipus correspon, tradicionalment, a la teoria del control, que tractarem més endavant.

⁵ Cal remarcar que la noció de lligam és conceptualment dependent de les nocions de *categoria rectora* i de *comandament categorial* (c-comandament). Aquestes nocions, però, han estat objecte de nombroses reformulacions en la bibliografia generativista. N'oferim, tot seguit, les definicions més generals de Bonet i Solà (1986):

(I) Definició de categoria rectora:

α és la categoria rectora de β si i només si α és la categoria mínima que conté β , un regent de β i un subjecte accessible a β (Bonet i Solà 1986: 278).

(II) Definició de c-comandament

Essent α i β nòduls categorials, α c-comanda β si i només si el primer nodul susceptible de ramificació que domina α domina β , i ni α domina β ni β domina α (Bonet i Solà 1986: 156 i n. 77).

- (1) [SFlex1 La mare diu que [SFlex2 *Joan_i* no *es_i* llava cada dia]]
- (2) [SFlex1 *Joan_i* no sap que [SFlex2 *li_i* volen fer un regal]]
- (3) *[SFlex *El professor_i* no es du bé amb *el professor_i*]
- (4) *[SFlex1 *El professor_i* no creu que [SFlex2 *el professor_i* faça bé la seva feina]]
- (5) *El professor_i* no es du bé amb *el professor_j*
- (6) *El professor_i* no creu que *el professor_j* faça bé la seva feina

En (1) observem que el pronom reflexiu i l'antecedent es troben en la mateixa categoria rectora (SFlex2), és a dir, estan lligats dins de la mateixa clàusula. En (2), en canvi, el pronom de datiu *li* és lliure dins de la pròpia categoria rectora (SFlex2), ja que l'antecedent es troba en la clàusula anterior (SFlex1). Els exemples (3) i (4) ens mostren que les expressions referencials, malgrat la identitat formal, no poden estar lligades ni en la pròpia categoria rectora (3) ni en una altra (4), sinó que han de ser referencialment autònomes (exemples (5) i (6)).

Tot seguit discutirem alguns dels problemes que plantegen els principis de la teoria del lligam. Començarem pel principi C, que és el que té implicacions directament relacionades amb la noció de cohesió lèxica. Després ens ocuparem del principi B, que dóna compte dels pronominals i

No entrarem en la discussió de les diverses formulacions que han rebut les nocions de categoria rectora i de c-comandament. Tanmateix, apuntarem que, com ocorre amb molts dels postulats del generativisme, que és un paradigma que aspira a establir els principis de la gramàtica universal, les diverses reformulacions responen als intents d'adequar els principis chomskyans originals a la diversitat configuracional i, si se'ns permet el terme, seminal de les llengües del món.

té, doncs, implicacions extraoracionals, ja que l'antecedent pot estar en la mateixa oració o en una oració diferent. Finalment tractarem breument els problemes que planteja el principi A, que té un àmbit d'aplicació estrictament oracional i, per tant, menys interès per a aquest treball.

Pel que fa al principi C, és important remarcar que els exemples (3) i (4), en què s'ha considerat la possibilitat de coreferència entre dos sintagmes nominals lèxicament plens dins de l'àmbit oracional, posen de manifest que la noció d'anàfora lèxica resulta, d'entrada, impossible dins dels límits oracionals (tant si es tracta d'una oració simple (3), com si és una oració composta (4)).

En aquest sentit, cal tenir en compte el principi general de pronominalització exposat per Rigau (1981: 469), segons el qual “es pronominalitzen totes les ocurrences d'un element del discurs que n'esdevingui assumpte”. Todolí (2002) concreta els límits estructurals d'aquest principi:

Un cop ha estat introduït el tema del discurs, la substitució [pronominal] no és automàtica ni presenta el mateix comportament en tots els contextos, sinó que és obligatòria dins uns límits estructurals, i opcional o inviable si es traspassen aquests límits [...] la substitució és obligatòria en el si de l'oració simple [...] i s'estén almenys fins a l'oració composta [...] la pronominalització és obligatòria a l'interior d'una oració composta, i opcional quan s'ultrapassa aquest límit [estructural] (Todolí 2002: 1360-1362).

Tot i que la concreció que fa Todolí (2002) dels límits estructurals de la pronominalització obligatòria s'adiu amb els principis de la teoria del lligam, és possible trobar contraexemples de produccions reals que semblen contravenir el principi C.⁶

⁶ L'exemple (7) és freqüent en les compareixences públiques de la vicepresidenta del govern espanyol María Teresa Fernández de la Vega; l'exemple (8) és de Chomsky (1981: 193).

- (7) *El gobierno_i reitera que el gobierno_i se mantendrá firme en la lucha contra el terrorismo*
- (8) *John_i said that JOHN_i would win*

Per tal de salvar el problema que suposen exemples com els anteriors, Chomsky (1981) postula el següent principi general discursiu:

Avoid repetition of R-expressions, except when conditions warrant [...] When conditions warrant, repeat (Chomsky 1981: 227, n. 45).

Aquest principi té conseqüències teòriques importants pel que fa als plantejaments clàssics del generativisme, ja que el mateix Chomsky, amb la introducció d'aquesta limitació discursiva sobre el principi C de la teoria del lligam, obre les portes a la intervenció de la semàntica i de la pragmàtica en el domini de la sintaxi oracional, que semblava infranquejable per al generativisme. En altres paraules, amb el principi general discursiu que acabem de citar, Chomsky admet que en contextos com els de (7) i (8) hi ha condicionaments discursius que interactuen amb els principis gramaticals, sense considerar, amb tot, que aquests contextos constitueixin una contradicció del principi C:

[these contexts] do not constitute counterevidence to principle C; rather, they indicate that principle C may be overridden by some condition on discourse, not a very startling fact [...] [this general discourse principle] quite possibly fall[s] together with the Avoid Pronoun principle, the principles governing gappings, and various left-to-right precedence conditions as principles that interact with grammar but do not strictly speaking constitute part of a distinct language faculty, or at least, are specific realizations in the language faculty of much more general principles involving “least effort” and temporal sequence (Chomsky 1981: 227, n. 45).

Quant al principi B, que dóna compte dels pronominals, Bonet i Solà (1986: 245) assenyalen que aquest principi només estableix la condició necessària que ha de complir un pronominal, és a dir, ser lliure en la seva categoria rectora, però no les condicions suficients, com ho demostra el següent exemple de Bonet i Solà (1986: 244), en què el pronom, dins de l'àmbit oracional, té una referència ambigua: l'antecedent pot ser tant el subjecte de la clàusula principal com un altre sintagma nominal aparegut anteriorment en el discurs.⁷

(9) *En Narcís_i sempre havia cregut que ell_{ij} era el millor*

Aquests autors apunten que, de les condicions suficients per a fer d'antecedent d'un pronominal, se n'hauria d'ocupar la teoria del control.

[...] els Principis de [la teoria del lligam] [...] es limiten a fixar [...] una condició necessària sobre les posicions dels possibles lligadors o antecedents [dels pronominals]: la que els obliga a trobar-se fora d'un determinat domini [...] En realitat, pot dir-se que de les condicions suficients per fer d'antecedent d'un pronominal se n'hauria d'ocupar una altra teoria, l'anomenada *Teoria del Control*, si entenem per relació de control tota relació de lligam_i-A en què l'element lligat no sigui una anàfora (Bonet i Solà 1986: 245).

Tradicionalment, la teoria del control s'ha ocupat en exclusiva de les característiques dels antecedents de les categories buides que funcionen com a subjecte de les clàusules d'infinitiu (PRO), com en (10).

(10) *Carl Lewis_i sap PRO_i ser el millor*

Per la nostra banda, no ens ocuparem d'aquest fenomen, ja que no remet a cap elisió d'una entitat referencial per motius discursivocognitius

⁷ Els exemples en català que segueixen són de Bonet i Solà (1986); els exemples en espanyol són de Blackwell (2000); els exemples en anglès són de Huang (2000).

relacionats amb el grau d'accessibilitat dels referents, com és el cas de les el·lipses dels subjectes referencials de llengües de subjecte nul. Les categories buides de les estructures de control constitueixen un mecanisme de representació del fet que els subjectes semàntics de les clàusules d'infinitiu no poden ser lèxicament explícits, pels condicionaments sintàctics d'aquest tipus de construccions. Així doncs, es tracta d'un fenomen sense rellevància pel que fa a la cohesió lèxica, atès que els subjectes *controlats* de les clàusules d'infinitiu, en general, no poden ser sintagmes nominals plens.

No obstant això, apuntarem que Bonet i Solà (1986: 245) opinen que la teoria del control hauria de poder ocupar-se no sols d'un fenomen tan determinat i restringit com és el dels subjectes de les clàusules d'infinitiu, sinó també de casos com els dels subjectes de clàusules subordinades substantives en subjuntiu (11), en què l'antecedent no pot ser el subjecte de la clàusula principal, a diferència del que ocorre amb les subordinades substantives en indicatiu (12).⁸

(11) *En Pere_i vol que Ø_j vingui*

(12) *En Narcís_i sempre havia cregut que ell_{i/j} era el millor*

O bé que la teoria del lligam hauria de donar compte també de la noció tradicional de control. No obstant això, no entrarem en aquesta discussió,

⁸ No ens estarem d'assenyalar que, en exemples com aquests, sembla que la possibilitat o la impossibilitat de coreferència del subjecte de la completiva amb el subjecte de la clàusula matriu ve determinada, no estrictament pel mode verbal de la subordinada, sinó pel significat del verb de la clàusula principal, com es pot observar en els exemples següents:

- (i) a. *En Pere_i no vol que Ø_{i/j} vingui*
b. *En Pere_i no creu que Ø_{i/j} vingui*

Aquest fet dóna suport a la idea de Bonet i Solà (1986) que, de fenòmens com aquest, se n'ha d'ocupar la teoria del control, ja que, com deixen entreveure aquests autors, les diverses estructures de control són directament dependents del semantisme del verb (vegeu Bonet i Solà 1986: 85-90).

que s'escapa totalment dels límits d'interès epistemològic i metodològic de la nostra recerca.⁹

Pel que fa al principi A de la teoria del lligam, és el que menys problemes aplicats presenta, ja que dóna compte de la reflexivització, un mecanisme gramatical que té un caràcter més local (és a dir, més restringit a l'àmbit oracional) i menys divers que la pronominalització, en sentit general. Així i tot, l'anomenada reflexivització a llarga distància, en què el pronom reflexiu apareix lligat fora de la pròpia categoria rectora (13), i, relacionat amb aquest tipus de construcció reflexiva, el fenomen de la logoforicitat (14), posen en entredit el principi A.¹⁰

(13) That everyone but *herself_i* can play the viola depressed *Mary_i*

(14) *Alicia_i* le comentó a Maite los cotilleos que se habían escuchado acerca de *sí misma_i*

Sembla, doncs, que la perspectiva estrictament sintàctica, que segueix predominantment criteris configuracionals i estructurals, com ara, les nocions de c-comandament i de categoria rectora, és insuficient per a donar compte de la complexitat dels processos fòrics.

3.2.2. Una alternativa semàntica a la noció de lligam

La teoria chomskyana clàssica del lligam ha estat reformulada en termes semàntics, atenent a l'estructura argumental de l'oració i en relació

⁹ La bibliografia generativista compta amb multiplicitat d'estudis que apunten cap a una unificació de les nocions de lligam i de control sota una teoria del lligam generalitzada (cfr. Williams 1980; Bresnan 1982a,b; Manzini 1983; Bouchard 1984; Koster 1984). Vegeu, en aquest sentit, Huang (2000: § 2), que, a més, proporciona nombrosos exemples de gran diversitat de llengües del món que contradiuen les nocions tradicionals de lligam i de control.

¹⁰ El concepte de logoforicitat es refereix al fenomen pel qual es codifica gramaticalment, mitjançant procediments morfològics o sintàctics, la perspectiva d'un protagonista intern de l'oració o del discurs com a oposada a la de l'enunciador (cfr. Reinhart i Reuland 1993; Huang 2000).

amb la jerarquia temàtica que s'estableix entre els arguments oracionals. Aquesta jerarquia, que pretèn posar de manifest la preeminència semàntica dels arguments oracional, se sol definir com segueix, d'acord amb les línies establertes per Fillmore (1968) i Jackendoff (1972, 1990):¹¹

Jerarquia temàtica

agent > experimentador > destinatari/origen/locatiu/benefactiu > tema

La jerarquia temàtica determina que un argument oracional pugui ser lligat o no lligat per un altre argument: els arguments de l'esquerra poden lligar els que se situen a la dreta, però no a l'inrevés:¹²

- (15) a. John talked to *Mary_i* about *herself_i*
b. *John talked about *Mary_i* to *herself_i*

Des de l'òptica de la versió estàndard de la teoria del lligam, les dues oracions de (15) poden ser jutjades com a gramaticals o agramaticals “depending on whether the anaphor is analysed as being c-commanded by the antecedent” (Huang 2000: 157). En altres paraules, la gramaticalitat o agramaticalitat d'aquestes oracions és dependent de la noció de c-comandament. En canvi, la jerarquia temàtica adés exposada dona compte de la gramaticalitat de (15a), ja que l'experimentador *Mary* lliga el tema *herself*, enfront de la agramaticalitat de (15b), en què el tema no pot lligar l'experimentador, perquè ocupa un lloc més baix en la jerarquia. Tanmateix, Huang (2000: 157) remarca que la interacció entre els factors estructurals i no estructurals a l'hora de determinar les relacions de lligam varia segons la tipologia de les llengües. En aquesta línia, destaquem que tots dos exemples de (15) resulten gramaticals en català, una llengua en què els

¹¹ Vegeu Huang (2000: 156), en aquest sentit.

¹² Exemples de Postal (1971: 193) *apud* Huang (2000: 157).

condicionaments configuracionals no són tan estrictes com en anglès, com es demostra en les següents versions de (16).¹³

- (16) a. Joan va parlar a *Maria_i* sobre *sí/ella_i* *mateixa*
b. Joan va parlar sobre *Maria_i* a *ella_i* *mateixa*

Sembla, doncs, que la jerarquia temàtica tampoc no és capaç de donar compte de la gramaticalitat en català d'exemples com els de (16b).¹⁴

Concloent, la teoria del lligam, tant en la versió sintàctica clàssica com en la reformulació semàntica, és insuficient per a donar compte de la diversitat dels processos fòrics. Pel que fa a la cohesió lèxica, que és un fenomen referencial eminentment extraoracional, però que també es pot produir al si de l'oració, el principi C d'aquesta teoria representa un problema que només pot ser resolt tenint en compte condicionaments pragmàtics i discursius.

¹³ Huang (2000: 158) destaca que la importància dels factors no configuracionals, és a dir, dels condicionaments no sintàctics és encara més important en “so-called flat, polysynthetic/non-configurational languages [...] In such a language, the co-arguments of a predicate mutually c-command each other”

¹⁴ Observem que en l'exemple (16b) no pot aparèixer el pronom reflexiu tònic *si mateixa*, sinó que l'anàfora ha de ser realitzada necessàriament pel pronom tònic no reflexiu de tercera persona. En aquest sentit, Bonet i Solà (1986: 253-254) afirmen que les classes sintàctiques i morfològiques de les anàfores i dels pronominals no coincideixen.

De la circumstància que en determinades ocasions l'oposició entre anàfores i pronominals fixada pels principis A i B [...] pugui no traduir-se en una diferència de forma dels elements que s'hi ceneixen cal deduir que des d'un punt de vista teòric la validesa d'aquests principis és relativament independent de la seva motivació morfològica original. A partir d'ara admetrem, doncs, sense reserves que les classes sintàctiques de les anàfores i dels pronominals tenen una extensió diferent de la de les classes morfològiques del mateix nom (Bonet i Solà 1986: 253-254).

Sembla que la impossibilitat del pronom reflexiu és determinada per la jerarquia temàtica.

3.3. Aproximacions pragmàtiques: la teoria neogriceana

Els intents de superar els punts febles de la teoria del lligam des de la perspectiva pragmàtica han estat diversos. El punt de partida de la majoria d'aquestes aproximacions ha estat la teoria de les màximes conversacionals i de les implicatures postulada per Grice (1975). Reproduïm tot seguit les màximes de Grice (1975), de manera esquemàtica, a partir d'Huang (2000: 206):

Grice's theory of conversational implicatures

(a) The cooperative principle

Be cooperative.

(b) The maxims of conversation

Quality: Be truthful.

(i) Don't say what is false.

(ii) Don't say what lacks evidence.

Quantity: (i) Don't say less than is required.

(ii) Don't say more than is required.

Relevance: Be relevant.

Manner: Be perspicuous.

(i) Avoid obscurity.

(ii) Avoid ambiguity.

(iii) Be brief.

(iv) Be orderly.

Des d'una perspectiva lingüística general, alguns defensors de la semàntica generativa ja van plantejar la necessitat de traduir en termes de postulats lògics les màximes conversacionals de Grice per tal de poder-les incorporar a la seva teoria i, així, explicar la diversitat d'actes il·locutius que es poden derivar d'un mateix acte de parla indirecte (cfr. Gordon i Lakoff 1975).

Pel que fa a l'anàfora, Rigau (1981: 469-472) es fa ressò de les connexions que hi ha entre les màximes de Grice i la pronominalització interoracional de l'assumpte discursiu. Concretament, aquesta autora ofereix

alguns exemples textuais en què la manca de pronominalització d'un element que ha esdevingut assumpte discursiu s'explica com una transgressió de la màxima de manera "per tal d'aconseguir uns efectes narratius i estètics" (Rigau 1981: 471). Amb tot, Rigau (1981) no arriba a concretar quins són aquests efectes ni, en definitiva, a desenvolupar una teoria pragmàtica sobre l'anàfora.

Levinson (1987, 1991) ens ofereix un dels intents més sistemàtics d'interpretació dels processos fòrics des d'un punt de vista pragmàtic.

3.3.1. L'aproximació de Levinson

Levinson (1987, 1991) postula tres principis que han de permetre determinar les interpretacions anafòriques més plausibles derivades de l'ús de sintagmes nominals plens, pronoms i elisions, a partir de les màximes de quantitat i de manera de Grice: el principi Q (de quantitat), el principi I (d'informativitat) i el principi M (de manera). Cadascun dels principis consta d'una màxima de l'emissor (*'Speaker's Maxim'*) i d'un corol·lari del receptor (*'Recipient's Corollary'*).

a) El principi Q (de quantitat) es deriva de la primera submàxima de quantitat de Grice ("Don't say less than is required"). La màxima de l'emissor adverteix el parlant de no emetre un enunciat que sigui informativament més feble que el seu coneixement del món, excepte si la contribució més informativa entra en contradicció amb el principi I. El corol·lari del receptor guia l'oient perquè interpreti que l'emissor ha emès el missatge informativament més fort i consistent amb els seus coneixements (vegeu Levinson 1987: 401).

b) El principi I (d'informativitat) és una relectura de la segona submàxima de quantitat ("Don't say more than is required"). La màxima de l'emissor, que Levinson (1987: 402) anomena *de minimització*, adverteix el parlant de produir la forma lingüística més reduïda que sigui suficient per a assolir els seus propòsits comunicatius, tenint en compte el principi Q. El

corol·lari del receptor o *regla d'enriquiment* ('Enrichment Rule') orienta l'oient perquè amplifiqui la contribució informativa del receptor per tal d'arribar a la interpretació més específica que se'n pugui derivar. A més a més, Levinson (1987: 402) adverteix el receptor que:

- b.1) assumeixi que les relacions entre els referents o els esdeveniments són estereotípiques, excepte si són inconsistents amb els coneixements presuposats o l'emissor ha triat una expressió prolixa, trencant, doncs, la màxima de minimització;
- b.2) eviti les interpretacions que multipliquin les entitats referencials; en aquest sentit, dóna preferència a les lectures coreferencials dels pronoms i les el·lipsis ('reduced NPs').

c) El principi M (de manera) parteix tant de la màxima de manera de Grice com de la noció de divisió pragmàtica del treball de Horn (1984).¹⁵ La màxima de l'emissor adverteix de no usar una expressió prolixa o marcada sense motiu. El corol·lari del receptor afirma que si l'emissor fa ús d'una expressió prolixa o marcada, no vol significar el mateix que si hagués usat l'expressió no marcada, és a dir, que pretén evitar de manera explícita les implicatures de minimització associades a l'expressió no marcada (vegeu Levinson 1987: 408-410).

Els principis Q i I operen en termes de grau d'informativitat, mentre que el principi M ho fa en relació amb una sèrie d'alternants que contrasten en forma, però no en significat (cfr. Huang 1991: 307). D'acord amb Levinson (1987: 410), el model bàsic d'interpretació de les anàfores resulta de la interacció dels principis Q, I i M, de manera que:¹⁶

¹⁵ "The use of a marked (relatively complex and/or prolix) expression when a corresponding unmarked (simpler, less 'effortful') alternative expression is available tends to be interpreted as conveying a marked message (one which the unmarked alternative would not or could not have conveyed)" (Horn 1984 *apud* Huang 1991: 304).

¹⁶A més, Levinson (1987) estableix una jerarquia entre les implicatures generades pels principis (Q > M > I), de manera que, en cas de conflicte, les implicatures dels principis Q i M cancel·len les del principi I de minimització.

a) En contextos en què és possible l'ús coreferencial d'un pronom reflexiu amb el subjecte que el c-comanda, el recurs a un marcant informativament més feble, com ara un pronom no reflexiu, comportarà una implicatura Q de referència disjunta amb l'esmentat subjecte.¹⁷

- (17) a. *John_i likes himself_i*
 b. *John_i likes him_j*

b) En contextos en què no és possible l'aparició d'un pronom reflexiu, com ara en la posició del subjecte —en què en català i en espanyol, aparentment, poden alternar elisions, pronoms tòpics i sintagmes nominals plens— no es poden originar implicatures Q. En aquests contextos, d'acord amb la teoria de Levinson (1987), opera el principi I, segons el qual l'ús de formes informativament mínimes, com les el·lipsis i els pronoms, afavorirà interpretacions coreferencials.

- (18) *John_i likes her and Ø_i/he_i gave her a valentine*

c) En canvi, l'ús d'un sintagma nominal ple (una forma marcada) on es podria haver usat un pronom o una elisió produirà la cancel·lació de les implicatures de minimització del principi I i afavorirà una lectura no coreferencial, d'acord amb el principi M, ja que no hi ha cap raó aparent per usar l'expressió més marcada.

- (19) *John_i likes her and the man_j gave her a valentine*

Amb l'aproximació pragmàtica a la interpretació de les anàfores que acabem d'exposar, Levinson pretén cobrir algunes de les febleses de la

¹⁷ Levinson (1987) considera que els pronoms reflexius són informativament més forts perquè impliquen lectures lligades dins de la pròpia categoria rectora, mentre que els pronoms no reflexius tenen una referència lliure en aquest domini.

teoria del lligam, que no preveu quines són les interpretacions més plausibles dels processos fòrics. La proposta de Levinson (1987) consisteix a mantenir la condició A de la teoria del lligam com a principi de la gramàtica ('A-first'), mentre que les condicions B i C, segons aquest autor, es poden reduir pragmàticament mitjançant els tres principis neogriceans, que expliquen les interpretacions més "favorables" dels pronominals i dels sintagmes nominals plens.¹⁸

L'aproximació de Levinson per a la interpretació de les anàfores planteja diversos problemes. En primer lloc, cal que tinguem en compte que l'aplicació del principi Q —com els principis A i B de la teoria del lligam— pressuposa una distribució complementària dels pronoms reflexius i dels no reflexius. Tot i que aquesta pressuposició és certa per a llengües com el català o l'espanyol en el cas del contrast entre clítics reflexius i no reflexius, no podem dir el mateix pel que fa als pronoms forts (20).

(20) *Bea_i va posar les maletes prop d'ella_{ij}/si_i mateixa*

¹⁸ Levinson (1987) considera que, a més del principi A, cal mantenir la condició de c-comandament de Reinhart (1983) —que al seu torn és una versió de la condició de Langacker (1969), segons la qual un pronom no pot precedir i c-comandar el seu antecedent a la vegada— per tal de donar compte de la possibilitat de coreferència en (i) enfront de la referència disjunta obligatòria de (ii).

- (i) *Sus_{ij} padres no le hablan a Juan_i*
(ii) **[Él/Ø]_i piensa que Juan_i és listo*

Observem, seguint Blackwell (2000: 396), que no es pot interpretar la referència disjunta de (ii) (d'acord amb el principi M) per la presència del sintagma nominal ple *Juan*, perquè aquesta interpretació fóra contradictòria amb la lectura coreferencial possible de (i).

D'altra banda, Levinson (1991) observa que l'existència de llengües que no disposen de pronoms reflexius o que no tenen gramaticalitzada la reflexivitat suposa un problema per a l'opció de mantenir la condició A de la teoria del lligam ('A-first'). En aquest sentit, proposa de partir de la condició B ('B-first) —considerada en relació amb la presumpció que, en les relacions clausals estereotípiques, els arguments d'un mateix predicat tenen referència disjunta— mentre que les condicions A i C estarien sotmeses a una reducció pragmàtica a través dels principis neogriceans. Els fenòmens de la reflexivitat a llarga distància i de la logoforicitat s'explicarien d'acord amb aquesta segona interpretació. No ens estendrem, però, en aquesta qüestió.

Observem que, en contextos com els de (20), no necessàriament es produeixen implicatures derivades de l'aplicació del principi Q, ja que el pronom no reflexiu pot aparèixer en el lloc del reflexiu amb una interpretació coreferencial. En altres paraules, com explicita Blackwell (2001: 906), l'existència de diferents tipus de marcants de referència no implica que sempre hagin d'estar en distribució complementària.

[...] it is a well known fact that different types of referring expressions, including NPs, pronouns, zeros, and reflexives, are not always in complementary distribution, making it possible for several NP types to be used in the same linguistic context to implicate the same coreference relation (Blackwell 2001: 906).

En segon lloc, cal destacar que ni el principi I ni el principi M són capaços d'explicar de manera clara la possibilitat d'alternança de les elisions i dels pronoms tònic en exemples com (21).

- (21) a. *Joan_i no beu quan ell_{ij} treballa*
b. *Joan_i no beu quan Ø_i treballa.*

D'acord amb la regla d'enriquiment del principi I (corol·lari del receptor), la interpretació preferent de tots dos marcants serà coreferencial, però, segons el principi M, l'ús del pronom tònic hauria d'implicar la referència disjunta, ja que, si el parlant recorre a una forma més marcada, està tractant d'evitar les implicatures I de minimització associades a la forma menys marcada. Sembla, doncs, que en contextos com els de (21), els principis I i M entren en conflicte. En aquests casos, com assenyala Rigau (1986: 148), la interpretació del pronom tònic o de l'elisió no ve determinada pel marcant en si mateix, sinó pel context discursiu en què apareix.

[...] if there is a preferred reading, it is due to the discourse context in which the sentence appears, rather than to the

presence of a full/empty pronoun. In short, it is due to the discourse grammar (Rigau 1986: 148).

En tercer lloc, i relacionat amb el problema anterior, l'ús d'un sintagma nominal ple en lloc d'un pronom (o d'una elisió, quan es tracta de llengües de subjecte nul) no implica tampoc necessàriament la referència disjunta. De fet, en l'exemple (19) anterior, que tornem a reproduir ara com a (22), la coreferència és la interpretació més coherent, si tenim en compte la interrelació semàntica que s'estableix entre les dues clàusules coordinades.

(22) *John_i likes her and the man_i gave her a valentine*

En aquest sentit, la cohesió lèxica fóra possible en l'àmbit de l'oració composta si és coherent amb les implicacions semàntiques del context lingüístic. Tot i això, no ens estarem de remarcar que l'exemple (22) resulta forçat i poc natural, tant si es fa una lectura disjunta (afavorida pel principi M) com si se'n fa una de coreferencial (afavorida per la interrelació semàntica de les dues clàusules).

En realitat, en llengües de subjecte nul, almenys en els casos del català i de l'espanyol, la possibilitat d'alternança de l'elisió amb el pronom tònic i amb el sintagma ple (cohesió lèxica) en la posició del subjecte oracional és només teòrica. En altres paraules, en aquestes llengües, les ocurrències de l'el·lipsi, el pronom tònic i la cohesió lèxica no són variants lliures (la situació que pressuposa tant el principi I com el principi M). L'el·lipsi i la cohesió lèxica representen les opcions no marcada i marcada, respectivament, en contextos discursius no emfàtics; la tria d'un marcant referencial o de l'altre obeeix al condicionament discursivocognitiu de continuïtat o de discontinuïtat/represa del tòpic principal. En canvi, el pronom tònic de subjecte és una opció que només es justifica en contextos emfàtics i/o contrastius. Per tant, les suposades implicatures derivades del principi I de minimització i del principi M no poden operar *stricto sensu* en

el cas dels pronoms de subjecte en català (i en espanyol), com ens ocuparem de demostrar en el present treball (vegeu § 6.5.2). Amb aquesta argumentació no pretenem negar la validesa absoluta dels principis neogriceans de Levinson (1987), sinó remarcar que no es possible transposar els usos referencials de l'anglès (llengua de subjecte ple) als del català o de l'espanyol (llengües de subjecte nul). En altres paraules, els principis I i M de Levinson (1987) han de ser aplicats a aquestes llengües tenint en compte que la minimització morfofonològica i l'explicitud lèxica no impliquen necessàriament "minimització/prolixitat" discursiva. De fet, el problema per al català i l'espanyol es planteja perquè Levinson (1987: 402-403) assumeix la identitat entre minimització semàntica i morfofonològica, tot i que explicita que es tracta de conceptes distints.

There are two distinct concepts involved: (i) semantic minimization, which is equivalent to semantic generality, so that e.g. a pronoun is nearly always less semantically specific (more 'minimal') than a lexical NP; and (ii) expression minimization, which is some (no doubt complex) measure of surface length and complexity [...] For our purposes, it will be sufficient to note that [...] the lexical NP tend to be less minimal both semantically and phonetically than the pronoun, and the pronoun (encoding number, etc.) less minimal than the NP-gap. I shall therefore let our principle of minimization operate over both kinds of minimization, noting that there may in fact be a covert reference to the maxims of Manner here (Levinson 1987: 402-403).

Els pronoms tòpics de subjecte del català i de l'espanyol ofereixen, doncs, seriosos dubtes per a assumir de manera generalitzada, com fa Levinson, la identitat dels dos conceptes de minimització.

Un altre problema que presenta la proposta de Levinson (1987) és que no explica el procés de selecció de l'antecedent en contextos en què hi ha més d'un antecedent potencial compatible amb les especificacions gramaticals del marcant (23).¹⁹

¹⁹ Exemple d'Ariel (1994: 11).

- (23) The *feedpipe* lubricates the *chain*, and *it* should be adjusted to leave a gap half an inch between itself and the sprocket.

A més, aquesta proposta no pren en consideració els diferents contextos en què tenen lloc els processos fòrics, la diversitat de les relacions que s'estableixen entre les unitats implicades (antecedent i marcant) i la varietat de marcats de referència de què disposa l'emissor (vegeu Ariel 1994, 1996). D'altra banda, Levinson (1987) només s'ocupa de les el·lipsis, dels pronoms reflexius i no reflexius i dels sintagmes nominals plens. Pel que fa a aquests últims, cal destacar que són tractats com un tot, sense tenir en compte la varietat d'interpretacions anafòriques en funció dels tipus de marcant lèxic (noms propis, sintagmes nominals definits, sintagmes nominals demostratius, etc).

Finalment, remarcarem que els principis de Levinson pretenen simplificar la complexitat de la referència fòrica en la dicotomia coreferència vs. referència disjunta, tot i que prenen en consideració, això sí, la importància de les relacions estereotípiques i dels coneixements mutus dels participants en la comunicació. En realitat, les anàfores són processos cognitius més complexos en què intervenen les pressuposicions de l'emissor, les assumpcions del receptor i els respectius coneixements lingüístics, discursius i enciclopèdics (cfr. Lundquist 2000). Així doncs, cal tenir en compte que, en la diversitat dels processos fòrics de les produccions discursives reals, el recurs a la cohesió lèxica en lloc de l'ús d'un marcant gramatical (un pronom o una elisió) pot ser un intent de l'emissor d'afegir informació addicional, com ara proporcionar una descripció més rica o expressar la seva actitud cap al referent, a banda d'implicar una simple relació coreferencial o no (cfr. Blackwell 2001: 907).

En conclusió, la proposta de Levinson (1987) és l'esquema més plausible d'interpretació de la referència fòrica en un context no marcat, oposat a un altre d'específic o marcat. Tanmateix, hem observat que les

implicatures dels principis neogriceans es cancel·len en determinats contextos, cosa que obliga a establir quins són els condicionaments que en determinen la cancel·lació. La teoria té en compte l'estat de coneixement mutu dels participants en la comunicació a l'hora de preveure una relació anafòrica coreferencial o disjunta, però falla a explicar com intervenen aquests coneixements a l'hora d'afavorir o cancel·lar les implicatures derivades dels principis proposats, sobretot en contextos d'ambigüitat referencial.

3.3.2. La proposta d'Huang: restriccions de consistència sobre les implicatures

Huang (1991, 2000) parteix de la proposta de Levinson (1987, 1991) i argumenta que la teoria pragmàtica de l'anàfora no nega l'existència diferenciada dels nivells i modes d'explicació sintàctic, semàntic i pragmàtic en la teoria lingüística. Concretament, l'autor defensa la interconnexió que s'estableix entre la sintaxi i la pragmàtica a l'hora d'interpretar molts dels processos fòrics.

What I have been arguing is that syntax interacts with pragmatics to determine many of the anaphoric processes that are thought to be at the very heart of grammar. If this is the case, then a large portion of linguistic explanation concerning anaphora which is currently sought in grammatical terms may need to be shifted to pragmatics, hence the interaction and division of labour between syntax and pragmatics (Huang 2000: 213).

Huang (2000: 214) proposa un patró general anafòric que arreplega la idea de Levinson (1987, 1991).

The general pattern of anaphora
Reduced, semantically general anaphoric expressions tend to favour locally coreferential interpretations; full, semantically

specific anaphoric expressions tend to favour locally non-coreferential interpretations (Huang 2000: 214).

Partint d'aquesta idea bàsica, Huang (2000: 215) dissenya un aparat pragmàtic general per a la interpretació de les anàfores, que consta de tres parts: la jerarquia de contingut semanticoinformatiu, els principis interpretatius de l'anàfora i les restriccions de consistència.²⁰

- a) La jerarquia de contingut semanticoinformatiu estableix que el contingut informatiu dels sintagmes nominals plens és més específic que el dels pronoms i el d'aquests és més específic que el de les el·lipsis.

SN plens > pronoms > el·lipsis

- b) Pel que fa als principis interpretatius, són una versió revisada i simplificada dels de Levinson (1987) i operen com aquests. El primer principi (paral·lel al principi I de Levinson) determina la coreferència local d'un marcant referencial mínim; al seu torn, el segon i el tercer principi (paral·lels als principis Q i M) determinen la coreferència o la referència disjunta quan hi ha diversos marcats possibles, segons la jerarquia adés esmentada. Reproduïm tot seguit els principis neogriceans revisats d'Huang (2000: 215):

Interpretation principles

- (i) The use of an anaphoric expression x I-implicates a local coreferential interpretation, unless (ii) or (iii).
- (ii) There is an anaphoric Q-scale $\langle x, y \rangle$, in which case, the use of y Q-implicates the complement of the I-implicature associated with the use of x , in terms of reference.

²⁰ En la mateixa línia terminològica que ja hem observat en Levinson (1987), Huang (2000: 214-215) parla de "the semantic content hierarchy" per referir-se al que hem cregut més convenient reformular com a *jerarquia de contingut semanticoinformatiu*, atès que difícilment es pot parlar de *contingut semàntic* en relació amb pronoms i elisions.

- (iii) There is an anaphoric M-scale $\{x, y\}$, in which case, the use of y M-implicates the complement of the I-implicature associated with the use of x , in terms of either reference or expectedness.

c) La novetat més destacada respecte a la proposta de Levinson és l'establiment d'unes restriccions de consistència a què han d'estar subjectes les implicatures derivades dels principis interpretatius i que impliquen els condicionaments que en determinen l'aplicació o la cancel·lació.²¹ Aquestes restriccions són les següents:

- i) La presumpció de referència disjunta (*Disjoint Reference Presumption, DRP*), segons la qual els coarguments d'un predicat han de ser disjunts, excepte si un d'aquests és reflexiu.²²
- ii) La prominència de la informació: aquesta restricció és doble, ja que estableix que, d'una banda, les implicatures generades per una clàusula matriu precedeixen a les produïdes per clàusules subordinades; d'altra banda, les implicatures de coreferència obeeixen la següent jerarquia:

tòpic > subjecte > objecte, etc.

- iii) Restriccions generals: determinades pels coneixements del món (enciclopèdics, situacions estereotipades, *scripts*) compartits pels interlocutors, el context lingüístic, el significat no natural (allò que l'emissor vol dir d'acord amb l'estat de coneixement mutu assumit pels interlocutors) o les implicacions semàntiques diverses que s'estableixen entre el marcant i l'antecedent o entre les estructures que contenen les dues unitats.

²¹ Huang pren com a base dels principis interpretatius una característica de les implicatures pragmàtiques ja establerta per Grice: la seva cancel·labilitat (*cancellability or defeasibility*) en funció dels condicionaments contextuais.

²² Es tracta d'una versió revisada del principi de presumpció de referència disjunta de Farmer i Harnish (1987).

Observem com actuen les restriccions de consistència sobre les implicatures generades pel principi interpretatiu amb exemples de Huang (2000).

- (24) a. *El cirujano_i dice que el paciente sabe que Ø_i va a operarle mañana*
b. *El cirujano_i dice que el paciente sabe que él_i va a operarle mañana*

En (24b) s'ha usat el pronom tònic en comptes de l'elisió. Segons l'explicació de Huang (2000: 241), d'acord amb el principi M, l'ús d'una forma marcada quan se'n podria haver usat una de no marcada generaria una implicatura de referència disjunta. No obstant això, el coneixement estereotipat, que ens diu que habitualment *són els cirurgians els qui operen els pacients*, permet la cancel·lació de la implicatura M i l'establiment de la coreferència. Per la nostra banda, no posarem en dubte la importància del coneixement estereotipat en la interpretació coreferencial de (24b) ni tornarem a insistir en aquest moment en la qüestió de la suposada variabilitat lliure de l'el·lipsi, el pronom tònic i la cohesió lèxica en la posició de subjecte en llengües de subjecte nul. Ara, però, ens interessa remarcar que tant els exemples de Huang com els de Levinson es ressenten de la manca de context discursiu. En aquest sentit, sense més context, el pronom de (24b) podria ser interpretat també com a disjunt respecte del sintagma *el cirujano* i com a coreferent amb una tercera persona esmentada abans per l'emissor o, fins i tot, com a pronom díctic que assenyalés una tercera persona present en l'espai d'enunciació. Altrament, si proporcionem el context discursiu adequat, contrastiu i emfàtic en el cas del pronom tònic, com en les versions de (25), la interpretació del pronom es pot resoldre sense necessitat de recórrer a les implicatures derivades del principi M.

- (25) a. *El cirujano_i* dice que el paciente sabe que *él_i/Ø_i* va a operarle mañana, aunque pretendía hacerlo el anestesista_j
- b. Cuando llegó *el cirujano_i*, el cura_j dijo que el paciente sabía que *él_i/Ø_i* iba a operarle mañana

Observem que en els dos exemples de (25) el context discursiu i el coneixement estereotipat col·laboren per tal de resoldre la interpretació del pronom o de la elisió.

En conclusió, la revisió d'Huang (1991, 2000) de l'aproximació neogriceana de Levinson (1987, 1991) representa una millora del tractament pragmàtic de l'anàfora, amb la introducció de les restriccions de consistència que poden cancel·lar l'aplicació de les implicatures derivades dels principis interpretatius. Tanmateix, hem de remarcar que els exemples de tots dos autors tenen molt poc valor des del punt de vista textual, ja que obeeixen en gran mesura als pressupòsits de la gramàtica oracional, fonamentalment generativista. Sense descartar la validesa de les aproximacions de Levinson (1987, 1991) i Huang (1991, 2000), ens sembla que caldria posar-la a prova amb exemples de produccions discursives reals i contextualitzades.²³ D'altra banda, cap de les dues propostes no té en compte la varietat de marcants que poden aparèixer implicats en el fenomen de la cohesió lèxica, ja que consideren els sintagmes nominals plens com un tot que es contraposa als marcants gramaticals, mentre que les produccions textuales reals del nostre corpus ens fan pensar que la diversitat dels marcants lèxics obeeix condicionaments pragmàtics, discursius i cognitius diferents.

²³ Sarah Blackwell ha provat d'efectuar la verificació empírica per a l'espanyol dels principis neogriceans de Levinson (1987, 1991) i de les restriccions de consistència introduïdes per Huang (1991, 2000) en Blackwell (2000, 2001). Els treballs d'aquesta autora aporten idees molt suggerents i profitoses, algunes de les quals hem anat incorporant a la nostra exposició precedent. No obstant això, el fet que parteix d'exemples construïts *ad hoc* i, de vegades, artificiosos i poc naturals, desmereix molt els resultats dels dos estudis.

3.4. Aproximacions textuais

Des del punt de vista de la lingüística del text, l'anàfora és un fenomen de cohesió que posa de manifest la continuïtat entre les seqüències textuais, però també contribueix a la dinàmica del discurs, ja que activa els processos de construcció dels referents discursius i, doncs, constitueix una de les bases de la coherència (cfr. Lundquist 1985).

Por este doble papel en el espacio textual, las expresiones anafóricas contribuyen especialmente al equilibrio entre continuidad-repetición, por una parte, y progresión de la información, por otra, que se produce en todo texto juzgado como coherente por el coenunciador (Andújar 2002: 122).

En els apartats següents, tractarem, en primer lloc, el concepte d'anàfora des de la perspectiva de la lingüística textual i algunes de les crítiques que ha rebut. En segon lloc, ens ocuparem dels processos fòrics en relació amb la noció de tòpic discursiu. Finalment, considerarem l'anomenat model de la jerarquia estructural (*hierarchy model*), que posa de manifest la interdependència entre l'anàfora i la coherència textual.

3.4.1. Definicions de la lingüística textual

Des de l'òptica de la lingüística textual, l'anàfora és “un fenómeno de dependencia interpretativa entre dos segmentos textuales de dimensiones variables” (Andújar 2002: 123). Aquesta és, per exemple, la perspectiva de Ducrot i Todorov (1972: 358), que consideren que un segment de discurs s'anomena anafòric quan ha de ser interpretat en relació amb un altre segment del mateix discurs, i de Halliday i Hasan (1976), que identifiquen la cohesió textual, en la seva forma més habitual, amb el concepte d'anàfora.

Cohesion [...] in its most normal form [...] is simply the presupposition of something that has gone before, whether in the preceding sentence or not. This form of presupposition, pointing back to some previous item, is known as anaphora (Halliday i Hasan 1976: 14).

En l'àmbit català, la proposta de Halliday i Hasan (1976), que estudiarem amb deteniment més endavant (vegeu § 4.2), ha estat adaptada per Castellà (1992) i Cuenca (1998, 2000a). Tots dos autors coincideixen a destacar els aspectes interpretatius de l'anàfora a través de la relació textual entre el marcant anafòric i “una informació necessària per a interpretar-lo” (Castellà 1992: 164).

En general, hablamos de anáfora cuando un elemento gramatical se interpreta por relación a un elemento léxico aparecido anteriormente en el discurso (su antecedente) (Cuenca 2000a: 32).

Ens interessa destacar que les definicions de la lingüística textual es basen en dos pilars fonamentals: la noció d'antecedent i la concepció dels processos fòrics com a mecanismes de represa d'una informació anterior. Es tracta d'una perspectiva que pressuposa, doncs, la coocurrència en el cotext de les dues unitats lingüístiques relacionades anafòricament (antecedent i marcant). En aquest sentit, els casos paradigmàtics són aquells en què s'estableixen cadenes de coreferència (*cohesive chains*, cfr. Halliday i Hasan 1976: 15) entre les entitats textuais, com en el següent exemple del nostre corpus d'experts, en què hem marcat les cadenes de coreferència a *Jake Scully*, *una veïna* i *un indi*, els sintagmes nominals que estableixen la referència a tres personatges de la pel·lícula *Doble Cos*.

(26)

E02 DOBLE COS

*Jake Scully*₁ es troba al carrer després d'una baralla amb la **seva**₁ amiga que **li**₁ allotjava. Un amic, Sam Bouchard, ha d'absentar-se de la ciutat i **li**₁ deixa el seu apartament, des d'on **Ø**₁ pot observar amb prismàtics *una veïna*₂ que cada dia a la mateixa hora fa un "strip-tease". Durant una de les **seves**₁ observacions **Ø**₁ descobreix *un indi*₃ que roba unes joies. L'endemà **Ø**₁ veu com **l'indi**₃ segueix **la veïna**₂ i **li**₂ roba la bossa. **Jake**₁ **el**₃ persegueix, però quan **l'indi**₃ entra dins d'un túnel, **Jake**₁, que pateix claustrofòbia, no pot continuar i **el lladre**₃ se **li**₁ escapa. **Glòria**₂, **la veïna**₂, coneix d'aquesta manera **Jake**₁ i **Ø**₁₊₂ tenen un apassionat idil·li, fins que **la noia**₂ és assassinada per **l'indi**₃.

D'altra banda, quan el marcant fòric precedeix l'antecedent ens trobem davant el fenomen de la catàfora, com en el fragment inicial de *Crónica d'una muerte anunciada* de Gabriel García Márquez.

(27) El día que *lo*_i iban a matar, *Santiago Nasar*_i se levantó a la 5:30 de la mañana para esperar el buque en que llegaba el obispo

Com assenyala Cuenca (2000a: 47), la catàfora és un fenomen fòric discursivament marcat, ja que introdueix com a coneguda una informació que encara és desconeguda i, doncs, contribueix a despertar unes expectatives en el receptor.

[...] la lógica discursiva nos dice que primero debe aparecer el elemento que contiene más información léxica, el que es autónomo referencialmente, y después el elemento que lo repite bajo una forma más breve y económica [...] la catàfora [...] no pasa inadvertida al lector atento; contribuye a crear un efecto discursivo marcado: dar la información como conocida, como 'anunciada' (Cuenca 2000a: 47).

El marc textual permet ampliar la perspectiva d'allò que és fòric (o anafòric) i introduir la noció de cohesió lèxica, que, com hem vist, és

inviabile en el nivell de l'oració simple i problemàtica, si més no, en l'àmbit de l'oració composta.

Ampliando la perspectiva, entran dentro de la esfera de lo fóricas relaciones en las que [el marcador de referencia] no aparece explícito (anáfora cero o elipsis) o es un sintagma pleno y no una forma gramatical (anáfora léxica o cohesión léxica) (Cuenca 2000a: 45).

De fet, l'ampliació del concepte d'anàfora a qualsevol tipus de relació referencial que s'estableixi dins del text permet de tractar també com a fòriques les relacions temporals d'algunes formes verbals (plusquamperfet, imperfet i condicional) respecte als anomenats temps dítics (perfet, present i futur imperfet), que es relacionen directament amb l'enunciació.

Les principals crítiques que han rebut les definicions textuais de l'anàfora, que Apothéloz (1995) anomena "antecedentistes", s'han realitzat des de posicionaments mentalistes o cognitivistes i es dirigeixen precisament als dos pilars en què es fonamenten: l'existència d'un antecedent textual i la noció de represa d'una informació anterior.

D'acord amb Apothéloz (1995: 22), en ocasions l'antecedent no és un element indispensable per a la interpretació de l'anàfora. Així, les anomenades *illes anafòriques* (vegeu § 2.2) representen un cas extrem en què un marcant anafòric es presenta sense antecedent textual, almenys explícit (28).²⁴

(28) 'That depends on whose mother she is', Fitz told him. 'Mine has brown hair, hardly a bit of gray in it. Your mother's hair probably turned white in a night long ago.'

'I haven't got a mother' said Johnny pathetically, staring at his ham sandwich. 'I'm an orphan.'

²⁴ Exemple de Cornish (1999: 13) procedent d'Elswyth Thane, *Ever After*, New York: Hawthorn Books, 1945. Els exemples en anglès que segueixen a aquest són també de Cornish (1999), mentre que els exemples en francès són de Charolles (1992).

‘Why, that’s terrible, Johnny, when did it happen? You never told me you were an orphan.’ Fitz was deeply concerned.

‘I’m gettingsort of used to it. *They* died when I was three.’

Observem que en (28) la interpretació del pronom *they* com a ‘my parents’ no és determinada per cap antecedent, ni explícit ni implícit, en el sentit tradicional del terme, sinó que allò que indueix la interpretació de l’anàfora és l’evocació que fa Johnny de la seva orfandat en la seva primera intervenció. Així, Apothéloz (1995: 23), a partir de Cornish (1990), proposa d’utilitzar els termes *activador de l’antecedent* (angl. *antecedent trigger*; fr. *déclencheur d’antécédent*) i *antecedent*, per a designar el segment textual “qui a le plus probablement rendu la référence anaphorique possible” i la interpretació del marcant fòric, respectivament.

En relació amb les illes anafòriques, Charolles (1992), que defensa que en el funcionament de les anàfores s’integren paràmetres pragmàtics i cognitius, a més dels sintàctics i relacionals (cfr. Andújar 2002: 130), opina, d’altra banda, que la perspectiva purament textual permet d’explicar la inaccessibilitat dels pronoms a aquestes illes (29b).

- (29) a. Les personnes qui ont perdu *leurs parents* les oublient
b. **Les orphelins* les oublient

D’acord amb aquest autor, la impenetrabilitat de (29b) s’explica perquè la lexicalització de la frase sinònima (29a) crea una barrera que fa impossible d’accedir al referent via el pronom. Charolles (1992) argumenta que aquest contrast no es pot establir si s’adopta una perspectiva purament cognitivista, “which place reference and interpretation entirely within a cognitive framework allegedly independent of textual, linguistic features” (Charolles 1992 *apud* Cornish 1999: 12). Tot i això, l’exemple (28) anterior, en què hi ha dos torns de paraula entre l’evocació de l’orfandat i el pronom, demostra que aquesta barrera no existeix i que el referent és accessible si s’esdevé el

temps necessari perquè adquireixi la prominència discursiva suficient per ser referit anafòricament (vegeu Cornish 1999: 13). D'altra banda, Charolles (1992) assenyala que la barrera desapareix quan entre la interpretació de l'anàfora i l'activador de l'antecedent hi ha alguna mena de relació morfològica (30).

(30) Jérôme est un *camionneur*, mais il déteste *les* conduire

Així doncs, cal concloure que els enfocaments textuais i cognitivistes per a la interpretació de les anàfores no s'exclouen, sinó que són complementaris.

[...] in accounting for instances of anaphoric island penetration, just as for all other types of anaphoric reference, we need to take account of grammatical, lexical, and textual factors, *just as much as* contextual and cognitive-psychological ones (Cornish 1999: 14).

Vegem-ho amb un exemple del nostre corpus d'experts (31), en què l'associació enciclopèdica que s'estableix entre l'activador de l'antecedent i el marcant lèxic fa possible la referència anafòrica.

(31) Thad escriu novel·les d'èxit, però un desconegut li fa xantatge amenaçant de fer públic que ha publicat relats molt violents amb el pseudònim de George Stark. Thad decideix avançar-se al xantatgista i ho fa públic amb una cerimònia en *un cementiri on enterra* el seu pseudònim. Però pocs dies després apareix un sot misteriós en *aquella tomba* i tots els coneixedors del pseudònim van morint assassinats.

La presència de l'especificador demostratiu és problemàtica des del punt de vist estrictament textual, ja que pressuposa l'existència en el context lingüístic anterior d'un antecedent que no apareix enlloc. Tanmateix, l'eix temporal de passat intrínsec al marc narratiu fa possible l'aparició d'aquest

díctic textual. El demostratiu mostra la llunyania amb què l'emissor percep el referent i opera sobre la memòria o la imaginació del receptor, ja que, en la seva representació discursiva, el referent *tomba* ha esdevingut semiactiu, si més no, per l'acció del context lingüístic precedent.

Els exemples d'illes anafòriques que acabem de veure també palesen que la referència fòrica no és una mera qüestió de represa o de recuperació per part del receptor d'una informació anterior. Així, Reichler-Béguelin (1988: 18) afirma que en la interpretació de les anàfores intervenen els coneixements proporcionats pel text mateix i el bagatge enciclopèdic i cultural del receptor. Aquests continguts constitueixen el que l'autora anomena *memòria discursiva*, és a dir, el conjunt de coneixements que el receptor considera vàlids en el moment d'enunciació, i els marcants fòrics són procediments per a mantenir activat el contingut conceptual d'una expressió en la memòria discursiva del receptor (cfr. Andújar 2002: 128).²⁵ En aquest sentit, cal tenir en compte, en la línia del que postula Cornish (1999), que la interpretació de les anàfores no es fa sempre en relació amb un segment textual, sinó que els marcants fòrics operen sobre representacions discursives dinàmiques.

3.4.2. El model de la continuïtat dels tòpics

L'anàfora es relaciona, des dels punts de vista discursiu i pragmàtic, amb el concepte de tòpic, entès, a grans trets, com allò de què parla el discurs.

En aquest línia, ens interessen els treballs de Givón (1983b, 1985, 1990) i de Bentivoglio (1983) i Brown (1983), inclosos en Givón (1983a). Aquests estudis s'han ocupat del grau de continuïtat dels sintagmes

²⁵ Andújar (2002: 127, n.32) assenyala, a partir d'Apothéloz (1995: 127), una llista incompleta de termes sinònims de la noció de memòria discursiva: *schématisation* (Grize 1974b), *discourse registry* (Hinds 1977), *memory store* (Hawkins 1977), *discourse file* (Givón 1983b), *context model* (Bosch 1983), *discourse representation* (Brown i Yule 1983), *mental model* (Garnham i Oakhill 1988, 1990), etc.

nominals que codifiquen els tòpics i de l'accessibilitat que manifesten d'acord amb la forma amb què es presenten en el discurs.²⁶ Així doncs, la continuïtat dels tòpics es mostra com a estretament relacionada amb els processos fòrics, en tant que mecanismes que garanteixen la continuïtat dels temes discursius.

La proposta de Givón (1983b) situa la continuïtat dels tòpics (informació coneguda en el nivell microestructural) en el context més ampli del que anomena paràgrafs temàtics (nivell macroestructural) i, per tant, palesa l'estreta interrelació que hi ha entre la cohesió i la coherència textual.

[...] chains of clauses are combined into larger thematic units which one may call *thematic paragraphs* [...] The thematic paragraph is the most immediately relevant level of discourse within which one can begin to discuss the complex process of *continuity in discourse* (Givón 1983b: 7).

A més, entre els tòpics i els paràgrafs temàtics, l'autor postula una entitat intermèdia: les accions. La continuïtat del discurs depèn, doncs, de la interdependència que s'estableix entre la continuïtat dels temes, la continuïtat de les accions i la continuïtat dels tòpics a través de la següent jerarquia implicacional (vegeu Givón 1983b: 8):

Tema > Acció > Tòpic

²⁶ Remarcarem sumàriament, a partir de Givón (1983b: 5-7), que l'estudi del tòpic comença a tenir importància quan l'atenció dels estudis lingüístics supera els límits estructurals de l'oració i es dirigeix cap al discurs. Givón (1983b: 5) assenyala com a precedents els treballs de Firbas (1966a,b), en l'àmbit de l'Escola de Praga, la tradició firthiana, i Bolinger (1952, 1954). Ens interessa destacar que, pel que fa a l'evolució del concepte, s'ha passat d'una visió més atomista del tòpic (també anomenat *tema*), com una entitat discreta vinculada al subjecte oracional i contraposada a la noció de *focus* o *rema*, a una concepció més clarament discursiva que accepta la possibilitat d'existència de més d'un tòpic en el discurs i relaciona el concepte amb les nocions d'informació pressuposada i de focus d'atenció.

La jerarquia és implicacional perquè la continuïtat d'un element més alt (situat més a l'esquerra) preserva normalment la continuïtat dels elements de la dreta.

The thematic paragraph is *by definition* about the same theme. Most *commonly* it also preserves topic and action continuity. However, topics/participants may change within the discourse without *necessarily* changing either action continuity or theme continuity. And action continuity may change without *necessarily* changing thematic continuity (Givón 1983b: 8).

D'altra banda, l'autor observa que la continuïtat dels temes, de les accions i dels tòpics és codificada estructuralment o gramaticalment d'alguna manera, “which [...] thus bridge the gap between the *macro* and *micro* organizational levels of language” (Givón 1983b: 7).

La continuïtat temàtica és codificada d'una manera més feble, ja que els temes són les entitats més clarament orientades cap al discurs. Aquesta codificació es produeix a través dels connectors textuais i de l'ordre dels mots en l'oració.

La continuïtat de les accions, relacionades d'acord amb la seqüencialitat temporal en què ocorren, s'expressa bàsicament mitjançant el temps i l'aspecte verbal i la modalitat oracional.

La continuïtat dels tòpics es presenta com la manera més clara de garantir la continuïtat dels temes dins del paràgraf temàtic i la funció de subjecte gramatical com la manera més productiva de marcar el tòpic primari.

Within the thematic paragraph it is the most common for one topic to be the continuity marker, the *leitmotif*, so that it is the participant *most crucially involved* in the action sequence running through the paragraph; it is the participant most closely associated with the higher-level ‘theme’ of the paragraph; and finally, it is the participant most likely to be coded as the *primary topic* —or *grammatical subject*— of the

vast majority of sequentially ordered clauses/sentences comprising the thematic paragraph (Givón 1983b: 8).

En aquest sentit, com a entitats més directament vinculades al nivell microestructural, els tòpics reben una codificació més forta des del punt de vista lingüístic. Els elements que codifiquen el grau de continuïtat dels tòpics són els diversos tipus de sintagma nominal (o estructures en què la unitat central, des del punt de vista semàntic, és un sintagma nominal) que s'utilitzen per a establir i mantenir la referència a les entitats que participen en el discurs. Concretament, la distinció definit/indefinit és el mecanisme més productiu que posseeix la llengua per tal de codificar la continuïtat/discontinuitat dels tòpics. Els sintagmes nominals definits (elisions, pronoms, sintagmes definits plens, etc) marquen tòpics continus en graus diversos —segons la informativitat que posseeixen, vinculada al material morfofonològic que exhibeixen, d'acord amb un principi simple d'iconicitat— o reintrodueixen en el discurs entitats que ja havien estat tòpics.²⁷ Pel que fa als sintagmes indefinits, “are presumably topics introduced by the speaker for the first time, with which the hearer is not familiar” (Givón 1983b: 10).

Givón (1983b: 13-15) proposa tres paràmetres per a mesurar la continuïtat dels tòpics: la distància referencial, la interferència potencial o ambigüïtat i la persistència o decaïment.

La distància referencial avalua la continuïtat o discontinuitat entre una codificació particular del tòpic en una clàusula i l'ocurrència prèvia. Aquest paràmetre s'estableix en funció de les clàusules que hi ha entre les dues ocurrències i té un valor mínim d'1, que indica la màxima continuïtat, i un valor màxim de 20, una cota superior determinada arbitràriament per a indicar la màxima discontinuitat, d'acord amb les possibilitats de mantenir-se actiu un referent en la memòria de curt abast. A més, els sintagmes

²⁷ Aquest principi d'iconicitat diu que “the more disruptive, surprising, discontinuous or hard to process a topic is, the more *coding material* must be assigned to it” (Givón 1983b: 18).

nominals indefinits tenen assignat aquest valor màxim per definició, ja que estableixen referents.

L'ambigüitat mesura l'efecte que pot tenir la presència d'altres referents en el que l'autor anomena *registre precedent immediat*, definit "arbitrarily as between 1 and 5 clauses to the left, most commonly 3 clauses" (Givón 1983b: 14). A l'hora de determinar el valor d'aquest paràmetre, cal tenir en compte la compatibilitat semàntica dels referents competidors amb el predicat de la clàusula on apareix codificat el tòpic que es pren en consideració.

An interfering topic was counted only if it was just as *semantically compatible* (most commonly in terms of animacy, humanity, agentivity or semantic plausibility as object or subject) with the predicate of the clause as the topic under consideration (Givón 1983b: 14).

L'ambigüitat i la distància referencial coincideixen en el fet que s'avaluen sobre el context precedent i es relacionen de manera directa amb la continuïtat i la identificabilitat dels tòpics. La persistència, en canvi, es mesura en relació amb el context lingüístic subsegüent i és, d'acord amb l'autor, un reflex de la importància del tòpic i de les *intencions de topicalitat* de l'emissor.

More important discourse topics appear more frequently in the register, i.e. they have a higher probability of persisting longer in the register after a relevant measuring point (Givón 1983b: 15).

Els valors que pot assolir la persistència depenen, doncs, del nombre de clàusules a la dreta en què un tòpic continuï apareixent com a argument semàntic de la clàusula codificat mitjançant qualsevol forma gramatical, sense tenir en compte el paper temàtic que rebí. Per tant, aquests valors oscil·laran entre zero, que marcarà la persistència més baixa o el decaïment

més immediat, i el nombre màxim de clàusules que hi hagi a la dreta del tòpic pres en consideració.

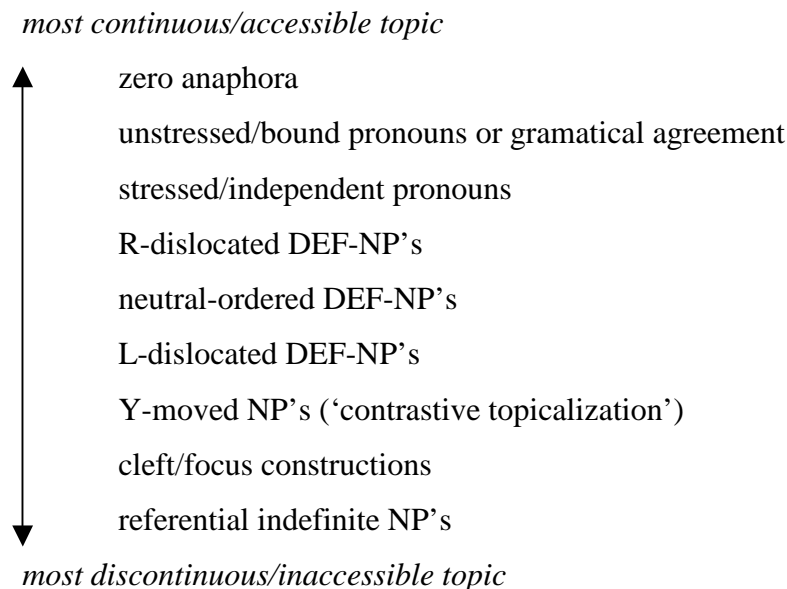
D'acord amb la distància referencial i la persistència dels tòpics, i tenint en compte la posició que ocupi un tòpic important en el paràgraf temàtic, l'autor (1983b: 15) preveu els següents graus de continuïtat:

topic position within the paragraph	referential distance	persistence
initial	high (low continuity)	high (high continuity)
medial	low (high continuity)	medium (med. continuity)
final	low (high continuity)	low (low continuity)

Pel que fa a la manera de codificar els tòpics, Givón remarca que parteix de l'assumpció que existeix una correlació sistemàtica entre missatge i codi. Tanmateix, puntualitza que aquesta correlació mai no és perfecta i que el context discursiu compensa qualsevol deficiència de codificació sintàctica de la funció discursiva mitjançant el coneixement genèricament compartit (enciclopèdic), el coneixement específicament compartit a partir de cada discurs concret (incloent-hi la informació derivada del context lingüístic precedent i següent i la que es relaciona amb situacions estereotipades) i el coneixement específicament compartit per cada participant particular sobre el seu interlocutor.²⁸

²⁸ Observem els paral·lelismes que hi ha entre aquesta puntualització de Givón (1983b), les restriccions de consistència de l'aproximació pragmàtica d'Huang (1991, 2000) a la interpretació de les anàfores i el treball de Lundquist (2000), que considera complementaris els coneixements lingüístic, textual i enciclopèdic, sobretot en el processament d'anàfores problemàtiques.

Tenint en compte aquestes consideracions, Givón (1983b: 17) proposa una escala de continuïtat/accessibilitat dels tòpics discursius segons la forma que els codifica. L'autor remarca, però, que aquesta escala —que en anteriors treballs seus era considerada com a única, encara que complexa (cfr. Givón 1978, 1979, 1981, 1982)— és massa específica d'una llengua, presumiblement l'anglès, i que podria ser més rellevant, des del punt de vista de la diversitat tipològica de les llengües del món, reconèixer “a number of scales each reflecting some specific syntactic *coding* means —be those word-order, morphology, intonation or phonological size” (Givón 1983b: 18).

Per la nostra part, no abundarem més en aquesta qüestió, ja que l'escala anterior és clarament operativa per al català, la llengua objecte d'estudi de la nostra recerca. Tan sols remarcarem que l'anomenada topicalització contrastiva o *Yiddish-movement* (32a), que, a grans trets, es correspon en català amb la rematització (32b), és un tipus de construcció poc productiva en la llengua escrita.²⁹

²⁹ Exemple en anglès de Brown (1983: 322) amb traducció al català nostra. Brown (1983), que prova de verificar per a l'anglès l'escala de continuïtat dels tòpics en textos narratius

- (32) a. *THE CHEESE* they sold mainly to the miners
 b. *EL FORMATGE* vengueren sobretot als miners

La rematització és més aviat un fenomen propi de contextos orals altament emfàtics, tant en anglès com en català.

Observem que l'escala prediu que els tòpics més importants presentaran una continuïtat alta i, doncs, apareixeran marcats fòricament mitjançant mecanismes gramaticals. En canvi, les estructures en què hi ha implicat un sintagma nominal ple reintroduiran tòpics —marcant diversos graus de discontinuïtat— o seran usats per a establir els referents. En relació amb aquesta darrera qüestió, volem remarcar també que les construccions situades a la part inferior seran les preferides per a l'establiment de referents. Així, els sintagmes nominals indefinits seran el mecanisme més habitual d'establiment de la referència en el discurs, però no l'únic, ja que podem preveure que les estructures clivellades, les construccions amb focus contrastiu i les dislocacions a l'esquerra, com a mecanismes per a cridar l'atenció del receptor, també podran fer aquesta funció, un fet remarcat per Lambrecht (1994), Ziv (1994) i Cornish (1999).³⁰

escrits, va excloure dels resultats aquesta construcció, perquè “there were not enough instances of this structure in the discourse to include in the overall counts” (Brown 1983: 322).

³⁰ L'escala de Givón no inclou explícitament les construccions presentacionals i existencials. Tanmateix, els treballs de Brown (1983), per a l'anglès escrit, i de Bentivoglio (1983), per a l'espanyol oral, així com el del mateix Givón (1983c), per a l'anglès oral (inclosos en Givón 1983a), tenen en compte aquestes construccions. En el cas de l'espanyol, Bentivoglio (1983) considera tres tipus d'estructures presentacionals: verbs presentacionals amb subjecte preverbal definit, amb subjecte postverbal definit i amb subjecte postverbal indefinit. Els resultats de l'estudi mostren que les construccions del primer tipus no són autènticament presentacionals, ja que manifesten un grau de continuïtat dels tòpics lleugerament superior al dels pronoms tòpics. Pel que fa als altres dos tipus, només les que tenen subjecte indefinit se situen clarament a la part més baixa de l'escala. Els verbs presentacionals amb subjecte postverbal definit presenten una major continuïtat que els sintagmes nominals modificats per una clàusula relativa, un resultat que d'altra banda no ens sorprèn, si tenim en compte el grau d'informativitat d'aquestes dues estructures i el fet que el tret [+ definit] implica, d'entrada, si més no, que l'emissor pressuposa que la informació és coneguda pel receptor.

Both left-dislocation and the existential and presentational constructions, which are essentially attention-directing devices, signal that the utterances following them are to be interpreted as part of a new discourse segment (Cornish 1999: 152).

En general, podem dir que el model de Givón (1983b) prediu que la continuïtat dels tòpics és inversament proporcional a la distància referencial i a l'ambigüïtat i directament proporcional a la persistència. En altres paraules, amb menys distància referencial, menys ambigüïtat i més persistència la continuïtat dels tòpics és major. Observem que aquesta afirmació equival a dir que un tòpic serà més continu quan més vegades sigui anaforitzat gramaticalment i que, altrament, les anàfores lèxiques introdueixen graus diversos de discontinuïtat en el discurs. Vegem-ho, a mode d'exemple, mitjançant una anàlisi descriptiva de la continuïtat/discontinuïtat dels tòpics de la síntesi argumental d'*El carter sempre truca dues vegades*.

(33) E23 EL CARTER SEMPRE TRUCA DUES VEGADES

Durant els anys de la Gran Depressió, [**Frank Chambers, un home sense ofici ni benefici**]₁, para en un cafè de carretera perdut pel sud de Califòrnia. [**L'amo, un immigrant grec anomenat Nick**]₂, **li**₁ ofereix una feina i **Frank**₁ decideix acceptar-la després d'haver clavat una ullada a [**Cora, l'atractiva esposa de Nick**]₃. **Ella**₃ aguanta una vida avorrida i aïllada a canvi de la seguretat econòmica que **li**₃ dona **el marit**₂, però la relació apassionada que **Ø**₃ estableix amb **Frank**₁ **li**₃ fa més insuportable la situació. Tots dos **Ø**₁₊₃ decideixen abandonar el cafè, però **Ø**₁₊₃ acaben penedint-se'n. La relació asfixiant que **Ø**₁₊₃ viuen **els**₁₊₃ obliga a plantejar-se una altra sortida: matar **Nick**₂, però l'intent fracassa. **Els dos amants**₁₊₃ tornen a provar-ho desesperadament i ho aconsegueixen simulant un accident, però **Ø**₁₊₃ ho fan tan malament que **Ø**₁₊₃ acaben detinguts per **la policia**₄. **Un advocat**₅ sense escrúpols **els**₁₊₃ allibera i **la parella**₁₊₃ torna al cafè, marcat per l'ombra del crim₁₀.

En (33) hem marcat el tòpic caracteritzats amb el tret semàntic [+ humà], és a dir, els personatges de la pel·lícula.³¹

Observem que en el paràgraf inicial la discontinuïtat dels tòpics és gairebé absoluta, cosa que és lògica: la funció d'aquest paràgraf és precisament introduir en el discurs els personatges que funcionaran com a tòpics. Aquest establiment discursiu dels personatges es realitza mitjançant noms propis o sintagmes nominals definits amb complements apositius. És interessant remarcar que el tret [+ definit] d'aquests sintagmes presentacionals (dos noms propis i una descripció definida), en comptes de la indefinició que podríem esperar, és possible per la presència de les aposicions, que actuen com a complements caracteritzadors (les dues primeres) i compensen discursivament la pressuposició pragmàtica d'informació familiar per al receptor que ha fet l'emissor en escollir aquest tipus de sintagma nominal per a establir els tòpics. A més, els coneixements estereotípics contribueixen de manera decisiva al caràcter definit del sintagma *l'amo*, que s'associa amb *un cafè de carretera*. D'altra banda, tota la segona oració del paràgraf presenta també una situació estereotipada: *l'script* propi del cinema negre americà amb el triangle marit-dona fatal atractiva-amant potencial, que possibilita el valor identificador de l'aposició de *Cora, l'atractiva esposa de Nick*. Remarquem que la discontinuïtat dels tòpics no afecta la continuïtat temàtica del paràgraf (l'establiment del triangle fatídic) ni la de les accions, que segueixen la seqüencialitat temporal (arribada de Frank-oferiment de feina-descobriments de la dona).

Una vegada establerts els tòpics, el segon paràgraf se centra primer en les circumstàncies personals de Cora, que mitjançant l'ús del pronom tònic esdevé el tòpic primari, amb una absoluta continuïtat posada de manifest pels dos pronoms clítics de datiu i l'elisió que s'hi refereixen. L'explicitació

³¹ Hem marcat amb negreta les estructures que estableixen els tòpics, amb vermell els marcats fòrics gramaticals i amb verd els marcats lèxics. D'altra banda, seguint Cuenca (1996: 133), considerem que els numerals cardinals, com *tots dos*, són especificadors nominals; així doncs, quan el nucli nominal no és explícit, com en la clàusula *tots dos decideixen abandonar el cafè* de la síntesi E23, considerem que hi ha elisió, encara que la recuperabilitat de l'antecedent no sigui directa (vegeu § 4.3.2).

de la relació amorosa que s'estableix entre Cora i Frank —reintroduït com a tòpic mitjançant la repetició del nom— implica un canvi temàtic important que és marcat per l'establiment d'un nou tòpic discursiu, la parella d'amants, mitjançant el sintagma nominal de nucli el·líptic *tots dos*. A partir d'aquí, hi ha una continuïtat perfecta del tòpic dual, explicitada per les dues elisions i el pronom clíctic d'acusatiu plural. L'intent d'assassinat reintrodueix Nick com a tòpic secundari que decau immediatament. Tanmateix, sembla que aquest tòpic secundari produeix una certa discontinuïtat relativa en el tòpic primari Cora + Frank, que és reafirmat mitjançant el sintagma definit *els dos amants* i, a partir d'aquí, manté la continuïtat fins més enllà dels límits del paràgraf. D'altra banda, observem que l'aparició de *la policia* com a sintagma definit genèric és determinada pels coneixements enciclopèdics compartits per emissor i receptor.

L'inici del tercer paràgraf introdueix un nou personatge com a tòpic (*un advocat sense escrúpols*), però aquest decau immediatament. En la segona clàusula, Cora i Frank són reafirmats com a tòpic per mitjà del sintagma definit *la parella*. Cal remarcar que l'ús d'aquest sintagma nominal suposa un problema per a les prediccions de la teoria de Givón (1983b): la introducció del personatge de l'advocat no representa cap ruptura de la continuïtat del tòpic principal de la síntesi (Cora i Frank) i, en aquest sentit, caldria esperar un marcant fòric més reduït (una el·lipsi o un pronom). Amb això no volem dir que la tria del sintagma nominal ple sigui errònia, sinó que es tracta d'una decisió que no preveu la teoria.³²

Quantitativament, és interessant remarcar, pel que fa a la relació entre tòpic i anàfora, que la major o menor presència de marcats fòrics de tipus gramatical ens permet establir una jerarquia d'importància dels tòpics humans, que en el cas de *El carter sempre truca dues vegades* és la següent:

Cora i Frank > Cora > Frank > Nick

³² En aquest cas, la tria de la cohesió lèxica està molt relacionada amb el fet sintàctic que els subjectes de les dues clàusules coordinades són diferents.

Destacarem que la parella protagonista apareix en set ocasions mitjançant mecanismes gramaticals, i cinc són el-lipsis. Nick, en canvi, no apareix marcat mai per mitjà d'una anàfora gramatical.

D'altra banda, d'acord amb les previsions de la teoria, els tòpics que reben el tret [+ humà] són els més continus, com es pot observar comparant (33) amb la versió següent (34), en què assenyalem els tòpics no animats i la continuïtat/discontinuïtat que presenten.

(34) E23 EL CARTER SEMPRE TRUCA DUES VEGADES

Durant [els anys de **la Gran Depressió**]₁, Frank Chambers, un home sense ofici ni benefici, para en [**un cafè**₂ de carretera perdut pel sud de Califòrnia]. L'amo, un immigrant grec anomenat Nick, li ofereix **una feina**₃ i Frank decideix acceptar-**la**₃ després d'haver clavat una ullada a Cora, l'atractiva esposa de Nick.

[Ella aguanta una vida avorrida i aïllada a canvi de **la seguretat**₄ **econòmica** que li dóna el marit]₅, però [**la relació**₆ apassionada que estableix amb Frank] li fa més insuportable **la situació**₅. Tots dos decideixen [**abandonar el cafè**]₇, però acaben penedint-se'n₇. [La **relació**₆ asfixiant que viuen] els obliga a plantejar-se **una altra sortida**₈: [**matar Nick**]₈, però **l'intent**_{9(<8)} fracassa. Els dos amants tornen a provar-**ho**₈ desesperadament i **ho**₈ aconsegueixen [**simulant un accident**]₁₀, però [**ho fan**]₁₀ tan malament que acaben detinguts per la policia.

Un advocat sense escrúpols els allibera i la parella torna al cafè, marcat per l'ombra del **crim**₈.

Els únics tòpics no animats que presenten una certa continuïtat són *una feina*, *abandonar el cafè*, *matar Nick* i *simulant un accident*. Pel que fa als tres últims, no és gaire clar que puguem assenyalar aquestes entitats com a tòpics, o almenys no són tòpics prototípics, perquè es tracta d'accions, introduïdes per clàusules no finites.

La proposta de Givón (1983a, 1985, 1990) ha rebut diverses crítiques. Concretament, Huang (2000) remarca que, malgrat l'estreta relació que hi ha entre la topicalitat i la codificació de les anàfores, el model

de la distància referencial i la interferència no pot explicar el fet que la cohesió lèxica es pugui donar en distàncies curtes en què no hi ha cap competència entre referents i que l'anàfora gramatical també pugui ocórrer en distàncies llargues.

[...] though distance-interference, hence topicality, does bear a close relationship to anaphoric encoding, to explain anaphoric choice merely in terms of distance-interference or topicality would produce incorrect results. Empirically, the predictions of the distance-interference model are violated in both directions. On the one hand, lexical NPs are used in discourse where distance is short and there is no interfering referent, hence there is strong topic continuity [...] On the other hand, reduced anaphoric expressions may be used over long distances (Huang 2000: 307).

Per la nostra banda, estem convençuts que l'escala derivada de la jerarquia de topicalitat pot ser útil i operativa a l'hora d'interpretar una bona part dels processos fòrics i de l'elecció dels marcats del nostre corpus. Tanmateix, la metodologia de Givón (1983a) pressuposa que la topicalitat implica la possibilitat de referència fòrica subsegüent i creiem que, més aviat, és al contrari: que són els processos fòrics, tant gramaticals com lèxics, els que determinen els tòpics discursius. De fet, només cal que retornem sobre l'intent de marcatge dels tòpics no animats d'*El carter* per veure que es fa difícil de decidir si una entitat és tòpic del discurs quan no és referida anafòricament (el sintagma nominal *els anys de la Gran Depressió*, per exemple). En aquest sentit, observarem que la nostra decisió de marcar en aquell text algunes clàusules no finites com a tòpics ha estat en funció de la referència fòrica subsegüent que reben; altrament, no les hauríem preses en consideració.

3.4.3. El model de la jerarquia estructural

El model de la jerarquia estructural, com la teoria de Givón, parteix de l'assumpció que hi ha una estreta relació entre l'anàfora i l'organització de la informació discursiva, és a dir, entre la cohesió i la coherència. D'acord amb aquesta aproximació, el factor més important que determina la selecció dels marcats fòrics és l'estructura jeràrquica del discurs.

From this assumption follows the central empirical prediction of the theory, namely, mentions (initial or non-initial) at the beginning or peak of a new discourse structural unit tend to be done by a full NP, whereas subsequent mentions within the same discourse structural unit tend to be achieved by a reduced anaphoric expression. Structural units in discourse can be in the form of e.g. turns, paragraphs, episodes, events and themes (Huang 2000: 309).

L'estudi més extens i representatiu d'aquest model interpretatiu és el de Fox (1987), que s'ocupa de l'anàfora discursiva en anglès tant en textos orals conversacionals com en produccions escrites expositives.

Com a punt de partida, aquesta autora assumeix que entre la jerarquia estructural del discurs i la codificació dels marcats fòrics hi ha una relació biunívoca.

estructura jeràrquica ←————→ marcats fòrics

En altres paraules, l'estructura jeràrquica determina la tria d'un marcant particular, però, alhora, l'ús d'un determinat marcant fòric contribueix a establir una estructura jeràrquica particular.

Pel que fa a l'anàlisi dels textos expositius escrits, Fox (1987) parteix de la teoria de l'estructura retòrica desenvolupada pels treballs de Mann, Matthiessen i Thompson, una versió d'un model més general d'anàlisi de la coherència discursiva que pressuposa que un text només és coherent si i només si hi ha una relació semàntica o retòrica entre les parts

que el constitueixen (cfr. Halliday i Hasan 1976). D'acord amb aquesta teoria, un text és constituït per grups de proposicions organitzades jeràrquicament. Al seu torn, aquestes proposicions tenen una estructura retòrica interna, que normalment consta d'una part central, el nucli, i una part auxiliar o secundària, anomenada adjunt o satèl·lit.

D'acord amb Fox (1987: 95), el patró bàsic de l'anàfora determina que la referència a una entitat discursiva que ha estat prèviament mencionada en una proposició activa o de control es farà mitjançant un pronom; en canvi, si la relació entre dues mencions del referent no és aquesta, el marcant fòric serà un sintagma nominal ple.³³

[...] by using a pronoun the writer displays to the reader that the intended referent is in an active or controlling proposition, whereas by using a full NP the writer indicates to the reader that the intended referent is outside of these units (Fox 1987: 95).

L'autora (1987: § 5.3) observa que aquest patró no es pot assimilar al criteri de la distància referencial —segons el qual els pronoms s'usen quan el referent ha estat mencionat en el cotext immediatament precedent, mentre que la cohesió lèxica es produeix quan la distància entre les dues ocurrences del referent és més gran— i assenyala que l'ús de sintagmes nominals plens té la funció de demarcar l'inici d'una nova unitat retòrica.³⁴

Pel que fa als textos conversacionals, Fox se centra en la relació que s'estableix entre la distribució dels marcats fòrics i el tancament o no

³³ Fox (1987) pren els conceptes de proposició activa i de proposició de control (*controlling proposition*) de Reichman (1981).

I will use the term *active* to refer to a proposition in an R-structure (either the adjunct or the nucleus) whose R-structure partner (the nucleus or the adjunct) is being produced [...] A proposition [is] *controlling* while its R-structure partner is *active* (Fox 1987: 95).

³⁴ Les dades empíriques de Fox (1987) mostren que el 38% dels sintagmes nominals dels textos expositius analitzats tenen els referents en la clàusula immediatament anterior. Observem que aquests resultats suposen un problema per al model de continuïtat dels tòpics de Givón (1983b).

tancament de la seqüència o parell adjacent (*adjacency pair*), considerat com a unitat estructural bàsica de la conversa.³⁵

El patró bàsic de l'anàfora dels textos conversacionals determina que la primera menció d'un referent en una seqüència es realitza mitjançant un sintagma nominal ple. Després d'aquesta primera menció, l'ús dels pronoms indica que la seqüència encara no s'ha tancat, mentre que el recurs a la cohesió lèxica marca el tancament de la seqüència anterior.

If pronouns are used to display a participant's understanding of a sequence as not yet closed, then it follows that the full NPs are used to display an understanding of a sequence as closed (Fox 1987: 40).

En definitiva, cal que observem que els patrons de l'anàfora en textos expositius i conversacionals són coincidents, si tenim en compte que la idea general subjacent a tots dos patrons és que l'ús de pronoms és una marca de la continuïtat estructural, mentre que el recurs a la cohesió lèxica implica el tancament de la unitat estructural prèvia i l'inici d'una altra.

Som conscients del problema que pot plantejar aplicar aquest model específic dels textos expositius i conversacionals a un tipus textual diferent, narratiu, en el nostre cas. Tanmateix, com assenyala Fox (1987: 112), els treballs de Clancy (1980), Marslen-Wilson *et al.* (1982) i Tomlin (1987b) mostren que en els textos narratius hi ha una relació semblant entre l'inici d'un episodi i l'ús d'un sintagma nominal ple anafòric.³⁶

³⁵ L'autora explica que "an adjacency pair is said to consist of two parts, the first of which (the first-pair-part) makes relevant a particular type of action (the second-pair-part) from another party" (Fox 1987: 12). Exemples de la noció de parell adjacent o seqüència són pregunta-resposta, oferiment-acceptació, petició-compliment i anunci-avaluació. D'altra banda, assenyala que una seqüència pot tenir expansions (vegeu Fox 1987: 12-14).

³⁶ L'estudi de Clancy (1980), per exemple, que s'ocupa de la tria del tipus de marcant fòric en textos narratius en anglès i en japonès a partir del corpus oral de *The Pear Stories* (cfr. Chafe 1980), mostra que en anglès hi ha una mitjana del 22% de sintagmes nominals plens anafòrics que tenen l'antecedent dins de la mateixa oració (en la clàusula anterior) i sense cap altre referent que intervingui entre les dues mencions; aquesta mitjana s'eleva al 45% en el cas del japonès, cosa que l'autora atribueix al fet que els informants japonesos fan ús d'oracions més llargues que els anglesos. En qualsevol cas, els dos percentatges són suficientment elevats com per suposar que hi ha factors relacionats amb l'organització

A més del factor estructural de demarcació de l'inici d'una nova unitat, Fox (1987: § 5.6) assenyalava que hi ha factors no estructurals que determinen l'ús de l'anàfora lèxica, en contextos en què el patró bàsic preveu l'aparició d'un pronom. Pel que fa als textos expositius, l'autora inclou entre aquests factors la voluntat de l'emissor d'afegir informació addicional sobre el referent ("further information function of full NPs"), la reclassificació de l'entitat referida i la comparació o el contrast amb un altre referent com a factors no estructurals que determinen el recurs a la cohesió lèxica. Tot seguit oferim un exemple del nostre corpus d'experts que posa de manifest tant la funció demarcativa de la cohesió lèxica com els dos primers factors no estructurals suara citats.³⁷

(35)

E04 PODEROSA AFRODITA

Lenny_i ha de transigir en la proposta de la seva dona Amanda d'adoptar un nen. Després d'uns anys, quan ha posat molt afecte en el nen, *Lenny_i* decideix anar a la recerca de *la mare biològica_i*, desoïnt el consell d'un cor grec molt especial.

Finalment *Lenny_i* troba *la dona_i*, que resulta que és una prostituta anomenada Linda Ash. Lenny vol ajudar *Linda_i* reinserint-la a la societat, però toparà amb Ricky, el seu proxeneta, que no vol deixar-la anar.

En (35) es pot observar, en primer lloc, la funció clarament demarcativa de la segona repetició del nom propi *Lenny*: es podria haver recorregut a l'elisió, però el canvi de paràgraf i el connector conclusiu *finalment* assenyalen que es tracta d'una nova unitat estructural, cosa que desaconsella aquesta opció. En segon lloc, l'ús anafòric del sintagma *la dona*, relacionat

jeràrquica dels discursos narratius que determinen el recurs a la cohesió lèxica quan fóra previsible l'ús d'un pronom o una el·lipse, d'acord amb el criteri de la distància referencial i de la interferència. En altres paraules, una bona part d'aquests percentatges pot ser motivat pels límits entre les unitats que estructuraven la coherència global del discurs.

³⁷ No ens detindrem en aquest capítol en els factors no estructurals que determinen l'anàfora lèxica assenyalats per l'autora en relació amb els textos conversacionals (cfr. Fox 1987: § 3.6).

referencialment amb *la mare biològica*, és induït, a més, pel factor no estructural d'introducció d'informació addicional (*que resulta que és una prostituta*), una funció que no es podria haver realitzat mitjançant la clàusula de relatiu si el marcant fòric fos un pronom.

- (36) *[...] Finalment Lenny la troba, que resulta que és una prostituta [...]

És interessant, doncs, remarcar que aquest condicionament no estructural sobre l'ús de la cohesió lèxica es relaciona també amb l'estil cohesionat que caracteritza la síntesi argumental (cfr. Cuenca 2000b). En altres paraules, amb l'ús del pronom personal, la introducció d'informació addicional sobre el referent només es podria fer recurrent a la segmentació.³⁸

- (37) [...] Finalment Lenny la troba i resulta que és una prostituta [...]

D'altra banda, el nom propi *Linda*, amb relació referencial amb *la dona*, reclassifica aquest referent des de la perspectiva de Lenny, que ha establert una relació més personal amb el personatge. En altres paraules, l'anàfora lèxica ens mostra la dona a través dels ulls de Lenny: establerta una certa intimitat, és lògic que s'hi refereixi pel seu nom, sobretot tenint en compte les intencions que té respecte a Linda, explicitades pel context lingüístic subsegüent.³⁹

En conclusió, el model de la jerarquia estructural té l'avantatge de posar de manifest la relació que s'estableix entre la referència anafòrica i la coherència textual. Concretament, la cohesió lèxica pot ser un mecanisme discursiu de demarcació de les unitats estructurals que conformen el text.

³⁸ El contrast quantitatiu entre els pronoms personals i els relatius, junt amb la freqüència de la repetició, pot ser un bon indicador del grau de segmentació o de cohesió dels textos. En aquest sentit, vegeu Ribera (2003, 2007b) i Ribera i Cuenca (2004).

³⁹ Podríem dir, doncs, que aquesta anàfora lèxica té un valor logofòric.

No obstant això, aquest model d'anàlisi presenta el problema general de com segmentar el discurs en les unitats que el componen. D'altra banda, cal tenir en compte que els efectes de l'anàfora sobre l'estructura jeràrquica del discurs poden ser una manifestació superficial de certs condicionaments cognitius més generals.

3.5. Aproximacions cognitivistes

Les aproximacions cognitivistes parteixen bàsicament de la idea que la codificació de l'anàfora està fonamentalment determinada per processos cognitius com l'activació dels referents i el manteniment del focus d'atenció (vegeu § 2.3 i 2.4).

En l'apartat 3.4.1 hem vist que l'aproximació textual d'interpretació de l'anàfora ha rebut diverses crítiques des de plantejaments cognitivistes. Ens ocuparem tot seguit d'algunes d'aquestes propostes que ens resultaran més rellevants a l'hora d'afrontar les anàlisis del nostre corpus.

3.5.1. La teoria de l'accessibilitat

Els estudis d'Ariel (1988, 1990, 1996) sobre l'accessibilitat dels antecedents de les expressions referencials constitueixen un marc teòric molt adequat per a donar compte de les condicions d'ús dels diversos mecanismes fòrics de referència, en general, i de la cohesió lèxica, en concret.

El punt de partida de la teoria de l'accessibilitat d'Ariel (1990) és, d'una banda, la teoria de la rellevància d'Sperber i Wilson (1982, 1986) i, d'altra, la noció de topicalitat (*givenness*), desenvolupada en els treballs de lingüistes funcionals i psicòlegs, com ara Chafe (1976, 1996).

Ariel rebutja la distinció entre significat independent del context (semàntic) i significat contextualment dependent (pragmàtic) i recorre a la

teoria de la rellevància per a afirmar que el context no sols és un mitjà a partir del qual l'emissor i el receptor generen implicatures i inferències, respectivament, sinó que també determina el contingut proposicional dels enunciats. En efecte, Sperber i Wilson (1982, 1986) consideren que el receptor ha d'enriquir les produccions lingüístiques de l'emissor basant-se en el context i tenint en compte un principi de Rellevància Òptima.

Optimal Relevance [...] is fulfilled when the utterance produces enough contextual effects to be worth the addressee's effort to process it, putting the addressee to no unjustifiable efforts in recovering the intended effects (Ariel 1990: 3).

En relació amb aquest principi, Sperber i Wilson introdueixen la noció d'accessibilitat, que recull i modifica Ariel:

Contexts [...] are distinguished as to the degree in which they are available to the addressee at any particular stage of the discourse. Accordingly, the processing effort required to access and implement a piece of information varies with its degree of Accessibility. For instance, the previous utterance processed is presumably extremely accessible to the addressee. Earlier utterances are accessible to lesser and lesser degrees. When attention is drawn to a specific item or event in the physical context of the speech event, that too can be highly accessible. Encyclopaedic Knowledge, on the other hand, should, other things being equal, be of low Accessibility (Ariel 1990: 3).

Així, per a Sperber i Wilson la noció d'accessibilitat és fonamental en el processament d'un enunciat, incloent-hi el significat literal. Es tracta d'un procés governat per la presumpció de rellevància; és a dir, la voluntat del receptor d'accedir a informació cada vegada menys accessible és governada pel principi de rellevància òptima. A partir d'aquesta idea, Ariel (1990) formula la hipòtesi que l'emissor disposa de mitjans específics per a guiar el receptor en el procés.

Natural languages provide speakers with a rich marking system, specialized in marking as accessible specific mental entities which they should bring to bear while processing the current utterance. In fact, I will argue that speakers not only mark certain pieces of information as accessible, they also indicate how accessible it is to the addressee (Ariel 1990: 4).

D'altra banda, Ariel remet també als estudis de Chafe sobre la topicalitat i la memòria. Chafe (1976) estudia el concepte de *givenness*, que podríem traduir com a "informació coneguda" o "topicalitat", en relació amb l'estructura de la memòria i la consciència del receptor: "Givenness for Chafe is what is assumed to be in the addressee's consciousness" (Ariel 1990: 11).

La idea de Chafe és considerar quant de temps es manté la informació com a coneguda (*given*) en la ment del receptor i, en aquesta línia, introdueix el concepte d'accessibilitat, que es defineix en termes de graus d'activació d'una informació en la consciència del receptor.

Chafe assenyala tres graus d'accessibilitat en relació amb els quals les idees poden ser actives, semiactives o inactives, respectivament. Així doncs, l'elecció que fa l'emissor entre els diversos tipus d'expressions referencials per a fer accessible al receptor una informació (un referent) està condicionada, d'entrada, per l'estat d'activitat, semiactivitat o inactivitat que posseeix aquesta informació en la ment de l'emissor en el moment de ser referida, i per les suposicions que fa sobre el grau d'accessibilitat que la informació té en la ment del receptor. En altres paraules, els diversos tipus d'expressions referencials constitueixen conjunts d'instruccions que l'enunciador utilitza per assenyalar al destinatari la facilitat per a accedir o recuperar una informació determinada i l'esforç de processament que aquesta activitat comunicativa implica (vegeu Ariel 1990: 16).

A partir de les dades empíriques obtingudes per diversos autors, Ariel (1990: 22-30) assenyala quatre factors que afecten l'accessibilitat dels antecedents:

- a) *La prominència de l'antecedent*: l'emissor i el receptor, per exemple, són entitats especialment prominents i accessibles i, per tant, apareixen marcats normalment per pronoms o el·lipsis, marcats d'accessibilitat alta. Des del punt de vista discursiu, ocorre el mateix amb els tòpics, que, en opinió d'Ariel, ocupen una posició privilegiada en la memòria.⁴⁰
- b) *La distància entre el marcant d'accessibilitat i l'antecedent*: aquest factor es revela com a rellevant quan s'analitza el temps de resposta del receptors a l'hora de decidir sobre els antecedents de determinats marcats d'accessibilitat. Així, quan la distància entre les dues unitats relacionades per la referència és semblant, el temps de resposta és menor si els antecedents són els tòpics que si no els són. Però l'augment de la distància que separa les dues unitats relacionades per la referència comporta un augment del temps de resposta dels receptors. Pel que fa als tòpics, Ariel (1990: 24) remarca, a partir de Levy (1982), que el nombre de referències anafòriques que es fan a una entitat ajuda el receptor a decidir quin és el tòpic discursiu, que normalment és l'entitat pronominalitzada amb més freqüència.
- c) *El canvi de marc discursiu* i, en relació amb aquest factor, la naturalesa de la connexió que hi ha entre l'estructura que conté el marcant fòric i la de l'antecedent: un menor nivell de cohesió entre les dues estructures, per exemple, incisos, aposicions, composició oracional... afavoreix canvis en el marc discursiu que afecten l'accessibilitat dels antecedents.
- d) *La competència en accessibilitat entre diversos referents*: quan sols hi ha un referent, és a dir, no hi ha competència, els marcats

⁴⁰ De fet, la proposta d'Ariel es basa, en bona mesura, en el model de la continuïtat/discontinuïtat dels tòpics de Givón (1983b) que hem explicat adés.

d'accessibilitat alta, com ara els pronoms i, en general, els mecanismes gramaticals, predominen de manera clara. Amb dos referents competint en accessibilitat, els sintagmes nominals amb valor anafòric comencen a ser freqüents. Amb més referents, predomina la cohesió lèxica, de manera que quan n'intervenien més de cinc, no apareix cap mecanisme gramatical.

En conclusió, la prominència discursiva dels antecedents, la distància entre les dues unitats relacionades per la referència, el grau de cohesió entre les estructures en què s'inclouen aquestes unitats i la competència entre referents són els factors que determinen l'elecció de l'expressió lingüística amb què s'efectua el manteniment de la referència.

Tant la teoria de la rellevància com el concepte de topicalitat pressuposen una divisió del context segons l'origen dels antecedents. La manera més general d'estructurar el context és veure'l "geogràficament" dividit en tres tipus: els coneixements enciclopèdics, l'entorn físic de l'enunciació (el marc discursiu) i, en tercer lloc, el context lingüístic, és dir, el discurs mateix (vegeu Ariel 1990: 5).⁴¹

Ariel estableix tres grans tipus de marcants d'accessibilitat, que, en els seus usos inicials i centrals, es corresponen amb els tres tipus de context.⁴²

⁴¹ Observem que aquesta divisió "geogràfica" del context coincideix, en part, amb la proposta de Lundquist (2000).

⁴² Ariel (1990) opina que la correlació entre la forma de les expressions referencials i els tipus de context és en moltes ocasions innegable (en situacions inicials no marcades), però considera que la majoria de marcants d'accessibilitat es poden usar per a referir-se a entitats mentals originades a partir de més d'un tipus de context i en dóna una sèrie d'exemples (vegeu Ariel 1990: 7-8). Tanmateix, per la nostra part, considerem que, d'una banda, aquests exemples d'Ariel (1990) no encaixen del tot en la nostra proposta i, d'altra banda, creiem que la triple divisió del context pot ser un instrument teòric molt útil a l'hora d'analitzar determinats casos problemàtics relacionats amb els antecedents dels mecanismes de referència.

- a) marcants d'accessibilitat baixa (coneixements enciclopèdics; unitats lèxiques),
- b) marcants d'accessibilitat mitjana (entorn físic de l'enunciació; els díctics textuais)
- c) marcants d'accessibilitat alta (context discursiu previ; la resta de mecanismes gramaticals).

Cal remarcar que aquestes denominacions no designen classes discretes, sinó que representen una gradació, de manera que cada marcant representa un grau dins de l'escala d'accessibilitat. Tot seguit fem un breu resum sobre els trets fonamentals de cada tipus de marcant a partir d'Ariel (1990).

3.5.1.1. *Marcants d'accessibilitat baixa*

Els marcants d'accessibilitat baixa són expressions referencials que normalment apareixen en contextos inicials, per tal d'introduir els referents en el discurs, i recuperen antecedents situats a una distància textual relativament gran. Evidentment, es tracta de marcants lèxics.

Ariel (1990: 41-46) compara el grau d'accessibilitat que marquen diferents estructures nominals. Basant-se en les dades empíriques que proporcionen la determinació de la posició textual i dels tipus de context preferits per cada tipus de marcant, proposa l'escala següent per als marcants d'accessibilitat baixa:

[+ accessibilitat]	[- accessibilitat]
nom de pila ('first name')	> cognom ('last name')
	> SN definit no expansionat ('short definite description')
	> SN definit expansionat ('long definite description')
	> nom de pila + cognom ('full name')
	> nom de pila + cognom + expansió nominal

3.5.1.2. *Marcants d'accessibilitat mitjana*

Els marcats d'accessibilitat mitjana són unitats gramaticals que en els seus usos bàsics connecten el discurs amb entitats de l'entorn físic de l'enunciació. En aquesta classe, Ariel hi inclou bàsicament els demostratius. Pel que fa als usos discursius, el demostratiu de llunyania marca accessibilitat més baixa que el de proximitat, atès que recupera antecedents més llunyans en el text. Així mateix, el grau d'accessibilitat de l'estructura nominal en què s'inclou el demostratiu variarà segons el grau d'informativitat del sintagma, ja que, com remarca Ariel (1990: 53), “once the speaker adds more information, for instance in the form of a relative clause, Mid Accessibility markers turn into Low Accessibility markers”. En aquest sentit, per exemple, l'estructura DEMOSTRATIU + Ø necessita antecedents més accessibles que l'estructura DEMOSTRATIU + N. Podem establir, doncs, la següent escala entre aquests marcats:

<p style="text-align: center;">[+ accessibilitat]</p> <p style="text-align: center;">demostratiu de proximitat (+ N)</p> <p style="text-align: center;">demostratiu de llunyania (+ N)</p> <p style="text-align: center;">demostratiu de proximitat (+ N) + expansió</p> <p style="text-align: center;">demostratiu de llunyania (+ N) + expansió</p> <p style="text-align: center;">[- accessibilitat]</p>

3.5.1.3. *Marcants d'accessibilitat alta*

Els marcats d'accessibilitat alta es corresponen amb aquells que normalment requereixen un antecedent lingüístic (pronoms, el·lipsis). Aquestes unitats només es poden usar quan els interlocutors assumeixen un grau d'accessibilitat molt alt per al referent.

Ariel (1990: § 5.1) considera que la distinció que fa la gramàtica generativa entre anàfores i pronominals —a partir dels principis de la teoria del lligam— es pot entendre al si de la teoria de l'accessibilitat: els pronominals marquen accessibilitat més baixa, atès que han de ser lliures en la pròpia categoria rectora, és a dir, tenen l'antecedent una clàusula més enrere, com a mínim. Pel que fa al contrast entre pronoms plens de tercera persona i el·lipsis, estableix que les elisions marquen accessibilitat més alta, bàsicament per tres raons:

- a) Les elisions tenen menor informativitat i menys contingut fonològic que els pronoms.
- b) En les clàusules subordinades on poden alternar pronoms plens i buits com a subjecte, l'aparició del pronom indueix lectures no coreferencials amb el subjecte de la clàusula principal.

- (38) a. *Josep_i creu que Ø_i no podrà venir*
 b. *Josep_i creu que ell_{j/i?} no podrà venir*

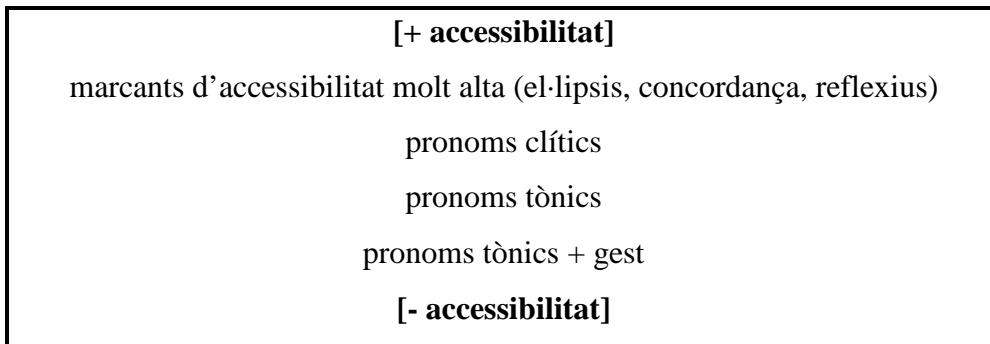
- c) Les elisions del subjecte van normalment lligades als tòpics discursius, les entitats discursives més prominents i, doncs, més accessibles. En aquest sentit, els pronoms tòpics del català marquen accessibilitat més baixa que les el·lipsis i els pronoms clítics, ja que apareixen en circumstàncies discursives marcades, com l'èmfasi, la recuperació d'un tòpic anterior o la competència entre antecedents potencials d'un mateix marcant de referència.⁴³

Aquesta autora es refereix també a un altre tipus d'estructura amb pronom tòpic de tercera persona: aquella en què el pronom va acompanyat d'algun gest per assenyalar un referent extralingüístic, un ús díctic, doncs.

⁴³ És més que discutible que els pronoms de subjecte siguin una opció millor que la cohesió lèxica per tal de reintroduir un tòpic que havia deixat de ser-ho o d'evitar l'ambigüitat entre antecedents potencials. En aquest sentit, vegeu §§ 3.3.1 i 6.5.2

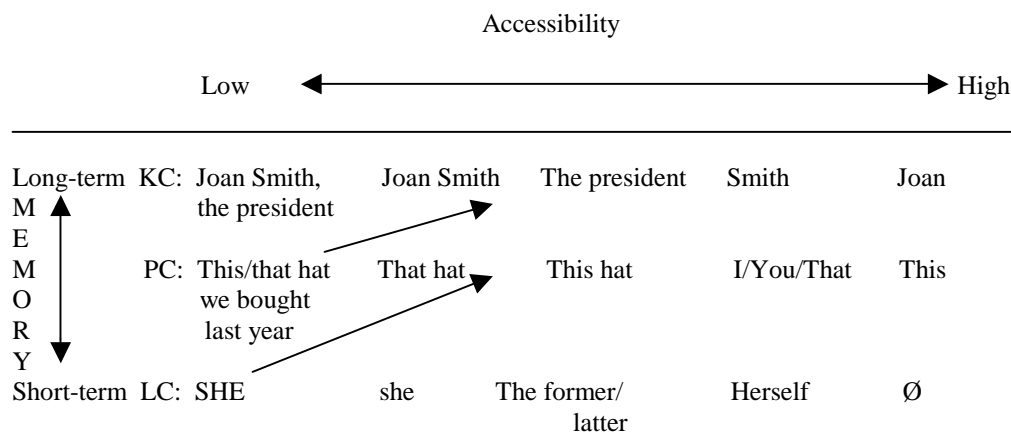
En aquest cas, els pronoms tòpics, que Ariel considera marcats d'accessibilitat alta, passen a marcar accessibilitat mitjana.

Com a resum, podem proposar l'escala següent dels marcats d'accessibilitat alta:

3.5.1.4. L'escala d'accessibilitat

Les consideracions que acabem d'explicar sobre els diversos tipus de marcats de referència permeten a l'autora establir una escala de les expressions referencials en funció del grau d'accessibilitat que assenyalen.

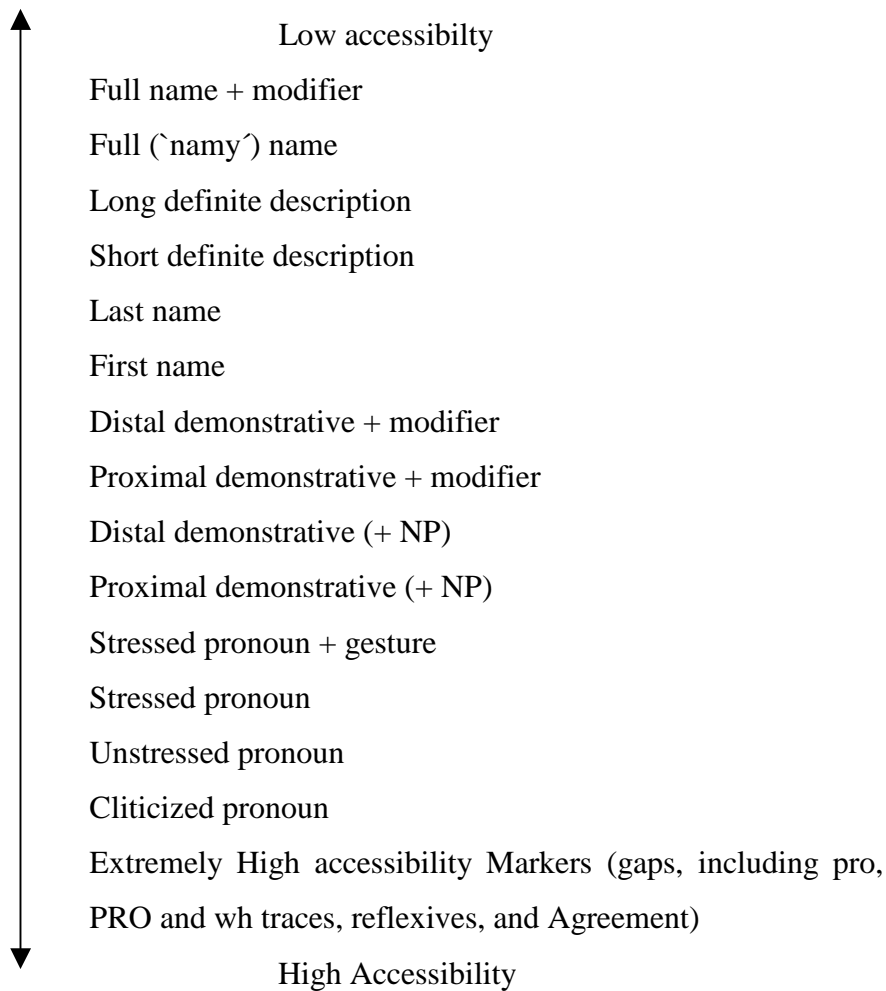
KC = General Knowledge, PC = Physical Context, LC = Linguistic Context

El diagrama anterior d'Ariel (1990: 70) resumeix tot el que hem dit en les pàgines precedents. La línia vertical indica el tipus d'emmagatzematge en memòria, que, en el cas de les referències inicials no marcades, es correspon amb els tipus de context. La línia horitzontal mostra el grau d'accessibilitat assenyalat pel marcant específic. Les dues fletxes obliqües indiquen que l'autora no ha pogut decidir quina és la posició no marcada d'aquestes expressions referencials. D'una banda, com ja hem explicat, el pronom tònic de tercera persona acompanyat d'un gest és un marcant d'accessibilitat mitjana, i, d'altra, les estructures amb un demostratiu passen a ser marcats d'accessibilitat baixa quan els nuclis nominals (o els nuclis i els complements) són informativament molt rics. Aquest diagrama, però, reproduïx tan sols una situació parcial, la dels contextos inicials i no marcats.

La situació general reflectida en l'escala d'Ariel (1990: 73) és una mica diferent de la dels contextos inicials. En el cas de les ocurrències no inicials dels referents, l'accessibilitat dels antecedents no depèn ja dels tipus de context que els han originat, sinó dels factors que hem assenyalat abans—la prominència (amb la topicalitat dels potencials antecedents), la distància textual, el grau de cohesió i la competència entre diversos referents— i els marcats codifiquen diferents graus d'accessibilitat d'acord amb els criteris d'informativitat, rigidesa i atenuació. La *informativitat*, que l'autora relaciona amb el principi de minimització de Levinson (1987), és el criteri que contraposa les elisions a la resta de marcats de referència, els pronoms als sintagmes nominals definits i, en general, expressions referencials llargues a curtes. La *rigidesa* (l'especificitat de l'expressió referencial) permet distingir entre els pronoms (de manera que la primera i la segona persona són més rígides que la tercera), entre els noms propis i els sintagmes nominals amb nom comú (els noms propis són més rígids) i entre diversos tipus de noms propis (els cognoms són més rígids que els noms).

L'*atenuació*, que es vincula al contingut fonològic del marcant, contraposa formes que tenen la mateixa informativitat, però distint contingut fonològic. Aquest criteri li permet distingir entre pronoms tòpics, àtons i clítics de l'anglès i morfemes de concordança.

Accessibility Marking Scale

L'autora indica que l'escala d'accessibilitat no s'ha d'entendre com a universal i inalterable, ja que "it obviously does not cover the full range of referring expressions in all languages" (Ariel 1990: 75). En efecte, Ariel construeix la seva escala a partir de l'hebreu i de l'anglès i, doncs, és

evident que alguns mecanismes referencials d'aquestes llengües no existeixen en altres llengües del món, o tenen usos diferents (p. ex. en anglès l'ús dels demostratius és més freqüent que no en català i la distinció d'aquella llengua entre pronoms àtons i tònicos, que poden ser lliures o clítics, no és aplicable a aquestes: en català els pronoms àtons s'identifiquen amb els clítics). El que Ariel considera que és universal és l'ordenació de les expressions referencials segons el grau d'accessibilitat, tal i com apareixen en l'escala.

Basically, the prediction is that although the precise Accessibility rate attached to a specific referring expression may vary from one language to another, no language having counterparts [...] of the expressions listed in [this scale] can arrange them in a different order of accessibility. It may use them under different circumstances (not pertaining to Accessibility), it may not have some of the expressions listed in [this scale], it may have others English does not have, but it is predicted not to violate the principle that degree of Accessibility dictates formal choices (Ariel 1990: 76).

En conclusió, la teoria de l'accessibilitat és un instrument teòric de gran potencial per a explicar el funcionament discursiu complementari dels diversos mecanismes de referència. En aquest sentit, els factors de prominència, distància textual, grau de cohesió i competència entre referents (amb els principis d'informativitat, rigidesa i atenuació), d'una banda, i la classificació dels marcats de referència com d'accessibilitat alta, mitjana o baixa, d'altra, ens permetran interpretar la cohesió lèxica (marcats d'accessibilitat baixa) en relació amb els altres mecanismes de manteniment de la referència i diagnosticar els casos problemàtics en funció de l'adequació o no al grau d'accessibilitat dels antecedents, és a dir, al grau d'activació i a la persistència dels referents en la memòria dels participants en la comunicació.

3.5.2. Els espais mentals

La teoria dels espais mentals, proposada per Fauconnier (1985), permet tractar des d'un punt de vista cognitiu una àmplia gamma de fenòmens lingüístics, incloent-hi els processos referencials de naturalesa fòrica, com la cohesió lèxica. En aquest apartat, ens basarem en les treballs de Fauconnier (1985) i Sweetser i Fauconnier (1996) per tal d'oferir un aproximació sintètica als aspectes fonamentals de la teoria.

Fauconnier, seguint els pressupòsits fonamentals de la lingüística cognitiva, assumeix que determinats fenòmens referencials en què hi ha implicats processos de naturalesa metonímica o metafòrica posen de manifest que l'estructura lingüística, lluny de ser una entitat objectiva i independent de l'experiència humana, té una estructura ecològica, basada en l'experiència corporal humana (cfr. Cuenca i Hilferty 1999: 16).

[...] linguistic structure does reflect [...] the aspects of human cognition [...] Far from naming entities purely on the basis of their independent properties or actions in the world, we often name them on the basis of cognitive and experiential connections which we think will enable our interlocutor to access the desired referent (Fauconnier i Sweetser 1996: 7).

Fauconnier (1985) parteix de la noció de funció pragmàtica, que ens permet establir connexions “between objects of a different nature for psychological, cultural, or locally pragmatic reasons” (Fauconnier 1985: 3), per tal de definir el *principi general d'identificació o d'accés* que fa possible la referència indirecta a una entitat (meta) a partir d'una altra (activador) amb la qual manté alguna mena de connexió pragmàtica o cognitiva.⁴⁴

[...] an expression which names or describes one entity (the trigger) can be used to access (and hence refer to) an entity (the target) in another domain only if the second domain is

⁴⁴ Fauconnier (1985) pren la noció de funció pragmàtica de Nunberg (1978, 1979).

cognitively accessible from the first, and if there is a connection between trigger and target (Sweetser i Fauconnier 1996: 7).

D'acord amb la teoria de Fauconnier, la referència indirecta d'una entitat a una altra, cognitivament o pragmàticament connectades, a partir del principi d'identificació suposa la relació entre espais mentals diferents establerta lingüísticament a través del que l'autor anomena constructor d'espai (*space-builder*).

Linguistic expressions will typically establish new spaces, elements within them, and relations holding between the elements. I shall call *space-builders* expressions that may establish a new space or refer back to one already introduced in the discourse (Fauconnier 1985: 17).

Vegem-ho amb alguns exemples de Fauconnier (1985).

(39) Plato is on the top shelf. *It* is bound in leather. You'll find that *he* is a very interesting author

En (39) podem observar un exemple típic de metonímia del tipus meta en origen (*target-in-source*), en què s'usa l'autor per a referir-se a la seva obra. En altres paraules, la connexió pragmàtica (l'autor inclou l'obra) que existeix entre els dos dominis cognitius permet que el nom propi *Plato* pugui ser usat per a referir-se a l'obra del filòsof. Cal observar la importància de la predicació a l'hora de determinar el domini cognitiu o l'espai mental de referència. En aquest cas, el predicat *on the top shelf* ens indica que la referència meta és a l'obra i no a l'autor, que actua com a activador d'aquesta referència, ja que aquest predicat fóra incompatible semànticament amb la referència a l'autor. Així doncs, el pronom *it* de la segona oració manté la referència a l'obra. Tanmateix, és interessant observar que aquest tipus de procés metonímic permet de referir-se

pronominalment a totes dues entitats, tal i com ho posa de manifest el pronom *he* de la tercera oració.

- (40) a. The mushroom omelet left without paying *his* bill. *He* jumped into a taxi
b. The mushroom omelet left without paying. **It* was inedible

En (40), en canvi, la metonímia és del tipus origen en meta (*source-in-target*), és a dir, el domini meta —el client d'un lloc de menjar ràpid, per exemple— és designat mitjançant el menjar que ha demanat (el client inclou el menjar). Aquest exemple posa de manifest que la referència anafòrica subsegüent es realitza en el domini meta (40a) i que la referència al domini origen (40b) no és factible.⁴⁵

A més de les anàfores en què hi ha implicada una metonímia, la teoria dels espais mentals permet donar compte d'altres processos referencials en què el constructor d'espai mental situa l'enunciat en un domini cognitiu diferent de la realitat espaciotemporal de l'enunciació.⁴⁶

(41) In 1952, the man with gray hair headed the CIA

(42) In the movie, the man with gray hair is a spy

(43) If Jack were older, his gray hair would inspire confidence

Observem que en tots els exemples anteriors interactuen dos espais mentals: d'una banda, la realitat de l'enunciació; d'altra, els espais establerts pels sintagmes preposicionals *in 1952*, *in the movie* i el connector condicional *if*,

⁴⁵ Els treballs de Ruiz de Mendoza i Díez s'han ocupat extensament de la relació que hi ha entre els diversos tipus de processos metonímics i la referència anafòrica. Vegeu, en aquest sentit, Ruiz de Mendoza i Díez (2002), per exemple.

⁴⁶ Exemples de Sweetser i Fauconnier (1996: 9-10).

que situen els enunciats respectius en un espai diferent de la realitat immediata. En (41) no podem saber si l'home que comandava la CIA el 1952 tenia aleshores els cabells blancs o els hi té en el moment d'enunciació. La resposta dependrà de si l'accés a l'entitat referida es realitza des de l'espai de la realitat o des de l'espai construït per l'adjunt temporal. El mateix podem dir dels altres dos exemples. En (42), si l'emissor pren com a punt de partida la seva realitat immediata, l'espia tindrà els cabells blancs en aquest espai mental, però no necessàriament en l'espai imaginari de la pel·lícula. Altrament, si l'espai des del qual es realitza la referència és la pel·lícula, l'home tindrà els cabells blancs en aquest domini cognitiu, però no necessàriament en la realitat. Pel que fa a (43), el connector *if* estableix una relació entre el Jack real i la seva contrapartida hipotètica, i la qualitat de tenir els cabells blancs en un espai mental o en l'altre dependrà també de quin sigui l'espai que esculli l'emissor com a punt de partida per a la referència.⁴⁷

És important remarcar que la teoria dels espais mentals també permet explicar la possibilitat d'una lectura *de re* i una lectura *de dicto* en aquells contextos que els lògics anomenen d'actitud proposicional (vegeu § 2.1.2), com en (44).⁴⁸

(44) En Daniel creu que l'autor de *Rob Roy* és arquitecte

Si l'emissor realitza l'accés a l'entitat *l'autor de Rob Roy* des de l'espai bàsic de la realitat, obtenim una interpretació *de re*, segons la qual en Daniel creu que algú és arquitecte. En canvi, si l'accés a l'entitat es realitza des de l'espai mental de les creences de en Daniel, obtenim una interpretació *de*

⁴⁷ És obvi, doncs, que la teoria dels espais mentals està en consonància amb la idea de Langacker (1987: 113-114) que, des del punt de vista de cognitiu, en les operacions referencials no importa la realitat en si mateixa, sinó la concepció de la realitat que estableixen els participants en la comunicació (vegeu § 2.4).

⁴⁸ Exemple de Pérez Otero (2001: 89).

dicto, d'acord amb la qual en Daniel creu que qui és arquitecte és l'autor de Rob Roy, és a dir, Walter Scott.

Al llarg dels exemples anteriors, hem observat que la noció d'espai mental apareix estretament vinculada al concepte d'accés i de domini cognitiu. Així doncs, la identitat i/o les propietats de l'entitat referida depenen de quin sigui el domini cognitiu que hi permet l'accés. I a partir d'aquí, Sweetser i Fauconnier (1996: 18-21) vinculen l'espai mental d'accés a una entitat amb la noció de punt de vista, és a dir, l'espai mental d'accés reflecteix el punt de vista de l'emissor. En aquesta línia, els autors remarquen —seguint Langacker (1987, 1991, 1993) i Talmy (1978, 1988)— que “everyday syntax and semantics are constantly and centrally creating viewpoint” (Sweetser i Fauconnier 1996: 19) i posen com a exemple l'elecció del mode verbal de les clàusules de relatiu en francès (o en català) (45), en què la tria del subjuntiu (45b) “mark[s] the speaker's viewpoint and prevent direct access to the information in the relative clause from a base 'reality' mental space” (Sweetser i Fauconnier 1996: 19).

- (45) a. Busco un llibre que *ha estat* editat recentment
- b. Busco un llibre que *hagi estat* editat recentment

Per la nostra banda, ens interessa destacar, en aquesta línia, que la tria d'un determinat marcant de cohesió lèxica, com ara el nom de pila d'un personatge, és un mecanisme que, de vegades, permet establir el punt de vista intern del protagonista de la síntesi argumental, contraposant-lo al punt de vista extern de l'emissor i establint, doncs, un espai mental diferent. Ho observem en l'exemple anterior (35), que tornem a reproduir com a (46), en què la referència a la prostituta Linda Ash mitjançant el nom de pila (*Linda*) introdueix en el discurs el punt de vista de Lenny, que contrasta amb el del narrador extern, marcat per les referències precedents mitjançant les unitats *la mare biològica*, *Linda Ash* i *la dona*.

(46)

E04 PODEROSA AFRODITA

Lenny ha de transigir en la proposta de la seva dona Amanda d'adoptar un nen. Després d'uns anys, quan ha posat molt afecte en el nen, Lenny decideix anar a la recerca de *la mare biològica_i*, desoïnt el consell d'un cor grec molt especial. Finalment Lenny troba *la dona_i*, que resulta que és una prostituta anomenada *Linda Ash_i*. Lenny vol ajudar *Linda_i*; reinserint-la a la societat, però toparà amb Ricky, el seu proxeneta, que no vol deixar-la anar.

Per acabar aquest apartat, ens ocuparem d'un cas freqüent en el nostre corpus d'aprenents en què hi ha una el·lipsi inicial que només pot tenir com a antecedent el títol i que es pot explicar a partir de la teoria dels espais mentals (cfr. Ribera i Cuenca 2005: 406-407).

(47) [L'IMPERI DEL SOL]_i

\emptyset_i^* És una pel·lícula en què Jim que és el protagonista és un xiquet únic de les famílies més riques; ell està obsessionat amb els avions i en eixa mateixa part de Europa hi ha una guerra on hi han molts avions [...]

La presència d'elisions a l'inici d'un text per a referir-se al títol és un mecanisme bastant freqüent en tot tipus de gèneres textuais, fins i tot acadèmics, cosa que no significa que sigui adequat, almenys en àmbits formals. Aquesta afirmació pot semblar paradoxal si tenim en compte que, en principi, no hi ha cap raó d'accessibilitat que s'oposi a l'ús de l'elisió. En efecte, el títol és una entitat discursiva molt prominent i, doncs, és susceptible de ser referit mitjançant un marcant d'accessibilitat alta, com és el cas de l'el·lipsi; a més, hi ha contigüitat textual entre les dues unitats relacionades per la referència i no hi ha competència entre referents que obligui a la cohesió lèxica. Tanmateix, el títol no és pròpiament el text, sinó un paratext. En aquest sentit, no sembla agosarat considerar que el títol i el

text pròpiament dit constitueixen espais mentals diferents, ja que són percebuts com a diferents tant per l'emissor —que el situa en un espai físic separat del text i el destaca tipogràficament— com pel receptor, que, amb molta freqüència, sempre que no és necessari, s'oblida de tenir-lo en compte a l'hora de processar la informació textual. D'altra banda, sembla clar que el títol té, entre altres, la funció clara de marcar l'acte d'enunciació textual com a espai mental o, si es vol, discursiu diferenciat. Així doncs, és anòmal fer ús de l'elisió a l'inici del text, perquè suposaria que hi ha una continuïtat entre paratext i text o, en altres paraules, que l'espai mental és el mateix. En canvi, ens sembla obvi que, quan cal referir-se al títol a l'inici del text, és convenient recórrer a la cohesió lèxica, ja que els sintagmes nominals tenen una capacitat de crear espais mentals nous que no posseeixen les el·lipsis, com en (48).

(48) [*L'IMPERI DEL SOL*]_i

*La pel·lícula*_i tracta sobre una família rica que té que fugir, com tot el món, perquè estan en guerra

Comparant els exemples (47) i (48), podem veure que en el primer no hi ha cap element lingüístic constructor d'espai que ens indiqui que el paratext i el text són espais mentals diferents, mentre que en (48) el títol *L'imperi del sol* estableix l'espai mental T, que identifiquem amb l'acte d'enunciació textual, i el sintagma *la pel·lícula* estableix un nou espai P inclòs en T, que identifica el text com a pel·lícula.

En conclusió, la teoria dels espais mentals ens permet explicar una sèrie de processos de naturalesa fòrica en què la relació entre les unitats relacionades per la referència és indirecta, com en el cas de les metonímies, o bé es relacionen referencialment entitats situades en dominis cognitius o discursius diferents. D'altra banda, és important remarcar que la noció d'espai mental es vincula directament amb el concepte de punt de vista, de manera que l'elecció que faci l'emissor d'un espai mental concret o d'un

altre per a referir-se a una entitat discursiva determinarà canvis en el punt de vista.

3.5.3. La perspectiva psicologicocognitivista de Cornish

En el capítol anterior (vegeu § 2.2) hem vist que Cornish (1999) planteja que l'anàfora no és un procés referencial amb uns límits discrets respecte a la dixi, sinó que cal entendre tots dos processos, en els seus usos prototípics, com els extrems d'un continuum de les expressions referencials que es basa en el grau d'activació dels referents en la memòria del receptor.

[...] anaphora and deixis [...] are discourse functions which I do not regard as having an absolute 'either/or' status, but as constituting a 'cline' or continuum on the plane of indexicality, it being perfectly possible for a given indexical expression to express both such functions simultaneously (Cornish 1999: 31-32).

En aquest sentit, Cornish (1999) concep l'anàfora com un mecanisme de manteniment de la referència a una entitat discursiva que és en el focus d'atenció del receptor, d'acord amb les pressuposicions de l'emissor.

[...] the occurrence of an anaphorically used indexical constitutes an instruction on the speaker's part to *maintain* the high level of focus already accorded by speaker and addressee to a given discourse entity (Cornish 1999: 22).

La concepció general de Cornish (1999) sobre la naturalesa dels processos fòrics considera, doncs, que l'entitat referida mitjançant un marcant anafòric té un elevat grau d'activació en la memòria del receptor, és a dir, que es tracta del focus d'atenció o d'una entitat directament associada amb aquest.

La proposta d'aquest autor se'ns presenta, en principi, com a estretament vinculada a la teoria de l'accessibilitat d'Ariel i a la teoria de la

continuitat dels tòpics discursius de Givón, adés exposades. Tanmateix, pel fet de remarcar que la naturalesa de l'anàfora és independent del tipus de context (lingüístic o extralingüístic) que activa el procés i de la presència o no en el cotext de la unitat que confereix la referència al marcant fòric, la perspectiva interpretativa d'aquest autor s'allunya dels plantejaments d'aquests autors i de la concepció antecedentista de la lingüística textual.

Així, Cornish (1999) reformula la noció d'antecedent textual, entesa com “a semantically and referentially autonomous expression, [the properties of which] could then be transferred to the anaphor, thereby ‘saturating’ it” (Cornish 1999: 41). Aquest autor estableix una distinció entre la funció formal i la funció semanticodiscursiva aplicades tradicionalment, de manera conjunta, als antecedents de les anàfores i adopta el concepte d'*activador de l'antecedent* per a l'entitat (lingüística o no lingüística) que indueix la referència d'un marcant fòric, però que no necessàriament en determina l'equivalència.

[...] we should introduce a distinct term for the purely formal function [...] namely antecedent-trigger —but with no associated assumption that this formal device wholly determines the in-context sense and reference of a given anaphor (Cornish 1999: 42).

Pel que fa al concepte d'antecedent, Cornish (1999) entén que es tracta no d'una estructura lingüística, sinó d'una entitat discursiva variable que, a partir de l'expressió que estableix el referent en el discurs, l'activador de l'antecedent, es modifica i s'enriqueix amb les aportacions informatives que comporta la dinàmica textual. Així doncs, l'autor relaciona la noció d'antecedent amb la funció semanticodiscursiva de recuperació de la referència i posa de manifest la contribució essencial d'allò que es predica sobre les unitats lingüístiques que estableixen els referents en el discurs en la conformació de la referència de cadascun dels marcats fòrics subsegüents. D'acord amb aquesta òptica, Cornish (1999) identifica la noció d'antecedent amb el concepte de *representació en el model discursiu* d'una

entitat en un moment determinat del discurs.⁴⁹ Es tracta d'una concepció dinàmica de l'antecedent que es contraposa tant a la noció *textualista* d'antecedent com al concepte d'activador, que tenen un caràcter més estàtic i rígid. Els marcants fòrics incorporen al significat textual, doncs, no sols la informació semàntica de l'activador de l'antecedent, sinó també la informació discursiva afegida per la resta del context lingüístic subsegüent i la informació pragmàtica que resulta de la interacció entre els coneixements de l'emissor i el receptor.

[...] the antecedent-trigger introduces an entity into the discourse via its predicational and utterance context, and an anaphor of a particular type and form accesses that mentally represented discourse entity at a later point in the discourse, adding to this representation further properties resulting from the processing of the anaphoric clause as a whole (Cornish 1999: 44).

Insistirem a remarcar que la perspectiva de Cornish (1999) se separa substancialment de la concepció antecedentista representada per la lingüística textual, en tant que, d'una banda, posa en entredit la necessitat que l'activador de l'antecedent del marcant fòric (l'antecedent *tradicional*) sigui necessàriament textual i, d'altra banda, reformula la noció d'antecedent considerant la dinàmica textual, que afegeix constantment informació nova als referents prèviament establerts, i, en conseqüència, posa de manifest la interrelació entre la cohesió i la coherència textual. Vegem-ho amb alguns exemples de l'autor (vegeu Cornish 1999: 99, 101).

- (49) a. *John_i can open Bill's safe. He_i knows the combination*
b. *John_i can open Bill_j's safe. He_j told him_i the combination himself_j*

⁴⁹ El concepte exacte que utilitza l'autor és *discourse-model description* (vegeu Cornish 1999: 41).

En (49a) la propietat de saber la combinació d'una caixa de seguretat es podria aplicar tant a *John* com a *Bill*, ja que l'únic requeriment d'aquest predicat és que el subjecte tingui el tret [+ humà]. Tanmateix, la coherència d'aquest text ens indica que la segona clàusula ha de ser una mena de justificació del que afirma la primera, en la qual es predica sobre una habilitat concreta de John. D'altra banda, els nostres coneixements sobre situacions estereotípiques ens diuen que és normal que el propietari d'una caixa de seguretat conegui la combinació i, doncs, la interpretació del pronom *he* com a coreferent amb *Bill* produiria una certa incoherència, ja que s'incomplirien les nostres expectatives de trobar la justificació de l'habilitat de John d'obrir una caixa que no és seva. En (49b), en canvi, tenint en compte el contingut de la predicació de la segona oració, l'única interpretació coherent és que John pot obrir la caixa perquè *Bill* mateix li ha dit la combinació: observem que fóra una gran incoherència amb els nostres coneixements del món que algú digués la combinació d'una caixa de seguretat al propietari (a no ser que es tractés del venedor, una situació altament improbable en aquests exemples), i no a l'inrevés. D'acord amb Cornish (1999), els segments textuais *John* i *Bill* de (49) actuen com a activadors dels antecedents dels respectius processos fòrics. Els antecedents, en canvi, resulten de la integració en un discurs coherent dels continguts predicatius de les dues oracions. La distinció entre activador i antecedent sembla encara més clara en els casos d'anàfora situacional, ja comentats en el capítol anterior, que Cornish (1999) anomena *exòfora* (50).

- (50) [Passage of a speech by the Vice-Chancellor of the University of Kent at Canterbury, UK to the academic staff concerning the situation the university found itself in at the time. At this point of the speech, the VC is broaching the issue of the search for a new Chancellor]
[...] all nominations should be in by 5 November...[laughter from the floor]...We hadn't consulted HIM!

En (50) el referent del pronom és Guy Fawkes, un personatge molt popular a Anglaterra per haver participat a principis del segle XVII en una conspiració que pretenia volar el parlament mentre els parlamentaris hi eren dins. Cal observar, en primer lloc, la importància crucial dels coneixements enciclopèdics sobre el valor simbòlic de la data per a poder interpretar aquesta anàfora. D'altra banda, remarcuem que és molt interessant el fet que el referent en qüestió no és present inicialment en el model discursiu de l'emissor. L'activador de l'antecedent del pronom és la riallada de l'audiència com a resposta a la coincidència irònica del termini per a presentar les candidatures a rector de la University of Kent amb la data de la celebració de l'execució de Guy Fawkes. L'antecedent, en canvi, és la representació del personatge que s'ha fet l'audiència en el moment discursiu que es produeix la riallada, tot vinculant-lo amb el possible candidat al càrrec. Cornish (1999: 124) explica que exemples com aquest són “a good illustration of the extent to which anaphora (and discourse reference generally) trades upon the cooperation and interaction between speaker and addressee(s)”. Tot seguit il·lustrem la distinció entre els conceptes d'activador de l'antecedent i d'antecedent amb un exemple del nostre corpus d'experts.

(51)

E16 L'ÚLTIM TANGO A PARIS

Paul_i és un home ja madur amb una esposa infidel que s'acaba de suïcidar. \emptyset_i Busca casa i, mirant un apartament buit, es troba una *jove_j*, *Jeanne*, que també en busca. La *seva_{i+j}* trobada culmina ràpidament en un contacte sexual violent i en un seguit de cites, en el mateix apartament. **Paul_i** proposa, per assegurar la puresa sexual de la *seva_{i+j}* relació, que cap dels dos \emptyset_{i+j} sàpiga ni el nom, ni cap circumstància personal de l'altre \emptyset_{i+j} . Fora de l'apartament, tots dos \emptyset_{i+j} continuen fent vides separades que \emptyset_{i+4} no volen que interfereixin amb la relació desinhibida que \emptyset_{i+j} volen mantenir.

En (51) hem marcat la coreferència separada o conjunta als dos personatges principals de la pel·lícula *L'últim tango a París* i hem destacat amb negreta la repetició del nom del personatge interpretat per Marlon Brando. Ens interessa remarcar que, d'acord amb la interpretació de Cornish (1999), aquesta repetició és purament formal. En altres paraules, hi ha una repetició de l'activador de l'antecedent, però la representació discursiva del referent ha variat des de la primera ocurrència, que introdueix el referent en el discurs, fins que es produeix la repetició del nom. La primera ocurrència del nom propi *Paul* serveix d'element d'ancoratge de tota la informació subsegüent que es predica sobre el personatge i tota aquesta informació serveix per a crear el model de representació discursiva de Paul, és a dir, l'antecedent que s'activa en la ment dels receptors amb l'ocurrència de la repetició lèxica. Evidentment, des d'aquesta perspectiva, cada marcant fòric nou activa un antecedent informativament més ric, de manera que les diverses anàfores no sols posen de manifest els lligams cohesius entre els elements textuais, sinó que són també un element clau de la coherència discursiva, ja que fan explícites a la vegada la repetició i la progressió de la informació.

La concepció de Cornish (1999) sobre l'anàfora palesa la importància de distingir entre text i discurs. En aquest sentit, el text és la unitat que proporciona els elements formals per a construir el discurs. El discurs, en canvi, és allò que resulta de la interpretació contextualitzada del significat textual, una operació complexa que implica la interacció entre els participants en la comunicació.

The point about the distinction I am drawing between text and discourse is that discourse —i.e. the situated construction and interpretation of a message via a given text relative to some context, in terms of the speaker or writer's hypothesized intentions— is a *(re-) constructive* and therefore highly probabilistic enterprise: from the addressee's perspective, it is by no means a question of simply *decoding*

the text in order to arrive at the fully-fledged message originally intended by the addressor [...] there is no simple one-to-one relation between utterance or speaker meaning [and] linguistic meaning (Cornish 1999: 35).

Aquesta distinció és ben palesa en textos orals, com l'exemple de *Guy Fawkes* anterior (50), en què la interpretació de l'anàfora és el resultat del *feed-back* que s'estableix entre l'emissor i el receptor, però també es pot observar en textos escrits, sobretot si són problemàtics i allunyats de la norma, com els dels nostres aprenents (52).

(52)

I03 L'IMPERI DEL SOL

Era una família bastant adinerada. Un dia **el seu fill** es va pedrer. Aquells temps era cap la segona guerra mundial, quan els americans i els japonesos estaven en guerres. Entones **el xiquet** el van portar a un camp de refugiats. Allí va conèixer a molta gent del seu país que estaven en el mateix estat que ell. Els americans van començar a bombardejar als japonesos i van tirar una bomba nuclear contra ells. Al final, quan va acabar la guerra, *tots els xiquets* que estaven en el camp de refugiats estaven esperant als seus pares i **James**, al final, va trobar als seus pares i se'n va anar amb ells.

En el text I03 hem destacat amb negreta la coreferència lèxica al personatge protagonista de la pel·lícula *l'Imperi del Sol*. Observem que la cohesió lèxica d'aquest text és problemàtica, perquè, en lloc d'introduir el personatge i identificar-lo immediatament amb el seu nom propi, com a complement apositiu (un procediment habitual en els textos dels experts), s'introdueix el nom al final. El text no ens proporciona cap marca formal que ens obligui a identificar el referent del nom propi amb el dels sintagmes definits *el xiquet* i *el seu fill* anteriors. En altres paraules, l'emissor aprenent d'I03 ha descarregat gran part de la responsabilitat de la coherència discursiva en els receptors. És clar que la interpretació més coherent és que

el nom propi es refereix al protagonista, però no hi ha res que impedeixi un receptor que no hagi vist la pel·lícula de pensar que James és algun altre dels xiquets introduïts conjuntament en el model discursiu mitjançant el sintagma *tots els xiquets*.

D'altra banda, ja hem remarcat adés, en general, la importància que dona Cornish (1999) al context predicatiu en què apareix el marcant fòric a l'hora de determinar la interpretació de l'anàfora. Concretament, l'autor destaca la influència de l'aspecte, el temps, el mode verbal i la modalitat de la clàusula que conté el marcant fòric. Vegem dos exemples relacionats amb l'aspecte (53) i el temps (54).

- (53) The americans have developed a new method of shooting down intercontinental ballistic missiles in space: they *did it/were doing it* on Sunday

En (53) es pot observar que l'aspecte perfectiu del verb *did* fa que el pronom *it* es refereixi a un únic acte, definit i específic, de disparar un míssil intercontinental. L'aspecte imperfectiu de *were doing*, en canvi, implica la referència a més d'un acte.

- (54) a. *He shot himself before John quite knew what he was doing
b. He had already shot himself before John quite knew what he was doing⁵⁰

En (54) la diferència de temps verbal és determinant a l'hora de fer possible la referència catafòrica de (54b), enfront de la impossibilitat de (54a). Cornish (1999: 87) atribueix aquesta diferència a la dependència referencial del plusquamperfet respecte al perfet.

⁵⁰ Exemples de Bolinger (1979: 298) *apud* Cornish (1999: 87).

The backgrounding effect of using the pluperfect tense in the anaphoric clause [...] facilitates the 'cataphoric' interpretation [...] This becomes much more difficult where the simple past tense is used [...] since the predication expressed in the initial, indexical clause is thereby foregrounded and so has a more autonomous discourse status in relation to the subsequent clause (Cornish 1999: 87).

Per acabar aquesta exposició de l'aproximació de Cornish (1999) a la interpretació de l'anàfora, destacarem un altre aspecte de la teoria d'aquest autor que ens serà molt rellevant a l'hora d'afrontar les anàlisis del nostre corpus: els diferents tipus de referents potencials d'un marcant fòric. Cornish (1999: § 3.2.3) estableix cinc tipus d'entitats que poden intervenir en un procés fòric:⁵¹

- a) Entitats d'ordre zero: no són propiament entitats referencials, sinó "properties of entities or relations holding between two or more entities" (Cornish 1999: 48).

(55) That tree-like shape you can see on the horizon is
actually *a building*

Observem que el sintagma *a building* de (55) no introdueix una entitat referencial *stricto sensu*, sinó la propietat de *ser un edifici* que s'aplica al referent establert per *that tree-like shape...* (cfr. Dik 1997: 137).

- b) Entitats de primer ordre: són les més fàcils de delimitar, ja que es tracta d'objectes discrets, individus o, en general, entitats amb uns límits espaciotemporals estables.

⁵¹ Cornish (1999) segueix en aquest aspecte Lyons (1977: 442-445) i Dik (1997: 55, 215-216, 292-295).

(56) *The Empire Estate building is the tallest in New York*

- c) Entitats de segon ordre: són referents dinàmics, com ara situacions, esdeveniments, processos o activitats.

(57) *The building of the Channel Tunnel took seven years to complete*

- d) Entitats de tercer ordre: es tracta de conceptes i proposicions.

(58) *John believes that building a tunnel 30 km long under the sea is impossible*

- e) Entitats de quart ordre: són actes il·locutius o perlocutius.

(59) *Buy a box of 'Maz' and you will receive a free copy of War and Peace. Note: this offer is completely genuine*

Volem insistir en la importància teòrica i metodològica que té per al nostre treball aquesta tipologia dels referents potencials d'un marcant fòric, perquè, tot i que la majoria de les entitats que intervenen en les síntesis argumentals són de primer ordre (els personatges de les pel·lícules), les entitats de segon ordre i de tercer ordre són especialment rellevants en relació amb un tipus de cohesió lèxica: la reiteració per mot general (60).

(60) *Oskar neix a Danzig el 1924 i [para de créixer el dia que fa 3 anys]_i. Una caiguda voluntària és la justificació d'aquest fenomen_i*

En conclusió, la perspectiva psicologicocognitivista de Cornish (1999) se'ns presenta com una proposta molt suggerent d'interpretació de l'anàfora, en general, i de la cohesió lèxica, en particular, com a procediments de manteniment de la referència a entitats que se situen, en graus diversos, en el focus d'atenció de l'emissor i el receptor. D'altra banda, la concepció dinàmica dels antecedents posa en relació la cohesió i la coherència textuals a través dels processos fòrics. A més, pel fet de tractar-se d'un model basat en els tipus d'emmagatzematge de la informació en la memòria dels interlocutors, assimila altres aproximacions cognitivistes o discursives com les d'Ariel i Givón, i incorpora eines teòriques més innovadores com la teoria del centratge, que tractarem en el següent apartat.

3.5.4. La teoria del centratge ('Centering Theory')

La teoria del centratge constitueix una eina teòrica important per a la interpretació dels processos fòrics i per a determinar l'elecció del tipus de marcant de referència en relació amb el concepte de focus d'atenció (vegeu també Gundel *et al.* 1993).⁵²

Centering is a model of the conversants' center of attention in discourse that is concerned with the relationship of attentional state, inferential complexity, and the form of referring expressions (Walker *et al.* 1998: 1).

La idea fonamental és que hi ha una estreta relació entre el focus o centre d'atenció, l'estructura local i global del discurs i la forma dels marcats de referència. Es tracta, doncs, d'una aproximació interpretativa a l'anàfora que també posa de manifest la interdependència entre la cohesió i la coherència.

⁵² Aquesta teoria va començar a ser desenvolupada en el marc de la lingüística computacional a finals de la dècada dels setanta i principis de la dels vuitanta, però ha estat reelaborada per nombrosos treballs a partir de la segona meitat de la dècada dels noranta. En aquest apartat ens basarem fonamentalment en Walker *et al.* (1998) i en l'exposició condensada que en fa Cornish (1999).

The global and local structure of a given discourse affect the choice of referring expressions used to refer back to particular discourse referents evoked in it, and each such choice influences the nature and coherence of the potential relations between given discourse segments and within a particular discourse segment in the discourse as a whole (Cornish 1999: 166).

Walker *et al.* (1998: 3) entenen que el discurs consta d'una sèrie de segments constituents, integrats per enunciats, i cada segment apareix representat com a part d'un model discursiu. Els centres o focus d'atenció no són objectes, sinó entitats amb un caràcter semanticopragmàtic realitzades en un enunciat concret del discurs.

An utterance *U* *realizes* a center *c* if *c* is an element of the situation described by *U*, or *c* is the semantic interpretation of some subpart of *U* (Walker *et al.* 1998: 4).

El centratge implica la relació entre una sèrie d'entitats introduïdes a través d'un enunciat determinat, que constitueixen els *centres catafòrics* (*forward-looking centers*, sovint abreujat Cf), i un únic *centre anafòric* (*backward-looking center*, abreujat Cb) a què s'accedeix en l'enunciat immediatament següent dins del mateix segment discursiu i que es pot identificar amb el concepte de tòpic local.

The set of forward-looking centers, Cf (U_i, D), represents discourse entities evoked by an utterance U_i in a discourse segment D [...] The backward-looking center, Cb (U_i, D), is a special member of the Cf, which represents the discourse entity that the utterance U_i most centrally concerns, similar to what is elsewhere called the 'topic' [...] The Cb entity links the current utterance to the previous discourse (Walker *et al.* 1998: 3).

Les entitats que conformen els centres catafòrics són referents parcialment jerarquitats en termes de prominència, és a dir, de la probabilitat que cadascun d'aquests centres té de ser el centre anafòric de l'enunciat següent.

En realitat, la jerarquitització dels centres catafòrics varia segons la tipologia de les llengües i resulta de la interacció de diversos factors, com ara la funció sintàctica i l'animacitat (subjecte > objecte indirecte animat > objecte directe > objecte indirecte inanimat > arguments oblics > adjunts), l'ordre lineal d'introducció i el nivell sintàctic d'inserció (estructura matriu > clàusula subordinada). Tanmateix, el subjecte té preeminència sobre la resta de factors.

One way of interpreting the notion of 'partial ordering' of the elements making up the Cf [...] is to say that we are dealing with parallel sets of coding parameters: syntactic function, subcategorization of the main verb, linear order of occurrence, and syntactic autonomy; and that each of these determines a scale of 'Cf-hood', the member to the left in the relevant hierarchy being a better candidate for the Cb of the subsequent utterance than the one(s) to the right. Subjecthood, within the syntactic function parameter, however, takes priority over all the other three parameters, justifying the qualification of partial ordering amongst them (Cornish 1999: 168).

L'element més alt en la jerarquia de centres catafòrics s'anomena *centre preferit* (*preferred center*, abreujat Cp) i constitueix una predicció sobre el centre anafòric de l'enunciat immediatament posterior.

A més de la definició dels tipus de centres, la teoria del centratge inclou dues regles, que reproduïm tot seguit:

For each U_i in a discourse segment D , consisting of utterances $U_1...U_m$:

1. If some element of Cf (U_{i+1} , D) is realized as a pronoun in U_i , then so is Cb (U_i , D).
2. Transition states are ordered. The continue transition is preferred to the retain transition, which is preferred to the smooth-shift transition, which is preferred to the rough-shift transition (Walker *et al.* 1998: 4)

La primera regla és una manifestació de la intuïció que la pronominalització és un mecanisme gramatical per a indicar la prominència discursiva d'una entitat, i que els centres anafòrics són freqüentment pronominalitzats o elidits. D'aquesta primera regla cal inferir que si hi ha més d'un pronom en un enunciat, aleshores un d'aquests pronoms realitza el centre anafòric, i si només n'hi ha un aquest ha de ser el centre anafòric. La segona regla proporciona una tipologia de les transicions que pot ser usada per a mesurar la coherència d'un segment discursiu. Observem que, de totes dues regles, es dedueix, en la línia de Givón (1983b), que la continuïtat del tòpic és la situació discursiva preferida.

These rules suggest that topic continuity is the unmarked discourse situation, topic discontinuity being marked [...] Indeed [...] frequent topic-shifting results in an impression of a drop in local coherence (Cornish 1999: 172).

Ara ens ocuparem de definir i exemplificar els quatre tipus de transició, cosa que ens servirà, a la vegada, per a il·lustrar la interrelació que s'estableix entre els centres.

La transició amb continuïtat del centre implica que el centre anafòric del segon enunciat és l'entitat més alta de la jerarquia de centres catafòrics de l'enunciat anterior. Aquest centre serà normalment realitzat per un pronom o per una elisió.⁵³

- (61) a. Susan gave Betsy a pet hamster.
b. She reminded her that such hamsters were quite shy.
Cf₁: Susan > Betsy > the pet hamster which Susan gave Betsy
Cb₂: Susan (= She)

Cal remarcar que els enunciats que inicien el discurs (a) no tenen centre anafòric, per definició, “since they are context-creating devices and not

⁵³ Els exemples que oferirem a continuació són de Cornish (1999: 169-171).

context-elaborating ones” (Cornish 1999: 170). En la segona oració el centre anafòric és realitzat mitjançant el pronom *she*, que reprèn *Susan*, l'entitat més alta de la jerarquia de centres catafòrics.

La retenció del centre correspon a la situació en què l'emissor pretén canviar el centratge a una nova entitat en l'enunciat immediatament posterior i ho assenyala realitzant el centre anafòric en una posició més baixa de la jerarquia de centres catafòrics ($Cb_i \neq Cp_i$).

- (62) a. Susan gave Betsy a pet hamster.
b. She reminded her that such hamsters were quite shy.
c. Betsy told her that she really liked the gift.
Cb₃: Susan (= her)
Cf₃: Betsy > Susan > that she really liked the gift; Cp₃: Betsy
Cb₃ ≠ Cp₃

El canvi de centratge anticipat per la transició anterior es produeix ara, de manera que el centre anafòric de la quarta oració és distint del de les oracions anteriors. Es tracta d'una transició suau (*smooth-shift*).

- (63) a. Susan gave Betsy a pet hamster.
b. She reminded her that such hamsters were quite shy.
c. Betsy told her that she really liked the gift.
d. She said it was just what she wanted.
Cb₄: Betsy (= she)
Cb₄ = Cp₃ ≠ Cb₃

Quan el canvi de centratge no és anticipat, es produeix el que Walker *et al.* (1998) anomenen transició brusca (*rough-shift*)

- (64) a. Susan gave Betsy a pet hamster.
b. She reminded her that such hamsters were quite shy.

c. She told Susan that she really liked the gift.

$Cb_3 \neq Cp_2 \neq Cb_2$

Cal que remarquem que la presència d'un segon pronom (*her*) en les oracions (b) dels exemples anteriors sembla contradir una de les principals condicions de la teoria del centratge: que només pot haver-hi un centre anafòric per enunciat. En aquest sentit, Cornish (1999: 170-171) remarca, seguint Grosz *et al.* (1995), que la funció dels pronoms no és només codificar el tòpic local. De fet, la cohesió lèxica mitjançant la repetició del nom propi *Betsy* en (62c) i (63c) indica que el pronom *her* no realitza el centre anafòric de (62b) i (63b)

La teoria del centratge té l'avantatge que relaciona el focus d'atenció, l'elecció del tipus de marcant fòric i la coherència dels enunciats que integren els segments discursius. Tanmateix, presenta també diversos problemes. D'entrada, implica la necessitat d'establir uns criteris per a la segmentació del discurs. A més, en haver estat formulada per a les relacions de coherència entre els enunciats integrants d'un mateix segment discursiu, és a dir, com una eina d'explicació de la coherència local, deixa completament oberta la qüestió de com interactuen el centratge i l'estructura global del discurs. D'acord amb la primera regla de la teoria, els pronoms són marcats de la continuïtat de les transicions d'uns enunciats als altres, mentre que els sintagmes nominals plens marquen canvis en el centratge. Walker *et al.* (1998), però, demostra empíricament que hi ha també una tendència a la continuïtat dels centres entre segments discursius diferents i que "both pronouns and NPs can be used for continuations across segment boundaries" (Walker *et al.* 1998: 24). En aquest sentit, suggereix que el centratge hauria de ser incorporat a una teoria explicativa de la coherència global del discurs.

3.6. Conclusions

Al llarg d'aquest capítol hem vist que l'anàfora és un fenomen discursiu complex que no pot ser interpretat tenint en compte només els condicionaments exclusivament sintàctics dels límits oracionals.

Evidentment, els principis de la teoria del lligam, sobretot el principi B i C, representen un punt de partida indiscutible que cal tenir en compte a l'hora d'efectuar una anàlisi rigorosa del fenomen de l'anàfora i, doncs, de la cohesió lèxica. De fet, el principi C permet explicar la impossibilitat gramatical de cohesió lèxica intraoracional en la gran majoria d'ocasions, però no en totes. En aquest sentit, les violacions del principi C que representen alguns usos intraoracionals de la cohesió lèxica (en l'àmbit de l'oració composta, és clar) obliguen a prendre en consideració les propostes pragmaticodiscursives i cognitives d'interpretació dels processos fòrics a l'hora de donar compte de la cohesió referencial en produccions textuais reals.

La perspectiva pragmàtica neogriceana de Levinson (1987) pressuposa, en general, una interrelació icònica entre forma i significat dels marcats de referència en base a la interacció de les implicatures generades pels principis interpretatius (Q > M > I), que són una relectura de les màximes de quantitat i de manera de Grice. A més, Huang (1991) amplia i refina la proposta interpretativa de Levinson amb la introducció de les restriccions de consistència que permeten cancel·lar les implicatures. En relació amb aquesta proposta, volem destacar-ne l'operativitat per a les nostres anàlisis a l'hora d'explicar alguns casos de sobremarcatge referencial, sobretot mitjançant demostratius, que es produeixen en els textos dels estudiants.

En canvi, els plantejaments interpretatius de la lingüística textual i de la lingüística cognitiva se'ns presenten com a més eficaços. La proposta de Halliday i Hasan (1976), adaptada per al català per Castellà (1992) i Cuenca (1998, 2000a), ens permetrà determinar les cadenes de coreferència

que cohesionen els textos del nostre corpus i els tipus de marcats referencials gramaticals o lèxics que hi intervenen .

D'altra banda, el model de la continuïtat dels tòpics de Givón (1983a,b) i la teoria de l'accessibilitat d'Ariel (1988, 1990, 1996), permeten de fixar les condicions discursivocognitives d'ús dels diversos marcats de referència. Així, tant l'escala de continuïtat dels tòpics de Givón (1983b) com la d'accessibilitat d'Ariel (1990) constitueixen, de manera complementària, el marc fonamental per a la discussió de la idoneïtat o no de cada marcant de referència concret en un moment determinat del discurs, en funció de la interdependència discursiva de l'anàfora gramàtica i de la cohesió lèxica, així com la determinació, quan n'hi ha, de les alternatives possibles. En aquest sentit, les teories d'aquests autors ens proporcionen els paràmetres objectius essencials (prominència dels referents, continuïtat dels tòpics, competència en accessibilitat, distància textual i grau de cohesió) per tal d'afrontar l'anàlisi i la interpretació de les relacions referencials que cohesionen els textos. És clar, doncs, que el fet de poder partir d'uns paràmetres cognitivodiscursius ben determinats és una garantia d'èxit a l'hora d'analitzar la cohesió lèxica i, en general, la cohesió referencial de les produccions dels nostres aprenents, sovint problemàtica.

Tot i que les teories de Givón i d'Ariel tenen, de manera clara, implicacions que transcedeixen l'àmbit microestructural de les relacions entre les unitats implicades en els processos fòrics, les propostes de Fox (1987), més vinculades a l'àmbit macroestructural de la coherència, ofereixen un complement essencial per a justificar la funció demarcativa de la cohesió lèxica. Així, la seqüenciació estructural dels textos ens permetrà determinar l'adequació o no adequació d'un determinat marcant de referència, gramatical o lèxic, en relació amb la demarcació de les parts de la superestructura narrativa.

A més, la teoria dels espais mentals de Fauconnier (1985) ens permetrà interpretar algunes relacions fòriques, de vegades problemàtiques, entre espais discursius o dominis cognitius diferenciats, com ara els

processos fòrics en què intervenen els títols de les síntesis o les relacions metonímiques entre referents.

Finalment, tindrem en compte les propostes de Cornish (1999), que destaquen la importància d'efectuar una interpretació dinàmica de les entitats implicades en la cohesió referencial dels textos. Es tracta d'un plantejament essencial a l'hora d'interpretar i comprendre el funcionament discursiu de l'anàfora, sobretot en el cas de les produccions dels aprenents, que plantegen nombrosos problemes referencials.

Capítol 4. La cohesió lèxica com a mecanisme de referència

4.1. Introducció

En els capítols precedents, hem introduït el concepte de cohesió lèxica com a mecanisme vinculat al manteniment de la referència discursiva (§ 2.3.2) i l'hem situat en el context general de l'estudi de l'anàfora (capítol 3).

En el present capítol, aprofundirem en el tractament de l'anàfora lèxica des de la perspectiva textual a partir de la proposta de Halliday i Hasan (1976) i tenint en compte, fonamentalment, les adaptacions realitzades en l'àmbit català per Castellà (1992) i Cuenca (1998; 2000a).

En primer lloc, oferirem una visió general del marc teòric textual sobre la referència anafòrica, a partir de la proposta de Halliday i Hasan (1976). En segon lloc, ens ocuparem de la caracterització dels diversos tipus de mecanismes de referència, a partir de Cuenca (1998, 2000a), i pararem especial atenció a la cohesió lèxica d'identitat referencial (repetició i reiteració), que és l'objecte central del nostre estudi. Finalment, farem algunes consideracions sobre l'anàfora associativa com a prototipus d'anàfora de sentit.

4.2. Els mecanismes de referència en la proposta de Halliday i Hasan (1976)

M.A.K Halliday i Ruqaiya Hasan (1976) consideren la cohesió una propietat semàntica dels textos que “refers to relations of meaning that exist within the text and that define it as a text”. Diferencien cinc tipus de fenòmens cohesius:

- a) Referència
- b) Substitució
- c) El·lipsi

- d) Connexió (“conjunction”)
- e) Cohesió lèxica

El criteri bàsic de la classificació de Halliday i Hasan (1976) dels fenòmens cohesius és el caràcter gramatical (referència, substitució, el·lipsi i connexió) o lèxic (cohesió lèxica) de les unitats lingüístiques que expliciten la relació cohesiva. D'altra banda, és important remarcar que el mecanisme que aquests autors anomenen *conjunction* i que podem traduir com a connexió, per no confondre'l amb la part de l'oració homònima, engloba una sèrie d'unitats que manifesten una relació cohesiva substancialment diferent de les altres quatre categories.

Conjunction is rather different in nature from the other cohesive relations [...] It is not simply an anaphoric relation [...] With conjunction [...] we move into a different type of semantic relation, one which is no longer any kind of a search instruction, but a specification of the way in which what is to follow is systematically connected to what has gone before (Halliday i Hasan 1976: 226-227)

Per raons òbvies, no entrarem en la discussió de la *conjunció*, atès que es tracta d'un fenomen cohesiu diferent dels mecanismes referencials: la connexió (vegeu § 2.3.2).¹

Pel que fa al que Halliday i Hasan tipifiquen com a *referència*, els autors reafirmen la distinció clàssica entre la referència exofòrica (dixi) i l'endofòrica (anàfora), ja establerta per Bühler (1934), i remarquen que la referència endofòrica és la pròpiament cohesiva, tenint en compte que implica una unitat lingüística (textual) semànticament dependent d'una altra unitat textual (vegeu 2.3.3). A més, és important destacar que, per a Halliday i Hasan (1976), la relació que s'estableix entre les dues unitats és d'identitat referencial, és a dir, de coreferència.

¹ Halliday i Hasan (1976) no estableixen explícitament la distinció entre mecanismes de referència i mecanismes de connexió. Tanmateix, aquesta distinció es pot desprendre de del contrast que els autors estableixen entre la *conjunció* i la resta de categories cohesives.

What characterizes this particular type of cohesion [...] which we are calling reference is the specific nature of the information that is signalled for retrieval. In the case of reference the information to be retrieved is the referential meaning, the identity of the particular thing or class of things that is being referred to; and the cohesion lies in the continuity of reference, whereby the same thing enters into the discourse a second time (Halliday i Hasan 1976: 31)

Els autors estableixen tres tipus diferents de referència: personal (1) , demostrativa (2) i comparativa (3).²

- (1) You know *that mouse_i* you saw? Well that hole there must be *its_i*
- (2) How did you like *the recitations_i*? I find *those Ø_i* boring³
- (3) She has a similarly furnished room to mine

La referència personal i la referència demostrativa són centrals per a la nostra recerca, en tant que determinen mecanismes referencials alternatius i/o complementaris de la cohesió lèxica. Pel que fa a la referència comparativa, considerem que l'escassa incidència que té com a mecanisme de cohesió en el nivell textual ens permet no tenir-la en compte

Quant a l'afirmació explícita que fan aquests autors que la referència implica *sempre* un procés fòric d'identitat referencial, puntualitzarem que, si bé això sembla cert en relació amb la referència personal, pel que fa als demostratius és més que dubtós. La perspectiva general d'anàlisi dels sintagmes nominals amb especificador demostratiu presuposa la identitat referencial, com en (4).

² La majoria dels exemples en anglès que oferim al llarg del present capítol són de Halliday i Hasan (1976).

³ En exemples com aquest, considerem que hi ha un nucli nominal el·líptic i, doncs, l'índex referencial recau en l'elisió i no en el demostratiu, que és un marcant de dixi textual.

- (4) Per fer-ho necessita *un elixir*; secret que està amagat en una cambra subterrània al desert egipci. Hi ha un científic, Biederbeck, que també prepara una expedició per trobar *aquest elixir*; per unes altres raons

Tanmateix, l'ús real posa de manifest que el demostratiu no implica necessàriament coreferència, sinó que el tipus de relació referencial depèn tant de la perspectiva de l'emissor com de la del receptor, que poden ser divergents. Ho mostrem amb l'exemple (5).⁴

- (5) Però ara hi havia a la cambra *una llum mil cops més brillant que la de les llànties* [...] No era pas una llum de bo de bo; escampava *aquella resplendor* de tan de pressa que anava, però quan s'aturava un instant a reposar ja vèieu que era una fada

Observem que, des d'un punt de vista cognitiu, la relació d'identitat referencial o d'identitat de sentit del sintagma nominal amb especificador demostratiu de (5) amb l'activador de l'antecedent depèn de si adoptem la perspectiva de l'emissor o la del receptor. La negociació del significat textual posa en joc, d'una banda, l'interès de l'emissor d'assenyalar els referents de la manera més lliure possible i, d'altra, la preferència del receptor d'identificar els referents a través del cotext.

From the cognitive viewpoint, the production and reception of referential acts are indeed basically different and rely on different strategic interests [...] On the one hand, it is in the interest of the person producing the referring expression to refer to referents as freely as possible [...] without feeling constrained by the preceding co-text [...] As opposed to this, the decoder must normally give preference to the

⁴ Exemple de Barrie, J. M. (1994). *Peter Pan*. London: Penguin, p.34.

identification of the referent. In the case of a written text [...] it is particularly advantageous for him/her to be able to interpret anaphoric expressions by textual 'chaining' (Apothéloz i Reichler-Béguelin 1999: 380).

En altres paraules, des de la perspectiva de l'emissor de (5), el sintagma *aquella resplendor* destaca un aspecte de l'activador de l'antecedent *una llum mil cops més brillant que la de les llànties* i recategoritza aquesta entitat a través d'una anàfora associativa, afavorida, a més, pel caràcter contrastiu del cotext previ (*no era pas una llum de bo de bo*). La intenció de l'emissor no és, doncs, establir una relació coreferencial, sinó contrastar dues entitats discussives relacionades pel sentit. Tanmateix, en el procés de decodificació de l'enunciat, els receptors donen preferència a la identificació del marcant fòric amb l'activador de l'antecedent establint-hi una relació d'identitat referencial. De fet, podem observar que en (5) el recurs a la repetició del nucli nominal no alteraria el significat textual de manera substancial (6), tot i que suposaria una perversió de l'estratègia recategoritzadora de l'emissor.

- (6) Però ara hi havia a la cambra *una llum mil cops més brillant que la de les llànties* [...] No era pas una llum de bo de bo; escampava *aquella llum* de tan de pressa que anava, però quan s'aturava un instant a reposar ja vèieu que era una fada

Pel que fa a la substitució i l'el·lipsi, Halliday i Hasan (1976) consideren que tots dos mecanismes són essencialment idèntics, ja que impliquen processos de substitució d'una unitat lèxica per una unitat purament gramatical, en el cas de la substitució (7), o l'omissió de la unitat lèxica, en el cas de l'el·lipsi (8).

- (7) My axe is too blunt. I must get a sharper *one*

- (8) Would you like to hear another verse? I know twelve more
Ø_(=verses)

D'altra banda, els autors puntualitzen que la diferència essencial d'aquests dos mecanismes respecte a la referència consisteix en el fet que la substitució i l'el·lipsi constitueixen relacions en el nivell del lexicogramatical, mentre que la referència constitueix un procés essencialment semàntic.

The distinction between substitution [including ellipsis] and reference is that substitution is a relation in the wording rather than in the meaning [...] Substitution is a relation between linguistic items, such as words or phrases; whereas reference is a relation between meanings. In terms of the linguistic system, reference is a relation on the semantic level, whereas substitution is a relation on the lexicogrammatical level, the level of grammar and vocabulary, or linguistic 'form'. Ellipsis [...] is in this respect simply a kind of substitution; it can be defined as substitution by zero (Halliday i Hasan 1976: 88-89).

La idea fonamental que porta els autors a fer aquesta distinció és que el tipus de relació cohesiva marcat per la referència es basa en la identitat semàntica que s'estableix entre les dues unitats relacionades i en la recuperabilitat del significat a través de l'entorn situacional (referència exofòrica, dixi) o textual (referència endofòrica, anàfora). En canvi, la substitució i l'el·lipsi són sempre relacions intratextuals, és a dir endofòriques, que es donen en el nivell del lèxic.

Des de la nostra òptica, puntualitzarem que el procés que els autors denominen substitució no és més que un tipus específic de pronominalització, relacionat en anglès amb unes proformes concretes: la proforma nominal *one* (9), la proforma verbal *do* (10) i les proformes clausals *so* (11a) i *not* (11b).

- (9) a. We have no *coal fires*; only wood *ones*
b. If only I could remember where it was that I saw someone putting away the box with those *candles* in I could finish the decorations now. – You mean the little coloured *ones*?
- (10) Never a woman in Windsor *knows* more of Anne's mind than I *do*
- (11) a. *Is this mango ripe?* – It seems *so*⁵
b. *Has everyone gone home?* – I hope *not*⁶

En aquest sentit, podem comprovar a travé de la traducció que es proformes de substitució de l'anglès es realitzen en català mitjançant elisions i pronominalitzacions.

- (12) a. No *tenim estufes* de carbó, sols $\emptyset_{(=tenim estufes)}$ de llenya
b. No *tenim estufes* de carbó, sols *en* *tenim* de llenya
- (13) On és la caixa amb aquelles *espelmes*? – Vols dir les \emptyset de colors?
- (14) És *madur* aquest mango? – Sí que *ho* sembla

En (12) hem traduït de dues maneres diferents la proforma nominal *ones* de (9a). En (12a) hem fet una elisió de sintagma verbal, mentre que en (12b) hem recorregut al pronom adverbial *en*. D'altra banda, l'el·lipsi de nucli

⁵ Observem que la proforma *so* és pot interpretar com a substitut només de l'atribut, no de tota l'oració interrogativa.

⁶ Des de la nostra perspectiva, la substitució clausal negativa és més aviat un tipus d'el·lipsi d'unitat major amb un terme de polaritat negativa com a remanent.

nominal de (13) tradueix la proforma de substitució de (9b). Finalment, en (14) hem traduït la proforma clausal *so* de (11a) pel pronom neutre.

Vistos els paral·lelismes que acabem d'establir entre les proformes de substitució de l'anglès i alguns casos d'el·lipsi i pronominalització del català, no creiem que el procés referencial sigui substancialment diferent, des de la perspectiva textual, del marcat per la pronominalització fòrica prototípica (15).

- (15) If *the buyer* wants to know the condition of the property, *he*
has to have another survey carried out on his own behalf

Observem que tant en el cas de la substitució com en el de la referència hi ha una represa del significat de l'antecedent mitjançant una unitat gramatical que semànticament en depèn, és a dir, una anàfora gramatical.

D'altra banda, els autors mateixos apunten la possibilitat de la referència exofòrica de la substitució (16) i de l'el·lipsi (17), tot i que remarquen que no és habitual i que implica la pressuposició de l'emissor que el receptor ha fet prèviament un acte de parla en el qual ha introduït textualment l'antecedent.

- (16) [The fisherman sees me admiring his catch, without my
having uttered a word]
Ah! But you should have seen the *one* that got away⁷

- (17) [A housewife on seeing the milkman approach calls out]
Two Ø please!⁸

Tanmateix, no es pot identificar pressuposició d'informació enunciativa amb enunciat explícit. En altres paraules, l'origen de la referència del substitut i

⁷ Exemple adaptat de Halliday i Hasan (1976: 90).

⁸ Exemple adaptat de Halliday i Hasan (1976: 144).

de l'el·lipsi de (16) i (17), respectivament, és clarament pragmàtic i exofòric, no textual.

En definitiva, els criteris de Halliday i Hasan (1976) per a establir la substitució i l'el·lipsi com a mecanismes contraposats a la referència, és a dir, el caràcter de relació lexicogramatical endofòrica de la substitució i de l'el·lipsi enfront de l'essència semàntica de la referència, que pot ser tant endofòrica com exofòrica, ens semblen clarament discutibles.

Amb tot, podem observar que en la contraposició de Halliday i Hasan (1976) entre referència, d'una banda, i substitució/el·lipsi, d'una altra, hi ha un element fonamental que els autors no expliciten. En el cas de la referència la relació fòrica prototípica és la identitat referencial (18), mentre que, en general, en els exemples de substitució/el·lipsi que donen els autors és més habitual l'anàfora de sentit (19).

(18) *John_i has moved to a new house_j. He_i had it_j built last year*

(19) a. *Lend me a pen_i. – I've only got a fountain one_{j(<i)}*
b. *The first three buds_i all fell off. We'll have to watch the next \emptyset _{j(<i)}*

Aquesta afirmació és clara pel que fa als casos de substitució, en què els exemples de Halliday i Hasan (1976) mostren bàsicament una relació referencial entre un exemplar (*token*) i el tipus (*type*) a què pertany (19a); també es pot observar en casos d'elisió com el de (19b), en què la relació fòrica de sentit s'estableix entre exemplars del mateix tipus.⁹ No obstant això, pel que fa a l'el·lipsi, els autors ofereixen també exemples de relació coreferencial, relacionats bàsicament amb els especificadors *all* i *both*.

⁹ Fins i tot, en el cas de (9b) anterior, en què es podria argumentar que tant l'emissor com el receptor es refereixen a les mateixes *candles*, la modalitat interrogativa i dubitativa (*you mean*) de la intervenció del segon interlocutor implica un qüestionament o dubte sobre la coreferència, des d'un punt de vista cognitiu.

- (20) *The parents_i* could not be traced. Apparently both \emptyset_i were abroad

D'altra banda, cal tenir en compte que Halliday i Hasan (1976) tracten l'el·lipsi des de la perspectiva de l'anglès, que no és directament extrapolable al català. L'anglès és una llengua de subjecte ple obligatori, ja que el sincretisme general de la morfologia verbal, pel que fa a la concordança, obliga a l'explicitació del subjecte; en canvi, el català, com a llengua de subjecte nul, sol elidir els subjectes pronominals, que ja són expressats a través dels morfemes verbals de concordança, en contextos no marcats. En aquest sentit, és important destacar que el recurs a l'el·lipsi nominal del subjecte en català és un procés fòric de coreferència que posa de manifest la relació directa entre la pronominalització i l'el·lipsi com a mecanismes de cohesió referencial que contribueixen a l'economia del llenguatge, com ha posat de manifest Cuenca (1998, 2000a). En altres paraules, la pronominalització i l'el·lipsi són mecanismes de referència mitjançant els quals s'estableixen relacions cohesives entre una unitat gramatical (el pronom o, en el cas de l'el·lipsi del subjecte, els morfemes verbals de concordança que s'hi associen) referencialment dependent d'una unitat lèxica, prototípicament un sintagma nominal, com mostren els exemples següents:

- (21) [...] *Francine_i* aconseguirà l'èxit com a cantant i artista de cine [...] La parella tindrà un fill, però les frustracions de Jimmy continuaran. *Ella_i* és la vocalista de la banda en què Jimmy toca i és la gran protagonista de l'èxit
- (22) *Jake Scully_i* es troba al carrer després d'una baralla amb la seva amiga que l'allotjava [...] Un amic [...] li deixa el seu apartament, des d'on pot observar amb prismàtics una veïna que cada dia a la mateixa hora fa un "strip-tease". Durant una

de les seves observacions \emptyset_i descobreix un indi que roba unes joies

En (21) i (22) hem assenyalat un pronom i una elisió, respectivament, que funcionen com a subjectes. El pronom tònic de (21) efectua la represa del nom propi *Francine* en un context en què ha de contrastar amb una altra entitat, *Jimmy*, ja que el fet que *Francine* (i no *Jimmy*) sigui *la vocalista de la banda en què Jimmy toca...* proporciona l'explicació a *les frustracions de Jimmy*. En (22) l'el·lipsi del subjecte pot reprendre el nom propi *James Skully* perquè és el tòpic continu de tot el fragment. Tant el pronom com l'elisió estableixen una relació cohesiva amb els respectius noms propis a què es refereixen i contribueixen a l'economia del discurs, evitant la repetició, això sí, en contextos diferents: contrastiu i marcat, en el cas del pronom; no marcat, en el de l'el·lipsi.

Pel que fa a la cohesió lèxica, Halliday i Hasan (1976) encunyen el concepte per a designar la relació cohesiva que s'estableix entre unitats lèxiques, per contrast amb els casos en què intervé una unitat gramatical. Els autors distingeixen dos tipus de cohesió lèxica: reiteració i col·locació.

Reiteration is a form of lexical cohesion which involves the repetition of a lexical item, at one end of the scale; the use of a general to refer back to a lexical item, at the other end of the scale; and a number of things in between, the use of a synonym, near-synonym, or superordinate (Halliday i Hasan, 1976: 278)

En els exemples següents de Halliday i Hasan (1976: 279) podem observar els diversos casos del mecanisme de cohesió lèxica que aquests autors anomenen reiteració.

- (23) a. I turned to *the ascent_i* of the peak. *The ascent_i* is perfectly easy

- b. I turned to *the ascent_i* of the peak. *The climb_i* is perfectly easy
- c. I turned to *the ascent_i* of the peak. *The task_i* is perfectly easy
- d. I turned to *the ascent_i* of the peak. *The thing_i* is perfectly easy

En (23a) es repeteix la mateixa unitat lèxica. En (23b) la unitat *the climb* és un sinònim que reitera l'antecedent *the ascent*. En (23c), en canvi, tenim un terme superordinat, *the task*, que inclou l'antecedent. Finalment, en (23d) s'estableix una relació referencial entre el sintagma de contingut semàntic inespecífic *the thing* ('general noun'), i l'antecedent.

Halliday i Hasan afirmen que els límits entre la cohesió lèxica per reiteració i el tipus de cohesió gramatical categoritzat com a referència no són discrets.

[...] the boundary between lexical cohesion of the type we are calling REITERATION, and grammatical cohesion of the REFERENCE type, is by no means clearcut; the class of general nouns provides a form of cohesion that lies somewhere in between the two, and is interpretable as either (Halliday i Hasan 1976: 279)

Remarquem, doncs, que aquests autors consideren que els exemples de reiteració en què intervé un nom general, com en (23d), se situen en els límits difusos entre la cohesió lèxica i la referència gramatical, ja que els noms generals constitueixen una classe tancada (com els pronoms i els demostratius) i van normalment acompanyats d'una unitat gramatical (l'article determinat o el demostratiu) de referència anàforica. Discutirem detingudament aquests casos més endavant (vegeu § 4.4.4).

D'altra banda, Halliday i Hasan expliquen que la relació de cohesió lèxica per reiteració s'estableix entre dues unitats lèxiques "whether or not the two have the same referent" (1976: 283), és a dir, tant si l'anàfora és

d'identitat referencial com si és només de sentit. Segons els autors, els patrons referencials de reiteració poden ser d'identitat (24a), de relació inclusiva (24b), de relació exclusiva (24c) o d'absència de relació referencial (24d).

- (24) There's *a boy_i* climbing that tree.
- a. *The boy_i's* going to fall if he doesn't take care
 - b. *Those boys* are always getting into mischief
 - c. And there's *another boy* standing underneath
 - d. *Most boys* love climbing trees

En (24a) les dues unitats tenen el mateix referent; hi ha, doncs, una anàfora d'identitat referencial. En (24b) i (24c) la identitat és només de sentit, ja que el referents de les dues unitats són diferents. En (24b) el marcant lèxic *those boys* inclou el referent de l'inductor de l'antecedent, és a dir, *el noi que puja a l'arbre* i altres nois del mateix tipus, que solen realitzar la mateixa acció o altres accions tipificades com a *mischief*. En altres paraules, es tracta d'una relació referencial entre un exemplar concret i el conjunt dels exemplars del tipus *boy* sobre els quals es predica que *are always getting into mischief*, un conjunt que inclou, per tant, aquell exemplar específic. En (24c), en canvi, la relació s'estableix entre dos exemplars excloents de la classe *boy*, és a dir, entre dos nois diferents: un que puja a l'arbre i un altre que s'està a sota. Pel que fa a (24d), hi intervenen un exemplar i el tipus a què pertany, és a dir, el marcant lèxic és genèric. Halliday i Hasan qualifiquen aquest darrer exemple com a "unrelated", perquè "there is no relation of reference between the two occurrences of *boy*" (1976: 283). En realitat, sembla que, amb aquesta afirmació, els autors volen destacar el caràcter estrictament referencial de les unitats lèxiques implicades en (24a), (24b) i (24c), des del punt de vista clàssic de la concepció de la referència com a pressuposició d'existència en la realitat extralingüística de les entitats referides, enfront de l'exemple (24d), en què una de les unitats implicades, en aquest cas el

marcant lèxic, és genèrica i, doncs, no referencial des de la perspectiva clàssica. De fet, en aquest sentit, Halliday i Hasan puntualitzen que l'existència d'una relació de cohesió lèxica és independent de l'existència de relació referencial *stricto sensu* entre les unitats implicades.

Properly speaking, reference is irrelevant to lexical cohesion. It is not by virtue of any referential relation that there is a cohesive force set up between two occurrences of a lexical item; rather, the cohesion exists as a direct relation between the forms themselves (and thus is more like substitution than reference) (Halliday i Hasan 1976: 284).

Tot amb tot, assumint les nocions d'univers discursiu i de domini cognitiu, introduïdes per la semàntica generativa, la lingüística textual i la lingüística cognitiva, ja discutides en el capítol segon del present treball, es pot afirmar, sense cap mena de dubte, que tots els exemples anteriors de cohesió lèxica impliquen alguna mena de relació referencial que contribueix a la cohesió textual.

Resumint, els exemples de reiteració de Halliday i Hasan que acabem de tractar concreten dos tipus generals d'anàfora lèxica que expliciten relacions cohesives diferents, des del punt de vista de la referència textual: la relació de coreferència (24a) i la de sentit (24b), (24c) i (24d). Quant a l'anàfora lèxica de sentit, podem distingir tres classes de relació, a partir dels exemples de Halliday i Hasan (1976):

- a) Relació inclusiva: entre un exemplar concret i el conjunt dels exemplars sobre els quals es predica una mateixa propietat (24b).
- b) Relació exclusiva: entre dos exemplars del mateix tipus (24c).
- c) Relació genèrica (considerada pels autors com a manca de relació referencial *stricto sensu*): entre un exemplar i el tipus a què pertany (24d).

En relació amb la *col·locació*, Halliday i Hasan (1976: 284-288), la defineixen per contrast amb la reiteració.

Here we shall simply group together all the various lexical relations that do not depend on referential identity and are not of the form of reiteration accompanied by *the* or a demonstrative [...] it should be borne in mind that this is simply a cover term for the cohesion that results from the co-occurrence of lexical items that are in some way or other typically associated with one another, because they tend to occur in similar environments (Halliday i Hasan 1976: 287).

En altres paraules, la *col·locació* exclou, en primer lloc, la identitat formal i, en segon lloc, la coreferència entre les unitats lèxiques relacionades. Els autors consideren com a *col·locació*, d'una banda, diversos tipus de relació d'oposició: entre termes complementaris, com ara *boy/girl*; antònims, com *like/hate*; i oposicions relatives, com *order/obey*. D'altra banda, també són *col·locacions* termes que constitueixen sèries ordenades, per exemple els dies de la setmana, o, en general, les unitats que s'integren en un mateix camp semàntic, per exemple, les relacions entre el tot i la part, com ara *car/brake*; entre una part i una altra part, com *mouth/chin*; i els cohipònims, com *chair/table*. Observem que aquesta idea de *col·locació* es relaciona amb el concepte d'isotopia semàntica (o temàtica, en el nivell discursiu). A més, s'hi inclouen no sols noms o sintagmes nominals, sinó també paraules pertanyents a altres categories lèxiques, com ara, processos verbals antonímics com *stand up/sit down*.

Cal remarcar, en aquest sentit, que la varietat de relacions lèxiques que Halliday i Hasan (1976) consideren *col·locació* ultrapassa els límits del nostre treball, centrat en l'establiment i el manteniment de la referència bàsica dels textos narratius, un fenomen bàsicament dependent d'entitats discursives nominals. Tanmateix, apuntarem que un estudi exhaustiu de la cohesió referencial, en tant que fenomen que contribueix a la cohesió textual, no sols ha de superar els límits estrictes del tractament de la referència derivats de l'anàlisi clàssica de la filosofia del llenguatge, que

parteix de les relacions entre llenguatge i realitat extralingüística, sinó que ha de tenir en compte també la possibilitat discursiva i cognitiva de relacions “referencials” que impliquen processos i entitats relacionals, en el sentit de Langacker (1987).¹⁰

És ben clar, doncs, que Halliday i Hasan (1976) utilitzen el concepte de col·locació com a calaix de sastre on encabir una sèrie de relacions lèxiques molt diverses que contribueixen d’alguna manera a la cohesió textual. A més, l’ús que en fan s’allunya de la noció de col·locació en la tradició anglosaxona, com s’ha encarregat d’explicitar, per exemple, Hoey (1991).

[...] while they cannot be criticized for including a ragbag category of lexical relations, they can more reasonably be criticized for labelling these relations *collocations*. Collocation has long been the name given to the relationship a lexical item has with items that appear with greater than random probability in its (textual) context (for exemple Firth 1957; Sinclair 1966) (Hoey 1991: 7).

De fet, en un treball posterior, Hasan (1984: 195) considera que “it is best to avoid the category in research”, desestima el concepte i incorpora a la seva subcategorització de les relacions de cohesió lèxica l’antonímia i la meronímia, és a dir, una relació lèxica basada en el contrast semàntic de les unitats lèxiques, en el primer cas, i una relació metonímica del tipus part-tot, en el segon cas. D’altra banda, Hasan (1984) distingeix les relacions motivades de manera inherent pel significat de les unitats lèxiques (*general*) de les que només poden tenir lloc en el context discursiu (*instantial*).

A mode de resum, en el quadre 1 reproduïm l’esquema de Halliday i Hasan (1976: 288) dels diversos tipus de relació que s’inclouen en la

¹⁰ De fet, la pronominalització de sintagmes nominals o de sintagmes adjectivals que funcionen com a atributs o com a predicacions secundàries, l’el·lipsi verbal i la cohesió lèxica per nom general, entre altres, constitueixen processos referencials que apunten en aquesta direcció.

cohesió lèxica i en el quadre 2 la modificació de Hasan (1984: 202 *apud* Hoey 1991: 8-9).

Quadre 1. Relacions de cohesió lèxica en Halliday i Hasan (1976)

Type of lexical cohesion:	Referential relation:
1. Reiteration	
(a) same word (repetition)	(i) same referent
(b) synonym (or near synonym)	(ii) inclusive
(c) superordinate	(iii) exclusive
(d) general word	(iv) unrelated
2. Collocation	

Quadre 2. Relacions de cohesió lèxica en Hasan (1984)

A. General	i. repetition	<i>leave, leaving, left</i>
	ii. synonymy	<i>leave, depart</i>
	iii. antonymy	<i>leave, arrive</i>
	iv. hyponymy	<i>travel, arrive</i> (including co-hyponyms, <i>leave, arrive</i>)
	v. meronymy	<i>hand, finger</i> (including co-meronyms, <i>finger, thumb</i>)
B. Instantial	i. equivalence	the <i>sailor</i> was their <i>daddy</i>
	ii. naming	the <i>dog</i> was called <i>Toto</i>
	iii. semblance	the <i>deck</i> was like a <i>pool</i>

Observem que la proposta de Hasan (1984) no sols té l'avantatge de concretar l'ambigüitat del concepte de col·locació de Halliday i Hasan (1976), sinó que, a més, considera la possibilitat de relacions de cohesió no motivades pel contingut semàntic de les unitats lèxiques, sinó pel cotext discursiu.

4.3. Els mecanismes de referència gramatical

Cuenca (1998, 2000a) ha realitzat una adaptació de la proposta de Halliday i Hasan (1976) que distingeix, d'una banda, entre mecanismes de connexió (*conjunction*, en Halliday i Hasan 1976) i mecanismes de referència, que poden ser díctics o fòrics. Pel que fa als mecanismes fòrics, aquesta autora estableix l'oposició entre mecanismes gramaticals i cohesió lèxica, en funció que el marcant fòric sigui una unitat gramatical o una unitat lèxica, respectivament.

Basant-nos en la proposta de Cuenca (1998, 2000a), distingirem tres tipus de mecanismes gramaticals: l'anàfora prototípica, l'el·lipsi o anàfora zero i la dixi textual.

4.3.1. L'anàfora

L'anàfora és un mecanisme referencial de tipus gramatical en què el marcant és prototípicament un pronom de tercera persona ple.¹¹ El procés, doncs, implica una relació semàntica i referencial entre el pronom i un sintagma ple, que n'és l'antecedent, com en (25).¹²

¹¹ Pel que fa a la definició categorial dels pronoms i als límits difusos que presenten amb altres categories gramaticals, cal remarcar que adoptem el criteri de Cuenca (1996: §5.5; 2003: 105-113). Aquesta autora, partint de la teoria del prototipus i la teoria del nivell bàsic, considera els pronoms com una subclasse de les proformes, que integra “les paraules que no tenen significat lèxic inherent ni referència autònoma, sinó que s'interpreten a partir del context lingüístic (proformes fòriques) o extralingüístic (proformes díctiques)” (Cuenca 2003: 109) i són substituïts funcionals de sintagmes. Des d'aquesta perspectiva, incloem en la subcategoria de les proformes, a més dels pronoms, altres unitats gramaticals considerades tradicionalment com a adverbis de lloc (*aquí, allí*), de temps (*ara, aleshores*) i el pro-sintagma verbal agentiu *fer-ho*. D'altra banda, considerem, d'acord amb aquest enfocament, que els possessius i els demostratius *aquest/aquell* són determinants, que poden especificar en el discurs un nucli nominal el·líptic o explícit, i evitem, doncs, desdoblaments categorials innecessaris.

¹² Els exemples textuals que segueixen són del nostre corpus d'experts.

- (25) [...] Després d'una primera experiència amb Miriam, *Sarah_i* rebutja el poder que vol conferir-*li_i* [...]

En (25) el pronom de datiu *li* es relaciona semànticament amb el nom propi *Sarah*, que li confereix la referència. En aquest sentit, el pronom apareix com a substitut del sintagma, però no és un mer substitut, ja que a compleix altres funcions pragmaticodiscursives, bàsicament afavorir la cohesió textual i el manteniment de la referència, evitant una repetició innecessària del tòpic, que provocaria estranyesa en el receptor.

- (26) [...] *Sarah_i* entra en el laberint acompanyada per [...] *un gnom_j rondinaire que_j*, a canvi d'un braçalet de plàstic, s'ofereix a portar-*la_i* tan endins del laberint com pugui [...]

En (26) observem que el tòpic principal *Sarah* ha estat pronominalitzat més endavant mitjançant el pronom *la* i s'ha evitat la repetició del tòpic secundari *gnom* mitjançant el pronom relatiu.¹³ Comparem (26) amb la versió de (27), en què hem introduït els sintagmes plens en lloc dels pronoms.

- (27) [...] *Sarah_i* entra en el laberint acompanyada per [...] *un gnom_j rondinaire*. A canvi d'un braçalet de plàstic, *el gnom rondinaire* s'ofereix a portar *Sarah_i* tan endins del laberint com pugui

¹³ Tot i que en aquest exemple hem destacat el valor anafòric del pronom relatiu, en les anàlisis del nostre corpus considerarem els sintagmes expansionats mitjançant una clàusula de relatiu especificativa com a estructures d'establiment de referents. Tanmateix, cal remarcar que el relatiu és una unitat gramatical que permet el manteniment de la referència en el nivell local, és a dir, dins del propi sintagma nominal i, com a mecanisme de reducció sintàctica, evita la repetició i vehicula l'estil cohesionat dels textos (cfr. Serafini 1992 i Cuenca 2000b, entre altres).

L'efecte de (27) és ben clar: un augment de la pesantor del text i de l'estil segmentat (hem passat de tenir una oració a tenir-ne dues). Veiem, doncs, que la pronominalització implica una funció interpretativa i una funció substitutiva, com explica Todolí (1998: 47), a més de la funció cohesiva que acabem de posar de manifest.

La pronominalització, així entesa, té dues funcions inherents: una funció interpretativa, en virtut de la qual els pronoms signifiquen a partir d'un altre element del text [...] i una funció de substitució que consisteix a reemplaçar elements sintàcticament més complexos, els sintagmes, per elements més simples, els pronoms (Todolí 1998: 47).

Cal observar que, tot i que el més freqüent és que l'element de referència autònoma (antecedent) se situï en el context lingüístic anterior al pronom, també són possibles els processos catafòrics, és a dir, que el pronom precedeixi l'antecedent (*postcedent*).

(28) Encara que li_i deixes diners, $Sergi_i$ no vindrà al concert

La catafòra, però, no és possible en qualsevol context sintàctic, com s'observa en (29).

(29) * $Sergi li_i$ assegura que cridarà $Josep_i$

L'anomenada *Condició de Langacker* permet donar compte de les circumstàncies estructurals que fan possible la pronominalització catafòrica.¹⁴ Aquesta condició (cfr. Langacker 1969 *apud* Rigau 1981: 419)

¹⁴ L'existència de la catafòra en el nivell textual ha estat posada en dubte per diversos autors, com ara Rigau (1981: § 5.2-2). Tanmateix, hi ha casos de pronominalització, en sentit ampli, en què l'ambigüitat referencial del pronom sols es resol catafòricament. Heus-ne ací un exemple amb pronom buit, en què l'el·lipsi es pot referir tant a *Lenny* com a *la seva dona*. La subsegüent repetició del nom propi *Lenny* permet, catafòricament, desfer l'ambigüitat del pronom buit i establir-ne la referència.

estableix que un pronom no pot alhora precedir i comandar categorialment (c-comandar) el seu antecedent. En altres paraules, el pronom catafòric no es pot trobar “en un nivell d’incrustació més alt” (Rigau 1981: 416) que el seu postcedent. En l’exemple (28) és possible la coindexació, perquè el pronom *li* es troba en una clàusula concessiva i, per tant, no c-comanda el substantiu *Sergi*, que és el subjecte de la denominada principal. En (29), en canvi, no és possible la pronominalització catafòrica perquè el pronom *li* precedeix i c-comanda alhora el substantiu *Josep*.

Des del punt de vista discursiu, pel que fa a les condicions d’ús dels pronoms enfront de la repetició lèxica, és important considerar el principi general establert per Rigau (1981), ja discutit en el capítol anterior, segons el qual es necessari pronominalitzar les diverses ocurrencies d’un element que hagi esdevingut assumpte o tòpic discursiu.

Es pronominalitzen totes les ocurrencies d’un element del discurs que n’esdevingui assumpte (Rigau 1981: 469)

(30) Josep va prometre *als alumnes_i* que *els_i* donaria facilitats en l’examen

(31) *Josep va prometre *als alumnes_i* que donaria facilitats *als alumnes_i* en l’examen

(i) *Lenny_i* ha de transigir en la proposta de la seva *dona_j* Amanda d’adoptar un nen. Després d’uns anys, quan \emptyset_i ha posat molt afecte en el nen, *Lenny_i* decideix anar a la recerca de la mare biològica, desoïnt el consell d’un cor grec molt especial

D’altra banda, són casos inapel·lables de catàfora aquells en què el marcant gramatical apareix a l’inici del text precedint la unitat postcedent, com en *Crónica de una muerte anunciada* de Gabriel García Márquez, que tornem a reproduir per comoditat, i, en català, en *Solitud* de Víctor Català.

(ii) El día que *lo_i* iban a matar, *Santiago Nasar_i* se levantó a la 5:30 de la mañana para esperar el buque en que llegaba el obispo

(iii) Passat Ridorta \emptyset_{i+j} havien atrapat un carro que feia la mateixa via que *ells_{i+j}* i en *Matias_i* [...] preguntà al carreter si els volia dur fins a les collades de la muntanya. El pagès [...] li féu de seguida lloc a son costat en la post travessera, i li digué a *la Mila_j* que s’ajogués darrera d’ells

En (30) observem que, oracionalment, cal pronominalitzar el sintagma *als alumnes*, perquè ha esdevingut tema discursiu: repetir-lo donaria lloc a una oració malformada (31). Vegem un exemple del nostre corpus d'experts:

(32)

DOBLE COS (I)

Jake Scully₁ es troba al carrer després d'una baralla amb **la seva amiga**₂ que l'allotjava. [**Un amic, Sam Bouchard**]₃, ha d'absentar-se de la ciutat i li deixa **el seu apartament**₄, des d'on pot observar amb prismàtics **una veïna**₅ que cada dia a la mateixa hora fa un "strip-tease". Durant una de les seves observacions descobreix **un indi**₆ que roba unes joies. L'endemà veu com l'indi segueix la veïna i li roba la bossa. [**Jake el persegueix, però quan l'indi entra dins d'un túnel, Jake, que pateix claustrofòbia, no pot continuar i el lladre se li escapa**]₇. Glòria, la veïna, coneix d'aquesta manera Jake i tenen un apassionat idil·li, fins que la noia és assassinada per l'indi.

(33)

DOBLE COS (II)

Jake Scully₁ es troba al carrer després d'una baralla amb la **seva**₁ **amiga**₂ **que**₂ **l**₁ allotjava. [Un amic, Sam Bouchard]₃, ha d'absentar-se de la ciutat i **li**₁ deixa el **seu**₃ apartament₄, des d'**on**₄ pot observar amb prismàtics una veïna₅ **que**₅ cada dia a la mateixa hora fa un "strip-tease". Durant una de les **seves**₁ observacions descobreix un indi₆ **que**₆ roba unes joies. L'endemà veu com l'indi₆ i segueix la veïna₅ i **li**₅ roba la bossa. [Jake **el**₆ persegueix, però quan l'indi₆ entra dins d'un túnel, Jake₁, **que**₁ pateix claustrofòbia, no pot continuar i el lladre se **li**₁ escapa]₇. Glòria, la veïna, coneix d'aquesta manera Jake i tenen un apassionat idil·li, fins que la noia és assassinada per l'indi.

En la primera versió del text anterior hem marcat els diversos elements que esdevenen successivament tema del discurs (allò de què es parla) i que, d'acord amb el principi general establert per Rigau (1981), cal que siguin pronominalitzats. Com s'observa en la segona versió, en la primera oració el tema *Jake Scully* és anaforitzat més endavant mitjançant el possessiu *seva* i el pronom feble *l'*; al seu torn, el sintagma *la seva amiga* es pronominalitza mitjançant el relatiu *que*, pel fet d'haver esdevingut tema.¹⁵ En la segona oració, hi ha tres elements que esdevenen tema successivament, *un amic*, *el seu apartament* i *una veïna*, i són pronominalitzats en les següents ocurrències mitjançant els elements *seu*, *on* i *que*, respectivament; tanmateix, el pronom de datiu *li* manté la referència al tòpic principal: *Jake Skully*. En la tercera oració, s'efectua el manteniment de la referència a *Jake* mitjançant el possessiu i s'utilitza el relatiu *que* per a pronominalitzar un referent nou, *un indi*, que es converteix en tema d'aquesta manera. En la quarta oració, es repeteix i es pronominalitza successivament el sintagma *la veïna*. En la cinquena, es repeteix el tema *Jake* de la primera oració i es pronominalitza més endavant en dues ocasions mitjançant el relatiu *que* i el pronom personal *li*. Finalment, en la sisena oració, no s'observen processos de pronominalització.

En relació amb el principi de Rigau (1981), Todolí (2002: 1360-1362) estableix que la pronominalització obligatòria es dona en l'àmbit de l'oració simple i s'estén almenys als límits estructurals de l'oració composta.(vegeu § 3.2.1). Tanmateix, la síntesi de *Doble cos* mostra l'aplicació no és sistemàtica ni en l'àmbit estructural de l'oració ni en el nivell textual, com s'observa en (34).¹⁶

¹⁵ Rigau (1981) considera que els possessius són unitats equivalents als pronoms personals.

¹⁶ Hem marcat amb vermell tots els marcats de referència gramatical (pronoms, díctics textuais i possessius), exceptuant les el·lipsis, que apareixen amb el símbol Ø. Amb color verd, hem destacat la cohesió lèxica.

(34)

DOBLE COS (III)

Jake Scully₁ es troba al carrer després d'una baralla amb la seva₁ amiga₂ que₂ l₁ allotjava. [Un amic, Sam Bouchard]₃, ha d'absentar-se de la ciutat i li₁ deixa el seu₃ apartament₄, des d'on₄ Ø₁ pot observar amb prismàtics una veïna₅ que₅ cada dia a la mateixa hora fa un "strip-tease". Durant una de les seves₁ observacions Ø₁ descobreix un indi₆ que₆ roba unes joies. Ø₁ L'endemà veu com l'indi₆ segueix la veïna₅ i li₅ roba la bossa. [Jake₁ el₆ persegueix, però quan l'indi₆ entra dins d'un túnel, Jake₁, que₁ pateix claustrofòbia, no pot continuar i el lladre₆ se li₁ escapa]₇. [Glòria, la veïna]₅, coneix d'aquesta manera₇ Jake₁ i Ø₁₊₅ tenen un apassionat idil·li, fins que la noia₅ és assassinada per l'indi₆.

Quant al nivell oracional, podem comprovar que en la cinquena i en la sisena oració hi ha cohesió lèxica intraoracional. En la cinquena oració, n'hi ha dos casos: un mitjançant la repetició del nom propi *Jake*, l'altre amb l'ús del sintagma *el lladre*, coreferent amb *l'indi*; en la sisena, observem que la unitat lèxica *la noia* reitera la totalitat del sintagma *Glòria, la veïna*. Pel que fa al nivell textual, l'exemple (34) ens mostra que la pronominalització estricta (és a dir, mitjançant un pronom ple) conviu no sols amb la cohesió lèxica, sinó amb altres mecanismes de referència gramatical com l'el·lipsi (pronominalització o anàfora zero), els possessius i la dixi textual.

Així doncs, és ben clar que no és possible donar compte de la pronominalització de manera aïllada de la resta de mecanismes referencials, sobretot de l'el·lipsi i de la cohesió lèxica.

Pel que fa als possessius de tercera persona, l'especificitat d'aquest tipus de marcant gramatical es troba en el fet que, com explica Brucart (2002: 1496), contribueix a "la identificació del referent del SN, atribuint-li una relació de possessió, dependència o pertinença" respecte al SN a què es refereix anàforicament (35).

(35) EL TIMBAL DE LLAUNA

És la història del menut *Oskar_i*, que rebutja el món fins al punt de no voler créixer més i protesta amb tanta força que *la seva_i* veu trenca els vidres.

No ens ocuparem de la discussió de l'adscripció categorial dels possessius.¹⁷ Tanmateix, cal que posem de manifest la relació que aquest marcant gramatical té amb els pronoms personals tòrics. En primer lloc, cal destacar el caràcter d'anàfores plenes de tots dos mecanismes, enfront de l'anàfora zero representada per l'el·lipsi; d'altra banda, tant els possessius com els pronoms personals manifesten flexió de persona i poden ser arguments (cfr. Brucart 2002: 1496-1497). En aquest sentit, els possessius són equivalents a pronoms personals tòrics en genitiu, si més no des del punt de vista teòric (la veu *d'Oskar* = *la seva* veu = la veu *d'ell*). D'altra banda, és molt interessant prendre en consideració la possibilitat que tenen aquests marcats d'alternar amb el datiu possessiu i amb l'adverbial *en* amb funció de complement de nom, en determinats contextos:¹⁸

- (36) a. En *Pere_i* no vindrà avui a treballar perquè es casa la *seua_i* filla
b. En *Pere_i* no vindrà avui a treballar perquè se *li_i* casa la filla

- (37) a. La *novel·la_i* ha quedat inacabada perquè s'ha mort el *seu_i* autor

¹⁷ Vegeu, en aquest sentit, Cuenca (1996: §5.5; 2003: 105-113) i la nota 11 del present capítol.

¹⁸ Cal tenir en compte, però, que la possibilitat d'alternança no implica una equivalència significativa, ja que tant els possessius com el pronom de datiu i l'adverbial *en* són sensibles a la jerarquia d'animacitat i a la jerarquia temàtica. En aquest sentit, l'ús del datiu possessiu implica una lectura d'element afectat que no té l'estructura amb determinant (cfr. Todolí 1998: 76-78; 2002: 1393-1394). Quant a les alternances del determinant possessiu amb l'adverbial en funció de complement de nom, cal remarcar que continua sent un tema controvertit de la gramàtica catalana (cfr. Solà 1994: 141-161; Todolí 2002: 1383-1388; Brucart 2002: 1502-1512, entre altres).

- b. La *novel·la_i* ha quedat inacabada perquè se *n_i*'ha mort l'autor

En els exemples (36a) i (37a) les entitats *Pere* i *novel·la* són represes per possessius, mentre que en (36b) la represa fòrica es efectuada pel pronom de datiu i en (37b) per l'adverbial *en*. No ens estendrem més, però, en aquesta qüestió.¹⁹

En conclusió, l'anàfora gramatical prototípica és aquella en què una unitat fonològicament plena, normalment un pronom, reprén una unitat lèxica antecedent que ha esdevingut assumpte del discurs. No obstant això, cal remarcar que, en el nivell de l'oració composta i, sobretot, en el nivell textual, la pronominalització conviu amb altres mecanismes de referència com l'el·lipsi i la cohesió lèxica, fonamentalment.

4.3.2. L'el·lipsi o anàfora zero

L'elisió és un mecanisme gramatical en què la referència es manté sense cap marca fonètica explícita.²⁰

Seguint Cuenca (2000a: 74), considerem l'elisió com un mecanisme d'economia discursiva que implica un pas més que el procés de pronominalització o, dit d'una altra manera, l'el·lipsi és una anàfora zero:

Cuando un elemento es conocido por el contexto lingüístico, puede pronominalizarse —manteniendo así sus características gramaticales mediante una forma más reducida— o elidirse —manteniendo sólo el significado sin repetición formal alguna Cuenca (2000a: 74).

¹⁹ Per als casos d'alternança del pronom adverbial *en* amb el possessiu, vegeu també Todolí (2006).

²⁰ Des de la perspectiva generativista, es considera que l'el·lipsi és un tipus de pronominalització i que l'elisió implica l'existència d'un pronom buit.

En (38) observem que el subjecte de la segona oració és recuperable a partir del de la primera, *el compositor Txaiovski*, i, en conseqüència, el podem elidir.

- (38) *El compositor Txaiovski_i és un home torturat que només troba la felicitat en la música. Ø_i Abandona la seva relació íntima amb el comte Txilovski [...]*

D'aquesta manera evitem la repetició innecessària d'un sintagma i contribuïm a l'economia discursiva.

No ens estendrem ara mateix en els diversos tractaments que ha rebut el fenomen de l'el·lipsi, des de perspectives lingüístiques diferents.²¹ Tanmateix, cal que remarquem que, des del punt de vista de la referència discursiva, ens interessen estrictament els casos d'el·lipsi gramatical que estan determinats per la necessitat sintàctica i estructural i pel principi de recuperabilitat, com explica Cuenca.

[...] hablamos de elipsis, en sentido estricto, siempre que haya una posición sintáctica identificable y necesaria en la estructura de la oración cuyo constituyente no aparece expresado, sino que es implícito. Su interpretación se realiza por remisión a un elemento presente en el contexto lingüístico y, por lo tanto, se trata de un procedimiento anafórico. En este sentido, sólo podremos hablar de elisión cuando se necesite un elemento y cuando éste sea *recuperable* contextualmente (Cuenca 2000a: 74).

Pel que fa a la recuperabilitat de l'antecedent, és interessant el punt de vista que adopten autors com Serra i Prunyonosa (2002: 2233), que consideren que "l'el·lipsi no és un mecanisme d'eliminació, sinó de restitució d'allò que interpreten els parlants en els enunciat". Des d'aquesta

²¹ Per a una aproximació a l'el·lipsi des de plantejaments oracionals pròxims al generativisme, vegeu Brucart (1987) i Hernanz (2002: 1028-1041). Cuenca (2000a: 74-78) i Vallduví (2002: 1272-1274), en canvi, ens ofereixen un tractament discursiu del fenomen. Podeu trobar una síntesi contrastada dels dos enfocaments en Ribera (2003: 67-72)

perspectiva, doncs, l'el·lipsi no és tant la supressió d'un element, sinó el procés mental de recuperar-lo.

Podem distingir dos grans tipus d'el·lipsi en funció de l'adscripció categorial de l'element buit: l'el·lipsi nominal (39) i l'el·lipsi verbal (40):²²

(39) [...] *Nina_i* veu com s'enfonsa tot el seu món i la seva salut mental empitjora tant que \emptyset_i acaba internada en un asil [...]

(40) [...] Aquesta relació porta Jacy als braços d'un noi més gran, i $\emptyset_{(= porta)}$ Duane a allistar-se a la guerra de Corea [...]

Cal precisar que, des de l'òptica discursiva, l'el·lipsi és un mecanisme referencial que alterna amb la pronominalització tònica i amb la cohesió lèxica, bàsicament. Pensem, per exemple, que les condicions d'ús dels pronoms personals forts en funció de subjecte en llengües de subjecte nul, com el català i l'espanyol, no es poden explicar sense tenir en compte les possibilitats alternatives d'elisió o de cohesió lèxica.²³

En aquest sentit, des del punt de vista de l'accessibilitat dels antecedents, els pronoms forts i la cohesió lèxica manifesten una certa distribució complementària amb l'el·lipsi. Els dos primers mecanismes són freqüents en contextos marcats, en què la competència entre referents discursius impedeix assenyalar la continuïtat del tòpics a través de l'elisió (41).

²² Ribera (2003: 72-79) explica, des d'un punt de vista discursiu, les diverses possibilitats que presenten tots dos tipus d'el·lipsi, tenint en compte, en part, les aportacions d'Hernanz (2002: 1028-1041), des d'una perspectiva més oracional i generativista.

²³ Rigau (1989: 199) estableix que l'ús dels pronoms tòpics de subjecte ve determinat per tres condicions pragmàtiques i discursives:

- a) La interpretació d'una el·lipsi seria ambigua discursivament, és a dir, el pronom serveix per a resoldre la competència entre diversos referents que són potencials antecedents del marcant de referència que funciona com a subjecte.
- b) El pronom s'usa per a recuperar un dels tòpics discursius.
- c) La posició ocupada pel pronom rep una interpretació emfàtica (buidament, focalització, estructures clivellades).

- (41) [...] *Miriam_i* comunicava el seu poder a *John_j* per mitjà de l'amor, però en deixar-lo d'estimar, *ell_j* [*John_j/∅_i?*] envelleix i va a trobar-se amb els seus predecessors en el mausoleu on descansen [...]

L'el·lipsi del subjecte, en canvi, es dona majoritàriament en contextos no marcats, en què no hi ha competència entre referents *i*, doncs, és possible assenyalar la continuïtat del tòpic mitjançant aquest mecanisme, que permet una recuperació inequívoca i màximament econòmica del referent (42).

- (42) *Alex Rogan_i* s'allotja en una caravana aparcada en un parc i li entusiasmen els jocs de vídeo. En particular \emptyset_i és el campió indiscutible del "Guerrer de les galàxies" [...]

Tanmateix, aquesta distribució complementària en funció de la competència entre referents discursius no és perfecta. En l'elecció del mecanisme de referència, hi intervenen altres factors com la prominència de l'antecedent (43), la distància textual entre les dues unitats relacionades per la referència (44) i, en el cas dels pronoms tòpics, la interpretació emfàtica del referent (45).

- (43) En una era glaciària del futur, *Essex_i*, un caçador de focs, torna a la civilització, juntament amb la seva_i companya Vivian, que està embarassada. A la ciutat, on \emptyset_i ja havia viscut abans i que ofereix un aspecte decrepit, \emptyset_i retroba el seu germà Franxa. Quan *Essex_i* és fora de casa hi ha un atemptat contra Franxa [...]
- (44) [...] *Francine_i* aconseguirà l'èxit com a cantant i artista de cine i Jimmy_j no ho podrà pair perquè no li arriba el reconeixement que considera que es mereix com a intèrpret

de jazz. La parella_{i+j} tindrà un fill, però les frustracions de Jimmy_j continuaran. *Ella*_i [*Francine*_i] és la vocalista de la banda en què Jimmy_j toca i la gran protagonista de l'èxit [...]

- (45) [...] Tots els nens són portats a la fi de la guerra a un lloc perquè es troben amb els seus pares, però Jim no reacciona ja que no reconeixia *sa mare*_i, encara que *ella*_i [??*sa mare*_i/* \emptyset _i] sí que ho fa.²⁴

En (43) es pot observar que les dues elisions del subjecte *Essex* no es poden explicar només per la continuïtat d'aquest tòpic: hi ha un altre referent, *Vivian*, que hi competeix en accessibilitat. L'elecció de l'el·lipsi com a mecanisme referencial ve determinada per la major prominència d'*Essex*, que és l'assumpte del discurs i es presenta gramaticalment com a subjecte, enfront de *Vivian*, que és un tòpic secundari marcat sintàcticament com a complement oblic. D'altra banda, la repetició lèxica d'*Essex* que segueix la segona elisió està en funció de la distància textual que separa el marcant de l'antecedent. Al seu torn, la distància textual és determinant en l'elecció del pronom tònic *ella* de (44), que podria alternar amb la repetició lèxica. Tanmateix, el pronom afegeix una lectura emfàtica de contrast que no es donaria si s'hagués recorregut a la repetició. En aquest sentit, l'exemple (45) mostra que, en contextos en què l'èmfasi és el factor determinant, si no l'únic, de l'elecció del mecanisme referencial, el pronom tònic és l'opció preferida.

Concloent aquest apartat, l'el·lipsi és un mecanisme gramatical de manteniment de la referència determinat pels principis d'exigència sintàctica i estructural i de recuperabilitat semàntica i referencial. Aquest mecanisme implica la reducció a zero del marcant de referència quan l'absència de competència entre entitats discursives permet l'omissió fonològica del tòpic inequívocament recuperable i, en aquest sentit, és un

²⁴ Exemple del nostre corpus d'aprenents.

procediment essencial d'economia discursiva. Tanmateix, la incidència d'altres factors que afecten l'accessibilitat dels antecedents, com la prominència de les entitats implicades en el discurs, la distància textual i els contextos emfàtics permet l'alternança d'aquest mecanisme referencial amb altres mecanismes, com la pronominalització tònica i la cohesió lèxica, bàsicament.

4.3.3. La dixi textual

Aquest mecanisme consisteix en la utilització d'un díctic espacial referit a un antecedent lingüístic, és a dir, amb un ús anafòric. L'exemple més significatiu de dixi textual és aquell en què hi ha coocurrència d'un demostratiu de primer grau (*aquest*) i un altre de segon o tercer grau (*aqueix/aquell*): *aquest* assenyala l'element més pròxim en el discurs previ i *aqueix/aquell* el més llunyà.

- (46) No he trobat ni *els llibres_i que buscava* ni *les referències_j que m'havies donat*. Crec que *aquestes (referències)_j* no són correctes i *aquells (llibres)_i* estan exhaurits

Cuenca (2000a: 28), a partir de l'anàlisi d'un fragment de l'obra de teatre *Cinco horas con Mario*, fa una descripció sintètica del fenomen, com a ús anafòric d'un díctic espacial i conclou:

Este uso particular de un deíctico espacial como si fuera anafórico, ya que presenta un antecedente en el contexto lingüístico, se denomina *deixis textual*

El procés cognitiu que possibilita l'ús endofòric de les marques díctiques espacials és de naturalesa metafòrica (cfr Cuenca i Ribera en premsa; Cuenca en premsa): els díctics espacials (demostratius i proformes locatives i neutres), com a tals, marquen proximitat o llunyania respecte a

l'espai d'enunciació (*ací/aquí*); com a díctics textuais, a partir de la metàfora EL TEXT ÉS UN ESPAI, assenyalen la proximitat o la llunyania textual d'un element del cotext previ, o la proximitat o llunyania amb què l'emissor percep el referent.

(47) Què es veu *allà*?

(48) Un home arriba a *La Maison_i*, un indret destinat a les persones desnonades per la medicina. *Allà_i* coneix una voluntària que es dedica a fer companyia als malalts terminals.

En la pregunta de (47), formulada per algú al seu receptor, assenyalant un objecte que es veu a l'horitzó, la proforma locativa de tercer grau *allà* indica la llunyania espacial del lloc assenyalat respecte al lloc que ocupen els dos interlocutors. Es tracta, doncs, d'un díctic espacial, ja que la referència locativa s'estableix respecte a l'espai d'enunciació. En (48), en canvi, la mateixa proforma ja no estableix llunyania respecte del lloc d'enunciació (la casa de l'escriptor que ha fet la sinopsi argumental d'aquesta pel·lícula, per exemple), sinó que aquest díctic té un antecedent discursiu, *La Maison*, al qual es refereix anafòricament, i és percebut o presentat per l'emissor com a llunyà. Ara la referència espacial ja no és pròpiament extratextual i la dixi s'interpreta respecte a la distància textual i/o perceptiva. Vegem-ne dos exemples més:

(49) [...] els ramaders no volen cedir ni un pam de terreny als grangers nouvinguts i s'agrupen en *una associació_i* que governa *Frank Canton*. Un membre d'*aquesta associació_i* és Billy Irvine, que s'ha tornat un home desencisat i alcohòlic.

(50)

LOS REBELDES DE SHANGAI

Chon Wang i Roy O'Bannon han de viatjar *al Londres*; *victorià* quan el pare del primer és assassinat. *Allà*; es trobaran amb una conspiració per matar la família reial.

En (49) el demostratiu de primer grau *aquesta* assenyala, d'una banda, la proximitat textual de l'antecedent *associació*, que ha aparegut en l'oració anterior (i és repetit com a nucli nominal del sintagma en el qual està el díctic), i, d'altra, la proximitat amb què l'emissor percep aquest referent. El procés que s'observa en (50) és una mica més complex, ja que la proforma *allà* no marca llunyania discursiva (l'antecedent *Londres* és textualment ben pròxim), sinó que l'emissor percep el referent com a ben llunyà respecte a si mateix i respecte a la procedència dels personatges de la pel·lícula (*Shangai*). En tant que mecanisme capaç d'assenyalar distància emocional o perceptiva, la dixi textual apareix, doncs, íntimament relacionada en seqüències narratives amb les nocions de punt de vista i empatia. En aquest sentit, la proforma *allà* de (50) manifesta el punt de vista dels personatges de la síntesi argumental i l'empatia de l'emissor amb aquests personatges. En altres paraules, l'emissor de la síntesi presenta el referent de la proforma des de l'òptica dels personatges.

Des del punt de vista de l'adscripció categorial, cal remarcar que els elements que marquen dixi textual pertanyen a dues categories gramaticals diferents: els demostratius *aquest/aquell* són especificadors nominals i, per tant, un tipus de determinant; les proformes locatives i les neutres, en canvi, equivalen a un sintagma preposicionals, a una clàusula o, fins i tot, a una unitat major i, en aquest sentit, es relacionen de manera directa amb els pronoms, tant des del punt de vista categorial com pel que fa al seu ús com a mecanismes de referència.

4.4. La cohesió lèxica: concepte i tipus

Partint de la proposta de Halliday i Hasan (1976), Cuenca (1998: 151) defineix la cohesió lèxica com a relació fòrica entre un element lèxic (B, marcant) referencialment dependent d'un altre element lèxic (A, antecedent). És a dir, es tracta d'un concepte que s'identifica amb la noció d'anàfora lèxica.

La cohesió lèxica és una relació de tipus fòric (l'element A i el B es troben tots dos al text), establerta entre dos o més elements lèxics (paraules o sintagmes) que presenten alguna mena de relació de significat

Il·lustrem aquesta definició amb alguns exemples.

- (51) [...] Per fer-ho necessita un *elixir_i*, *secret que està amagat en una cambra subterrània al desert egipci*. Hi ha un científic, Biederbeck, que també prepara una expedició per trobar *aquest elixir_i* per unes altres raons [...]
- (52) Dos amics viatgen a Austràlia per fer una entrega de *50.000 dòlars_i* enviats pel padrastre d'un d'ells, un mafiós. Però un cangur els pren la caçadora on porten *els diners_i*.
- (53) Essex, un caçador de foques [...] torna a *la civilització_i*, juntament amb la seva companya Vivian, que està embarassada. A *la ciutat_{j(<i)}*, on ja havia viscut abans i que ofereix un aspecte decrepít [...]

En els exemples anteriors observem que hi ha una sèrie de sintagmes nominals que es relacionen pel significat. En (51) el sintagma *aquest elixir* no té referència autònoma, ja que es relaciona discursivament amb el

sintagma anterior *un elixir secret que està amagat en una cambra subterrània al desert egipci*, que hi confereix la referència. De fet, la presència de l'especificador demostratiu és un indicador de la dependència referencial del segon sintagma respecte del primer. En (52) s'observa un procés semblant: el sintagma *els diners* reprèn el contingut referencial de l'antecedent *50.000 dòlars*. En tots dos casos hi ha, doncs, anàfores lèxiques d'identitat referencial. Tanmateix, la diferència evident entre (51) i (52) és que, en el primer cas, hi ha una repetició formal del nucli dels sintagmes nominals, mentre que en (52) aquestes unitats lèxiques són diferents. Pel que fa a (53), tot i que és més o menys evident que hi ha una relació de dependència anafòrica de *la ciutat* respecte de l'antecedent *la civilització*, no sols hi ha diferència formal entre les unitats lèxiques, sinó que els referents del marcant fòric i de l'antecedent també són diferents. En altres paraules, la relació anafòrica que s'estableix entre *la ciutat* i *la civilització* es basa només en la identitat de sentit.²⁵

D'acord amb aquesta perspectiva, Cuenca (1998) distingeix tres tipus de cohesió lèxica segons la relació que s'estableix entre aquests tres aspectes de les peces lèxiques, enteses com a signe lingüístic: la forma (el significat), el referent (l'entitat identificada per l'ús que fem del mot) i el sentit (el contingut semàntic).

Cuenca (1998) denomina *repetició* el tipus de cohesió lèxica que s'estableix per una identitat total (en forma, referent i sentit) de les unitats relacionades anafòricament, com en (54).

- (54) [...] Sarah entra en *el laberint*_i; acompanyada per Hoggle, un gnom rondinaire que, a canvi d'un braçalet de plàstic, s'ofereix a portar-la tan endins *del laberint*_i; com pugui [...]

²⁵ Observem que la definitud del sintagma *la ciutat*, que introdueix en el discurs un referent nou, no pot venir determinada per la clàusula de relatiu, que és explicativa, sinó que és una conseqüència de la relació fòrica que estableix amb *la civilització*, vehiculada pels coneixements enciclopèdics i estereotipats que permeten relacionar totes dues entitats. En aquest sentit, vegeu § 4.4.6.

Quan les dues unitats lèxiques coincideixen en referent i sentit, però tenen formes diferents, aquesta autora parla de *reiteració*.

- (55) George [...] troba una població menuda, els Eloi, i *els seus enemics_i* mortals, els militaritzats Morlocks, que viuen en coves fosques. Els Eloi estan indefensos, i el Viatger del Temps salva una simpàtica donzella Eloi, Weena, i els ensenya a fer servir el foc per controlar *els seus adversaris_i*.

Cuenca (1998) distingeix tres tipus de reiteració: la sinonímia, quan la relació que hi ha entre les dues unitats és d'equivalència (56a); la hiponímia/hiperonímia, quan entre l'antecedent i el marcant de l'anàfora lèxica hi ha una relació semàntica d'inclusió (56b) i la reiteració per nom general, quan el marcant de referència és un substantiu abstracte de contingut semàntic inespecífic (56c).

- (56) a. M'he comprat *un cotxe_i* nou, però *l'auto_i* no funciona bé
- b. M'he comprat *un cotxe_i* nou, però *el vehicle_i* no funciona bé
- c. [*Una dona ha tingut un accident i ha desaparegut sense deixar rastre*]_i. El marit s'ha quedat molt trasbalsat després d'*aquests fets_i*

En (56a) observem que *cotxe* i *auto* són sinònims, ja que són unitats lèxiques semànticament equivalents. En (56b) hi ha una relació d'inclusió entre les unitats lèxiques: l'hiperònim (*vehicle*) inclou l'hipònim (*cotxe*). D'altra banda, en (56c) el mot general *fets* és un substantiu abstracte que estableix una relació de referència amb el contingut predicatiu de la primera oració.

Com acabem de veure, els tipus de cohesió lèxica que Cuenca (1998) anomena repetició i reiteració impliquen anàfores lèxiques d'identitat referencial. En canvi, el tercer tipus de cohesió lèxica de la proposta d'aquesta autora, l'associació o col·locació, és correspon a grans trets amb la noció d'anàfora associativa o de sentit. L'associació és la relació que s'estableix entre unitats lèxiques relacionades només pel sentit, és a dir, tenen formes i referents diferents.

- (57) He comprat *un coche* nou, però *les rodes* estaven molt desgastades i *el fre de mà* no funcionava bé

Cuenca (1998) distingeix bàsicament dues classes de relació associativa: l'enciclopèdica, que s'observa clarament en els sintagmes de l'exemple anterior *les rodes* i *el fre de mà*, associats pel sentit a *un coche* i la de contrast, que pot ser de complementarietat (58a), antonímia (58b) o oposició relativa (58c).

- (58) a. En general, *les noies_i* es desenvolupen físicament abans que *els nois_j*
b. La llet m'agrada ni molt *freda* ni molt *calenta*
c. Els meus *fills* no recorden ja gairebé res dels meus *pares*

En (58a) hi ha dos termes complementaris que contrasten pel sentit. L'oposició que s'estableix entre els termes complementaris no és graduable: un individu ha de ser *noi* o *noia*, sense graus intermedis. Entre els antònims, en canvi, s'estableix una oposició graduable, com s'observa en (58b), on el termes *freda* i *calenta* representen els pols oposats d'una escala que admet diversos graus (*bullent*, *tèbia*, *congelada*, etc). Remarquem que l'ús del quantificador *molt* és possible pel caràcter graduable de l'oposició. En (58c)

tenim dos mots en oposició relativa. Observem en aquest sentit que un mateix individu pot ser *pare* i *fill* a la vegada.²⁶

En resum, combinant les distincions entre anàfora de referència i anàfora de sentit, d'una banda, i entre repetició, reiteració i associació, d'una altra, arribem als diferents tipus semàntics de cohesió lèxica, recollits en el següent quadre de Cuenca (2000a: 67).

a) Equivalencia referencial

identidad de referente, sentido i forma (repetición): *coche-coche*

identidad de referente i relación de sentido (reiteración):

relación de identidad: sinonímia: *coche-auto*

relación de inclusión: hiperonímia: *coche-vehículo*

hiponímia: *coche-monovolumen*

nombre general: *hechos*-“desaparición”

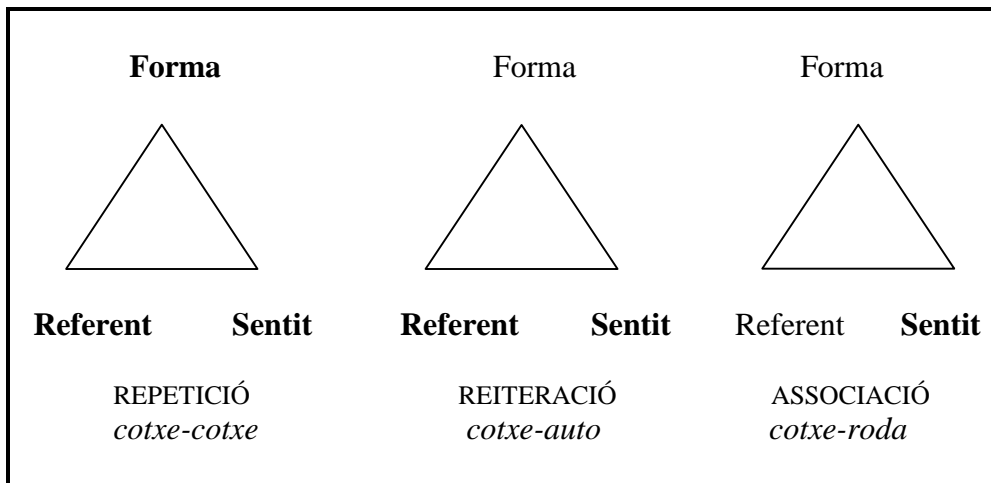
b) Relación de sentido (asociación)

de contraste: *desaparecer-recuperar*

enciclopèdica: *coche-ruedas, aparcar, etc.*

D'altra banda, l'esquema següent de Cuenca (1998: 152; 2000a: 67) mostra la diferència entre els tres tipus de cohesió lèxica.

²⁶ Cal que remarquem que la cohesió lèxica per associació de la proposta de Cuenca (1998, 2000a), que, en general, és explícitament deutora de la de Halliday i Hasan (1976), ha de ser sotmesa a les mateixes consideracions que hem fet adés, pel que fa a la *col·locació* d'aquest autors, sobre l'heterogeneïtat categorial de les unitats lèxiques considerades i en relació amb el concepte tradicional de referència. Vegeu § 4.2.

En negreta es marquen els components del signe lingüístic que estableixen la relació fòrica. Així, s'observa que la repetició és una relació de coincidència total, ja que els tres components del signe lingüístic (forma, referent i sentit) són idèntics en les dues unitats relacionades per la referència. La reiteració, en canvi, implica una relació de referent i de sentit, ja que la forma de les unitats lèxiques és diferent. Finalment, en l'associació les unitats lèxiques apareixen relacionades només pel sentit, ja que tenen formes i referents diferents.

4.4.1. La repetició

La repetició sembla, en una primera aproximació, el mecanisme més simple de cohesió lèxica, un fet ja assenyalat per Halliday i Hasan (1976: 282).

The most obvious type of lexical cohesion is that (...) where the same word is repeated and has the same referent in both occasions.

Com hem vist en la revisió general que he fet de la proposta, per a aquests autors, la repetició és un tipus més de "reiteration", un concepte que

inclou també els casos de reiteració de la proposta de Cuenca (1998). De fet, la idea de repetició subjacent en Halliday i Hasan (1976) és de repetició formal de la unitat lèxica referencialment no autònoma, amb independència que el tipus de relació sigui de coreferència (59a) o d'identitat de sentit (59b).

- (59) There's *a boy*_i climbing that tree
- a. *The boy*_i's going to fall if he doesn't take care
 - b. And there's *another boy*_{j(<i)} standing underneath

La concepció de Cuenca (1998), en canvi, és substancialment diferent, ja que el mecanisme de la repetició implica no sols una identitat formal i de sentit de les unitats lèxiques, sinó també la identitat referencial del marcant i de l'antecedent.

Per la nostra banda, adoptarem el criteri de Cuenca (1998) i considerarem la repetició com un mecanisme de cohesió lèxica substancialment diferent de la reiteració, perquè es tracta de dos tipus d'anàfora lèxica discursivament i cognitivament diferents, com ens ocuparem de demostrar. Per tant, d'acord amb el nostre criteri, només l'exemple (59a) és un cas de mecanisme referencial de repetició. L'exemple (59b), malgrat la repetició de la unitat lèxica, és, en principi, un cas d'anàfora associativa entre dues unitats textuais relacionades per la identitat formal i de sentit, els referents de les quals, però, contrasten i s'exclouen, des d'una perspectiva pragmàtica i cognitiva.

D'altra banda, cal afirmar que la simplicitat que Halliday i Hasan (1976: 282) atribueixen a la repetició és només aparent. Sembla cert que la repetició és l'anàfora lèxica d'identitat referencial més bàsica. L'alta freqüència del mecanisme en el discurs oral, generalment més espontani que l'escrit, i en les produccions textuais dels infants i dels aprenents apunta en aquesta direcció.

Pel que fa a la major freqüència de la repetició en la llengua oral, són molt rellevants les aportacions de Castellà (2004: 86), a partir de la comparació d'una mostra de cinc fragments de conversa informal, considerada el gènere prototípic de la llengua oral, cinc d'escrits acadèmics, representats prototípics de la llengua escrita expositiva, i cinc de classes magistrals, un gènere intermedi entre els altres dos “com a llengua oral formal expositiva monologada i planificada” (Castellà 2004: 51).²⁷ Aquest autor mesura la variació lèxica i la repetició en els tres gèneres que integren el seu corpus, i els resultats demostren que la repetició és major en la conversa informal que en la prosa acadèmica escrita, mentre que obté uns valors intermedis en el gènere de la classe magistral.²⁸ Cal que tinguem en compte, però, que la variable *repetició* que mesura Castellà (2004) no es limita a la repetició com a procés anafòric d'identitat referencial, sinó que considera tots els tipus de repetició formal d'unitats discursives, en general, nominals i no nominals. Per tant, les dades de Castellà (2004) inclouen la repetició com a mecanisme de cohesió lèxica, però no s'hi limiten. No obstant això, és molt interessant tenir en compte les remarques que fa aquest autor sobre la relació entre discurs oral i repetició, a partir de diversos estudis que mostren perspectives enfrontades.²⁹

[...] ha estat afirmat per diversos autors que els discursos orals són, en general, més redundants informativament que els discursos escrits [...] n'hi ha d'altres que plantegen [la repetició] com una forma d'organització típica de la llengua oral [...] La repetició d'un mot pot ser causada per una indecisió del parlant i llavors forma part dels fenòmens associats a la producció *on-line*, o bé pot ser un recurs de

²⁷ Vegeu Castellà (2004: 51-55) per a una descripció detallada del corpus que utilitza aquest autor.

²⁸ El mètode de mesura de les variables *repetició* i *variació lèxica* consisteix a calcular les proporcions inverses que resulten de relacionar la suma del nombre total de mots d'un text, comptant-hi les repeticions (*tokens*), i la suma del nombre de mots sense comptar-les-hi (*types*). La proporció *type/token* mesura la variació, mentre que la proporció *token/type* mesura la repetició. Vegeu Castellà (2004: 85-86).

²⁹ Vegeu Castellà (2004: 84-85) i la bibliografia que s'hi cita.

cohesió textual al servei de la progressió informativa del text (Castellà 2004: 84-85).

Pel que fa a la repetició com a fenomen cohesiu, Castellà (2004: 85) destaca el treball de Tannen (1987), que considera que és un mecanisme prototípic del discurs oral.

D. Tannen [...] ha postulat que el major nombre de repeticions en la llengua oral no s'ha d'atribuir a una "pobresa lèxica", sinó que constitueix una manera particular de fer avançar la informació i de mantenir la cohesió en el discurs oral (Castellà 2004: 85).³⁰

Quant a les produccions textuais dels aprenents, ens farem ressó del treball de Baixauli (2004), encara que no s'ocupa de l'aprenentatge, sinó del procés d'adquisició de les habilitats narratives en produccions orals d'infants d'edats compreses entre quatre i nou anys.³¹ Pel que fa a la cohesió referencial i, concretament a la cohesió lèxica, aquest treball no compara les freqüències d'ús de la repetició enfront de la reiteració en les narracions dels infants dels diversos grups d'edat que n'integren el corpus. Tanmateix, les

³⁰ Cal que tinguem en compte que Tannen (1987) tampoc no s'ocupa exclusivament de la repetició en el sentit que adoptem en el nostre treball, és a dir, com a mecanisme coreferencial de cohesió lèxica. Tannen (1987) tipifica com a *repetició* qualsevol tipus de repetició formal que es doni en el discurs, tant si es tracta de repeticions lèxiques del referent discursiu (i), el nostre cas, com si són repeticions formals d'estructures, amb represa gramatical del referent (ii) o sense (iii).

- (i) [...] "there's a person over there, falling down." [...] And *that person* was me
- (ii) [...] *And he knows Spanish, and he knows French, and he knows English, and he knows German, and he is a gentleman*
- (iii) SALLY I *don't drink wine*
DAVID She *doesn't drink wine*
STEVE Sally *doesn't drink wine*

En qualsevol cas, aquesta autora considera que la repetició, referencial o formal, constitueix un mecanisme prototípic de cohesió del discurs oral. En aquest sentit, caldria determinar en quina mesura la repetició formal no referencial contribueix a la cohesió textual. Una tasca que se'n surt dels límits del nostre treball.

³¹ El corpus d'aquesta autora consisteix en les narracions orals de setanta nens obtingudes a partir de les imatges de la pel·lícula *Frog goes to dinner* i la posterior interacció conversacional amb un interlocutor adult.

dades absolutes sobre repetició i sobre reiteració de Baixauli (2004) mostren el predomini de la repetició en tots els grups d'edat (vegeu Baixauli 2004: 229-232). En aquest sentit, l'autora remarca que tant la sinonímia com les relacions inclusives constitueixen un mecanisme “más productivo con la edad, lo que, por otra parte, resulta lógico debido al aumento del repertorio léxico infantil” (Baixauli 2004: 230). Contrastarem les dades de Baixauli (2004), ni que sigui de manera qualitativa, amb les que ens proporcionï l'anàlisi del nostre corpus d'aprenents.

Acabem de veure que la repetició constitueix el mecanisme bàsic de cohesió lèxica dels discursos orals espontanis i/o poc elaborats. Tanmateix, en relació amb el discurs escrit, sobretot en gèneres formals, que requereixen una major elaboració, la possibilitat o la impossibilitat de recórrer a la repetició depèn de la interacció de diversos condicionaments estructurals, discursius i cognitius que compliquen el procés.

Des del punt de vista estructural, ja hem remarcat en el capítol tercer d'aquest treball que la noció de cohesió lèxica (i, per tant, d'anàfora lèxica per repetició) dins de l'àmbit oracional entra en conflicte amb el principi C de la teoria del lligam. D'altra banda, els intents d'autores com Rigau (1981) i Todolí (2002) per identificar els límits discursius en què és possible la repetició, en contrast amb la pronominalització i l'el·lipsi, amb els límits estructurals de l'oració s'han d'encarar amb contraexemples de produccions reals en què és possible la repetició intraoracional.³²

- (60) [...] a la Terra, apareix un clònic d'*Alex_i* que pretén ocupar el seu lloc, però a Maggie, l'amiga d'*Alex_i* [seua_i/d'ell_i], li estranya el comportament del seu company [...]

³² Les dades sobre la repetició intraoracional que ens ha proporcionat la nostra recerca prèvia al present treball (3,5% enfront del 96,5% de repetició extraoracional) no invaliden el caràcter de principi general de la determinació estructural de Rigau (1981) i de Todolí (2002) sobre la pronominalització/repetició. Tanmateix, sí que ens permeten afirmar que no és possible establir aquest principi estructural com a llei (cfr. Ribera 2003: § 3.5).

- (61) [...] *Claire_i* i *Russell_j* s'enamoren, mentre que Alex, que havia estat durant tres anys el company de *Claire_i* [*seu_{i;j}/d'ella_i*], decideix acceptar un lloc al diari de Nova York [...]
- (62) [...] L'amo, un immigrant grec anomenat *Nick_i*, li ofereix una feina i *Frank_j* decideix acceptar-la després d'haver clavat una ullada a Cora, l'atractiva esposa de *Nick_i* [*seua_j/ell_j*]* [...]

Observem que en els tres exemples anteriors hi ha cohesió lèxica intraoracional i que aquest mecanisme referencial és el que resulta més natural. En (60) les anàfores gramaticals amb determinant possessiu o pronom tònic són alternatives possibles textualment acceptables; tanmateix, en el cas del possessiu, l'ocurrència formal prèvia i subsegüent d'aquesta unitat gramatical fa la tria poc recomanable. En (61), en canvi, el recurs a aquests marcats gramaticals és clarament problemàtic. D'una banda, el possessiu, en tant que especificador nominal, provocaria ambigüïtat referencial entre els antecedents potencials *Claire* i *Russell*, per la impossibilitat d'establir la concordança amb l'antecedent femení (*Claire*), ja que obligatòriament hauria de concordar amb el nucli nominal (*company*) del sintagma de què és constituent. D'altra banda, el recurs al pronom tònic *ella* activaria una lectura emfàtica contrastiva (el company de *Claire*, no de *Russell*) que provocaria una certa incoherència. Pel que fa a (62), tant el possessiu com el pronom tònic podrien ser gramaticalment admissibles, però la lectura referencial més probable que resultaria d'aquesta opció (*seua/ell = Frank*) seria incoherent.

Així doncs, és ben clar que, en exemples com aquests, hi intervenen condicionaments estructurals i discursius no relacionats amb els límits oracionals sinó amb l'accessibilitat dels antecedents, com ara, el grau de cohesió que s'estableix entre les estructures on s'insereixen les unitats lèxiques coreferencials. En altres paraules, el factor que determina que la repetició sigui el mecanisme referencial més adequat o menys problemàtic

dels exemples anteriors és el fet que el marcant de cohesió lèxica intraoracional aparegui en estructures aposicionals, bé es tracti d'aposicions nominals, com (60) i (62), o de clàusules de relatiu explicatives (61). D'altra banda, cal considerar que el condicionament de la distància textual entre el marcant i l'antecedent també hi incideix, tot i que, en els exemples que acabem d'analitzar, aquest condicionament se'ns presenta com a secundari.

En aquest sentit, els treballs de Givón (1983a) sobre la continuïtat dels tòpics i la teoria de l'accessibilitat d'Ariel (1988, 1990, 1996) ens permeten de donar compte de la repetició des d'una perspectiva discursiva i cognitiva (vegeu el resum que hem fet d'aquests treballs en § 3.4.2 i § 3.5.1, respectivament). Discursivament, la repetició té la funció fonamental de convertir en tema nou un sintagma nominal que pertanyia a la part remàtica de l'oració (63) o de recuperar com a tema o tòpic textual referents que havien deixat de ser-ho (64):

(63) Jake Scully [...] Durant una de les seves observacions descobreix *un indi_i* que roba unes joies. L'endemà veu com *l'indi_i* segueix la veïna [...]

(64) *El compositor Txaiovski_i* és un home torturat que només troba la felicitat en la música. Abandona la seva relació íntima amb el comte Txiluvski i es casa amb *Nina Milukova_j* *Nina_j* veu com s'enfonsa tot el seu món i la seva salut mental empitjora tant que acaba internada en un asil. *Txaiovski_i* es recupera en una casa de camp de madame Von Merk [...]

En (63) la repetició del substantiu *indi*, identificat com a informació coneguda per l'article determinat, estableix aquest referent com a nou tòpic, substituint el tòpic anterior *Jake Scully* en aquesta funció discursiva. Aquest mateix paper té la repetició parcial del nom propi *Nina Milukova* en (64). D'altra banda, en aquest mateix exemple, la repetició parcial del sintagma *el*

compositor Txaikovski, mitjançant el nom propi anafòric, recupera aquesta entitat com a tòpic, ja que aquesta funció discursiva havia passat abans al referent *Nina*. Des d'aquesta perspectiva, la repetició és, doncs, una marca de la discontinuïtat dels tòpics, enfront dels marcants gramaticals, que assenyalen continuïtat.

En altres ocasions, però, la repetició es veu induïda per l'elevada presència de referents que competeixen en accessibilitat i és, per tant, un mecanisme per a resoldre l'ambigüïtat que produiria l'ús d'un marcant gramatical.

- (65) a. [...] *Miriam_i*, que viu des de fa 300 anys amb *John Blaylock_j*, queda fascinada per la intervenció de *Sarah_k*.
Miriam_i comunicava el *seu_i* poder a *John_j* [...]
- b. *[...] *Miriam_i*, que viu des de fa 300 anys amb *John Blaylock_j*, queda fascinada per la intervenció de *Sarah_k*.
 $\emptyset_{i/j/k?}$ $li_{i/j/k?}$ comunicava el *seu_{i/j/k?}* poder [...]

Observem que en (65a) les dues repeticions de la segona oració, *Miriam* i *John*, cohesionen el text fins al punt que són mecanismes clau per a la comprensió del fragment, per l'elevada presència de referents (tres entitats [+ animat] [+ humà] en només una oració). Aquesta comprensió es fa absolutament impossible si substituïm les unitats lèxiques per anàfores gramaticals plenes o per el·lipsis, com en (65b).

Una altra raó per a repetir una unitat lèxica és que la distància textual s'hagi fet tan gran que el referent ja no sigui accessible, com en l'exemple següent, on es repeteix el nom propi *Londres* al principi i al final del text.

(66)

L'HOME ELEFANT

Durant l'època victoriana, Frederick Treves, un cirurgià famós de *Londres*_i, descobreix en una atracció de fira l'"home elefant", un desgraciat a qui una malaltia havia hipertrofiat i deformat horriblement la cara. Treves s'adona que aquell ser, que en realitat es diu John Merrick, no és cap idiota com la gent creu, sinó que té una gran sensibilitat i intel·ligència. Com que Merrick pateix bronquitis aguda, Treves l'arrabassa de les mans del seu "propietari"₄, el borratxo Bytes, que el maltractava. Però Bytes no es resigna a perdre la seva font d'ingressos i segresta Merrick per endur-se'l a Bèlgica, on l'explota com un animal durant dos anys. Ajudat per uns nans, Merrick aconsegueix fugir i tornar a *Londres*_i.

El recurs continuat a la repetició quan hi ha poca distància entre els elements relacionats per la referència no és, en general, aconsellable, ja que produeix monotonia i és signe de poc domini dels principis de la llengua formal, i, en especial, de l'escrita. En aquest sentit, com afirma Castellà (1992: 166), "les convencions relatives a l'elegància d'estil en redacció rebutgen la repetició reiterada de mots", que ha d'alternar amb els mecanismes gramaticals i amb la cohesió lèxica per reiteració. Notem el contrast que s'estableix entre (67) i la versió (68) que hem fet d'aquest fragment de la pel·lícula *La passió de viure*, on hem substituït els marcats gramaticals per repeticions.

(67)

El compositor Txaikovski_i és un home torturat que_i només troba la felicitat en la música. Ø_i Abandona la seva_i relació íntima amb el comte Txilovski quan madame Von Merk_j li_i ofereix el seu_j mecenatge, i es casa amb Nina Milukova_k, una noia apassionada i neuròtica. Com que Ø_i no pot satisfer les demandes afectives de Nina_k, ell_i viu la tensió_l creixent que_i el_i porta a un intent de suïcidi i a una crisi nerviosa.

(68)

*El compositor Txaikovski_i és un home torturat i ?l'home_i només troba la felicitat en la música. Txaikovski_i abandona la relació íntima de *Txaikovski_i amb el comte Txiluvski quan madame Von Merk_j ofereix a *Txaikovski_i el mecenatge de *madame Von Merk_i, i es casa amb Nina Milukova_k, una noia apassionada i neuròtica. Com que Txaikovski_i no pot satisfer les demandes afectives de Nina_k, *Txaikovski_i viu una tensió_l creixent i aquesta tensió/?la tensió_l porta *Txaikovski_i a un intent de suïcidi i a una crisi nerviosa.*

En (68) observem que la repetició lèxica continuada dels referents produeix monotonia i estranyesa. A més, hi ha també un cert grau d'agramaticalitat i incoherència que cal relacionar, d'una banda, amb els límits estructurals de la pronominalització de Rigau (1981). D'altra banda, no hi intervé cap dels factors discursius (discontinuitat dels tòpics) o d'accessibilitat (disminució de la prominència dels antecedents, competència entre referents, disminució del grau de cohesió) que podrien cancel·lar els límits estructurals de la pronominalització obligatòria i, en conseqüència, fer possible la repetició intraoracional, és a dir, en una distància textual curta.³³ Això no obstant, en (68) hi ha dos casos de repetició en l'àmbit de l'oració composta que podrien resultar acceptables, sense que hi intervinguin els factors discursius i d'accessibilitat adés esmentats, tot i que ens plantegen problemes. Els tornem a reproduir en (69).

(69) a. *El compositor Txaikovski_i és un home torturat i ?l'home_i només troba la felicitat en la música*

³³ Observem que arribem a les mateixes conclusions si apliquem la teoria pragmàtica neogriceana, ja que aquestes repeticions contravenen el principi I de Levinson (1987, 1991) i no es dona cap de les restriccions establertes per Huang (1991, 1994, 2000) que podrien cancel·lar l'aplicació dels principis. Vegeu § 3.3.

- b. [...] viu *una tensió*_i creixent i *aquesta tensió*/*la tensió*_i porta Txaikovski a un intent de suïcidi i a una crisi nerviosa

En (69a) no hi ha en realitat repetició referencial, ja que la primera ocurrència del mot *home* es produeix en un sintagma nominal que funciona com a atribut caracteritzador. En altres paraules, la relació referencial s'estableix més aviat entre el marcant fòric *l'home* i l'antecedent *el compositor Txaikovski*. En aquest sentit, podríem tractar-lo com un cas de reiteració hiperonímica, no de repetició, i concloure, doncs, que la manca d'identitat formal activaria la possibilitat de cohesió lèxica, tot i que en (69a) l'acceptabilitat d'aquesta solució fóra problemàtica. En canvi, (69b) sí que és un cas clar de repetició, en què sembla que el marcant lèxic amb especificador demostratiu és factible, mentre que amb article definit el resultat és més que dubtós. En aquest sentit, sembla que els contextos sintàctics i els tipus sintagmàtics de repetició també condicionen el recurs al mecanisme. Ens ocuparem de casos com el de (69a) en l'apartat següent. Pel que fa a exemples com els de (69b), els tractarem en els capítols d'anàlisi del corpus, quan ens ocupem de la dixi textual.³⁴

En resum, la repetició és un mecanisme de cohesió referencial que implica la identitat de forma, referent i sentit entre les unitats lèxiques relacionades per la referència. Tot i que aparentment sembla el mecanisme més simple de cohesió lèxica, com es palesa per la freqüència que té en el discurs oral espontani i en les produccions dels infants i dels aprenents, el recurs a la repetició està determinat per factors estructurals (els límits oracionals), discursius (la continuïtat dels tòpics) i cognitius (l'accessibilitat dels antecedents) que interactuen i dificulten el procés.

³⁴ Avançarem, però, que, d'acord amb Strauss (2002, el sintagma amb demostratiu és possible perquè marcaria l'entitat a què es refereix com a altament focal ('high-focus'). En canvi, el sintagma definit només efectua la identificació del referent i resultaria clarament prolix, ja que l'operació es pot resoldre fàcilment mitjançant la clàusula de relatiu, la solució adoptada per l'escriptor expert.

4.4.2. La reiteració: la sinonímia

El mecanisme de la reiteració lèxica es produeix “quan no hi ha identitat de forma (tenim paraules diferents), però sí de contingut (remeten al mateix significat i a un referent igual o molt relacionat)” (Cuenca 1998: 152). Discursivament, es tracta d’un mecanisme que contribueix al manteniment dels referents, evitant la repetició innecessària d’unitats lèxiques, com s’observa en l’exemple següent de Cuenca (2000a: 66).

(70) [Compramos *un coche*_i nuevo a finales del mes de abril. *El auto*_i era un monovolumen con llantas de aleación, tracción en las cuatro ruedas y frenos ABS. Dejamos aparcado *el monovolumen*_i durante treinta minutos y, cuando volvimos, *el coche*_i había desaparecido]_j. Inmediatamente, fuimos a la comisaría más cercana a denunciar *los hechos*_j. Dos días más tarde, la policía daba parte de la recuperación del *vehículo*_i.

En (70) hi ha cinc sintagmes nominals que depenen referencialment d’un antecedent discursiu. D’una banda, *el auto* remet al sintagma *un coche*; al seu torn, *el monovolumen* té l’antecedent en el sintagma *el auto* i actua com a antecedent de la segona ocurrència *del coche*, que és reiterat al final del text per *el vehículo*. Per últim, *los hechos* adquireixen referència i sentit en relació a les dues oracions anteriors.

Segons la relació semàntica que s’estableix entre els mots, Cuenca (1998: 152) determina que la reiteració pot ser de tres tipus:

a) sinonímia: la relació és d’equivalència entre mots, com entre *cotxe-auto*;

- b) hiperonímia-hiponímia: hi ha una relació d'inclusió, de manera que l'hiperònim inclou l'hipònim. És el cas de *vehicle* (hiperònim)-*auto* (hipònim);
- c) mot general: són substantius abstractes que es refereixen a antecedents complexos, com en *los hechos* de (70).

Volem remarcar que la reiteració, com a mecanisme per a evitar la repetició, no és només una qüestió d'estil, sinó que és essencial per a la bona formació dels textos, com s'observa en la versió (71) de l'exemple de Cuenca (2000a: 66), on hem substituït el sinònim *auto*, l'hiperònim *vehículo*, l'hipònim *monovolumen* i el mot general *hechos* per repeticions (fent, evidentment, els canvis pertinents perquè el text continuï sent gramatical):

- (71) [Compramos *un coche_i* nuevo a finales del mes de abril. *El coche_i* era un monovolumen con llantas de aleación, tracción en las cuatro ruedas y frenos ABS. Dejamos aparcado *el cotxe_i* durante treinta minutos y, cuando volvimos, *?el coche_i* había desaparecido]j. Inmediatamente, fuimos a la comisaría más cercana a denunciar que [*hávamos comprado un coche nuevo a finales del mes de abril, que el coche era un monovolumen con llantas de aleación, tracción en las cuatro ruedas y frenos ABS, que hávamos dejado aparcado el cotxe durante treinta minutos y, cuando volvimos, el coche había desaparecido*]j. Dos días más tarde, la policía daba parte de la recuperación *del coche*.

Observem que, d'una banda, la constant repetició del sintagma *el coche* produeix monotonia i estranyesa, ja que no es dóna cap dels condicionaments estructurals, discursius i d'accessibilitat, adés discutits, que farien possible la repetició. D'altra banda, la substitució del nom

general *los hechos* pel fragment textual al qual es refereix només seria possible si entenem el fragment com a discurs indirecte, és a dir, com a reproducció de les paraules literals de la denúncia. I, així i tot, resultaria estrany i poc coherent.

En aquest sentit, cal afirmar que el recurs als diversos mecanismes de reiteració és, doncs, fonamental per a la bona formació dels textos i constitueix un bon indicador del nivell de competència lèxica i discursiva de l'emissor.

Pel que fa a la possibilitat de reiteració intraoracional, sembla que hi intervenen factors estructurals i cognitius. D'una banda, és possible quan les dues unitats lèxiques es troben en nivells estructurals diferents (72), però la veiem com a molt problemàtica si el marcant i l'antecedent es troben en el mateix nivell estructural, com en l'exemple (69a) anterior, que tornem a reproduir com a (73).

(72) Leo Kessler és un jove nord-americà d'ascendència alemanya que, poc després d'acabada la Segona Guerra Mundial, arriba a *Alemanya_i* per conèixer *el país_i del seu pare* [**Alemanya_i*]

(73) *El compositor Txaiovski_i és un home torturat* i ?*l'home_i* només troba la felicitat en la música

D'altra banda, observem que en (72) la repetició és inviable i que el factor que activa la reiteració no és només estructural: la recategorització cognitiva del referent que implica l'hiperònim *país* fa possible la represa de l'entitat, que seria inacceptable mitjançant la repetició del nom propi.

Pel que fa a la sinonímia, la noció clàssica implica una relació d'identitat semàntica entre unitats lèxiques, com en l'exemple anterior de Cuenca (2000a: 66) entre els mots *coche* i *auto*, o en (74), entre els substantius *conductor* i *xofer*.

- (74) Quan va pujar al taxi, va reconèixer immediatament *el conductor_i*. *El xofer_i* era un amic seu de la infantesa.

Des del punt de vista de la cohesió lèxica, si dos mots són sinònims han de ser discursivament coreferencials i intercanviables. En aquest sentit, és ben clar que, en l'exemple anterior, *xofer* pot aparèixer en el lloc de l'antecedent *conductor*, i que la relació és reversible. Seguint aquesta lògica, Espinal i Mateu (2002:116) consideren la sinonímia com una relació d'*hiponímia simètrica*, és a dir, una relació semàntica d'implicació biunívoca, en la qual la veritat de l'enunciat (75a) implica la veritat de (75b), i a l'inrevés.

- (75) a. Ell és *conductor*
b. Ell és *xofer*

Tot i això, l'ús real ens proporciona nombrosos exemples en què dues unitats lèxiques coreferencials només són equivalents en el context discursiu concret (76).

- (76) [...] Durant una de les seves observacions descobreix *un indi_i* que roba unes joies [...] Jake el persegueix [...] i *el lladre_i* se li escapa [...]

Observem que en (76) el sintagma *el lladre* estableix una relació d'equivalència amb l'antecedent *un indi*, sobre el qual s'ha predicat *que roba unes joies* i amb el qual és coreferent. És, doncs, el context discursiu allò que permet d'establir la relació de cohesió lèxica *indi = lladre*.

És ben clar, doncs, que, en casos com els de (76), la relació d'implicació biunívoca de què parlen Espinal i Mateu (2002) no es pot establir. En aquest sentit, és rellevant, des de la perspectiva de la cohesió lèxica, diferenciar dos tipus diferents de sinonímia: la lèxica i la discursiva.

4.4.2.1. *La sinonímia lèxica*

Lyons (1995: 61 *apud* Espinal i Mateu 2002: 117) considera que dues expressions són absolutament sinònimes només si compleixen les tres condicions següents:

- a) tots els seus significats són idèntics;
- b) són sinònimes en tots els contextos;
- c) són semànticament equivalents, tant pel que fa al significat descriptiu com al no descriptiu, és a dir, han de tenir també les mateixes connotacions.

Des d'aquesta perspectiva, la major part dels sinònims ho són només parcialment, perquè no compleixen les tres condicions. Es tracta, evidentment, d'una visió descontextualitzada o, si es vol, no textual, de la sinonímia, que cal revisar per a una aplicació coherent del concepte.

En efecte, si ens fixem en les dues parelles de sinònims *cotxe-auto/conductor-xofer*, observem que la tercera condició de Lyons (1995) queda en suspens, ja que, pel que fa a la primera parella, el mot *auto* té una cert matís arcaïtzant, i, quant a la segona, el substantiu *xofer* és un gal·licisme. En aquest sentit, Espinal i Mateu (2002: 117) assenyalen que moltes vegades la causa de la sinonímia parcial és la coexistència de parelles de paraules natives i foranes, mots cultes i barbarismes, de geosinònims (p. ex. *noia/xica/al·lota*), o de termes corresponents a registres diferents de la llengua (p. ex. *automòbil/cotxe/carro/buga*).

Des d'una perspectiva semblant a la d'Espinal i Mateu (2002), Cruse (2004: 154-157) distingeix tres tipus de sinonímia: sinonímia absoluta, sinonímia proposicional i quasi-sinonímia.

Pel que fa a la sinonímia absoluta, Cruse (2004: § 8.2.3.1) considera que és una relació entre unitats lèxiques “which are equally normal in all

contexts” (Cruse 2004: 154). Els paral·lelismes entre el concepte de sinonímia absoluta de Cruse (2004) i la noció de sinonímia de Lyons (1995), que hem discutit adés, són evidents. De fet, Cruse (2004: 154-155) remarca que “this is a very severe requirement, and few pairs, if any, qualify [for this notion] [...] only one differentiating context is needed to disqualify a pair of words as absolute synonyms”. En conseqüència, l'autor afirma que la utilitat de la noció de sinonímia absoluta “lies uniquely in its status as a reference point on a putative scale of synonymity” (Cruse 2004: 155).

Quant a la sinonímia proposicional, Cruse (2004: § 8.2.3.2) la defineix en termes lògics com a relació d'identitat entre dues unitats lèxiques que poden commutar-se en una proposició sense que les condicions de veritat es vegin alterades, com en la relació entre *violin* i *fiddle* de ().³⁵

- (77) a. John bought a *violin*
b. John bought a *fiddle*

Segons Cruse (2004: 155), les diferències entre els sinònims proposicionals són més aviat pragmàtiques que no semàntiques. En altres paraules, es tracta bàsicament de diferències de significat connotatiu, de nivell estilístic o derivades de l'univers discursiu pressuposat per l'enunciat.

Differences in the meanings of propositional synonyms, by definition, necessarily involved one or more aspects of non-propositional meaning, the most important being (i) differences in expressive meaning, (ii) differences of stylistic level (on the colloquial-formal dimension), and (iii) differences of presupposed field of discourse (Cruse 2004: 155).

Així, pel que fa a la parella *violin-fiddle*, l'autor explica que la diferència “depends on certain characteristics of the speaker” (Cruse 2004: 155): si l'emissor és, diguem-ne, aliè a la cultura violinística, *fiddle* és un terme més col·loquial (i, fins i tot, amb connotacions jocosos) que *violin*; en canvi, el

³⁵ Exemple de Cruse (2004: 155).

primer terme seria el més neutre en una conversa entre professionals del violí, mentre que el segon s'usaria principalment en la comunicació amb no especialistes.

Pel que fa als quasi-sinònims, Cruse (2004: 157) estableix que les diferències entre aquestes unitats lèxiques “must be either minor, or backgrounded, or both”. Cruse (2004: 157) considera que són “minor” les diferències semàntiques derivades dels factors següents:

- a) diferències de grau entre termes adjacents en una escala: *fog-mist, big-huge*;
- b) diferències ocasionades per l'especialització modal d'alguns verbs: *amble-stroll, drink-quaff*;
- c) distincions aspectuals: *calm-placid* (estat vs. disposició);
- d) diferències de centre prototípic: *brave* (qualitat prototípicament física)-*corageous* (qualitat prototípicament intel·lectual o moral).

D'altra banda, Cruse (2004: 157) considera “backgrounded” les diferències entre termes com *pretty*, que prototípicament s'aplica a un referent femení, i *handsome*, que pressuposa un referent masculí.

Resumint, les precisions d'Espinal i Mateu (2002) i Cruse (2004) sobre la noció de sinonímia són ben útils com a tipificadores de les relacions equatives que es poden establir en el nivell lexicosemàntic. Tanmateix, des del punt de vista textual, aquestes relacions tan sols constitueixen una part, important però insuficient, de les relacions equatives que s'estableixen en el discurs i, sobretot, a través del discurs.

En altres paraules, la concepció clàssica de la sinonímia com a relació semàntica d'identitat entre unitats lèxiques, tot i que útil, sols pot ser operativa per a l'anàlisi discursiva de la cohesió referencial si s'amplia per a encabir les relacions entre entitats coreferencials en el context pragmàtic i discursiu. En aquest sentit, enfront de la categoria de la sinonímia lèxica, on

volem encabir els exemples anteriors d'Espinal i Mateu (2002) i de Cruse (2004), postulem la noció de sinonímia discursiva.

4.4.2.2. *La sinonímia discursiva*

A diferència de la sinonímia lèxica, la sinonímia discursiva s'activa en el nivell textual. En aquest sentit, cal parlar de sinonímia discursiva quan les unitats lèxiques estableixen una relació d'equivalència només en un context discursiu determinat.

- (78) [...] La felicitat familiar s'acaba quan *uns gàngsters_i* segresten *la dona_j* i *la nena_k* [...] Michael [...] col·labora amb la policia per posar una trampa *als segrestadors_i*. L'operació acaba amb la mort dels segrestadors i *les ostatges_{j+k}*.

L'exemple (78) ens mostra de manera clara què és la sinonímia discursiva: les parelles d'unitats lèxiques *gàngsters-segrestadors* i *dona-ostatge/nena-ostatge* són sinònimes només en aquest context discursiu, on s'explica que hi ha un *segrest* i, per tant, *uns segrestadors*, que són *gàngsters*, i unes *ostatges* que són una *dona* i una *nena*. En realitat, l'equivalència s'estableix per la identitat entre els referents de les unitats relacionades per la cohesió lèxica. Tanmateix, no podem considerar que hi ha ni repetició ni tampoc una relació d'inclusió (hiperonímia/hiponímia), per la qual cosa creiem que cal parlar de sinonímia, però d'una sinonímia que s'activa en el nivell discursiu, en el qual Lundquist (2000) situa el coneixement textual com a complementari del coneixement lingüístic (de sintaxi i semàntica) i del coneixement del món (enciclopèdic).

4.4.3. La reiteració: les relacions inclusives

Les relacions inclusives s'estableixen entre dos mots, un dels quals té un abast més ampli o és superordinat (hiperònim) i l'altre té un abast més concret o és subordinat (hipònim). L'hiperònim inclou l'hipònim, de manera que aquest és "un tipus" d'aquell. És el cas de parelles lèxiques com *flor-rosa*, *fruita-pera*, *animal-gos*, etc.

Un *hipònim* és un terme que manté un a relació d'inclusió amb un altre terme més general, anomenat superordinat, i, per tant, conté tots els trets de l'hiperònim en la seva especificació semàntica (Espinal i Mateu 2002: 115).

Cruse (2004: 148) puntualitza que la direccionalitat de la relació d'inclusió depèn de si s'adopta una perspectiva extensional o intensional del significat. Extensionalment, l'hiperònim inclou l'hipònim; en canvi, des del punt de vista intensional, és l'hipònim l'element que inclou tots els trets semàntics de l'hiperònim. Així, és important tenir en compte aquesta perspectiva, ja que explica que, en les relacions de cohesió lèxica, sigui l'hiperònim la unitat lèxica referencialment dependent de l'hipònim, que actua com a antecedent (79).

(79) Frederick Treves [...] descobreix en una atracció de fira l'"*home elefant*"; [...] Treves s'adona que *aquell ser* [...] no és cap idiota

En altres paraules, l'hipònim no pot reiterar l'hiperònim, ja que és un terme més específic, que afegeix al referent trets semàntics que no posseeix el terme superordinat, cosa que impossibilita que es pugui establir la coreferència de l'hipònim envers l'hiperònim (80).

- (80) *Frederick Treves [...] descobreix en una atracció de fira *un ésser*_i [...] Treves s'adona que *aquell “home-elefant”*_i [...] no és cap idiota

Així doncs, la hiponímia és una relació d'implicació unívoca, és a dir, en una sola direcció: la veritat de l'enunciat (81a), que conté l'hipònim, implica la veritat de (81b), que conté l'hiperònim, però no a l'inrevés.

- (81) a. Això és una *balena*.
b. Això és un *mamífer*.

D'altra banda, cal destacar que un mot hipònim respecte un determinat terme pot ser superordinat en relació a un altre terme. Així *rosa* és hipònim de *flor* i *flor* és hipònim de *vegetal*; *gos* és hipònim d'*animal* i *animal* és hipònim d'*ésser*, etc. En aquest sentit, es possible establir una sèrie de *jerarquies lèxiques* entre tot un conjunt de termes. Un exemple ben clar d'això són les taxonomies de les ciències naturals, que classifiquen les espècies en gèneres, aquests en famílies i les famílies en éssers.³⁶

³⁶ Cruse (1986, 2004) etiqueta aquests casos com a *taxònims* i considera que són un subtipus d'hipònims.

The question of what distinguishes taxonyms from othe hyponyms is not an easy one to answer. It appears that a taxonym must engage with the meaning of its superordinate in a particular way, by further specifying what is distinctive about it. Take the case of *A strawberry blonde is a type of blonde*. The key distinctive characteristic of a blonde is the possession of fair hair, and *strawberry blonde* makes this more precise. Contrast this with *?A blonde is a type of woman*. The key distinctive of a woman in the class of human beings is her sex; however, *blonde* does not serve to specify this any further, hence it cannot represent a 'type' (Cruse 2004: 150).

Per la nostra banda, considerem que aquesta distinció estrictament semàntica és poc productiva des de la perspectiva del discurs, tenint en compte la teoria de prototipus. En altres paraules, els taxònims de Cruse (1986, 2004) poden ser considerats els casos més prototípics d'hipònims, però els condicionaments discursius permeten d'interpretar com a relacions '*x és un tipus de y*' altres exemples no tan prototípics. De fet, la majoria de les relacions entre hipònims i hiperònims que es donen en textos reals no responen al patró taxonímic, en el sentit de Cruse (1986, 2004), sobretot quan hi intervenen noms propis, que és el cas més freqüent en el nostre corpus.

Els hipònims d'un mateix terme superordinat mantenen una relació d'incompatibilitat entre ells i s'anomenen cohipònims. Així, *pera*, *poma*, *taronja*... són cohipònims de l'hiperònim *fruita*. La relació fòrica que s'estableix discursivament entre els cohipònims sembla respondre a un tipus d'anàfora associativa de contrast.

Discursivament, l'ús d'hipònims i hiperònims és un mecanisme bastant usual per a evitar repeticions innecessàries i, com la sinonímia, contribueix a fer el discurs més àgil, com s'observa contrastant els exemples (82a) i (82b).

- (82) a. [...] Lenny decideix anar a la recerca de *la mare_i* biològica, desoïnt el consell d'un cor grec molt especial. Finalment Lenny troba *la dona_i*, que resulta que és una prostituta anomenada Linda Ash [...]
- b. [...] Lenny decideix anar a la recerca de *la mare_i* biològica, desoïnt el consell d'un cor grec molt especial. Finalment Lenny troba *la mare_i*, que resulta que és una prostituta anomenada Linda Ash [...]

Amb tot, malgrat la distinció entre sinònims discursius, d'una banda, i hipònims/hiperònims, d'una altra, volem remarcar que en el text tots aquests sintagmes es comporten com a sinònims per la relació d'identitat referencial que s'hi estableix.

Cabe notar que, si bien hemos hablado de sinonimia, hiperonimia, hiponimia como tipos de reiteración, en el texto los sintagmas se comportan como sinónimos, ya que comparten un mismo referente. Considerando los sustantivos fuera del texto, la sinonimia, la hiperonimia i la hiponimia representarían las posibilidades más prototípicas de reiteración. Con todo, [...] el dinamismo textual crea relaciones de equivalencia referencial entre palabras que no

son sinónimos ni hipónimos-hiperónimos fuera del texto.
(Cuenca 2000a: 68)

En aquest sentit, cal notar que les unitats lèxiques de (82) són “sinònimes” en el context discursiu o, dit d’una manera més precisa, reiteren el significat i el referent de la mateixa manera que ho fa un sinònim, sols que des del punt de vista de la relació que mantenen en el nivell lèxic no responen a equivalència sinó a inclusió.

La proximitat entre els dos tipus de relació i les interaccions que activa el context discursiu fa que, de vegades, sigui difícil de diferenciar la reiteració equativa de la inclusiva, com veiem en (83):

- (83) [...] *Els dos amants_i* tornen a provar-ho desesperadament i ho aconsegueixen [...] Un advocat sense escrúpols els allibera i *la parella_i* torna al cafè [...]

Els sintagmes nominals *els dos amants* i *la parella* són coreferencials i es podrien entendre com a sinònims. Tanmateix, també és possible argumentar que, fora del text, *amants* és un hipònim de *parella*, encara que no de manera clara, com ho és *formiga* d’*insecte*, per exemple. Vegem un altre exemple.

- (84) [...] *El auto_i* era un monovolumen con llantas de aleación, tracción en las cuatro ruedas y frenos ABS. Dejamos aparcado *el monovolumen_i* durante treinta minutos [...]

En aquest cas de Cuenca (2000a: 66), ja discutit abans des d’una altra perspectiva, l’autora considera que *monovolumen* és un hipònim d’*auto*. En efecte, fora del context discursiu es pot establir la relació semàntica ‘*monovolumen és un tipus d’auto*’. Tanmateix, hem de tenir en compte que la relació discursiva coreferencial s’activa perquè el cotext previ ha establert l’equació a través de l’oració atributiva *el auto era un monovolumen*. En

altres paraules, des de la perspectiva de la relació intensional, *monovolumen* pot ser considerat un hipònim d'*auto*. Extensionalment, però, des del punt de vista del tipus de cohesió lèxica, pot ser més adequat considerar que es tracta d'un sinònim discursiu, ja que el marcant *el monovolumen* només pot establir la coreferència textual amb l'antecedent *l'auto* a partir de la informació subministrada per l'oració atributiva: sense aquesta informació seria del tot impossible la relació coreferencial. A més, considerar que *el monovolumen* d'aquest exemple és un hipònim respecte a l'antecedent *l'auto* ens obligaria a establir que és possible la relació de cohesió lèxica del terme subordinat envers del superordinat. Sense negar aquesta possibilitat, insitirem, però, que la direccionalitat de la relació d'hiperònimia i hiponímia és de manera més freqüent la inversa.

Com sempre, en la llengua i encara més en el text, al costat de casos clars en trobem de perifèrics, que causen problemes de classificació en una classe semàntica o en una altra. Tanmateix, és ben clar que l'existència de relacions semàntiques inclusives, més o menys prototípiques, entre unitats lèxiques constitueix un mecanisme important de manteniment de la referència en el discurs.

4.4.4. La reiteració: els noms generals

Si parlàvem de problemes a l'hora de tipificar el tipus de relació semàntica en el cas dels hiperònims, enfront dels sinònims discursius, la situació és encara més complexa pel que fa als noms generals, que són, de fet, un tipus especial d'hiperònim.

Amb el terme *nom general* ens referim a un tipus de reiteració en què el marcant de referència és un substantiu abstracte del tipus *fet, succés, manera, moment...* que reprèn normalment una clàusula o oració anterior amb una significació menys precisa, més genèrica. En efecte, Cuenca (1998: 153) explica que “es tracta, doncs, d'un cas especial d'hiperonímia, que es manifesta amb noms abstractes o conceptes no referencials”, en el sentit que

no remetent a una persona, un animal o un objecte, com fan els substantius prototípics, sinó a entitats immaterials i complexes conceptualment. En altres paraules, seguint la classificació de Lyons (1977) i Dik (1997a) dels tipus de referents que intervenen en processos fòrics, els noms generals es refereixen prototípicament a entitats de tercer ordre, és a dir, proposicions i conceptes (vegeu § 3.5.3).

La proposta de Cuenca (1998, 2000a) sobre els noms generals parteix, com per a la resta de mecanismes de referència, d'una reelaboració del treball de Halliday i Hasan (1976). Tanmateix, cal deixar constància que Halliday i Hasan (1976) apliquen aquesta denominació al tipus de reiteració en què el marcant de referència és un substantiu de significat molt general, és a dir, inespecífic, però, al costat d'alguns mots abstractes, hi inclouen també substantius concrets, com ara *people, person, man, woman, child, thing, object, place...*(vegeu Halliday i Hasan 1976: 274). Per la nostra banda, considerarem que aquests mots inespecífics, quan designen entitats concretes —de primer ordre, en les classificacions de Lyons (1977) i Dik (1997a)— són pròpiament hiperònims que poden establir relacions inclusives prototípiques d'identitat referencial amb als corresponents mots subordinats més específics (hipònims). En canvi, els noms generals es manifesten com a marcats d'un tipus no prototípic de relació inclusiva, ja que pel seu caràcter abstracte es relacionen amb entitats discursives complexes (esdeveniments, idees, proposicions). D'altra banda, en el cas d'aquest tipus de cohesió lèxica, és difícil parlar d'identitat referencial, en el sentit clàssic de Frege (1892): ens trobem, més aviat, en els límits difusos entre la coreferència i la identitat de sentit.

En cuanto a los nombres generales, nos encontramos en el límite entre la relación referencial i la de sentido, puesto que los nombres generales, como sustantivos abstractos, no tienen un referente y sus antecedentes suelen ser ideas complejas. Sin embargo, entre ellos se establece una relación equiparable a la equivalencia referencial basada en una relación de sentido de tipo inclusivo, semejante a la hiperonimia (Cuenca 2000a: 68).

Adoptant la versió restrictiva dels noms generals que proposa Cuenca (1998, 2000a), l'exemple de (85) seria un cas prototípic de mecanisme de reiteració per mot general.

- (85) [*Alex, una dona divorciada, i Daniel, un metge de fama, estan tots dos enamorats de la mateixa persona: un artista jove, Bob. El noi reparteix el temps entre els seus dos amants*]_i, que coneixen *la situació*_i [...]

Observem que els trets que caracteritzen el mecanisme són el caràcter abstracte del mot inespecífic i la complexitat estructural i conceptual de l'antecedent, que, en el cas de (85), conté més d'una oració. En (86), en canvi, la reiteració és produïda per hiperonímia.

- (86) *Els homes*_i havien de lluitar de valent [...] Tom Logan és un home d'aquests [...] David Braxton és d'una altra mena. És un ranxer enèrgic, cansat de ser una víctima de *gent*_i com Logan

La proposta de Cuenca (1998, 2000a) sobre els noms generals és, en molts aspectes, més propera al concepte de nom encapsulador de Schmid (2000), de què ens ocupem en el següent apartat, que no a la idea inicial de Halliday i Hasan (1976).

4.4.5. Els noms generals i el concepte de nom encapsulador (“shell noun”) de Schmid (2000)

Schmid (2000), fent ús d'una metàfora, diguem-ne, biològica, anomena *shell nouns* (literalment, nom closca) un tipus de substantius abstractes i inespecífics que es caracteritzen sintàcticament perquè poden ser

inserir en una de les estructures gramaticals que il·lustrem tot seguit, o en totes dues (87).³⁷

- (87) a. Determiner + (Premodifier) + Noun + postnominal *that*-clause, *wh*-clause or *to*-infinitive

*The (deplorable) **fact** that I have no money*

- b. Determiner + (Premodifier) + Noun + *be* + complementing *that*-clause, *wh*-clause or *to*-infinitive

*The (big) **problem** was that I had no money*

L'autor destaca la importància discursiva i cognitiva que tenen aquests substantius, en tant que serveixen per a *encapsular*, tot recategoritzant-los com a noms, fragments discursius complexos (*shell content*), un procés que contribueix de manera decisiva a l'economia discursiva i al progrés de la informació textual.³⁸

One of the main functions of shells in the real world is to contain something, to act as host and shelter for things that would otherwise easily be dispersed or damaged. This encapsulating function seems to be particularly important if one starts to switch over to the linguistic domain, which the metaphor of shells is to illuminate [...] One would not be able to get on in discourse [...] if it were not for the encapsulating function of shell nouns. In other words, shell nouns can supply propositions with conceptual shells which allow speakers to grab them and carry them along as they move on in discourse. Shells also act as signals for their content [...] as labels for their content, as indicators of what they contain (Schmid 2000: 13).

³⁷ Els exemples que donem a continuació són de Schmid (2000).

³⁸ Schmid (2000: 10-12) explica com a precedents de la seva proposta una sèrie de treballs que destaquen la generalitat o inespecificitat d'aquests substantius abstractes (Halliday i Hasan 1976; Bolinger 1977; Winter 1992) o la seva capacitat per a encapsular i/o reprendre anafòricament el significat d'entitats discursives no nominals complexes (Vendler 1967, 1968; Raible 1972; Krenn 1985; Francis 1986, 1994; Halliday 1994; Conte 1996).

És important destacar que la caracterització que fa Schmid (2000) dels *shell nouns* —un concepte que podem traduir com a *noms closca* o *noms encapsuladors*— parteix del fet que es tracta d'una classe de noms que es defineix per l'ús discursiu que se'n fa, no per les seves propietats inherents. És a dir, es tracta d'una classe funcional, no semàntica.

A noun is turned into a shell noun when a speaker decides to use it in a shell-content complex in the service of certain aims. The property of shell-nounhood is thus a functional property. The right way of thinking about shell nouns is as particular types of uses of certain nouns, rather than as *shell lexemes* in their own right (Schmid 2000: 13).

A grans trets, Schmid (2000) recorre a tres criteris a l'hora de caracteritzar la classe funcional dels *noms encapsuladors*:

- a) Criteri funcional (que és, lògicament, el bàsic i fonamental): tenint en compte les funcions discursives i cognitives d'aquesta classe de noms.
- b) Criteri semàntic: considerant les propietats de l'abstracció i la inespecificitat inherents a la classe.
- c) Criteri estructural: tenint en compte els patrons estructurals en què apareixen els noms encapsuladors.³⁹

4.4.5.1. Criteri funcional

Podem distingir tres funcions discursivocognitives generals dels noms encapsuladors, d'acord amb Schmid (2000: § 2.2):

³⁹ Pel que fa a l'ordre expositiu que seguim, hem invertit el procés de Schmid (2000), que parteix de dos tipus concrets d'estructura sintàctica (vegeu l'exemple (87) anterior) a l'hora de delimitar empíricament aquesta classe funcional de noms. En aquest sentit, ens ocuparem, en primer lloc, del criteri funcional, que és el que, lògicament, defineix la classe. En segon lloc, discutirem les propietats semàntiques d'aquests substantius. Finalment, considerarem els diversos patrons estructurals en què poden apareixer els noms encapsuladors. En altres paraules, per raons òbvies, creiem que és més clar de seguir en la nostra exposició una perspectiva sintetitzant deductiva, que no la perspectiva empírica, inductiva, de Schmid (2000).

- a) La caracterització semàntica de fragments complexos d'informació textual (*characterization*, Schmid 2000: 15-16).
- b) La recategorització discursiva i cognitiva d'aquests fragments com a entitats nominals i, doncs, com a *coses*, és a dir, com a entitats amb uns límits, si més no, temporals (*temporary concept formation*, Schmid 2000: 16-18).⁴⁰
- c) La funció textual cohesiva dels noms encapsuladors “*linking these nominal concepts with clauses or other pieces of text which contain the actual details of information, thereby instructing the hearer to interpret different sections of a text together*” (Schmid 2000: 14).

Aquestes tres funcions generals dels noms encapsuladors resulten de l'estabilitat conceptual que posseeixen com a noms i de la flexibilitat informativa que aporten al discurs, en tant que entitats semànticament abstractes i inespecífiques.

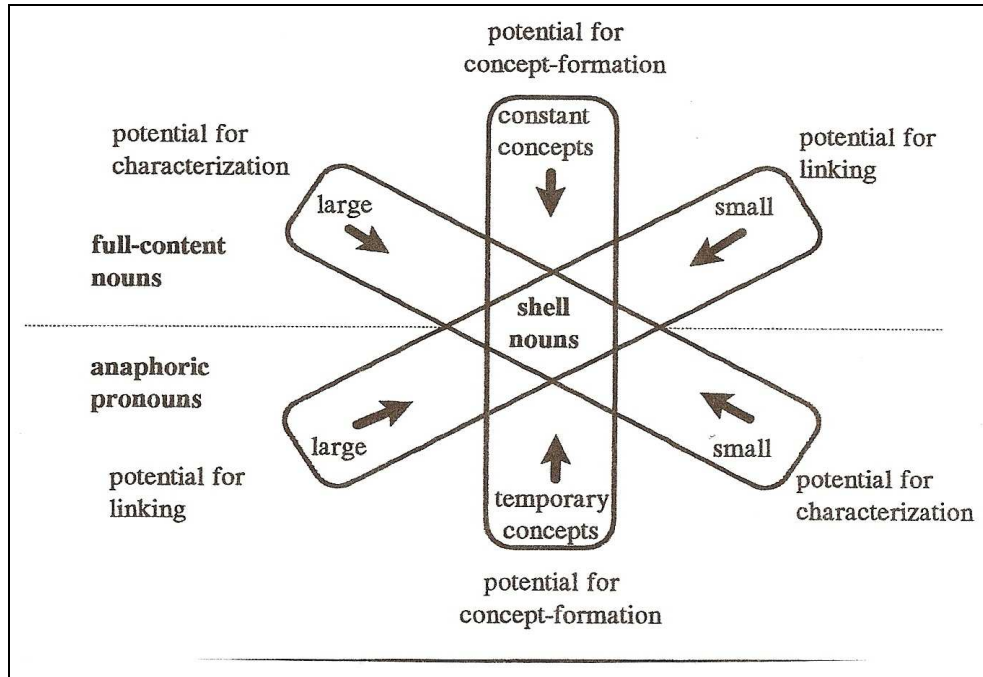
In sum, shell nouns seem to be a unique linguistic phenomenon for two reasons. First, they combine the three functions of characterization, concept-formation and linking, which are otherwise performed separately [...] And second, they perform these functions in a fined-tuned balance between conceptual stability and informational flexibility (Schmid 2000: 19).

El diagrama següent, que reproduïm a partir de Schmid (2000: 19), mostra el potencial comunicatiu i cognitiu dels noms encapsuladors com a unitats que sintetitzen la flexibilitat informativa de les entitats discursives complexes i l'estabilitat conceptual dels substantius.

⁴⁰ Vegeu, en aquest sentit, l'oposició que estableix Langacker (1987: 183) entre entitats que designen *coses* i entitats que designen *relacions*.

Les funcions discursivocognitives dels noms encapsuladors

(Schmid 2000: 19)

El diagrama de Schmid (2000: 19) mostra el punt d'equilibri que representen els noms encapsuladors entre els substantius de contingut semàntic ple i específic i les unitats fòriques prototípiques, els pronoms. El substantius semànticament plens tenen un potencial gran de caracterització semàntica i, doncs, forme conceptes amb límits estables; en contrapartida, tenen un potencial per establir *nexes cohesius* ('linking') més petit. En canvi, els pronoms fòrics tenen un alt potencial cohesiu, mentre que la capacitat caracteritzadora és petita i, en conseqüència, els conceptes que delimiten són contingents, temporament inestables i dependents del discurs. Els noms encapsuladors combinen les propietats semàntiques, cognitives i discursives dels substantius plens i dels pronoms fòrics.

4.4.5.2. *Criteri semàntic*

Des d'un punt de vista semàntic, Schmid (2000: cap. 5) destaca el caràcter abstracte i inespecífic dels noms encapsuladors. Tanmateix, qüestiona que aquestes dues propietats semàntiques en siguin els trets definitoris, a diferència d'Ivanič (1991: 98-101) i Francis (1994: 83), i afirma que es tracta de dos requisits al servei de les funcions discursives i cognitives adés explicades.

Ivanič and Francis more or less raise these two properties to the status of defining criteria. In contrast, I would like to claim that these semantic properties of shell nouns should be regarded as no more than prerequisites which enable the nouns to serve higher communicative and cognitive functions (Schmid 2000: 63).

En relació amb el caràcter abstracte dels noms encapsuladors, aquest autor confronta la noció extensional d'abstracció, segons la qual "abstract nouns are those nouns whose denotata are not part of the concrete physical world and cannot be seen or touched" (Schmid 2000: 63), amb la proposta de Lyons (1977: 442-445) dels tipus de referent dels processos referencials. D'acord amb Schmid (2000), la noció extensional és excessivament vaga, ja que es basa en l'assumpció que els límits que hi ha entre substantius concrets i substantius abstractes són discrets. La proposta de Lyons (1977), en canvi, permet entendre l'abstracció en termes de prototips i de límits difusos entre les dues classes semàntiques de noms. En altres paraules, si bé és clar el caràcter concret dels substantius que denoten objectes o individus, enfront dels abstractes prototípics, que denoten "intangible notions and ideas" (Schmid 2000: 64), la noció extensional d'abstracció és qüestionable quan s'aplica a noms que designen activitats o, en general, esdeveniments, és a dir, entitats de segon ordre en la proposta de Lyons (1977).

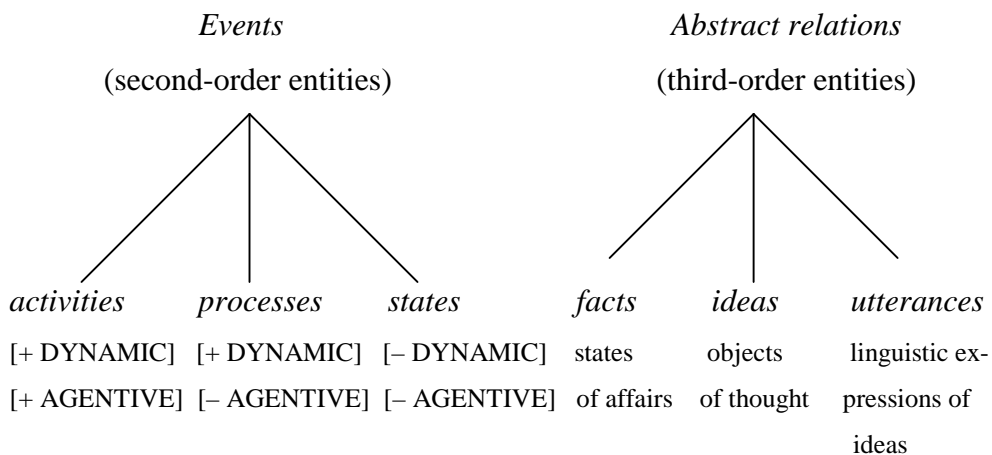
The major improvement of Lyons' tripartite distinction lies in the category of second-order entities. This class captures the

intuition that events, states, processes and activities are more abstract than persons and things in the sense that they have no stable existence in the dimension of time, but less abstract than ideas and propositions because they take place in the physical world (Schmid 2000: 65).

En aquest sentit, tot i que Schmid (2000) considera que els noms encapsuladors prototípics són els que designen entitats de tercer ordre, els substantius que denoten esdeveniments també poden constituir noms encapsuladors.

Schmid (2000: 66) proposa la següent tipologia de les entitats de segon (*events*) i de tercer ordre (*abstract relations*):

Tipologia de les entitats de segon i de tercer ordre (Schmid 2000: 66)

Tot seguit, transcrivim exemples de Schmid (2000) corresponents als diversos tipus d'esdeveniments (88) i de relacions abstractes (89) expressats per noms encapsuladors.

- (88) a. “But the first worm must be killed. I’m sure the chef doesn’t know how. It must be killed!” Danlo repeated. “Then perhaps *you should kill it*”. – “I cannot”, Danlo said. “You know I cannot”. – “No, *that* would be *an ignoble act*”, Hanuman said.
- b. [...] *effortless grace with which a blob of seemingly featureless frog-spawn transforms itself into a tadpole – complete with skin, muscle, gut and all the intricate wiring of the nervous system. Out of the simple came forth complexity. If **this process** leaves you cold then here is your cure: I prescribe a course of Wolpert.*
- c. If a class is conscious of what *advantages it has*, it will be necessarily generate notions that tend to create and preserve *that situation*.

En (88a) el nom encapsulador representa una activitat, és a dir, un esdeveniment dinàmic i agentiu. El nom encapsulador de (88b) representa, òbviament, un procés: un esdeveniment dinàmic, però no agentiu. Finalment, en (88c) s'exemplifica un estat, és a dir, un esdeveniment que no és ni dinàmic ni agentiu.

- (89) a. *Any visitor who intends to keep his vehicle in the country for more than twelve months [...] will have to pay duty. In **this case**, even if he leaves Zambia subsequently, he will be unable to obtain refund of the duty paid.*
- b. The project involves a team headed by David Broome, with Geoff Billington and myself as his partners. *The **idea** is that the three of us will help young riders coming into the sport.*
- d. But *what is optimum nutrition?* This whole book is about *that question?*

En (89a) el sintagma inespecífic *this case* encapsula un fet. El nom encapsulador *idea* de (89b) expressa un objecte de pensament, mentre que el sintagma *this question* de (89c) encapsula el contingut proposicional d'un acte de parla.

Schmid (2000) aplica també la noció d'abstracció al contingut informatiu (*shell content*) amb què es relacionen els noms encapsuladors. En aquest sentit, observa que, quan el contingut encapsulat és indeterminat respecte a l'abstracció extensional, el nom encapsulador pot transformar aquest contingut en una relació abstracta, "although its propositional content represents a physically observable state" (Schmid 2000: 67). En canvi, quan el contingut encapsulat és extensionalment abstracte *per se*, no pot ser transformat en un esdeveniment mitjançant un nom encapsulador. En altres paraules, un contingut informatiu que pot ser interpretat com a esdeveniment pot ser recategoritzat com a relació abstracta mitjançant un nom encapsulador que designi una entitat de tercer ordre (90), però un contingut proposicional extensionalment abstracte no pot ser transformat en un esdeveniment mitjançant un nom encapsulador que designi una entitat de segon ordre (91).

(90) *She was wearing a green hat. This fact* was surprising

(91) *Inflation has risen again. This fact* [**This event/process*] is surprising

Així doncs, el procediment d'abstracció que representa l'ús dels noms encapsuladors opera només cap a la dreta en la següent jerarquia d'abstracció informativa que postulem a partir de les consideracions de Schmid (2000) que acabem d'exposar. Les unitats de l'esquerra representen

el grau d'abstracció extensional del contingut encapsulat; les de la dreta, l'ordre referencial dels noms encapsuladors.

- (92) a. Esdeveniment (extensionalment concret) > Relació abstracta (entitat de tercer ordre)
- b. * Relació abstracta > Esdeveniment (entitat de segon ordre)

Ho expressem tot seguit amb paraules de l'autor.

[...] the shell noun can determine the ontological/conceptual status of a proposition when it is indeterminate with regard to extensional abstractness. When the proposition expressed as shell content is abstract because of the meaning of its constituents, the shell noun must also represent an abstract relation (Schmid 2000: 68).

El funcionament unidireccional de la jerarquia d'abstracció informativa que s'estableix entre el contingut encapsulat i el nom encapsulador porta Schmid (2000: § 5.1.2) a considerar el concepte d'*abstracció estilística*.

The experiences denoted by such nouns as *event*, *action*, *state* and *process* are not so much abstract in extensional terms; rather they seem to be stylistically abstract ways of talking about physical and concrete events (Schmid 2000: 68).

En aquest sentit, l'autor parteix la noció de *construal* de la gramàtica cognitiva de Langacker (1987, 1991) i del concepte de *metàfora gramatical* de Halliday (1994), en tant que representen la perspectiva cognitiva i, en el cas del concepte de Halliday (1994), estilística amb què l'emissor presenta lingüísticament l'experiència que té de la realitat extralingüística.

The basic idea behind the notion of construal is that the speakers can use different linguistic expressions to

conceptualize situations from different cognitive perspectives, even when they are more or less identical from an objective point of view [...] Halliday's notion of "grammatical metaphor" [...] is that real-world states of affairs can be expressed in two ways, either with 'literal' expressions or with corresponding metaphorical expressions [...] To mark the differences between 'traditional' lexical metaphors and grammatical metaphors Halliday speaks of 'congruent' rather than 'literal' expressions. 'Congruent' presumably means 'congruent with the type of experience' (Schmid 2000: 70-71).

Combinant les consideracions de Langacker (1987, 1991) i Halliday (1994) amb la jerarquia d'abstracció informativa adés exposada, Schmid (2000: 72-73) conclou que l'abstracció estilística depèn de l'ús d'una estructura nominal enlloc d'una de verbal per a expressar esdeveniments.

[...] it is the use of nouns rather than verbs as predicates of clauses for the verbalisation of second-order entities that gives rise to the perceived abstractness of a text. This abstractness is not extensional but mainly stylistic in nature, since the things that are being talked about belong to the world of concrete activities and events. The use of such nouns results in conceptualizations of activities, properties or relations as 'things', but it does not involve an upgrading to third-order in Lyon's tripartite division of entities (Schmid 2000: 73).

En altres paraules, l'abstracció estilística opera de manera clara quan un contingut esdevenimental es relaciona amb un nom encapsulador també esdevenimental (93).

(93) It was in the aftermath of this crash *that he converted to Judaism. **This move*** inspired his own joke in reply to a fellow-golfer [...]

En canvi, quan un contingut esdevenimental es relaciona amb un nom encapsulador que designa una relació abstracta no hi ha abstracció estilística, ja que la funció cognitiva del nom encapsulador consisteix a

transformar l'esdeveniment, extensionalment més concret, en una entitat abstracta (94).

- (94) A very minor flaw lay in *the fact that Tom Wood, alone among his travelling companions, had met Markham face to face.*

Finalment, si tant el nom encapsulador com el contingut encapsulat representen relacions abstractes, “stylistic abstractness may or may not play a role, depending on whether the same experience can also be expressed by verbal means or not” (Schmid 2000: 73), exemple (95).⁴¹

- (95) a. In a speech to Fianna Fail women in February 1964 he [...] made *the radical proposal that women deputies should play an active role in vetting legislations in which the had a special interest.*
- b. In a speech to Fianna Fail women in February 1964 he [...] **proposed** that women deputies should play an active role in vetting legislations in which the had a special interest.

En (95) s'observa que el mateix contingut pot ser expressat per mitjans nominals (95a) o verbals (95b). Així doncs, en (95a) entra en joc l'abstracció estilística.

⁴¹ L'exemple (94a) és de Schmid (2000: 69); (94b) és una adaptació nostra de (94a). En relació a l'exemple (94a), que conté el nom *proposal*, cal que destaquem, però, que Schmid (2000: 69) remarca que noms com aquest poden referir-se a actes de parla específics i, doncs, representen esdeveniments, o denotar el contingut proposicional de l'acte de parla i constituir relacions abstractes, concretament enunciacions. D'altra banda, Dik (1997a), que revisa i amplia la proposta de Lyons (1977), classifica aquests substantius, que es refereixen a actes il·locutius, com a entitats de quart ordre.

Concloent les consideracions que hem fet sobre el caràcter semànticament abstracte dels noms encapsuladors, cal remarcar, en primer lloc, que la noció extensional de substantiu abstracte ha de ser necessàriament complementada per aproximacions semànticament i cognitivament més precises com la que ofereix la tipologia de Lyons (1977) dels tipus de referents que intervenen en processos referencials. En segon lloc, és important destacar que, des del punt de vista discursiu i cognitiu, cal tenir en compte no sols el grau d'abstracció que denoten els noms encapsuladors, sinó també el dels continguts encapsulats. En aquest sentit, la jerarquia d'abstracció informativa que hem establert, en base a l'abstracció relativa d'una unitat respecte de l'altra, ens permet de considerar si la funció del nom encapsulador és la de convertir un esdeveniment, amb uns límits tangibles, en una idea abstracta o la de produir un efecte estilístic d'abstracció.

Pel que fa a la inespecificitat, Schmid (2000: § 5.2) assenyala que, encara que en el llenguatge comú se sol confondre amb l'abstracció, lingüísticament es tracta d'una propietat semàntica intensional, no extensional.

In linguistics, unspecificity is commonly understood not in extensional but in intensional terms. The meaning of a noun is unspecific if it is determined by only one or a very small number of semantic dimensions (Schmid 2000: 74).

Així, l'autor explica que si bé un gran nombre de noms encapsuladors — com ara, *event*, *process* (= 'something happens), *act*, *action* (= 'someone does something) i *state* (= 'something is the case')— compleixen la definició d'inespecificitat, “by no means all shell nouns are unspecific in this sense” (Schmid 2000: 74).⁴² D'altra banda, assenyala que també hi ha

⁴² Schmid (2000: 74) posa com a exemples de noms encapsuladors no inespecífics els substantius *opportunity* i *irony* i dóna com a prova que no compleixen la definició d'inespecificitat el fet que a l'hora de traslladar-ne el significat a un metallenguatge semàntic cal recórrer a diverses dimensions.

substantius molt inespecífics que no poden funcionar com a noms encapsuladors.

[...] shell nouns are not semantically unspecific in the general sense [...] On the one hand, semantically specific shell nouns do exist, and on the other hand, there are such highly unspecific nouns as *creature*, *person* or *object* (in a concrete reading), which cannot function as shell nouns (Schmid 2000: 75).

Tanmateix, Schmid (2000: 75) constata que la intuïció de la inespecificitat dels noms encapsuladors, en general, persisteix i es pregunta quina és la naturalesa d'aquesta inespecificitat. A partir dels treballs d'Ivanič (1991), Winter (1982, 1992) i Francis (1994), Schmid (2000: 76) conclou que la inespecificitat dels noms encapsuladors és de naturalesa semàntica, però “in a more specific way than was outlined above” (Schmid 2000: 76).⁴³ Aquesta inespecificitat, com apunta la metàfora biològica original, es deriva del fet que els noms encapsuladors presenten buits informatius en l'estructura semàntica, que han de ser completats discutivament mitjançant la informació del contingut encapsulat.

[...] if a noun is to function as a shell noun, its semantic structure must include one or several gaps that can be filled in by the information given in the shell content [...] it can be

⁴³ Ivanič (1991) considera la inespecificitat d'aquests noms, que anomena *carrier nouns*, des d'una perspectiva sintàctica. És com si els conceptes que expressen fossin “like a syntactic specification with slots to be filled according to each new context in which [they play] a part” (Ivanič 1991: 94 *apud* Schmid 2000: 75). Winter (1982, 1992) i Francis (1994), que parteix del primer, adopten una perspectiva més discursiva a l'hora d'explicar la inespecificitat dels noms encapsuladors. Francis (1994), que els anomena *label nouns*, diu que “the main characteristic of [...] a label is that it requires lexical realization, or lexicalization, in its co-text” (Francis 1984: 83 *apud* Schmid 2000: 75). Winter (1982) explica el concepte de *clàusula inespecífica* com a clàusula que requereix informació d'altres clàusules per a ser semànticament completa. A partir d'aquesta idea, Winter (1992) considera que hi ha un grup nombrós de substantius inherentment inespecífics que serveixen com a metallenguatge de la clàusula, ja que no es refereixen a coses concretes, sinó a “the nature of the clause or sentence as a message in the text itself” (Winter 1992: 133 *apud* Schmid 2000: 75); per tal de ser comunicativament eficients, aquests noms inespecífics han d'esdevenir “lexically unique” (Winter 1992: 153 *apud* Schmid 2000: 75), és a dir, específics a través del discurs.

claimed that there are specific semantic gaps inherent in the meanings of all shell nouns. These gaps need to be filled in order to render the nouns communicatively effective and successful (Schmid 2000: 76).

Per exemple, el substantiu *raó*, d'ús discursiu freqüent en sintagmes del tipus *per aquesta raó*, és inespecífic en el sentit que, en evocar una relació de causa-efecte, conté dos buits en l'estructura semàntica que han de ser completats.⁴⁴

Resumint, des del punt de vista semàntic, Schmid (2000) considera que l'abstracció i la inespecificitat són dues propietats inherents als noms encapsuladors. De fet, les funcions de discursivocognitives que a compleixen són possibles, en gran mesura, a causa d'aquestes dos trets semàntics.

4.4.5.3. Criteri estructural

Pel que fa als patrons estructurals en què apareixen els noms encapsuladors, Schmid (2000: § 3.1.1) n'estableix quatre tipus generals:

a) Nom encapsulador + clàusula completiva (N-cl): aquest patró inclou les variants *that-clause* (96a), *to-clause* (96b) i *wh-clause* (96c).

- (96) a. Mr Bush said Iraq's leaders had to face **the fact** *that the rest of the world was against them*
b. John has **the obligation** *to be home by ten*
c. [...] **the question** *whether we are detecting global warming in general*

b) Nom encapsulador + *be* + clàusula completiva (N-be-cl): amb les mateixes variants que el patró anterior (97).

⁴⁴ Vegeu l'explicació que fa Schmid (2000: 76) del nom encapsulador *reason*.

- (97) a. **The advantage** is that there is a huge audience that can hear other things you may have to say
- b. [...] **the eventual aim** is to set up a new discipline from a fusion of two or more old ones
- c. [...] **One problem** is what to do with the bicycle after an arrest

c) Unitat referencial + (adjectiu prenominal) + nom encapsulador (*th-N*): la unitat referencial (*the, this, that, other, same* and *such*) és l'element que relaciona el nom encapsulador i el contingut encapsulat "to establish demonstrative or comparative anaphoric reference" (Schmid 2000: 22).⁴⁵

- (98) Others have concluded that *political changes have reduced the utility of applied force of all varieties, naval ones included*. Since, as we shall see, navalists pride themselves on the political usefulness of navies in peace-time, **this charge** is a serious one

d) Unitat referencial + *be* + nom encapsulador (*th-be-N*): en aquest cas la unitat referencial consisteix en els pronoms *this, that* o *it* que serveixen com a intermediaris anafòrics entre el contingut textual encapsulat i el nom encapsulador. Schmid (2000: 23) relaciona aquest patró amb "what Halliday and Hasan call "extended reference", "text reference" or "reference to fact" (vegeu Halliday and Hasan 1976: 52-53, 66-67).

- (99) [...] five years ago Julie's legs were as thin as my arms but when she went to the boarding school she really improved. *With all the physiotherapy and swimming she built herself up*

⁴⁵ En relació amb la referència demostrativa o comparativa, vegeu Halliday i Hasan (1976: 57).

and has been managing to walk using a frame. That is a marvellous achievement

No entrarem en la discussió detallada de la sintaxi que presenta cadascun dels patrons suara exemplificats (vegeu Schmid 2000: 22-27). Tanmateix, cal que fem algunes consideracions generals. Els dos primers (N-cl i N-be-cl) són patrons estrictament sintàctics i estructurals, en el sentit que la relació entre el nom encapsulador i el contingut encapsulat s'estableix dins dels límits estrictes del sintagma nominal (N-cl) o de l'oració copulativa (N-be-cl). Els patrons *th-N* i *th-be-N*, en canvi, tenen implicacions que van més enllà de l'àmbit estructural de la sintaxi oracional i han de ser interpretats discursivament: en els dos casos intervenen unitats referencials anafòriques que relacionen el nom encapsulador amb el contingut encapsulat. Tanmateix, la diferència entre el tipus *th-N* i el tipus *th-be-N* està, segons Schmid (2000: 23), en el fet que en el darrer la referència anafòrica de la unitat referencial passa al nom encapsulador a través del verb copulatiu. En altres paraules, podem considerar que *th-N* és el patró anafòric prototípic, enfront de *th-be-N*, que, com assenyala Schmid (2000: 23), sembla una barreja de *th-N* i de N-be-cl.

In the pattern *th-be-N* [...] The pronouns *this*, *that* or *it* mediate between the passage of text which actually expresses the shell content and the shell noun [...] These pronouns occur in the subject position at the beginnings of the SVC-clauses [...] They transfer [their] reference via the linking verb *be* to the shell noun phrase which functions as a subject complement in the clause structure. In a way, then, the pattern *th-be-N* is a blend of the copular type N-be-cl and the anaphoric type *th-N* (Schmid 2000: 23).

Tot amb tot, cal tenir en compte que els sintagmes nominals que funcionen com a atributs —“subject complement”, diu Schmid (2000: 23) seguint la terminologia sintàctica de Quirk *et al.* (1985)— en el patró *th-be-N* són sovint indefinits i, doncs, caracteritzadors i no referencials. En aquest

sentit, és problemàtic considerar, com fa Schmid (2000: 23), que aquests sintagmes reben la referència dels pronoms de subjecte a través del verb copulatiu.

Quant a la interrelació que s'estableix entre els quatre patrons estructurals i les tres funcions discursivocognitives generals dels noms encapsuladors, Schmid (2000: 36) afirma que la funció dominant en el patró *th-N* és la cohesiva, atès el seu caràcter anafòric, i que les funcions de caracterització semàntica i recategorització cognitiva de fragments discursius no nominals “are welcome side-effects of the use of noun phrases here” (Schmid 2000: 36). Pel que fa al patró mixt (*th-be-N*), anafòric i copulatiu, l'autor destaca la funció de caracterització dels noms encapsuladors, en consonància, doncs, amb el caràcter sintacticosemàntic d'atributs adscriptius que generalment presenten. Encara que la referència anafòrica també hi intervé, a través dels pronoms que funcionen com a subjectes, apareix dissociada de la funció caracteritzadora.

Schmid (2000: 37) considera que el tipus N-cl és “the most versatile of the four [...] As a result, it is impossible to attribute a single dominant function to the pattern”. Per la nostra banda, ens interessa remarcar que la funció cohesiva d'aquest patró és discutible, si més no en el sentit de Halliday i Hasan (1976), ja que la relació que s'estableix entre el nom encapsulador i el contingut encapsulat expressat per la clàusula és estructural i sintagmàtica.⁴⁶ Tanmateix, és possible entendre que les dues unitats que integren el patró només es poden relacionar semànticament sobre el fons del cotext discursiu en què apareixen, atès el caràcter inespecífic dels noms encapsuladors (100).

⁴⁶ “[...] cohesion, in the sense in which we are using the term, is not a structural relation. Structure is, of course, a unifying relation. The parts of a sentence or a clause obviously ‘cohere’ with each other by virtue of the structure [...] But texts are usually not limited to one sentence [...] so cohesion within a text [...] depends on something other than structure. There are certain specifically text-forming relations which cannot be accounted for in terms of constituent structure [...] Our use of the term cohesion refers specifically to these non-structural text-forming relations” (Halliday i Hasan 1976: 6-7)

- (100) [...] and the even more controversial chat between Prince Charles and Mrs Camilla Parker Bowles. The two set about probing the origin of the tapes hoping that they would unravel *the intriguing msytery* of *who had bugged the royal couple and why*

En (100) podem observar que la relació entre el sintagma nominal *the intriguing mystery* i la clàusula es produeix fonamentalment a través de l'estructura sintàctica nucli-complement. No obstant això, cal tenir en compte que aquesta relació només pot assolir rellevància semàntica tenint en compte el cotext previ, en què es parla d'una conversa controvertida (*the even more controversial chat*) i d'unes gravacions que no sé sap qui ha fet (*probing the origin of the tapes*). En aquest sentit, la relació entre el nom encapsulador i el contingut encapsulat no és només sintàctica, sinó que manifesta també uns vincles discursius de naturalesa semàntica. En qualsevol cas, difícilment podem relacionar aquests vincles amb el concepte de cohesió lèxica, sinó que es tracta més aviat d'una manifestació de la coherència textual o, almenys, dels límits difusos entre la coherència i la cohesió.

Tot el que acabem de dir es pot aplicar també al tipus copulatiu pur N-*be*-cl. A més, cal relacionar aquest patró amb la distribució de la informació discursiva en termes de tema/remà i amb la funció de focalització que posseeixen, per exemple, les estructures clivellades.

It belongs to a group of syntactic constructions with focusing effects, whose best-known representatives are probably the two variants of cleft sentences [...] The pattern N-*be*-cl shares with these constructions, in particular with the so-called pseudo-cleft or *wh*-cleft, that it allows speakers to front certain pieces of information as given, while highlighting other pieces as new and therefore particularly noteworthy (Schmid 2000: 37).

Tenint en compte les consideracions que acabem de fer sobre cadascun dels patrons estructurals en què poden aparèixer els noms encapsuladors, és ben clar que les estructures que ens interessen a l'hora d'analitzar el mecanisme de reiteració amb nom general són els patrons anafòrics pur (*th-cl*) i mixt (*th-be-N*).

Per acabar aquesta exposició de la proposta de Schmid (2000), cal assenyalar que l'autor, adoptant una perspectiva cognitiva del fenomen de la referència, postula que el tipus de relació que es dona entre el nom encapsulador i el contingut encapsulat no és de coreferència ni d'identitat de sentit, sinó d'*identitat experiencial*, és a dir, com a relació entre unitats discursives que activen components idèntics o estretament relacionats d'un mateix model cognitiu (vegeu Schmid 2000: § 3.1.2).

Subsuming *reference* and *anaphora* as well as *deixis* under the idea of *activation of components of a cognitive model* solves the problem inherent in the claim that shell nouns and the linguistic elements expressing the shell content have to do with the same thing [...] they activate identical or closely related components of a cognitive model [...] In plain terms, experiential identity means that two or more separate linguistic elements contribute to the formation of one thought (Schmid 2000: 29).

Concloent, la proposta de Schmid (2000) sobre els noms encapsuladors ens sembla molt rellevant a l'hora d'analitzar el mecanisme de cohesió lèxica per nom general. La consideració d'aquests substantius abstractes i inespecífics com a càpsules conceptuals que contribueixen a l'economia discursiva i al manteniment de la referència, tot caracteritzant semànticament unitats textuais complexes i recategoritzant-les com a noms, ens permet establir els límits d'aquest mecanisme amb la hiperonímia de manera més clara que la proposta de Halliday i Hasan (1976). D'altra banda, cal destacar que Schmid (2000) resol la qüestió dels límits difusos entre la coreferència i la identitat de sentit, assenyalats també per Cuenca (2000a),

postulant, des d'una perspectiva cognitiva de la referència, el concepte d'identitat experiencial.

4.4.6. L'anàfora associativa

El concepte d'anàfora associativa és possiblement un dels més discutits en la bibliografia sobre l'anàfora, bàsicament pels problemes de delimitació del fenomen. Halliday i Hasan (1976) no s'hi refereixen de manera explícita, encara que, a grans trets, sembla que alguns casos del que aquests autors anomenen col·locació s'hi podrien encabir. Pel que fa a la reelaboració de Cuenca (1998, 2000a) del concepte de cohesió lèxica, la categoria associació d'aquesta autora, si bé té l'avantatge d'aclarir que es tracta d'un tipus de relació fòrica no coreferencial, tampoc no resol els problemes de la proposta originària. Tant Halliday i Hasan (1976) com Cuenca (1998, 2000a) hi inclouen relacions semanticodiscursives que s'estableixen entre una sèrie molt heterogènia d'unitats lèxiques, des del punt de vista de l'adscripció categorial (sintagmes nominals, adjectius i verbs, bàsicament), algunes de les quals difícilment es poden encabir en el concepte tradicional de referència i d'anàfora, atès que la referència discursiva és bàsicament dependent d'entitats nominals o paranominals.

Així doncs, tot i que tenim ben presents les aportacions d'aquests treballs, basarem la nostra exposició sobre l'anàfora associativa en alguns treballs de l'òrbita de la lingüística francesa, que han parat especial atenció a aquest tipus de relació fòrica. Tot i això, no és la nostra intenció aprofundir en els diversos tractaments que ha rebut l'anàfora associativa, atès que, com a anàfora d'identitat de sentit, té una incidència menor per als objectius de la nostra recerca present.

Kleiber *et al.* (1994) ofereixen una síntesi bastant completa de l'anàfora associativa, dels problemes de delimitació que presenta i de les característiques generals del fenomen.

Pel que fa a la caracterització d'aquest tipus d'anàfora, hi ha dues perspectives contraposades, que només tenen en comú el fet de considerar que es tracta d'un fenomen anafòric no coreferencial, és a dir, una anàfora indirecta. D'una banda, la concepció àmplia atribueix el caràcter associatiu d'aquest tipus d'anàfora a "tout phénomène anaphorique non coréférentiel" (Kleiber *et al.* 1994: 8).⁴⁷ D'altra banda, la concepció estricta es basa "sur une définition [...] qui fait intervenir, explicitement ou non, d'autres critères définitoires que la seule relation d'anaphore indirecte" (Kleiber *et al.* 1994: 8).

Des de la perspectiva de la concepció àmplia, l'expressió fòrica associativa ha de complir dues condicions:

- a) que sigui, evidentment, anafòrica, és a dir, que el referent s'identifiqui a través del cotext previ;
- b) que no sigui coreferencial, és a dir, que el referent no hagi estat introduït directament en el discurs previ.

D'acord amb aquesta concepció, són casos d'anàfora associativa els exemples d'anàfora gramatical en què intervé un pronom (o una el·lipsi) que manté una relació fòrica no coreferencial amb una unitat textual prèvia, a partir de la qual s'infereix el referent de la unitat gramatical (100).⁴⁸

(101) J'ai terminé mes études, un institut technique et [...] *me suis mariée* sans penser à rien. On s'est plu, voilà. *Il* est bien plus âgé que moi

En (101) s'observa que el referent del pronom *il* (= mon époux) s'infereix a partir del predicat *me suis mariée*.

⁴⁷ Entre altres autor que mantenen una concepció àmplia de l'anàfora associativa, podem citar Erkü i Gundel (1987); Reichler-Béguelin (1989, 1993); Apothéloz (1994); Berrendonner (1995).

⁴⁸ Els exemples en francès que donem en aquest apartat són de Kleiber *et al.* (1994).

La concepció estricta, en canvi, accepta com a definitòries de l'anàfora associativa les dues condicions suara establertes, però sols reconeix els casos en què el marcant és un sintagma nominal definit, com en (102).

(102) Nous arrivâmes dans *un village*. *L'église* était située sur une hauteur

D'acord amb la concepció estricta, l'anàfora associativa presenta les següents característiques:

- a) el marcant fòric introdueix i especifica un referent nou com si fos conegut;
- b) la unitat antecedent introdueix un referent diferent del del marcant fòric i permet la saturació referencial d'aquest, és a dir, la introducció del referent nou com a conegut;
- c) per aquest motiu, la relació fòrica és indirecta o inferencial, és a dir, associativa;
- d) el marcant fòric és un sintagma nominal definit; l'antecedent pot ser un sintagma nominal, definit o indefinit, o un altre tipus d'expressió o seqüència d'expressions.

Com expliquen Kleiber *et al.* (1994: 18), l'associativitat textual canònica, il·lustrada en exemples com (102), està molt relacionada amb l'associativitat que mostra l'ús de sintagmes nominals definits en determinades situacions, com en (103), enunciat per un individu que acaba d'arribar a un poble i demana informació a un dels habitants.

(103) Où est *l'église*?

Observem que tant en el cas de l'associativitat textual com en el de l'associativitat situacional no és possible d'efectuar l'acte referencial mitjançant un pronom (104) o a través de sintagmes nominals demostratius (105).

- (104) a. Nous arrivâmes dans *un village*. **Elle* était située sur une hauteur
b. *Où est-*elle*?
- (105) a. Nous arrivâmes dans *un village*. **Cette église* était située sur une hauteur
b. *Où est *cette église*?

Aquesta situació porta els defensors de la concepció estricta a restringir l'anàfora associativa als casos de sintagma nominal definit.

D'altra banda, les dues concepcions de l'anàfora associativa coincideixen en el fet de considerar que s'estableix una relació semàntica de tipus metonímic en què el marcant fòric designa la part i l'antecedent el tot.⁴⁹

- (106) Il s'approcha d'une maison toute neuve. *Les fenêtres* étaient en aluminium

En (106) s'observa que *les fenêtres* són una part de *la maison*. Així doncs, la introducció del referent *une maison* (el tot) fa possible la introducció subsegüent com a conegut del referent nou *les fenêtres*.

⁴⁹ No obstant això, els defensors de la concepció estricta de l'anàfora associativa van més lluny a l'hora de definir la relació metonímica. Aquests autors distingeixen entre els noms que designen entitats intrínsecament autònomes ("noms catégorématiques"), que, en conseqüència es poden alienar respecte del tot i constituir processos associatius, i els noms que designen entitats no alienables ("noms syncatégorématiques"), que no són bons candidats per a constituir anàfores associatives. Vegeu Kleiber *et al.* (1994: 37-40), en aquest sentit.

No ens estendrem més en la qüestió de l'anàfora associativa, atès que no constitueix un aspecte central de la recerca del present treball. Així i tot, tenint en compte que el nostre corpus, sobretot el d'aprenents, presenta casos d'anàfora de sentit que afecten l'establiment dels referents i la represa lèxica de la referència, adoptarem la concepció estricta de l'anàfora associativa com a definitòria del prototipus d'anàfora de sentit, ampliarem aquest concepte als casos en què la relació lèxica no coreferencial entre dos mots afecta la cohesió textual i mirarem de redefinir-lo, situant-lo en els límits difusos entre les operacions d'establiment i de manteniment de la referència (vegeu 5.4).

4.5. Conclusions

Hem vist que la proposta de Halliday i Hasan (1976) sobre els mecanismes de referència ens proporciona els conceptes fonamentals per al nostre estudi. Concretament, aquests autors encunyen el concepte de cohesió lèxica com a relació fòrica que s'estableix al si del text entre dues unitats lèxiques, un concepte central en el present treball.

D'altra banda, les adaptacions de la proposta de Halliday i Hasan (1976) efectuades per Castellà (1992) i Cuenca (1998, 2000a) ens proporcionen una classificació clara dels mecanismes de referència, distingint entre mecanismes gramaticals (anàfora, el·lipsi i dixi textual) i mecanismes lèxics (repetició, reiteració i associació).

Quant als mecanismes lèxics, la contraposició que fa Cuenca (1998, 2000a) entre repetició i reiteració, com a tipus de cohesió lèxica d'identitat referencial, i associació (cohesió lèxica de sentit), ens permet delimitar clarament el nostre objecte d'estudi. Atès que ens interessem per l'establiment de la referència i pel manteniment de la referència a través d'unitat lèxiques, el nostre objecte central d'estudi, quant a les operacions de manteniment, seran els mecanismes de cohesió lèxica per repetició i per

reiteració. No obstant això, la interdependència que s'opera en el discurs entre la cohesió lèxica i els mecanismes gramaticals a l'hora d'efectuar el manteniment dels referents establerts i garantir, doncs, la cohesió referencial, ens obligarà a no perdre de vista els diversos tipus d'anàfora gramatical.

Pel que fa a la distinció entre repetició i reiteració, és essencial la idea que la repetició és un mecanisme d'identificació directa dels referents, mentre que la reiteració implica la reclassificació cognitiva de les entitats referides. A més, la repetició és un mecanisme més freqüent en el discurs oral que en l'escrit, d'acord amb Castellà (2004), i característic de l'estructuració de la comunicació oral, segons Tannen (1987). En aquest sentit, caldrà valorar si la incidència d'aquest mecanisme de cohesió lèxica en els textos del nostre corpus es pot relacionar amb la projecció en l'escrit dels mecanismes referencials de l'oral.

Quant a la reiteració, la subclassificació de Cuenca (1998, 2000a), que distingeix entre sinonímia, hiperonímia/hiponímia i noms generals, ens portarà a comprovar quins són els tipus de reiteració preferits en el nostre corpus i a observar les diferències, si n'hi ha, entre experts i aprenents. En relació amb els noms generals, aplicarem a les nostres anàlisis el concepte de nom encapsulador de Schmid (2000), que s'adiu més a la concepció que ofereix Cuenca (1998, 2000a) sobre els noms generals, que no la de Halliday i Hasan (1976).

Finalment, encara que no és central per al present estudi, caldrà que tinguem present també el concepte d'anàfora associativa i, en un sentit més ampli, d'anàfora de sentit.

Capítol 5. La cohesió lèxica en les produccions escrites dels experts

5.1. Introducció

En el present capítol encarem l'anàlisi de la cohesió lèxica en les produccions escrites dels experts, que, a grans trets, inclou la descripció i explicació de les dues operacions discursivocognitives implicades en la cohesió referencial: l'establiment i el manteniment de la referència, mitjançant l'anàfora lèxica en el nostre cas.

Hem dividit el capítol en deu grans apartats. En el primer, aquesta introducció, farem unes consideracions preliminars i metodològiques generals sobre l'establiment i el manteniment de la referència en el corpus d'experts. En el segon apartat oferirem els resultats quantitius globals del corpus pel que fa a les dues operacions. Els apartats tercer i quart s'ocupen de l'anàlisi de l'establiment de la referència. En el tercer, el nostre objecte d'estudi són les estructures lingüístiques d'establiment de les entitats que participen de la cohesió referencial de les síntesis dels experts; en el quart apartat, analitzem l'anàfora de sentit, entesa com procediment d'establiment de referents que introdueix en el discurs entitats que no són completament noves. L'apartat cinquè ofereix les dades quantitatives generals sobre el manteniment de la referència i discuteix la interdependència discursiva essencial de l'anàfora gramatical i de la cohesió lèxica a l'hora de garantir la cohesió referencial. L'apartat sisè constitueix el nucli central del capítol, ja que s'ocupa dels diversos mecanismes de cohesió lèxica. El paper discursivament i cognitivament especial que tenen els títols de les síntesis ens ha determinat a tractar-los per separat, en l'apartat setè. En l'apartat vuitè discutim i tipifiquem els problemes de la cohesió referencial dels textos dels experts, relacionats en major o menor mesura amb la cohesió lèxica. L'apartat novè s'ocupa de la coherència de les síntesis i de la interrelació que hi ha entre organització de la informació i cohesió lèxica. Finalment, en l'apartat desè oferim les principals conclusions de l'anàlisi del corpus d'experts, que ens han de servir de base objectiva per a l'anàlisi de les produccions dels aprenents.

L'establiment de la referència és una operació discursivocognitiva que consisteix en la introducció de referents nous en el discurs. Es tracta prototípicament d'entitats que l'emissor pressuposa no actives en l'estat epistèmic del receptor i que són susceptibles de ser represes de manera subsegüent mitjançant mecanismes fòrics (1).

- (1) L'any 1870 *un grup_i de nens_j* deixa Jamaica i se'n va cap a Anglaterra. *Uns pirates_k* capturen el *seu_{ij}* vaixell i *els_j* fan presoners

En (1) s'observa, d'una banda, l'establiment dels referents *un grup de nens* i *uns pirates*, introduïts mitjançant sintagmes nominals indefinits. D'altra banda, les entitats implicades en el sintagma *un grup de nens* són represes anafòricament pel possessiu i el pronom àton subsegüents.

Tanmateix, cal tenir en compte que aquesta operació de vegades implica la introducció de referents que no són completament nous, sinó que mantenen alguna mena de relació de sentit amb altres entitats discursives prèviament establertes (2).

- (2) Uns pirates capturen *el seu vaixell_i* i els fan presoners. Chávez, el capità dels pirates [...] els embarca en *un vaixell_{i(<j)}* danès *que han assaltat*

En (2) la identitat lèxica dels nuclis dels dos sintagmes nominals estableix una relació de sentit entre les estructures que té repercussions en la cohesió textual, encara que els referents dels dos *vaixells* siguin diferents. En sentit estricte, no es pot dir que la relació entre aquests dos sintagmes sigui fòrica, ja que la identitat de sentit no és vehiculada per una anàfora associativa, sinó per la relació lèxica que s'estableix entre els nuclis. No obstant això, la selecció del substantiu que estableix el segon referent afecta de manera clara

la cohesió lèxica, com s'observa si comparem (2) amb la versió de (3), en què hem optat per la sinonímia en lloc de la repetició formal.

- (3) Uns pirates capturen *el seu vaixell_i* i els fan presoners. Chávez, el capità dels pirates [...] els embarca en *una nau_{i(<j)} danesa que han assaltat*

En aquest sentit, proposarem una ampliació del concepte d'anàfora de sentit per tal d'incloure-hi no sols l'anàfora associativa, sinó també altres relacions discursives motivades semànticament que afecten la cohesió lèxica. Ens referirem a tots aquests casos com a exemples d'*establiment/manteniment*, ja que, si bé s'estableixen entitats noves, hi ha també un manteniment del sentit d'altres entitats ja introduïdes, és a dir, alguna mena d'anàfora de sentit, associativa o no.

D'altra banda, cal destacar que determinats mecanismes de represa de referents plenament actius en l'estat epistèmic dels interlocutors, a la vegada que contribueixen al manteniment de la referència, provoquen canvis que afecten l'evolució dels tòpics discursius. Es tracta de processos de cohesió referencial en què el marcant estableix com a tòpic conjunt dues entitats singulars prèviament introduïdes (4a) o bé singularitza com a tòpic un únic referent establert abans conjuntament amb un altre (4b).

- (4) a. *L'abominable Dr. Phibes_i* retorna després d'haver estat deu anys hivernant [...] Hi ha *un científic, Biederbeck_j, que també prepara una expedició* [...] *Tots dos \emptyset_{i+j} es posen en camí acompanyats cadascun d'una bellesa femenina*
- b. [*Tullio_i i Giuliana_j*] són un matrimoni de l'alta burgesia romana de finals del segle XIX]. \emptyset_{i+j} Es tenen un gran respecte i estima, però \emptyset_{i+j} no fan vida conjugal des de fa

molt temps. *Ell_i la_j* considera com una amiga a qui demana consells

En (4a) els referents *Dr. Phibes* i *Biederbeck*, que havien estat establerts discursivament per separat, són represos pel sintagma nominal de nucli el·líptic *tots dos* i establerts així com a tòpic conjunt. Així doncs, la progressió de tòpic de (4a) evoluciona com segueix:

Dr. Phibes → Biederbeck → Dr. Phibes + Biederbeck (*tots dos*)

En (4b) podem observar el procés invers, és a dir, la topicalització singular d'un referent que funcionava conjuntament com a tòpic amb un altre referent. En altres paraules, el sintagma nominal coordinat introdueix conjuntament els dos personatges de la pel·lícula, que constitueixen el tòpic de l'oració següent, expressat mitjançant les elisions. Després, en la tercera oració, el recurs al pronom tònic *ell* estableix Tullio com a únic tòpic principal, de manera que la progressió de tòpic de (4b) evoluciona així:

Tullio i Giulianna → Tullio (*ell*)

Aquests casos en què hi ha un canvi de tòpics singulars a tòpic conjunt i a l'inrevés han estat classificats com a exemples de *manteniment/establiment*.

Tant els exemples d'establiment/manteniment com els de manteniment/establiment posen de manifest que els límits entre aquestes dues operacions discursivocognitives no són discrets. D'una banda, l'anàfora de sentit implica l'establiment d'entitats noves que es relacionen pel sentit amb altres de conegudes. D'altra banda, els canvis de tòpic singular a tòpic conjunt i a l'inrevés, tot i que impliquen el manteniment del(s) referent(s) que persisteix(en) com a tòpic(s), és a dir, com a entitats conegudes i plenament actives en l'estat epistèmic dels interlocutors, suposen la introducció de canvis importants en l'evolució de la cohesió

referencial i, en definitiva, de la coherència discursiva. Amb tot, no ens estarem de remarcar que el casos d'establiment/manteniment es vinculen de manera més clara a l'establiment de la referència, mentre que els de manteniment/establiment semblen constituir una mena molt particular de mecanismes de manteniment referencial que, en circumstàncies discursives molt concretes, provoca variacions en la continuïtat dels tòpics.

Fetes aquestes consideracions preliminars, ens ocupem de l'anàlisi de les dues operacions en el corpus d'experts.

5.2. L'establiment i el manteniment de la referència en el corpus d'experts

En la taula 1 oferim les dades globals del nostre corpus d'experts sobre els processos d'establiment i de manteniment de la referència.¹

Taula 1. L'establiment i el manteniment de la referència en el corpus d'experts

PROCESSOS	N	%
Establiment	338	33,8
Manteniment	663	66,2
TOTAL	1001	100

Les dades de la taula 1 mostren que la relació entre mecanismes de manteniment (n_m) i d'establiment (n_e) és aproximadament de dos

¹ Hem sumat els 38 casos classificats com a establiment/manteniment als 300 d'establiment, en sentit estricte; així mateix, els 663 casos de manteniment inclouen 34 exemples analitzats com a manteniment/establiment.

mecanismes de manteniment per cada un d'establiment ($n_m/n_e = 2$). Aquesta relació posa de manifest que en el nostre corpus d'experts les regles de repetició i de progressió de Charolles (1978) es concreten amb un volum d'informació coneguda (manteniment (M); regla de repetició) que duplica el d'informació nova (establiment (E); regla de progressió).

$$M = 2E$$

En aquest sentit, l'èxit comunicatiu de les síntesis depèn en bona mesura d'aquesta equació, que garanteix la continuïtat discursiva essencial a la vegada que permet l'aportació constant d'informació nova.

5.3. Les estructures d'establiment de la referència

Els sintagmes nominals indefinits i les construccions presentacionals, com ara les estructures esdevenimentals amb *haver-hi*, constitueixen mecanismes privilegiats per a l'establiment d'entitats noves en el discurs, si més no des de la perspectiva estrictament teòrica. Tot i això, el grau d'activació d'un referent en un moment determinat del procés comunicatiu no és una funció merament dependent de la definitud o la indefinitud; més aviat (o a més a més), es relaciona amb el grau d'informativitat (semàntica i pragmàtica) que subministra l'estructura d'establiment de la referència.²

En aquest sentit, cal tenir en compte que les previsions de la teoria es poden veure concretes per condicionaments derivats de l'acte comunicatiu concret, com ara els coneixements enciclopèdics assumits com a compartits pels interlocutors i la competència discursiva, incloent-hi tots aquells

² Fraurud (1990) demostra que, contrastant amb les previsions de la teoria lingüística, els sintagmes nominals definits que operen en l'establiment de referents en el discurs són més habituals del que es podria esperar.

aspectes relacionats amb les característiques del gènere textual (vegeu § 2.3.3.1).

La taula 2 mostra les dades generals sobre les diverses estructures d'establiment de la referència en el corpus d'experts.

Taula 2. Estructures d'establiment de referents en el corpus d'experts

ESTRUCTURES	TIPUS	N	%
NOMINALS O PARANOMINALS	Estr. presentacionals	21	6,2
	SN indef. expansionat	41	12,1
	SN indef.	46	13,6
	SN def. expansionat	71	21,0
	SN def.	113	33,5
Total nominals		292	86,4
PREDICATIVES	Verb o SV	5	1,5
	Clàusula	28	8,3
	Oració	11	3,2
	Text	2	0,6
Total predicatives		46	13,6
TOTAL ESTR.		338	100

Sembla lògic suposar que els tòpics discursius més habituals de les síntesis argumentals que integren el nostre corpus són els personatges de les pel·lícules, és a dir, entitats amb uns límits espaciotemporals estables, que es corresponen amb els referents de primer ordre de Lyons (1977) i Dik (1997). Així doncs, hem fet una primera distinció entre l'establiment de referents mitjançant sintagmes nominals o estructures paranominals (construccions presentacionals amb *haver-hi* i estructures atributives) (5) i la

introducció d'entitats discursives a través d'unitats predicatives: verb o sintagma verbal, clàusula, oració o text (dues o més oracions) (6).

- (5) L'estiu de 1984, trenta anys després que *Duane_i* capitanequés l'equip de futbol de la universitat [...] els *seus_i* fills només *li_i* creen problemes i *ell_i* coqueteja amb les dones dels amics
- (6) Els guerrillers demanen a Russell [*que fotografï el líder revolucionari com si encara fos viu*]_i. Després de molts dubtes Russell *ho_i* accepta

Tal com hem destacat en (5) i (6), a l'hora de delimitar que una unitat informativa aconsegueix l'operació cognitiva d'introduir una entitat que contribueix a la cohesió referencial, hem tingut en compte la interdependència textual que s'estableix entre l'establiment i el manteniment de la referència. Per tant, el criteri decisiu per a delimitar les estructures d'establiment dels referents ha estat que aquestes estructures esdevinguin de manera subsegüent inductors de l'antecedent d'anàfores gramaticals o lèxiques. Així, en (5) el referent *Duane*, establert mitjançant el nom propi, és anaforitzat posteriorment per un possessiu i dos pronoms personals; en (6) la clàusula és represa després pel pronom neutre *ho*. En altres paraules, l'anaforitzió subsegüent d'una entitat discursiva ha estat considerada com a condició *sine qua non* perquè el referent pugui esdevenir tòpic i ser, doncs, un objecte del discurs (vegeu § 3.4.2). Observem que sense aquest criteri fóra del tot impossible que una estructura predicativa com la clàusula de (6) pugui ser considerada un tòpic textual, ni que sigui secundari: els predicats són unitats relacionals, que no es refereixen a entitats amb límits discrets, sinó a esdeveniments, relacions abstractes o, fins i tot, actes de parla.

Les dades de la taula 2 són ben clares pel que fa als tipus generals d'entitats implicades en processos fòrics. El 86,4% dels referents són

establerts mitjançant estructures nominals. Cal suposar que la totalitat d'aquests referents no es correspon amb els personatges de les pel·lícules o, en general, amb entitats de primer ordre, però sembla obvi postular que la gran majoria sí. Les entitats establertes mitjançant estructures predicatives representen poc menys de la setena part del total (13,6%); aquesta dada, però, indica que l'estudi de la cohesió referencial ha de superar els límits tradicionals del concepte de referència establerts per la filosofia del llenguatge: en aquest cas, no es tracta d'entitats referencials *stricto sensu*, és a dir, de “coses”, en el sentit de Langacker (1987: § 5), sinó de “relacions” reïficades.

Pel que fa a l'oposició nominal indefinit vs. definit, la taula 2 mostra, contra pronòstic, que els sintagmes definits superen els indefinits (54,5% enfront del 31,9%, respectivament).³ Sembla clar, doncs, que, en l'operació d'establiment de la referència mitjançant estructures nominals, la dicotomia indefinit vs. definit es veu condicionada per altres factors, com ara l'animacitat i el coneixement implícit del gènere textual, compartit pels interlocutors. Així, podem preveure que la combinació d'aquests dos factors explica que els sintagmes definits simples siguin les estructures nominals preferides per a l'establiment de la referència (7).

- (7) L'any 1934, a París, *Victoria Grant*, després del fracàs de la seva actuació de prova al cabaret Chez Lui, camina afamada pel carrer

En (7) s'observa que el coneixement discursiu de la síntesi cinematogràfica permet l'establiment del referent *Victoria Grant* mitjançant només el nom propi. En altres paraules, l'emissor pressuposa que el receptor sap que els

³ En aquesta comparació quantitativa de la dicotomia indefinit vs. definit, hem sumat el percentatge d'estructures presentacionals als de sintagmes nominals indefinits, perquè, com aquests, són *a priori* mecanismes lingüístics d'establiment de referents, atès el caràcter prototípicament remàtic que posseeixen. No obstant això, la varietat de configuracions que presenten en el nostre corpus ens aboca a una anàlisi acurada que farem més endavant.

referents principals d'aquestes seqüències narratives són els personatges que hi intervenen i espera que assumeixi aquesta pressuposició.

D'altra banda, el grau d'informativitat semàntica de les estructures explica els percentatges de referents introduïts mitjançant sintagmes expansionats, indefinits (8a) o definits (8b).⁴

- (8) a. *Tres periodistes americans, Russell, Alex i Claire,*
abandonen el Txad per anar a Nicaragua
- b. *King Marchan, propietari de clubs nocturns a Chicago,*
assisteix a l'espectacle i s'enamora de Victor

Entre els sintagmes expansionats, la clara preferència pels definits (21%), com en (8b), enfront dels indefinits (12,1%) respon també a l'animacitat i als condicionaments particulars del gènere textual.

En general, les dades sobre estructures nominals d'establiment de referents manifesten la interacció entre la definitud, l'animacitat i el grau d'informativitat semàntica. Així, en l'establiment de la referència bàsica de les seqüències narratives que integren el nostre corpus d'experts, la definitud o indefinitud es veu constreta per l'animacitat i la informativitat. Cal determinar, doncs, quin és el pes específic de cadascun d'aquests factors que condicionen el tipus d'estructura nominal d'establiment de la referència.

5.3.1. Les estructures nominals i paranominals

L'anàlisi de les estructures nominals i paranominals en funció de l'animacitat dels referents ens permet afirmar que la major part de les

⁴ Arribats en aquest punt, cal que tornem a remarcar que els sintagmes expansionats amb clàusules de relatiu explicatives han estat considerats com a estructures simples, des del punt de vista de l'establiment de la referència. Les clàusules explicatives, en tant que no delimiten l'abast referencial de l'antecedent, no participen de l'operació d'establiment dels referents. D'acord amb Looock (2007), hem considerat que es tracta d'estructures discursivament i pragmàticament molt properes a la cohesió connectiva.

entitats que intervenen en els processos de cohesió referencial de les síntesis argumentals dels experts són els personatges de les pel·lícules. En aquest sentit, la taula 3 mostra que el 62,3% dels referents introduïts mitjançant estructures nominals tenen el tret semàntic [+ animat].

Taula 3. Animacitat dels referents establerts mitjançant estructures nominals

ESTRUCTURES NOMINALS	Tipus de nom	N	%
[+ animat]	nom propi	110	37,7
	nom comú	68	23,3
	el·lipsi/pronom	4	1,3
Total [+ animat]		182	62,3
[- animat]	nom propi	24	8,2
	nom comú	85	29,1
	el·lipsi	1	0,4
Total [- animat]		110	37,7
TOTAL NOMINALS		292	100

D'altra banda, la presència de noms propis [+ animat] en el 37,7 del total de les estructures —un percentatge que s'eleva al 60,4% respecte al total de referents animats— mostra la preferència a establir la referència als personatges de les pel·lícules mitjançant aquest tipus de noms (9).

- (9) a. A Saigon, el 1975, *Adrian Cronauer* fa de "disc-jockey" a la ràdio de l'Exèrcit
- b. Sarah vol salvar el seu germanet que té presoner *Jareth*, *el poderós rei dels follets*

- c. A l'Anglaterra victoriana de finals de segle, *un científic i inventor, George, el Viatger del Temps* [...]
- d. Entre els mercenaris *hi ha Nate Champion, enamorat d'Ella Watson*

Podem observar que en tots els exemples de (9) intervenen noms propis. En (9a) l'estructura d'establiment és un sintagma definit constituït només pel nom propi del protagonista de la pel·lícula. En (9b) tenim un sintagma definit amb un nom propi que funciona com a nucli i una expansió apositiva. En (9c), en canvi, el sintagma indefinit és expansionat mitjançant dos noms propis consecutius en aposició. Finalment, en (9d) el nom propi és introduït per una estructura presentacional i, a més, és caracteritzat per una aposició.

La comparació entre els referents animats introduïts per estructures en què intervenen noms propis i aquelles en què només hi ha un nom comú ens indica la importància discursiva i, doncs, el grau de topicalitat de les entitats: els protagonistes i els personatges principals són identificats amb els noms propis (10), mentre que els noms comuns introdueixen personatges secundaris (11a) o entitats animades que no són personatges de la pel·lícula (11b).

- (10) *La doctora Sarah Roberts* explica en un programa de televisió les seves investigacions sobre l'envelliment
- (11) a. La felicitat familiar s'acaba quan *uns gàngsters* segresten la dona i la nena
- b. Victoria Grant [...] se'n va a fer un gran tiberi confiant no pagar gràcies a *un escarabat que fica a l'amanida*

En (10) la referència a la protagonista de la pel·lícula *L'ànsia* és establerta mitjançant el nom propi. En (11), en canvi, els noms comuns estableixen la

referència a entitats secundàries. Els *gàngsters* de (11a) constitueixen, en efecte, personatges de la pel·lícula *Obsessió*, però *l'escarabat que Victoria Grant fica a l'amanida* (11b) per tal d'estalviar-se pagar només podria ser qualificat com a personatge de *Victor o Victoria* amb un punt d'ironia tocant el sarcasme.

En aquest sentit, la importància relativa com a tòpics de les entitats establertes mitjançant noms propis o a través de noms comuns es comprova quan observem la persistència anafòrica subsegüent.

(12)

L'ÀNSIA

La doctora Sarah Roberts_i explica en un programa de televisió les *seves_i* investigacions sobre l'envelliment. Miriam, que viu des de fa 300 anys amb John Blaylock, queda fascinada per la intervenció de *Sarah_i*. Miriam comunicava el seu poder a John per mitjà de l'amor, però en deixar-lo d'estimar, ell envelleix i va a trobar-se amb els seus predecessors en el mausoleu on descansen. Després d'una primera experiència amb Miriam, *Sarah_i* rebutja el poder que vol conferir-li_i i decideix matar-se_i.

La síntesi de *L'ànsia* mostra clarament que el referent introduït pel sintagma *la doctora Sarah Roberts* constitueix un tòpic principal, atès que és mantingut de principi a fi mitjançant anàfores gramaticals i lèxiques. En canvi, en el cas dels *gàngsters* d'*Obsessió* la persistència anafòrica del referent s'estén només a les dues oracions següents (13).

(13) La felicitat familiar s'acaba quan *uns gàngsters_i* segresten la dona i la nena. Malgrat que Michael vol pagar el rescat, col·labora amb la policia per posar una trampa als *segrestadors_i*. L'operació acaba amb la mort dels *segrestadors_i* i les ostatges

Quant al cas de *l'escarabat de Victor o Victoria*, no passa de ser un tòpic local, mantingut només per la clàusula de relatiu.⁵

La caracterització dels referents que posseeixen el tret semàntic [-animat] no és tan homogènia. Entre les entitats introduïdes per noms propis, el predomini de la referència als llocs en què transcorre la narració és ben clar: 16 de 25 noms propis [-animat] són topònims (14).⁶

- (14) Vint anys després, el 1890, Averill és l'oficial de justícia federal del nou estat de Wyoming, on arriben onades d'emigrants europeus

Aquests tòpics realitzen la funció discursiva d'emmarcament locatiu de la narració. Des del punt de vista macrotextual de la coherència, tenen un caràcter global, com s'observa en aquells casos en què el topònim és introduït al principi de la síntesi i repetit unes oracions més endavant (15a) o al final (15b).

⁵ Pel que fa als cinc casos d'unitats gramaticals (el·lipsis o pronoms) d'establiment que hem detectat, consisteixen, pel que fa als referents animats, en tres subjectes el·líptics de lectura impersonal (ia) i un pronom (ib) de referència indefinida i, quant als inanimats, en una clàusula de relatiu genèrica (ii).

- (i) a. Una caiguda voluntària és la justificació d'aquest fenomen. El dia de l'aniversari $\emptyset_{(=indef)}$ li regalen un timbal de llauna vermell i blanc que guardarà sempre
b. [...] Fins i tot aconsegueix crear un gran desori en un míting nazi, en què *tothom* acaba ballant "El Danubi blau"
- (ii) A l'Oest americà no hi havia cap lloc més salvatge que Montana1 en la dècada de 1880. Els homes havien de lluitar de valent per aconseguir malviure de la terra i per conservar *el* $\emptyset_{(=genèric)}$ *que tenien*

Observem que l'efecte d'aquests cinc casos és d'indefinió dels referents.

⁶ Per raons sintàctiques i semàntiques òbvies, les estructures locatives són, en sentit estricte, sintagmes preposicionals. Tanmateix, hem decidit incloure'ls entre els sintagmes nominals per tal de simplificar al màxim la tipologia de les estructures d'establiment de la referència que proposem.

- (15) a. L'any 1934, a *París_i*, Victoria Grant [...] camina afamada pel carrer. Està a punt de prostituir-se per una mandonguilla, però finalment se'n va a fer un gran tiberi [...] Coneix Toddy, un homosexual [...] que té la brillant idea de convertir Victoria en Victor, un cèlebre travestí polonès que triomfarà a *París_i*. King Marchan [...] s'enamora de Victor [...]
- b. Durant l'època victoriana, Frederick Treves, un cirurgià famós de *Londres_i*, descobreix en una atracció de fira l'"home elefant" [...] que en realitat es diu John Merrick [...] Treves l'arrabassa de les mans del seu "propietari" [...] Bytes, que el maltractava. Però Bytes [...] segresta Merrick [...] Ajudat per uns nans, Merrick aconsegueix fugir i tornar a *Londres_i*

Tot i això, des del punt de vista microtextual, és a dir, de la cohesió, constitueixen tòpics secundaris i locals, ja que no solen ultrapassar els límits d'un sintagma expansionat mitjançant una clàusula de relatiu (16a) o els de l'oració (16b).

- (16) a. Un bon dia, un tal Centauri va a buscar Alex per endur-se'l al *planeta Rylos*, on es troba amb tots els personatges del seu joc predilecte
- b. L'estiu de 1984 [...] la *ciutat de Texasville_i* prepara la commemoració del *seu_i* centenari

Els noms comuns [- animat] són encara més heterogenis pel que fa als tipus de referents que estableixen, ja que, a diferència del cas dels noms propis, no sols intervenen entitats de primer ordre. Entre els noms comuns [- animat] que estableixen referents de primer ordre, les designacions locatives són majoritàries (17).

- (17) Un jove autor teatral, Barton Fink se'n va de Nova York a Hollywood [...] perquè li ofereixen un contracte temptador es refugia en *un hotel de mala mort*, on pensa que podrà treballar amb tranquil.litat, però té un bloqueig creatiu i acabarà vivint un veritable malson.

En aquests casos, però, el tòpic espacial sol ser local també des de la perspectiva macrotextual, com s'observa en (17), en què l'emmarcament locatiu global és efectuat pels sintagmes *de Nova York a Hollywood*. Tanmateix, també trobem algun cas en què un sintagma locatiu amb nom comú realitza aquesta funció discursiva (18).

- (18) En una era glaciària del futur, Essex, un caçador de foques, torna *a la civilització*, juntament amb la seva companya Vivian, que està embarassada. *A la ciutat_{j(<i)}*, on ja havia viscut abans i que ofereix un aspecte decrepít, retroba el seu germà Franxa

En (18) s'observa que el sintagma *a la civilització* estableix el marc espacial global de la narració. D'altra banda, el sintagma *a la ciutat*, que s'associa pel sentit amb *la civilització*, estableix un segon tòpic espacial, ara des d'una perspectiva local, tant en el nivell macrotextual com en el microtextual.

L'establiment del temps en què transcorre la narració, que es pot considerar un referent de segon ordre, no es produeix de manera tan freqüent com en el cas de les entitats espacials. Pel que fa als noms propis, interpretant aquesta noció en un sentit ampli, totes les entitats de segon ordre es refereixen al temps de l'enunciat (19).

- (19) En Harry i la Sally es van conèixer *el 1977*_i compartint un cotxe per anar a Nova York. *Aleshores*_i començaven les seves respectives carreres professionals

En (19) s'observa que el sintagma que especifica l'any *1977*, considerat com a nom propi, estableix el marc temporal en què s'inicia la narració, que és reprès de manera subsegüent per la proforma fòrica *aleshores*.

Els sintagmes amb nom comú de contingut semàntic temporal implicats en l'establiment de processos de cohesió referencial són més aviat escassos i no ultrapassen els límits estructurals i locals dels sintagmes expansionats (20).

- (20) Russell i Claire arriben al front en *el moment*_i *que*_i *Somoza anuncia oficialment la mort de Rafael*

L'exemple (20) mostra que el referent temporal que estableix el nom comú *moment* té un caràcter estrictament local, ja que, des del punt de vista de la cohesió referencial, no és mantingut més enllà de l'àmbit de la clàusula de relatiu que en determina l'abast referencial.

En resum, hem observat que els referents establerts mitjançant els diversos tipus d'estructures nominals es relacionen majoritàriament amb els personatges de les síntesis fílmiques i, en menor mesura, amb l'espai i amb el temps en què s'emmarca la narració. En la taula 4 oferim les dades globals de l'ordre referencial de les entitats establertes mitjançant estructures nominals i la seva naturalesa semàntica en tant que personatges, llocs, referències temporals o altres entitats semànticament diverses. Les dades reflectides en la taula 4 corroboren les afirmacions que hem anat desgranant al llarg d'aquest apartat sobre les característiques referencials i semàntiques de les entitats implicades en el nostre corpus d'experts.

Taula 4. Ordre dels referents i naturalesa semàntica de les entitats establertes amb estructures nominals

ORDRE REFERENTS	Tipus semàntic	N	%
Entitats de 1r ordre	personatges	182	62,3
	llocs	42	14,4
	altres	11	3,8
	Total 1r ordre	235	80,5
Entitats de 2n ordre	temps	8	2,7
	altres	25	8,6
	Total 2n ordre	33	11,3
Entitats de 3r ordre		20	6,9
Entitats de 4t ordre		1	0,3
Altres		3	1,0
TOTAL REFERENTS		292	100

Els referents de primer ordre (80,1%) constitueixen la base de la cohesió referencial de manera inapel·lable. Entre les entitats de primer ordre, els personatges de les pel·lícules (62,3%) són clarament els tòpics preferits dels processos referencials.

D'altra banda, els emmarcaments espacials de la narració, globals o locals, atenyen un percentatge significatiu en el conjunt dels referents (14,4%). Els referents temporals implicats en processos fòrics, en canvi, presenten un percentatge molt baix (2,7%); aquesta dada no és sorprenent, si tenim en compte que la temporalitat és una entitat inherent a les seqüències narratives i, doncs, bàsicament gramaticalitzada a través de les correlacions dels temps verbals. Quant a les relacions abstractes (entitats de tercer ordre) i els actes il·locutius (entitats de quart ordre) establerts mitjançant estructures nominals (6,9% i 0,3%, respectivament), tampoc no ens han de sorprendre els resultats: es tracta d'entitats relacionals, més susceptibles de ser establertes mitjançant estructures predicatives. Finalment, destacarem

que les tres entitats classificades com a “altres”, encara que són testimonials, posen de manifest que la dinàmica discursiva permet interpretacions polisèmiques dels referents.

- (21) a. [...] Malgrat que Michael vol pagar *el rescat*, col.labora amb la policia per posar una trampa als segrestadors
- b. [*mor Vivian i tota la família*]_i [...] Essex₁ intenta esbrinar la causa d'aquestes morts_i. Les seves recerques el condueixen al Quintet, un misteriós joc que sembla relacionat amb la mort_i dels seus familiars i amb *les morts_{j(<i)} successives d'altres persones*

En (21a) podem observar que *el rescat* pot ser interpretat com a una entitat material (primer ordre), equivalent als diners que s'han de pagar, o com a un esdeveniment futur (entitat de segon ordre), és a dir, l'activitat de *rescatar* les ostatges del *segrest*. En el cas de (21b), l'anàfora de sentit marcada pel sintagma *les morts successives d'altres persones* pot ser interpretada com a esdeveniment (entitat de segon ordre), focalitzant la informació en l'activitat de realització de l'assassinat, o com a fet (tercer ordre), destacant el resultat de l'acció.

5.3.1.1. *Els sintagmes nominals definits simples*

Els sintagmes definits simples, és dir, sense expansions clausals o apositives, apareixen en 113 ocasions en processos d'establiment de la referència, cosa que representa el 33,4% del total i el 38,7% de les estructures nominals. Aquest tipus de sintagma és, doncs, l'estructura preferida per a l'establiment dels referents del corpus d'experts.

Taula 5. L'estructura informativa dels SN definits simples

SN DEF. SIMPLES	Estructura informativa	N	%
Noms propis	noms propis llargs	37	32,7
	noms propis curts	28	24,8
	Total noms propis	65	57,5
Noms comuns	sense complements	35	31,0
	amb complements	13	11,5
	Total noms comuns	48	42,5
TOTAL SN def simples		113	100

La definitud dels sintagmes és un tret que topa, en principi, amb l'operació d'establiment d'entitats noves en el discurs, que hauria de ser compensat, doncs, per l'animacitat i/o la informativitat de les estructures. Pel que fa als sintagmes simples, el grau d'informativitat no pot ser suficient per a explicar l'elevat percentatge que presenten en el nostre corpus, sinó que el factor determinant ha de ser l'animacitat.

En la taula 5 mostrem les dades sobre les diverses configuracions informatives dels sintagmes nominals simples que funcionen com a estructures d'establiment de la referència. Hem partit de la distinció entre noms propis i noms comuns, perquè els primers, a diferència dels noms comuns, no tenen referència autònoma, sinó que l'adquireixen a partir del context enunciatiu (cfr. Cuenca 2003: 103). En aquest sentit, els sintagmes definits constituïts al voltant d'un nom propi són semànticament menys informatius que els que tenen un nucli nom comú, com s'observa en (22).

- (22) De petit, *Thad Beaumont* tenia mals de cap forts i li xiulaven molt les orelles cada cop que intentava dedicar-se a la seva

màxima il·lusió: escriure novel·les. *Els metges* van descobrir que la causa era un tumor al cervell

L'única informació que ens proporciona el nom propi *Thad Beaumont* és que es tracta d'un personatge de la pel·lícula, possiblement el protagonista. En altres paraules, tota la informació relacionada amb aquest sintagma és adquirida a través del context enunciatiu i del coneixement discursiu del gènere textual. El sintagma amb nom comú *els metges*, en canvi, ens ofereix una informació més específica, a partir del significat del nucli *metges*, encara que el contingut referencial sigui textualment dependent, com veurem més endavant.

El predomini dels noms propis (57,5) enfront dels noms comuns (42,5%) és un tret indiscutible en l'establiment de la referència mitjançant sintagmes definits simples. Entre els primers, els noms propis llargs, és a dir, constituïts pel nom i el cognom (23a) i/o per un sintagma definit amb aposició restrictiva (23b) són més habituals que els noms propis curts (24).

- (23) a. *Alex Rogan* s'allotja en una caravana aparcada en un parc i li entusiasmen els jocs de vídeo
- b. Allí coneix *el coronel Harris*, que li demana que vigili els simpatitzants nazis

- (24) *Freddy* arriba tan ebri com de costum, malgrat la promesa feta a la seva mare

Els noms propis llargs amb aposicions restrictives són òbviament més informatius que els integrats pel nom i el cognom del personatge i que els curts. Així doncs, en el cas de les aposicions restrictives, la major informativitat s'afegeix a l'animacitat a l'hora de determinar l'establiment referencial a través de sintagmes definits. Amb tot, la majoria dels noms propis llargs amb aposició restrictiva són animats, cosa que ens fa pensar

que l'animacitat és el condicionament determinant, ja que la informativitat que aporten les aposicions restrictives no és molt gran (25).⁷

(25) [...] Abandona la seva relació íntima amb *el comte Txiluvski*, quan *madame Von Merk*, li ofereix el seu mecenatge

En l'exemple (25) s'observa l'establiment de la referència a dos personatges mitjançant noms propis llargs amb aposició restrictiva. Aquest exemple mostra que, tot i que les aposicions restrictives aporten més informació al sintagma, el factor que afavoreix l'establiment de la referència mitjançant un sintagma definit és l'animacitat, combinada, és clar, amb el coneixement implícit del gènere textual.

La importància de l'animacitat en el cas dels noms propis llargs integrats per nom i cognom és encara més clara, ateses les consideracions que hem fet adés sobre el funcionament referencial dels noms propis (26).

(26) *Michael i Elizabeth Courtland* celebren els seus deu anys de matrimoni amb Amy, la seva filla de nou anys

En (26) és evident que els noms propis llargs *Michael i Elizabeth Courtland* només ens informen del fet que els referents són personatges de la pel·lícula *Obsessió*, a partir del caràcter [+ animat] [+ humà] que ostenten. No obstant això, cal tenir en compte que, en aquest cas, també intervenen les convencions socials relatives a la presentació de persones, que es poden fer extensives a la presentació discursiva dels personatges de les seqüències narratives.⁸ De fet, en el corpus d'experts, els noms propis llargs constituïts

⁷ Vint-i-sis dels trenta-set noms propis llargs contenen aposicions restrictives i, d'aquests, vint són referents animats.

⁸ Aquestes convencions socials tampoc no són alienes al cas de les aposicions restrictives amb referents animats.

pel nom i el cognom dels personatges són bàsicament estructures d'establiment i no solen aparèixer en segones mencions.

(27) *Tom Logan_i* és un home d'aquests [...] *David Braxton_j* és d'una altra mena. És un ranxer enèrgic, cansat de ser una víctima de gent com *Logan_i*. *Braxton_j* lloga *Lee Clayton_k* per fer fora els lladres de cavalls de la regió. *Clayton_k* és un home sense pietat

L'exemple anterior és ben representatiu del funcionament discursiu de l'ús del nom i el cognom en la primera menció i només del cognom (o del nom) en les mencions subsegüents. El nom propi llarg presenta, és a dir, estableix els personatges *Tom Logan*, *David Braxton* i *Lee Clayton*, que són més endavant identificats anafòricament amb els respectius cognoms.

Pel que fa als noms propis curts que representen personatges de les pel·lícules, solen ser noms de pila, com en (28), i no cognoms; en aquests casos, la importància de l'animacitat és encara més evident.

(28) *Lenny* ha de transigir en la proposta de la seva dona *Amanda* d'adoptar un nen

Ara, però, no es pot parlar de mimetisme del funcionament discursiu respecte de les convencions socials, sinó que el factor determinant d'aquest tipus d'establiment referencial és només l'animacitat dels referents i, aparellat amb aquesta característica, el coneixement implícit del gènere textual assumit pels interlocutors.

Els noms propis curts inanimats són bàsicament topònims (29); en aquest cas, l'establiment de la referència remet directament als coneixements enciclopèdics compartits pels interlocutors.

(29) *Leo Kessler* [...] arriba a *Alemanya* per conèixer el país del seu pare

Quant als noms comuns, la taula 5 mostra el predomini abassegador dels sintagmes sense adjacent (31% dels sintagmes simples), com en (30a) enfront dels que contenen un complement (11,5%), normalment preposicional (30b).

- (30) a. [...] ell coqueteja amb les dones *dels amics*
b. [...] es troba amb *tots els personatges del seu joc predilecte*

En altres paraules, la càrrega informativa tampoc no pot ser considerada, en general, el criteri que determina l'establiment de la referència mitjançant sintagmes definits, encara que els noms comuns siguin semànticament més informatius que els propis. I l'animacitat tampoc no ens permet de resoldre el problema: hi ha 20 noms comuns animats (31a) i 28 d'inanimats (31b) que estableixen referents.

- (31) a. [...] Té poca traça amb *les dones*
b. [...] capturen *el seu vaixell* i els fan presoners

L'observació minuciosa dels processos d'establiment d'aquests referents ens permet afirmar que:

a) 23 d'aquests sintagmes amb nom comú són relacionals, és a dir, introdueixen entitats relacionades amb altres referents prèviament establerts, normalment a través d'un possessiu anafòric (32a), però també mitjançant sintagmes preposicionals (32b).

- (32) a. Doyle_i aconsegueix convèncer *el seu_i cap_j* perquè en faci intervenir la línia telefònica
b. Jareth_i, el poderós rei_i *dels follets_j*

b) En 10 casos el factor que determina l'establiment mitjançant un sintagma definit és el marc discursiu o l'*script* narratiu de la pel·lícula.

(33) Lenny ha de transigir en la proposta de la seva dona Amanda d'adoptar un nen. Després d'uns anys decideix anar a la recerca de *la mare biològica*

c) El caràcter genèric d'alguns referents (6 exemples) també determina la definitud del sintagma.

(34) Alex Rogan s'allotja en una caravana aparcada en un parc i li entusiasmen *els jocs de vídeo*

d) Finalment, hi ha 9 casos d'anàfora associativa més o menys prototípica.

(35) [...] els embarca en *un vaixell_i* danès que han assaltat. Els pirates, però, s'amotoïnen, perquè Chávez es nega a saquejar el vaixell. Una nena del grup mata *el capità_{j(<i)}* danès

Cal que remarquem que alguns exemples de referents induïts pel marc narratiu, com (33), s'acosten també al concepte d'anàfora associativa, entesa en un sentit lat (vegeu § 4.4.6). Aquesta situació és encara més evident en el cas d'alguns referents genèrics directament associats a sintagmes nominals previs, com en (36).

(36) a. [...] En [*l'ambient dels anys 20 a Europa*]_i, el triomf esportiu dels dos joves s'enfronta a [*l'emergència del feixisme i el nazisme*]_{j(<i)}

- b. [...] *el nou estat de Wyoming*_i, on arriben onades d'emigrants europeus. Malgrat que *la terra*_{j(<i)} és vasta i rica [...]

En el cas de (36a) *l'emergència del feixisme i el nazisme* s'associa enciclopèdicament de manera bastant directa a *l'ambient dels anys 20 a Europa*; tanmateix, el caràcter genèric dels dos sintagmes relacionats ens ha fet inclinar-nos per considerar que el manteniment del sentit del primer a través del segon és més aviat feble. En (36b) l'anàfora associativa és prou més clara, però el caràcter genèric del sintagma *la terra* li confereix també una certa "llibertat" referencial.

Resumint, en la definitud dels sintagmes simples amb nom comú hi intervenen dos factors vinculats als coneixements estereotipats discursiu i enciclopèdic (l'*script* narratiu i el caràcter genèric d'alguns referents, respectivament) i dos més de relacionats amb el cotext (el referents relacionals i l'anàfora associativa). A més, en alguns casos de referent genèric o induït pel marc narratiu es posen de manifest els límits difusos entre l'establiment d'entitats discursives completament noves ("brand-new", en la terminologia de Prince 1981) i l'anàfora associativa.

En conclusió, les previsions que hem fet sobre la interacció de l'animacitat i la informativitat com a factors determinants de la definitud dels sintagmes simples que estableixen referents en el nostre corpus d'experts es compleixen només de manera parcial. És clar que l'animacitat, associada als coneixements implícits de la síntesi cinematogràfica com a seqüència narrativa, és el principal condicionament de la definitud en la majoria de casos en què intervé un nom propi. A més, en les unitats del tipus "nom + cognom" (i, en menor mesura, en els casos de nom propi llarg amb aposició restrictiva) la projecció en el discurs de les convencions relatives a les presentacions socials juga una paper essencial. Pel que fa als noms comuns, tant l'animacitat com la informativitat es revelen com a secundàries, en general: els factors que condicionen la definitud són, més

aviat, els estereotips discursius i enciclopèdics i el cotext. En qualsevol cas, l'establiment de la referència mitjançant sintagmes definits simples posa de manifest la interacció entre els estats epistèmics de l'emissor i del receptor. En aquest sentit, les pressuposicions de l'emissor sobre els coneixements del seu interlocutor i l'assumpció per part del receptor d'aquestes pressuposicions possibilita l'establiment de la referència mitjançant un tipus d'estructura *a priori* poc adequada per a realitzar aquesta operació discursivocognitiva, per la seva definitud i per l'escassa informativitat.

5.3.1.2. *Els sintagmes nominals definits expansionats*

Els sintagmes nominals definits expansionats, en tant que estructures d'establiment de la referència, són sintagmes definits que contenen una expansió o bé apositiva (37a) o bé clausal, constituïda per una clàusula de relatiu restrictiva (37b).⁹

- (37) a. *Lenny Bruce_i, un còmic de music-hall, coneix Honey_j, una noia que fa strip-tease, i se n'enamora bojament*
b. [...] va a trobar-se amb els seus predecessors en *el mausoleu_i on descansen*

En (37a) podem observar l'establiment de la referència a dos personatges mitjançant sintagmes definits constituïts per noms propis, que funcionen com a nuclis, i complements apositius. En (37b), en canvi, l'expansió és una clàusula de relatiu. Tot i això, la complexitat de les estructures varia, perquè la naturalesa nominal de les aposicions, des del punt de vista categorial,

⁹ Hem considerat també dos casos en què el nucli nominal, un nom relacional (ia) i una nominalització (ib), subcategoritza dos complements preposicionals.

- (i) a. *Giuliana es veu obligada a participar [...] en les relacions tempestuoses de Tullio amb la comtessa Teresa Raffo*
b. [...] van descobrir-hi *l'alternança de les baralles i infidelitats amb l'afecte i les rialles*

possibilita que els nuclis dels complements apositius puguin tenir, al seu torn, expansions.

- (38) a. [...] descobreix en una atracció de fira l'"home elefant", un desgraciat a qui una malaltia havia hipertrofiat i deformat horriblement la cara
- b. [...] Coneix Toddy, un homosexual que li ofereix hospitalitat i que té la brillant idea de convertir Victoria en Victor
- c. [...] para en un cafè de carretera perdut pel sud de Califòrnia. L'amo, un immigrant grec anomenat Nick [...]

En (38a) el nucli de l'aposició *desgraciat* és expansionat mitjançant una clàusula de relatiu. En (38b) hi ha dues clàusules de relatiu coordinades que s'apliquen a *un homosexual*. D'altra banda, en (38c) l'aposició conté una clàusula de participi amb un predicatiu.

En la taula 6 es mostren les dades de les configuracions més generals d'aquests sintagmes en el corpus d'experts.

Taula 6. Tipus d'expansions dels sintagmes nominals definits

TIPUS D'EXPANSIONS	N	%
Aposicions	32	45,1
Relatius	24	33,8
Aposicions + relatius	13	18,3
Altres	2	2,8
TOTAL	71	100

Els sintagmes expansionats posseeixen de manera inherent una càrrega informativa elevada i, doncs, cal considerar que la informativitat és un factor suficient per a compensar la inadequació *apriorística* de la definitud en l'operació d'establiment de la referència.

Pel que fa als sintagmes amb expansions apositives (45,1%), cal tenir en compte, a més, que la majoria dels nuclis (23 de 32) són els noms propis dels personatges als quals s'estableix la referència. En aquest sentit, en el 71,9% dels casos d'expansions apositives informativitat i animacitat se superposen per a afavorir l'establiment de la referència mitjançant un sintagma definit (39).

(39) [...] es casa amb *Nina Milukova, una noia apassionada i neuròtica*

Quant a les expansions amb clàusula de relatiu (33,8%), la informativitat és de manera clara el factor que determina el tipus d'estructura d'establiment. L'animacitat només afecta un percentatge reduït d'aquestes estructures (6 de 24; 25%), com en (40a); la gran majoria són referents inanimats (40b).

- (40) a. El 1924 se celebren els Jocs Olímpics a París. Entre *els atletes britànics que competeixen en les curses de cent metres* [...]
- b. [...] un científic i inventor [...] acaba *el vehicle que espera que el pugui dur més enllà de la dimensió del temps*

Evidentment, tot el que hem dit adés sobre les expansions apositives s'ha d'aplicar també als casos en què l'aposició conté una clàusula de relatiu restrictiva (18,3%). Ara, però, la informativitat és encara més gran (41).

- (41) [...] acompanyada per *Hoggle, un gnom rondinaire que, a canvi d'un braçalet de plàstic, s'ofereix a portar-la tan endins del laberint com pugui*

En resum, la informativitat dels sintagmes definits expansionats és el factor fonamental que condiciona aquest tipus d'estructures en l'operació d'establiment de la referència. Així i tot, en el cas de les expansions apositives, amb clàusula de relatiu o sense, l'animacitat hi col·labora de manera essencial.

En general, el funcionament discursiu dels sintagmes nominals definits, simples o expansionats, com a estructures d'establiment de la referència mostra la interacció de l'animacitat i la informativitat per tal de compensar la inadequació que *a priori* representa introduir un referent discursiu nou com si fos conegut, és a dir, definit. Tant l'animacitat com la informativitat determinen la negociació que s'estableix entre el interlocutors per tal de decidir l'estat epistèmic comú que més s'adequa a les necessitats comunicatives. Amb tot, els condicionaments particulars de les seqüències narratives mostren que l'animacitat dels referents opera de manera preeminent a l'hora d'establir la referència a les entitats que intervenen en processos de cohesió referencial mitjançant sintagmes definits.

5.3.1.3. *Els sintagmes nominals indefinits*

Els sintagmes nominals indefinits, simples (42a) o expansionats (42b), a diferència dels definits, constitueixen estructures privilegiades d'establiment de la referència, ja que la indefinició pressuposa, en principi, la introducció d'una entitat nova en el discurs.

- (42) a. [...] ni tan sols el naixement d'*un fill* aconsegueix salvar el matrimoni

- b. [...] ofereix 50 dòlars per cap a *uns mercenaris que ha reclutat*

Així doncs, tant l'animacitat com la informativitat són factors accessoris: el condicionament que determina que aquests sintagmes funcionen com a estructures d'establiment de la referència és la indefinició.

No obstant això, l'animacitat és el tret més habitual, tant en el cas dels sintagmes simples (27 de 46; 58,7%) com en el dels expansionats (27 de 41; 65,8%), d'acord amb la característiques dels referents preferits en els processos de cohesió referencial de les síntesis fílmiques.

La majoria dels referents establerts mitjançant sintagmes indefinits són específics (43a), encara que també n'hi ha d'inespecífics (43b)

- (43) a. Sonny estableix una relació gratificant amb *una dona de mitjana edat, l'esposa del seu entrenador de futbol*
- b. [...] el caràcter emancipat de Gudrun, una noia que no pot estimar *un home*_i si no el_i derrota abans

En (43a) s'observa que el referent introduït pel sintagma indefinit *una dona de mitjana edat* té una referència específica, és a dir, es refereix a un individu concret: la temporalitat narrativa del verb *estableix*, l'especificitat referencial del sintagma amb nom relacional de què depèn (*una relació*) i l'aposició identificadora subsegüent (*l'esposa del seu entrenador de futbol*) determinen l'especificitat del referent. En (43b), en canvi, la modalitat potencial del predicat implica la inespecificitat de l'entitat introduïda pel sintagma indefinit *un home*, malgrat la referència anafòrica subsegüent mitjançant el pronom personal d'acusatiu.

D'altra banda, els sintagmes indefinits també efectuen l'establiment de la referència a entitats genèriques, normalment mitjançant sintagmes sense especificador (44).

- (44) Paul [...] Busca *casa*_i i, mirant un apartament_{j(<i)} buit, es troba una jove, Jeanne, que també en_i busca

En (44) el sintagma *casa* estableix un referent genèric. Però el que és interessant de destacar en casos com aquest és que les subsegüents represes anafòriques són sovint discrepants respecte a la referencialitat de l'entitat establerta. En el cas de (44), el sintagma *un apartament* reprèn anafòricament el sentit de l'antecedent genèric, però ho fa establint en el discurs una entitat específica, tot i que, més endavant, el pronom adverbial *en* torna a reprendre la referència genèrica. La complexitat de la cohesió referencial de les síntesis fílmiques és ben palesa en (44): no sols es manifesta a través d'unitats estrictament referencials, sinó que la intervenció d'entitats genèriques introdueix processos cohesius que manifesten els límits difusos entre les operacions d'establiment i de manteniment de la referència.

En resum, podem concloure que els sintagmes indefinits estableixen referents nous de les síntesis fílmiques sense la necessitat d'altres condicionaments discursius i cognitius. Ara bé, les característiques específiques del gènere textual, bàsicament l'animacitat dels referents, són també ben paleses.

5.3.1.4. *Les estructures presentacionals*

Les estructures presentacionals són també *a priori* mecanismes d'establiment de la referència, com els sintagmes indefinits. Dins d'aquesta classe, no sols hem considerat les construccions presentacionals prototípiques amb el verb *haver-hi* (45a), sinó també la introducció de referents mitjançant construccions atributives (45b).

- (45) a. La vigília del casament, Sandra desapareix i en el seu lloc *hi ha una nota*_i que demana el rescat

- b. *Travis Bickle_i és un veterà de la guerra del Vietnam que no pot dormir i consumeix tranquil·litzants i estimulants a dojo*

Cal que tinguem en compte que, en sentit estricte, només són prototípicament presentacionals les estructures com les de (45a), en què intervé el verb *haver-hi* i un sintagma nominal indefinit, clarament remàtic (cfr. Bentivoglio 1983: 280). Tot i això, en un sentit ampli, també es poden considerar presentacionals tant les oracions atributives, en què una part important de la informació sobre el referent, l'atribut, és remàtica (45b), com les construccions amb *haver-hi* que introdueixen sintagmes definits (46).

- (46) *Entre els mercenaris hi ha Nate Champion_i, enamorat d'Ella Watson, gerent d'un bordell i amant d'Averill*

En (46) el verb *haver-hi* introdueix el nom propi *Nate Champion*, un sintagma definit que es refereix a un dels personatges de la pel·lícula, al qual, però, s'adjunta la informació remàtica expressada per l'aposició.

Tenint en compte els condicionaments del gènere textual sobre les operacions d'establiment de la referència, que han estat analitzats a bastament en el cas dels sintagmes definits, no ens ha d'estranyar que la majoria de construccions presentacionals del nostre corpus d'experts siguin estructures atributives (14 de 21; 66,7%) en què el subjecte és el nom propi d'un personatge i l'atribut és caracteritzador (47).

- (47) *El compositor Txaikovski_i és un home torturat que només troba la felicitat en la música*

En (47) la unitat que introdueix directament el referent és el nom propi del personatge, *Txaikovski*, però l'estructura copulativa hi adjunta una

informació remàtica estructuralment i semànticament complexa. En altres paraules, el referent no és establert en el discurs només mitjançant el nom propi, sinó que l'atribut caracteritzador, que, a més, conté una clàusula de relatiu, proporciona una informació essencial per a l'establiment de la referència.

Com a estructures presentacionals, les construccions atributives sintetitzen les característiques dels processos d'establiment de la referència en les síntesis argumentals de pel·lícules. D'una banda, ens indiquen l'acord entre els interlocutors sobre els coneixements implícits del gènere discursiu a partir de l'animacitat dels noms propis dels personatges, que apareixen com a subjectes temàtics; d'altra banda, afegixen la informació remàtica escaient a la introducció d'entitats discursives noves a través dels atributs caracteritzadors. En altres paraules, animacitat, informativitat i rematicitat es combinen en les estructures presentacionals atributives i manifesten la interacció que es produeix entre les tres propietats semanticodiscursives a l'hora d'acomplir l'operació d'establiment dels referents.

En conclusió, l'establiment de la referència en el nostre corpus d'experts mitjançant estructures nominals i paranominals indica clarament que aquesta operació s'ha de relacionar no sols amb la indefinitud dels sintagmes, que és una característica que afavoreix *a priori* la introducció d'entitats discursives noves, sinó també amb l'animacitat i la informativitat de les construccions. Les pressuposicions de l'emissor sobre l'estat epistèmic del receptor, realitzades a partir dels coneixements implícits compartits sobre el gènere textual, que impliquen uns referents majoritàriament animats, afavoreixen l'establiment de la referència mitjançant sintagmes definits simples, constituïts bàsicament pels noms propis dels personatges. El grau d'informativitat semàntica de les estructures, que s'expressa estructuralment a través dels sintagmes expansionats amb aposicions i/o clàusules de relatiu restrictives, posa de manifest que aquest factor condiciona també el tipus d'establiment

referencial. En aquest sentit, la menor freqüència dels sintagmes indefinits i de les estructures presentacionals, que són lingüísticament *a priori* les més privilegiades, palesa que els coneixements discursius implícits sobre el gènere textual són decisius a l'hora de determinar els mecanismes d'establiment dels referents bàsics de les seqüències narratives.

En qualsevol cas, les dades generals que ens proporciona l'anàlisi dels procediments d'establiment nominal de la referència en el nostre corpus d'experts ens permeten afirmar la prioritat de l'animacitat sobre la informativitat i d'aquesta sobre la rematicitat, expressada bàsicament a través de la indefinitud dels sintagmes nominals.

5.3.2. Les estructures predicatives

L'establiment de referents discursius mitjançant estructures predicatives introdueix un tipus de procés referencial que s'allunya del concepte tradicional de la referència, com ja hem remarcat en diverses ocasions. Ara ens trobem al davant d'entitats relacionals que, des de la perspectiva de la cohesió referencial, només poden ser considerades estructures d'establiment de referents *a posteriori*. En altres paraules, és impossible de determinar que un predicat operi com a referent discursiu si no hi ha un manteniment fòric subsegüent, com s'observa en (48).

- (48) [...] [*Ella aguanta una vida avorrida i aïllada a canvi de la seguretat econòmica que li dona el marit*]_i, però la relació apassionada que estableix amb Frank li fa més insuportable *la situació*_i

L'exemple (48) mostra que l'ús fòric del nom general *situació* és el factor que permet identificar *a posteriori* que l'estructura que estableix la referència és la primera clàusula interordinada: sense l'anàfora lèxica fóra del tot impossible assenyalar que hi ha un establiment referencial previ.

En la taula 7 reflectim les dades relatives al grau de complexitat estructural de les unitats predicatives i al caràcter gramatical o lèxic dels processos referencials.¹⁰

Taula 7. Complexitat de les estructures predicatives i tipus de procés fòric

ESTRUCTURES	Tipus de marcant	N	%
Verb o SV	gramatical	3	6,5
	lèxic	2	4,4
Total Verb o SV		5	10,9
Clàusula	gramatical	11	23,9
	lèxic	17	37,0
Total Clàusula		28	60,9
Oració	gramatical	1	2,2
	lèxic	10	21,7
Total Oració		11	23,9
Text	gramatical	0	0,0
	lèxic	2	4,3
Total Text		2	4,3
	Total gramatical	15	32,6
	Total lèxic	31	67,4
TOTAL		46	100

El percentatge d'establiments realitzats pel verb o per tot el sintagma verbal (10,7%) es podria relacionar, en principi, amb els tipus d'anàfora gramatical marcats per l'el·lipsi (49a) o per la proforma verbal *fer-ho* (49b).

¹⁰ La delimitació dels inductors de l'antecedent que intervenen en aquests processos és en moltes ocasions una tasca difícil. En aquest sentit, remarcarem que, davant el dubte, hem optat per la interpretació que ens resulta més coherent.

- (49) a. [...] Aquesta relació *porta* Jacy als braços d'un noi més gran, i Ø (= *porta*) Duane a allistar-se a la guerra de Corea
- b. Tots dos [*es proposen arribar al límit de les seves forces per aconseguir la medalla d'or*]_i [...] Liddell [...] *ho*_i *fa* pel Déu que inspira totes les seves accions

En (49) les unitats verbals que estableixen la referència són represes després per marcats gramaticals. L'exemple (49a) és un cas prototípic de buidament: l'antecedent de l'el·lipsi és només el verb *porta*. En (49b) l'antecedent de la proforma *ho fa* no sols inclou el verb, sinó tot el sintagma verbal. En tots dos casos tenim processos en què intervenen marcats gramaticals de manteniment de la referència. Tanmateix, els antecedents verbals també intervenen en processos de cohesió lèxica (50).

- (50) Una nena del grup [*mata el capità danès*]_i perquè es pensa que està en perill [...] la nena culpa Chávez de *l'assassinat*_i

En (50) hi ha una anàfora lèxica en què el nom general *assassinat* estableix una relació cohesiva amb el sintagma verbal *mata el capità danès*.

Ara bé, la dada més remarcable de la taula 7 és el fet que la clàusula (60,9%) és clarament l'estructura predicativa preferida, amb freqüències elevades tant en el cas de l'anàfora gramatical (11 casos; 23,9%) com en el de la cohesió lèxica (17 casos; 37%).

- (51) a. [...] Els seus caps volen [*prohibir els programes que fa*]_i, però no *ho*_i aconseguixen
- b. Essex intenta [*esbrinar la causa d'aquestes morts*]_i. *Les seves recerques*_i el condueixen al Quintet

En (51) s'observen dues clàusules d'infinitiu que indueixen els antecedents dels respectius marcats fòrics. La clàusula de (51a) és represa pel pronom

neutre *ho*. En (51b), en canvi, hi ha una anàfora lèxica marcada pel nom general *recerques*. Remarquem que el subjecte oracional *Essex* de (51b) no és reprès pel nom general, sinó pel possessiu.

Els antecedents oracionals atenyen també un percentatge representatiu en el total dels establiments referencials predicatius (23,9%). En aquest cas, però, gairebé tots els processos referencials són lèxics, com en (52), en què un nom general reprèn fòricament tota l'oració anterior.

(52) [*Jake el persegueix, però quan l'indi entra dins d'un túnel, Jake, que pateix claustrofòbia, no pot continuar i el lladre se li escapa*]_i. Glòria, la veïna, coneix d'aquesta manera; Jake

Les unitats que ultrapassen els límits estructurals de l'oració són més aviat anecdòtiques: només n'hem identificat dos casos en el nostre corpus i tots dos es relacionen amb marcants lèxics subsegüents (53).

(53) [*Alex, una dona divorciada, i Daniel, un metge de fama, estan tots dos enamorats de la mateixa persona: un artista jove, Bob. El noi reparteix el temps entre els seus dos amants*]_i, que coneixen la situació;_i

En (53) s'observa que el nom general *situació* pot reprendre no només la clàusula matriu de què depèn la relativa, sinó també tota l'oració anterior.

Així doncs, l'anàlisi precedent ens permet afirmar que el grau de complexitat estructural dels predicats guarda una forta vinculació amb el caràcter gramatical o lèxic dels processos fòrics. En aquest sentit, les dades de la taula 7 mostren de manera clara que les estructures predicatives que estableixen referents en el nostre corpus d'experts intervenen majoritàriament en processos de cohesió lèxica (67,4%). D'altra banda, l'afinitat dels predicats amb els marcants lèxics creix a mesura que

s'incrementa la complexitat estructural de les unitats que estableixen la referència.

Pel que fa a l'ordre de les entitats establertes, els referents de segon ordre, és a dir, esdeveniments, són clarament majoritaris (69,6%). En la taula 8 es mostren les dades sobre l'ordre dels referents establerts mitjançant estructures predicatives.

Taula 8. Ordre dels referents de les entitats establertes amb estructures predicatives

ORDRE REFERENTS	N	%
Entitats 2n ordre	32	69,6
Entitats de 3r ordre	14	30,4
TOTAL	46	100

L'establiment de la referència a esdeveniments en el nostre corpus d'experts inclou tant activitats (54a), com processos (54b) i estats (54c).

- (54) a. [...] col.labora amb la policia per [*posar una trampa als segrestadors*]_i. L'operació_i acaba amb la mort dels segrestadors
- b. [*Duane té una experiència insatisfactòria en l'habitació d'un motel amb Jacy, la noia més maca de la classe*]_i. Aquesta relació_i porta Jacy als braços d'un noi més gran
- c. Oskar [...] [*para de créixer el dia que fa 3 anys*]_i. Una caiguda voluntària és la justificació d'aquest fenomen_i

Els tres exemples de (54) contenen estructures predicatives que estableixen la referència a entitats de segon ordre, mantingudes de manera subsegüent

mitjançant cohesió lèxica per nom general. En (54a) el predicat és dinàmic i agentiu, és dir, es refereix a una activitat. En (54b), en canvi, l'estructura predicativa designa un procés, un esdeveniment dinàmic no agentiu. Pel que fa a (54c), l'entitat de segon ordre es refereix a un estat, un esdeveniment que no és ni dinàmic ni agentiu. Cal que remarquem que les entitats de segon ordre que es refereixen a activitats, com en (54a), són clarament majoritàries en el nostre corpus (19 de 32). Aquest fet es relaciona directament amb les característiques del gènere textual, atès que els predicats més importants de les seqüències narratives són essencialment accions realitzades pels personatges.

Pel que fa a les entitats de tercer ordre (30,4%), trobem tant la referència a fets (55a) com a idees, és a dir, objectes de pensament (55b).

- (55) a. Fa dotze anys que [*Mark i Joanna estan casats*]_i. No paren de discutir i els costa entendre com el seu matrimoni_i ha arribat a durar tant de temps
- b. [...] volen [*ser oberts en relació amb el sexe*]_i; i [ho fan]_i pagant el preu de ser infeliços

En (55a) la clàusula estableix el fet que *Mark i Joanna estan casats*, que es reprès lèxicament pel nom general *matrimoni* de manera subsegüent. En (55b) la clàusula d'infinitiu estableix una idea. L'establiment d'idees que intervenen en la cohesió referencial apareix sovint vinculada a la modalitat oracional, com en (55b), en què la clàusula depèn del verb modal *volen*. D'altra banda, es interessant destacar en aquest exemple que la proforma verbal converteix l'entitat abstracta en un esdeveniment, cosa que, d'acord amb Schmid (2000: 67), no és possible quan l'entitat de tercer ordre és represa lèxicament per un nom encapsulador (vegeu § 4.4.5.2).¹¹

¹¹ No obstant això, cal que tinguem en compte que la nostra concepció dels noms generals no coincideix estrictament amb el concepte de nom encapsulador de Schmid (2000). Vegeu, en aquest sentit, § 5.6.2.3.

En conclusió, la introducció de referents mitjançant estructures predicatives posa de manifest la interdependència discursiva i cognitiva entre les operacions d'establiment i de manteniment de la referència. Aquestes estructures es vinculen de manera preferent a la cohesió lèxica (66%), tot i que l'anàfora gramatical també ateny una freqüència rellevant (34%). En aquest sentit, l'afinitat dels predicats per la represa lèxica creix a mesura que augmenta la complexitat estructural de les unitats que indueixen els antecedents discursius. La majoria d'estructures predicatives d'establiment de la referència són clàusules (61,7%) o oracions (23,4%). Quant a l'ordre dels referents establerts, les entitats que designen esdeveniments, sobretot activitats i processos, són clarament majoritàries, en concordança amb el caràcter essencialment dinàmic de les seqüències narratives.

5.4. L'anàfora de sentit

L'anàfora de sentit introdueix en el discurs referents que no són completament nous, sinó que mantenen alguna mena de relació de sentit amb un referent previ. Així doncs, es tracta d'un mecanisme que contribueix a la cohesió referencial, participant a la vegada de les operacions d'establiment i de manteniment (56).

(56) Essex [...] torna a *la civilització*_i, juntament amb la seva companya Vivian, que està embarassada. A *la ciutat*_{j(<i)}, on ja havia viscut abans i que ofereix un aspecte decrepit, retroba el seu germà Franxa [...]

En (56) s'observa que el sintagma *la ciutat* estableix la referència a una entitat que no ha estat prèviament esmentada, però que, així i tot, no és completament nova, sinó que es relaciona metonímicament pel sentit amb *la*

civilització. En altres paraules, hi ha l'establiment d'un referent nou, *la ciutat*, a partir del manteniment del sentit d'un antecedent discursiu amb què s'associa, *la civilització*. Es tracta d'un exemple prototípic d'anàfora associativa (vegeu § 4.4.5), ja que:

- a) Les dues unitats relacionades són lèxiques.
- b) La relació fòrica s'estableix només a través de l'associació metonímica "m és una part d'A", és a dir, el marcant (*la ciutat*) és una part de l'antecedent (*la civilització*).
- c) El marcant és un sintagma nominal definit simple de referència específica, és a dir, no genèric. En aquest sentit, observem que la definitud del sintagma *la ciutat* només s'explica per la relació fòrica que manté amb *la civilització* i per l'aspecte perfectiu i el temps narratiu (present històric) del verb *retroba*.¹²

Tanmateix, a banda de l'anàfora associativa prototípica, el corpus ens ofereix exemples d'altres tipus d'anàfora de sentit, que s'hi relacionen de manera més o menys perifèrica.

Els casos que més s'acosten a l'anàfora associativa són aquells que es basen en una relació metonímica entre els dos referents i són sintagmes definits no expansionats, però s'allunyen de la concepció prototípica per raons diverses. Vegem-ho amb exemples.

- (57) a. *Alex_i [...] i Daniel_j [...] estan tots dos enamorats de la mateixa persona: un artista jove, Bob_k. El noi_k reparteix el temps entre els seus dos amants [...] utilitza fredament les seves_k relacions_{l(<i+j)} personals*

¹² La clàusula relativa és explicativa i, doncs, no contribueix a l'establiment referencial.

- b. [...] una relació feta de *trobades_i esporàdiques al llarg de dotze anys* [...] A *les últimes trobades_{j(<i)}* la situació [...]

En (57a) la relació metonímica és del tot envers la part, a diferència de l'anàfora associativa *stricto sensu*. D'altra banda, el nucli del sintagma marcant és especificat per un possessiu, que estableix una dependència relacional d'aquest sintagma respecte a un altre referent (*el noi*). En altres paraules, *Alex i Daniel* són una part del conjunt de les *relacions personals del noi* (Bob). L'anàfora de sentit no és, doncs, només vehiculada per la definitud i per la metonímia, que ara és del tipus "A és una part d'm". En (57b) el factor que indueix la relació fòrica és la repetició lèxica dels nuclis. En aquest cas la metonímia sí que és del tipus associatiu prototípic ("m és una part d'A"). Amb tot, l'adjectiu *últimes* que complementa el nucli del sintagma marcant i el caràcter genèric de l'antecedent són decisius a l'hora de determinar la referència disjunta de les dues unitats.

Quan el sintagma que funciona com a marcant fòric de la relació de sentit és complex, la major informativitat de l'estructura s'afegeix als condicionaments anteriors.

- (58) [...] li entusiasmen *els jocs de vídeo_i*. En particular, és el campió indiscutible d[*el "Guerrer de les galàxies"_{j(<i)}*, un joc que simula combats intergalàctics]

En (58) el marcant de l'anàfora de sentit és un sintagma definit expansionat en què el nucli és un nom propi i l'antecedent és genèric. Hi podem observar que la direccionalitat de la metonímia és la prototípica, és a dir, de la part envers el tot, però la informativitat que proporciona l'expansió confereix al referent una major independència discursiva. En aquest sentit, l'element que permet establir la relació metonímica és l'aposició caracteritzadora, en què hi ha una repetició lèxica del nucli de l'antecedent. Vegem un altre exemple:

- (59) Es van conèixer en *un viatge_i per Europa* [...] El record dels *diversos viatges_{j(<i)} que han fet junts* els serveix per repassar la seva vida

En (59) el factor que indueix l'anàfora és la repetició lèxica dels nuclis dels sintagmes nominals. D'altra banda, la contraposició entre el plural del marcant, enfront del caràcter singular de l'antecedent, l'especificador *diversos* i la informació que afegeix la clàusula relativa determinen la referència disjunta de les dues unitats.

Per tant, podem observar que en aquests exemples es combinen diversos factors que allunyen l'anàfora de sentit del prototipus associatiu. Tot seguit exposem esquemàticament, a partir dels exemples anteriors, els factors que poden determinar el caràcter perifèric d'aquest tipus d'anàfora:

- a) La inversió de la relació metonímica respecte del prototipus: "A és una part d'*m*".
- b) El caràcter genèric d'alguna de les dues unitats relacionades pel sentit.
- c) La presència d'un especificador possessiu coreferent amb una altra entitat discursiva.
- d) La repetició lèxica dels nuclis amb referència disjunta, marcada per la diferència de morfema de nombre, per algun altre constituent del sintagma (especificador o complement) o per les dues circumstàncies.
- e) La major informativitat dels sintagmes definits expansionats.

Com hem vist en els exemples suara analitzats, normalment es combinen dos o més d'aquests factors per a induir l'anàfora de sentit.

El cas en què el marcant fòric és constituït per un sintagma indefinit s'allunya més encara del prototipus: ara s'infringeix directament la definitud prototípica dels marcats de l'anàfora associativa. En aquests casos,

l'anàfora de sentit és induïda bàsicament per la relació semàntica que hi ha entre les dues unitats lèxiques.

- (60) a. *Els membres_i* d'una orquestra es disposen a assajar [...] Però, a causa de les indescriptibles accions i de la confusió d'*alguns membres_{j(<i)}* de l'orquestra [...]
- b. [...] Té poca traça amb *les dones_i* i ja ha perdut l'esperança de trobar *una "bona noia"_{j(<i)}* que el *comprengui i l'ajudi*

En (60a) la repetició lèxica dels nuclis és el factor fonamental que indueix l'anàfora de sentit. En (60b) la relació entre el dos nuclis és inclusiva: “*bona noia*” és un hipònim de *dona*. Observem que, a més, hi intervenen altres dels factors relacionats més amunt, com la presència de l'indefinit *alguns* en (60a), l'expansió clausal en (60b) i la inespecificitat dels marcats fòrics en tots dos casos.

En altres ocasions les dues unitats implicades en el procés cohesiu no mantenen una relació metonímica, sinó excloent (61).

- (61) [...] En *el seu primer viatge_i* coneix Katharina [...] En *un altre viatge_{j(<i)}*, Leo s'enfronta amb el grup nazi Werewolf

En (61) hi ha una anàfora de sentit vehiculada bàsicament per la repetició lèxica dels nuclis. No obstant això, la relació que hi ha entre els referents no és metonímica, sinó excloent, com indica l'especificador *altre* del marcant. Podem postular que es tracta d'una mena de relació associativa de contrast induïda pel context discursiu. En aquests casos, la relació lexicosemàntica que afavoreix l'anàfora de sentit no és sempre la repetició (62).

- (62) a. [...] un misteriós joc que sembla relacionat amb la mort dels seus familiars_i i amb les morts successives d'altres persones_{j(<i)} que figuren en una llista [...]
- b. L'abominable Dr. Phibes retorna [...] amb el desig de [retornar la vida a la seva esposa Victòria]_i [...] necessita un elixir secret [...] Biederbeck [...] també prepara una expedició per trobar aquest elixir per unes altres raons_{j(<i)}

En els dos exemples de (62) l'anàfora és induïda per la relació semàntica que s'estableix entre les unitats implicades en la cohesió referencial. A més, l'indefinit *altres* és el factor determinant de la referència disjunta i exclouent dels referents relacionats. En (62a) podem considerar que *persones* és un hiperònim de *familiars*. En (62b) el cotext permet relacionar pel sentit el nom general *raons* amb la clàusula *retornar la vida a la seva esposa Victòria*

La relació d'un hipònim envers un hiperònim (hipònim < hiperònim) també genera sovint una anàfora de sentit, atès que el referent del terme subordinat no pot incloure extensionalment el del superordinat (63).

- (63) Paul és un home ja madur [...] Busca casa_i i, mirant un apartament_{j(<i)} buit [...]

La relació fòrica que mostrem en (63) és clarament la d'un hipònim envers un hiperònim ("un apartament és un tipus de casa"). Observem que aquesta relació només pot ser de sentit, ja que l'hipònim és semànticament més específic que l'hiperònim i no hi ha cap informació textual addicional que permeti establir la coreferència.

Finalment, cal que destaquem dos casos en què l'anàfora de sentit és bàsicament vehiculada pel gènere textual en concordança amb el marc discursiu (64a) i el model cognitiu idealitzat (64b).

- (64) a. [La va a buscar al camp i li fa l'amor com si fos un amant]_i. Aquella mateixa nit_{j(<i)}, s'assabenta que Giuliana està embarassada
- b. Freddy_i arriba tan ebri com de costum, malgrat la promesa feta a la seva_i mare_{j(<i)}

En (64a) el díctic textual *aquella* indueix a relacionar el referent *nit* amb una entitat discursiva prèvia, a més de marcar la distància emocional amb què l'emissor presenta l'entitat. D'acord amb el significat temporal del substantiu *nit*, l'antecedent textual només pot ser el temps narratiu expressat per l'oració prèvia. En (64b) el marcant *la seva mare* apareix relacionat amb *Freddy* mitjançant el possessiu, però, a més, hi intervé un altre factor: el model cognitiu idealitzat (MCI) implica que “tot ésser viu té una mare”.

En la taula 9 mostrem les dades dels diferents tipus d'anàfora de sentit que hem identificat en el corpus d'experts.

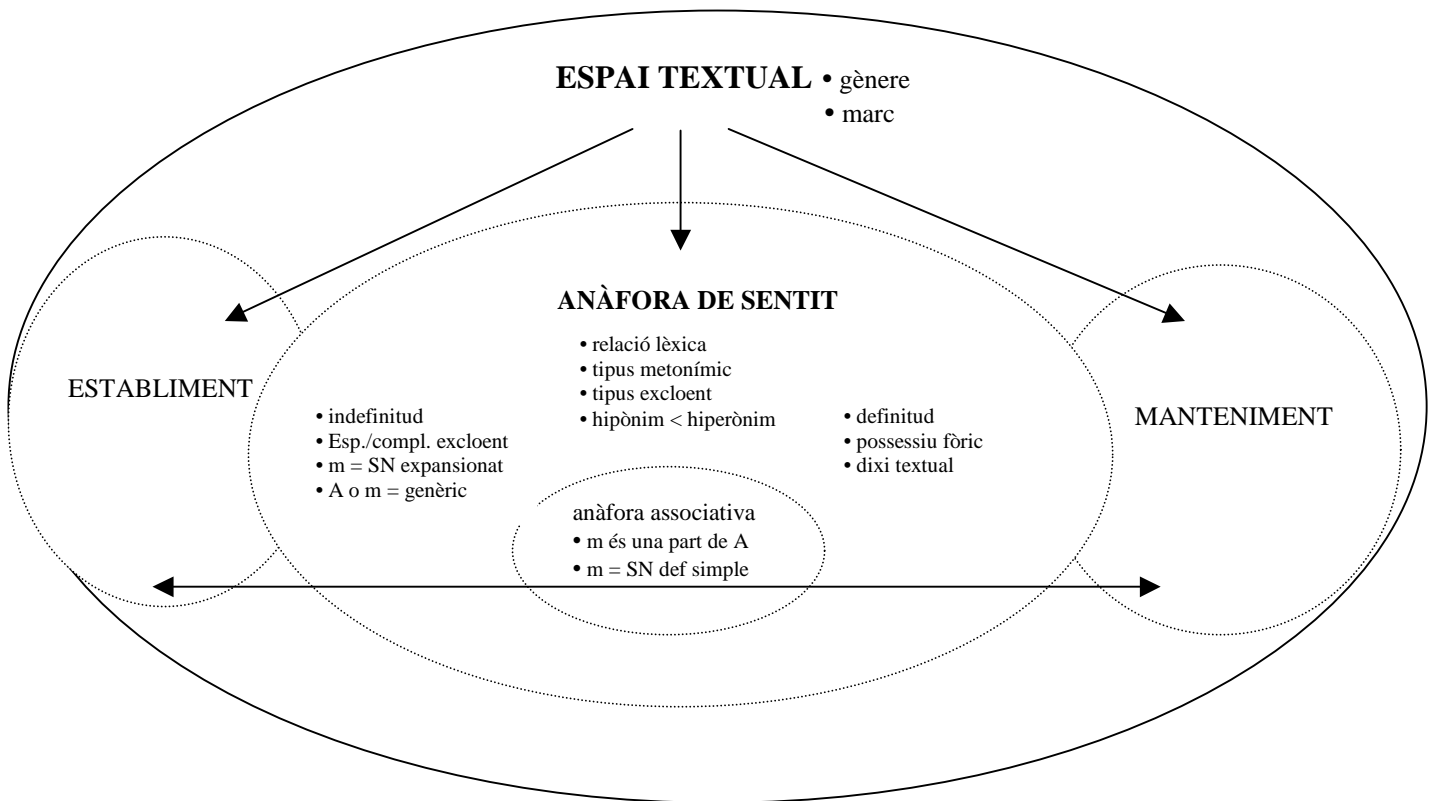
Taula 9. L'anàfora de sentit en el corpus d'experts

ANÀFORA DE SENTIT	N	%
Anàfora associativa	8	21,0
Tipus metonímic	16	42,1
Tipus excloent	9	23,7
Hipònim < Hiperònim	3	7,9
Induïda pel marc o el MCI	2	5,3
TOTAL	38	100

Les dades de la taula 9 ens indiquen que l'anàfora associativa prototípica (21%) i el tipus metonímic (42,1%), que és el que més s'acosta al prototipus associatiu, són les classes d'anàfora de sentit que més incidència tenen en el corpus d'experts. El tipus excloent, que pot ser considerat com una classe de

relació associativa de contrast induïda discursivament, ateny també uns valors significatius (23,7%). Observem que el fet que els tipus metonímic i excloent siguin més freqüents que el prototipus associatiu ens indica que, en textos reals, els condicionaments teòrics de l'anàfora associativa es veuen constrets per altres factors discursius, com ara la inversió de la relació metonímica, el caràcter genèric d'alguna de les dues unitats relacionades pel sentit, les diverses relacions semanticodiscursives que s'estableixen entre els nuclis i les informacions que afegeixen els especificadors i/o els complements dels sintagmes marcats.

Figura 1. L'anàfora de sentit com a mecanisme d'establiment/manteniment de la referència en el corpus d'experts

En conclusió, l'anàfora de sentit, entesa com a mecanisme d'establiment/manteniment de la referència, constitueix un tipus de relació fòrica disjunta vehiculada per la vinculació semanticodiscursiva que s'estableix entre els nuclis dels sintagmes relacionats. Aquesta relació pot ser metonímica, excloent o d'inversió discursiva d'una relació semàntica inclusiva (hipònim (marcant) < hiperònim (antecedent)). L'anàfora associativa, que manifesta un procés metonímic del tipus “*m* és una part d'*A*” en què el marcant és un sintagma nominal simple, constitueix el prototipus d'anàfora de sentit. En la mesura que hi intervenen altres factors, hi ha un desplaçament del prototipus associatiu cap als mecanismes d'establiment (indefinitud, especificadors o complements excloents, sintagmes expansionats, caràcter genèric o inespecífic d'alguna de les dues unitats) o cap als de manteniment (definitud, especificador possessiu fòric o demostratiu dític textual). La figura 1 resumeix totes les consideracions que hem fet sobre l'anàfora de sentit en el nostre corpus d'experts.

5.5. El manteniment de la referència

El manteniment de la referència en les síntesis argumentals dels escriptors experts s'efectua tant mitjançant mecanismes gramaticals com a través de la cohesió lèxica per repetició i per reiteració. En la taula 10 oferim les dades del corpus pel que fa a l'alternança dels dos grans tipus categorials de mecanismes de referència. Les dades de la taula 10 mostren un lleuger predomini dels mecanismes gramaticals (53,8%) enfront de la cohesió lèxica (46,2%).

Taula 10. Mecanismes gramaticals vs. cohesió lèxica en el corpus d'experts

MECANISME	N	%
gramatical	357	53,8
lèxic	306	46,2
TOTAL	663	100

Els percentatges elevats que presenten els dos tipus de mecanismes s'expliquen per la interdependència inherent al funcionament discursiu dels dos tipus d'anàfora en l'operació de manteniment de la referència. Ho analitzem tot seguit.

5.5.1. La interdependència dels mecanismes gramaticals i la cohesió lèxica

A grans trets, les síntesis argumentals que integren el nostre corpus manifesten quins són els condicionants generals que governen l'alternança del dos grans tipus de mecanismes: la continuïtat dels tòpics, relacionada amb la prominència de les entitats discursives, i la competència entre referents.

En general, els nostres textos es caracteritzen per la brevetat i per una tendència a la continuïtat dels tòpics principals (els protagonistes de les pel·lícules), dos factors (distància textual i prominència dels antecedents, respectivament) que, d'acord amb la teoria de l'accessibilitat d'Ariel (1988, 1990, 1996) i els estudis recollits en Givón (1983a), afavoreixen l'ús de marcats de referència d'accessibilitat alta, és a dir, mecanismes gramaticals. A més, l'animacitat que caracteritza la majoria dels referents de les síntesis argumentals afavoreix també el recurs a aquests mecanismes (cfr. Dahl i Fraurud 1996). D'altra banda, la progressiva incorporació d'altres entitats, bàsicament la resta de personatges de la pel·lícula i la

referència a les coordenades espaciotemporals de la narració, posa en joc la competència entre potencials antecedents d'un marcant de referència, cosa que indueix la cohesió lèxica (marcants d'accessibilitat baixa). Vegem-ho amb un exemple.

(65)

TEXASVILLE₃

L'estiu de 1984, trenta anys després que *Duane*₁ capitanegés l'equip de futbol de la universitat i [*Jacy*₂ fos la reina de totes les festes], *la ciutat de Texasville*₃ prepara la commemoració del *seu*₃ centenari. El preu del petroli està de baixa, els bancs fan fallida i *Duane*₁ deu dotze milions de dòlars. La *seva*₁ dona *Karla*₄ beu més del compte, els *seus*₁ fills només *li*₁ creen problemes i *ell*₁ coqueteja amb les dones *dels amics*₅. *Jacy*₂ torna a la *ciutat*₃ després d'acabar una carrera d'actriu discretament satisfactòria, d'haver viscut a Itàlia i d'haver perdut el *seu*₂ únic fill. *Alguns amics*_{6(<5)} comuns s'imaginen que *Duane*₁ i *Jacy*₂ reprendran el *seu*₁₊₂ idil·li de joventut.

En (65) s'observa que els mecanismes gramaticals marquen la continuïtat dels tòpics, mentre que els mecanismes lèxics indiquen, en general, canvis de les entitats que realitzen aquesta funció discursiva. En la primera oració s'estableix la referència als dos protagonistes de la pel·lícula, *Duane* i *Jacy*, i al marc locatiu global de la narració, *la ciutat de Texasville*, de manera que els tòpics evolucionen com segueix:

Duane → *Jacy* → *la ciutat de Texasville*

En la segona oració, després d'una breu explicació de les circumstàncies que han motivat la ruïna econòmica de *Duane* (primera clàusula), aquest personatge és reintroduït com a tòpic mitjançant la repetició del nom propi (segona clàusula). En aquest cas, la competència en accessibilitat dels dos personatges i la cohesió estructural de les clàusules coordinades

desaconsella o fa inviable l'ús d'un marcant gramatical com el pronom tònic o l'el·lipsi (66).

- (66) [...] trenta anys després que *Duane*₁ capitanegés l'equip de futbol de la universitat i [*Jacy*₂ fos la reina de totes les festes], *la ciutat de Texasville*₃ prepara la commemoració del seu₃ centenari. El preu del petroli està de baixa, els bancs fan fallida i *?ell₁/ella₂/*Ø_{1/2}?* deu dotze milions de dòlars

En la tercera oració s'introdueixen dues entitats relacionades amb Duane (la seva dona Karla i els seus fills); tanmateix, es tracta de tòpics secundaris, que no són represos de manera subsegüent, i els marcats gramaticals (els dos possessius, el pronom de datiu i el pronom tònic) garanteixen la continuïtat del tòpic principal (Duane). A més, el recurs al pronom tònic de subjecte en lloc de l'elisió en la tercera clàusula obeeix als condicionaments de l'el·lipsi en la coordinació: el subjecte de la tercera clàusula coordinada és diferent del de les clàusules precedents i, doncs, ha de ser reprès mitjançant una forma fonològicament plena.¹³ En altres paraules, el grau de cohesió que hi ha entre les dues entitats relacionades per la referència (*Duane-ell*) determina l'ús del pronom tònic, un marcant d'accessibilitat no tan alta com l'el·lipsi, d'acord amb l'escala d'Ariel (1990: 53).¹⁴ En la quarta oració la repetició del nom *Jacy* marca el canvi de tòpic (*Duane* → *Jacy*), mantingut més endavant pel possessiu. A més, es reprèn el tòpic locatiu de la primera oració (*la ciutat de Texasville*) mitjançant la repetició parcial del sintagma: en aquest cas, la distància textual i el caràcter inanimat

¹³ Bonet i Solà (1986: § 4.3.I) i, a partir d'aquests, Cuenca (1988: § 5.3) expliquen els principis que condicionen l'elisió en la coordinació. En aquest exemple, el recurs a l'el·lipsi violaria la primera condició del *principi de recuperabilitat*, segons la qual "els elements buits dels coordinats són controlats per elements paral·lels del primer coordinat" (Bonet i Solà 1986: 350; Cuenca 1988: 91) i el *principi de paral·lelisme* que estableix que "els elements controlador i controlat ocupen una posició estructural idèntica (Bonet i Solà 1986: 354; Cuenca 1988: 91).

¹⁴ Vegeu § 3.5.1.4.

de l'entitat afavoreixen la cohesió lèxica. Finalment, en la cinquena oració el sintagma coordinat *Duane i Jacy* reintrodueix els dos personatges com a tòpic conjunt, reprès posteriorment pel possessiu. D'altra banda, cal assenyalar que hem analitzat el títol com a avançament catafòric del sintagma *la ciutat de Texasville*, ja que la major informativitat d'aquesta unitat determina la dependència referencial del paratext. Ens ocuparem detingudament de la contribució d'alguns títols a la cohesió referencial més endavant (vegeu § 5.7)

Analitzem un altre exemple de la interdependència discursiva de l'anàfora gramatical i de la cohesió lèxica.

(67)

SOTA EL FOC

[*Tres periodistes americans, Russell₁, Alex₂ i Claire₃*], abandonen el Txad per anar a [*Nicaragua₄*, on [*la guerrilla₅ sandinista* dirigida per *Rafael₆*] amenaça el poder d[*el dictador Somoza₇*, que rep ajuda de la CIA].

[*Claire₃ i Russell₁*] s'enamoren, mentre que [*Alex₂*, que havia estat durant tres anys el company de *Claire₃*], decideix acceptar un lloc al diari de Nova York.

[*Russell₁ i Claire₃*] arriben al front en [*el moment₈ que Somoza₇ anuncia oficialment la mort de Rafael₆*. Els *guerrillers₅* demanen a *Russell₁* [*que Ø₁ fotografï el líder₆ revolucionari com si Ø₆ encara fos viu*]₉. Després de molts dubtes *Russell₁* ho₉ accepta. Quan la revolució sembla triomfar, *Russell₁* és testimoni de la mort d'[*Alex₂*, que havia tornat a *Nicaragua₄*]. *Russell₁ i Claire₃* planegen anar a fer un reportatge a Tailàndia.

La síntesi argumental de *Sota el foc* mostra de manera clara que l'alta densitat d'entitats discursives, sobretot personatges, que intervenen en la cohesió referencial, determina el predomini abassegador de l'anàfora lèxica enfront dels mecanismes gramaticals. Només l'observació del primer paràgraf/oració, en què s'introdueixen set entitats —sis de les quals són personatges— ja ens avança com evolucionarà el manteniment de la

referència. L'establiment inicial conjunt dels tres personatges principals de la pel·lícula (*Russell, Alex i Claire*) condiciona els mecanismes lèxics subsegüents, que reprenen com a tòpics una o dues d'aquestes entitats. Vegem-ho.

En el segon paràgraf/oració, dos dels tres personatges són reintroduïts mitjançant el sintagma coordinat *Russell i Claire*; tot seguit, en la clàusula adversativa subsegüent, es reprèn el tòpic *Alex*. El canvi constant dels tòpics principals persisteix en la resta del text, de manera que l'evolució discursiva d'aquests entitats a partir del sintagma introductorí és com segueix:

Tres periodistes americans, Russell, Alex i Claire (primera oració)
→ *Claire i Russell* → *Alex* (segona oració) → *Russell i Claire* →
(tercera oració) → *Russell* (quarta oració) → *Alex* (sisena oració) →
Russell i Claire (setena oració)

Pel que fa a la repetició de *Claire* en la clàusula adversativa de la segona oració, respon a la competència en accessibilitat d'aquesta entitat amb *Russell* i al factor del grau de cohesió: el marcant (complement genitiu del sintagma *el company de Claire*) es troba en un nivell més baix de les jerarquies estructural i funcional que l'antecedent (part del subjecte coordinat de la primera clàusula).

La presència discursiva intermitent de les tres entitats determina que la represa d'altres referents animats com a tòpics secundaris s'hagi de realitzar també mitjançant la cohesió lèxica. Així, *Somoza* i *Rafael*, introduïts també en la primera oració, es reprenen mitjançant la repetició dels noms propis en la tercera oració. I aquest últim i el referent designat pel sintagma nominal col·lectiu *la guerrilla sandinista* són reiterats en la quarta oració *pel líder revolucionari* i *els guerrillers*, respectivament.

Davant el grau elevat d'entitats que competeixen en accessibilitat en aquesta síntesi argumental, no és estrany que el manteniment de la

referència singular a *Russell*, en la quarta, cinquena i sisena oracions, es realitzi a través de la repetició del nom propi del personatge. Finalment, cal remarcar que és lògic que la represa de la referència al marc locatiu *Nicaragua*, en la sisena oració, s'efectuï també mitjançant la cohesió lèxica, atesa la distància textual i el caràcter [- animat] del referent.

En contraposició a l'abundància de la cohesió lèxica en la síntesi de *Sota el foc*, observem que els tres marcats gramaticals —les dues el·lipsis i el pronom neutre— es limiten al manteniment local d'un tòpic principal (*Russell*) i d'un de secundari (*el líder revolucionari*) dins dels límits estructurals de la quarta oració, en el cas de les elisions, i a la reïficació d'un esdeveniment (*que fotografii el líder revolucionari com si encara fos viu*), en el cas del pronom neutre.

Resumint, dels dos exemples que acabem d'analitzar es poden desprendre les següents afirmacions generals:

- a) La continuïtat dels tòpics, relacionada amb la prominència de les entitats discursives, afavoreix l'ús de marcats gramaticals.
- b) La discontinuïtat dels tòpics, relacionada amb la competència en accessibilitat entre diversos referents, indueix la cohesió lèxica.
- c) La major o menor distància textual i el major o menor grau de cohesió entre les unitats relacionades per la referència es pot superposar a la continuïtat o discontinuïtat dels tòpics a l'hora de determinar l'elecció del tipus d'anàfora. Una distància textual més gran i un menor grau de cohesió afavoreixen l'anàfora lèxica.
- d) L'animacitat o la inanimacitat de les entitats implicades també contribueix a l'elecció del mecanisme referencial, de manera que les entitats animades són més susceptibles de ser mantingudes mitjançant mecanismes gramaticals.

Així doncs, en el manteniment de la referència a les entitats implicades en les seqüències narratives del nostre corpus d'experts, l'alternança dels mecanismes gramaticals i de la cohesió lèxica ve condicionada, en general, per dos factors primaris —la continuïtat o discontinuïtat dels tòpics de la teoria de Givón (1983a), en relació amb la prominència dels antecedents i la competència entre referents de la teoria d'Ariel (1988, 1990, 1996)— i dos factors que s'hi poden superposar: la distància textual i el grau de cohesió. Tot i això, cal destacar que tots quatre factors interaccionen amb l'estat epistèmic de l'emissor i amb les pressuposicions que aquest fa sobre els coneixements del receptor a l'hora de determinar l'elecció del tipus de mecanisme de referència. En aquest sentit, el caràcter primari o secundari de cadascun del quatre condicionaments en l'elecció de cada marcant de referència particular depèn, és clar, de les decisions que pren l'emissor en funció de les pressuposicions que fa sobre els coneixements del receptor.

5.5.2. Els mecanismes gramaticals. Una visió general

L'objecte d'estudi fonamental d'aquest treball és el manteniment de la referència bàsica de les seqüències narratives a través de mecanismes lèxics. No obstant això, acabem de veure que la realitat de la dinàmica discursiva de la cohesió referencial implica la interdependència dels diversos tipus particulars de mecanismes de referència, gramaticals i/o lèxics. Aquest fet ens obliga a fer també algunes consideracions generals sobre els mecanismes gramaticals. En la taula 11 mostrem les dades del corpus d'experts sobre l'anàfora gramatical.¹⁵

¹⁵ Els díctics textuais constitueixen un tipus de marcant de referència que sovint, quan es tracta d'un especificador demostratiu, es combina amb altres marcant. En aquest sentit, l'únic exemple de sintagma demostratiu amb nucli el·líptic que hem detectat ha estat computat com a el·lipsi. D'altra banda, els deu casos en què el sintagma amb especificador demostratiu té un nucli nominal explícit han estat computats com a mecanismes lèxics, en què la dixi textual es combina amb la repetició o la reiteració.

Taula 11. Els mecanismes gramaticals en el corpus d'experts

MARCANT	N	%
pronom	110	30,8
determinant possessiu	100	28,0
el·lipsi	142	39,8
díctic textual	5	1,4
TOTAL	357	100

El predomini de les elisions entre els marcant gramaticals (39,8%) és un clar indicador de la tendència a la continuïtat dels tòpics principals en els textos dels experts, sobretot si tenim en compte que 135 dels 142 casos d'el·lipsi (95,1%) són elisions de tot el subjecte oracional (68a) o del nucli del subjecte (68b), és a dir, de l'argument funcional preferit per a la codificació discursiva dels tòpics principals.

- (68) a. [...] *el Viatger_i* es projecta al 1927. \emptyset_i Continua fins al 1939, al començament de la Segona Guerra Mundial, i arriba fins al 1966, data en què \emptyset_i s'escapa per poc d'un holocaust atòmic
- b. *Sarah_i* entra en el laberint acompanyada per *Hoggle_j* [...] També l'acompanya l'enorme, pelut i bondadós monstre *Ludo_k* [...] Tots \emptyset_{i+j+k} plegats s'alien amb Sir Didymus

Aquesta dada contrasta amb la dels pronoms personals tòpics amb funció de subjecte (14 de 16 pronoms tòpics; 12,7% del total de pronoms), en consonància amb el caràcter de llengua de subjecte nul del català. De fet, l'alt percentatge que ateny la pronominalització fòrica (30,8%) com a mecanisme que marca la continuïtat de la referència a entitats altament accessibles que constitueixen el focus d'atenció obeeix un factor estructural inherent al català: l'obligatorietat de la pronominalització feble. En aquest

sentit, cal remarcar que 88 dels 110 casos de pronominalització fòrica (80%) són pronoms febles, com en (69).

(69) *Jake Scully*_i es troba al carrer després d'una baralla amb la seva_i amiga que *l*'_i allotjava. Un amic, Sam Bouchard_j, ha d'absentar-se de la ciutat i *li*_i deixa el seu_j apartament

El percentatge de possessius (28%) respon a factors discursius, categorials i funcionals inherents a aquesta classe d'especificadors nominals: en tant que marcats d'accessibilitat alta, els possessius mantenen la continuïtat de la referència als tòpics principals; a més, com a determinants especificadors, col·laboren en l'establiment de tòpics secundaris, relacionant-los amb les entitats a què es refereixen, com s'observa en el sintagma *la seva amiga* de l'exemple anterior i en (70).

(70) *El doctor Phibes*_i, que havia estat una estrella del vodevil, emprèn una venjança escènica contra l'equip mèdic que no va poder impedir la mort de *la seva*_i esposa_j

Quant a la dixi textual, és necessari remarcar la diferència substancial del procés des del punt de vista cognitiu, ja que suposa la transferència metafòrica —textual o emotiva— de l'espai d'enunciació a l'espai de l'enunciat. En aquest sentit, el baix percentatge que ateny entre els mecanismes gramaticals de manteniment de la referència (1,4%) respon a la peculiaritat de la dixi textual com a procés referencial metafòric i a diversos factors relacionats amb el tipus de díctic textual:

- a) L'ús de proformes díctiques locatives (4 de 5 díctics textuais que constitueixen mecanismes gramaticals; 80%) es relaciona de manera directa amb l'accessibilitat dels antecedents des del punt

de vista de la distància estructural i textual, atès el caràcter extraoracional del mecanisme (71).

(71) [...] El seu temperament d'artista el porta [...] a actuar *als teatres del front*_i. *Allí*_i coneix l'amor

En tots aquests casos intervé el locatiu de llunyania, cosa que implica la distància emotiva de l'emissor respecte al contingut de l'enunciat, no la distància textual de l'antecedent, que és, en aquest sentit, recent.

- b) L'únic cas de demostratiu neutre implica la reïficació com a tòpic secundari d'una entitat relacional, que es manifesta sintàcticament mitjançant una estructura predicativa.

(72) [...] [*Ell la considera com una amiga a qui demana consells, fins i tot en qüestions amoroses*]_i. Per això_i Giuliana es veu obligada a participar [...] en les relacions tempestuoses de Tullio amb la comtessa Teresa Raffo

- c) A més, ens trobem amb un cas de determinant demostratiu amb nucli nominal el·líptic: en el nostre corpus, un exemple d'estructura partitiva que es podria assimilar a la cohesió lèxica.

(73) *Els homes*_i havien de lluitar de valent per aconseguir malviure de la terra i per conservar el que tenien. Tom Logan és *un home*_{j(<i)} *d'aquests* Ø_i, encara que la seva manera de treballar

Observem que en (73) l'especificador demostratiu de l'estructura partitiva marca una relació cohesiva ambivalent. D'una banda, assenyala la referència disjunta del tipus classe-exemplar respecte al sintagma *un home* (o respecte a la construcció atributiva *Logan és un home*); d'altra banda, mitjançant la coreferència amb el sintagma genèric *els homes*, actualitza aquest referent en la representació cognitiva del model discursiu, arrossegant la informació del predicat que s'hi aplica.

En resum, les dades sobre els diversos tipus de mecanismes gramaticals de manteniment de la referència bàsica dels textos dels experts s'adiuen al gènere de la ressenya cinematogràfica i a la tipologia narrativa de les seqüències del corpus en tant que manifesten la continuïtat essencial dels tòpics, identificables amb els personatges de les pel·lícules, és a dir, les entitats discursives més accessibles, que constitueixen el focus d'atenció dels interlocutors.

5.6. La cohesió lèxica en el corpus d'experts

Com ja hem vist en l'apartat 5.5.1, la cohesió lèxica, a diferència dels mecanismes gramaticals, implica un entorn discursivocognitiu que posa en joc la discontinuïtat dels tòpics i els diversos factors que fan minvar el grau d'activació o d'accessibilitat de les entitats discursives en la memòria dels interlocutors (menor prominència, competència entre referents, major distància textual i menor grau de cohesió). Vegem alguns exemples més del funcionament general de la cohesió lèxica en el corpus d'experts.

(74) *Adrian Cronauer*_i [...] ha introduït [...] la provocació en les seves emissions. Els seus caps volen prohibir els programes

que fa, però no ho aconsegueixen a causa de la seva gran popularitat. *Adrian_i* fa amistat amb una vietnamita, Trinh, i el seu germà, Tuan

En (74) observem que el canvi de tòpic discursiu que es produeix en la segona oració (*Adrian Cronauer* → *Els seus caps*) determina la repetició parcial de l'oració següent per a reintroduir *Adrian* com a tòpic principal. En (75), en canvi, *Jake Scully* és el tòpic principal de tot el fragment, com s'observa per la continuïtat que palesen els diversos marcats gramaticals.

(75) *Jake Scully_i* es troba al carrer després d'una baralla amb la seva_i amiga que l_i'al·lotjava [...] Ø_i descobreix un indi que roba unes joies. L'endemà Ø_i veu com l'indi_j segueix la veïna_k i li roba la bossa. *Jake_i* el persegueix [...] però [...] no pot continuar i el lladre se li_i escapa [...]

Ara la repetició és induïda per la competència en accessibilitat entre els referents animats *Jake*, *l'indi* i *la veïna*. El primer es veu afavorit pel grau de cohesió, concretament per la jerarquia estructural de les entitats: és el subjecte principal, mentre que els altres dos es troben en un nivell estructural més inserit. Per tant, en principi, fóra possible l'elisió del subjecte *Jake* de l'última oració, però la distància textual i el fet que les tres entitats formen part del focus explícit recomana el recurs a la cohesió lèxica. De fet, en la versió que oferim en (76), s'observa que l'el·lipsi d'aquest subjecte generaria un alt grau d'ambigüïtat referencial, sobretot entre *Jake* i *la veïna*.¹⁶

(76) *Jake Scully_i* es troba al carrer després d'una baralla amb la seva_i amiga que l_i'al·lotjava [...] Ø_i descobreix un indi que roba unes

¹⁶ Remarquem que la possibilitat que aquesta elisió es referís a *l'indi* i que l'antecedent del pronom d'acusatiu fos *Jake* (= l'indi persegueix Jake) és cancel·lada per la coherència (regla de no contradicció de Charolles 1978) amb la informació subsegüent.

joies. L'endemà \emptyset_i veu com *l'indi_j* segueix *la veïna_k* i li_k roba la bossa. $\emptyset_{i/k?}$ el_j persegueix [...] però [...] no pot continuar i el lladre_j se li $i/k?$ escapa [...]

En la taula 12 presentem les dades generals de la repetició i de la reiteració en les produccions textuais dels experts.

Taula 12. La repetició i la reiteració en el corpus d'experts

MARCANT	N	%
repetició	194	63,4
reiteració	110	35,9
altres	2	0,7
TOTAL	306	100

Les dades de la taula 12 mostren el predomini clar de la repetició (63,4%) enfront de la reiteració (35,9%). Quant als dos casos que hem classificat com a “altres” (0,7%), hi ha un exemple d'ambivalència referencial que implica el títol de la síntesi *El guerrer de les galàxies* en mecanismes de repetició i reiteració a la vegada; ens n'ocuparem més endavant (vegeu § 5.7). L'altre és un mecanisme en què l'homografia del pronom tònic femení de tercera persona en català (*ella*) amb el nom propi de pila del personatge al qual es refereix el marcant (*Ella Watson*) ens ha aturat, d'entrada, de classificar-lo estrictament (77).

(77) Entre els mercenaris hi ha Nate Champion, enamorat d'*Ella Watson_i*, gerent d'un bordell i amant d'Averill. *Ella_i* comparteix bons moments amb els dos homes, però no accepta anar-se'n amb cap dels dos

En aquest exemple intervenen diversos factors que ens fan pensar que el marcant és la repetició parcial del nom *Ella Watson*:

- a) el tòpic principal de la primera oració és *Nate Champion*;
- b) el marcant pronom/repetició assenyala un canvi de tòpic (*Nate Champion* → *Ella Watson*);
- c) les diferències en el nivell d'inserció estructural entre el marcant i l'antecedent de la relació coreferencial (menor grau de cohesió) afavoreixen la cohesió lèxica.
- d) la interpretació pronominal es veuria afavorida si el cotext vehiculés una interpretació emfàtica o contrastiva del referent que es reprèn, una situació que no es dona en aquest cas.

Tanmateix, cap d'aquests condicionaments no ens impedeix de manera determinant d'interpretar aquest marcant com a pronom tònic

La brevetat de les síntesis argumentals ens podria portar a preveure una diferència menor entre els dos mecanismes lèxics de manteniment de la referència, si no el predomini de la reiteració, atès que la repetició és problemàtica en distàncies textuais curtes. No obstant això, l'abundància de noms propis inherent al gènere textual determina la preferència per aquest tipus de cohesió lèxica. En aquest sentit, la repetició com a mecanisme de cohesió lèxica permet la identificació dels referents discursius, que es realitza directament mitjançant noms propis, mentre que la reiteració suposa una reclassificació semàntica de les entitats. En la taula 13 podem observar que la majoria de mecanismes de repetició impliquen noms propis.¹⁷

¹⁷ En aquesta comparació no hem tingut en compte els dos casos classificats com a altres, que, d'altra banda, impliquen també noms propis, entenent el concepte en un sentit ampli. Entre parèntesis mostrem els percentatges de noms propis i noms comuns en la repetició i en la reiteració respecte al total de la cohesió lèxica.

Taula 13. Els noms propis en la repetició i en la reiteració

MARCANT	Tipus de nom	N	%
repetició	propri	149	76,8 (49,0)
	comú	45	23,2 (14,8)
	total repetició	194	100
reiteració	propri	37	33,6 (12,2)
	comú	73	66,4 (24,0)
	total reiteració	110	100
TOTAL		304	100

La taula 13 mostra que més de tres quartes parts dels mecanismes de repetició són noms propis (76,8%). En el cas de la reiteració, en canvi, aquests noms només atenyen el 33,6%. La incidència dels noms propis com a determinants del predomini de la repetició sobre la reiteració s'observa també si considerem els percentatges que presenten en un mecanisme i en l'altre respecte al total de la cohesió lèxica: gairebé la meitat del manteniment lèxic de la referència es basa en la repetició d'un nom propi (49%), mentre que l'ús d'aquests noms en la reiteració només representa una mica menys de la vuitena part (12,2%).

Així doncs, el fet que les entitats majoritàries que intervenen en la cohesió referencial, els personatges de les pel·lícules, siguin introduïts mitjançant els noms propis (vegeu § 5.3.1) determina que la cohesió lèxica de les produccions dels experts es fonamenti en la repetició d'aquests noms. Els noms propis dels personatges constitueixen el mecanisme més directe de designació —i de discriminació quan hi ha competència entre referents— d'aquestes entitats discursives. Per tant, la repetició d'aquests noms és el recurs més econòmic —d'acord amb la màxima de quantitat de Grice— de recuperar en un moment determinat del discurs un referent que s'ha vist discursivament i cognitivament afeblit pels diversos factors adés assenyalats.

5.6.1. La repetició

La repetició és, doncs, la base de la cohesió lèxica dels textos del corpus d'experts. Des del punt de vista formal, la repetició pot ser parcial o total. Hem considerat com a repetició parcial els casos en què un nom propi curt, sigui nom (78a) o cognom (78b), reprèn un nom propi llarg, tant si es tracta del tipus “nom + cognom” (78a, b) com si és un sintagma definit amb aposició restrictiva (78c).

- (78) a. La guerra s'ha acabat i el voluble saxofonista Jimmy Doyle ha canviat l'uniforme [...] i espiarà *Francine Evans_i*, la vocalista de la banda [...] Tant Jimmy com *Francine_i* són de caràcter fort
- b. *David Braxton_i* és d'una altra mena. És un ranxer enèrgic, cansat de ser una víctima de gent com Logan. *Braxton_i* lloga Lee Clayton per fer fora els lladres de cavalls de la regió
- c. Katte i Julia Morgan i *la seva neboda Mary Jane_i* reben [...] els seus parents i amics [...] *Mary Jane_i* toca el piano

En els tres exemples de (78) s'observa que els marcats de cohesió lèxica són noms propis curts que repeteixen parcialment els respectius noms propis llargs d'establiment de la referència. En el cas de (78a) el marcant *Francine* és un nom de pila, mentre que en (78b) és un cognom. En tots dos casos els noms propis llargs que funcionen com a antecedents discursius són del tipus “nom + cognom”. En (78c), en canvi, el marcant *Mary Jane* repeteix l'aposició restrictiva del sintagma definit *la seva neboda Mary Jane*.

Quant a la repetició total, a diferència de la parcial, implica no sols noms propis (79a), sinó també sintagmes constituïts al voltant d'un nom comú (79b).

- (79) a. [...] *Tullio_i* sospita que hi ha una relació sentimental i torna a desitjar la seva dona. La va a buscar al camp i li fa l'amor com si fos un amant. Aquella mateixa nit, s'assabenta que Giuliana està embarassada. *Tullio_i* la perdona
- b. [...] *Uns pirates_i* capturen el seu vaixell i els fan presoners. Chávez, el capità *dels pirates_i*, els embarca en un vaixell danès que han assaltat. *Els pirates_i*, però, s'amotinen

Quan l'estructura d'establiment és un sintagma expansionat mitjançant una aposició que conté un nom propi, hem considerat com a repetició tant els casos en què el nom propi funciona com a nucli (80a) i, doncs, no presenten cap problema a l'hora de decidir quin és l'antecedent del mecanisme de referència, com els de (80b), en què el nom propi no és el nucli, sinó l'aposició.

- (80) a. *Essex_i*, un caçador de foques, torna a la civilització, juntament amb la seva companya Vivian [...] Quan *Essex_i* és fora de casa hi ha un atemptat contra Franxa
- b. *Un jove autor teatral, Barton Fink_i* [...] obté un èxit fulgurant amb un drama social [...] *Barton Fink_i* es refugia en un hotel de mala mort

En (80a) la relació cohesiva que s'estableix entre el marcant i l'antecedent no ens presenta dubtes, atès que la unitat referencialment dependent repeteix el nucli de l'estructura que estableix el referent. En (80b) el marcant de referència també manté una vinculació estructural més estreta amb el nucli *autor*, que es troba en un nivell jeràrquic més elevat que l'aposició. Així i tot, des del punt de vista de l'accessibilitat, la relació de cohesió lèxica s'estableix a partir de la repetició del nom propi en aposició, ja que els noms

propis tenen una major rigidesa, perquè designen entitats úniques (cfr. Ariel 1996 i Ribera 2003). En altres paraules, els noms propis, sobretot si són animats, tenen una major prominència referencial que no els noms comuns. Considerant la prominència com a factor decisiu, ens sembla oportú tractar els exemples com el de (80b) com a casos de repetició i no de reiteració, ja que la nostra percepció com a receptors és que hi ha repetició del nom propi, la unitat que designa el personatge de manera més “rígida” i, doncs, la més prominent des de la perspectiva pragmàtica i cognitiva.

En la taula 14 es presenten les dades de repetició total i parcial en els textos dels experts. La taula 14 permet observar que la repetició total és la més abundant (76,3%), mentre que la parcial no arriba a la quarta part del conjunt de la repetició.

Taula 14. Repetició total vs. parcial

TIPUS DE REPETICIÓ	N	%
repetició total	148	76,3
repetició parcial	46	23,7
TOTAL	194	100

Una altre cop és la incidència dels noms propis el factor que explica aquesta dada. En la taula 15 reflectim comparativament les dades dels noms propis en l'establiment nominal i en la repetició. Els noms propis participen en gairebé la meitat de les estructures nominals d'establiment de la referència i representen una mica més de les tres quartes parts del total del manteniment per repetició. L'alt grau de coincidència de les dades absolutes d'aquests noms en un procés i en l'altre (143 en l'establiment i 149 en la repetició) ens permet corroborar que constitueixen entitats especialment susceptibles de ser represes mitjançant la repetició, com ja hem assenyalat més amunt en

ocupar-nos del predomini d'aquest mecanisme de cohesió lèxica sobre la reiteració.¹⁸

Taula 15. Els noms propis en l'establiment nominal i en el manteniment per repetició

REPETICIÓ/ ESTABLIMENT		TIPUS DE NOM PROPI	N	%
repetició	total	nom propi llarg	7	4,7
		nom propi curt	97	65,1
	parcial	nom propi curt	45	30,2
		total np repetició	149	100 (76,8)
establiment		nom propi llarg	65	45,5
		nom propi curt	78	54,5
		total np establiment	143	100 (49,0)
TOTAL REPETICIÓ			194	100
TOTAL ESTABLIMENT			292	100

D'altra banda, observem que els noms propis curts formats pel nom de pila o pel cognom (81), que per necessitat han de ser repetits totalment, representen més de la meitat d'aquest tipus d'establiment (79 casos; 54,9%).

¹⁸ La discordança del nombre total de noms propis en l'establiment referencial que ara donem respecte al nombre que hem ofert en la taula 3 és només aparent. En el cas de la taula 3 oferim dades sobre l'animacitat dels referents establerts mitjançant estructures nominals segons es basen en noms propis o en noms comuns. Així doncs, hem comptat les estructures, que són 133 pel que fa als noms propis. Ara, però, ens interessa assenyalar el nombre total de noms propis. En aquest sentit, hem tingut en compte que hi ha unitats d'establiment referencial que contenen més d'un nom propi i que cadascun d'aquests pot participar de processos fòrics diferents; en conseqüència, els hem comptats tots. Vegem-ne un exemple.

- (i) [*James Averill_i* i *Billy Irvine_j*; són dos amics que s'han llicenciat a la Universitat de Harvard]. Vint anys després, el 1890, *Averill_i* és l'oficial de justícia federal del nou estat de Wyoming [...] *Billy Irvine_j*; [...] s'ha tornat un home desencisat i alcohòlic

En (i) l'estructura d'establiment és la construcció atributiva, el subjecte de la qual són dos noms propis coordinats. Observem, però, que aquestes dues unitats són repetides després per separat

- (81) *Paul_i* és un home ja madur [...] Busca casa i [...] es troba una jove, Jeanne, que també en busca. La seva trobada culmina ràpidament en un contacte sexual violent [...] *Paul_i* proposa [...] que cap dels dos sàpiga ni el nom, ni cap circumstància personal de l'altre

Pel que fa als noms propis llargs, les dades mostren que són de manera preferent unitats d'establiment referencial (65 exemples; 45,1%) i que no solen participar de la repetició total (7 casos; 4,7%). Així doncs, podem concloure que l'establiment mitjançant noms propis llargs determina la repetició parcial subsegüent, a partir de la qual les posteriors repeticions hauran de ser totals (82).

- (82) *Alex Rogan_i* s'allotja en una caravana aparcada en un parc i li entusiasmen els jocs de vídeo [...] Un bon dia, un tal Centauri va a buscar *Alex_i* per endur-se'l al planeta Rylos [...] Per ajudar els guerrers de Rylos a rebutjar les hordes enemigues, *Alex_i* [??*Alex Rogan_i*] accepta pilotar un autèntic "Guerrer de les galàxies"

En (82) s'observa que el personatge protagonista de la pel·lícula *El guerrer de les galàxies* és establert mitjançant el seu nom complet, *Alex Rogan*. La subsegüent represa lèxica es realitza només amb el nom de pila, que repeteix parcialment la unitat d'establiment. Més endavant, el personatge és reprès una altra vegada mitjançant el nom de pila, que ara constitueix una repetició total respecte a l'ocurrència lèxica prèvia.

El funcionament discursiu de l'establiment referencial i el manteniment per repetició seguint el patró "nom propi llarg > nom propi curt > nom propi curt" introdueix en el discurs les convencions socials relatives a la presentació de persones (vegeu § 5.2.1.1). Observem que, una

vegada s'ha efectuat la represa parcial, reintroduir la repetició total fóra problemàtic, ja que contravindria aquestes convencions, sobretot si la segona identificació del personatge es fa mitjançant el nom de pila: el canvi del nom propi llarg al nom de pila té un valor díctic social que determina una major proximitat entre els interlocutors o, en el cas de les síntesis argumentals i, en general, dels textos narratius, la voluntat de l'emissor d'aproximar el personatge al receptor perquè aquest s'hi identifiqui empàticament. Així, la reintroducció del nom propi llarg generaria un efecte de distanciament, en principi paradoxal amb l'aproximació efectuada per la repetició parcial prèvia amb el nom de pila.

El patró sociodiscursiu “nom propi llarg > nom de pila > nom de pila” i el predomini dels noms propis curts, que també pot ser interpretat com un recurs de l'emissor per a provocar l'empatia del receptor envers el personatge, expliquen la major freqüència de la repetició total enfront de la parcial.

Des del punt de vista discursiu i cognitiu, la repetició té bàsicament la funció d'identificar i reprendre com a tòpic principal una entitat que ho havia estat, però que ja no ho és, perquè ha estat substituïda en aquesta funció discursiva per una altra entitat (83).

- (83) L'any 1870 *un grup de nens_i* deixa Jamaica i se'n va cap a Anglaterra. *Uns pirates_j* capturen el seu_i vaixell i els_i fan presoners. *Chávez_k*, el capità *dels pirates_j*, com que \emptyset_k és massa tou per desfer-se *dels nens_i* i no sap què fer-ne_i, els_i embarca en un vaixell danès que \emptyset_{k+j} han assaltat. *Els pirates_j*, però, s'amotinen, perquè *Chávez_k* es nega a saquejar el vaixell

L'evolució dels tòpics principals d'aquest fragment de la síntesi de *Vent a les velles* és com segueix:

un grup de nens (primera oració) → uns pirates (segona oració) →
Chávez → (tercera oració) → els pirates → Chávez (quarta oració)

Així, observem que les repeticions de *els pirates* i *Chávez* en la quarta oració marquen la represa com a tòpics d'aquestes entitats. El referent *els nens* és el tòpic principal de la primera oració, però és substituït en aquesta funció per *els pirates* en la segona oració, tot i que continua sent el focus d'atenció, mantingut mitjançant marcats d'accessibilitat alta (el possessiu i el pronom feble d'acusatiu) i pot, doncs, ser considerat un tòpic secundari.¹⁹ *Chávez* passa a ser el tòpic principal en la tercera oració: el fet que el subjecte el·líptic de la clàusula causal temàtica (*com que...*) sigui també Chávez demostra la importància d'aquest referent com a tòpic de tota l'oració. En la quarta oració la repetició del sintagma *els pirates* reintrodueix aquesta entitat com a tòpic principal de la primera clàusula, que és substituït per *Chávez* en la segona.

Però la complexitat estructural de la tercera oració de (83) posa de manifest que no és possible donar compte de la repetició basant-nos només en la continuïtat dels tòpics principals, normalment d'abast oracional. Així, la interacció de la jerarquia informativa (tema > rema), la jerarquia estructural (clàusula matriu > clàusula inserida) i la jerarquia funcional, que, al seu torn, interacciona amb l'animacitat (subjecte (animat) > complement indirecte (animat) > complement directe (inanimat) > argument oblic), ens permet explicar les repeticions dels referents *els nens* i *els pirates* en aquesta tercera oració. En el primer cas, el marcant de cohesió lèxica es troba en un nivell més baix de les jerarquies estructural i funcional que el tòpic principal

¹⁹ D'acord amb la jerarquia de Gundel *et al.* (1993), el referent *els nens* és cognitivament "in focus" en aquesta segona oració, atès que és reprès mitjançant pronoms o marcats d'accessibilitat equivalents. La conclusió és la mateixa si apliquem la teoria del centratge, ja que aquesta entitat representa el centre anafòric de l'oració (Cb_i), d'acord amb la regla de pronominalització d'aquesta teoria. A més, la teoria del centratge explica que en la segona oració no hi ha continuïtat, sinó retenció del focus d'atenció, ja que l'entitat *els nens* no n'és el centre preferit Cp_i (= *uns pirates*), és a dir, $Cb_i \neq Cp_i$, però s'identifica amb el centre anafòric de la clàusula precedent ($Cb_i = Cb_{i-1}$). En aquest sentit, vegeu § 3.5.4 (cfr. Walker *et al.* 1998, entre altres).

Chávez, és a dir, és l'argument oblic de la clàusula no finita *per desfer-se dels nens*. En el cas de *els pirates*, és el complement genitiu d'una aposició nominal. Observem que en tots dos casos l'afebliment de l'accessibilitat o del grau d'activació és una conseqüència de la posició que ocupen les entitats en les tres jerarquies respecte a la que ocupa el tòpic principal (*Chávez*, tema i subjecte de la clàusula principal). La repetició lèxica de *els pirates* eleva l'estatus cognitiu d'aquest referent i permet que sigui recuperat com a tòpic conjunt amb *Chávez* pel subjecte el·líptic de la clàusula subordinada *que han assaltat*. Quant a *els nens*, la repetició permet la represa subsegüent del referent com a focal mitjançant el pronom adverbial *en* i el pronom d'acusatiu *els*. Finalment, cal que remarquem que la competència en accessibilitat de les tres entitats animades no és tampoc aliena a aquestes dues repeticions, com s'observa en la versió (84), en què hem suprimit *els pirates* i hem pronominalitzat *els nens*.

- (84) L'any 1870 *un grup de nens_i* deixa Jamaica i se'n va cap a Anglaterra. *Uns pirates_j* capturen el seu_i vaixell_k i els_i fan presoners. [*Chávez, el capità*]_{l(<j/k)}, com que \emptyset_1 és massa tou per desfer-se'n_{i?} i no sap què fer-ne_{i?}, els_{i?} embarca en un vaixell danès que \emptyset_{1+j} han assaltat

En el cas de l'aposició *el capità* es genera una anàfora associativa ambivalent, encara que la metonímia “el capità i els pirates són una part del vaixell” resta importància, des del punt de vista de la coherència, a l'ambigüitat potencial. Pel que fa a *els nens*, es produeix un afebliment de la cohesió referencial, del qual és responsable la distància textual dels pronoms respecte de l'antecedent. El resultat és, doncs, un text menys cohesionat i menys coherent que obliga el receptor a un major esforç de processament de la informació.

La importància de la competència entre referents com a factor que condiona la cohesió lèxica s'observa de manera més clara en (85).

- (85) A l'Oest americà no hi havia cap lloc més salvatge que Montana [...] Els homes havien de lluitar de valent [...] [*Tom Logan_i* és un home d'aquests] [...] [*David Braxton_j* és d'una altra mena. És un ranxer enèrgic, cansat de ser una víctima de gent com *Logan_i* [...] *Braxton_j* lloga *Lee Clayton_k* per fer fora els lladres de cavalls de la regió. *Clayton_k* és un home sense pietat, terrible, d'una eficàcia brutal en la feina [...] Al final, *Clayton_k* i l'afable *Logan_i* es troben cara a cara

En (85) hi ha tres entitats animades que se succeeixen com a tòpics discursius i competeixen en accessibilitat: *Tom Logan*, *David Braxton* i *Lee Clayton*. L'evolució d'aquests tòpics es produeix de la següent manera:

Tom Logan (tercera oració) → *David Braxton* (quarta oració) → *Clayton* (setena oració) → *Clayton i Logan* (vuitena oració)

Observem que *David Braxton* és el tòpic continu de la quarta, cinquena i sisena oracions. La repetició d'aquesta entitat en la sisena oració és determinada bàsicament per la competència en accessibilitat amb *Tom Logan*, que acaba de ser repetit al final de la cinquena oració perquè l'estructura sintàctica comparativa hi obliga. A més a més, la repetició de *Braxton* té la funció de marcar el pas d'una seqüència descriptiva (tercera, quarta i cinquena oracions) a una de pròpiament narrativa.²⁰ D'altra banda, cal assenyalar que la reintroducció de *Logan* com a tòpic conjunt amb *Clayton* de l'última oració és també motivada per la distància textual. Així, en el sintagma coordinat *Clayton i l'afable Logan* el factor de canvi de tòpic

²⁰ Fox (1987: 132-134) considera que els casos de cohesió lèxica com els de l'estructura comparativa *gent com Logan* obeeixen a factors que anomena "no estructurals" en contraposició al factor de demarcació de l'inici d'una nova seqüència estructural, que és per a aquesta autora el principal condicionament de la cohesió lèxica (vegeu § 3.4.3).

(*Clayton* → *Clayton i Logan*) interacciona no sols amb la competència entre referents, sinó també amb la distància textual i amb el factor demarcatiu de nova seqüència estructural, corroborat per l'ús del marcador discursiu *al final*.

El factor de la distància textual se'ns presenta de manera més evident quan el referent és inanimat i, doncs, menys prominent (86).

- (86) L'any 1870 un grup de nens deixa Jamaica i se'n va cap a *Anglaterra_i*. Uns pirates capturen el seu vaixell i els fan presoners. Chávez, el capità dels pirates [...] [els embarca en un vaixell danès que han assaltat [...] Una nena del grup mata el capità danès [...] Quan finalment capturen els pirates i els jutgen a *Anglaterra_i*; [*allà_i], la nena culpa Chávez de l'assassinat

En (86) és clar que la repetició del referent locatiu *Anglaterra* es fa necessària a causa de la distància textual que separa les dues unitats relacionades per la referència. En aquest sentit, observem que l'antecedent queda fora de l'abast d'un marcant d'accessibilitat més alta, com ara el díctic textual *allà*.

Acabarem aquesta anàlisi de la repetició en el corpus d'experts amb un exemple més de la funció demarcativa de la cohesió lèxica.

- (87) *Sarah_i* vol salvar el seu germanet que té presoner Jareth, el poderós rei dels follets. *Sarah_i* [*La nena_i*] entra en el laberint acompanyada per Hoggle, un gnom rondinaire

En (87) s'observa que la repetició només té la funció discursiva de marcar el pas de la seqüència inicial, que introdueix les intencions de la protagonista i serveix com a resum de les accions, a la seqüència pròpiament narrativa. No ens estarem de remarcar que, tot i que la repetició és factible, la distància

textual que hi ha entre les dues ocurrencies del referent aconsellava el recurs a la reiteració, per exemple mitjançant l'hiperònim *la nena*.

En conclusió, el funcionament de la repetició en el corpus d'experts corrobora les previsions que hem fet a partir de l'anàlisi de les estructures nominals d'establiment de la referència. El predomini dels noms propis animats en l'operació d'establiment, inherent a la naturalesa del gènere textual, condiciona la preferència de les síntesis argumentals dels experts per la repetició enfront de la reiteració. A més, la major freqüència dels noms propis curts com a unitats centrals, des del punt de vista pragmàtic i cognitiu, de les estructures d'establiment nominal explica el predomini de la repetició total enfront de la parcial. Així mateix, la transferència al discurs de les convencions socials sobre la presentació i la ulterior identificació de les persones —a partir del patró “nom propi llarg > nom de pila (repetició parcial) > nom de pila (repetició total)” — dona compte del percentatge significatiu de repeticions parcials i és un factor que s'afegeix a l'explicació del predomini de la repetició total. En relació amb aquest condicionament sociodiscursiu, cal destacar la voluntat argumentativa de l'emissor de les seqüències narratives de provocar l'empatia del receptor amb els personatges. D'altra banda, la repetició, com a mecanisme de cohesió lèxica en el nostre corpus d'experts, és induïda bàsicament per la discontinuïtat dels tòpics i la competència entre els referents, que es van actualitzant en la representació cognitiva del model discursiu a mesura que es va introduint la informació. A més, la distància textual i el grau de cohesió entre les unitats implicades en l'anàfora lèxica se superposen a aquests condicionaments. En definitiva, la tria del marcant que efectua la cohesió referencial en un moment determinat del discurs és una conseqüència de l'estat epistèmic de l'emissor i de les pressuposicions que fa aquest sobre l'estat epistèmic del receptor, que possibiliten la coherència textual.

5.6.2. La reiteració

La reiteració constitueix una mica més de la tercera part del manteniment lèxic de la referència en el corpus d'experts (35,9%). En la taula 16 oferim les dades sobre els diversos tipus de mecanismes de reiteració. La sinonímia és el tipus de mecanisme de reiteració predominant. El predomini de la sinonímia sobre els altres tipus no es estrany si tenim en compte que en el discurs totes les relacions de reiteració entre elements lèxics coreferencials són equatives.

Taula 16. La reiteració en el corpus d'experts

TIPUS DE REITERACIÓ	N	%
sinonímia	46	41,8
hiperonímia/hiponímia	30	27,3
nom general	32	29,1
altres	2	1,8
TOTAL	110	100

En altres paraules, el discurs permet d'establir per defecte relacions de sinonímia entre unitats lèxiques coreferents, mentre que les relacions inclusives exigeixen un component semàntic addicional: que el marcant inclogui semànticament l'antecedent. D'altra banda, els dos exemples classificats com a "altres" serveixen com a testimoni de la dificultat que comporta decidir si una anàfora lèxica és basa en una relació de sinonímia o d'hiponímia/hiperonímia, ja que tots aquests marcats lèxics es comporten com a sinònims en el discurs. Ens n'ocuparem més endavant.

5.6.2.1. La sinonímia

A l'hora d'encarar-nos amb els diversos casos de sinonímia que trobem en els textos del corpus d'experts, cal que distingim, d'un banda, la sinonímia lèxica (88) i, d'altra, la sinonímia discursiva (89).

(88) [...] És l'any 802.701, i troba una població menuda, els Eloi, i *els seus enemics; mortals, els militaritzats Morlocks* [...] els ensenya a fer servir el foc per controlar *els seus adversaris*.

(89) [...] Eric Liddell, fill d'un *missioner; escocès*. Tots dos es proposen arribar al límit de les seves forces [...] i Liddell, que també es vol dedicar al sacerdoci, com *el seu pare*, ho fa pel Déu que inspira totes les seves accions

L'exemple (88) és probablement el cas més prototípic de sinonímia lèxica que trobem en el corpus d'experts. Observem que *enemics* i *adversaris* són sinònims, amb tots els matisos diferencials que s'hi vulgui trobar, independentment del context discursiu en què apareixen. En (89), en canvi, la relació lèxica és induïda pel discurs, ja que, fora del context discursiu concret de la pel·lícula *Carros de foc*, els substantius *missioner* i *pare* (= progenitor masculí) no tenen cap relació semàntica. Tot seguit oferim els altres exemples de sinonímia lèxica que hem considerat.

(90) [...] mor Vivian i tota *la família*; [...] Les seves recerques el condueixen al Quintet, un misteriós joc que sembla relacionat amb la mort *dels seus familiars*; i amb les morts successives d'altres persones

(91) Tres periodistes americans, Russell, Alex i Claire, abandonen el Txad per anar a Nicaragua, on *la guerrilla*; sandinista

dirigida per Rafael [...] Els *guerrillers_i* demanen a Russell
[...]

- (92) [...] Malgrat que *la terra_i* és vasta i rica, els ramaders no volen cedir ni un pam de *terreny_i* als grangers nouvinguts i s'agrupen en una associació que governa Frank Canton

Observem que les unitats lèxiques dels exemples (90) i (91) no sols presenten una relació semàntica (col·lectiu vs. no col·lectiu), sinó que, a més, n'hi ha una de morfològica, que també es dona en el cas de (92).

- (93) A Saigon, el 1975, Adrian Cronauer fa de "disc-jockey" a la ràdio de l'Exèrcit i ha introduït la música rock i la provocació en *les seves emissions_i*. Els seus caps volen prohibir *els programes_i* que fa [...]
- (94) Jimmy Doyle i Buddy Rosso són dos policies de Nova York que van darrere d'*una [xarxa de traficants de drogues]_i*. Doyle, que confia en el seu olfacte, sospita que una confiteria de Brooklyn està relacionada amb *el narcotràfic_i*

En (93) hi ha també sinonímia lèxica, però aquesta no és tan clara, ja que podríem dir que les *emissions* són "l'acte de produir" els *programes*. Pel que fa a (94), no tenim una relació entre mots, sinó entre un mot, *narcotràfic*, i un sintagma, *xarxa de traficants de drogues*. La relació lèxica del marcant de referència no s'estableix amb el nucli de l'antecedent, sinó amb el sintagma preposicional *de traficants de drogues*. Es tracta d'un cas que voreja la sinonímia discursiva. Vegem alguns exemples més de sinonímia:

- (95) Jimmy Doyle i Buddy Rosso són dos policies de Nova York que van darrere d'*una xarxa_i de traficants de drogues* [...] La

policia descobreix que en un dipòsit [...] *la banda_i de traficants* té el seu quarter general

(96) [...] La felicitat familiar s'acaba quan *uns gàngsters_i* segresten la dona i la nena [...] Michael [...] col·labora amb la policia per posar una trampa *als segrestadors_i*

(97) [...] Tant Jimmy com Francine són de caràcter fort. Francine aconseguirà *l'èxit_i* com a cantant i artista de cine, i Jimmy no ho podrà pair perquè no li arriba *el reconeixement_i* que considera que es mereix com a intèrpret de jazz

En tots els exemples anteriors observem sinonímia induïda discursivament. En (95) la relació entre *xarxa* i *banda* es produeix per la repetició del sintagma preposicional *de traficants*. D'altra banda, també hi ha una relació cognitiva, a partir de la metàfora “els fils són gent”, que permet establir l'equació *xarxa = banda*, mitjançant la identificació de l'entreteixit dels fils de la primera amb la forta interrelació de la gent que integra la segona. En (96) hi ha una relació lèxica prou clara entre l'anglicisme *gàngsters* (membres d'un grup criminal armat) i *segrestadors*, però l'equació només es pot produir en el discurs (no tots els *gàngsters* són *segrestadors*, ni a l'inrevés). En (97) podem trobar una relació de causa-efecte, ja que *l'èxit* produeix *reconeixement* social.

Pel que fa als mecanismes de reiteració en què una de les dues unitats és un nom propi, hem considerat la majoria d'exemples com a casos de sinonímia, la solució més neutra, ja que, com hem dit més amunt, tots els casos de reiteració són realment de sinonímia induïda pel context discursiu.

(98) *Sarah_i* entra en el laberint acompanyada per *Hoggle_j* [...] També l'acompanya l'enorme, pelut i bondadós monstre

*Ludo*_k [...] Tots plegats s'alien amb *Sir Didymus*_l [...] Tota una sèrie d'aventures i trobades posaran a prova el valor i el bon judici dels *herois*_{i+j+k+l} [...]

- (99) [...] *el Vietcong*_i llança una ofensiva. Tuan salva la vida del seu amic i després ha de fugir perquè l'Exèrcit sospita que pertany a les *files comunistes*_i

En (98) sols podem establir l'equació “*Sarah + Hoggle + Ludo + Sir Didymus = herois*” pel context discursiu. En (99), en canvi, el context discursiu no és l'únic factor que determina l'equació, sinó que també hi intervenen els coneixements enciclopèdics del receptor. Es tracta, doncs, d'un cas que es troba en el límit entre la reiteració i l'associació enciclopèdica.

Acabarem aquest apartat dedicat a la sinonímia amb un exemple més, ja discutit en el capítol 4, que és ben representatiu de com el discurs condiona les relacions lèxiques:

- (100) [...] L'endemà veu com l'indi segueix la veïna i li roba la bossa. Jake el persegueix, però quan *l'indi*_i entra dins d'un túnel, Jake, que pateix claustrofòbia, no pot continuar i *el lladre*_i se li escapa

És ben evident que la sinonímia *lladre = indi* de (100) ve determinada pel context discursiu concret de *Doble cos*. Altrament, fóra com afirmar que tots els indis són lladres, cosa que implicaria un prejudici xenòfob que no es pot deduir del text.

5.6.2.2. *Les relacions inclusives d'hiperonímia i hiponímia*

Les relacions lèxiques que impliquen un hiperònim i un hipònim són molt menys freqüents que les de sinonímia. En aquest tipus de reiteració no sols s'estableix l'equació entre les unitats lèxiques coreferents, com en la sinonímia, sinó que, a més, la relació és d'inclusió (x és un tipus de y/y inclou x): l'hiperònim (marcant) inclou l'hipònim (antecedent), com en l'exemple (101), en el qual el terme més general, l'hiperònim *nen* (y) inclou el més específic, l'hipònim *fill* (x), tot i que no tots els fills són nens.

- (101) [...] les coses van cada cop pitjor i ni tan sols el naixement d'un *fill*_i aconseguix salvar el matrimoni. Honey és condemnada a dos anys de presó per tràfic de drogues i Lenny ha de cuidar *el nen*_i

Com hem discutit en § 4.4.3, la direccionalitat habitual de la relació de cohesió lèxica és de dependència de l'hiperònim envers l'hipònim, ja que el primer inclou extensionalment el segon. Tanmateix, en ocasions (6 casos en el nostre corpus d'experts) la informació subministrada pel cotext sembla invertir aquesta direccionalitat.

- (102) [LA MÀQUINA DEL TEMPS]_i
A l'Anglaterra victoriana de finals de segle, un científic i inventor, George, el Viatger del Temps, acaba *el vehicle*_i que *espera que el pugui dur més enllà de la dimensió del temps*.

En (102) la informació que ens dóna la subordinada substantiva del verb esperar, *que el pugui dur més enllà de la dimensió del temps*, és el factor que ens permet establir la relació “*vehicle* (postcedent) inclou *màquina del temps*” (marcant). D'altra banda, el fet que el marcant és el títol de la síntesi

i el caràcter catafòric del procés referencial fan que aquest exemple sigui poc representatiu del funcionament de les relacions inclusives en el discurs.

- (103) a. La segueix fins a Miami, on [*es casen*]_i. La parella té un accident de cotxe i Honey ha de ser hospitalitzada. Quan reprenen *la* [*vida en comú*]_i, les coses van cada cop pitjor i ni tan sols el naixement d'un fill aconsegueix salvar *el matrimoni*_i
- b. Jimmy Doyle i Buddy Rosso són dos policies de Nova York que van darrere d'una xarxa de traficants de *drogues*_i; [...] Doyle mata Nicolí i a continuació troba una gran partida d'*heroïna*_i al cotxe de Devereaux

En els dos exemples de (103) també podem considerar que hi ha un hipònim coreferent amb un hiperònim textualment anterior. Tots dos casos, però, són també poc prototípics. En (103a) és ben directe establir que “*matrimoni* és un tipus de *vida en comú*”, però l’hiperònim no és un mot, sinó un sintagma, que, d’altra banda, reprèn la referència al verb *es casen*, com una espècie de nom general poc prototípic també. De fet, aquesta unitat predicativa que funciona com a inductor absolut de l’antecedent de la cadena de coreferència constitueix la informació cotextual essencial que permet establir la relació de cohesió lèxica entre l’hipònim *matrimoni* i l’hiperònim *vida en comú*. En (103b) és ben clar que, des del punt de vista estrictament semàntic, “*heroïna* és un tipus de *droga*”, però el morfema de plural de l’hiperònim i el caràcter genèric de les dues unitats fa que aquesta anàfora lèxica es trobi en els límits difusos entre la coreferència i la referència disjunta. Pel que fa als altres tres casos, són exemples en què el marcant és un nom propi i, doncs, la relació no és ben bé “*x* és un tipus de *y*”, sinó “*x* és una entitat de la classe *y*”, com en (104).

- (104) Tullio i *Giuliana*_i són un matrimoni de l'alta burgesia romana de finals del segle XIX [...] no fan vida conjugal des de fa molt temps [...] Quan *Giuliana*_i coneix Filippo d'Arborio [...] Tullio torna a desitjar *la seva dona*_i [...] Aquella mateixa nit, s'assabenta que *Giuliana*_i està embarassada

En (104) podem observar que el referent *Giuliana* és reprès, en primer lloc, mitjançant la repetició del nom propi, que al seu torn és reiterat a través de l'hiperònim *dona*. La tercera represa lèxica d'aquesta entitat reitera l'hiperònim fent ús del nom propi una altra vegada. Es pot argumentar que *Giuliana* és un hipònim de *dona* i que la tercera anàfora lèxica implica la inversió de la direccionalitat habitual de les relacions inclusives en el discurs.

En aquest sentit, entre els mecanismes que contenen un nom propi, hem assenyalat que hi ha una relació d'hiperonímia i hiponímia, independentment de la direccionalitat de la relació textual, quan hi intervé un substantiu concret de caràcter molt general, del tipus *home, dona, noia, ser, país, ciutat, lloc*, que funciona discursivament com a hiperònim respecte al nom propi.

- (105) [...] Treballa de taxista a *Nova York*_i i fa el torn de nit. Recorre *la ciutat*_i poblada de prostitutes, macarrons, drogoaddictes i delinqüents

- (106) [...] un artista jove, Bob. *El noi*_i reparteix el temps entre els seus dos amants, que coneixen la situació. Per a ells el problema és que *Bob*_i no es mereix el seu amor, però s'hi conformen

L'exemple (105) és, possiblement, dels menys problemàtics, ja que no cal fer massa esforç per veure que el substantiu *ciutat* “inclou”, d'alguna

manera, noms propis com *Nova York, Barcelona, València*. Hem establert, doncs, que *ciutat* és un hiperònim respecte a *Nova York*. Pel que fa a (106), considerem que *noi* “inclou” *Bob* i altres nois amb altres noms, i doncs, que *Bob* és un hipònim de *noi*.

Quan les dues unitats lèxiques són noms comuns, el context discursiu és menys determinant a l’hora d’establir la relació inclusiva que en el cas de la sinonímia: el caràcter semànticament menys específic de l’hiperònim ens permet gairebé sempre establir la relació lèxica amb independència del discurs

(107) Fa dotze anys que Mark i Joanna estan casats. No paren de discutir i els costa entendre com *el seu matrimoni*; ha arribat a durar tant de temps [...] els lligams que aguanten *la convivència en parella*; [...]

(108) El 1924 se celebren els Jocs Olímpics a París. Entre els atletes britànics que competeixen en les curses de cent metres, hi ha *dos estudiants*; Harold Abrahams, d’origen jueu, i Eric Liddell, fill d’un missioner escocès [...] el triomf esportiu *dels dos joves*; s’enfronta a l’emergència del feixisme i el nazisme

En (107) i (108) els marcats de referència són els hiperònims *convivència en parella* i *joves*, respectivament. És ben clar que la *convivència en parella* inclou tipus diversos, com ara *amants, amics, companys de feina*...I que l’adjectiu substantivat *joves* admet també diferents tipus, i *estudiant* n’és un. En els dos casos la relació inclusiva es pot establir de manera més o menys automàtica amb independència del discurs, però en el segon exemple la informació del cotext té una major rellevància que en el primer, ja que els *estudiants* són prototípicament, però no necessàriament, un tipus de *joves*. El fet que els dos estudiants siguin *atletes que competeixen en les curses de*

cent metres dels Jocs Olímpics de París contribueix de manera decisiva a establir la relació inclusiva.

Per acabar aquest apartat, tractarem els dos casos de sinonímia/hiperonímia, classificats com a “altres”, que hem observat en el nostre corpus.

(109) [...] Al cap de vint-i-tres anys, Thad escriu *novel·les_i* d'èxit [...] ha publicat *relats_i* molt violents [...]

(110) Michael i Elizabeth Courtland celebren els seus deu anys de matrimoni amb *Amy_i*, la seva filla de nou anys. La felicitat familiar s'acaba quan uns gàngsters segresten la dona i *la nena_i*.

En (109) podem entendre *relats* com a sinònim de *novel·les*, que, d'altra banda, són els relats prototípics; o bé, des d'una altra perspectiva, podem considerar *relat* com a terme superordinat (hiperònim), sinònim de *narració*, que inclou tipus més específics, com ara *novel·la*, *conte*, *faula*, *rondalla*... Pel que fa a (110), el problema de la determinació del tipus de relació es torna a plantejar per la presència d'un nom propi. En aquest cas, el caràcter més específic del substantiu *nena* (enfront de *noia*, per exemple) ens ha fet optar per classificar-lo també com de sinonímia/hiperonímia, ja que no hi veiem tan clara la distinció entre equivalència discursiva o inclusió de les dues unitats lèxiques.

5.6.2.3. *Les relacions inclusives: els noms generals*

La reiteració per *nom general* consisteix en un tipus especial d'hiperonímia en què el marcant de referència és un substantiu abstracte i inespecífic, i l'antecedent, una estructura predicativa (vegeu § 4.4.4 i 4.4.5), com en (111).

- (111) Oskar neix a Danzig el 1924 i [*para de créixer el dia que fa 3 anys*]_i. Una caiguda voluntària és la justificació d'*aquest fenomen*_i

Aquest és un exemple de nom general prototípic, en el qual el substantiu abstracte i inespecífic *fenomen* reitera el significat de tota l'estructura predicativa anterior, l'encapsula com a nom (reïficació) i la caracteritza. Tot i això, en la nostra anàlisi hem inclòs altres substantius abstractes no tan generals des del punt de vista semàntic, però que tenen la capacitat de remetre fòricament a un antecedent complex, reïfificant-lo i caracteritzant-lo.

El corpus d'experts presenta 32 casos de nom general, però tots no són prototípics. Seguint el criteri semàntic d'Schmid (2000: 85-86), hem establert quatre graus de prototipicitat dels noms generals analitzats.

a) Noms generals prototípics: expressen relacions abstractes (entitats de tercer ordre) i constitueixen “the only means of conceptualizing the particular type of experience they represent” (Schmid 2000: 85). Dins d'aquest grup, hi hem establert les següents classes semàntiques:²¹

a.1) Factuals: *fenomen; fet; situació* (2 casos); *problema*.

- (112) [...] Tocant el timbal destaca tots *els fets*_i importants de la seva vida. [*Fins i tot aconsegueix crear un gran desori en un míting nazi, en què tothom acaba ballant "El Danubi blau". El seu temperament d'artista el porta, amb els seus amics del circ, a actuar als teatres del front. Allí coneix l'amor*]_i.

²¹ Cal recordar que les classes semàntiques que proposa Schmid (2000: 88) “are thought of as consisting of uses rather than meanings of shell nouns”.

- (113) [*Alex, una dona divorciada, i Daniel, un metge de fama, estan tots dos enamorats de la mateixa persona: un artista jove, Bob. El noi reparteix el temps entre els seus dos amants*]_i, que coneixen *la situació*_i
- (114) [...] Per a ells *el problema*_i és [*que Bob no es mereix el seu amor*]_i, però s'hi conformen

Els substantius inespecífics *fets, situació i fenomen* expressen uns fets de la manera més neutra possible, mentre que el substantiu *problema* afegeix un matís actitudinal, caracteritzant els fets com a obstacle o impediment.

a.2) Mentals: no representen fets, sinó idees, és a dir, objectes de pensament i estats psicològics; *actitud; il·lusió*

- (115) [...] el director no troba la manera de coordinar el so del conjunt. [*Està indecís: se n'ha d'anar o ha d'esperar pacientment que torni a començar l'assaig?*]_i [...] Un cop la protesta ha arribat a la seva culminació [...] el director reapareix al pòdium, però ara ha canviat d'*actitud*_{i/j}. Tan bon punt domina la situació, [*es torna brusc i amenaçador, i exigeix respecte i obediència als músics*]_j
- (116) De petit, Thad Beaumont tenia mals de cap forts i li xiulaven molt les orelles cada cop que intentava dedicar-se a *la seva màxima il·lusió*: [*escriure novel·les*]_i

En el cas d'*actitud* l'estat psicològic és, evidentment, caracteritzat com a actitudinal, valgui la redundància, i creditatiu. En altres paraules, *el director* creu en la validesa de les seves idees i del comportament que impliquen. Pel que fa al substantiu *il·lusió*, l'estat psicològic també és creditatiu, però ara s'hi introdueix un matís d'incertesa sobre l'acompliment del contingut encapsulat (*escriure novel·les*).

b) Noms generals menys prototípics: expressen també relacions abstractes o actes il·locutius (entitats de quart ordre).²² En aquest cas, però, els noms generals no són l'únic mitjà d'expressar l'experiència que representen. N'hem detectat tres casos: dos de mentals (*frustracions* i *motivacions*) i un de lingüístic (acte il·locutiü; *intervenció*)

- (117) a. Jimmy no ho podrà pair perquè [*no li arriba el reconeixement que considera que es mereix com a intèrpret de jazz*]_i [...] *les frustracions*_{ij} de Jimmy continuaran. [*Ella és la vocalista de la banda en què Jimmy toca i és la gran protagonista de l'èxit*]_j
- b. [...] Tots dos es proposen arribar al límit de les seves forces per aconseguir la medalla d'or per *motivacions*_{ij} *diverses*. Abrahams vol [clavar un cop definitiu a la humiliació que han hagut de patir ell i els seu pare pel fet de ser jueus]_i, i Liddell [...] [*ho fa pel Déu que inspira totes les seves accions*]_j

²² Schmid (2000) adopta només la classificació dels referents de Lyons (1977) i no té en compte la proposta de Dik (1997) sobre les entitats de quart ordre (actes il·locutius).

- (118) [*La doctora Sarah Roberts explica en un programa de televisió les seves investigacions sobre l'envelliment*]_i.
Miriam [...] queda fascinada per *la intervenció*_i de Sarah

Els dos exemples de (117) expressen objectes de pensament dels personatges que intervenen. L'estat mental expressat pel mot *frustracions* (117a) caracteritza els fets encapsulats com a emotivament negatius per a l'individu implicat (Jimmy); d'altra banda, hi ha una relació de causa-efecte i el nom general focalitza la informació en l'efecte. En el cas de (117b), també hi ha una relació causal entre el nom general i els continguts encapsulats, però ara es destaca la causa; a més, el substantiu *motivacions* inclou un matís semàntic volitiu que no té el mot *frustracions*. Pel que fa a (118), el nom general *intervenció* expressa un acte il·locutiü. Observem que en els tres casos es tracta de nominalitzacions i, doncs, el contingut experiencial dels noms generals podia haver estat expressat per mitjà d'estructures verbals, com en les versions següents.

- (119) a. [...] Jimmy continuarà *estant frustrat* [...]
b. [...] aconseguir la medalla d'or *motivats* per [...]

- (120) Miriam [...] queda fascinada després que Sarah *ha intervingut* [...]

c) Noms generals esdevenimentals: expressen entitats de segon ordre i, com els noms generals prototípics, tenen un contingut semàntic inespecífic. Sovint es tracta de nominalitzacions, per la qual cosa el contingut experiencial que designen pot ser expressat també per mitjà d'estructures verbals. Pel que fa als usos analitzats en el nostre corpus, els hem classificat com a eventius, circumstancials o modals.

c.1) Eventius: encapsulen un esdeveniment essencial de la síntesi i el caracteritzen de manera general; *operació*; *relació*; *situació* (3 casos); *manera* (2 casos).

(121) Michael [...] col.labora amb la policia per [*posar una trampa als segrestadors*]_i. *L'operació*_i acaba amb la mort dels segrestadors i les ostatges

(122) [Duane té una experiència insatisfactòria en l'habitació d'un motel amb Jacy, la noia més maca de la classe]_i. *Aquesta relació*_i porta Jacy als braços d'un noi més gran

(123) [*Marchan passa per homosexual, mentre que Squash, el seu guardaespalles, encoratjat pel comportament del seu patró, manté relacions amb Toddy*]_i. Com que Marchan pateix amb *la situació*_i; en què es troba [...]

(124) [*Jake el persegueix, però quan l'indi entra dins d'un túnel, Jake, que pateix claustrofòbia, no pot continuar i el lladre se li escapa*]_i. Glòria, la veïna, coneix *d'aquesta manera*_i Jake

En (121) i (122) podem observar que els noms *operació* i *relació* encapsulen i caracteritzen de manera semànticament general una activitat i un estat, respectivament. En el cas del mots *situació* (123) i *manera* (124), ens trobem en els límits difusos entres els noms generals eventius i els circumstancials. Amb tot, la importància dels contingut encapsulats, des del punt de vista de la coherència de les síntesis, ens ha portat a classificar-los com a eventius. D'altra banda, el mot *situació* pot presentar també usos factuais, com en l'exemple (113), que hem ofert adés, i en (125).

(125) [...] A les últimes trobades *la situació*_i és la següent: [*ell s'ha divorciat i a ella l'ha deixat el seu xicot*]_i

Podem postular que el caràcter factual o esdevenimental del nom general *situació* ve determinat pel caràcter factual o esdevenimental del contingut encapsulat. Així, en (125), en què el contingut encapsulat és el fet que *ell s'ha divorciat i a ella l'ha deixat el seu xicot*, el substantiu *situació* reprèn aquest fet; en (123), en canvi, hi ha la represa d'una entitat esdevenimental complexa que expressa a la vegada un estat (*Marchan passa per homosexual*) i una activitat (*Squash, [...] encoratjat pel comportament del seu patró, manté relacions amb Toddy*).

c.2) Circumstancials: es refereixen a una circumstància (temps, lloc, mode de realització) que envolta l'acció; *ocasió*

(126) [*Els membres d'una orquestra es disposen a assajar*]_i
sota la batuta d'un director que ha vingut de l'estranger
expressament per a *l'ocasió*_i

En aquest cas ens trobem amb la caracterització temporal de l'esdeveniment expressat pel contingut encapsulat. D'altra banda, aquesta relació es desprèn del caràcter essencialment temporal del discurs narratiu.

c.3) Modals: introdueixen la possibilitat, probabilitat o certesa que el contingut encapsulat sigui vertader (modalitat epistèmica) o que aquest contingut es realitzi per l'obligació moral dels agents responsables (modalitat deòntica); *feina*

- (127) Braxton lloga Lee Clayton, per fer fora els lladres de cavalls de la regió. Clayton és un home sense pietat, terrible, d'una eficàcia brutal en *la feina*. [*Mata els lladres violentament d'un en un*];

En (127) el nom general de modalitat deòntica *feina* mostra la certesa de la realització del contingut encapsulat, com a conseqüència de l'obligació professional de Clayton. En aquest sentit, el contingut deòntic del mot és reforçat per la informació prèvia (*Clayton és un home sense pietat, terrible, d'una eficàcia brutal en la feina*).

d) Noms generals absolutament perifèrics: expressen sobretot esdeveniments, però també relacions abstractes. Es diferencien dels tipus anteriors perquè aporten un contingut semàntic molt més específic. Constitueixen bàsicament nominalitzacions més o menys directes dels continguts encapsulats o substantius relacionats per habilitació morfològica i/o sinonímia amb aquests continguts. Tot seguit oferim la classificació segons els usos semàntics.

d.1) Eventius: *morts; observacions; assassinat; recerques; topada; retorn; assaig; triomf; crim*.

- (128) a. [...] hi ha un atemptat contra Franxa, en el qual [*mor Vivian i tota la família*]; Sota una falsa identitat, Essex intenta esbrinar la causa d'*aquestes morts*;
- b. Un amic [...] li deixa el seu apartament, des d'on [*pot observar amb prismàtics una veïna que cada dia a la mateixa hora fa un "strip-tease"*]; Durant una de *les seves observacions*; descobreix [...]

Els noms generals de (128) *morts* i *observacions* constitueixen nominalitzacions directes de les estructures predicatives encapsulades. És interessant destacar que en (128a) el nom general *morts* pot ser interpretat com a esdeveniment (focalitzant la informació en el procés) o com a fet (focalitzant-la en el resultat del procés). En (128b) el que és singular és que el contingut encapsulat (*pot observar amb prismàtics una veïna que cada dia a la mateixa hora fa un "strip-tease"*) representa un fet, i la modalitat potencial expressada per la perífrasi de possibilitat (*pot observar*) així ho remarca; però el nom general transforma el fet, una relació abstracta, en una activitat. Es tracta d'una possibilitat no prevista per Schmid (2000). Tot i això, hem de tenir en compte que aquest autor no pren en consideració els exemples com aquest (ni la resta dels que hem inclòs en aquesta classe perifèrica de noms generals) en la seva concepció dels *noms closca* (*shell nouns*).

- (129) a. Una nena del grup [*mata el capità danès*]_i [...] la nena culpa Chávez de *l'assassinat*_i
b. Essex intenta [*esbrinar la causa d'aquestes morts*]_i. *Les seves recerques*_i el condueixen al Quintet
c. Al final, [*Clayton i l'afable Logan es troben cara a cara*]_i [...] El resultat de *la terrible topada*_i és sorprenent

Els exemples de (129) mostren també la relació d'identitat experiencial entre un nom general i un contingut encapsulat esdevenimentals. Els tres noms generals (*assassinat*, *recerques* i *topada*) són nominalitzacions que caracteritzen molt específicament els respectius continguts encapsulats. Així i tot, la relació dels noms generals amb els verbs de les respectives estructures predicatives no és morfològica, sinó semàntica. D'altra

banda, en el cas de (129a) tornem a trobar la possibilitat d'interpretar el contingut del nom general com a procés o com a fet.

- (130) a. *EL RETORN_i DEL DOCTOR PHIBES*
 [L'abominable Dr. Phibes retorna després d'haver estat deu anys hivernant [...]_i
- b. [Els membres d'una orquestra es disposen a assajar]_i [...] Està indecís: se n'ha d'anar o ha d'esperar pacientment que torni a començar l'assaig_i?
- c. [...] Tots dos es proposen arribar al límit de les seves forces per [aconseguir la medalla d'or]_i [...] En l'ambient dels anys 20 a Europa, *el triomf_i* esportiu dels dos joves s'enfronta a l'emergència del feixisme i el nazisme
- d. La relació asfixiant que viuen els obliga a plantejar-se una altra sortida: [matar Nick]_i, però l'intent fracassa. Els dos amants tornen a provar-ho desesperadament i ho_i aconsegueixen [...] la parella torna al cafè, marcat per l'ombra del *crim_i*

En (130a) i (130b) els noms generals *retorn* i *assaig* es relacionen per habilitació morfològica amb els corresponents verbs. En (130c) el nom general *trionf* es relaciona per habilitació amb el verb *trionfar*, que constitueix un sinònim del verb *aconseguir* de la clàusula encapsulada. Es tracta, doncs, de tres casos molt propers a la nominalització. En (130d) no hi ha ni habilitació ni nominalització, però el substantiu *crim* implica també una activitat que es pot relacionar per sinonímia amb el contingut encapsulat *matar Nick*. D'altra banda, tant en (130c) com en (130d) també és

possible la interpretació ambivalent, com a procés o com a fet (resultat del procés).

d.2) Mentals: *sortida*; aquest exemple de nominalització apareix, òbviament, lligat a l'exemple anterior (130d).

(131) La relació asfixiant que viuen els obliga a plantejar-se
*una altra sortida*_i: [*matar Nick*]_i [...]

La interrelació que hi ha entre (131) i (130d) constitueix un exemple més de com la progressiva introducció d'informació permet l'actualització dels referents en la representació cognitiva del model discursiu. L'estructura predicativa *matar Nick*, que inicialment establí un objecte de pensament (referent mental de tercer ordre) caracteritzat catafòricament com a *sortida* (131), esdevé de manera subsegüent un fet o un esdeveniment (referent de segon ordre). La represa del referent mitjançant el pronom neutre *ho*, en combinació amb el verb *aconsegueixen*, efectua el canvi cognitiu de l'entitat, que és corroborat després pel nom general *crim*, que hem comentat en (130d).

d.3) Factuals: *matrimoni*; *vida en comú*.

(132) a. Fa dotze anys que [*Mark i Joanna estan casats*]_i.
No paren de discutir i els costa entendre com *el seu matrimoni*_i ha arribat a durar tant de temps
b. [...] La segueix fins a Miami, on [*es casen*]_i. La parella té un accident de cotxe [...] Quan reprenen *la [vida en comú]*_i, les coses van cada cop pitjor

Els dos exemples de (132) són casos molt perifèrics de nom general. Els hem considerats com a tals perquè mantenen una relació semàntica

fòrica amb els predicats que els indueixen, als quals reïfiquen i caracteritzen. Així i tot, el caràcter marcadament més específic d'aquests substantius que la resta de casos que hem tractat fins ara ens obliga a considerar-los com a exemples molt poc representatius de la classe funcional dels noms generals.

En resum, tot i que el recurs als noms generals té una freqüència molt baixa en el conjunt de la cohesió lèxica del corpus d'experts (32 processos de 306; 10,5%), entre els mecanismes de reiteració, se situen quantitativament (29,1%) per damunt de les relacions inclusives d'hiperonímia i hiponímia. D'altra banda, convé destacar la seva importància qualitativa com a mecanismes d'economia discursiva que permeten encapsular o delimitar com a "coses" entitats predicatives complexes, reïflicant-les i caracteritzant-les com a conceptes, un procediment essencial per a un gènere com el nostre, que es proposa sintetitzar la informació.

Com a conclusió a aquest apartat dedicat a la reiteració, insistirem que l'elevada presència de noms propis en les estructures d'establiment condiciona de manera decisiva la menor incidència d'aquest mecanisme de cohesió lèxica en el corpus d'experts enfront de la repetició. La sinonímia, sobretot la discursiva, és el tipus de reiteració majoritari. Aquest fet no és estrany si tenim en compte que el discurs determina que les relacions de coreferència entre unitats lèxiques siguin, per defecte, equatives. Malgrat tot, les relacions inclusives entre hipònims i hiperònims tenen també una presència rellevant, malgrat que la presència elevada de noms propis que caracteritza les síntesis fa moltes vegades difícil la distinció entre sinonímia i hiponímia/hiperonímia. Al seu torn, l'ús de noms generals, més o menys prototípics, juga també un paper molt rellevant en la cohesió lèxica de les produccions dels experts, contribuint a la condensació informativa i al dinamisme de la cohesió referencial.

5.7. El funcionament dels títols en els processos referencials

Els títols realitzen la funció discursiva de marcar l'inici de la narració. Amb el títol l'emissor ens dona una marca lingüística explícita del fet que immediatament es produirà l'inici de la narració. A més, els títols de les síntesis, que coincideixen amb els de les pel·lícules, solen tenir un marcat caràcter temàtic, ja que poden avançar o condensar, implícitament o explícita, el contingut fílmic i, doncs, de les síntesis. En aquest sentit, aquests elements paratextuals constitueixen unitats molt rellevants de la macroestructura textual i, de vegades, de la superestructura, i poden intervenir d'alguna manera en la cohesió referencial, en general, i en la cohesió lèxica, en particular.

Pel que fa al nostre corpus, ens hem limitat a tenir en compte aquells títols que ofereixen marques més o menys explícites d'intervenció en processos cohesius. Hem detectat divuit casos en què els títols intervenen de manera total o parcial en la cohesió referencial. Aquests divuit processos, però, corresponen a quinze de les quaranta síntesis (37,5%), ja que en tres ocasions (les síntesis d'*El retorn del Doctor Phibes*, *La màquina del temps* i *Quan en Harry va trobar la Sally*) els títols participen de dos processos referencials.

El manteniment de la referència al títol, en tant que marca metatextual de la narració, no se sol produir. Només hem detectat un cas en què es realitza la represa metadiscursiva del títol a l'inici del text mitjançant una el·lipsi, la síntesi d'*El timbal de llauna*. Es tracta d'un exemple problemàtic que analitzarem en l'apartat següent (§ 5.8). En els altres disset processos, els paratextos estableixen la referència a diverses entitats de primer ordre o funcionen catafòricament com a mecanismes de cohesió lèxica en relació amb entitats de primer o de segon ordre.

Hem considerat que el paratext (P) és una estructura d'establiment si apareix vinculat a un element textual (u_t) que en depèn referencialment de manera explícita, normalment mitjançant la repetició. Evidentment, la informativitat (I) del títol ha de ser major o igual que la del marcant (a). Altrament, si el títol és relaciona amb una unitat textual més informativa, hem establert que la funció del paratext és la d'avançament catafòric (b).

(a) $I(P) \geq I(u_t) \rightarrow$ establiment

(b) $I(P) < I(u_t) \rightarrow$ catàfora

Vegem-ho amb uns exemples.

(133) a. *L'ABOMINABLE DR. PHIBES_i*

El doctor Phibes_i, que havia estat una estrella del vodevil, emprèn una venjança escènica contra l'equip mèdic que no va poder impedir la mort de la seva esposa

b. *QUAN EN HARRY_i VA TROBAR LA SALLY_j*

[En Harry i la Sally]_{i+j} es van conèixer el 1977 compartint un cotxe per anar a Nova York. Aleshores començaven les seves respectives carreres professionals

(134) *L'HOME ELEFANT_i*

Durant l'època victoriana, Frederick Treves, un cirurgià famós de Londres, descobreix en una atracció de fira l'"home elefant"_i, un desgraciat a qui una malaltia havia hipertrofiat i deformat horriblement la cara

Els títols de (133) són, totalment o parcial, estructures d'establiment referencial, mentre que el de (134) és un marcant catafòric. En (133a) el títol *L'abominable Dr. Phibes* és més informatiu que el marcant, que repeteix el

nucli del sintagma paratext.²³ En (133b) hi ha dues unitats contingudes en el títol (*en Harry i la Sally*) que estableixen la referència als protagonistes de la pel·lícula; ara la informativitat dels antecedents i la del marcant, el sintagma coordinat inicial, és idèntica. En (134), en canvi, el paratext avança catafòricament la referència a l'entitat establerta mitjançant el sintagma expansionat *l'"home elefant", un desgraciat a qui una malaltia havia hipertrofiat i deformat horriblement la cara*, que és òbviamment més informatiu.

En la taula 17 reflectim les dades sobre la participació dels títols analitzats en l'establiment o el manteniment de la referència i l'ordre referencial de les entitats que designen.

Taula 17. Els títols en la cohesió referencial

OPERACIONS REFERENCIALS	ORDRE REFERENCIAL	N	%
establiment	1r	5	27,8
manteniment	1r	10	55,5
	2n	3	16,7
	total 1r	15	83,3
total manteniment		13	72,2
TOTAL		18	100

²³ Recordem que les clàusules de relatiu no restrictives no donen lloc a sintagmes nominals expansionats des de la perspectiva de l'establiment de la referència, ja que no afegeixen una informació essencial per a la identificació del referent. En aquest exemple, es tracta d'una clàusula apositiva de rellevància (cfr. Looock 2007) que introdueix una justificació de part de la informació de la clàusula principal (el doctor Phibes *havia estat una estrella del vodevil i, per això, la venjança que emprèn és escènica*).

La taula 17 mostra que la majoria d'entitats implicades en els títols són de primer ordre (83,3%), bàsicament els personatges. Els paratextos funcionen en operacions d'establiment en cinc dels divuit processos analitzats (27,8%). Normalment són repetits a l'inici absolut del text, com en els exemples de (133) oferts adés. Tanmateix, hi ha un cas en què la repetició del títol no es produeix en aquesta posició, sinó més endavant.

(135) *EL LABERINT*_i

Sarah vol salvar el seu germanet que té presoner Jareth, el poderós rei dels follets. Sarah entra en *el laberint*_i acompanyada per Hoggle

Podem observar que en (135) la repetició no sols no es produeix al començament absolut del text, sinó després d'una primera seqüència estructural (la primera oració) que resumeix l'acció de la pel·lícula.

Pel que fa als títols d'avançament catafòric (13 de 18; 72,2%), la majoria repeteixen una entitat de primer ordre prominent, com ara el protagonista de la pel·lícula (136a) o el marc locatiu global de la narració (136b).

(136) a. *BARTON FINK*_i

*Un jove autor teatral, Barton Fink*_i (que recorda el dramaturg Clifford Odets)

b. *TEXASVILLE*_i

L'estiu de 1984, trenta anys després que Duane capitanegés l'equip de futbol de la universitat i Jacy fos la reina de totes les festes, *la ciutat de Texasville*_i prepara la commemoració del seu centenari

D'altra banda, en els exemples anteriors podem observar que l'entitat represa catafòricament no sols apareix en inici absolut (136a), sinó que

també pot ser establerta més endavant (136b), però dins de la primera seqüència estructural de la síntesi (rerefons de l'acció). No obstant això, també trobem exemples en què l'entitat, de segon ordre en l'exemple (137) que oferim a continuació, s'estableix molt més enllà en el text, en la seqüència fonamental de la superestructura (la narració de les accions pròpiament dita), i marca el punt àlgid de la narració.

(137) *QUINTET_i*

En una era glaciària del futur, Essex, un caçador de focs, torna a la civilització, juntament amb la seva companya Vivian, que està embarassada. A la ciutat, on ja havia viscut abans i que ofereix un aspecte decrepit, retroba el seu germà Franxa. Quan Essex és fora de casa hi ha un atemptat contra Franxa, en el qual mor Vivian i tota la família. Sota una falsa identitat, Essex intenta esbrinar la causa d'aquestes morts. Les seves recerques el condueixen al *Quintet_i*, un misteriós joc que sembla relacionat amb la mort dels seus familiars i amb les morts successives d'altres persones que figuren en una llista on hi ha cinc noms

A més de participar en la cohesió lèxica per repetició, hem determinat un exemple en què el títol implica un mecanisme referencial ambivalent (reiteració/repetició).

(138) *EL GUERRER DE LES GALÀXIES_{i/j}*

Alex Rogan_i s'allotja en una caravana aparcada en un parc i li entusiasmen els jocs de vídeo. En particular és el campió indiscutible del "*Guerrer de les galàxies_i*", un joc que simula combats intergalàctics. Un bon dia, un tal Centauri va a buscar Alex per endur-se'l al planeta Rylos, on es troba amb tots els personatges del seu joc predilecte. Per ajudar els guerrers de Rylos a rebutjar les hordes enemigues, Alex accepta pilotar un autèntic "*Guerrer de les galàxies*". Mentrestant, a la Terra, apareix un clònic d'Alex que pretén ocupar el seu lloc, però a Maggie, l'amiga d'Alex, li estranya el comportament del seu company.

Podem observar que el títol de la síntesi *El guerrer de les galàxies* pot ser interpretat com a polisèmic. D'una banda, repeteix el nom propi del joc de vídeo *el "Guerrer de les galàxies"*. D'altra banda, però, també reitera mitjançant la sinonímia discursiva el referent del personatge protagonista *Alex Rogan*, que al llarg de la síntesi es converteix en un veritable guerrer de les galàxies. Aquest és un bon exemple del dinamisme dels antecedents, que es van actualitzant en la representació cognitiva del model discursiu a mesura que es va afegint informació. En altres paraules, la segona lectura no és catafòrica, en sentit estricte, sinó anafòrica, ja que només es pot acomplir *a posteriori*, una vegada coneixem tota la informació sobre el personatge. En aquest cas, doncs, el títol és l'element que permet al receptor cloure la coherència discursiva.

En resum, hem vist que els paratextos marquen l'inici de la narració. La represa metadiscursiva dels títols al començament del text no se sol produir. En canvi, en alguns casos els títols de les síntesis juguen un paper important en la cohesió lèxica com a unitats d'establiment o manteniment de la referència a entitats de primer o de segon ordre. Els paratextos funcionen en l'establiment referencial quan es vinculen lèxicament a unitats textuais amb menys o igual grau d'informativitat, o com a mecanismes d'avançament catafòric d'entitats prominents, com els protagonistes de les pel·lícules, el marc locatiu global o altres entitats molt rellevants per a la coherència de la síntesi.

5.8. Els problemes de la referència en el corpus d'experts

Una vegada realitzada l'anàlisi de l'establiment i el manteniment lèxic de la referència en el corpus d'experts, estem en condicions d'afirmar que, en general, les dues operacions s'acompleixen de manera adequada. Tot amb tot, les produccions dels experts no estan exemptes de problemes, encara que siguin escassos. Concretament, hem detectat 2 casos problemàtics en l'establiment de la referència i 7 en el manteniment gramatical o lèxic. Aquests 9 casos es poden reduir a sis tipus de problemes:

- a) incoherència local;
- b) referent implícit;
- c) ambigüïtat referencial;
- d) antecedent no accessible;
- e) disfunció sintàctica;
- f) manca de concordança entre el marcant i l'inductor de l'antecedent.

Tot seguit analitzem cadascun dels tipus de problemes observats.

a) Incoherència local (1 cas): l'estructura d'establiment conté un pronom relatiu incorrecte que genera incoherència en el nivell microestructural; però el processament *top-down* de la informació textual impedeix que es vegi afectada la coherència global.

(139) Sarah vol salvar *el seu germanet_i que té presoner Jareth_j, el poderós rei dels follets*

La informació que subministra la primera part de la clàusula de relatiu pot induir a pensar que és *el germanet* qui *té presoner Jareth*. Tot i això, la

coherència amb la informació de la clàusula matriu *Sarah vol salvar el seu germanet* i amb l'aposició *el poderós rei dels follets* ens diu que és a l'inrevés (*Jareth té presoner el germanet de Sarah*).

b) Referent implícit (1 cas): es tracta d'un exemple de sintagma nominal demostratiu que participa d'una anàfora associativa.²⁴

(140) ?? [...] Thad decideix avançar-se al xantatgista i ho fa públic amb una cerimònia en un cementiri on enterra el seu pseudònim. Però pocs dies després apareix un sot misteriós en *aquella tomba*;

La presència del demostratiu *aquella* indueix el receptor a establir la coreferència amb una unitat textual prèvia. Ara bé, aquesta relació referencial no és possible, perquè l'inductor de l'antecedent és el sintagma *un cementiri* i el predicat *enterra el seu pseudònim*, que permeten inferir el referent *tomba* mitjançant un procés fòric associatiu. D'altra banda, el díctic textual introdueix la perspectiva subjectiva de l'emissor, que presenta el referent com a distant o emotivament negatiu, en consonància amb el punt de vista de *Thad*.

c) Ambigüitat referencial (2 casos): la presència de diversos referents que competeixen en accessibilitat i una elecció errònia del mecanisme referencial són els factors que determinen que la referència del marcant sigui de vegades ambigua.

(141) ?? Adrian Cronauer fa de "disc-jockey" a la ràdio de *l'Exèrcit*;
[...] *Els seus caps*; volen prohibir els programes que fa, però

²⁴ Sobre el problema dels demostratius en l'anàfora associativa, vegeu § 4.4.5 (cfr. Apothéloz i Reichler-Béguelin 1999).

no ho aconsegueixen [...] *l'Exèrcit_{i/j}?* sospita que pertany a les files comunistes

En (141) l'ambigüitat es produeix respecte dels antecedents *els seus caps* i *l'Exèrcit*. El primer és el més accessible, des del punt de vista de la distància textual i per coherència amb el verb *sospitar*, ja que els nostres coneixements del món ens diuen que en un exèrcit els qui *sospiten* són els caps, no tot l'exèrcit. A més, també hi contribueix la identificació metonímica (el tot per la part) que ben sovint es fa entre l'exèrcit i els seus caps. Així i tot, la repetició del mot *Exèrcit* fa que aquest antecedent esdevingui més prominent.

(142) ?? *Alex_i* [...] i *Daniel_j* [...] estan tots dos enamorats de la mateixa persona: un artista jove, Bob. El noi reparteix el temps entre els seus dos amants [...] Bob és un noi que utilitza fredament *les seves relacions_{k(<i+j)/genèric?} personals* per a escalar en la seva carrera escènica

En (142), fent una lectura literal, se'ns presenta el problema de determinar si el sintagma *les seves relacions personals* té un ús genèric (les relacions de Bob, en general) o hi ha una anàfora de sentit respecte a *Alex* i *Daniel* (les relacions de Bob amb Alex i Daniel). D'altra banda, podríem fer una lectura metonímica del substantiu inespecífic *relacions* i interpretar el sintagma com a anàfora d'identitat referencial respecte a *Alex* i *Daniel*.

d) Antecedent no accessible (1 cas): es tracta d'un cas d'el·lipsi amb antecedent paratextual (cfr. Ribera i Cuenca 2005: 406-407)

(143) [EL TIMBAL DE LLAUNA];

Ø_i [El timbal de llauna]; És la història del menut Oskar, que rebutja el món fins al punt de no voler créixer més i protesta amb tanta força que la seva veu trenca els vidres

El títol de la síntesi argumental és una entitat discursiva molt prominent, i, doncs, susceptible de ser referit a l'inici del text mitjançant un marcant d'accessibilitat alta, com l'el·lipsi. Ara bé, la manca de continuïtat discursiva que hi ha entre paratext i text fa recomanable la cohesió lèxica. Tornem a oferir l'explicació que hem proporcionat en el capítol 3 a partir de la teoria dels espais mentals de Fauconnier (1985).

El text i el paratext constitueixen espais mentals o discursius diferents. En aquest sentit, el paratext té la funció de marcar l'enunciació textual (T) com a espai discursiu diferenciat de l'enunciat (t), és a dir, del text mateix. Així doncs, a l'inici del text és necessari l'ús d'algun element lingüístic que marqui l'establiment de l'espai de l'enunciat com a diferenciat de l'espai de l'enunciació. Una funció discursivocognitiva que no pot realitzar l'el·lipsi, ja que marca continuïtat, enfront de la cohesió lèxica, que té la capacitat d'establir espais cognitius nous.

e) Disfunció sintàctica (2 casos): aquest problema es genera per la concurrència de diversos inductors de l'antecedent i pel fet que el que és més accessible al marcant de referència produeix estructures sintàctiques malformades.

(144) *Tots dos *es posen en camí acompanyats* cadascun d'una bellesa femenina. Phibes Ø_{(= acompanyats/es posen en camí/es posen en camí acompanyats)?} amb la seva etèria ajudant muda, Vulnavia, i Biederbeck, Ø_{(= acompanyats/es posen en camí/es posen en camí acompanyats)?} amb la seva exòtica amant Diana

Els antecedents més accessibles a les el·lipsis verbals, *acompanyats* o *es posen en camí acompanyats* generen estructures sintàctiques agramaticals, perquè el complement de règim del verb *acompanyar* ha d'anar introduït per les preposicions *de* o *per*, com mostrem en (145)

- (145) *Phibes (acompanyat/es posa en camí acompanyat) amb [de/per] la seva etèria ajudant muda, Vulnavia, i Biederbeck (acompanyat/es posa en camí acompanyat) amb [de/per] la seva exòtica amant Diana

D'altra banda, l'antecedent que genera una estructura gramaticalment correcta és menys accessible (146).

- (146) Phibes (es posa en camí) amb la seva etèria ajudant muda, Vulnavia, i Biederbeck (es posa en camí) amb la seva exòtica amant Diana

f) Manca de concordança entre el marcant i l'antecedent (2 casos): aquest problema consisteix en l'absència de concordança anàforica (cfr. Bel 2002). Es tracta d'un problema de concordança *ad sensum* entre marcant amb morfemes de plural i inductors de l'antecedent singulars col·lectius.

- (147) *Phibes [...] emprèn una venjança escènica contra *l'equip mèdic_i*; que no va poder impedir la mort de la seva esposa [...] decideix matar-*los_i*; [els metges_i] aplicant a cadascun \emptyset_i una de les deu plagues d'Egipte

En (147) ens trobem dos mecanismes referencials problemàtics que apareixen associats en el mateix text. El problema afecta la morfosintaxi del fragment, ja que no s'ha realitzat correctament la concordança entre els marcant de referència (el pronom *los* i l'el·lipsi) i l'inductor de

l'antecedent, *l'equip mèdic*. En efecte, l'inductor de l'antecedent és singular col·lectiu, mentre que els marcats són plurals. El caràcter col·lectiu del primer indueix aquesta concordança *ad sensum*. La manca de concordança del pronom feble, el primer marcant, provoca la discordança de l'el·lipsi subsegüent. El problema s'hauria pogut evitar mitjançant la cohesió lèxica enlloc de la pronominalització.

En conclusió, un percentatge molt limitat dels processos referencials analitzats en el corpus d'experts (9 de 1001; 0,9%) presenten problemes. Aquest casos problemàtics afecten normalment la cohesió lèxica perquè:

- a) l'ús que se'n fa no és adequat: els dos casos d'ambigüïtat referencial;
- b) l'ús és discutible: el cas de referent implícit de l'anàfora associativa amb especificador demostratiu;
- c) s'ha usat un mecanisme diferent, mentre que el recurs a la cohesió lèxica hauria evitat el problema: el cas de l'el·lipsi amb antecedent paratextual i els de la concordança *ad sensum*.

Pel que fa als altres dos tipus, tenen un origen bàsicament morfosintàctic: la forma incorrecta del relatiu, en el cas de la incoherència local; l'elecció d'una preposició inadequada, en el de les el·lipsis verbals que generen disfuncions sintàctiques.

Així doncs, es pot afirmar que els problemes de la referència en el corpus d'experts són testimonials, si no anecdòtics, més encara si tenim en compte que quatre dels nou casos detectats (disfunció sintàctica i concordança *ad sensum*) es localitzen en dos textos presumiblement escrits pel mateix autor: les síntesis de *L'abominable Dr. Phibes* i *El retorn del Dr. Phibes*. Amb tot, els tipus de problemes ens poden servir de punt de partida per a analitzar la problemàtica de la cohesió lèxica en les produccions dels aprenents, substancialment més complexa (cfr. Ribera 2005).

5.9. Coherència i cohesió en el corpus d'experts

La cohesió referencial constitueix un dels pilars més importants de la coherència textual, en tant que determina la continuïtat i la discontinuïtat dels tòpics discursius i, doncs, l'organització temàtica de la informació (vegeu § 3.4.2).

Prenent com a base la proposta de superestructura narrativa de Labov i Waletzky (1967) i Labov (1972), hem determinat els esquemes organitzatius de les quaranta síntesis argumentals del corpus d'experts. Per comoditat, tornem a reproduir tot seguit la proposta d'aquests autors (Labov i Waletzky 1967 i Labov 1972 *apud* Norrick 2001: 853).

- A. An abstract which identifies the point or summarizes the action of the story;
- B. An orientation which provides general background information and describes the particular circumstances of the action;
- C. The complicating action reported in sequential order;
- D. The result or resolution of the action;
- E. A final coda to close the story, often relating it to the current context;
- F. Evaluation at various points to guide the audience to the intended point of through the narrative

(Norrick 2001: 853).

En la taula 18 oferim els esquemes organitzatius de cadascun dels textos del corpus d'experts i en la taula 19 agrupem les síntesis segons els esquemes generals. La taula 18 mostra que, com era previsible, les produccions dels experts no contenen totes les parts de la superestructura narrativa, ja que no són narracions completes, sinó síntesis.

Taula 18. Esquemes organitzatius de les síntesis del corpus d'experts en relació amb la superestructura narrativa

TEXT	ESQUEMES ORGANITZATIUS
E01	B; C
E02	B; C
E03	A; C; F
E04	B; C
E05	A; B; C
E06	A; B; C; F
E07	A; B; C
E08	B; C
E09	A/B; C
E10	B; C; F
E11	A (títol); B; C
E12	B; C
E13	B; C; F
E14	B; C
E15	A/B; C (F) C (F) C
E16	B; C; F
E17	A/B; C
E18	B; C
E19	A/B; C
E20	B; C
E21	B (F); C
E22	B; C; F
E23	B (F); C
E24	B; C; F
E25	A (títol); B; C
E26	A/B; C
E27	A; B; C; F
E28	B; C
E29	B; C (F) C; F
E30	A/B (F); C
E31	A; B; C
E32	A/B (C) A/B; F
E33	A; B; C; F
E34	A (títol); B; C
E35	B; C
E36	A/B; C
E37	B; C (F) C
E38	A (títol); B; C; D; E
E39	A; B; C
E40	B; C

En aquest sentit, la selecció i l'organització de la informació textual vénen determinades per la doble finalitat comunicativa que defineix el gènere: d'una banda, es proposa de narrar *breument* els aspectes essencials de l'acció; d'altra banda, hi ha una intenció argumentativa que pretén convèncer el receptor de veure la pel·lícula.

Taula 19. Esquemes generals de les síntesis dels experts

ESQUEMA GENERAL	TEXTOS
A; B; C	E05, E07, E09, E11, E17, E19, E25, E26, E31, E34, E39,
A; B; C; D; E	E38
A; B; C; F	E06, E15, E27, E30, E32 E33
A; C; F	E03
B; C	E01, E02, E04, E08, E12, E14, E18, E20, E28, E35, E40
B; C; F	E10, E13, E16, E21, E22, E23, E24, E29, E37

Quant als esquemes generals preferits, la taula 19 mostra que són aquells que contenen el resum, la informació sobre el rerefons i la trama (A; B; C) o només aquestes dues últimes parts (B; C).

En relació amb la finalitat narrativa i sintetitzadora, l'emissor selecciona els esdeveniments més rellevants de la trama (C), que, sovint, són introduïts per un resum inicial (A) i/o per l'explicació del rerefons de la història (temps, lloc, circumstàncies que envolten els personatges i desencadenen la trama; B). Vegem-ho amb exemples.

(148)

E31 FRENCH CONNECTION

<p>(A) Jimmy Doyle i Buddy Rosso són dos policies de Nova York que van darrere d'una xarxa de traficants de drogues.</p> <p>(B) Doyle, que confia en el seu olfacte, sospita que una confiteria₇ de Brooklyn està relacionada amb el narcotràfic i</p>

aconsegueix convèncer el seu cap perquè en faci intervenir la línia telefònica.

(C) Doyle i els seus homes empaiten Boca, l'amo de la confiteria, que els condueix fins a dos francesos, Nicoli i Charnier, que acaben d'arribar als Estats Units en companyia de Devereaux, un cèlebre presentador de televisió. En una persecució dins el metro, Doyle mata Nicoli i a continuació troba una gran partida d'heroïna al cotxe de Devereaux. La policia descobreix que en un dipòsit a les afores, la banda de traficants té el seu quarter general i hi posa setge.

En la síntesi de la pel·lícula *French connection*, podem observar-hi que el primer paràgraf/oració constitueix una mena de resum de l'acció de la pel·lícula (Jimmy Doyle i Buddy Rosso persegueixen uns traficants de drogues). Tot seguit, se'ns expliquen les circumstàncies personals i professionals del protagonista, Jimmy Doyle (segon paràgraf), que aboquen a la trama de la pel·lícula (tercer paràgraf).

La distinció entre el resum inicial (A) i la informació sobre el rerefons de l'acció (B) és molt sovint impossible, atès que apareixen imbricades, com s'observa en (149).

(149)

E26 LA PASSIÓ DE VIURE

(A/B) El compositor Txaikovski és un home torturat que només troba la felicitat en la música. (C) Abandona la seva relació íntima amb el comte Txiluvski quan madame Von Merk li ofereix el seu mecenatge, i es casa amb Nina Milukova, una noia apassionada i neuròtica. Com que no pot satisfer les demandes afectives de Nina, ell viu la tensió creixent que el porta a un intent de suïcidi i a una crisi nerviosa [...]

En (149) podem veure que la primera oració ens ofereix de manera indestriable un resum de la història de Txaikovski que narra la pel·lícula *La passió de viure*, centrada en la infelicitat afectiva del músic, i la informació essencial sobre el rerefons personal del genial compositor rus, que desencadena la trama.

D'altra banda, la finalitat argumentativa de les síntesis porta l'emissor a prescindir, de manera explícita, d'explicar la resolució de la pel·lícula (D) amb la clara intenció de provocar la curiositat dels receptors. En aquest sentit, gairebé tots els textos dels experts es clouen *in media re*, com en el final de la síntesi d'*Obsessió* (150), que deixa en suspens la resolució de la trama.

(150) [...] Queda trasbalsat i allarga l'estada fins que aconseguix que Sandra l'acompanyi als Estats Units. La vigília del casament, Sandra desapareix i *en el seu lloc hi ha una nota que demana el rescat i un vell retall de diari*.

Només en un cas s'explicita el final de la història (D), i es fa de manera que la coda (E) fa pensar que la pel·lícula no ha acabat (151).

(151) E38 (A) SOTA EL FOC

(B) Tres periodistes americans, Russell, Alex i Claire, abandonen el Txad per anar a Nicaragua, on la guerrilla sandinista dirigida per Rafael amenaça el poder del dictador Somoza, que rep ajuda de la CIA.

(C) Claire i Russell s'enamoren, mentre que Alex, que havia estat durant tres anys el company de Claire, decideix acceptar un lloc al diari de Nova York.

Russell i Claire arriben al front en el moment que Somoza anuncia oficialment la mort de Rafael. Els guerrillers demanen a Russell que fotografiï el líder revolucionari com si encara fos viu. Després de molts dubtes Russell ho accepta.

(D) Quan la revolució sembla triomfar, *Russell és testimoni de la mort d'Alex, que havia tornat a Nicaragua*. (E) *Russell i Claire planegen anar a fer un reportatge a Tailàndia*.

Pel que fa a l'avaluació de la història (F), encara que no apareix en totes les produccions dels experts, constitueix una part important d'algunes síntesis, en consonància amb la finalitat argumentativa. La podem trobar de manera clara al final, com en (152).

(152) E24 DONES ENAMORADES

(B) A principis del anys vint, les germanes Gudrun i Ursula festegen amb dos amics íntims, el ric industrial Gerald i el professor Rupert. (C) Rupert i Ursula es casen, i Gerald està enamorat del caràcter emancipat de Gudrun, una noia que no pot estimar un home si no el derrota abans.
(F) L'acció gira al voltant de la complexitat del caràcter de les dues parelles i del seu esforç per entendre i satisfer les seves tendències sexuals. La seva vida es mou seguint la tensió entre les contraris: passió i intel·lecte, sentiment i filosofia, natura i humanitat.

Observem que tot el segon paràgraf de la síntesi de *Dones enamorades* és una avaluació de l'acció de la pel·lícula, que, d'altra banda, es redueix a explicar que *Rupert i Ursula es casen* i *Gerald està enamorat del caràcter emancipat de Gudrun*. Tanmateix, de vegades els comentaris avaluatius també apareixen intercalats en la narració de les accions, com en (153).

(153) E15 VENT A LES VELES

(A/B) L'any 1870 un grup de nens deixa Jamaica i se'n va cap a Anglaterra. (C) Uns pirates capturen el seu vaixell i els fan presoners. Chávez, el capità dels pirates, (F) *com que és massa tou per desfer-se dels nens i no sap què fer-ne*, els embarca en un vaixell danès que han assaltat. (C) Els pirates, però, s'amotinen, perquè Chávez es nega a saquejar el vaixell. Una nena del grup mata el capità danès perquè es pensa que està en perill. Quan finalment capturen els pirates i els jutgen a Anglaterra, la nena culpa Chávez de l'assassinat i ell, (F) *incapaç de fer-li mal*, (C) accepta la sentència.

La importància de la part avaluativa ateny un grau màxim en la síntesi de *Diumenge, maleït diumenge*, en què la narració de les accions és gairebé inexistent

(154) E32 DIUMENGE, MALEÏT DIUMENGE

(A/B) Alex, una dona divorciada, i Daniel, un metge de fama, estan tots dos enamorats de la mateixa persona: un artista jove, Bob. **C** *El noi reparteix el temps entre els seus dos amants, que coneixen la situació.* **A/B** Per a ells el problema és que Bob no es mereix el seu amor, però s'hi conformen.
(F) Són gent que viuen la permissivitat de la classe mitjana britànica a principis dels setanta: volen ser oberts en relació amb el sexe i ho fan pagant el preu de ser infeliços. En canvi, Bob és un noi que utilitza fredament les seves relacions personals per a escalar en la seva carrera escènica.

En (154) s'observa que el primer paràgraf ens ofereix una mena de resum de la pel·lícula (les relacions d'Alex i Daniel amb Bob) a la vegada que ens proporciona una sèrie de detalls sobre els personatges, que determinaran la trama:

- a) Alex està divorciada;
- b) Daniel és un metge famós;
- c) Tots dos estan enamorats de Bob;
- d) Bob és un artista bisexual, amant d'Alex i Daniel
- e) Alex i Daniel opinen que Bob no es mereix el seu amor, però s'hi conformen.

Amb tot, pràcticament se'ns oculta la trama. Només sabem que Bob *reparteix el temps entre els seus dos amants* i que aquests *coneixen la situació*. D'altra banda, tota la resta de la síntesi és una avaluació que fa l'emissor sobre els personatges: Alex i Daniel són oberts i permissius en relació amb el sexe, cosa que els comporta la infelicitat; Bob és un noi interessat, que no dubta d'usar els seu atractiu per obtenir beneficis en la seva carrera artística.

Vegem ara com es tradueix quantitativament l'organització de la informació de les síntesis, que acabem de descriure de manera general.

Taula 20. La superestructura narrativa en les síntesis argumentals dels experts

PARTS	NOMBRE DE TEXTOS	%
resum (A)	20	50%
rerefons (B)	39	97,5
trama (C)	40	100
resolució (D)	1	2,5
coda (E)	1	2,5
avaluació (F)	16	40,0

Les dades de la taula 20, en consonància amb els esquemes generals que hem mostrat en la taula 19, ens permeten concloure que les síntesis dels experts s'organitzen prototípicament al voltant d'una situació inicial, que de manera habitual inclou informacions sobre el rerefons de l'acció (B), seguida de la narració de les accions. La narració de la trama sol acabar en el punt àlgid i, doncs, es clou sense explicar la resolució, en benefici de la intenció argumentativa de la síntesi. De manera més perifèrica, la situació inicial inclou també un resum de la pel·lícula (A), que sol ser indèstria del rerefons de l'acció, i comentaris avaluatius (F), que poden aparèixer al final o intercalats en la trama. No és gens habitual que s'explique la resolució de les accions (D) i, per tant, la coda final (E) tampoc no hi apareix.

Pel que fa a la interrelació entre la superestructura i la cohesió lèxica, en la taula 21 oferim les dades de l'anàfora lèxica en relació amb la funció demarcativa, és a dir, considerant si el marcant i l'inductor de l'antecedent apareixen en parts diferents de la superestructura o en la mateixa part.

Taula 21. La funció demarcativa de la cohesió lèxica

MARCANTS LÈXICS	N	%
distintes parts	135	44,1
mateixa part	171	55,9
TOTAL	306	100

Els resultats de la taula 21 corroboren la idea que la cohesió lèxica juga un paper important en la demarcació de les seqüències estructurals en què s'organitzen les síntesis: el 44,1% de l'anàfora lèxica ocorre entre parts diferents de la superestructura, com en (155).

(155) *Lenny_i* ha de transigir en la proposta de la seva dona Amanda d'adoptar un nen. Després d'uns anys, quan ha posat molt afecte en el nen, *Lenny_i* decideix anar a la recerca de la mare biològica

En (155) s'observa que la repetició lèxica del nom propi se situa en l'inici de la narració de les accions (marcat, d'altra banda, per la unitat connectiva *després d'uns anys*), mentre que l'antecedent se situa en el començament del text, que ens ofereix les circumstàncies essencials sobre el rerefons dels personatges i de l'acció (la dona de Lenny vol adoptar un nen; Lenny no vol, però acaba cedint-hi). Malgrat això, la funció demarcativa no és el factor més important que determina la cohesió lèxica, cosa que es desprèn del 55,9% de mecanismes lèxics que ocorren dins de la mateixa part de la superestructura (156).

- (156) [...] Al final, Clayton i *l'afable Logan_i* es troben cara a cara. Sembla que *al lladre_i de cavalls* li hagi arribat l'hora. Però *Logan_i* té cops amagats i una voluntat de viure molt gran. El resultat de la terrible topada és sorprenent

En (156) podem comprovar que els dos mecanismes de cohesió lèxica assenyalats apareixen dins de la mateixa part de la superestructura: el final de la narració de les accions. La primera reiteració (*el lladre de cavalls*) és induïda per la competència entre els referents *Clayton* i *Logan*; la segona, pel grau de cohesió: el marcant *Logan* és el subjecte d'una clàusula matriu, mentre que l'antecedent *el lladre de cavalls* l'és d'una clàusula subordinada. Tot i això, la funció demarcativa pot ser més important del que revelen els resultats de la taula 20, tenint en compte que la principal seqüència estructural, la narració de les accions, se subdivideix sovint en una sèrie de subsequències. No és el nostre propòsit, però, oferir una anàlisi detallada d'aquest nivell de l'organització de la informació. Ens limitarem a il·lustrar-ho amb un exemple.

- (157) [...] [C] Tots dos decideixen abandonar *el cafè_i*, però acaben penedint-se'n (C1). La relació asfixiant que viuen els obliga a plantejar-se una altra sortida: [*matar Nick*]_j (C2), però l'intent fracassa (C3). *Els dos amants_k* tornen a provar-ho desesperadament i ho aconsegueixen simulant un accident (C4), però ho fan tan malament que acaben detinguts per la policia (C5).

Un advocat sense escrúpols els allibera (C6) i *la parella_k* torna *al cafè_i*, marcat per l'ombra del *crim_j* (C7)

El fragment de la síntesi d'*El carter sempre truca dues vegades* que apareix en (157) correspon a la narració de les accions. Aquesta part de la superestructura es podria dividir en set subsequències, que, des del punt de

vista lingüístic, s'identifiquen amb clàusules o oracions diferents i, des del punt de vista temàtic, corresponen, a grans trets, a parts diferents de l'estructura episòdica de la pel·lícula (macroestructura):

- a) primera oració (C1): fugida i penediment;
- b) segona oració, primera clàusula (C2): determinació de l'assassinat;
- c) segona oració, segona clàusula (C3): intent d'assassinat i fracàs;
- d) tercera oració, primera clàusula (C4): l'assassinat;
- e) tercera oració, segona clàusula (C5): la detenció dels assassins;
- f) quarta oració, primera clàusula coordinada (C6): l'alliberament
- g) quarta oració, segona clàusula coordinada (C7): el retorn al cafè.

En aquest sentit, els marcats lèxics *el café*, *el crim* i *la parella* i els respectius antecedents *el café*, *matar Nick* i *els dos amants* apareixen en unitats estructurals diferents i, doncs, en aquest cas la cohesió lèxica també té un paper demarcatiu.

En conclusió, hem observat que, en relació amb la superestructura narrativa, les síntesis dels experts tendeixen a preservar la informació sobre el rerefons, la narració de les accions i, en menor mesura, el resum inicial i els comentaris avaluatius. La resolució i la coda final no solen aparèixer, una situació que hem relacionat amb la intenció que té l'emissor de provocar la curiositat del receptor per tal que vegi la pel·lícula (finalitat argumentativa). D'altra banda, la cohesió lèxica té un paper important en la demarcació de les unitats estructurals, una funció que s'afegeix als factors relacionats amb l'accessibilitat de les entitats que participen de la cohesió referencial i constitueixen la base de la coherència.

5.10. Conclusions

L'establiment i el manteniment de la referència bàsica en el nostre corpus d'experts es realitza, en general, de manera adequada. Les síntesis cinematogràfiques mostren que l'èxit comunicatiu del gènere es basa en una proporció de dos mecanismes de manteniment per cada un d'establiment.

Pel que fa a l'establiment de la referència hem arribat a les següents conclusions:

- a) La referència textual és una operació cognitiva que involucra diversos tipus d'entitats. En el cas de les seqüències narratives, els personatges i, en menor mesura, els llocs, és a dir, entitats de primer ordre amb uns límits espacials estables constitueixen l'objecte central de la cohesió referencial. Aquestes entitats prototípiques són establertes mitjançant estructures nominals i paranominals, que representen el 85,9% de les unitats d'establiment referencial.
- b) També hi intervenen entitats dinàmiques (de segon ordre, com el temps de l'enunciat i les accions que realitzen els personatges), conceptes i relacions abstractes (entitats de tercer ordre) i actes il·locutius (entitats de quart ordre). Aquestes darreres entitats complexes són més susceptibles de ser establertes mitjançant unitats predicatives (13,6% de les estructures d'establiment). A més, aquest tipus d'establiment referencial posa de manifest la interdependència entre l'establiment i el manteniment de la referència, ja que només es pot considerar que un predicat participa de la referència discursiva una vegada ha estat posteriorment anaforitzat i reïficat. En aquest sentit, la participació d'entitats relacionals reïficades en processos de cohesió referencial palesa la necessitat de superar els límits tradicionals del concepte de referència imposats per la filosofia del llenguatge i la lògica positivista.

- c) L'anàlisi de les estructures nominals i paranominals indica que l'operació d'establiment s'ha de relacionar no sols amb la indefinitud dels sintagmes, que és una característica que afavoreix *a priori* la introducció d'entitats discursives noves, sinó també amb l'animacitat i la informativitat de les construccions.
- e) Les pressuposicions de l'emissor sobre l'estat epistèmic del receptor, a partir dels coneixements implícits compartits sobre el gènere textual, impliquen uns referents majoritàriament animats. L'animacitat dels referents principals afavoreix l'establiment de la referència mitjançant sintagmes definits simples, constituïts bàsicament pels noms propis dels personatges.
- f) El grau d'informativitat semàntica de les estructures, que s'expressa estructuralment a través dels sintagmes expansionats amb aposicions i/o clàusules de relatiu restrictives, posa de manifest que aquest factor condiciona també el tipus d'establiment referencial. En aquest sentit, la menor freqüència dels sintagmes indefinits i de les estructures presentacionals, que *a priori* són lingüísticament les més privilegiades, palesa que els coneixements discursius implícits sobre el gènere textual són decisius a l'hora de determinar els mecanismes d'establiment dels referents bàsics de les seqüències narratives.
- f) En qualsevol cas, les dades generals que ens proporciona l'anàlisi dels procediments d'establiment nominal de la referència en el nostre corpus d'experts ens permeten afirmar la prioritat de l'animacitat sobre la informativitat i d'aquesta sobre la rematicitat, expressada bàsicament a través de la indefinitud dels sintagmes nominals.
- g) Pel que fa a l'anàfora de sentit, representa un 11,2% del conjunt de l'establiment de la referència. La particularitat de l'anàfora de sentit consisteix en el fet que es tracta d'un tipus de relació fòrica disjunta vehiculada per la vinculació semanticodiscursiva que s'estableix entre els nuclis dels sintagmes relacionats. Aquest tipus d'anàfora permet l'establiment de referents nous en el discurs a partir del manteniment

del sentit d'altres entitats ja conegudes. La relació fòrica disjunta pot ser metonímica, excloent o d'inversió discursiva d'una relació semàntica inclusiva (hipònim (marcant) < hiperònim (antecedent)). L'anàfora associativa, que manifesta un procés metonímic del tipus “*m* és una part d'*A*” en què el marcant és un sintagma nominal simple, constitueix el prototipus d'anàfora de sentit.

Quant al manteniment de la referència, l'anàfora gramatical supera lleugerament la cohesió lèxica (53,8% i 46,2%, respectivament), un equilibri que es relaciona amb la interdependència discursiva dels dos grans tipus categorials d'anàfora. Concretament:

- a) El lleuger predomini dels mecanismes gramaticals apunta cap a una tendència a la continuïtat dels tòpics. Així mateix, l'animacitat característica dels referents principals de les seqüències narratives també afavoreix l'anàfora gramatical.
- b) L'elevat percentatge de la cohesió lèxica s'explica bàsicament per la discontinuïtat dels tòpics ocasionada per la dinàmica discursiva, que comporta la competència en accessibilitat entre diversos referents a mesura que s'afegeix informació.
- c) La major o menor distància textual i el major o menor grau de cohesió entre les unitats relacionades per la referència es pot superposar a la continuïtat o discontinuïtat dels tòpics a l'hora de determinar l'elecció del tipus d'anàfora. Una distància textual més gran i un menor grau de cohesió afavoreixen l'anàfora lèxica.
- d) Entre els dos grans tipus de cohesió lèxica de coreferència, la repetició és el mecanisme predominant (63,4%) enfront de la reiteració (35,9%). Cal relacionar aquest predomini amb la freqüència de noms propis característica del gènere. En aquest sentit, d'una banda, els noms propis participen gairebé en el 50% de les estructures d'establiment de la referència; d'altra banda, gairebé la meitat del

manteniment lèxic de la referència es basa en la repetició d'un nom propi (49%), mentre que l'ús d'aquests noms en la reiteració només representa una mica menys de la vuitena part (12,2%).

- e) Entre els tipus de repetició, la repetició total és la més abundant (76,3%), mentre que la parcial no arriba a la quarta part del conjunt de la repetició. Aquest resultat també s'explica per la incidència dels noms propis en les seqüències narratives. En aquest cas, la major freqüència dels noms propis curts com a unitats centrals de les estructures d'establiment nominal i la transferència al discurs de les convencions socials sobre la presentació i la ulterior identificació de les persones —a partir del patró “nom propi llarg > nom de pila (repetició parcial) > nom de pila (repetició total)” — dóna compte del percentatge de repetició total i parcial. En relació amb aquest condicionament sociodiscursiu sobre la repetició dels noms propis, cal destacar la voluntat argumentativa de l'emissor de les seqüències narratives de provocar l'empatia del receptor amb els personatges. Tant el predomini de la repetició sobre la reiteració com l'estratègia sociodiscursiva que acabem de destacar confereixen trets d'oralitat a les síntesis cinematogràfiques.
- g) La reiteració constitueix una mica més de la tercera part del manteniment lèxic de la referència en el corpus d'experts. La sinonímia (41,8%), sobretot la discursiva, és el tipus de reiteració majoritari. Aquest fet no és estrany si tenim en compte que el discurs determina que les relacions de coreferència entre unitats lèxiques siguin, per defecte, equatives. Malgrat això, les relacions inclusives entre hipònims i hiperònims tenen també una presència important (27,3%), malgrat que la presència elevada de noms propis que caracteritza les síntesis fa moltes vegades difícil la distinció entre sinonímia i hiponímia/hiperonímia. Al seu torn, l'ús de noms generals (29,1%), més o menys prototípics, juga també un paper molt important

en la cohesió lèxica de les produccions dels experts, contribuint a la condensació informativa i al dinamisme de la cohesió referencial.

En relació amb els casos problemàtics que afecten la cohesió referencial, en general, de les produccions escrites dels experts, hem observat que només un percentatge molt limitat dels processos referencials analitzats (9 de 1001; 0,9%) presenten problemes. Aquest cas problemàtic afecta normalment la cohesió lèxica perquè:

- a) l'ús que se'n fa no és adequat, ja que provoca ambigüïtat referencial;
- b) hi ha un ús discutible de l'anàfora associativa amb especificador demostratiu;
- c) es recorre a l'anàfora gramatical, mentre que el recurs a la cohesió lèxica hauria evitat el problema: el cas de l'el·lipsi amb antecedent paratextual i els de la concordança *ad sensum*.

Finalment, quant a la relació entre la cohesió i la coherència, hem observat que, pel que fa a la superestructura, les nostres seqüències narratives, en tant que síntesis, tendeixen a preservar la informació sobre el rerefons, la narració de les accions i, en menor mesura, el resum inicial i els comentaris avaluatius. La resolució i la coda final no solen aparèixer, una situació que hem relacionat amb la finalitat argumentativa de l'emissor de provocar la curiositat del receptor per tal que vegi la pel·lícula. D'altra banda, la cohesió lèxica té un paper important en la demarcació de les unitats estructurals, una funció que s'afegeix als factors relacionats amb l'accessibilitat de les entitats que participen de la cohesió referencial i constitueixen la base de la coherència.

Capítol 6. La cohesió lèxica
en les produccions escrites dels aprenents.
Anàlisi comparativa

6.1. Introducció

Les produccions escrites dels aprenents, en contrast amb les dels escriptors experts, s'allunyen de la norma lingüística en molts aspectes:

- a) l'ortografia és acusadament no normativa i els signes de puntuació no han estat usats correctament;
- b) presenten problemes molt diversos de caràcter morfosintàctic (preposició + complement directe, tematització del complement directe sense preposició, manca de concordança gramatical, diverses vacil·lacions en l'ús dels relatius, estructures sintàctiques col·loquials que difícilment poden encaixar en la normativa lingüística...);
- c) es caracteritzen per un lèxic pobre i poc precís, amb mots massa generals, d'una banda, i alguns barbarismes, col·loquialismes i vulgarismes, d'altra.

Evidentment, el caràcter marcadament problemàtic de les produccions dels aprenents dificulta enormement l'anàlisi de la cohesió referencial, en general, i de la cohesió lèxica, en particular. Els problemes pel que fa a la referència són, com era previsible, molt més nombrosos que no en el cas del corpus d'experts (249 casos problemàtics enfront de 9), però el volum d'errors (22% de les unitats analitzades) no és tan elevat que impossibiliti la comprensió dels textos.

6.2. L'establiment i el manteniment de la referència en el corpus d'aprenents

En la taula 1 mostrem comparativament les dades globals del corpus d'aprenents i del d'experts pel que fa a les operacions d'establiment i de manteniment de la referència.¹

Taula 1. L'establiment i el manteniment de la referència en el corpus d'aprenents i el d'experts

PROCESSOS	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
Establiment	419	37,0	338	33,8
Manteniment	713	63,0	663	66,2
TOTAL	1132	100	1001	100

D'entrada, cal destacar dues diferències quantitatives importants respecte del corpus d'experts. En primer lloc, tot i que el nombre total de paraules del corpus d'aprenents (4356 mots) és una mica més baix que el dels experts (4709 paraules), el total d'unitats que participen de la cohesió referencial és superior en el cas dels estudiants (1132 enfront de 1001). En segon lloc, les dades que ens proporciona l'anàfora de sentit en el conjunt de l'establiment (134 de 419 estructures d'establiment; 32%) apunten cap a una incidència molt més important d'aquest tipus de procés fòric que en els escrits dels experts (38 casos de 338 estructures d'establiment; 11,2%). A més, la relació entre les operacions cognitives d'establiment i de manteniment de la

¹ Tal com hem fet en el cas dels experts, hem sumat els 134 casos classificats com a establiment/manteniment (anàfora de sentit) als 285 d'establiment, en sentit estricte; així mateix, els 713 casos de manteniment inclouen 28 exemples analitzats com a manteniment/establiment.

referència ($n_m/n_e = 1,7$) es troba una mica per sota de la proporció de dos mecanismes de manteniment per cada un d'establiment ($M = 2E$) que hem trobat en el cas dels experts. Es tracta de tres fets que ens poden fer preveure diferències importants en la cohesió referencial i en la coherència dels escrits dels aprenents en relació amb les produccions dels experts. Ens n'ocuparem més endavant, una vegada tinguem totes les dades que ens proporciona l'anàlisi de la cohesió referencial.

6.3. Les estructures d'establiment de la referència

En l'operació d'establiment de la referència, al costat dels diversos tipus d'estructures nominals i paranominals (1) trobem també estructures predicatives.

- (1) a. Aquesta pel·lícula tracta sobre *un xiquet_i que vivia a Xangai_j amb la seua família_k*, però, amb l'arribada de *la [Segona Guerra Mundial]_l*, canvien les coses
- b. *És una família_i rica que viuen en Japó*, però tenen que anar-se'n perquè *hi ha una guerra_j*

En (1a) es pot observar l'establiment de la referència a quatre entitats mitjançant sintagmes nominals constituïts al voltant de noms comuns i de noms propis. Pel que fa als noms comuns, el sintagma indefinit complementat *un xiquet que vivia a Xangai amb la seua família* introdueix el personatge protagonista i el sintagma definit simple *la seua família* estableix la referència col·lectiva als pares del nen, personatges secundaris; d'altra banda, els noms propis *Xangai* i *la Segona Guerra Mundial* fan intervenir la referència al marcs locatiu i temporal/esdevenimental globals, respectivament. En (1b) les estructures d'establiment que hem destacat són presentacionals: la construcció atributiva introdueix el referent col·lectiu

una família rica que viuen en Japó;² l'estructura esdevenimental amb *haver-hi* presenta l'activitat general que emmarca la síntesi (*una guerra*).³ Tant en (1a) com en (1b) les diverses estructures nominals d'establiment conceptualitzen de manera més o menys precisa els referents. En (2), en canvi, l'esdeveniment que implica la clàusula *perd els seus pares* només pot ser entès com a referent textual a partir de la represa lèxica subsegüent mitjançant el sintagma anafòric *aquest moment*.

- (2) [...] Fins que aplega la Segona Guerra Mundial i, fugint entre la gent, [*perd als seus pares*]_i. Des d'*aquest moment*_i, Jim es té que buscar la vida per a menjar

D'una banda, aquest sintagma marca, a través del demostratiu, la proximitat textual de l'antecedent i la proximitat emotiva amb què l'emissor presenta *la pèrdua del pares*, coincidint amb el punt de vista de *Jim*; d'altra banda, el nom general *moment* permet la reïficació del referent com a concepte temporal.

La taula 2 mostra les dades generals sobre les diverses estructures d'establiment en els textos dels aprenents en relació amb els experts. Podem observar que el 94,5% dels referents són establerts mitjançant estructures nominals. Les entitats establertes a través d'estructures predicatives, en canvi, són gairebé testimonials i representen el 5,5%, és a dir, poc menys de la divuitena part del total d'unitats d'establiment. És clar que el caràcter no prototípic d'aquests processos referencials fa previsible un percentatge molt més baix que el de les estructures nominals; però observem que la freqüència que atenyen en el corpus d'experts (13,6%) gairebé triplica el percentatge dels aprenents.

² La clàusula relativa conté un problema de manca de concordança anafòrica. Ens ocuparem conjuntament dels problemes de la referència en el corpus d'aprenents en l'apartat 6.8.

³ Aquest darrer procés s'assembla parcialment a l'establert pel nom propi *la Segona Guerra Mundial*. Ho discutirem més endavant.

Taula 2. Estructures d'establiment de referents en el corpus d'aprenents

ESTRUCTURES	TIPUS	APRENENTS		EXPERTS	
		N	%	N	%
NOMINALS O PARANOMINALS	Estr. presentacionals	22	5,2	21	6,2
	SN indef. expansionat	51	12,2	41	12,1
	SN indef.	127	30,3	46	13,6
	SN def. expansionat	34	8,1	71	21,0
	SN def	162	38,7	113	33,5
Total nominals		396	94,5	292	86,4
PREDICATIVES	Verb o SV	4	1,0	5	1,5
	Clàusula	15	3,6	28	8,3
	Oració	3	0,7	11	3,2
	Text	1	0,2	2	0,6
Total predicatives		23	5,5	46	13,6
TOTAL ESTR.		419	100	338	100

En aquest sentit, és lícit pensar que l'establiment de referents relacionals a través d'estructures predicatives i la subsegüent reïficació d'aquestes entitats mitjançant els diversos tipus d'anàfora és un procés referencial excessivament complex per a les habilitats discursives dels estudiants de secundària del nostre estudi.

En relació amb l'oposició nominal indefinit vs. definit, la taula 2 mostra un equilibri entre els sintagmes indefinits (47,7%) i els definits (46,8%). Aquest equilibri implica que, comparativament, els textos dels aprenents mostren una major preferència que els dels experts (31,9%) per la introducció de referents mitjançant estructures indefinides o remàtiques, com en (3).

- (3) En una colònia anglesa d'Anglaterra vivia *un xiquet*_i amb els seus pares

Els sintagmes definits simples (38,7%) són els preferits entre els diversos tipus d'estructures nominals; això ens permet preveure que, com en el cas del corpus d'experts, les característiques inherents al gènere textual, com ara l'animacitat del referents principals, continuen jugant un paper fonamental a l'hora de determinar el tipus d'estructura d'establiment de la referència.

- (4) [...] Així van passant els anys, i, de repent, un dia *els americans*_i ataquen a Japó i guanyen la guerra

En (4) s'observa l'establiment de la referència mitjançant un sintagma nominal simple, una estructura afavorida en aquest exemple per l'animacitat i pel caràcter genèric del referent.

D'altra banda, hi ha dues dades més que destaquen en relació amb les produccions dels experts: l'elevada freqüència dels sintagmes indefinits simples (30,3% enfront del 13,6% dels experts) i el percentatge molt més baix de sintagmes definits expansionats (8,1% enfront del 21%). Els sintagmes indefinits simples són els segons més freqüents, molt per davant dels expansionats, indefinits (5a) o definits (5b).

- (5) a. James es va anar amb *una dona*_i que al dia següent va morir
b. En Jim es separa de la seua família involuntàriament i passa uns dies sol fins que coneix al *Daisy*_i, un americà que s'aprofita de tot el que no té amo

La major freqüència dels sintagmes simples, en general, sembla implicar que els aprenents basen l'establiment nominal de la referència més aviat en

l'animacitat i en la indefinitud/rematicitat que no en el grau d'informativitat de l'estructures. En altres paraules, la menor freqüència de sintagmes expansionats, que són evidentment més informatius que els simples, ens permet preveure que la informativitat de les estructures d'establiment deu ser, en general, un factor menys rellevant en les produccions dels aprenents que en els textos dels experts.

Així doncs, com en el cas dels experts, l'animacitat, la indefinitud i el grau d'informativitat interactuen també en els escrits dels estudiants a l'hora de determinar els diversos tipus d'estructures nominals d'establiment de la referència. Tanmateix, l'observació comparativa de les dades sobre els diversos tipus d'estructures nominals indica que la relació jeràrquica que s'estableix entre els tres condicionaments és diferent en un cas i en l'altre. Caldrà, doncs, determinar en què consisteixen les diferències, sobretot en relació amb la importància de l'animacitat dins de la jerarquia, atès que és un condicionament inherent al gènere discursiu. Ens ocupem detingudament d'aquest qüestió en els propers apartats.

6.3.1. Les estructures nominals i paranominals

L'anàlisi de les estructures nominals i paranominals en funció de l'animacitat dels referents que introdueixen mostra que els personatges de la pel·lícula són les entitats majoritàries (53,8%), encara que tenen una freqüència més baixa que en el cas dels experts (62,1%). En la taula 3 mostrem les dades sobre l'animacitat de les entitats establertes mitjançant estructures nominals en relació amb els diferents tipus de nom. D'entrada, és necessari comentar dos fets molt significatius que marquen diferències substancials respecte a les produccions dels experts: els percentatges de noms propis i la presència relativament alta de pronoms i elisions com a unitats d'establiment referencial.

Taula 3. Animacitat dels referents establerts mitjançant estructures nominals en els textos dels aprenents i dels experts

ESTRUCTURES NOMINALS	Tipus de nom	APRENENTS		EXPERTS	
		N	%	N	%
[+ animat]	nom propi	15	3,8	110	37,7
	nom comú	173	43,7	68	23,3
	pronom/el·lipsi	25	6,3	4	1,3
Total [+ animat]		213	53,8	182	62,3
[- animat]	nom propi	50	12,4	24	8,2
	nom comú	113	28,8	85	29,1
	pronom/el·lipsi	20	5,0	1	0,4
Total [- animat]		183	46,2	110	37,7
TOTAL NOMINALS		396	100	292	100

La freqüència molt baixa de noms propis (16,2%) contrasta amb la preferència dels experts per aquests noms (45,9%). Aquest fet és especialment significatiu pel que fa a l'establiment de la referència als personatges: només un 7% dels referents animats són introduïts mitjançant estructures en què intervenen noms propis (6).

- (6) a. *Jim_i* viu a Xangai junt amb la seua família. Ells són britànics, però viuen a Xangai
- b. L'imperi del sol és una pel·lícula que tracta sobre la vida d'un *xiquet*, *Jim_i*, a la Segona Guerra Mundial

En (6a) la referència al protagonista és establerta mitjançant només el nom propi, el procediment més habitual en els textos dels experts, que respon al coneixement implícit del gènere textual compartit pels interlocutors. En (6b) hi ha un sintagma indefinit expansionat amb el nom propi en aposició. Els noms comuns, en canvi, són indiscutiblement (43,7%) el procediment més

freqüent d'establiment de la referència als personatges de *l'Imperi del Sol*, tant si es tracta del nen protagonista (7a), d'un altre personatge principal (7b) o de personatges secundaris (7c).

- (7) a. La pel·lícula tracta sobre *un xiquet_i que [...] es té que anar amb els seus pares a un altre puesto*
- b. Durant la guerra es fa amic d'*un home_i que el fa robar coses a la gent per poder menjar*
- c. Jim continuà sol i tornà al camp de refugiats, on *uns militars_i americans* el trobaren

Així doncs, en clar contrast amb els usos dels experts, la distinció entre la introducció dels referents animats mitjançant noms propis o a través de noms comuns no ens permet establir diferències sobre la importància discursiva dels personatges establerts. Els primers són escassos i els segons, que, d'altra banda, solen ser poc específics, com s'observa en els exemples de (7), són usats de manera indiferent als diversos graus de topicalitat, que constitueixen una base fonamental per a la construcció de la coherència de la síntesi. En les produccions dels experts hem observat que els protagonistes i els personatges principals solen ser introduïts per mitjà de noms propis, mentre que els noms comuns introdueixen personatges secundaris. Així, el tipus de nom permetia d'establir diferències en la topicalitat discursiva dels personatges, corroborades per la freqüència de les repeses fòriques posteriors. En canvi, en les produccions dels aprenents, les diferències de topicalitat entre els personatges que intervenen en la cohesió referencial són només marcades per la freqüència amb què cada entitat és represa de manera subsegüent (i sovint no reeixida), com en el següent fragment de la síntesi I04.

(8)

En una colònia anglesa d'Inglaterra vivia *un xiquet*₁ amb *els seus*₁ *pares*₂. Es tractava d'una família adinerada. En un dels viatges que Ø₁₊₂ fan a la ciutat, [el *xiquet*, James]₁, es perd buscant el *seu*₁ avió de ferro, els *seus*₁ *pares*₂ desapareixen i el *xiquet*₁ apareix en un camp de refugiats. Ací Ø₁ coneix a *uns americans*₃ *més majors que ell*₁ i conviu amb *una parella*_{4(<3)} i els demés Ø_{5(<3)}. Contínuament, *els japonesos*₆ ataquen als *americans*_{3?}, destruint les cases i matant a *moltes persones*_{7(<3?)}. Ø₁ Coneix a *un japonès*_{8(<6)} *jovenet* gràcies a que *li*₁ salva *este* Ø₈ la vida.

En el fragment anterior podem observar l'establiment de la referència a set entitats animades mitjançant sintagmes amb noms comuns: *un xiquet*, *els seus pares*, *uns americans*, *una parella*, *els japonesos*, *moltes persones* i *un japonès jovenet*. D'altra banda, hi ha un referent establert a través d'un sintagma de nucli el·líptic: *els demés*. Analitzem-ho detingudament.

- a) El sintagma indefinit *un xiquet* estableix la referència al protagonista. La importància discursiva (i fílmica) d'aquest personatge es comprova considerant que és l'entitat que més vegades és represa fòricament, de principi a fi del fragment (deu anàfores): tres el·lipsis —la primera de les quals manté la referència conjunta al nen i als pares i els estableix com a tòpic dual—, dos pronoms personals, tres possessius i dues anàfores lèxiques per repetició.
- b) El sintagma definit *els seus pares* introdueix la referència conjunta a dos personatges principals, relacionant-los amb el protagonista a través del possessiu. Observem que la represa fòrica de l'entitat només es produeix dues vegades: l'elisió de manteniment/establiment de tòpic conjunt, de què acabem de parlar, i la repetició subsegüent.

- c) Hi ha un altre personatge discursivament important, *un japonès jovenet*, reprès després pel sintagma demostratiu de nucli el·líptic *este*. Aquest referent és establert mitjançant una anàfora de sentit amb el sintagma genèric *els japonesos*.
- d) Aquesta darrera entitat genèrica i la resta de referents animats (*uns americans més majors que ell, una parella, els demás i moltes persones*) se'ns presenten com a totalment secundaris, almenys en la síntesi que estem tractant. En altres paraules, com que els únics processos fòrics en què apareixen implicats són les anàfores de sentit que s'estableixen, d'una banda, entre *uns americans...*, *una parella, els demás i moltes persones* i, d'altra banda, entre *els japonesos* i *un japonès jovenet*, aquests referents animats han de ser considerats menys importants que els altres.
- e) A més, cal que observem que l'anàfora lèxica *els americans* és, si més no, referencialment ambigua. Aquest sintagma es pot interpretar com a coreferencial amb *uns americans...* o com a genèric. Evidentment, la interpretació coreferencial permet una major continuïtat discursiva i una major coherència global. Tot i això, la lectura genèrica es veu induïda per dos factors sintàctics, un de semàntic i un altre de textual. Sintàcticament, el subjecte genèric *els japonesos* i l'aspecte verbal iteratiu afavoreixen la interpretació genèrica de l'argument intern *els americans*; a més, els dos arguments de la clàusula principal estan relacionats semànticament pel fet de ser gentilicis. Finalment, la clàusula *destruint les cases* introdueix una certa incoherència amb la informació anterior: el model cognitiu idealitzat de *camp de refugiats* no inclou ben bé *cases*, sinó *barracons, tendes* o altres "construccions" similars més provisionals que no *les cases*. Això afebleix encara més els lligams cohesius, ja *per se* laxos, que hi ha entre aquesta oració i el cotext precedent i afavoreix també la lectura genèrica.

Pel que fa a la freqüència de pronoms o sintagmes el·líptics en l'establiment de referents (11,3%), animats o inanimats, es tracta d'un procediment adequat quan forma part de processos fòrics de sentit, com en el sintagma de nucli elidit *els demás* del fragment d'I04 i en (9).

- (9) a. [...] Els porten a *un [camp de concentració]_i*, després a *un altre Ø_{j(<i)}* i els fan treballar molt
b. [...] Ell es queda sense *menjar_i* i se'n va a buscar-*ne_{j(<i)}*

En (9a) observem un sintagma indefinit de nucli el·líptic relacionat pel sentit amb *un camp de concentració*. Els dos sintagmes indefinits tenen referència específica i, doncs, clarament disjunta: la indefinició i l'especificador *altre* del segon sintagma així ho marquen. En (9b) hi ha un procés semblant, però marcat mitjançant un pronom adverbial, d'acord amb l'obligatorietat de la pronominalització feble en català. Amb tot, en aquest cas els dos sintagmes relacionats pel sentit són genèrics. Forçant el concepte, podríem haver considerat que hi ha coreferència, però els respectius predicats (*es queda sense* i *buscar*) de què depenen indiquen que la referència disjunta és la interpretació més adequada. Comparem (9b) amb l'únic cas similar que hem detectat en el corpus d'experts (10).

- (10) Paul és un home ja madur amb una esposa infidel que s'acaba de suïcidar. Busca *casa_i* i, mirant un apartament buit, es troba una jove, Jeanne, que també *en_i* busca

El procés de (10) és molt semblant al de (9b). En sentit estricte, la referència del pronom adverbial *en* i del sintagma genèric *casa* hauria de ser considerada disjunta; fins i tot, es podria argumentar que Paul i Jeanne no es coneixen i, doncs, no busquen *la mateixa* casa. No obstant això, en aquest

cas hem optat per determinar que la relació fòrica és coreferencial per diverses raons:

- a) la identitat dels dos predicats;
- b) el caràcter més o menys col·locacional de la construcció *buscar casa*; i, sobretot,
- c) un factor relacionat amb la coherència de la síntesi de la pel·lícula *L'últim tango a París*: el fet que els dos personatges coincideixen en *un apartament buit* que, a partir d'aleshores, es convertirà en *la casa* on aconsegueixen les seves pulsions sexuals i on intenten fer front a les respectives frustracions.

Tot i això, a més d'aquests casos prototípics d'establiment de referents mitjançant una anàfora de sentit amb marcant gramatical, les produccions dels aprenents contenen altres estructures el·líptiques o pronominals de referència indefinida o genèrica.

- (11) a. La família de Jim ix al carrer i Jim [...] perd als seus pares. Mes tard, a Jim, $\emptyset_{(=indef.)}$ se l'enduen a un camp de concentració dels japonesos
- b. [...] Al final, va $\emptyset_{(=genèric)}$ *on_{(=genèric)}* *estan tots els xiquets sense pares* i *allí_{(=genèric)}* es troba amb els seus
- c. L'imperi del sol és una pel·lícula que tracta sobre la vida d'un xiquet, Jim, a la Segona Guerra Mundial, entre Japó i Gran Bretanya, els Estats Units. *Tot* comença a la casa de Jim

En (11a) hi ha un subjecte el·líptic indefinit del qual només sabem que és plural i animat. En (11b) hi ha una clàusula de relatiu genèrica que estableix la referència a un lloc del qual l'única informació que tenim és que *allí estan tots els xiquets sense pares*. En (11c) el pronom indefinit *tot* estableix la

referència general als esdeveniments que integren la pel·lícula i que tot just es comencen a narrar. L'efecte que produeixen les tres estructures és d'indefinició o imprecisió de la referència, i, exceptuant el cas de (11c), que és un procediment narratiu més o menys habitual, les entitats establertes no estan ben delimitades, ni discursivament ni cognitivament. El recurs a aquestes estructures no tindria conseqüències per a la cohesió referencial i per a la coherència, si no fos perquè té una freqüència relativament elevada (33 casos; 8,3% de l'establiment nominal) en relació amb l'ús anecdòtic que en fan els experts (5 exemples; 1,7%).

En resum, hem assenyalat tres factors que impliquen que, de bell antuvi, l'establiment nominal i, de retruc, la referència bàsica de les produccions escrites dels aprenents presenta un problema general de vaguetat, manca de delimitació o indefinició:

- a) la baixa freqüència de noms propis, que delimiten els referents dels personatges de manera exacta;
- b) el recurs massa habitual a l'establiment de la referència mitjançant noms comuns de contingut semàntic altament inespecífic, i
- c) el percentatge d'estructures pronominals i el·líptiques de referència indefinida o genèrica.

Pel que fa als referents inanimats, a banda de les consideracions que acabem de fer sobre les estructures el·líptiques i pronominals, els usos dels aprenents, en general, s'acosten més als dels experts. Els noms propis estableixen bàsicament la referència al marc locatiu (12a) o temporal (12b) global de la narració.

- (12) a. El tema d'aquesta pel·lícula tracta sobre la guerra en *Xangai*_i en la que els japonesos lluiten contra *Xina*_j per a ocupar-la
- b. Una família anglesa està en el Japó durant part de *la [Segona Guerra Mundial]*_i

Tanmateix, hi ha un tipus de procés referencial relativament freqüent en les síntesis dels aprenents (22 casos; 5,5%), en clar contrast amb els experts (1 exemple; 0,3%), que consisteix a fer ús del títol com a nom propi no prototípic que estableix la referència metadiscursiva a la pel·lícula, com en (13)

- (13) [*L'IMPERI DEL SOL*]_i
*La pel·lícula*_i tracta sobre un xiquet que, per culpa de la guerra, es té que anar amb els seus pares a un altre puesto

Tenint en compte les aportacions teòriques de la *conduit metaphor* (cfr. Reddy 1979), hem considerat que el referent *la pel·lícula*, que intervé en els processos referencials metadiscursius com el que acabem de mostrar en (13), és un tipus metafòric de referent de primer ordre. D'acord amb Reddy (1979: 170), "language functions like a conduit, transferring thoughts bodily from one person to another", és a dir, les idees són objectes que es donen, s'insereixen de manera *corpòria* i tenen, doncs, un interior i un exterior.⁴ En aquesta línia, hem considerat que les pel·lícules, com a entitats referencials caracteritzades per les imatges i les paraules que es transfereixen a l'espectador, constitueixen metafòricament objectes amb uns límits espaciotemporals estables (entitats de primer ordre) definits per l'espai de projecció (la pantalla) i la duració fílmica. Tot i que aquesta perspectiva és

⁴ Vegeu també en aquest sentit Cuenca i Ribera (en premsa), que s'ocupen de les metàfores metatextuals que intervenen en els processos comunicatius i analitzen diversos usos de la dixi textual sobre la base de la teoria cognitiva de la metàfora.

discutible, la proposta és plausible; a més, les necessitats taxonòmiques que ens imposa el nostre treball ens han portat a prendre aquesta decisió, que considerem com a adequada al marc teòric cognitivista del nostre estudi de la referència. No obstant això, no ens estarem de remarcar que els límits difusos entre els ordres referencials permetrien de classificar el referent metatextual *pel·lícula* com una entitat dinàmica de segon ordre (la successió d'esdeveniments que constitueixen la pel·lícula) o, fins i tot, de tercer ordre (els conceptes que es transmeten), encara que aquesta última opció pot resultar menys adequada a la classificació dels referents de Lyons (1977) i Dik (1997), que hem adoptat en l'estudi. En qualsevol cas, independentment del problema (i de la decisió) taxonòmic, allò més destacable és el fet que la presència de processos referencials metadiscursius en què intervé l'objecte filmic com a referent és relativament habitual en els aprenents, mentre que en els experts és anecdòtica, cosa que té repercussions importants tant en la cohesió referencial com en la coherència de les síntesis dels estudiants, com ens ocuparem de demostrar (vegeu § 6.9).

A diferència dels noms propis, els noms comuns introdueixen referents espacials discursivament locals (14a), altres entitats prototípicament de primer ordre, com ara objectes físics (14b), i, en menor mesura, esdeveniments (15) i relacions abstractes (16).

- (14) a. Aquest home se l'emporta i li dóna de menjar i van a *un refugi*_i. *Allí*_i el xiquet treballa de recader
- b. [...] ell està obsessionat amb *els avions*_i i en eixa mateixa part d'Europa hi ha una guerra on hi ha *molts avions*_{j(<i)}
- (15) *L'atac*_i *japonès a la Xina* sorprengué a la família en una estança en un hotel i els obligà a fugir

- (16) James, amb la seua valentia, salvarà la fam i anirà aprenent *moltes coses*_i que el faran guanyar-se un respecte de la resta de gent que hi ha concentrada

En (14a) s'introdueix la referència a un dels llocs (*un refugi*) per on passarà Jim, un tòpic espacial discursivament local que és reprès més endavant per la proforma *allí*; en (14b) s'estableix una de les entitats inanimades i no locatives de primer ordre més habituals en totes les síntesis del corpus: *els avions*, uns objectes de què el protagonista és especialment amatent. D'altra banda, l'entitat destacada en (15) representa un dels esdeveniments fonamentals de la pel·lícula, mentre que en (16) hi ha la referència inespecífica (*moltes coses*) a l'*aprenentatge de James*, que com a "objecte de pensament" ha de ser considerat una entitat abstracta.

En l'establiment de la referència a esdeveniments, el contrast entre l'ús de noms propis i de noms comuns també sol marcar, a grans trets, la diferència entre esdeveniments globals d'abast macroestructural (17a) i esdeveniments locals d'abast microestructural (17b).

- (17) a. Aquesta pel·lícula tracta sobre un xiquet que vivia a Xangai amb la seua família, però, amb l'arribada de *la [Segona Guerra Mundial]*_i, canvien les coses
b. Allí el xiquet treballa de recader, fent *favors*_i per a guanyar-se un lloc en aquell tuguri. Després de fer *el seu últim treball*_{j(<i)}

En (17a) el nom propi *la Segona Guerra Mundial* estableix a la vegada l'esdeveniment i el marc temporal global del film, mentre que els sintagmes amb nom comú *favors* i *el seu últim treball* de (17b) designen activitats particulars del nen protagonista. És necessari remarcar que la tipificació del referent esdevenimental de segon ordre *la Segona Guerra Mundial* com a

activitat general (18a) o com a entitat temporal (18b), depèn del cotext amb què es relaciona, i que sovint la distinció no és factible (18c).

- (18) a. La pel·lícula parla sobre *la Segona Guerra Mundial*, que transcorreix a Xangai
- b. Aquells temps era cap *la Segona Guerra Mundial*, quan els americans i els japonesos estaven en guerres
- c. L'imperi del sol és una pel·lícula que tracta sobre la vida d'un xiquet, Jim, a *la Segona Guerra Mundial*, entre Japó i Gran Bretanya, els Estats Units

En (18a) el verb *transcórrer* de la clàusula de relatiu destaca el caràcter d'activitat de *la Segona Guerra Mundial*. En (18b), en canvi, el subjecte *aquell temps* de la construcció atributiva i la clàusula adverbial marquen el referent com a clarament temporal. En (18c) és impossible fer la distinció: d'una banda, l'esdeveniment fonamental és *la vida d'un xiquet, Jim* i el sintagma preposicional *a la Segona Guerra Mundial* situa temporalment aquest esdeveniment; d'altra banda, però, el sintagma subsegüent *entre Japó i Gran Bretanya, els Estats Units* palesa el caràcter d'activitat general del referent.

En la taula 4 mostrem les dades sobre l'ordre referencial de les entitats establertes mitjançant estructures nominals i la seva naturalesa semàntica. Les entitats de primer ordre constitueixen la base de la cohesió referencial tant dels aprenents com dels experts, amb freqüències semblants. No obstant això, la referència als personatges en els textos dels estudiants (53,8%) és més baixa que en els experts (62,3%), mentre que els percentatges de referents locatius (17,9%) i d'altres entitats de primer ordre (12,9%) són una mica més alts en les síntesis dels aprenents.

Taula 4. Ordre dels referents i naturalesa semàntica de les entitats establertes amb estructures nominals

ORDRE REFERENTS	Tipus semàntic	APRENENTS		EXPERTS	
		N	%	N	%
Entitats de 1r ordre	personatges	213	53,8	182	62,3
	llocs	71	17,9	42	14,4
	altres	51	12,9	11	3,4
	Total 1r ordre	335	84,6	235	80,5
Entitats de 2n ordre	temps	11	2,8	8	2,7
	altres	34	8,6	25	8,6
	Total 2n ordre	45	11,4	33	11,3
Entitats de 3r ordre		7	1,7	20	6,9
Entitats de 4t ordre		0	0,0	1	0,3
Altres		9	2,3	3	1,0
TOTAL REF.		396	100	292	100

Hi ha un alt grau de coincidència en les freqüències de referents esdevenimentals. La referència a relacions abstractes, en canvi, és més elevada en el cas dels experts.

En conclusió, com era previsible, els personatges de la pel·lícula i, en general, les entitats de primer ordre constitueixen la base de la cohesió referencial de les produccions escrites dels aprenents. L'establiment de la referència als personatges no se sol efectuar mitjançant el recurs als noms propis, que és el procediment prototípic en les síntesis dels experts, sinó a través de noms comuns, sovint molt inespecífics.

6.3.1.1. *Els sintagmes nominals definits simples*

Com hem dit, els sintagmes definits simples són l'estructura nominal d'establiment referencial preferida tant pels estudiants com pels experts.

Malgrat tot, la coincidència d'uns i altres comença i acaba aquí. Els experts opten majoritàriament pels noms propis en l'establiment de la referència als personatges, una opció que recolza en l'animacitat i palesa el coneixement implícit del gènere textual a la vegada que pressuposa aquest coneixement en els receptors. En el cas dels aprenents, però, els sintagmes definits simples són constituïts majoritàriament al voltant de noms comuns, que són discursivament menys dependents de l'animacitat i semànticament més informatius que els propis. En aquest sentit, és essencial analitzar el pes de la informativitat en relació amb l'animacitat *sine qua non* del gènere, a l'hora de determinar per què els aprenents opten de manera preferent pels sintagmes definits simples, que són *a priori* inadequats per a la introducció d'informació nova. La taula 5, que resumeix les dades sobre la informativitat dels sintagmes nominals definits simples, mostra que, en el cas dels aprenents, només un 29% d'aquests sintagmes són noms propis, mentre que més de dos terços (67,9%) tenen un nom comú com a nucli. Quant als noms propis, la majoria (44 de 47; 93,6%) són inanimats, com en (19).

- (19) [...] Però un bon dia els japonesos bombardegen *Pearl Harbor*_i i, en eixos moments, japonesos i americans entren en la Segona Guerra Mundial.

Només hi ha tres casos, doncs, de noms propis que introdueixen personatges, com en (20).

- (20) *Jim*_i pertany a una família de britànics que, mentre *fugien, es pergué dels seus pares i es quedà sol

Taula 5. L'estructura informativa dels SN definits simples

SN DEF. SIMPLES	Estructura informativa	APRENENTS		EXPERTS	
		N	%	N	%
Noms propis	llargs	12	7,4	37	32,7
	curts	35	21,6	28	24,8
	Total propis	47	29,0	65	57,5
Noms comuns	sense compl.	99	61,1	35	31,0
	amb compl.	11	6,8	13	11,5
	Total comuns	110	67,9	48	42,5
Pronoms/el·lipsis		5	3,1	0	0,0
TOTAL SN def. simples		162	100	113	100

Entre els noms propis llargs (7,4%), que són més informatius que els curts, el més habitual és *la Segona Guerra Mundial*. Cal tenir en compte que no es tracta d'un nom propi prototípic, sinó d'un sintagma amb nom comú lexicalitzat com a nom propi, cosa que el fa més informatiu. De nom llarg prototípic, només n'hem detectat un exemple (21).

(21) Van aplegar a un lloc on hi havia molts objectes, com el cotxe dels pares etc. *La senyora Victor*_i estava cansada

En (21) s'observa el nom propi llarg amb aposició restrictiva *la senyora Victor*, que estableix la referència a aquest personatge de manera problemàtica, ja que presenta com a coneguda una informació completament nova (vegeu § 6.8).

Els noms propis curts són més freqüents (21,6%). Amb tot, la variació d'aquests noms es limita als diversos topònims (22) i al títol de la pel·lícula (23), que és el més habitual (19 de 35).

(22) En *Japó*_i *n'hi havia algunes colònies britàniques

(23) [*L'IMPERI DEL SOL*]_i

*Aquesta pel·lícula*_i està basada en la Segona Guerra Mundial

En (22) s'observa l'establiment de la referència al marc locatiu global de la síntesi mitjançant el topònim *Japó*.⁵ En (23) el nom propi és el títol de la pel·lícula, que com en el cas de *la Segona Guerra Mundial*, és molt informatiu, atès que es tracta d'un sintagma usat com a nom propi en el context concret de *l'Imperi del Sol*.

Resumint, la comparació dels sintagmes definits simples constituïts per noms propis en els textos dels aprenents i dels experts ens permet fer les següents afirmacions:

- a) En consonància amb la situació general que trobem en la totalitat d'estructures nominals d'establiment de la referència, els noms propis tenen una freqüència molt més baixa en les síntesis dels aprenents (29%) que en les dels experts (57,9%).
- b) La majoria dels noms propis són inanimats. Per tant, no introdueixen personatges. Això contrasta amb la preferència dels experts pels noms propis animats, és a dir, com a unitats d'establiment dels personatges.
- c) En conseqüència, les produccions dels estudiants no reflecteixen en el discurs les convencions socials relatives a la presentació de persones, una característica bàsica dels textos dels experts. Els noms propis llargs dels aprenents són majoritàriament referències a l'entitat inanimada *la Segona Guerra Mundial* i, doncs, no tenen res a veure, des del punt de vista de la cohesió referencial, amb el patró sociodiscursiu que hem identificat en els textos del experts.

⁵ Aquest exemple posa de manifest la feblesa dels coneixements enciclopèdics d'alguns aprenents, ja que sovint confonen *Xina* amb *Japó* i la ciutat de *Xangai*, que és on transcorre la pel·lícula, amb la capital d'aquest darrer país.

Quant als noms comuns, la taula 5 mostra el predomini abassegador dels sintagmes sense complement (61,1% dels sintagmes simples), exemple (24a), enfront dels que en contenen algun (6,8%), normalment un adjectiu (24b).

- (24) a. [...] El protagonista és Jim, que és un xiquet anglès que viu amb *els seus pares* a Xangai (Xina)
- b. [...] finalment tots acaben en un camp de concentració de *l'exèrcit; japonès*

La majoria dels noms comuns, a diferència dels noms propis, sí que són animats (85 de 110; 77%), com en els exemples de (24). Podem afirmar, doncs, que l'animacitat inherent al gènere textual i la major informativitat dels noms comuns col·laboren a l'hora de determinar l'establiment de la referència mitjançant sintagmes definits simples. A més, cal tenir en compte que una mica més de la meitat dels referents establerts mitjançant noms comuns participen de processos fòrics de sentit (59 de 110; 53,6%), que afecten sobretot els sintagmes sense complement (25).

- (25) La pel·lícula tracta sobre *una família_i rica que té que fugir*, com tot el món, perquè estan en guerra. Mentres estan fugint, *el fill_{j(<i)}* es separa *dels pares_{k(<i;j)}* i quan es dona compte està sols

En (25) s'observa que els referents designats pels sintagmes *el fill* i *els pares* s'estableixen mitjançant l'anàfora de sentit amb *una família que té que fugir*, és a dir, són relacionals. A més, entre *el fill* i *els pares* hi ha una relació lèxica d'oposició relativa. Pel que fa als 51 exemples restants, destacarem que:

a) 21 referents s'estableixen també relacionalment, a partir de possessius coreferencials amb altres entitats establertes prèviament.

(26) [...] Aquest xiquet_i va perdre *als seus_i pares_j* i es trobava estranyat per tot el que passava al seu voltant

b) Hi ha 26 exemples de referents genèrics.

(27) [...] En Japó *n'hi havia algunes colònies britàniques. El Japó bombardejà *als americans_i*; i aquests bombardejaren el Japó

c) El marc narratiu condiona l'establiment dels referents en dues ocasions.

(28) El xiquet es refugia en un campament en el qual ajuda *al metge_i* a curar els malalts

Observem que en (28) el referent *el metge* és induït per la informació que subministra l'*script* narratiu o, si es vol, el cotext: *un campament* que serveix com a *refugi* implica la presència d'*un metge* que atén *els malalts*.

d) Finalment, hi ha un cas (29) en què la informativitat del sintagma complementat i el quantificador totalitzador determinen la definitud de l'estructura constituïda al voltant del nom inespecífic *coses*.

(29) [...] Un dia se'n va a un lloc on estan *totes les coses_i més boniques de la gent* i veu el seu cotxe i li dóna llàstima, perquè recorda els seus pares

I un altre en què l'establiment és inadequat precisament perquè el sintagma definit simple introdueix com a conegut un referent totalment nou.

- (30) Durant la guerra es fa amic d'un home que el fa robar coses a la gent per poder menjar. En l'estància en *el [camp de refugiats]*_i es fa un altre amic

En (30) s'observa que el sintagma definit fracassa a l'hora d'establir el referent *el camp de refugiats* sense el suport ni de l'animacitat ni de la informativitat que proporcionen els complements nominals ni del cotext (referents relacionals) o els coneixements discursius (marc) o enciclopèdics (referents genèrics).

En síntesi, el conjunt de les dades que acabem d'analitzar mostra que la informativitat es presenta com a factor més rellevant que l'animacitat en l'establiment de la referència mitjançant sintagmes definits simples en el corpus d'aprenents, atès el predomini dels noms comuns sobre els noms propis. Tot i això, la majoria de referents són establerts per mitjà de noms comuns sense complement, en què la informativitat no és suficient *per se* per a determinar l'operació d'establiment d'entitats discursivament noves, sinó que recolza en altres factors, com el cotext (referents relacionals, incloent-hi sobretot l'anàfora de sentit, i l'*script* narratiu) o els coneixements enciclopèdics (referents genèrics).

6.3.1.2. *Els sintagmes nominals definits expansionats*

Els sintagmes nominals definits expansionats són molt menys freqüents en el corpus d'aprenents (34 casos; 8,1%) que en el d'experts (71 exemples; 21%). En la taula 6 es mostren comparativament les dades de les configuracions més generals d'aquests sintagmes en els textos d'uns i d'altres.

Taula 6. Tipus d'expansions dels sintagmes nominals definites

TIPUS D'EXPANSIONS	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
Aposicions	8	23,5	32	45,1
Relatius	24	70,6	24	33,8
Aposicions + relatius	1	2,9	13	18,3
Altres	1	2,9	2	2,8
TOTAL	34	99,9	71	100

La taula 6 palesa que les configuracions estructurals dels sintagmes definites expansionats són menys variades en el cas dels estudiants que en el dels experts: el 70,6% contenen clàusules de relatiu (31), mentre que les expansions apositives (32), a gran distància, ocupen el segon lloc.

(31) [...] Un home l'arreplegà i, per circumstàncies, va anar a parar al camió; *que s'enduia a la gent per situar-los als camps de refugiats*

(32) [...] els pares es separen i *James*, *el xaval menut*, queda sol en la ciutat. Aquest jove anglès viurà moltes aventures

Només hi ha un cas en què l'expansió consisteix en una aposició seguida d'una clàusula de relatiu, l'exemple (5b), que repetim ara com a (33), i un cas de nominalització que subcategoritza un complement preposicional (34).

(33) En Jim es separa de la seua família involuntàriament i passa uns dies sol fins que coneix al *Daisy*, *un americà que s'aprofita de tot el que no té amo*

- (34) A la ciutat de Xangai vivia una família anglesa molt rica [...] *L'atac; japonès a la Xina* sorprengué a la família en una estança en un hotel i els obligà a fugir

En el cas dels experts, en canvi, les tres configuracions més rellevants tenen freqüències significatives. La preferència dels experts per les expansions purament apositives és induïda per l'elevada freqüència de noms propis.

- (35) *Lenny Bruce; un còmic de music-hall, coneix Honey; una noia que fa strip-tease*, i se n'enamora bojament

En clar contrast, el predomini indiscutible dels noms comuns en el corpus d'aprenents determina que la majoria d'expansions siguin relatives.

- (36) [...] torna a per ell a una espècie de casa on es trobaven *tots els xiquets; que no tenien pare*

Entre els sintagmes expansionats amb aposicions (37), els referents animats establerts per mitjà d'estructures que contenen noms propis són els preferits en els textos dels aprenents (6 exemples de 9, incloent-hi l'únic cas d'aposició + relatiu).

- (37) Pel·lícula que està referida en la Segona Guerra Mundial a la Xina. *Jim; un xiquet anglès d'uns 10 anys*, viu a Xangai amb els seus pares

Concloent, la baixa freqüència dels sintagmes definits expansionats mostra que aquestes estructures nominals en què la informativitat és el factor més rellevant que condiciona l'establiment de la referència no són una opció preferida en els textos dels aprenents. En canvi, per als experts

constitueixen el segon tipus d'estructura nominal més habitual, després dels sintagmes definits simples.

En general, el funcionament discursiu dels sintagmes nominals definits, simples o expansionats, en els textos dels experts mostra que l'animacitat actua com a condicionament *sine qua non*, inherent a les seqüències narratives. Atès que el recurs als noms propis dels personatges és més aviat escàs, els textos dels estudiants tracten de compensar la inadequació *a priori* de les estructures definides en l'operació d'establiment de la referència a través de la informativitat dels noms comuns i de la dependència cotextual dels referents introduïts per mitjà de l'anàfora de sentit i d'altres processos relacionals. Tanmateix, aquesta compensació sovint fracassa i la poca freqüència de noms propis, que permetrien identificar els personatges de manera unívoca i inequívoca, és una causa important dels problemes de la cohesió referencial.

6.3.1.3. Els sintagmes nominals indefinits

Els sintagmes indefinits, simples (38a) o expansionats (38b), representen el 42,5% de les estructures nominals i paranominals d'establiment de la referència en els textos dels aprenents (enfront del 25,7% dels experts). La indefinitud que caracteritza aquests sintagmes els converteix en unes estructures lingüístiques privilegiades per a la introducció d'informació nova.

- (38) a. El xiquet es va quedar amb *una dona_i moribunda*. Al despertar va vore a *la dona_i morta*
- b. [...] Durant la guerra es fa amic d'*un home que el fa robar coses a la gent per poder menjar*

En tots aquests sintagmes, la indefinitud és el factor essencial que determina que siguin estructures d'establiment de la referència. A més, en el cas dels

sintagmes expansionats, com (38b), que presenten percentatges semblants en els textos dels aprenents (12,2%) i en els dels experts (12,1%), la major informativitat se superposa a la indefinitud. Pel que fa a l'animacitat, supera només lleugerament la meitat dels referents establerts mitjançant sintagmes indefinits, tant en el cas dels simples (64 de 127; 50,4%) com en el dels expansionats (27 de 51; 52,9%). En aquest sentit, la contribució de l'animacitat a la determinació d'aquestes estructures com a unitats d'establiment referencial és mínima i, en qualsevol cas, menor que en les produccions dels experts (54,8% dels sintagmes indefinits simples; 65,8% dels expansionats).

La majoria dels referents establerts mitjançant sintagmes indefinits són específics (39a), però també n'hi ha molts de genèrics (39b).

- (39) a. En un dia van arribar *uns homes_i* i van començar a disparar
- b. [...] uns successos que passen a causa de *quantitat de gent_i*; *que intenta anar-se'n de la ciutat*

En (39a) s'observa que el sintagma indefinit simple *uns homes* és refereix a uns personatges concrets de la pel·lícula, tot i que el substantiu *homes* té un contingut semàntic molt general i poc específic. En (39b), en canvi, s'estableix la referència a una entitat col·lectiva i genèrica: *la gent que intenta anar-se'n de la ciutat*. L'ús d'un mateix mot amb lectures successives específiques i genèriques és una font de problemes en la cohesió lèxica dels estudiants.

- (40) [...] Però un bon dia [...] japonesos i *americans_i* entren en la Segona Guerra Mundial. Aleshores els japonesos envaïxen gran part de Xina i fan fora *als americans_{j(<i)}* [...] Jim i Daisy són portats a un camp de refugiats on conviuen *americans_{k(<j)}* i britànics

En (40) s'observa que el referent introduït pel sintagma indefinit sense especificador *americans* és genèric, però el sintagma definit subsegüent té referència específica (*els americans* que viuen a la Xina). Per acabar-ho de complicar, la tercera ocurrència del mot *americans* és també específica (*els americans que hi ha al camp de refugiats*), però es presenta sense especificador, com si fos genèrica. Tornarem sobre aquest problema en l'apartat 6.8.

En resum, els aprenents opten de manera més clara que els experts pels sintagmes indefinits. Aquest fet es pot relacionar amb la menor competència discursiva dels estudiants: l'establiment de la referència mitjançant sintagmes indefinits és una operació més a menys automàtica i requereix menys esforç cognitiu, ja que la indefinitud és, en principi, una condició suficient per a l'operació.

6.3.1.4. *Les estructures presentacionals*

Les construccions presentacionals són també estructures lingüístiques privilegiades per a l'establiment de la referència, atès el caràcter remàtic, parcialment o totalment, de la informació que introdueixen. Aquestes construccions presenten uns nombres semblants en els textos dels aprenents (22 casos; 5%) i en els dels experts (21 estructures; 6,2%). El fet que siguin les menys freqüents s'explica perquè són estructures paranominals, constituïdes sintàcticament al voltant d'un verb que presenta un sintagma referencial en posició remàtica, en el cas de les construccions esdevenimentals prototípiques (41a), o construccions atributives (41b).

- (41) a. En el camp de concentració *hi havia una parella_i que cuidava al xiquet*
- b. [*L'Imperi del Sol*]_i *és una pel·lícula que tracta sobre la Segona Guerra Mundial. El protagonista_{j(<i)} és Jim, que és un xiquet anglès que viu amb els seus pares a Xangai*

En (41a) podem observar una estructura esdevenimental prototípica, amb el verb *haver-hi* i un sintagma indefinit en la posició remàtica del complement directe, que conceptualitza el referent establert. En (41b) hi ha dos referents discursius establerts mitjançant construccions atributives. D'una banda, el nom propi *l'Imperi del Sol* i la informació remàtica de l'atribut caracteritzador estableixen la referència metatextual a la pel·lícula; d'altra banda, la construcció atributiva especificativa *el protagonista és Jim* introdueix en el discurs el personatge principal de la pel·lícula, a través del subjecte remàtic *Jim* i l'anàfora de sentit constituïda per l'atribut temàtic *el protagonista*.⁶

Les estructures presentacionals majoritàries en els textos dels aprenents són les prototípiques del tipus *HAYER-HI + SN_{INDEF}* (13 de 22; 59,1%). La diferència respecte a la preferència dels experts per les construccions atributives és quantitativament poc significativa (14 de 21; 66,7%). Amb tot, des d'un punt de vista qualitatiu, cal relacionar el predomini de les construccions *HAYER-HI + SN_{INDEF}* amb la tendència més acusada dels estudiants a recórrer a estructures d'establiment referencial indefinides prototípiques, que, com hem vist, exigeixen un menor esforç cognitiu i discursiu.

En síntesi, l'anàlisi de les estructures nominals i paranominals d'establiment de la referència en el corpus d'aprenents i la comparació amb

⁶ Per a la discussió sobre les construccions atributives especificatives, vegeu Ramos (2002: 1968-1970) i la bibliografia que s'hi cita.

els usos que en fan els experts indica que la interacció entre l'animacitat, la informativitat i la indefinitud/rematicitat es resol de manera diferent en un cas i en l'altre. En les produccions dels aprenents la interacció dels tres condicionaments es produeix d'acord amb la jerarquia de (42a), enfront dels usos dels experts, representats en (42b).

- (42) a. indefinitud/rematicitat > informativitat > animacitat
b. animacitat > informativitat > indefinitud/rematicitat

Els aprenents prioritzen la indefinitud/rematicitat sobre la informativitat, mentre que l'animacitat, que, malgrat tot, és el tret majoritari dels referents bàsics, actua per defecte, en tant que condició *sine qua non*. En canvi, els experts, mitjançant l'ús abundant dels noms propis dels personatges, donen prioritat a l'animacitat sobre la informativitat i a aquesta sobre la indefinitud/rematicitat.

6.3.2. Les estructures predicatives

L'establiment de referents discursius mitjançant estructures predicatives és més aviat escàs en les síntesis dels aprenents (23 exemples; 5,5%) en relació amb el percentatge que presenten en el corpus d'experts (46 casos; 13,6%). En (43) oferim un exemple dels estudiants d'establiment de la referència mitjançant una estructura predicativa.

- (43) [...] Ell i la seua família intenten [*fugir d'allí*]_i [...] però el nen es perd quan *ho*_i intentaven

Podem observar que la clàusula d'infinitiu *fugir d'allí* estableix la referència a un esdeveniment, que és reprès de manera subsegüent pel pronom *ho*, reïfificant l'esdeveniment i convertint-lo en un objecte del discurs.

En la taula 7 s'ofereixen les dades sobre el grau de complexitat estructural de les unitats predicatives d'establiment referencial i el caràcter gramatical o lèxic dels processos fòrics en què intervenen.

Taula 7. Complexitat de les estructures predicatives i tipus de procés fòric

ESTRUCTURES	Tipus de marcant	APRENENTS		EXPERTS	
		N	%	N	%
Verb o SV	gramatical	4	17,4	3	6,5
	lèxic	0	0,0	2	4,4
Total Verb o SV		4	17,4	5	10,9
Clàusula	gramatical	10	43,5	11	23,9
	lèxic	5	21,7	17	37,0
Total Clàusula		15	65,2	28	60,9
Oració	gramatical	1	4,3	1	2,2
	lèxic	2	8,7	10	21,7
Total Oració		3	13,0	11	23,9
Text	gramatical	1	4,3	0	0,0
	lèxic	0	0,0	2	4,3
Total Text		1	4,3	2	4,3
	Total gramatical	16	69,6	15	32,6
	Total lèxic	7	30,4	31	67,4
TOTAL		23	100	46	100

Deixant ara de banda les dades absolutes, la taula 7 mostra una tendència general semblant en els aprenents i en els experts, quant a la complexitat de les estructures predicatives: la clàusula és l'estructura preferida en tots dos casos, a gran distància respecte als altres tipus.

Pel que fa a la naturalesa categorial dels processos fòrics, els usos dels aprenents divergeixen clarament respecte als dels experts: l'anàfora gramatical és clarament majoritària (69,6% en el cas dels aprenents; 32,6% en el dels experts).

Els quatre processos en què l'inductor de l'antecedent és un verb o un sintagma verbal es relacionen amb la proforma verbal *fer-ho* (44a), que pot anar acompanyada de la proforma dística neutra *això* (44b), o amb una el·lipsi nominal (44c).

- (44) a. Jim no reacciona, ja que no [*reconeixia*]_i sa mare, encara que ella sí que [*ho fa*]_i
- b. [...] el pare [*jugava a golf, etc*]_i i *això*_i no [*ho fa*]_i tot el món
- c. [...] [*veu el seu cotxe*]_j i \emptyset _{ij}? li dóna llàstima, perquè recorda els seus pares

En (44a) el verb *reconeixia* estableix la referència a un objecte de pensament (referent de tercer ordre), que és reprès per la proforma *ho fa*; remarquem que la represa només afecta el procés verbal i el cotext contrastiu determina que els arguments del marcant i de l'inductor de l'antecedent apareguin intercanviats: el subjecte de l'inductor és l'objecte del marcant, i a l'inrevés. En (44b) les activitats establertes mitjançant el sintagma verbal *jugava a golf, etc* són tematitzades i reïficades pel dístic textual *això* en la clàusula següent; la tematització implica la represa pronominal subsegüent, a través de la proforma *ho fa*. En (44c) hi ha un procés fòric problemàtic, ja que provoca una ambigüitat referencial que el predicat *dóna llàstima* no permet de resoldre: la coherència apunta cap a una represa del sintagma verbal *veu el seu cotxe*; tot i això, en el nivell microestructural de la cohesió, el caràcter nominal de l'el·lipsi de subjecte fa més "atractiu" un altre inductor nominal: el complement directe *el seu cotxe*.

Quant a les clàusules, la majoria dels processos referencials es relacionen també amb mecanismes gramaticals (43,5%), marcats per proformes dítiques (45a), proformes fòriques (45b) o el·lipsis nominals (45c).

- (45) a. Aquest jove [...] és molt intel·ligent, al [*fer-se necessari per a la gent*]_i; i *així*_i pot fer els canvis que li apeteix fer
- b. [...] [*japonesos i americans entren en la Segona Guerra Mundial*]_i. *Aleshores*_i els japonesos envaïxen gran part de Xina
- c. [*El cel s'il·luminà*]_i: ?Ø_i era una bomba atòmica que els americans tiraren, i fou quan s'acabà la guerra

En (45a) el referent esdevenimental establert per la clàusula no finita *fer-se necessari per a la gent* és mantingut després per la proforma dítica de manera *així*. En (45b) el manteniment del referent de segon ordre designat per la clàusula s'efectua per mitjà de la proforma fòrica temporal *aleshores*. Finalment, en (45c), hi ha una el·lipsi nominal que reprèn un procés, és a dir, un esdeveniment dinàmic però no agentiu; en aquest cas, la divergència categorial i funcional que hi ha entre el marcant el·líptic (nominal; subjecte) i l'inductor (predicat) genera també un procés fòric problemàtic. D'altra banda, la cohesió lèxica també intervé substancialment en els processos establerts per clàusules (21,7%).

- (46) [...] Fins que aplega la Segona Guerra Mundial i, fugint entre la gent, [*perd als seus pares*]_i. Des d'*aquest moment*_i, Jim es té que buscar la vida, per a menjar, etc

En (46) la clàusula *perd als seus pares* és represa pel sintagma *aquest moment*, que l'encapsula, la recategoritza com a nom i la reclassifica com a referent temporal.⁷

Entre les oracions, predomina l'anàfora lèxica (47).

(47) [*Contínuament, els japonesos ataquen als americans, destruint les cases i matant a moltes persones*]_i. Coneix a un japonés jovenet gràcies a que li salva este la vida. Els americans estan cansats *dels atacs; dels japonesos*

La primera oració de (47) estableix un referent esdevenimental de caràcter iteratiu, que és reprès més endavant per mitjà de la nominalització del mateix verb que apareix en l'oració: *ataquen-els atacs*. En canvi, l'únic cas de procés fòric amb un inductor de l'antecedent supraoracional és gramatical (48).

(48) [...] [*va perdre els seus pares entre el mogolló de gent*]_i. Després d'açò_i, [*aquest pobre xiquet va patir molt, es va anar a viure amb uns hòmens i els va ajudar molt a eixir dels seus apurs en tan sols deu o dotze anys que tindria. Menjaven lo que trobaven o millor dit lo que podien o tenien guardat per a aquestos casos. Més tard varen vindre els americans, que ajudaren als xinesos. Aquest xiquet li varen nombrar fer alguna prova per ajudar als hòmens, perquè no podien fer-ho tot. El xiquet els va servir de molt i va fer exactament el que li havien demanat, així que el varen nombrar de la colla o*

⁷ A propòsit d'aquest exemple, es convenient tornar a remarcar que en ocasions és difícil establir els límits de l'inductor de l'antecedent. En (46) es podria haver interpretat que l'estructura d'establiment és tota la primera oració; hem optat, però, per assenyalar només la clàusula, perquè és la lectura més restrictiva i més coherent amb la informació subsegüent: Jim s'ha de buscar la vida per a menjar *des del moment que perd els seus pares*.

almenys un més]j. Després de tot açòj, Japó es va calmar i Jim en un encontre de pares i fills va trobar els seus, ja que ell sempre tenia l'esperança de tornar a vore-los

En (48) hi ha un cas clar d'anàfora pronominal resumitiva (cfr. Peña 2006: 53): el sintagma *tot açò* introdueix la resolució de les accions reprenent tota la informació anterior. Observem que la presència d'una altre marcant fòric del mateix tipus al principi de la segona oració de l'exemple ens ha servit per a establir el límit inicial d'aquest inductor supraoracional.

Així doncs, l'anàlisi de les estructures predicatives d'establiment de la referència en els textos dels aprenents mostra un comportament diferent al dels experts: les anàfores gramaticals són majoritàries (69,6%), mentre que en els experts ho és la cohesió lèxica (66%). Tenint en compte que les estructures predicatives solen generar processos lèxics de reiteració per nom general, podem preveure que aquest tipus de cohesió lèxica també deu ser menys freqüent en els textos dels estudiants. D'altra banda, el predomini de l'anàfora gramatical determina uns altres contrastos importants amb els usos dels experts. La vinculació entre el grau de complexitat estructural dels predicats i la naturalesa categorial del procés fòric que hem observat en aquests no és tan clara en els estudiants. En conseqüència, el creixement de l'afinitat dels predicats amb els marcats lèxics a mesura que s'incrementa la complexitat estructural de les unitats, que reflecteixen els usos dels experts, tampoc no es produeix en els textos dels aprenents. En definitiva, els processos fòrics establerts a través d'estructures predicatives, que es comporten de manera molt regular en les síntesis dels experts, mostren un comportament irregular en les produccions dels estudiants en relació amb la complexitat estructural dels predicats i a la naturalesa categorial de les anàfores. Només remarcarem dos fets destacables, imprevisibles a partir dels usos dels experts:

- a) en el cas de les clàusules, que representen el tipus central, les anàfores gramaticals (43,5%) són majoritàries amb una distància respecte a la cohesió lèxica (21,7%) més gran que en els altres tipus;
- b) l'únic cas d'inductor supraoracional que hem detectat participa, com hem vist, d'un procés fòric gramatical.

Pel que fa a l'ordre de les entitats establertes, els esdeveniments, és a dir, referents de segon ordre, són clarament majoritaris (82,6%). En la taula 8 es mostren les dades sobre l'ordre dels referents establerts mitjançant estructures predicatives.

Taula 8. Ordre dels referents de les entitats establertes amb estructures predicatives

ORDRE REFERENTS	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
Entitats 2n ordre	19	82,6	32	69,6
Entitats de 3r ordre	4	17,4	14	30,4
TOTAL	23	100	46	100

L'establiment de la referència a esdeveniments és més freqüent en el corpus d'aprenents que en el d'experts. Entre els esdeveniments trobem sobretot activitats (49a), però també processos (49b) i estats (49c).

- (49) a. Un dia van arribar els american i van començar a *[bombardejar el camp]_i*, destruint així_i totes les bases japoneses
- b. Al final de la pel·lícula, *[torna a trobar-se amb els seus pares]_i*, però, encara que li costa reconèixer-los, Ø_i és un moment prou emotiu

- c. [...] [*japonesos i americans entren en la Segona Guerra Mundial*]_i. *Aleshores*_i els japonesos envaïxen gran part de Xina i fan fora als americans

Els tres exemples de (49) contenen estructures predicatives que estableixen la referència a entitats de segon ordre i que intervenen en anàfores gramaticals. En (49a) el predicat és dinàmic i agentiu, és dir, es refereix a una activitat, que és represa després mitjançant la proforma dítica de manera *així*. En (49b), en canvi, l'estructura predicativa designa un procés, un esdeveniment dinàmic no agentiu, reprès posteriorment pel subjecte el·líptic d'una estructura atributiva. Pel que fa a (49c), l'entitat de segon ordre es refereix a un estat, un esdeveniment que no és ni dinàmic ni agentiu. En aquest cas, la represa és efectuada per la proforma fòrica temporal *aleshores*. El fet que les entitats de segon ordre majoritàries siguin activitats (8 de 19; 42,1%) es relaciona evidentment amb les característiques del gènere textual: els predicats més importants de les seqüències narratives són essencialment accions realitzades pels personatges. Això no obstant, la freqüència d'aquestes accions és una mica més baixa que en el cas dels experts (19 de 32; 57,6%).

Quant a les entitats de tercer ordre, són molt menys habituals en els textos dels estudiants (17,4%). Trobem tant la referència a fets (50a) com a idees, és a dir, objectes de pensament (50b).

- (50) a. [...] [*un xiquet [...] vivia a Xangai amb la seua família*]_i, però, amb l'arribada de la Segona Guerra Mundial, canvien *les coses*_i
- b. [...] Es va fer molt carinyós i va decidir [*ajudar a gent*]_i que *ho*_i necessitava

En (50a) la clàusula estableix el fet que *un xiquet vivia a Xangai amb la seua família*, que es reprès més endavant pel sintagma amb nom general *les*

coses. En (50b) la clàusula d'infinitiu estableix una idea. Observem que la categorització d'aquest referent com a idea (tercer ordre) i no com a activitat (segon ordre) és condicionada per la dependència de la clàusula d'un verb de pensament (*decidir*). El pronom neutre que reprèn el referent és ambigu respecte al manteniment de l'estatus del referent o la recategorització com a activitat: el verb *necessitar* implica que la gent *necessita que l'ajuden* i, doncs, l'única manera d'ajudar-la és acomplint l'activitat; amb tot, enlloc no és diu que *l'ajuda* es faci efectiva i, doncs, es pot haver quedat només en un propòsit, una idea.

Comptat i debatut, les estructures predicatives d'establiment de la referència són més aviat escasses en el corpus d'aprenents (5,5%) enfront de la freqüència que tenen en els experts (13,6%). Com en el cas dels experts, les clàusules són les estructures predicatives preferides (65,2%). Aquesta, però, és l'única coincidència, ja que els aprenents opten majoritàriament per processos fòrics gramaticals (69,6% enfront del 34% dels experts). Pel que fa als tipus de referents, les tendències generals d'uns i altres són semblants: les entitats de segon ordre són majoritàries.

6.4. L'anàfora de sentit

La freqüència de l'anàfora de sentit en les produccions dels estudiants (32% de les estructures d'establiment) gairebé triplica el percentatge que té en els textos dels experts (11,2%). L'anàlisi detallada de les característiques semàntiques dels sintagmes marcats que generen els processos fòrics de sentit revela que: a) els referents que hi participen són poc específics, b) hi ha més entitats genèriques que en el cas dels experts i c) la incidència de la repetició és semblant en un cas i en l'altre. Vegem-ho amb deteniment.

- a) La inespecificitat referencial o l'escassa delimitació semàntica de molts referents específics és habitual tant en els textos dels aprenents com en els dels experts, però molt més freqüent en els estudiants (88 casos de 134; 65,7%) que en els experts (18 exemples de 38; 47,4%). En (51), podem observar referents inespecífics o ambigus, si més no.

- (51) a. Se'n va a *un [camp de refugiats]_i* amb altres persones, [...] Finalment, Jim [...] i tots els altres membres ixen d'allí_i per a traslladar-se a *un altre lloc_{j(<i)}*, perquè els japonesos estan perdent la guerra i els americans havien bombardejat aquell lloc_i
- b. [...] Té poca traça amb *les dones_i* i ja ha perdut l'esperança de trobar *una "bona noia"_{j(<i)}* que el *comprengui i l'ajudi*

El sintagma *un altre lloc* de (51a) és ambigu respecte a l'especificitat o inespecificitat: ni la modalitat potencial de la clàusula final en què s'insereix ni el contingut semàntic general del nucli *lloc* ens permeten de decidir si la destinació dels refugiats és concreta o és la conseqüència inespecífica de veure's obligats a abandonar el camp a causa del bombardeig americà. A més, el cotext subsegüent tampoc no especifica a quin *lloc* es dirigeixen. En el cas de (51b), del corpus d'experts, la inespecificitat del referent *una "bona noia"* és clarament marcada pel mode subjuntiu de la clàusula de relatiu. En (52) els dos referents són específics, és a dir, designen entitats concretes en l'univers del discurs, però el contingut semàntic i/o la indefinició dels marcats no permet de delimitar-los clarament.

- (52) a. [...] el nen es perd quan ho intentaven i no pot trobar els seus pares, perquè *hi ha molta gent_i* pel carrer [...] Se'n va a un camp de refugiats amb *altres persones_{j(<i)}*

- b. El doctor Phibes [...] emprèn una venjança escènica contra *l'equip mèdic*_i; *que no va poder impedir la mort de la seva esposa* [...] La policia comença a sospitar quan observa que en poc temps han mort *dos metges*_{j(<i)}, *l'un atacat per abelles i l'altre per rates-pinyades*

El sintagma *altres persones* de (52a) estableix un referent concret (la gent que va a parar al camp de refugiats amb Jim), però escassament delimitat, atès el caràcter semànticament general del substantiu *persones*; en (52b), en canvi, l'estructura d'establiment és més específica, però només ens permet de saber que són *dos metges* del conjunt de *l'equip mèdic*, als quals s'afegeix una informació narrativa (*l'un atacat per abelles i l'altre per rates-pinyades*) que no participa de l'operació d'establiment de la referència.

- b) Els referents genèrics són molt més freqüents en els textos dels estudiants (24 casos; 17,9%) que en els dels experts (1 exemple; 2,6%).

- (53) a. [...] Intentaven fugir pel carrer abarrotat, però [*el xiquet, Jim*]_i, es detingué per a recollir un xicotet avió de joguet [...] *Tots els nens*_{j(<i)} són portats a la fi de la guerra a un lloc perquè es troben amb els seus pares
- b. ?? *Alex*_i [...] i *Daniel*_j [...] estan tots dos enamorats de la mateixa persona: un artista jove, Bob. El noi reparteix el temps entre els seus dos amants [...] Bob és un noi que utilitza fredament *les seves relacions*_{k(<i+j)/genèric?} *personals* per a escalar en la seva carrera escènica

L'exemple (53a), pertanyent al corpus d'aprenents, mostra un referent genèric, *tots els nens*, relacionat pel sentit amb el sintagma que estableix la referència al nen protagonista (*el xiquet, Jim*). Pel que fa a l'únic cas

de referent genèric del corpus d'experts (53b), es tracta d'un exemple problemàtic d'ambigüitat entre una lectura genèrica i dues d'específiques, ja discutit en el capítol anterior (§ 5.8).

c) Quant als processos fòrics de sentit induïts per la repetició lèxica dels nuclis, que prevèiem que tindrien una major freqüència en els textos dels estudiants (54a) que en els dels experts (54b), l'anàlisi mostra uns percentatges semblants (41,8% i 42,1%, respectivament).

- (54) a. [...] Va anar cap al nord i va trobar *un amic_i japonès* i el va matar *un amic_{j(<i)} de l'home que l'havia adoptat*
- b. l'emperador Shaddam IV [...] concep un pla per eliminar *els atreides_i, habitants del planeta Caladran* [...] Només sobreviuen *dos atreides_{j(<i)}: Paul, l'hereu del tron, i la seva mare, Jessica, que poden refugiar-se al desert*

No obstant això, la diferència que hi ha en les dades absolutes (56 casos en el corpus d'aprenents enfront dels 16 exemples dels experts) és indicativa de la importància de la repetició de mots com a factor determinant de la major presència de l'anàfora de sentit en els textos dels estudiants.

En definitiva, la diferència quantitativa de l'anàfora de sentit en els textos dels aprenents respecte als dels experts s'explica per la major incidència, tant en dades absolutes com en termes de freqüències, dels referents inespecífics o semànticament poc delimitats i de les entitats genèriques. El caràcter referencialment o semànticament difús d'aquests referents determina que l'establiment hagi de recolzar en entitats prèviament establertes i, doncs, que es generin processos fòrics de sentit. D'altra banda, el recurs més habitual dels estudiants a la repetició de substantius, en termes absoluts, és un condicionant que s'hi afegeix.

Pel que fa als diferents tipus d'anàfora de sentit, en la taula 9 mostrem les dades que presenten en les produccions dels estudiants i en les dels experts.

Taula 9. L'anàfora de sentit en els textos dels aprenents i dels experts

ANÀFORA DE SENTIT	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
Anàfora associativa	19	14,2	8	21,0
Tipus metonímic	69	51,5	16	42,1
Tipus excloent	40	29,8	9	23,7
Hipònim < Hiperònim	2	1,5	3	7,9
Induïda pel marc o el MCI	4	3,0	2	5,3
TOTAL	134	100	38	100

Les dades de la taula 9 indiquen unes tendències generals semblants en uns i en altres. El tipus metonímic general (55) és el més habitual tant en els estudiants (51,5%) com en els experts (42,1%).

- (55) a. [...] era una bomba atòmica que *els americans_i* tiraren, i fou quan s'acabà la guerra. Jim continuà sol i tornà al camp de refugiats, on *uns militars_{j(<i)}* americans el trobaren
- b. Tracta sobre *un xiquet_i* que té una família rica [...] Al final estan *molts xiquets_{j(<i)}* sols en un lloc tancat i els pares que buscaven als seus fills i afortunadament ell_i va trobar als seus

Les anàfores de sentit de (55), vehiculades per la repetició de mots, mostren relacions metonímiques entre els marcats i els inductors de l'antecedent. En (55a) l'adjectiu *americans* del sintagma marcant, que repeteix el nucli nominal de l'inductor, origina una metonímia del tipus *M ÉS UNA PART DE A*. En altres paraules, el referent *uns militars americans* és una part del conjunt determinat per l'entitat genèrica *els americans*. En (55b), en canvi, el marcant fòric representa el tot en què s'engloba l'antecedent (*A ÉS UNA PART DE M*): el conjunt dels *molts xiquets que estan sols en un lloc tancat* inclou el protagonista (*un xiquet de família rica*), cosa que, d'altra banda, és corroborada per la represa subsegüent de la referència a aquest personatge mitjançant el pronom tònic *ell*. Tant un exemple com l'altre s'allunyen del prototipus associatiu perquè els marcats són sintagmes indefinits.

La major freqüència del tipus metonímic general en els textos dels estudiants implica un percentatge més baix de l'anàfora associativa prototípica (14,2% en els aprenents; 21% en els experts).

(56) [...] al Japó vivia *una família_i americana que van tindre que fugir per la guerra*. Quan intenten escapar, es divideixen *i*, per una banda, van [*el pare i la mare*]_{*j*<*i*}, *i*, per altra banda, *el fill*_{*k*<*i*/*j*}, que es queda sol

En (56) s'observen dues anàfores de sentit. D'una banda, el sintagma coordinat *el pare i la mare* determina una anàfora associativa prototípica: es tracta d'un sintagma definit no expansionat que marca una relació metonímica del tipus el marcant (*el pare i la mare*) és una part de l'antecedent (*una família americana que...*). D'altra banda, el procés fòric de sentit marcat pel sintagma *el fill* és ambivalent, ja que el referent s'estableix tant respecte a *una família...* com en relació amb *el pare i la mare*. En el primer cas, hi ha també, és clar, una anàfora associativa prototípica; en el segon, els procés de sentit constitueix una relació lèxica de contrast per oposició relativa.

La lectura associativa de contrast del sintagma *el fill* de (56), que hem explicat suara, és un exemple paradigmàtic de l'anàfora de sentit de tipus contrastiu o excloent, atès que la relació es basa en el contingut semàntic dels nuclis implicats en el procés fòric.⁸ Tanmateix, la majoria d'aquestes anàfores de sentit, que són la segona classe més freqüent tant en els aprenents (29,8%) com en els experts (23,7%), no es fonamenten només en relacions lèxiques, sinó que són vehiculades pel discurs.

- (57) a. *James_i, amb la seua valentia, salvarà la fam i anirà aprenent moltes coses que el faran guanyar-se un respecte de la resta de gent_{j(<i)} que hi ha concentrada*

L'exemple (57) mostra una relació de contrast determinada pel discurs: el caràcter semànticament general del substantiu *gent* indueix la relació fòrica amb el referent *James* i la unitat quantificadora *la resta de* determina que l'anàfora de sentit sigui excloent, ja que contraposa el protagonista a *la resta de gent que hi ha concentrada*.

Quant a les altres dues classes d'anàfora de sentit, són molt menys habituals que els tipus metonímics i excloent tant en els aprenents com en els experts, i presenten freqüències inverses. Les relacions de sentit d'hipònims envers hiperònims (58a) tenen una percentatge més baix que els processos vehiculats pel marc narratiu i/o el model cognitiu idealitzat (58b) en els textos dels aprenents (1,5% i 3%, respectivament); en les produccions dels experts, en canvi, aquelles (7,9%) són més freqüents que aquests (5,3%).

- (58) a. *Un dia se'n va a un lloc on estan totes les coses_i més boniques de la gent i veu el seu cotxe_{j(<i)} i li dona llàstima*

⁸ Per aquesta raó, hem decidit computar aquest cas ambivalent dins del tipus excloent.

- b. Es tracta d'una família rica que tenen un xiquet anomenat James. Aquests viuen a *Japó*_i. Entraren en guerra i els japonesos s'apoderaren del *poble*_{j(<i)}

En (58a) l'hipònim *cotxe* determina una anàfora de sentit respecte a l'hiperònim *coses*, encara que un *cotxe* no és ben bé una *cosa* i, per tant, la relació lèxica resulta problemàtica. En (58b) el factor que determina l'anàfora de sentit és el model cognitiu idealitzat de país i/o el marc narratiu: *Japó* és un país i en tot país hi ha *pobles* on viu gent (*família, James*). D'altra banda, el fet que tots dos tipus de processos fòrics tinguin percentatges més elevats en els experts que en els aprenents, malgrat la freqüència més alta del conjunt de l'anàfora de sentit en els textos dels estudiants, pot ser un indicador d'una major complexitat discursiva i cognitiva en relació amb les altres classes. Així i tot, les escasses dades absolutes de què disposem sobre aquests dos tipus d'anàfora de sentit no ens permeten de fer una anàlisi rigorosa que demostrï aquesta afirmació.

En conclusió, la freqüència més alta de l'anàfora de sentit en els textos dels aprenents que en els dels experts s'explica pel recurs més habitual d'aquells a introduir referents inespecífics, genèrics o semànticament poc delimitats. Pel que fa als tipus d'anàfora de sentit, tant els aprenents com els experts manifesten percentatges semblants. En conjunt, els tipus metonímics (general i associatiu prototípic) són més freqüents que el tipus excloent. Els altres tipus de relacions de sentit són molt menys habituals en tots dos casos i més aviat escassos en termes absoluts.

6.5. El manteniment de la referència

El manteniment de la referència en les síntesis argumentals dels aprenents presenta un desequilibri entre els mecanismes gramaticals (427

casos; 59,9%) i la cohesió lèxica (286 casos; 40,1%), fet que es relaciona amb una major presència de mecanismes gramaticals (70 més que en els experts) que incrementa en 50 casos el total de mecanismes de referència en els aprenents. En la taula 10 oferim les dades dels aprenents i dels experts pel que fa a l'alternança dels dos grans tipus categorials de mecanismes de referència.

Taula 10. Mecanismes gramaticals vs. cohesió lèxica

MECANISME	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
gramatical	427	59,9	357	53,8
lèxic	286	40,1	306	46,2
TOTAL	713	100	663	100

Les dades de la taula 10 mostren que, en termes absoluts, les diferències quantitatives entre l'anàfora gramatical i la cohesió lèxica són més pronunciades en els textos dels estudiants: en el cas dels aprenents la diferència és de 141 anàfores, mentre que en els experts només en són 51. Evidentment, com en el cas dels experts, els percentatges elevats que presenten els dos tipus de mecanismes s'han d'explicar per la interdependència inherent al funcionament discursiu dels dos tipus d'anàfora en l'operació de manteniment de la referència. Tot i això, la major distància de l'anàfora gramatical respecte de la cohesió lèxica ens permet preveure que:

- a) el manteniment de la referència en les produccions dels aprenents sovint no es regeix pels condicionants generals que determinen l'alternança dels dos grans tipus de mecanismes;

- b) en aquest sentit, la cohesió referencial dels textos dels estudiants presentarà alguns problemes derivats de l'ús de l'anàfora gramatical en lloc de la cohesió lèxica;
- c) hi deu haver altres problemes en els mecanismes gramaticals, subsidiaris dels anteriors, que generaran ambigüïtat referencial i altres tipus de dificultats en els processos de manteniment de la referència.

Tot seguit il·lustrem amb alguns exemples l'alternança de l'anàfora gramatical i de la cohesió lèxica en les produccions escrites dels estudiants.

6.5.1. Els mecanismes gramaticals i la cohesió lèxica en el corpus d'aprenents

La continuïtat i la discontinuïtat dels tòpics, que són els condicionaments principals que determinen l'alternança entre l'anàfora gramatical i la cohesió lèxica, s'observa de manera clara en el fragment següent del text I14 (exemple 59).

En l'exemple (59) hem destacat només les cadenes de coreferència dels personatges principals, és a dir, les entitats més prominents i que amb més facilitat poden competir en accessibilitat en la representació del model discursiu.⁹ La progressió d'aquests personatges com a tòpics al llarg del fragment és com segueix:

Jim → *Jim i la seua família (ells)* (primer paràgraf) → *Jim* (segon paràgraf)
→ *els japonesos* → *japonesos i americans* → *els japonesos* → *Jim* → *Daisy*
(tercer paràgraf) → *Jim i Daisy* → *Jim* (quart paràgraf)

⁹ No ens ocuparem ara mateix del problema relacionat amb l'ús d'un sol mot (*japonesos, americans, britànics*) per a referir-se a entitats diferents, que s'observa en aquest fragment. Vegeu § 6.8.

(59)

I14 L'IMPERI DEL SOL

*Jim*₁ viu a Xangai junt amb *la seua*₁ *família*₂. *Ells*₁₊₂ són britànics, però \emptyset ₁₊₂ viuen a Xangai perquè, en eixos moments, és una colònia britànica.

En *Jim*₁ és un apassionat dels avions i, com la *seua*₁ *família*₂ és de classe alta, té totes les col·leccions i miniatures que \emptyset ₁ vol; a més a més, \emptyset ₁ rep una bona educació i té tot un sèquit de servents al *seu*₁ abast.

Però un bon dia *els japonesos*₃ bombardegen Pearl Harbor i, en eixos moments, *japonesos*₃ i *americans*₄ entren en la Segona Guerra Mundial. Aleshores els *japonesos*₃ envaïxen gran part de Xina i fan fora als americans i als britànics. En *Jim*₁ es separa de la *seua*₁ *família*₂ involuntàriament i passa uns dies sol fins que \emptyset ₁ coneix a [*l Daisy*₅, un americà que s'aprofita de tot el que no té amo].

[*Jim i Daisy*]₁₊₅ són portats a un camp de refugiats on conviuen americans i britànics, encara que *Jim*₁ s'ajunta més amb els americans, que *li*₁ fan passar unes proves per a que \emptyset ₁ entre en el seu grup].

L'evolució que acabem de descriure ens permet comprovar que la cohesió lèxica marca bàsicament el canvi del tòpic principal, mentre que les anàfores gramaticals assenyalen la continuïtat d'aquesta entitat discursiva. Observem, per exemple, que la represa del referent *Jim* a l'inici del segon paràgraf i cap a la meitat del tercer es realitza mitjançant la repetició del nom propi. En el primer cas, la cohesió lèxica marca el canvi de tòpic respecte a *Jim i la seua família*; en el segon cas, respecte a *els japonesos*. En canvi, els possessius i les elisions subsegüents a les esmentades repeticions del nom del protagonista assenyalen la continuïtat de *Jim* com a tòpic fins que es produeix l'establiment d'un referent nou (*els japonesos* i *el Daisy*..., respectivament), que introdueix una altra vegada la discontinuïtat del tòpic.

L'alternança de l'anàfora gramatical i de la cohesió lèxica en les produccions escrites dels aprenents no sempre obeeix, però, els condicionaments cognitius i discursius que hem observat amb regularitat en els textos dels experts i que acabem d'exemplificar en (59) per al cas dels

estudiants. El text I10, que oferim tot seguit, és un exemple clar del desequilibri que sovint hi ha entre els mecanismes gramaticals i la cohesió lèxica en les produccions dels aprenents.

(60) I10 [L'IMPERI DEL SOL]₁

*Ø₁ Tracta sobre [un xiquet₂ que té una família₃ rica]. Ell₂ és anglès o americà. Quan comencen a bombardejar els japonesos₄, [son₂ pare i sa₂ mare]₃ se'n van amb ell₂ a agafar un vaixell, però Ø_{3/2+3?} es_{3/2+3?} separen i ell₂ es perd. *Ø₂ Passa molta fam fins que Ø₂ troba [un home₅ que li₂ promet que Ø₅ no l₂'abandonarà]. Ø_{(=indef.)/4?} Els₂₊₅ porten a un [camp de concentració]₆, després a un altre Ø_{18(<6)} i els₂₊₅ fan treballar molt. Ell_{2/5?} ajuda a molta gent₇ en eixe camp_{6/18?}. Un dia Ø_? van cap al nord i pel camí la gent₇ es moria. Ø_? Van aplegar a [un lloc₈ on hi havia molts objectes₉], com [el cotxe₉ dels pares etc]. La senyora Víctor₁₀ estava cansada i li_{2/5?} va demanar que Ø_{2/5?} es quedara amb ella₁₀, ja que Ø_? els_{2+5+10?} estaven tirant d'eixe lloc₈. [James₂, que es el xiquet,] veu com una llum₁₁ molt potent: Ø₁₁ és la bomba atòmica. Ø₂ Va anar cap el Nord i va trobar un amic₁₂ japonès i el₁₂ va matar un amic_{13(<12)} de [l'home₅ que l_{2/12?} havia adoptat]. Al final estàn molts xiquets_{14(<2)} sols en un lloc_{15(<8)} tancat i [els pares_{16(<3)} que₁₆ buscaven als seus₁₆ fills_{17(<14)}] i afortunadament ell₂ va trobar als seus₂ Ø_{3(<16)/18(<17)}.

Una simple observació del marcatge del text I10 ens permet comprovar el recurs més habitual als mecanismes gramaticals que a la cohesió lèxica per repetició i per reiteració. En termes quantitius, l'anàfora gramatical constitueix el 81,6% dels mecanismes de manteniment de la referència d'aquest text (31 casos d'un total de 38). Analitzem-ne alguns exemples significatius que mostren que la interdependència entre els mecanismes gramaticals i lèxics no es realitza de manera adequada.

- (61) Tracta sobre *un xiquet_i* que té *una família_j rica*. Ell_i és anglès o americà. Quan comencen a bombardejar els japonesos,

[*son_i pare i sa_i mare*]_j se'n van amb ell_i a agafar un vaixell,
però Ø_{j/i+j?} es_{j/i+j?} separen i ell_i es perd

En les dues primeres oracions de (61) hi ha una continuïtat del tòpic principal (*un xiquet*), marcada en la segona oració pel pronom tònic, que representa una anomalia pel funcionament de l'elisió en català. Aquesta continuïtat es veu relativament interrompuda en la segona clàusula de la tercera oració: el marcant lèxic *son pare i sa mare* reprèn per sinonímia discursiva el referent *una família rica* de la primera oració, que és ara el tòpic principal, mentre que el pronom *ell* manté *el xiquet* com a tòpic secundari. La competència en accessibilitat entre els tres personatges que intervenen en el fragment provoca l'ambigüïtat de l'el·lipsi i del pronom subsegüents. En altres paraules, no és possible determinar qui se separa de qui. La lectura més cohesiva és que l'el·lipsi reprèn *son pare i sa mare* i que el pronom *se* és recíproc, però és més coherent interpretar que *el nen se separa dels pares i es perd*. En aquest cas, doncs, el recurs a la cohesió lèxica en lloc de l'elisió hauria evitat l'ambigüïtat, a més de la repetició formal del pronom *ell*.

- (62) Ø_i [El xiquet] Passa molta fam fins que troba *un home_j que li promet que no l'abandonarà*. Els_{i+j} porten a un camp de concentració [...] Ell_{i/j?} ajuda a *molta gent_k* en eixe camp. Un dia Ø_? van cap al nord i pel camí la gent es moria. Ø_? Van aplegar a un lloc on hi havia molts objectes [...] La senyora Víctor_l estava cansada i li_{i/j?} va demanar que Ø_{i/j?} es quedara amb ella_l

La continuació del text, que hem reproduït en (62), implica un canvi de seqüència estructural (del rerefons dels personatges al desenvolupament de les accions), que hauria d'haver estat marcat també mitjançant la cohesió lèxica, ja que l'el·lipsi no pot exercir aquesta funció discursiva. D'altra

banda, la competència entre els referents *el xiquet* i *un home* fa que el pronom tònic subsegüent també sigui ambigu, una ambigüitat que, amb la introducció d'una tercera entitat (*molta gent*), provoca la incoherència, per indefinició, de les dues elisions immediatament posteriors. Finalment, destacarem que el recurs al pronom *li* en lloc d'un marcant lèxic en l'última oració també produeix ambigüitat respecte a *el xiquet* i *l'home* i, com a conseqüència, l'elisió posterior tampoc no selecciona un únic antecedent.

A més, en el text I10 s'observen dos casos en què l'ús de l'el·lipsi en lloc de la cohesió lèxica provoca indefinició.

- (63) a. Quan comencen a bombardejar *els japonesos*, son pare i sa mare se'n van amb ell a agafar un vaixell, però es separen i ell es perd. Passa molta fam fins que troba un home que li promet que no l'abandonarà]. $\emptyset_{(=indef.)i?}$ els porten a un camp de concentració
- b. La senyora Víctor estava cansada i li va demanar que es quedara amb ella, ja que $\emptyset?$ els estaven tirant d'eixe lloc

L'elisió que hem destacat en (63a) és relativament indefinida: la coherència global podria permetre recuperar el referent *els japonesos*. En (63b), en canvi, la indefinició de l'el·lipsi és absoluta.

En general, els exemples problemàtics que acabem d'assenyalar o bé impliquen marcats gramaticals que han estat usats en lloc de la repetició o la reiteració o bé es tracta de marcats gramaticals també problemàtics perquè en les cadenes de coreferència són subsidiaris d'aquells. En aquest sentit, entre els mecanismes de manteniment de la referència en els textos dels estudiants, hem detectat 52 casos en què fóra necessari o recomanable la cohesió lèxica en lloc de l'anàfora gramatical, mentre que els exemples problemàtics identificats de cohesió lèxica en lloc de mecanismes gramaticals són només 4. Ens ocuparem de l'anàlisi d'aquests processos

problemàtics en l'apartat corresponent (§ 6.8). En la taula 11 mostrem les dades dels problemes en la tria del tipus categorial de mecanisme de referència en les produccions dels estudiants i en les dels experts.

Taula 11. Problemes en la tria del tipus categorial de mecanisme de referència

MECANISME	APRENENTS				EXPERTS			
	problemes		total casos		problemes		total casos	
	N	%	N	%	N	%	N	%
gramatical	52	7,3	427	59,9	2	0,3	357	53,8
lèxic	4	0,6	286	40,1	0	0,0	306	46,2
TOTAL	56	7,9	713	100	2	0,3	663	100

D'acord amb les dades que mostrem en la taula 11, si fem els càlculs pertinents i considerem com a lèxics o com a gramaticals els casos respectius dels tipus categorials de mecanismes de referència usats de manera inadequada, tant en els aprenents com en els experts, obtenim els resultats que reflectim en la taula 12.¹⁰ La comparació de les dades de les taules 11 i 12 demostra que la major diferència de les freqüències dels dos tipus categorials d'anàfora en les produccions dels estudiants és causada bàsicament pel nombre de processos gramaticals en què s'hauria d'haver recorregut a la cohesió lèxica.

¹⁰ En benefici d'una major claredat, indiquem tot seguit les equacions que hem aplicat per tal de fer les rectificacions quantitatives que mostrem en la taula 12:

$$\text{Total gramatical (rectificat)} = N/\% \text{ (gramatical)} - N/\% \text{ (problemes gramaticals)} + N/\% \text{ (problemes lèxics)}$$

$$\text{Total lèxic (rectificat)} = N/\% \text{ (lèxic)} - N/\% \text{ (problemes lèxics)} + N/\% \text{ (problemes gramaticals)}$$

**Taula 12. Mecanismes gramaticals vs. cohesió lèxica
(rectificació dels problemes en la tria del tipus categorial d'anàfora)**

MECANISME	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
gramatical (rect.)	379	53,2	355	53,5
lèxic (rect.)	334	46,8	308	46,5
TOTAL	713	100	663	100

Observem que, una vegada aplicada la rectificació quantitativa dels errors en la tria del tipus categorial de mecanisme, hi ha una coincidència gairebé perfecta entre els aprenents i els experts pel que fa a les freqüències de l'anàfora gramatical i de la cohesió lèxica.

Així doncs, és clar que l'alternança entre els mecanismes gramaticals i els lèxics en els textos dels estudiants no sempre es realitza d'acord amb els condicionaments discursivocognitius de continuïtat/discontinuitat dels tòpics, prominència dels referents i competència entre entitats discursives. El recurs a l'anàfora gramatical en comptes de la lèxica (i, en menor mesura, a l'inrevés) és una causa primordial dels problemes del manteniment de la referència en les produccions dels aprenents. La comparació de les diferències quantitatives dels dos grans tipus categorials d'anàfora en els aprenents i en els experts i l'anàlisi de les causes d'aquestes diferències apunta cap a un abús de l'anàfora gramatical i, correlativament, cap a un ús deficient de la cohesió lèxica en els escrits dels estudiants.

Abans d'endinsar-nos en l'anàlisi detallada de la cohesió lèxica, oferirem una visió general tant del funcionament com de la problemàtica dels mecanismes gramaticals en els textos dels aprenents.

6.5.2. Els mecanismes gramaticals. Una visió general

Els marcats d'anàfora gramatical dels textos dels estudiants mostren coincidències en relació amb els experts, però també diferències quantitatives importants, com s'observa en la taula 13.

Taula 13. Els mecanismes gramaticals en el corpus d'aprenents i d'experts

MARCANT	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
pronom	150	35,1	110	30,8
determinant possessiu	92	21,6	100	28,0
el·lipsi	155	36,3	142	39,8
díctic textual	30	7,0	5	1,4
TOTAL	427	100	357	100

En general, les freqüències dels diversos marcats són semblants, excepte en el cas de la dixi textual. L'el·lipsi és en tots dos casos l'opció majoritària, seguida de ben a prop per la pronominalització fòrica, que presenta uns valor absoluts més alts en els textos dels aprenents (150 enfront de 110 en els experts). El recurs als possessius se situa en una freqüència intermèdia, mentre que els marcats purament gramaticals de dixi textual (proformes díctiques) assoleixen valors molt inferiors, en consonància amb l'especificitat cognitiva del mecanisme referencial. Pel que fa als textos dels estudiants, hi ha dues dades importants que convé destacar:

- a) Les freqüències de pronoms (35,1%) i elisions (36,3%) són gairebé idèntiques, mentre que en els experts la diferència és més gran (30,8% de pronoms; 39,8% d'el·lipsis).

- b) La incidència quantitativa de la dixi textual és molt més clara en les produccions dels aprenents (30 casos; 7%) que en els textos dels experts (5 casos; 1,4%).¹¹

La major proximitat de les freqüències d'elisions i pronoms en els aprenents que en els experts s'explica perquè l'ús dels pronoms de subjecte és més habitual en els estudiants que en els experts, com s'observa en la taula 13, en què mostrem les dades sobre els tipus de marcant gramatical que apareixen en la posició de subjecte.

Taula 14. Marcants gramaticals amb funció de subjecte

MARCANT	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
pronom personal tònic	28	16,1	13	8,8
el-lipsi	143	82,2	135	91,2
díctic textual	2	1,1	0	0,0
altres	1	0,6	0	0,0
TOTAL	174	100	148	100

La taula 14 mostra que els pronoms personals tònicos (28 casos) representen el 16,1% dels marcants gramaticals amb funció de subjecte en els textos dels aprenents, mentre que en els experts només assoleixen un 8,8% (13 casos). Encara que en tots dos casos l'elisió és l'opció majoritària, com correspon a una llengua de subjecte nul com el català, la major freqüència dels pronoms personals tònicos amb funció de subjecte dels aprenents en comparació amb els experts ens fa preveure problemes. L'ús dels pronoms tònicos de subjecte és sempre una opció marcada, segons els condicionaments discursius que,

¹¹ Si considerem el nombre total de casos en què intervé un díctic textual, és a dir, no només les proformes, sinó també els sintagmes amb especificador demostratiu, en els aprenents n'hi ha 73 (10,2%), mentre que en els experts només en són 16 (2,4%).

d'acord amb Rigau (1989: 199), determinen l'aparició obligatòria del pronom tònic en català:

- a) quan la interpretació d'una forma buida seria ambigua discursivament;
- b) quan el subjecte s'usa per a recuperar un dels tòpics discursius;
- c) quan la posició ocupada pel pronom rep una interpretació emfàtica (buidament, focalització, construccions escindides).

Cal remarcar, però, que Rigau (1989) estableix les condicions d'aparició obligatòria dels pronoms de subjecte en català per contrast amb les situacions discursives en què no és possible l'elisió. En altres paraules, sembla que aquesta autora només considera dues opcions, elisió o pronominalització, sense tenir en compte la possibilitat de represa lèxica d'un tòpic. De fet, de vegades la cohesió lèxica és una alternativa millor que el pronom tònic per a reintroduir un tòpic discursiu o evitar l'ambigüitat que genera la competència en accessibilitat entre antecedents potencials de l'elisió.

- (64) Al xiquet_i l'arreglaren *uns americans*_j, però, quan Jim_i els_j conduïa a la seua antiga casa per agafar menjar, els_j detingueren els japonesos i els_j portaren a un camp de refugiats. Allí *Jim*_i evoluciona canviant radicalment el seu caràcter. *Ells*_{i+j} [el nen i el seus amics]_{i+j} permaneixen allí fins que els americans ataquen els japonesos

El pronom tònic de (64) serveix per a reintroduir *uns americans* i *Jim* com a tòpic conjunt. Tanmateix, observem que una solució lèxica com la que oferim entre claudàtors sembla més apropiada. No ens estendrem ara mateix en aquesta qüestió, que requereix una investigació detallada que queda fora dels límits que ens hem imposat en aquest treball. Amb tot, no ens estarem de deixar constància de la intuïció que, de les tres condicions discursives

d'ús del pronom tònic de subjecte que assenyala Rigau (1989), només en alguns casos d'èmfasi sembla clar que el pronom tònic és una opció millor que la cohesió lèxica. Fins i tot, en exemples com (64), en què la distància textual desaconsella la repetició, la reiteració sembla una alternativa discursiva millor que el pronom.

En aquest sentit, trobem que 15 dels 28 pronoms personals de subjecte dels textos dels aprenents són problemàtics. Vegem alguns exemples més de l'ús d'aquests pronoms en els textos dels estudiants.

- (65) a. Tots els nens son portats a la fi de la guerra a un lloc perquè es troben amb els seus pares, però Jim no reacciona ja que no reconeixia *sa mare_i*, encara que *ella_i* [**Ø_i*] sí que ho fa
- b. És una pel·lícula en què *Jim_i*, que és el protagonista, és un xiquet únic de les famílies més riques. *Ell_i* està obsessionat amb els avions i en eixa mateixa part d'Europa hi ha una guerra on hi ha molts avions. *Ell_i* es perd de la mà de sa mare per agafar un avió de terra. S'enfrenta *ell_i* [*Ø_i*] a soles, sense pare ni mare, a la guerra

En (65a) hi ha un cas ben clar en què el context emfàtic, marcat per la construcció *sí que...*, obliga a l'ús del pronom de subjecte, que rep una lectura de focus contrastiu, cosa que faria que l'el·lipsi fos agramatical. En (65b) s'observen tres ocurrences del pronom personal tònic, però només la tercera està justificada, com en (65a): ara, però, el context emfàtic, activat pel quantificador *a soles*, no és tan clar i l'elisió sí que és possible.¹² Pel que fa a les altres dues, són com a mínim discutibles: el pronom personal no

¹² Quant als contextos emfàtics, que són l'objecte d'estudi específic de Rigau (1989), aquesta autora, a partir de Kuno (1972a,b), estableix la distinció entre *focus contrastiu* o *èmfasi fort* i *l·listat exhaustiu* o *èmfasi feble*. En el primer cas, el pronom contrasta necessàriament amb un altre sintagma nominal i l'el·lipsi no és una alternativa discursiva, mentre que en el segon l'el·lipsi és una alternativa no emfàtica al pronom.

apareix en un context emfàtic, no serveix per a recuperar un tòpic discursiu ni hi ha competència entre referents que farien ambigua l'elisió. No obstant això, en aquests dos casos, l'el·lipsi és una opció encara pitjor, perquè els dos subjectes es troben a l'inici de seqüències estructurals noves i, doncs, cal una forma fonològicament plena que realitzi la funció demarcativa. En la versió que donem en (66) es pot observar que l'elisió produeix un resultat discursiu inacceptable, mentre que la cohesió lèxica es revela com la millor opció.

- (66) És una pel·lícula en què *Jim_i*, que és el protagonista, és un xiquet únic de les famílies més riques. * \emptyset _i/*El nen_i* està obsessionat amb els avions i en eixa mateixa part d'Europa hi ha una guerra on hi ha molts avions. * \emptyset _i/*Jim_i* es perd de la mà de sa mare per agafar un avió de terra

En altres exemples el pronom tònic és clarament innecessari, com en (67).

- (67) a. *James_i* es va anar amb una dona que al dia següent va morir i *ell_i* va tindre que tornar al camp
b. *El xiquet_i* es refugia en un campament en el qual ajuda al *metge_j* a curar els malalts. A *ell_{i/j}*? [*Jim_i*] li agraden molt els avions i, quan els bombardegen, *ell_{i/j}*? [\emptyset _i] es posa a botar i a disfrutar

La identitat del subjecte de les dues clàusules coordinades de (67a) fa que el pronom personal de la segona clàusula sigui una opció poc natural. Pel que fa a (67b), s'observa, d'una banda, que el primer pronom tònic és ambigu, perquè pot seleccionar tant l'antecedent *el xiquet* com *el metge*: es tracta d'un cas de *pronominalització per cohesió lèxica*; d'altra banda, l'opció més natural per al subjecte de l'última clàusula, realitzat per un pronom tònic que arrossega l'ambigüitat de l'anterior, hagués estat l'el·lipsi. Es tracta, doncs, d'un exemple de *pronominalització per el·lipsi*.

Pel que fa als díctics textuais, els textos dels estudiants mostren uns usos anòmals, tant des del punt de vista quantitatiu, en relació amb les freqüències que presenten en les produccions dels experts, com des del punt de vista qualitatiu, considerant el nombre de casos problemàtics que acumulen. En la taula 15 mostrem les dades dels diversos tipus de marcant de referència que inclouen un díctic textual.

Taula 15. La dixi textual en les produccions dels aprenents i dels experts

MARCANT	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
proformes neutres	5	0,7	1	0,1
proformes locatives	25	3,5	4	0,6
dem + Ø	7	1,0	1	0,2
dem + N	36	5,0	10	1,5
total díctics	73	10,2	16	2,4
TOTAL MECANISMES	713	100	663	100

Les dades de la taula 15 ens permeten observar que tots els tipus de marcant de dixi textual presenten uns percentatges més elevats en els textos dels aprenents. Les diferències respecte als experts són sobretot significatives en relació amb les proformes locatives (68a) i als marcant lèxics amb especificador demostratiu (68b).

- (68) a. Jim puja a un camió i se l'emporten a *un* [*camp de refugiats*]_i on passarà casi tota la Guerra Mundial. *Allí*_i Jim es fa amic d'un home i li fa molts favors
- b. Una família anglesa està en el Japó durant part de *la* [*Segona Guerra Mundial*]_i. A causa de *aquesta guerra*_i i uns successos que passen [...]

La major freqüència de proformes locatives s'explica sobretot per una certa tendència dels estudiants a donar als referents locatius una rellevància discursiva que no solen tenir en els textos dels experts, com s'observa en (69).

- (69) [...] Se'n va a *un* [*camp de refugiats*]_i amb altres persones, però resulta que *allí*_i s'ho passen molt malament, perquè tenen molt poc per a menjar i per beure. Finalment, Jim, que és el protagonista, i tots els altres membres ixen d'*allí*_i per a traslladar-se a un altre lloc_{j(<i)}, perquè els japonesos estan perdent la guerra i els americans havien bombardejat aquell lloc_i

En (69) la primera ocurrència de la proforma *allí*, que apareix tematitzada, situa el referent locatiu en el focus d'atenció. La segona ocurrència manté *el camp de refugiats* com a assumpte del discurs, a la vegada que estableix el contrast amb el *lloc on s'han de traslladar* els personatges quan *ixen del camp*. Observem que la referència locativa constant es fa estranya, bàsicament perquè resta importància discursiva i cognitiva als personatges, que haurien de ser l'assumpte més important. L'ús subsegüent del sintagma *aquell lloc*, amb la repetició formal que comporta, contribueix a fer encara més poc natural la narració.

L'exemple que acabem d'analitzar mostra que encara que els díctics tenen un antecedent textual, respecte al qual l'emissor mostra la seva distància, aquesta distància no és ben bé metafòrica, com correspon a la dixi textual "autèntica": la insistència de l'emissor a assenyalar el referent locatiu en què se situa la narració mitjançant marques díctiques fa que el propi espai d'enunciació emergeixi, per contrast, com a central. En altres paraules, la translació del centre díctic de la realitat a la ficció, de l'enunciació a l'enunciat, essencial en el discurs narratiu, no s'acaba de produir per la persistència de l'emissor a subratllar-se, mitjançant l'ús

abusi de díctics, com a origen i centre del discurs.¹³ En realitat, hi ha una projecció dels mecanismes de referència de l'oral en l'escrit. Aquesta situació és més clara en els casos de recurrència en un mateix text de l'especificador demostratiu.

(70) [...] *la pel·lícula_i; l'Imperi del Sol* comença amb la història d'una família rica [...] *el pobre Jim_j*, que era el fill i el protagonista d'*aquesta pel·lícula_i*, va perdre els seus pares entre el mogolló de gent. Després d'açò, *aquest pobre xiquet_j* va patir molt [...] Més tard varen vindre els americans, que ajudaren als xinesos. *Aquest xiquet_j* [Al xiquet_j] li varen nombrar fer alguna prova per ajudar als hòmens

Observem que, malgrat la presència d'antecedents textuais amb els quals es relacionen per la referència, els demostratius dels sintagmes *aquesta pel·lícula*, d'una banda, i *aquest pobre xiquet* i *aquest xiquet*, d'altra, són usats per l'estudiant per assenyalar al receptor real, és a dir, al professor, la pel·lícula que tot just acaben de veure junts i el nen que ha estat apareixent durant dues hores a la pantalla que tenien davant dels ulls, respectivament. La idea que s'està fent un ús més aviat situacional, no ben bé metafòric, de les unitats díctiques és clara en els casos en què el sintagma demostratiu és problemàtic, com el darrer de (70): el fet que el referent tingui l'estatus cognitiu de "identificable com a únic", en el sentit de la jerarquia de topicalitat de Gundel *et al.* (1993), i ja hagi estat marcat com a altament focal (cfr. Strauss 2002) pel sintagma demostratiu previ mostra que s'hauria d'haver optat per l'article definit, com hem assenyalat entre claudàtors. En aquest sentit, la redundància de la metàfora metatextual provoca una certa manca d'adequació d'un discurs diferit, l'escrit, que estructura algunes

¹³ Per a una revisió de la teoria de la translació del centre díctic (*deictic shift theory*) en el discurs narratiu, vegeu Segal (1995) i Galbraith (1995).

relacions referencials directament a partir del centre dític situacional, com en la comunicació oral (cfr. Ribera en premsa).

Els exemples d'inicis metadiscursius en què l'únic antecedent textual possible del demostratiu és el títol de la pel·lícula constitueixen probablement l'evidència més clara d'aquests usos *pseudotextuals* o *pseudometafòrics*.

(71) [L'IMPERI DEL SOL]_i

Aquesta pel·lícula_i tracta sobre un xiquet que vivia a Xangai amb la seua família

L'exemple (71) mostra que, en l'ús que fan els estudiants, no és clar que hi hagi referència al títol de la pel·lícula, mentre que sí que és més probable que s'assenyali la pel·lícula que s'ha estat projectant. De fet, els emissors van posar el títol abans de començar la síntesi perquè se'ls va demanar i alguns, fins i tot, se'n van oblidar. Així doncs, no estem davant de dítics textuais pròpiament dits, sinó de dítics situacionals traslladats de manera inadequada al text escrit, a partir, és clar, del model d'ús de la llengua oral.

Conclourem aquesta exposició dels aspectes més característics del funcionament dels mecanismes gramaticals en les produccions escrites dels aprenents amb una descripció general dels principals tipus de problemes més específicament relacionats amb l'anàfora gramatical que hem detectat (cfr. Ribera 2003). En la taula 16 es mostren els processos problemàtics en relació amb els diversos tipus de marcant gramatical. Una simple observació de les dades de la taula 16 permet comprovar que els textos dels estudiants acumulen nombrosos problemes en els mecanismes gramaticals (146 casos de 427; 34,2% de les anàfores gramaticals), mentre que en les produccions del experts es limiten a 5 casos (1,4%), que podem qualificar d'anecdòtics.

Taula 16. Problemes dels mecanismes gramaticals en relació amb el tipus de marcant

MARCANTS GRAMATICALS	APRENENTS				EXPERTS			
	problemes		total casos		problemes		total casos	
	N	%	N	%	N	%	N	%
pronom	59	40,4	150	35,1	1	20,0	110	30,8
determinant possessiu	13	8,9	92	21,6	0	0,0	100	28,0
el·lipsi	68	46,6	155	36,3	4	80,0	142	39,8
díctic textual	6	4,1	30	7,0	0	0,0	5	1,4
TOTAL	146	100	427	100	5	100	357	100

Així doncs, no és quantitativament ni qualitativament significatiu intentar fer una comparació dels problemes. Pel que fa als mecanismes gramaticals dels textos dels aprenents, podem observar que el nombre de problemes és directament proporcional a les freqüències dels tipus de marcats. Així, les el·lipsis i els pronoms acumulen tot el gruix de la problemàtica de la referència, mentre que els possessius i les proformes dídctiques són, des del punt de vista quantitatiu, poc problemàtics.¹⁴

Hem identificat els següents tipus de problemes: errors en la tria del mecanisme, ambigüitat referencial, problemes relacionats amb l'antecedent, disfuncions sintàctiques, problemes relacionats amb la forma del marcant, concordança *ad sensum* i indefinició de la referència. En la taula 17 mostrem les dades que presenten els diversos tipus.

¹⁴ En aquest punt, convé que remarquem que les dades no s'han d'interpretar com a contradictòries amb el diagnòstic general de la dixi textual que hem realitzat adés. Com hem vist, la major part dels problemes de l'ús dels dídctics textuais es concentren en sintagmes amb especificador demostratiu i nucli explícit, és a dir, en marcats lèxics. D'altra banda, el problema general de l'ús pseudotextual dels dídctics és difícil de quantificar, ja que sovint és el resultat de l'ús acumulatiu en un mateix text d'aquest tipus d'unitats referencials i no la mera conseqüència de l'ús inadequat d'un marcant concret.

Taula 17. Tipus de problemes en els mecanismes gramaticals dels aprenents

PROBLEMA	N	%
tria de mecanisme	61	41,8
ambigüïtat referencial	45	30,8
antecedent	9	6,2
disfuncions	5	3,4
forma	13	8,9
concordança	9	6,2
indefinició	4	2,7
TOTAL	146	100

Tot seguit definim els diversos tipus de problemes detectats:

- a) Errors en la tria del mecanisme: consisteix en l'ús d'un tipus inadequat de mecanisme referencial, tant si afecta els dos tipus categorials d'anàfora (*mecanisme gramatical* en comptes de *cohesió lèxica*) com si es tracta de l'elecció inadequada d'un mecanisme gramatical concret.
- b) Ambigüïtat referencial: quan un marcant de referència pot seleccionar dos o més antecedents potencials.
- c) Problemes relacionats amb l'antecedent: normalment perquè aquesta unitat no és accessible al marcant gramatical o és implícita i, per tant, no està ben delimitada.
- d) Disfuncions sintàctiques: la forma del marcant gramatical no s'adiu a la funció sintàctica que hauria de representar.
- e) Problemes relacionats amb la forma, estretament vinculats a les disfuncions: consisteixen bàsicament en pleonasmes pronominals i pronominalitzacions innecessàries vinculades als usos col·loquials.

- f) Manca de concordança o *concordantia ad sensum*: consisteix en la concordança no morfològica d'un marcant plural amb un antecedent singular col·lectiu.
- g) Problemes d'indefinició: per una subespecificació del referents en les operacions d'establiment i/o per una represa referencialment defectiva.

Les dades de la taula 17 ens permeten observar que la tria d'un mecanisme inadequat (41,8%) i l'ambigüitat referencial (30,8%) acumulen la majoria dels problemes referencials dels mecanismes gramaticals.

Els problemes en la tria del mecanisme solen comportar algun dels problemes dels altres tipus, sobretot l'ambigüitat referencial. Com ja hem avançat adés, l'ús de l'anàfora gramatical en lloc de la cohesió lèxica (52 casos) esdevé la principal causa de la problemàtica de la cohesió referencial dels textos dels estudiants. Analtzarem aquests casos, que afecten els tipus categorials de mecanismes de referència, en l'apartat que dedicarem als problemes de la cohesió lèxica (§ 6.8). Hi ha, però, altres casos que es relacionen més específicament amb la tria del mecanisme gramatical concret, com ara:

- a) *Pronominalització* en lloc d'*el·lipsi*: bàsicament en relació amb el pronom personal de subjecte.

(72) [...] Com que, quan varen fugir la família, hi havia massa gent, *el xiquet_i* es va perdre. Quan \emptyset_i va tornar a la seua casa, \emptyset_i va intentar pujar a un camió, però \emptyset_i no pogué. Després *ell_i* [\emptyset_i] se'n va anar a un camp de refugiats a on tenia amics

En (72) podem observar que la perfecta continuïtat del tòpic *el xiquet* desaconsella el pronom tònic de subjecte.

b) *El·lipsi* en lloc de *pronominalització* o *dixi textual* + *cohesió lèxica*

(73) [*El cel s'il·luminà*]_i; Ø_i [*això*]_i era una bomba atòmica que els americans tiraren, i *Ø_i [*aleshores*/*en aquest/aquell moment*]_i fou quan s'acabà la guerra

L'estructura coordinada de (73) representa una anomalia del principi de recuperabilitat dels elements buits en la coordinació (cfr. Bonet i Sola 1986: 350; Cuenca 1988: 91). L'element extern a la coordinació no pot controlar les dues el·lipsis. Així, la segona elisió és clarament agramatical: caldria una unitat explícita de referència temporal, com la proforma *aleshores* o el sintagma amb demostratiu *en aquest/aquell moment*. La primera el·lipsi pot ser més o menys acceptable, però fóra recomanable una proforma dística neutra (*el·lipsi* en comptes de *dixi textual*).

c) *Dixi textual* + *el·lipsi* en lloc d'*el·lipsi*: es tracta d'un cas de *dixi* pseudotextual, com els que hem analitzat adés, que genera sobremarcatge referencial.

(74) Els japonesos van agafar a gent per a refugiar i ací es trobava *un xiquet*_i *que li deien Jim, fill d'uns anglesos*. Aquest *xiquet*_i va perdre als seus pares i es trobava estranyat per tot el que passava al seu voltant. *Aquest* Ø_i [Ø]_i era molt mimat i repent va canviar la seua vida

d) *Dixi textual* + *repetició* en lloc de *dixi textual* o *repetició*: constitueix un cas de sobremarcatge referencial en què també hi ha implicada la *dixi textual*.

(75) La pel·lícula parla sobre la Segona Guerra Mundial, que transcorreix a [Xangai, la capital de *Japó*]_j. *Allí*_j al *Japó*_i vivia una família americana [...]

En (75) s'hauria d'haver optat o bé pel díctic o bé per la repetició, tot i que aquesta segona opció sembla menys apropiada a causa de l'escassa distància textual.

L'ambigüitat referencial és sovint, com hem vist, una conseqüència de la tria inadequada d'un mecanisme concret i s'arrossega en els mecanismes subsegüents.

(76) *Jim*_i prefereix tornar al camp de refugiats, on veu a *un japonès*_j que havia conegut abans. Més tard entren els americans i *li*_{ij}? agafen [*Jim*]_i. La pel·lícula s'acaba quan van els pares a per *ell*_{ij}? a una espècie de guarderia de la guerra i *li*_{ij}? agafen

La competència entre els referents *Jim* i *un japonès* de (76) fa que els pronoms subsegüents siguin ambigus. Observem que el recurs a la cohesió lèxica en lloc de la pronominalització en el cas del primer pronom d'acusatiu hauria evitat l'ambigüitat.

Els problemes relacionats amb l'antecedent impliquen situacions discursives en què aquesta unitat no és accessible (77a) o és implícita (77b).

(77) a. [...] Com que, quan varen fugir la família, hi havia massa gent, *el xiquet*_i es va perdre [...] Fins que un dia es va acabar la guerra i als xiquets se'ls varen dur a un camp de refugiats de xiquets. Allí molts pares i mares havien anat per a vore si estaven els seus fills. Quan *sa*_j mare [la mare del nen_i] *el*_j va vore *el*_j va cridar i *aquest*_j l'abraçà

- b. [...] Després els japonesos se enduen a Jim i els altres esclaus. *Allí?*, Jim troba al seu amic

L'antecedent *el xiquet* de (77a) no és accessible per als dos pronoms d'acusatiu i per al demostratiu del final del fragment, a causa de diversos factors discursius i cognitius que han afeblit el grau d'activació d'aquesta entitat, bàsicament la distància textual i el canvi de seqüència estructural que hi ha entre els marcats i l'antecedent. Observem que el problema d'aquests marcats gramaticals ha estat originat per la tria errònia del possessiu previ, quan era necessària la cohesió lèxica, una opció que hauria evitat els problemes. En (77b) l'antecedent és implícit en l'estructura temàtica del verb *endur-se*, que implica un origen i una destinació. La proforma *allí* explicita la referència a la destinació sense tenir un antecedent que saturi el procés.

Quant a les disfuncions, és un tipus de problema que implica bàsicament els pronoms personals en casos d'acusatiu per datiu (78a) o de datiu per acusatiu (78b).

- (78) a. *Aquest xiquet_i*, a pesar de la seua curta edat, intenta sobreviure per tots els mitjans possibles. Durant la guerra es fa amic d'un home que **el_i [li_i]* fa robar coses a la gent
- b. **Aquest xiquet_i*, *li_i* varen nombrar fer alguna prova per ajudar als hòmens, perquè no podien fer-ho tot

En (78a) és clar que el pronom d'acusatiu de la construcció causativa *fer + infinitiu* hauria de ser datiu. En (78b), a més del problema del complement tematitzat sense preposició, el verb “*nombrar*” (nomenar) exigeix acusatiu no datiu, però, més aviat, si ens fixem en la clàusula d'infinitiu, sembla que s'hauria d'haver usat un verb diferent, com ara *demanar* o *exigir*, que sí que regeixen datiu. Observem que aquests casos generen disfuncions sintàctiques.

Els diversos problemes que afecten la forma dels marcats gramaticals estan molt relacionats amb les disfuncions. Es tracta, bàsicament, de casos de pronom innecessari (79a), d'inadequació de la forma pronominal a la funció sintàctica (79b) i de manca de pronom (79c).

- (79) a. Els americans estan cansats dels atacs dels japonesos. James i els demás tiren a una bomba atòmica i *se'n carreguen als japonesos
- b. [...] va vore *una llum_i* al cel (després es va enterar que **hi_i* [\emptyset_i] era una bomba atòmica)
- c. El xic pateix un canvi físic i psicològic tan gran que els seus pares no el coneixen, i, a més, ell no els diu res, només els mira. Com si no s * $\emptyset_{(=n)}$ 'alegrés

En (79a) el pronom *en* és innecessari, ja que no representa cap argument del verb *carregar-se*. En (79b) és clar que el pronom *hi* no pot representar el subjecte: hi ha un cas de *pronominalització* en lloc d'*el·lipsi*. En (79c), en canvi, no s'ha pronominalitzat el complement de règim del verb *alegrar-se*; hem considerat que hi ha un cas d'*el·lipsi* en lloc de *pronominalització*, però, a més, hi ha un problema d'antecedent implícit (= de veure's), que s'infereix a partir del cotext previ (*només els mira*). Observem que tots aquests problemes deriven de la manca de competència lingüística dels estudiants en l'ús dels pronoms adverbials, per la influència del valencià col·loquial. A més, també hem inclòs en els problemes relacionats amb la forma, alguns casos de pleonasme pronominal en clàusules de relatiu analítiques.

- (80) [...] coneix a *un japonès* que, quan es fan molts amics, els que van amb ell *el_i* maten

En (80) l'ús del pronom personal d'acusatiu és redundant amb el pronom relatiu, que ja realitza la funció de represa fòrica de l'antecedent. Es tracta d'un ús també influït pel registre col·loquial, en què la doble funció dels relatius, com a connectors i com a pronoms, tendeix a ser analitzada, de manera que el relatiu es manté amb la funció de nexa subordinant i s'introdueix un pronom personal que realitza la represa fòrica de l'antecedent.

Finalment, hem detectat alguns casos de manca de concordança morfològica o concordança *ad sensum* entre el marcant i l'antecedent (81a) i problemes d'indefinició (81b).

- (81) a. L'atac japonès a la Xina sorprengué a *la família_i* en una estança en un hotel i **els_i* obligà a fugir
- b. Al final va $\emptyset_{(=genèric)}$ on estan tots els xiquets sense pares i *allí_i* es troba amb els seus

L'exemple (81a) mostra la concordança *ad sensum*, no gramatical, del pronom plural amb l'antecedent singular col·lectiu *la família*. D'altra banda, en (81b) la proforma *allí* explicita la referència a un lloc que només ha estat establert de manera vaga i indefinida mitjançant la clàusula de relatiu genèrica. Exemples com aquest connecten amb un problema general dels textos dels aprenents, difícil de quantificar: l'ús generalitzat en els processos d'establiment de la referència de substantius poc específics, d'una banda, i, d'altra, de pronoms i estructures el·líptiques indefinides, que no permeten delimitar els referents de manera clara i distintiva (§ 6.3.1).

En conclusió, hem observat que, malgrat la coincidència de les tendències percentuals generals, l'ús de l'anàfora gramatical és substancialment diferent en els textos dels aprenents en relació amb els usos que fan els experts. Els mecanismes gramaticals dels textos dels estudiants són molt problemàtics (146 casos; 34,2%). La tria d'un mecanisme

inadequat, que afecta de manera freqüent els pronoms tòncics de subjecte i les unitats díctiques, és la principal causa dels problemes de manteniment de la referència, en general, que sovint es tradueixen en casos d'ambigüitat i sobremarcatge. A més, hem detectat problemes relacionats amb l'accessibilitat dels antecedents, disfuncions sintàctiques, usos incorrectes dels pronoms, sobretot en el cas dels adverbials, manca de concordança morfològica i indefinició. En general, en consonància amb l'abús de marcats díctics, la majoria d'aquests usos problemàtics són una conseqüència de la projecció de la llengua oral col·loquial en el discurs escrit.

6.6. La cohesió lèxica en el corpus d'aprenents

El manteniment lèxic de la referència en les produccions escrites dels estudiants es caracteritza, d'una banda, per l'ús deficient que se'n fa, ja remarcat a bastament, i d'altra banda, per l'escassa varietat de substantius (o lexemes) al voltant dels quals es constitueixen els sintagmes nominals anafòrics. Aquesta manca de diversitat en el repertori lèxic ens dona la mesura de les limitacions de la competència lèxica dels aprenents. En aquest sentit, oferirem només una dada quantitativa: un poc més de la meitat dels processos fòrics de naturalesa lèxica es constitueixen en base a només cinc substantius comuns (*xiquet*, *camp* i alguns derivats i compostos sintagmàtics, *guerra*, *americans* i *japonesos*) i un nom propi amb dues variants (*James/Jim*). Així doncs, no és gens agosarat preveure una incidència major de la repetició sobre la reiteració que en el cas dels textos dels experts. En la taula 18 presentem les dades generals de la repetició i de la reiteració en les produccions textuais dels estudiants i dels experts.

Taula 18. La repetició i la reiteració en els aprenents i en els experts

MARCANT	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
repetició	203	71,0	194	63,4
reiteració	79	27,6	110	35,9
altres	4	1,4	2	0,7
TOTAL	286	100	306	100

De la taula 18 destaca un major ús de la reiteració per part dels experts (110 casos enfront de 79 dels aprenents). Quant als quatre casos dels estudiants que hem classificat com a “altres” (1,4%), hi ha tres processos problemàtics en què l’ambigüïtat dels marcants gramaticals previs permet interpretar la unitat lèxica com a fòrica o com a sintagma d’establiment d’una entitat nova (82).

- (82) La pel·lícula tracta sobre *un xiquet_i* que, per culpa de la guerra, es té que anar amb *els seus pares_j* a un altre puesto [...] coneix a *un home_k* que li diu que \emptyset_{i+k} se n'anirien junts [...] *ell_{i/k?}* [el xiquet_i/l’home_k] torna i es queda al refugi. Més tard se *l_{i/k?}*’emporten a un lloc on hi ha molta gent. Allí $\emptyset_{i/k?}$ es troba amb *els seus_{i/k?} pares_{j/l(<j)}*

En (82) s’observa que l’ambigüïtat referencial del possessiu del sintagma *els seus pares*, que arrossega l’ambigüïtat dels marcants gramaticals previs, a causa de la competència entre els referents *un xiquet* i *un home*, no permet de decidir si aquell sintagma designa *els pares del xiquet* o *els pares de l’home*. En el primer cas, el sintagma marcaria una anàfora lèxica per repetició; en el segon, fóra una unitat d’establiment de la referència. Observem, doncs, que el problema d’aquest procés és una conseqüència de l’ambigüïtat referencial, que, al seu torn, deriva de l’ús del pronom tònic *ell*

en lloc de la cohesió lèxica. L'altre cas que hem tipificat com a "altres" és un exemple problemàtic de reiteració i repetició a la vegada.

(83) [...] van tots a un [*camp de refugiats*]_i. Quan estan al [*camp de concentració*]_i

El procés lèxic que mostrem en (83) es basa en la repetició del nucli lèxic *camp* dels compostos sintagmàtics *camp de refugiats* i *camp de concentració*. El conjunt del segon compost, però, sembla establir amb el primer una relació de sinonímia discursiva, que és problemàtica perquè es tracta de dos conceptes diferents difícils d'identificar.

Pel que fa a la major freqüència de la repetició sobre la reiteració en els textos dels estudiants, és una conseqüència directa de l'escassa competència lèxica dels aprenents i, d'altra banda, del recurs poc habitual a l'ús de noms propis. Ja hem argumentat que, en els textos dels experts, el predomini de la repetició sobre la reiteració, malgrat la brevetat de les síntesis, es pot explicar per l'abundància de noms propis inherent al gènere textual, que determina la preferència per la repetició d'aquests noms com a mecanisme directe d'identificació dels personatges de les pel·lícules. En canvi, en les produccions escrites dels aprenents, els noms propis són molt menys freqüents, com s'observa en la taula 19.¹⁵

En efecte, la taula 19 mostra que només un 30% dels mecanismes de repetició dels textos dels aprenents impliquen un nom propi, mentre que en les produccions textuales dels experts representen més de tres quartes parts (76,8%). En el cas de la reiteració, en canvi, aquests noms presenten una freqüència molt més alta (44,3%).

¹⁵ No hem tingut en compte els casos classificats com a altres.

Taula 19. Noms propis vs. noms comuns en la repetició i en la reiteració

MARCANT	Tipus de nom	APRENENTS		EXPERTS	
		N	%	N	%
repetició	propi	61	30,0 (21,6)	149	76,8 (49,0)
	comú	142	70,0 (50,4)	45	23,2 (14,8)
	total repetició	203	100	194	100
reiteració	propi	35	44,3 (12,4)	37	33,6 (12,2)
	comú	44	55,7 (15,6)	73	66,4 (24,0)
	total reiteració	79	100	110	100
TOTAL		282	100	304	100

De manera inversa, la repetició de noms comuns en els aprenents és del 70%, enfront del 23,2% dels experts, mentre que la reiteració d'aquests noms és molt més baixa (55,7%). Aquestes dades ens permeten fer tres afirmacions generals:

- a) La base de la cohesió lèxica dels textos dels estudiants és la repetició de noms comuns (142 processos; 50,4% de la cohesió lèxica), mentre que en el cas dels experts ho és la de noms propis (149 casos; 49%).
- b) Les relacions entre les freqüències relatives de repetició i de reiteració de noms comuns en els textos dels aprenents i dels experts constitueixen una bona mesura de la menor competència lèxica dels estudiants: aquests repeteixen els noms comuns un 75% més que els experts, mentre que la reiteració d'aquests noms és un 16% menys freqüent en els estudiants. Així, la freqüència relativa major de reiteració de noms comuns en els experts (73 processos) és un indicador d'un repertori lèxic més ric, ja que implica una major variació lèxica; els estudiants, en canvi, tenen un repertori lèxic més limitat, que tendeix de manera molt més freqüent a la repetició que a la reiteració.
- b) A partir de les dades i de l'escassa varietat lèxica dels textos dels estudiants, podem suposar que una gran part dels mecanismes de reiteració dels aprenents consisteix en l'alternança d'un nom propi amb un hiperònim, fonamentalment del nom propi del protagonista (*Jim/James*)

amb el nom comú *xiquet*. Tanmateix, caldrà corroborar aquesta suposició mitjançant l'anàlisi acurada dels diferents processos de cohesió lèxica.

6.6.1. La repetició

El fet que la repetició de noms comuns sigui de manera clara la base de la cohesió lèxica dels estudiants produeix en les síntesis un efecte de monotonia, paral·lel a l'escassa competència lèxica, com s'observa en el text I08.

(84)

I08 L'IMPERI DEL SOL

Es tracta d'una família₁ rica que tenen un xiquet₂ anomenat James. Aquests viuen a Japó. Entraren en guerra i els japonesos s'apoderaren del poble₃. Aquesta família₁₊₂ intentaren fugir i, amb la quantitat de gent₄ que hi havia, cadascú se va anar per un costat. El xiquet₂ va tornar a casa₅ i, de sobte, quasi el xafa un cotxe. Este mateix home₆ el va arreplegar. El xiquet₂ es va quedar amb l'home₆ en una casa_{7(<5)} amb més gent_{8(<2+6/4)}. Els americans bombardejaren el poble₃ i tots fugiren. El xiquet₂ es va quedar amb una dona₉ moribunda. Al despertar va vore a la dona₉ morta i, en ese mateix instant, va vore una llum al cel (després es va enterar que hi era una bomba atòmica). Va regressar al poble₃ i es va trobar amb l'home₆ que el va arreplegar. Va anar a on havien un muntó de xiquets_{10(<3)} i va trobar al seus pares.

En (84) hem marcat el manteniment lèxic de la referència mitjançant la repetició i alguns casos d'anàfora de sentit generada per la repetició formal d'unitats lèxiques. Tot i que la repetició s'efectua, en general, de manera adequada als condicionaments discursius que determinen el recurs a l'anàfora lèxica en lloc de la gramatical, podem observar que l'escassa varietat de noms comuns que es repeteixen produeix un discurs narratiu poc àgil i monòton. La majoria d'aquests noms tenen un contingut semàntic molt general i poc específic que, de fet, els fa discursivament molt adequats per a funcionar com a hiperònims en mecanismes de reiteració. En canvi, la

constant identificació dels referents mitjançant la repetició de noms comuns poc específics produeix monotonia del discurs i vaguetat de la referència (cfr. § 6.8).

Quant a la repetició de noms propis, cal distingir, d'una banda, els processos que impliquen noms propis, en sentit estricte (85a), d'aquells en què l'antecedent és un nom propi no prototípic (85b).

- (85) a. *En Jim_i es un apassionat dels avions [...] Jim_i es separa de la seua família involuntàriament*
- b. *Aquesta pel·lícula tracta sobre la [Segona Guerra Mundial]_i a Xangai [...] Durant la guerra_i a Jim li agradaven molt els avions*

En (85a) s'observa el manteniment de la referència al protagonista de la pel·lícula mitjançant la repetició del nom propi. En (85b), en canvi, la *Segona Guerra Mundial* és un nom propi no prototípic, categoritzat com a tal a partir dels nostres coneixements enciclopèdics de la història del món contemporani. Tot i això, el marcant lèxic *la guerra*, que constitueix una repetició parcial de *la Segona Guerra Mundial*, no pot ser considerat també com a nom propi, sinó que és un nom comú. La gran majoria d'anàfores lèxiques en què hi ha repetició d'un nom propi són del tipus prototípic (51 de 61) i impliquen, sobretot, la repetició d'una de les dues variants, *James* o *Jim*, del nom propi del protagonista de què fan ús els estudiants, com en (85a). A més, hi ha també la repetició de topònims, tant amb un valor locatiu estricte (86a) com amb un ús metonímic (86b).

- (86) a. *Jim, un xiquet anglès d'uns deu anys, viu a Xangai_i amb els seus pares. Eren una família rica. Jim és un xiquet malcriat. L'imperi japonès envaeix Xangai_i [...]*
- b. *L'imperi del sol és una pel·lícula que tracta sobre la vida d'un xiquet, Jim, a la Segona Guerra Mundial, entre Japó_i*

i Gran Bretanya, els Estats Units [...] Ell vivia amb tranquil·litat a *Japó*_i

Els dos exemples de (86) contenen processos lèxics que impliquen la repetició de topònims, però els respectius valors discursius són diferents. En (86a) el topònim *Xangai* té un significat locatiu estricte. En (86b), en canvi, l'antecedent *Japó* té un valor més aviat metònimic del tipus EL TOT PER LA PART o, més específicament, EL CONTINENT PEL CONTINGUT, ja que s'usa el nom del país en lloc dels seus habitants o dels seus dirigents polítics. Es tracta d'un tipus de metonímia particularitzadora, en què el domini origen locatiu (el país) inclou el domini meta (els japonesos).¹⁶ Així i tot, cal destacar que la repetició lèxica del referent realitza la represa del significat locatiu del domini origen. Per tant, no hi ha un manteniment de la referència, en el sentit més estricte del concepte, sinó un procés fòric molt proper a l'anàfora associativa: el referent de l'antecedent i el del marcant són cognitivament diferents, encara que tenen formes idèntiques. Observem que l'emergència d'un significat o l'altre és veu determinat pel context predicatiu en què apareix el nom propi: l'antecedent és introduït per la preposició *entre*, dependent del sintagma *la Segona Guerra Mundial*, cosa que determina la lectura metonímica; el marcant, en canvi, depèn del verb *viure*, que regeix un complement locatiu. La distinció entre el valor locatiu i el metonímic no sempre és clara, com s'observa en (87).

(87) Aquesta pel·lícula està basada en la Segona Guerra Mundial.
En *Japó*_i n'hi havia algunes colònies britàniques. El *Japó*_i
bombardejà als americans i aquests bombardejaren el *Japó*_i

¹⁶ Per a una anàlisi detallada de la metonímia en els processos fòrics de cohesió referencial, vegeu Ruiz de Mendoza i Díez (2002), entre altres treballs d'aquests autors.

L'antecedent *Japó* de la cadena de coreferència que hem marcat en (87), en què hi ha dues repeses lèxiques per repetició formal del topònim, és clarament locatiu, atenent al predicat esdevenimental en què apareix i al significat també locatiu del sintagma *algunes colònies britàniques*. Amb tot, el verb *bombardejar*, que requereix un subjecte agent i un complement directe tema o pacient, indueix la lectura metonímica (els japonesos) de la primera repetició, mentre que la segona es pot interpretar indistintament com a locativa o com a metonímica. La freqüència d'aquest tipus de repetició, la dificultat per decidir si el procés és metonímic o no i el pes específic de la forma, que és la característica dels mots que es percep més automàticament, ens ha portat a decidir de considerar que hi ha repetició lèxica del referent. Un procés metonímic semblant es produeix amb el substantiu comú *família*, que pot tenir tant el significat literal, que inclou conjuntament els referents dels pares i del nen protagonista (88a) o pot designar només els pares (88b).

- (88) a. A la ciutat de Xangai vivia *una família_i* anglesa molt rica que tenia muntada una empresa a la Xina. L'atac japonès a la Xina sorprengué a *la família_i* en una estança en un hotel i els obligà a fugir. Intentaven fugir pel carrer abarrotat, però [*el xiquet, Jim*]_{j(<i)}, es detingué per a recollir un xicotet avió de joguet que li caigué i es separà *dels parés_{k(<i)}*
- b. Aquesta pel·lícula tracta sobre un xiquet que vivia a Xangai amb *la seua família_i*, però amb l'arribada de la Segona Guerra Mundial canvien les coses. Ell i *la seua família_i* intenten fugir d'allí

En (88a) el substantiu *família* inclou *els pares* i *el xiquet*. En aquest sentit, observem que aquests referents són establerts en el discurs posteriorment mitjançant anàfores de sentit del tipus associatiu prototípic. En (88b), en

canvi, la referència del sintagma *la seua família* és metonímica del tipus EL TOT PER LA PART, ja que designa només els pares del nen.

Quant als tipus formals de repetició, total o parcial, els usos són molt més simples que en els textos dels experts. En la taula 20 oferim les dades sobre els dos tipus de repetició.

Taula 20. Repetició total vs. parcial

TIPUS DE REPETICIÓ	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
repetició total	185	91,1	148	76,3
repetició parcial	18	8,9	46	23,7
TOTAL	203	100	194	100

La taula 20 mostra el predomini gairebé absolut (91,1%) de la repetició total, que es produeix amb noms propis (89a) i amb noms comuns (89b), de manera indiferent.

- (89) a. [...] Van matar un amic de *James_i*. Els americans van llançar una bomba atòmica i finalment *James_i* troba als seus pares
- b. Un camió partix cap a *una espècie de refugi_i*; [...] Una vegada allí ell intenta relacionar-se amb la gent [...] tenen que anar-se'n a un altre puesto, però ell torna i es queda *al refugi_i*

Pel que fa a la repetició parcial, més freqüent en els experts, el lleuger predomini dels noms propis llargs (11 de 18), tots no prototípics, és degut a la represa de *la Segona Guerra Mundial* mitjançant la repetició del nucli

guerra (9 d'11 casos), com en l'exemple (85b) anterior i en (90a), i al manteniment de la referència al sintagma amb aposició restrictiva *la pel·lícula l'Imperi del Sol* (90b).

- (90) a. [...] fins que aplega *la [Segona Guerra Mundial]_i* [...] Al final de *la guerra_i* entren els avions americans al camp
- b. [*L'IMPERI DEL SOL*]_i
La història de [*la pel·lícula l'Imperi del Sol*]_i comença amb la història d'una família rica [...] el pobre Jim que era el fill i el protagonista d'*aquesta pel·lícula_i* [...]

En els dos exemples de (90) hi ha noms propis no prototípics. En (90a) s'observa la represa del nom propi no prototípic *la Segona Guerra Mundial* mitjançant el sintagma amb nom comú *la guerra*. En (90b) el nom propi implicat és el que dona nom a la pel·lícula: *l'Imperi del Sol*, que apareix com a aposició restrictiva en l'estructura d'establiment *la pel·lícula l'Imperi del Sol*. Aquest sintagma és reprès, d'una banda, catafòricament pel títol, que repeteix el nom propi; d'altra banda, el sintagma *aquesta pel·lícula* realitza la represa anafòrica de la mateixa estructura, ara mitjançant la repetició del nom comú.

Quant als 7 exemples en què hi ha repetició parcial d'un nom comú, es tracta de processos de cohesió lèxica en què l'antecedent és un compost sintagmàtic de *camp*: *camp de refugiats* (91a) i *camp de concentració* (91b).

- (91) a. Jim i Daisy son portats a *un [camp de refugiats]_i* [...] Després d'un temps *al camp_i*, els americans bombardegen les posicions japoneses
- b. [...] més tard, a Jim, se l'enduen a *un [camp de concentració]_i* dels japonesos [...] En *el camp_i* Jim aprèn intel·ligentment a viure bé

Així doncs, hem observat que l'ús de la repetició total i de la repetició parcial en els textos dels estudiants no obeeix el patró sociodiscursiu sobre la presentació i ulterior identificació dels personatges, que és un tret molt característic de la cohesió lèxica de les síntesis dels experts (§ 5.6.1). Els estudiants tendeixen de manera abassegadora a la repetició total (91,1%) i la repetició parcial (8,9%) se circumscriu a una sèrie de casos molt específics, que impliquen, d'una banda, dos noms propis no prototípics, *la Segona Guerra Mundial* i *l'Imperi del Sol*, i, d'altra banda, alguns compostos sintagmàtics del nom comú *camp*.

Des del punt de vista discursiu, els usos de la repetició que fan els aprenents s'adeqüen majoritàriament (185 de 203 processos lèxics de repetició; 91,1%) als condicionaments que hem observat en els experts: a) discontinuïtat dels tòpics, b) competència entre referents i c) funció demarcativa.

a) Represa com a tòpic d'una entitat discursivament coneguda, en relació amb la discontinuïtat dels tòpics.

(92) [...] *el xiquet_i*, que li diuen James, es separa accidentalment de *sa mare_j*. *La seua mare_j* desapareix entre la multitud i *el xiquet_i* es queda a soles

En (92) el mecanisme de repetició que marca el sintagma *el xiquet* reprèn aquesta entitat com a tòpic, ja que havia estat substituït en aquesta funció discursiva per *la seua mare*, com s'observa en l'evolució dels tòpics del fragment, que mostrem tot seguit:

el xiquet → *la seua mare* → *el xiquet*

Tot i això, hem de tenir en compte que la competència entre els referents dels dos personatges també contribueix a determinar la repetició: el sintagma anafòric *la seua mare* estableix aquesta entitat com a tòpic nou i la segona ocurrència del sintagma *el xiquet* torna a situar el nen protagonista com a tòpic del fragment. En altres paraules, sense la competència en accessibilitat dels referents dels dos personatges que intervenen en (92), la cohesió lèxica hauria estat innecessària. D'altra banda, la repetició (o la cohesió lèxica, en general) és necessària quan es reintrodueix un tòpic textualment distant, com en el següent fragment del text I16 .

(93)

I16 L'IMPERI DEL SOL

[...] Fins que aplega la Segona Guerra Mundial i, fugint entre la gent, perd *als seus pares*. Des d'aquest moment, Jim es té que buscar la vida, per a menjar, ...etc. Jim puja a un camió i se l'emporten a un camp de refugiats on passarà casi tota la Guerra Mundial. Allí Jim es fa amic d'un home i li fa molts favors. Ell va pel camp de refugiats agarrant i canviant coses a tothom per a poder menjar. Aquest camp de refugiats és per a anglesos i americans. Al final de la guerra entren els avions americans al camp i ell s'emociona, perquè li agraden molts els avions. Aquests avions maten als japonesos i els refugiats s'escapen, però Jim prefereix tornar al camp de refugiats, on veu a un japonès que havia conegut abans. Més tard entren els americans i l'agafen. La pel·lícula s'acaba quan van *els pares*; a per ell a una espècie de guarderia de la guerra i l'agafen

En (93) s'observa que el referent *els seus pares* és establert al principi de la síntesi i no hi torna a intervenir fins que és reprès al final mitjançant la repetició.

b) Competència entre referents: la presència de diversos referents que competeixen en accessibilitat, com en (94), pot ser el factor determinant de la repetició

- (94) *Jim*_i i *Daisy*_j són portats a un camp de refugiats on conviuen americans i britànics, encara que *Jim*_i [*Ø_{i/j}?] s'ajunta més amb els americans

Observem que en (94) el marcant de repetició *Jim* és induït, sobretot, per la competència amb el referent *Daisy*, que faria agramatical l'el·lipsi, ja que generaria ambigüïtat entre els dos referents. No obstant això, a la vegada, aquest marcant fa la funció discursiva de marcar el canvi de tòpic (*Jim i Daisy* → *Jim*).

c) Funció demarcativa de canvi de seqüència estructural: l'estructura episòdica de la pel·lícula i/o la superestructura narrativa de les síntesis determinen l'ús de marques cohesives com l'anàfora lèxica, que expliciten la coherència de l'organització de la informació.

- (95) *L'Imperi del Sol* és una pel·lícula que tracta sobre la vida d'[un *xiquet, Jim*]_i, a la Segona Guerra Mundial [...] Tot comença a la casa de *Jim*_i [la casa d'aquest Ø_i?/la seua_i; casa/la casa d'*ell*]_i

En (95) la repetició del nom propi del protagonista (*Jim*) és innecessària des del punt de vista de la competència de referents: no hi ha en el discurs previ cap entitat que pugui competir en accessibilitat amb el referent del protagonista de la pel·lícula. D'altra banda, és clar que hi ha un canvi de tòpic discursiu (*L'Imperi del Sol* → *Jim*), però la repetició de *Jim* com a mecanisme de reintroducció d'aquesta entitat com a tòpic no és una raó suficient, atesa la diferència cognitiva que hi ha entre els referents *L'Imperi del Sol* i *Jim*. La raó principal que justifica la cohesió lèxica per repetició, malgrat l'escassa distància textual de les dues ocurrences del nom propi, és el canvi de seqüència estructural que representa el pas del resum inicial al desenvolupament de les accions. A més, cal tenir en compte que el fet que les dues unitats relacionades per la referència siguin complements genitius,

que ocupen un lloc baix en la jerarquia funcional, també afavoreix la repetició, ja que el grau de cohesió que hi ha entre les dues unitats, en el sentit de l'escala d'accessibilitat d'Ariel (1990), és baix. Finalment, convé observar que un marcant gramatical com un sintagma demostratiu amb nucli el·líptic també podria haver realitzat la funció demarcativa, com hem destacat entre claudàtors, però és bastant dubtós que el possessiu o el pronom tònic poguessin realitzar aquesta funció, ja que marquen una accessibilitat més alta que els demostratius o la cohesió lèxica.

En síntesi, els estudiants recorren a la repetició de manera molt més freqüent que els experts i en fan un ús general substancialment diferent. Mentre que els experts repeteixen de manera més habitual els noms propis dels personatges com a mecanisme d'identificació unívoca dels referents principals, els estudiants tendeixen a la repetició d'un nombre relativament limitat de substantius comuns, cosa que palesa una escassa competència lèxica i discursiva.

6.6.2. La reiteració

La reiteració té una freqüència inferior en els textos dels aprenents: representa una mica més de la quarta part de l'anàfora lèxica (27,6%), enfront del 35,9% dels experts. En aquest sentit, les dades que presentem en la taula 21 ens permeten fer les següents afirmacions, pel que fa a les diferències de la reiteració en els estudiants i en els experts:

- a) Els experts recorren més a la reiteració (110 processos enfront dels 79 dels estudiants), sobretot a partir de relacions d'hiperonímia/hiponímia (30 casos enfront de 22) i de noms generals (32 exemples enfront de 10).
- b) La sinonímia, que és el tipus de reiteració predominant tant en els aprenents com en els experts, assoleix una freqüència més elevada en els estudiants, tot i que les dades absolutes són gairebé coincidents

- c) Inversament, la freqüència de noms generals dels textos dels aprenents és molt més baixa.

Taula 21. La reiteració en els aprenents i en els experts

TIPUS DE REITERACIÓ	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
sinonímia	45	57,0	46	41,8
hiperonímia/hiponímia	22	27,8	30	27,3
nom general	10	12,7	32	29,1
altres	2	2,5	2	1,8
TOTAL	79	100	110	100

Aquests resultats constitueixen un indicador clar de la menor competència discursiva dels estudiants. La sinonímia, com a tipus més bàsic de reiteració, és l'opció més automàtica a què recorren els aprenents per tal d'evitar la repetició. En el pol oposat es troba l'ús de noms generals, en tant que són processos referencials discursivament i cognitivament complexos, ja que impliquen substantius abstractes i inespecífics capaços d'encapsular i de reificar informacions establertes mitjançant unitats predicatives, recategoritzant-les com a noms. En altres paraules, el recurs menys habitual a la reiteració per part dels estudiants abunda en el tipus més bàsic i discursivament més automàtic, la sinonímia, i es ressent en processos complexos com els noms generals i, en menor mesura, en les relacions d'hiperonímia i hiponímia: l'equació sinonímica d'unitats lèxiques és relativament senzilla d'establir en el discurs, però les operacions discursivocognitives d'encapsulació i recategorització que impliquen els

noms generals exigeixen el control d'unes habilitats de què no disposen, en general, els aprenents.¹⁷

6.6.2.1. La sinonímia

Com en el cas dels textos dels experts, la sinonímia discursiva (37 casos de 45; 82,2%) és molt més freqüent que la lèxica (8 exemples; 17,8%). Observem alguns exemples dels dos tipus de sinonímia.

- (96) a. [...] Mentres estan fugint, *el fill_i* es separa dels pares i quan es dóna compter està sols. *El xiquet_i* té que viure sols, perquè no té a ningú
- b. Aquest film tracta d'un *xic_i* ric de procedència anglesa [...] *el xic_i* comença a ser més adult i independent [...] *Aquest jove_i* és un punt molt important dins de la petita societat que es crea

En (96a) la relació sinonímica de *el xiquet* amb *el fill* és induïda pel context discursiu de la pel·lícula *l'Imperi del Sol*, en què el protagonista és un nen, *fill* d'una família rica, que se separa dels pares durant la invasió japonesa de Xangai en la Segona Guerra Mundial. En (96b), en canvi, hi ha una relació de sinonímia lèxica entre el substantiu *xic* i l'adjectiu substantivat *jove*, que és precisament un dels trets semàntics definitoris de *xic*. Vegem alguns casos més de sinonímia lèxica.

- (97) Aquesta pel·lícula tracta sobre *un xiquet_i* que vivia a Xangai amb la seua família [...] Ell i la seua família intenten fugir

¹⁷ Quant als dos exemples de reiteració que hem classificat com a "altres", es tracta de processos en què la represa conjunta de dos antecedents indueix a interpretar dues relacions de reiteració diferents. Ens n'ocuparem més endavant, en l'apartat que dediquem a les relacions inclusives.

d'allí [...] però *el nen_i* es perd quan ho intentaven i no pot trobar els seus pares

En (97) s'observa un dels casos més prototípics de sinonímia lèxica, en què intervenen els geosinònims *xiquet* i *nen*. Els exemples de (98), en què el marcant és el substantiu *gent*, són també molt prototípics.

- (98) a. [...] se'n va a un camp de refugiats amb *altres persones_i*
[...] però *la gent_i* va morint poc a poc
- b. [...] el xiquet treballa dur per aconseguir menjar perquè
[*tot el món_i*] està morint-se de fam [...] Un dia se'n va a
un lloc on estan totes les coses més boniques de *la gent_i*
- c. Aquest jove és un punt molt important dins de *la petita
societat_i* que es crea al camp de refugiats i és molt
intel·ligent al fer-se necessari per a *la gent_i*

En (98a) la sinonímia lèxica entre *gent* i *persones* és també perfecta. Només convé destacar un matís diferencial entre els dos mots: *gent* és un nom col·lectiu; *persones*, no. En (98b) l'antecedent *societat* també és col·lectiu, però la relació de sinonímia no és tan perfecta. El mot designa una "reunió permanent de persones que viuen segons uns valors i sota unes lleis comunes" i, doncs, afegeix trets semàntics més específics al mot *gent*, que significa "conjunt de persones, nombre indeterminat de persones", d'acord amb les respectives definicions que ens proporciona el *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC 2007). En aquest sentit, també podríem fer una interpretació inclusiva de la relació i considerar que *una societat* (hipònim) és un tipus de *gent* (hiperònim), encara que com a relació d'hiperonímia/hiponímia no és tan perfecta com ho pugui ser *gat* respecte d'*animal*, per exemple. En (98c) la sinonímia s'estableix entre el mot *gent* i el sintagma *tot el món*, que en valencià col·loquial s'ha gramaticalitzat i ha substituït l'indefinit *tothom*. En altres casos, com en (99), el lexema comú

de les dues unitats que intervenen en la reiteració ens ha fet inclinar-nos per l'equació en lloc de la inclusió.

- (99) Un dia els americans bombardejaren *el campament*_i on estava Jim [...] Jim continuà sol i tornà al [*camp de refugiats*]_i;

En (99) també és difícil de decidir-se entre la sinonímia i la relació inclusiva. Es pot interpretar que entre *camp de refugiats* i *campament* hi ha una relació semàntica d'equivalència, encara que ara la intervenció del cotext és més determinant. Tanmateix, també es pot fer la lectura que un *camp de refugiats* és un tipus de *campament*. Amb tot, la relació morfològica que hi ha entre *camp* i *campament* ens ha fet decidir-nos per classificar l'anàfora lèxica com a equativa. En qualsevol cas, els exemples anteriors mostren els límits difusos entre la sinonímia lèxica i la discursiva, d'una banda, i les relacions equatives i les inclusives, d'altra.

Pel que fa als processos que hem tipificat com a sinonímia discursiva, també podem observar que la incidència del cotext a l'hora de determinar la relació d'equivalència entre les unitats lèxiques es produeix en graus diversos.

- (100) a. Jim es separa de *la seua família*_i; involuntàriament [...] els soldats el troben i el porten amb altres nens fins que *els seus pares*_i; el troben
b. Quant arribà la guerra que *els japonesos*_i volien invadir Xina [...] Després de tot açò, *Japó*_i es va calmar
c. Els japonesos varen portar *els civils*_i *anglesos* a camps de concentració [...] els japonesos portaren *els refugiats*_i *anglesos* a uns altres camps de concentració

En (100a) el cotext determina el significat metonímic del sintagma *la seua família*, sinònim de *els seus pares*. El procés referencial es troba en el límit

de la sinonímia discursiva i la lèxica, ja que la metonímia, tot i que induïda pel discurs, implica una relació de contigüïtat semàntica. El cas de (100b) és semblant: la identitat que s'estableix entre *els japonesos* i *Japó* també es basa en l'ús metonímic del topònim, determinat pel verb *calmar-se*, que regeix un subjecte agent i, doncs, animat; però, a més, hi ha una relació morfològica. En (100c), en canvi, la relació equativa entre les dues unitats lèxiques és totalment induïda pel discurs, ja que fora d'aquest context concret no és possible identificar *civils* amb *refugiats*. D'altra banda, convé destacar que aquesta relació de cohesió lèxica és problemàtica, perquè la selecció del substantiu *refugiats* no és del tot coherent amb el fet que *els civils* són *portats a camps de concentració*: més que de *refugiats* es tracta de *presoners*, un fet que sí que queda ben clar en (101).

(101) *Aquest jove_i anglès* viurà moltes aventures fins a encontrar-se'n amb *un home_j anglès que va amb una furgona*. Açò no servirà de res, perquè finalment tots acaben en un camp de concentració de l'exèrcit japonès. *James_i [...] anirà aprenent moltes coses que el faran guanyar-se un respecte de la resta de gent_k que hi ha concentrada [...] tots els presoners_{i+j+k}* acaben quasi morts de fam

Observem que el sintagma *tots els presoners* de (101) és un sinònim discursiu que reprèn anafòricament *un home anglès*, *James* i *la resta de la gent*, de manera més coherent amb la informació que subministra el cotext que no *els refugiats* de (100c). El problema que comporta per a la cohesió referencial la selecció lèxica de l'exemple (100c), relativament incoherent amb la informació del cotext, és una mostra més de les deficiències de la competència lèxica i discursiva dels estudiants.

Quant a les relacions de sinonímia en què intervenen noms propis, es tracta de processos que impliquen els noms comuns *xiquet*, *nen* o *jove* i una de les dues variants del nom propi del protagonista de *l'Imperi del Sol*.

- (102) a. [...] *Aquest xiquet_i*, a pesar de la seua curta edat, intenta sobreviure [...] Finalment, *Jim_i* troba a sa mare
- b. [...] però *el nen_i* es perd quan ho intentaven [...] Finalment, *Jim_i*, que és el protagonista, i tots els altres membres [...]
- c. *Aquest jove_i anglès* viurà moltes aventures [...] *James_i* amb la seua valentia salvarà la fam

La presència de noms propis implica, d'una banda, que els processos coreferencials de cohesió lèxica en què intervenen sempre siguin determinats pel context discursiu. D'altra banda, també es fa difícil de classificar aquests processos com a equatius o com a inclusius. El fet que la sinonímia discursiva representi la relació de cohesió lèxica menys marcada i que els noms comuns que participen en (102) siguin semànticament més específics que altres d'habituals en els textos dels estudiants, com ara *gent* o *persones*, ens ha portat a inclinar-nos per la primera opció, de manera coherent amb la decisió que, en circumstàncies discursives semblants, hem pres en l'anàlisi de la reiteració en les produccions dels experts.

Des del punt de vista del funcionament discursiu de la sinonímia com a mecanisme de reiteració que evita la repetició i fa, doncs, el discurs més àgil, la rellevància del mecanisme es manifesta de manera clara en els casos en què la distància textual entre les dues unitats lèxiques és breu, com en (103).

- (103) a. *Al xiquet_i*, l'arreglegaren uns americans, però, quan *Jim_i* [?el xiquet_i/Ø_i] els conduïa a la seua antiga casa per agafar menjar, els detingueren els japonesos
- b. [...] per altra banda *el fill_i*, que es queda sol. *El xiquet_i* [?el fill_i] es refugia en un campament

En (103a) hi ha una anàfora lèxica intraoracional, un fet que fa que la repetició sigui discursivament inapropiada, a causa de la distància textual. En aquest sentit, observem que l'elisió fóra l'opció més adequada al principi C de la teoria del lligam (vegeu § 3.2.1) i al principi general de pronominalització de Rigau (1981). No obstant això, els nivells diferents d'inserció estructural de l'antecedent i del marcant fan possible la cohesió lèxica, i el recurs a la reiteració es presenta com el més adequat per tal d'evitar la repetició en una distància textual (i estructural) breu. En (103b) la cohesió lèxica és extraoracional, però l'escassa distància textual també fa més apropiada la reiteració que la repetició.

En resum, entre els mecanismes de reiteració, la sinonímia és el tipus més habitual en els textos dels estudiants. Com és obvi, les relacions equatives induïdes pel cotext són més habituals que la sinonímia lèxica. D'altra banda, el caràcter semànticament poc específic dels noms comuns que participen d'aquests processos fa que la classificació de les anàfores lèxiques com a equatives o inclusives sigui més difícil que en el cas dels experts.

6.6.2.2. *Les relacions inclusives d'hiperonímia i hiponímia*

Les relacions inclusives d'hiperonímia i hiponímia en les produccions textuales dels aprenents segueixen majoritàriament, com en el cas dels experts, el patró discursiu prototípic, en què un hiperònim reitera el referent d'un hipònim anterior, com en (104).

(104) [...] se'n va a *un [camp de refugiats]_i* amb altres persones [...] eixen d'allí per a traslladar-se a un altre lloc_{j(<i)} [...] perquè [...] els americans havien bombardejat *aquell lloc_{i(<j)}*

En (104) el sintagma *aquell lloc* reitera la referència a *un camp de refugiats*. A més, observem que hi ha dos processos fòrics de sentit:

- a) Entre *un camp de refugiats* i *un altre lloc* hi ha una anàfora disjunta induïda pel caràcter excloent de l'especificador *altre* i per la relació semàntica també inclusiva entre els dos nuclis.
- b) La repetició dels nuclis dels sintagmes *un altre lloc* i *aquell lloc* determina una altra anàfora de sentit, que també és excloent, ja que la coherència amb la informació que subministren els predicats en què apareixen els dos sintagmes bloqueja la coreferència. A més, el demostratiu *aquell* assenyalava l'antecedent locatiu textualment més llunyà i estableix un contrast amb el més pròxim.

Així doncs, en (104) la dixi textual marcada pel demostratiu és decisiva per a establir la relació de reiteració que hi ha entre *aquell lloc* i *un camp de refugiats*, ja que les dues anàfores de sentit, sobretot la repetició de *lloc* en una distància textual curta, dificulten la cohesió lèxica del fragment i, de retruc, la coherència.

La reiteració hiperonímica es produeix també en processos en què intervenen noms propis, com en (105).

- (105) Els japonesos volien conquerir [*Xangai_i, ciutat on conviuen xinesos i americans de classe elevada*]. Els japonesos van evacuar *la ciutat_i*

En (105) el sintagma *la ciutat* reprèn el nom propi *Xangai*. Observem que, malgrat que l'aposició caracteritzadora també conté l'hiperònim *ciutat*, la relació cohesiva s'estableix amb el nom propi, que funciona com a nucli de l'estructura d'establiment i té una major prominència, des del punt de vista cognitivodiscursiu, d'acord amb la rigidesa referencial que caracteritza els noms propis (cfr. Ariel 1990; vegeu també § 3.5.1.4). L'exemple (105) de relació inclusiva amb noms propis és el més clar que ens proporciona l'anàlisi dels textos dels estudiants. La resta de casos

d'hiperonímia/hiponímia en què intervenen aquests noms impliquen, d'una banda, els hiperònims *pel·lícula* i *film* i, d'altra banda, el títol *l'Imperi del Sol*, que constitueix un nom propi no prototípic. Vegem uns exemples representatius d'aquests processos.

- (106) a. [*L'IMPERI DEL SOL*]_i
*La pel·lícula*_i transcorreix a la Segona Guerra Mundial, després de l'atac a Pearl Harbor
- b. [*L'IMPERI DEL SOL*]_i
*Aquest film*_i tracta d'un xic ric de procedència anglesa que es veu sol a Xangai, després de perdre's dels seus pares

Els dos exemples de (106) mostren que el títol funciona com a nom propi que estableix la pel·lícula com a referent discursiu, que és reprès lèxicament a l'inici de les síntesis. En (106a) la represa és efectuada per l'hiperònim *pel·lícula*. En (106b) l'anglicisme *film* efectua també aquest mateix procés discursiu, però el recurs al demostratiu és problemàtic, ja que es tracta d'un ús pseudotextual d'una unitat dística (vegeu § 6.5.2).

A més dels casos prototípics en què l'hiperònim funciona com a marcant, hi ha també dos exemples d'inversió de la direccionalitat discursiva de la relació inclusiva, però tots dos són problemàtics.

- (107) [...] se'n va a un camp de refugiats amb *altres persones* [...] Finalment, Jim, que es el protagonista, i tots *els altres membres*_i

En (107) podem considerar que *els membres* (d'una societat, per exemple) són un tipus de *persones*. Tot i això, la selecció d'aquest hipònim no és adequada al context. En efecte, el mot *membre* significa "persona que forma part d'una societat, una comunitat, etc." (cfr. DIEC 2007), però, a més a

més, té la connotació que la participació és prototípicament lliure. I és ben clar que una persona no ingressa en un *camp de refugiats* per voluntat pròpia, com podria fer-se membre d'un club, per exemple. En altres paraules, el model cognitiu idealitzat que tenim del que és una societat o una comunitat de la qual es pot ser membre no inclou els *camp de refugiats*.

Pel que fa als dos casos de sinonímia/hiponímia que hem classificat com a “altres”, impliquen processos de cohesió lèxica en què el marcant reprèn conjuntament dos antecedents. Ho veiem amb un exemple.

(108) *Aquest jove_i* és un punt molt important dins de la petita societat_j que es crea al camp de refugiats i és molt intel·ligent, al fer-se necessari per a *la gent_j* [...] A la fi, els ianquis es fan amb el control i deixen *als refugiats_{i+j}* marxar sense cap impediment

En (108) el marcant lèxic *els refugiats* estableix una relació de cohesió lèxica que efectua el manteniment de la referència a dues entitats: *la gent* i *aquest jove* (el protagonista de *l'Imperi del Sol*). En relació amb el protagonista, hem establert que hi ha sinonímia discursiva, atesa l'especificitat semàntica de les dues unitats lèxiques; respecte al sintagma *la gent*, hem determinat que la relació és d'un hipònim envers un hiperònim: *els refugiats* són un tipus de *gent*. Observem que la informació que proporciona el cotext (*la petita societat que es crea al camp de refugiats*) és essencial en aquest procés lèxic de manteniment de la referència, tant pel que fa a la sinonímia que s'estableix respecte a *aquest jove* com en relació amb la inversió de la direccionalitat discursiva de la relació d'hiperonímia i hiponímia.

En definitiva, les relacions d'hiperonímia i hiponímia que hem detectat en els textos dels estudiants segueixen majoritàriament, com en el cas dels experts, la direccionalitat discursiva prototípica, en què la unitat

semànticament superordinada (hiperònim) reprèn la subordinada (hipònim). Els casos d'inversió de la direccionalitat, en què els marcats són hipònims, són anecdòtics i problemàtics. A més, la presència, encara que testimonial, de processos amb antecedent doble evidencia els límits difusos entre les relacions de sinonímia i les d'hiperonímia i hiponímia.

6.6.2.3. *Les relacions inclusives: els noms generals*

La reiteració per nom general en les produccions textuais dels estudiants (10 casos; 12,7% dels mecanismes de reiteració) no sols és quantitativament menys freqüent que en els experts (32 processos; 29,1%), sinó que presenta uns usos més simples i una tipologia menys variada. En aquest sentit, només hem detectat un exemple de nom general del tipus prototípic (109).¹⁸

- (109) Aquesta pel·lícula tracta sobre un xiquet [*que vivia a Xangai amb la seua família*]_i, però, amb l'arribada de la Segona Guerra Mundial, canvien *les coses*_i [els fets]_i

En (109) s'observa que el substantiu abstracte i inespecífic *coses* encapsula el contingut de la clàusula *que vivia a Xangai amb la seua família*, que expressa un contingut referencial esdevenimental [- agentiu] i [- dinàmic], és a dir, un estat. El nom general efectua la recategorització nominal de l'estructura predicativa *i*, doncs, la reïfica. El procés és prototípic en el sentit que el nom general conceptualitza un esdeveniment (entitat de segon ordre) com a relació abstracta (entitat de tercer ordre), concretament com a fet. A més, el nom general és l'únic mitjà de conceptualitzar la identitat experiencial que representa el procés fòric. Es tracta, doncs, d'un nom

¹⁸ Per a la classificació dels noms generals dels estudiants, seguim la tipologia que hem determinat en l'anàlisi d'aquests processos en els textos dels experts (§ 5.6.2.3), a partir del treball de Schmid (2000).

general de contingut semàntic factual, com ho demostra la possibilitat de substituir-lo pel nom general *fets*.

Els altres nou casos que hem detectat en els textos dels estudiants es distribueixen en els tipus tercer (noms generals esdevenimentals) i quart (noms generals absolutament perifèrics) que hem establert en l'anàlisi dels experts.¹⁹ Vegem-ho.

a) Noms generals esdevenimentals: expressen entitats de segon ordre i, com els del tipus prototípic, tenen un contingut semàntic inespecífic. Tots els exemples dels textos dels estudiants impliquen noms generals circumstancials, majoritàriament amb un significat temporal (*temps, moment, instant, cas*).

- (110) a. El protagonista és Jim, que [...] viu amb els seus pares a Xangai (Xina). Fins que aplega la Segona Guerra Mundial i, fugint entre la gent, [*perd als seus pares*]_i. Des d'*aquest moment*_i, Jim es té que buscar la vida
- b. [...] Durant la guerra es fa amic d'un home que el fa robar coses a la gent per poder menjar. [*En l'estància en el camp de refugiats es fa un altre amic*]_i, *en aquest cas*_i; japonès

En (110) s'observa que els noms generals *moment* i *cas* encapsulen els respectius continguts esdevenimentals destacant-ne les circumstàncies temporals. En (110a) el sintagma *aquest moment* destaca l'instant puntual en què es produeix l'esdeveniment [- agentiu] [+ dinàmic] (procés) que suposa la *pèrdua dels pares*. En (110b) el nom encapsulador *cas* no és puntual, sinó duratiu, en consonància amb el caràcter també duratiu de la

¹⁹ No hem identificat cap exemple del segon grup, que comprèn els noms generals que expressen també relacions abstractes o actes il·locutius, però no són l'únic mitjà d'expressió del tipus particular d'experiència (vegeu § 5.6.2.3).

nominalització *estància*, que és la informació central del contingut encapsulat, des del punt de vista semàntic. Tots dos exemples mostren la contribució essencial de la dixi textual a l'hora d'establir la identitat experiencial que hi ha entre el nom encapsulador i el contingut encapsulat. A més, en (110b), el demostratiu *aquest* estableix un contrast entre el segon procés de *fer-se un amic* (durant l'*estància en el camp de refugiats*) textualment més pròxim, i una altra experiència semblant (*es fa amic d'un home*), textualment i temporalment, en la successió dels esdeveniments que conformen la narració, més llunyana. A més dels processos majoritaris de significat temporal, hem observat un exemple en què el nom general presenta un valor semàntic condicional (111).

- (111) [...] aquest pobre xiquet va patir molt, es va anar a viure amb uns hòmens i els va ajudar molt a [*eixir dels seus apurs*]_i en tan sols deu o dotze anys que tindria. Menjaven lo que trobaven o millor dit lo que podien o tenien guardat per a *aquestos casos*_{i?}

El sintagma amb nom general de (111) no té un significat estrictament temporal, sinó que assenyalava les circumstàncies hipotètiques per a les quals els personatges de la pel·lícula *tenien guardat menjar*. Aquest procés de cohesió lèxica, però, és problemàtic, ja que el contingut encapsulat no està ben delimitat. Probablement, d'acord amb el processament *top-down* que implica la coherència textual, l'esdeveniment hipotètic que s'encapsula és *eixir dels seus apurs*. Amb tot, la informació del cotext no permet d'omplir amb seguretat la inespecificitat característica del nom general. En qualsevol cas, ens interessa remarcar també que el fet que una mateixa unitat lèxica (*cas*) sigui usada amb un valor temporal (110b) i amb un altre de condicional (111) dona suport a la idea, ja expressada i argumentada per Schmid (2000: 13), que els noms generals no constitueixen una classe semàntica, sinó una classe funcional.

b) Noms generals absolutament perifèrics: en el cas dels aprenents es tracta de dos processos fòrics en què hi ha noms generals eventius que expressen una activitat. Aquestes unitats lèxiques aporten un contingut semàntic molt més específic que els altres tipus de noms encapsuladors.

- (112) a. Contínuament, [*els japonesos ataquen als americans*]_i,
destruint les cases i matant a moltes persones [...] Els
americans estan cansats *dels atacs; dels japonesos*
- b. [...] eixen d'allí per a [*traslladar-se a un altre lloc*]_i [...] *el*
*trasllat*_i es a peu

Observem que en els dos exemples de (112) els noms generals *atacs* i *trasllat* són substantius directament relacionats per habilitació morfològica amb les estructures predicatives encapsulades. A més, el contingut semàntic que aporten els dos lexemes és molt més específic que en el cas dels altres tipus de nom general que hem analitzat, cosa que, com en el cas dels experts, ens porta a tipificar-los com a absolutament perifèrics entre els processos de reiteració marcats per noms generals.

En síntesi, la dificultat discursiva i cognitiva dels processos de cohesió lèxica amb nom general determina que presentin una freqüència d'ús molt més baixa en els textos dels estudiants que en els dels experts. La reiteració mitjançant aquesta classe funcional d'unitats lèxiques implica la recategorització com a noms d'estructures predicatives que expressen esdeveniments i relacions abstractes (reificació) i, doncs, un nivell de competència discursiva que supera les capacitats reals dels nostres estudiants. No obstant això, hem observat que els aprenents també recorren a aquests processos de cohesió lèxica, encara que de manera molt limitada. La majoria dels casos detectats no responen al prototipus, en què

s'assenyala la identitat experiencial d'un concepte abstracte encapsulador amb un contingut esdevenimental encapsulat. En general, els noms generals que intervenen en la cohesió lèxica dels textos dels aprenents destaquen les circumstàncies temporals dels esdeveniments encapsulats. Es tracta de processos fòrics, més o menys automàtics, que es deriven de la temporalitat inherent a les seqüències narratives. En aquest sentit, els usos majoritaris dels noms generals en els textos dels estudiants tenen més a veure amb la progressió temporal de les accions de les síntesis que no amb el propòsit de condensació informativa i d'abstracció conceptual que caracteritza l'ús de noms generals com a mecanisme singular de cohesió lèxica.

6.7. El funcionament dels títols en els processos referencials

Els títols tenen un ús discursiu substancialment diferent en les síntesis dels estudiants en relació amb el paper que juguen en la cohesió lèxica. En les produccions dels experts, els títols que intervenen en la cohesió lèxica (15 de 40 síntesis; 37,5%) funcionen majoritàriament com a estructures d'establiment o de manteniment catafòric de la referència a un o més personatges. Només hi ha una cas, la síntesi de *El timbal de llauna*, en què la participació del títol en la cohesió referencial es produeix en tant que referent metatextual, és a dir, com a nom propi que designa la pel·lícula i, de retruc, l'objecte narratiu que constitueix la síntesi. En canvi, en el cas dels aprenents, 21 de les 25 síntesis (88%) tenen inicis o referències metadiscursives internes que es relacionen, doncs, amb els títols. Ho mostrem amb exemples.

- (113) a. [L'IMPERI DEL SOL]_i
La pel·lícula_i tracta sobre una família rica que té que fugir, com tot el món, perquè estan en guerra
- b. [L'IMPERI DEL SOL]_i
Una família anglesa està en el Japó durant part de la Segona Guerra Mundial [...] *La pel·lícula_i* mostra [...] l'odi i la maldat dels japonesos
- c. [L'IMPERI DEL SOL]_i
[L'Imperi del Sol és una pel·lícula que tracta sobre la vida d'un xiquet, Jim, a la Segona Guerra Mundial]_i

En (113a) i en (113b) els títols funcionen com noms propis que estableixen la referència a la pel·lícula i són reiterats en les síntesis mitjançant el corresponent hiperònim metadiscursiu (*pel·lícula*). En (113a) la reiteració es produeix al bell principi de la síntesi, mentre que en (113b) la represa fòrica s'efectua al final, en què l'emissor ha introduït un comentari avaluatiu. En (113c), en canvi, el referent metadiscursiu és establert mitjançant una construcció presentacional atributiva i el títol efectua un avançament catafòric d'aquest referent, mitjançant la repetició del subjecte de l'estructura d'establiment.

Un poc més de la meitat dels inicis metadiscursius resulten problemàtics (11 de 21; 52,4%), bé perquè la represa del títol no s'efectua mitjançant la cohesió lèxica (114a), bé perquè el sintagma lèxic inclou un especificador demostratiu (114b).

- (114) a. [L'IMPERI DEL SOL]_i
 \emptyset _i Tracta sobre un xiquet que té una família rica
- b. [L'IMPERI DEL SOL]_i
Aquesta pel·lícula_i està basada en la Segona Guerra Mundial

En (114a) la represa del títol es realitza mitjançant una elisió, que és un mecanisme referencial que no està capacitada per a marcar el canvi d'espai mental o discursiu que suposa el pas del títol (espai paratextual) a la síntesi pròpiament dita (espai textual).²⁰ En (114b) sí que hi ha cohesió lèxica, un tipus de mecanisme que permet l'establiment d'espais discursius nous, atesa la capacitat demarcativa de l'anàfora lèxica. Tanmateix, el díctic és pseudotextual, en tant que l'emissor està assenyalant al receptor un objecte proper a tots dos, la pel·lícula que han estat veient junts, més que no el títol de la síntesi. Com ja hem explicat (§ 6.5.2), aquests usos dels demostratius en els textos dels estudiants no són metafòrics, com la dixi textual (cfr. Cuenca i Ribera en premsa; Cuenca en premsa), sinó situacionals. En tant que la comunicació escrita és prototípicament diferida, cal considerar problemàtics uns usos dels demostratius que, sota l'aparença de la dixi textual, palesen la projecció en les produccions escrites dels aprenents de mecanismes referencials propis de la comunicació oral, com els usos prototípics (situacionals) de la dixi.

Pel que fa a les quatre síntesis en què no hi ha processos de cohesió referencial metadiscursius, en dues hi ha una estratègia d'inici també metadiscursiva (115), que no trobem en els usos dels experts, i en les altres dues (116) els començaments són molt més semblants als dels textos d'aquests.

(115) a. I02 L'IMPERI DEL SOL

És una família rica que viuen en Japó, però tenen que anar-se'n, perquè hi ha una guerra

b. I03 L'IMPERI DEL SOL

Era una família bastant adinerada. Un dia el seu fill es va perdre

²⁰ Sobre la problemàtica de l'el·lipsi com a mecanisme de represa d'un antecedent paratextual, d'acord amb la teoria dels espais mentals de Fauconnier (1985), vegeu Ribera i Cuenca (2005) i § 5.7

(116) a. I14 L'IMPERI DEL SOL

Jim viu a Xangai junt amb la seua família. Ells són britànics, però viuen a Xangai, perquè, en eixos moments, és una colònia britànica

b. I23 L'IMPERI DEL SOL

A la ciutat de Xangai vivia una família anglesa molt rica que tenia muntada una empresa a la Xina

En (115) i (116) els títols no participen de la cohesió referencial, perquè les síntesis no contenen referents metatextuals. Tot i això, en (115) els començaments mitjançant una construcció existencial amb el verb *ser* són metadiscursius, ja que reproduïxen les fórmules d'inici de la narració del tipus *això era i no era/era una vegada*, pròpies de les rondalles populars i els contes tradicionals, que, evidentment, tenen un substrat oral molt important. Es tracta, doncs, de marques explícites del caràcter narratiu de les seqüències, a la vegada que palesen la influència de l'oralitat en els textos dels aprenents. En (116), en canvi, les síntesis comencen directament amb la narració de la història de *l'Imperi del Sol*, en present narratiu en (116a) i en passat en (116b), com és habitual en els textos dels experts.

Així doncs, el funcionament dels títols en la cohesió referencial de les produccions textuales dels estudiants és diferent del dels experts: en els aprenents abunden els processos fòrics metatextuals, de vegades problemàtics, en què hi ha implicat el nom propi *l'Imperi del Sol*, que dóna títol a la pel·lícula; en els experts la contribució d'alguns títols a la cohesió referencial consisteix en l'establiment o el manteniment de la referència a un o més personatges, bàsicament. En aquest sentit, la majoria de síntesis dels estudiants s'inicien amb la referència metatextual a la pel·lícula. D'altra banda, en alguns casos es reproduïxen les fórmules d'inici pròpies de les rondalles i els contes tradicionals, que contenen un substrat oral molt important. Només hi ha dues síntesis que, com en els experts, s'inicien

directament amb la narració de la història de la pel·lícula i no contenen referències metadiscursives, ni al començament ni al final.

6.8. Els problemes de la cohesió referencial en els textos dels aprenents

En els apartats precedents hem anat desgranant els problemes generals que afecten la cohesió referencial de les síntesis dels aprenents i que incideixen de manera més o menys directa en la cohesió lèxica. Els resumim tot seguit:

- a) Ús habitual de substantius de contingut semàntic poc específic com a unitats centrals de les diverses estructures nominals d'establiment o de manteniment de la referència.
- b) Establiment referencial per mitjà d'unitats semànticament imprecises, com ara estructures el·líptiques i/o pronominals de referència indefinida o genèrica (elisions i pronoms indefinits i clàusules de relatiu genèriques).
- c) Abús de l'anàfora gramatical i deficiència de la cohesió lèxica, amb els problemes consegüents d'ambigüitat, subespecificació referencial i manca de delimitació de les seqüències estructurals de les síntesis.
- d) Projecció inadequada dels mecanismes referencials de la comunicació oral col·loquial, bàsicament mitjançant l'ús *pseudotextual* d'unitats díctiques, sobretot especificadors nominals demostratius.
- e) Estructures referencials redundants, com les clàusules de relatiu analítics, i els usos pronominals pleonàstics, innecessaris o disfuncionals.

En general, els problemes derivats de l'escassa especificitat semàntica de les unitats lèxiques que funcionen en les operacions discursives d'establiment i/o de manteniment de la referència, així com de l'abús d'unitats d'íctiques, són difícils de quantificar. La problemàtica que resulta d'aquests processos sovint no es pot circumscriure a la identificació d'un marcant fòric concret usat de manera inapropiada, sinó que resulta de l'anàlisi global i interdependent de la cohesió referencial en cada una de les síntesis. Així, les dades quantitatives que oferim en la taula 22 han de ser considerades sobre el rerefons d'aquesta problemàtica d'abast global que ultrapassa el nivell microestructural de la cohesió i afecta de ple la coherència. Les dades de la taula 22 mostren que tres quartes parts dels problemes de la cohesió referencial es concentren en les operacions de manteniment de la referència (26,2% dels processos fòrics), mentre que l'establiment problemàtic representa només una quarta part (9,5% de les estructures d'establiment).

Taula 22. Els problemes de la cohesió referencial en els textos dels aprenents

PROCESSOS			PROBLEMES		TOTAL PROCESSOS	
			N	%	N	%
establiment			62	24,9 (14,8)	419	37,0
manteniment	gramatical		146	58,6 (34,2)	427	37,7
	lèxic	repetició	18	7,2 (8,9)	203	17,9
		reiteració	19	7,7 (24,1)	79	7,0
		altres	4	1,6 (100)	4	0,4
		total lèxic	41	16,5 (14,3)	286	25,3
total manteniment			187	75,1 (26,2)	713	63,0
TOTAL cohesió referencial			249	100	1132	100

Entre els processos fòrics, els mecanismes gramaticals constitueixen la principal causa dels problemes referencials de les produccions textuales dels aprenents (58,6% dels problemes; 34,2% dels mecanismes gramaticals); en

canvi, els problemes derivats del recurs efectiu a la cohesió lèxica són molt menys freqüents (16,5% del la cohesió referencial problemàtica; 14,3% de l'anàfora lèxica). Entre els tipus de cohesió lèxica, la repetició i la reiteració acumulen un nombre semblant de problemes, cosa que fa que la freqüència de casos problemàtics en la reiteració (24,1%) sigui molt més elevada que en la repetició. Aquesta última dada no es sorprenent, si tenim en compte que la reiteració implica la reclassificació cognitiva del referent i, doncs, un bon nivell de competència lèxica i discursiva. En canvi, la repetició, en tant que mecanisme d'identificació del referent, és un procediment més senzill i, per tant, menys problemàtic (8,9%).

El fet que l'anàfora gramatical sigui la principal font dels problemes de la referència s'associa amb l'ús abusiu que en fan els estudiants. A més dels casos problemàtics que ja hem analitzat (vegeu § 6.5.2), hem detectat 52 processos (7,3% del total del manteniment de la referència) en què els problemes consisteixen en l'ús d'un mecanisme gramatical en lloc de la cohesió lèxica. Aquests mecanismes gramaticals problemàtics ens proporcionen, doncs, la mesura quantitativa de la deficiència de la cohesió lèxica en les síntesis dels estudiants. Vegem-ne alguns exemples.

(117) [...] [*el fill menut, Jim*]_i, es veu obligat a buscar-se la vida i valdre's per ell mateix. Aquest, el protagonista, li passen una sèrie de coses en les quals pateix un canvi intern en el seu caràcter i, a mesura que va creixent, es va fent més independent i es va adaptant a la seua nova vida. Durant la pel·lícula, Ø_i [*el xiquet_i*] té diferents amistats, però la que més m'ha cridat l'atenció [...]

En (117) s'observa que *Jim* és el tòpic constant del fragment. Però entre l'antecedent i l'el·lipsi hi ha un canvi de seqüència estructural (de la trama al comentari avaluatiu), marcat pel sintagma *durant la pel·lícula*, que recomana l'ús de la cohesió lèxica.

- (118) [...] *el xiquet*_i es va perdre. Quan va tornar a la seua casa, va intentar pujar a un camió, però no pogué [...] Fins que un dia es va acabar la guerra i als xiquets se'ls varen dur a un camp de refugiats. Allí molts pares i mares havien anat per a vore si estaven els seus fills. Quan *sa*_i mare *el*_i va vore, el va cridar i aquest l'abraçà [Quan la mare de Jim_i el_i va vore...]

En (118) el canvi de seqüència estructural (de la trama a la resolució) és encara més clar. A més, en les dues oracions prèvies a les ocurrencies del possessiu i del pronom feble, que reprenen el tòpic *el xiquet*, aquesta entitat no és assumpte del discurs. La cohesió lèxica és, doncs, necessària per a marcar la discontinuïtat del tòpic i el canvi de seqüència estructural, com s'observa en la versió que donem entre claudàtors. Evidentment, la distància textual és un condicionament que també contribueix a la necessitat de recórrer a l'anàfora lèxica.

- (119) *Aquesta família*_i té un *xiquet*_j que es perd quan {*sa mare*_k i *son pare*_l}_i intenten fugir. Ø_{i/j/k/l?} [la família_i/el nen_j/la mare_k/el pare_l] Torna a casa i es menja el que hi ha allí

En (119) també hi ha un canvi de seqüència estructural (del rerefons dels personatges a l'inici de la trama). D'altra banda, la competència en accessibilitat entre els referents *aquesta família*, *un xiquet*, *sa mare* i *son pare* obliga a la cohesió lèxica per a resoldre l'ambigüïtat referencial que provoca l'elisió. Vegem-ne un altre exemple.

- (120) Tracta sobre *un xiquet*_i que té una família rica [...] ell es perd. Passa molta fam fins que troba *un home*_j que li promet que no l'abandonarà. Els porten a un camp de concentració, després a un altre i els fan treballar molt. Ell ajuda a *molta gent*_k en

eixe camp. Un dia \emptyset ? [els presoners_{i+j+k}] van cap al nord i pel camí la gent es moria

En (120) el sintagma *un dia* marca un canvi estructural intern, dins del desenvolupament de les accions, que fa necessari que el predicat *van cap al nord* tingui un subjecte explícit que realitzi la funció demarcativa, per a la qual l'el·lipsi no està capacitada. A més, la discontinuïtat dels tòpics (*un xiquet* → *un home* → *el xiquet + l'home*) i la introducció d'una entitat inespecífica mitjançant el sintagma *molta gent* genera una certa indefinició de l'el·lipsi, que només pot ser resolta fent ús de l'anàfora lèxica, com en la versió entre claudàtors, que podria establir les tres entitats com a tòpic conjunt i afavoriria la coherència del fragment.

Així doncs, en els quatre exemples que acabem d'analitzar, la cohesió lèxica es revela com a recomanable, per tal d'efectuar la funció demarcativa de canvi de seqüència estructural, i com a necessària, quan hi intervenen la discontinuïtat del tòpics, la distància textual i la competència entre referents. Hi ha casos, però, en què es fa difícil de decidir si hi ha canvi de seqüència estructural i la necessitat de la cohesió lèxica és determinada essencialment per la discontinuïtat i/o per la competència entre referents.

(121) Un dia els americans bombardejaren el campament on estava *Jim_i* i tingueren que eixir fugint. Durant el camí, la dona d'*un amic_j* seu_i no podia continuar i *ell_{i/j}* [el nen_i] es quedà amb ella

Les dues oracions de (121) pertanyen a una única seqüència de la superestructura (la trama), però representen parts diferents de l'estructura episòdica de la pel·lícula. Amb tot, els condicionaments més clars que indueixen la necessitat de la cohesió lèxica són la competència entre els referents *Jim* i *un amic seu*, que determina l'ambigüïtat del pronom tònic, i

la discontinuïtat dels tòpics del fragment (*Jim* → *la dona* → *el nen* o *l'amic* [ell]).

(122) *El xiquet_i* es refugia en un campament en el qual ajuda al *metge_i* a curar *els malalts_k*. A *ell_{i/j?}* [el nen_i/el metge_j] li agraden molt *els avions_l* i, quan *els_{l/i+j+k?}* bombardegen, *ell_{i/j?}* es posa a botar i a disfrutar

En (122), que reproduïx l'exemple (67b) anterior, també hi ha competència entre referents i ambigüïtat dels marcats gramaticals, però, a més, el fragment resulta incoherent, fins i tot si es recorre a la cohesió lèxica, com s'observa en la versió de (123).²¹

(123) *El xiquet_i* es refugia en un campament en el qual ajuda al *metge_i* a curar *els malalts_k*. A *ell_{i/j?}* [el nen_i/el metge_j] li agraden molt *els avions_l* i, quan bombardegen *els aparells_l/els refugiats_{i+j+k}*, *ell_{i/j?}* es posa a botar i a disfrutar

Les dues possibilitats de cohesió lèxica que oferim en (123), *els aparells* o *els refugiats*, permeten de resoldre l'ambigüïtat del pronom feble *els*, però no la incoherència del fragment: resulta contradictori que, si al nen o al metge, li agraden *els avions*, es posi a botar o a disfrutar quan *els bombardegen*. D'altra banda, si *els bombardejats* són *els refugiats*, tampoc no s'explica l'alegria de cap dels dos personatges.

(124) [...] aquest pobre xiquet va patir molt, es va anar a viure amb *uns hòmens_i* i els va ajudar molt a eixir dels seus apurs [...] Menjaven lo que trobaven o millor dit lo que podien o tenien

²¹ No ens ocupem ara de l'ambigüïtat del pronom tònic, que també constitueix un cas de mecanisme gramatical en lloc de cohesió lèxica, ja analitzat en (67b). Vegeu § 6.5.2.

guardat per a aquestos casos. Més tard varen vindre *els americans_j*, que ajudaren als xinesos. Aquest xiquet, $\emptyset_{j/indef/*i?}$ li varen nombrar fer alguna prova per ajudar als hòmens_i, perquè no podien fer-ho tot. El xiquet els va servir de molt i va fer exactament el que li havien demanat, així que el varen nombrar de la colla

En (124) l'estructura sintàctica de la clàusula de subjecte el·líptic *li varen nombrar fer alguna prova per ajudar als hòmens* genera incoherència, indefinició i/o agramaticalitat. Observem que l'únic antecedent possible de l'el·lipsi és *els americans*, ja que l'altre antecedent potencial, *uns hòmens*, és bloquejat per la condició de Langacker (1969), que determina que un pronom (o una elisió, en aquest cas) no pugui c-comandar i precedir a la vegada el seu antecedent (vegeu § 3.3.1 i § 4.3.1), com mostrem en (125).²²

(125) [...] $*\emptyset_i$ li varen nombrar fer alguna prova per ajudar als hòmens_i

Tanmateix, la coreferència de l'elisió amb *els americans*, que constitueix una entitat discursiva nova i, doncs, introdueix un canvi de tòpic (*el xiquet i els hòmens* → *els americans*) és relativament incoherent amb el cotext subsegüent, sobretot amb *el varen nombrar de la colla*. Ens expliquem. D'acord amb la coherència global de la síntesi, i en consonància amb la història de la pel·lícula, *els americans* es refereix a l'exèrcit americà que lluita contra els japonesos per *ajudar als xinesos*: difícilment es pot identificar un exèrcit amb una *colla* de la qual es pugui nomenar membre un nen. Així doncs, l'única lectura referencial possible, atesa la restricció gramatical imposada per la condició de Langacker, és discursivament incoherent i la interpretació discursiva més coherent, la coreferència amb *els*

²² Cfr. Langacker (1969) *apud* Rigau (1981: 419) i Reinhart (1983).

hòmens, és agramatical. Encara hi ha, però, una tercera possibilitat: considerar que l'el·lipsi és de referència indefinida, cosa que implica, òbviament, un problema de subespecificació referencial. En definitiva, es tracta de tres interpretacions problemàtiques motivades per la incoherència de l'organització de la informació, tant en el nivell clausal com en el nivell textual, i per l'ús de l'el·lipsi.²³ Una possible solució, diguem-ne local, passaria per la reestructuració de la informació de la clàusula i el recurs a la cohesió lèxica, com en (126).

(126) [...] *els hòmens/companys_i* li varen nombrar [demandar] fer alguna prova per ajudar-los_i

Quant als problemes derivats de l'ús efectiu d'unitats lèxiques en l'establiment i en el manteniment de la referència, la interdependència discursiva de les dues operacions i el fet que una bona part dels exemples d'establiment problemàtic es produeixen en l'anàfora de sentit (27 de 62 casos; 43,5% de l'establiment problemàtic), ens ha portat a decidir de fer-ne una anàlisi conjunta. En la taula 23 oferim les dades sobre els diversos tipus de problemes detectats en l'establiment de la referència i en la cohesió lèxica. La taula 23 mostra que els problemes referencials de les síntesis dels aprenents afecten de manera més freqüent les operacions d'establiment (60,2%) que la cohesió lèxica (47,7%). Pel que fa als tipus de problemes, podem determinar tres grups generals, atenent al criteri quantitatiu que ens proporcionen les dades i a les característiques definitòries del tipus de problema.²⁴

²³ Observem que el problema de disfunció sintàctica que implica la coocurrència del pronom de datiu *li* amb el verb *nombrar* (= nomenar), analitzat en § 6.5.2, no és aliè a la problemàtica general del fragment, tant des del punt de vista de la cohesió referencial com de la coherència.

²⁴ Convé remarcar, però, que els límits entre els tres grups són difusos.

Taula 23. Tipus de problemes en l'establiment referencial i en la cohesió lèxica dels aprenents

PROBLEMA	OPERACIONS	N	%
indefinició	establiment	19	18,4
	cohesió lèxica	0	0,0
total		19	18,4
forma	establiment	9	8,7
	cohesió lèxica	0	0,0
total		9	8,7
disfuncions	establiment	5	4,8
	cohesió lèxica	1	1,0
total		6	5,8
coherència	establiment	4	3,9
	cohesió lèxica	1	1,0
total		5	4,9
concordança	establiment	4	3,9
	cohesió lèxica	1	1,0
total		5	4,9
mecanisme	establiment	13	12,7
	cohesió lèxica	12	11,6
total		25	24,3
referent/antecedent	establiment	7	6,8
	cohesió lèxica	14	13,6
total		21	20,4
competència lèxica i encicl.	establiment	1	1,0
	cohesió lèxica	5	4,8
total		6	5,8
ambigüitat	establiment	0	0,0
	cohesió lèxica	7	6,8
total		7	6,8
	total establiment	62	60,2
	total cohesió lèxica	41	39,8
TOTAL		103	100

- A. Problemes específics o més afins a les estructures d'establiment:
- a) Indefinició de la referència
 - b) Problemes relacionats amb la forma
 - c) Disfuncions estructurals i sintàctiques
- B. Problemes afins tant a les estructures d'establiment com a la cohesió lèxica:
- d) Incoherència local o global
 - e) Concordança *ad sensum*
 - f) Errors en la tria del mecanisme
 - g) Referents o antecedents no establerts o no determinats
- C. Problemes més específics de la cohesió lèxica:
- h) Manca de competència lèxica i enciclopèdica
 - i) Ambigüitat referencial

Tot seguit analitzem els diferents tipus detectats.

a) Indefinició de la referència (19 casos; 18,4%): bàsicament originada per l'ús d'estructures amb un subjecte el·líptic i un verb en plural de lectura impersonal i de clàusules de relatiu genèriques.

- (127) a. Aquesta pel·lícula, $\emptyset_{(=indef.)}$ la situen [se situa] en la
Segona Guerra Mundial
- b. [...] coneix a un japonès que quan es fan molts amics *els*
 $\emptyset_{(=genèric)}$ *que van amb ell* el maten

En (127a) s'observa una estructura impersonal amb subjecte el·líptic indefinit i verb plural. Es tracta d'un tipus de construcció col·loquial poc adequada a les exigències de formalitat de les síntesis. L'alternativa formal podria ser una estructura reflexa, com la que oferim entre claudàtors. En

(127b) hi ha una clàusula de relatiu genèrica o substantivada, que òbviament contribueix ben poc a l'especificació del referent.

A més, hem detectat un cas de subespecificació referencial que provoca indefinició.

(128) James termina acabant en *un lloc_i on coneix a un home* que li diu que se n'anirien junts [...] tenen que anar-se'n a *un altre puesto_{j(<i)}*, però ell torna i es queda al refugi. Més tard se l'emporten a *un lloc_{k(<j)} on hi ha molta gent*

En (128) mostrem tres ocurrències en el mateix fragment de substantius locatius de contingut semàntic poc específic com a unitats d'establiment referencial. L'efecte que es produeix és d'indefinició global dels referents espacials. Només hem considerat problemàtica la tercera ocurrència, atesa l'absència d'un especificador o d'un complement que marqui el caràcter excloent de l'anàfora de sentit generada per la repetició de l'estructura *un lloc on...* Així i tot, la indefinició és una conseqüència de la interacció que es produeix entre les tres unitats. De fet, és difícil de determinar l'abast quantitatiu de la problemàtica d'aquests processos, ja que, en general, les unitats lèxiques de les síntesis dels estudiants solen ser semànticament poc específiques, com ja hem remarcat a bastament.

b) Problemes relacionats amb la forma (9 casos; 8,7%): es tracta sobretot d'unitats d'establiment que impliquen pleonasmes pronominals, duplicacions innecessàries o absència de pronoms.

(129) a. [...] el portaren a un orfenat on **n_i'hi havia molts xiquets_i* que es trobaren amb els seus pares
b. Durant la guerra, a Jim, li agradaven molt *els avions_i* i de major volia pilotar-**ne'n_{j(<i)} un*

- c. La seva il·lusió era pilotar *una avió_i* i sempre que * $\emptyset_{j(<i)}$
[en_{j(<i)}}] veia alguna [...]

En (129a) s'observa una construcció presentacional pleonàstica amb el verb *haver-hi*. En (129b) i en (129c) l'establiment de les entitats es produeix mitjançant una anàfora de sentit problemàtica. En (129b) el pronom adverbial és duplicat de manera innecessària. En (129c), en canvi, no s'ha pronominalitzat el nucli del complement directe indefinit. Observem que tots aquests problemes afecten els pronoms adverbials (concretament, el pronom *en*), i són una conseqüència d'alguns usos, efectius o defectius, d'aquestes unitats en valencià col·loquial.²⁵ De fet, es tracta del mateix tipus de problema formal que hem analitzat abans en el cas dels mecanismes gramaticals de manteniment de la referència (vegeu § 6.5.2), però ara vinculat a l'establiment.

D'altra banda, hem identificat dos casos relacionats amb l'ús de preposicions.

- (130) a. Quan arribà *la guerra* **que els japonesos volien invadir Xina*
b. *Un dia_i* van arribar els americans i van començar a bombardejar el camp [...] La gent que hi havia allí va tindre que fugir. James es va anar amb una dona que *al dia_{i(<i)}} següent* va morir i ell va tindre que tornar al camp.
**En un dia_{k(<j)}}* [Un dia_{k(<j)}} després] van arribar uns homes i van començar a disparar

²⁵ El problema dels usos efectius o defectius dels pronoms adverbials ha estat analitzat en Ribera (2003, 2007b) i en Ribera i Cuenca (2004). D'acord amb aquests treballs, remarcarem que la construcció presentacional pleonàstica és d'ús habitual en valencià col·loquial, però la duplicació de (129b) i la supressió de (129c), constitueixen usos diacrònics recents. La duplicació es pot explicar per raons fonètiques, com ara evitar l'hiat, o per analogia amb altres combinacions pronominals de fonètica semblant, com en *donar-me'n*, per exemple. La supressió manifesta de manera clara la influència del castellà. En qualsevol cas, la interferència d'aquesta llengua no és aliena a cap dels dos usos.

En (130a) s'observa que la clàusula de relatiu no s'ha inserit correctament, ja que necessita ser regida per una preposició, com ara *en* o millor *durant*.²⁶ La llengua col·loquial tampoc no és aliena a aquest ús simplificat dels relatius, paral·lel a les clàusules de relatiu analítiques que hem analitzat en l'apartat 6.5.2, encara que no identificable. En el cas de (130b) hi ha una sèrie d'anàfores de sentit, basades en la repetició del nom *dia*, que mostren el progrés temporal de la història de la pel·lícula. La tercera ocurrència del sintagma, però, resulta problemàtica: l'ús de la preposició difumina el referent del substantiu *dia* i destaca la duració temporal dels processos verbals. No obstant això, el valor duratiu del sintagma preposicional (*en un dia* = al llarg d'un dia) entra en conflicte amb el caràcter puntual dels verbs *arribar* i *començar* i provoca una certa incoherència. Una solució del tipus *un dia després* hagués fet possible la continuïtat de l'anàfora de sentit i el progrés cohesionat i coherent de la síntesi.

c) Disfuncions estructurals i sintàctiques (6 casos; 5,8%): es tracta d'un problema que afecta fonamentalment clàusules de relatiu malformades.

(131) [...] els japonesos no tindran un altre remei que anar-se'n del camp [...] La pel·lícula mostra [...] *l'odi i la maldat dels japonesos *que tenen cap als americans*

En (131) hi ha una disfunció sintàctica i estructural relacionada amb la inserció de la clàusula de relatiu: el sintagma nominal *els japonesos* apareix com a complement del sintagma coordinat *l'odi i la maldat*, i és, al seu torn complementat per la clàusula de relatiu. En realitat, caldria que la clàusula

²⁶ No ens ocupem dels problemes derivats de l'ús allunyat de la norma de les diverses formes del pronom relatiu.

complementés el sintagma coordinat i que *els japonesos* en fos el subjecte, com en la versió de (132).

(132) [...] La pel·lícula mostra [...] *el odi i la maldat que els japonesos tenen cap als americans*

Així doncs, l'estructura d'establiment de l'entitat designada pel sintagma coordinat és problemàtica i genera una disfunció sintàctica en el marcant de cohesió lèxica *els japonesos*. Vegem un altre exemple semblant.

(133) *Jim_i pertany a una família_j de britànics_k *que, Ø_{i+j/k?} mentre fugien, es pergué dels seus pares i es quedà sol*

En (133) la posició que ocupa la clàusula restrictiva només permet que el relatiu pugui complementar *una família* o *britànics*. Tanmateix, la informació que dona l'estructura mostra que es tracta d'una clàusula analítica relacionada amb *Jim*, que, com que és un nom propi, no admet restriccions referencials. A més, l'incís *mentre fugien* provoca la incertesa de saber si els qui *fugien* són *Jim* i *la família* o tots els *britànics*. En aquest cas, doncs, la composició oracional produeix una estructura d'establiment impossible que genera agramaticalitat i incoherència. La solució òptima fóra recórrer a la segmentació i a la represa lèxica de *Jim*, atès que hi ha un canvi de tòpic i de seqüència estructural. Ho mostrem en (134).

(134) *Jim_i pertany a una família_j de britànics. Mentre Ø_{i+j} fugien, el nen_i es pergué dels seus pares i es quedà sol*

La versió que hem donat en (134) permet comprovar que la segmentació resol la agramaticalitat i la incoherència que provocava la clàusula de relatiu. A més, el canvi parcial de tòpic que manifesta l'elisió i la concordança fòrica plural (*Jim* → *Jim* + *la família*) aconsella la cohesió

lèxica per a reintroduir *el nen* com a assumpte principal. D'altra banda, aquesta solució marca de manera clara el canvi de seqüència estructural (del rerefons que envolta el protagonista al desenvolupament de les accions)

En altres ocasions, la disfunció és produïda per una tria inapropiada del relatiu, que genera incoherència local.

- (135) a. [...] sofreix un canvi psicològic molt important **on* [a través del qual] passa de no tenir ni idea de buscar-se la vida a ser un expert en això de viure amb poc
- b. [...] li passen una sèrie de coses **en les quals* [a causa de les quals] pateix un canvi intern en el seu caràcter

En el dos exemples de (135) la clàusula de relatiu hauria de restringir un referent locatiu que no apareix enlloc. En (135a) el significat òbviament locatiu del relatiu adverbial produeix una incoherència que es podria resoldre introduint la clàusula mitjançant una unitat prepositiva que s'adigui a la idea de *canvi*, com ara *a través de* i modificant la forma del relatiu. En (135b) la relació entre el sintagma *una sèrie de coses* i la clàusula és de causa-conseqüència. La preposició *en*, però, no manifesta aquesta relació, com sí que ho fa la solució que hem ofert entre claudàtors.

d) Problemes d'incoherència (5 casos; 4,9%): algunes estructures d'establiment són incoherents en el nivell local; d'altra banda, la selecció d'un marcant lèxic inapropiat genera incoherència global.

- (136) a. En *una colònia anglesa d'Anglaterra* vivia un xiquet amb els seus pares [...] apareixen els seus pares i se'n va amb ells cap a casa
- b. Els japonesos volien conquerir Xangai, ciutat on conviuen *xinesos*; i americans de classe elevada [...] Els japonesos; van evacuar la ciutat, enduguent-se'ls a tots a

campes de refugiats [...] Al cap dels dies d'estar allí, les tropes americanes bombardejaren el camp per vengar-se dels xinesos;

En (136a) s'observa que la tautologia que implica l'estructura *una colònia anglesa d'Anglaterra* produeix una certa incoherència local. Però, a més, el contrast entre els referents *una colònia anglesa* i *Anglaterra* ens fa pensar si el sintagma *casa* de la col·locació *anar-se'n cap a casa*, que clou la síntesi, ha de ser interpretat literalment o com a coreferent amb una d'aquelles dues entitats. En (136b) la repetició lèxica genera una incoherència que abasta tota la síntesi, ja que, si *xinesos i americans conviuen a Xangai*, no s'entén que *les tropes americanes bombardejaren el camp per vengar-se dels xinesos*. Més aviat, es tractava de *venjar-se dels japonesos*.

d) Concordança *ad sensum* (5 casos; 4,9%) o manca de concordança fòrica, tant en algunes estructures d'establiment com en un cas de cohesió lèxica.

- (137) a. Allí al Japó vivia *una família* americana que *van tindre* que fugir per la guerra
- b. Durant aquesta guerra, *una família; anglesa* que es trobava allí va tindre que fugir. Com que, quan *varen fugir la família;* hi havia massa gent, el xiquet es va perdre

En (137a) el nucli *família* del sintagma indefinit que estableix la referència és un nom col·lectiu singular, però la clàusula restrictiva que el complementa té el verb en plural. En (137b) s'observa el mateix problema, però el nom col·lectiu funciona com a marcant fòric de repetició. Observem que, en aquest darrer exemple, la concordança fòrica de la primera ocurrència de *família* s'ha efectuat correctament, cosa que ens fa pensar que la discordança de la segona ocurrència és motivada per un problema

d'organització de la informació. En altres paraules, els morfemes de plural intenten, sense èxit, establir com a tòpic conjunt *la família i el xiquet*, com s'observa en la reestructuració de l'oració que proposem en la versió de (138).

(138) Com que hi havia massa gent, quan *la família i el xiquet varen fugir*, *Jim* es va perdre

f) Errors en la tria del mecanisme (25 casos; 24,3%): el problema fonamental consisteix en l'ús d'un sol mot per assenyalar diversos referents; es tracta de processos que afecten tant l'establiment com el manteniment de la referència i dificulten la delimitació discursiva de les dues operacions, com en (139).²⁷

(139) [...] japonesos i *americans_i* entren en la Segona Guerra Mundial. Aleshores els japonesos envaïxen gran part de Xina i fan fora *als americans_{j(<i)}* i *als britànics_k* [...] Jim i Daisy són portats a un camp de refugiats on conviuen *americans_{l(<j)}* i *britànics_{m(<k)}*, encara que Jim s'ajunta més amb *els americans_l* [...] Després d'un temps al camp, *els americans_i* bombardegen les posicions japoneses

En l'exemple anterior, s'observa que la constant repetició dels mots *americans* i *britànics* fa que la referència del fragment sigui molt problemàtica, ja que les entitats relacionades per les diverses anàfores de sentit són diferents. En altres paraules, el *americans* que *entren en guerra*, els que són foragitats de Xangai i els que conviuen amb Jim i Daisy al camp de refugiats no són els mateixos, però l'emissor es refereix a tots amb una

²⁷ El problema de l'ús d'un sol mot per assenyalar diversos referents ha estat analitzat en Ribera (2006, 2007b).

mateixa forma: *americans*. El mateix ocorre entre els *britànics* que són fets fora de la ciutat xinesa i els que són al camp de refugiats. En efecte, la primera ocurrència del mot *americans* és genèrica, mentre que la segona és específica, és a dir, té un referent concret. Pel que fa a la tercera, és específica, però es presenta com a genèrica, ja que es tracta d'un sintagma nominal sense especificador. Aquesta tercera entitat és represa després per la quarta repetició del mot, que ara constitueix un sintagma definit, cosa que permet d'establir-hi la coreferència. Observem, doncs, que la multiplicitat referencial d'un sol mot genera un autèntic caos, una situació discursiva d'*esquizofrènia* referencial, que s'agreuja quan, més endavant, l'emissor utilitza per cinquena vegada la paraula *americans*, ara un altre cop en sentit genèric, com en la primera ocurrència, és a dir, la més distant. Amb el mot *britànics* tenim una situació semblant: la primera ocurrència és específica (el britànics que han estat fets fora de Xangai), i la segona també ho és (els britànics que són al camp de refugiats), però té una estructura genèrica.

D'altra banda, hem identificat quatre casos en què l'error en la tria del mecanisme consisteix en el recurs a la *cohesió lèxica* en lloc de l'*el·lipsi*. Es tracta de quatre processos que impliquen, doncs, un mecanisme lèxic en lloc d'un de gramatical.

- (140) a. [...] el fill es separa *dels pares_i* i quan es dóna compte està sols [...] El xiquet se'n va a un puesto on estan tots els xiquets que han perdut *els seus pares_{j(<i)}* i troba finalment **els seus pares_{i(<j)}* [$\emptyset_{i(<j)}$]
- b. Al final de la guerra entren *els avions_i* americans al camp i ell s'emociona, perquè li agraden molt *els avions_{i/j(=genèric)?}* [\emptyset_i /aquesta classe_j d'aparells]

En (140a) el darrer sintagma *els seus pares* és coreferent amb el primer, però la relació fòrica de sentit que s'estableix amb l'ocurrència immediatament precedent el fa innecessari: el manteniment de la referència

es podria haver efectuat mitjançant l'elisió del nucli de l'últim sintagma. Hi ha, doncs, sobremarcatge referencial. A més, hem de tenir en compte que les dues últimes repeticions es produeixen dins dels límits estructurals de l'oració, cosa que fa que el mecanisme sigui clarament problemàtic, encara que la referència dels dos sintagmes sigui disjunta. En (140b) la repetició genera sobremarcatge i ambigüïtat, a la vegada, ja que el segon sintagma *els avions* pot ser interpretat com a coreferent amb el primer o com a gèneric. De fet, el caràcter intraoracional del procés i la modalitat epistèmica de la clàusula causal afavoreixen la lectura genèrica, però no la determinen. Si en fem una lectura coreferent, hi ha un problema de sobremarcatge: aquesta interpretació podria haver estat vehiculada per l'el·lipsi. D'altra banda, la lectura genèrica sense ambigüïtat només fóra possible mitjançant el recurs a una solució lèxica que posi de manifest una relació fòrica del tipus CLASSE/EXEMPLAR, com la que proposem entre claudàtors.

L'ambigüïtat referencial és també la principal conseqüència de l'ús d'un mecanisme inapropiat en (141), però en aquest cas la situació és inversa a la que hem descrit en (140a), a causa de la competència entre referents.

- (141) [...] [son pare i sa mare]_i se'n van amb ell a agafar un vaixell, però es separen i ell es perd [...] Al final estan molts xiquets sols en un lloc tancat i *els pares*_{j(<i)} que buscaven *als seus fills*_k i afortunadament ell va trobar als seus \emptyset _{l(<j/k?)} [els seus progenitors_{i(<j)}]

Fixem-nos que tant *els pares* com *els seus fills* són antecedents potencials de de l'el·lipsi de sentit. És clar que l'ambigüïtat d'aquest exemple és relativa, ja que es pot resoldre en el nivell de la coherència global a favor de la primera entitat. Amb tot, el nivell microestructural de la cohesió i de la coherència local és problemàtic per la competència entre referents, que

aconsella la cohesió lèxica, concretament la reiteració, tenint en compte que hi ha una anàfora de sentit intraoracional.

Acabem de veure diversos exemples en què els límits estructurals de l'oració influeixen en major o menor mesura en el caràcter problemàtic de la repetició d'unitats lèxiques, tant en el cas de l'anàfora de sentit com en el de la cohesió lèxica. En (142) el caràcter intraoracional del procés fòric és el factor determinant que desaconsella la repetició.

- (142) La família de *Jim_i* ix al carrer i *Jim_i* [el nen_i], entre la multitud de gent, perd als seus pares

La repetició intraoracional del nom propi del protagonista en (142) resulta problemàtica, encara que el diferent nivell d'inserció estructural de les dues ocurrències lèxiques en les respectives clàusules coordinades fa que la identificació no sigui del tot inviable, tot i que la reiteració és una opció millor. D'altra banda, hi ha un altre factor que afavoreix la cohesió lèxica: la informació que l'emissor afegeix en aposició (*entre la multitud*), un condicionament remarcat per Fox (1987). En realitat, sembla que l'organització interna de la informació de l'última clàusula és també problemàtica: observem que la preservació de l'ordre canònic dels constituents revela que l'opció òptima és el recurs a una anàfora gramatical fonològicament plena.

- (143) La família de *Jim_i* ix al carrer i *ell_i/aquest Ø_i* [*el nen_i*] perd als seus pares entre la multitud de gent

En la versió que oferim en (143) es pot veure que, una vegada reorganitzada la informació de la clàusula, el pronom tònic o el sintagma demostratiu de nucli el-líptic permeten el manteniment de la referència a *Jim*, a la vegada que estableixen el canvi de tòpic principal que s'opera entre les dues clàusules (*la família* → *Jim*). En les circumstàncies estructurals i discursives

de (143), en què el referent és molt prominent, no hi ha competència entre entitats referencials i la distància entre el marcant i l'antecedent és molt curta, les solucions gramaticals són més adients als diversos models interpretatius de l'anàfora, encara que la cohesió lèxica per reiteració continuï sent una bona opció.²⁸

Finalment, hem determinat un cas en què l'establiment del referent mitjançant l'el·lipsi de sentit és agramatical.

- (144) El xiquet els va servir de molt i va fer exactament el que li havien demanat, així que el varen nombrar de *la colla_i* o almenys un * $\emptyset_{j(<i)}$ més

Observem que el nucli el·líptic de (144) no té un antecedent directe en el cotext previ, sinó que aquesta unitat s'ha d'inferir a partir de l'entitat *la colla*, amb la qual manté una relació metonímica del tipus *M ÉS UNA PART D'A*. Però la recuperació de l'antecedent és agramatical, perquè genera una disfunció, que es podria haver resolt recorrent a una unitat lèxica que marqui explícitament la metonímia, com mostrem en (145).

- (145) [...] el varen nombrar de *la colla_i* o almenys un **colla_{j(<i)}*
[membre_{j(<i)}] més

g) Problemes relacionats amb la determinació dels referents o dels antecedents (21 casos; 20,4%): es tracta de processos que afecten sobretot la cohesió lèxica (146a), però també l'establiment de la referència (146b).

²⁸ Les solucions gramaticals respecten els principis neogriceans de Levinson (1987), concretament la màxima de minimització, i els diversos models discursius i cognitivistes basats en la continuïtat dels tòpics, l'accessibilitat dels antecedents i l'estatus cognitiu de les entitats referencials. Vegeu § 3.4 i § 3.5.

- (146) a. Era una família bastant adinerada. Un dia *el seu fill*_i es va pedrer [...] Entonces *el xiquet*_i el van portar a un camp de refugiats [...] *James*_i al final va trobar als seus pares
- b. Durant la guerra es fa amic d'un home que el fa robar coses a la gent per poder menjar. En l'estància en *el camp de refugiats*_j es fa un altre amic

En (146a) la coreferència del nom propi *James* amb els sintagmes *el seu fill* i *el xiquet*, que és l'única opció possible, només es pot determinar a partir del processament *top-down* de la informació textual, és a dir, a partir de la coherència global: en el cotext anterior no s'identifica en cap moment el protagonista de la pel·lícula mitjançant el seu nom propi. Per tant, tot i que l'establiment de l'entitat sembla que s'ha efectuat, la determinació de l'antecedent que designa el referent únic del nom propi és problemàtica, des del punt de vista de la cohesió lèxica, ja que no ha estat discursivament delimitat. En altres paraules, *James* es refereix necessàriament a una entitat discursiva coneguda (“discourse-given”), determinable a través de la coherència textual; però és completament nova per al receptor de la síntesi (cfr. Prince 1981). El problema de (146b) és semblant, però invers: l'entitat designada pel sintagma definit *el camp de refugiats* només pot ser interpretada com a discursivament nova, però es presenta com a coneguda pel receptor. En tots dos casos l'emissor pressuposa en el seu interlocutor un estat epistèmic compartit. La diferència està en el fet que en (146a), en última instància, el discurs pot compensar, a través de la coherència, la pressuposició inadequada de coneixement compartit; en (146b), en canvi, la compensació és impossible. En aquest sentit, en (146a) el manteniment lèxic del referent resulta problemàtic, tot i que es pot assumir que l'establiment discursiu s'ha efectuat; en (146b) no s'assoleix de cap manera ni l'establiment ni el manteniment del referent, atès que l'entitat s'introdueix com a coneguda, però és completament nova (“brand-new”). En definitiva, els dos exemples que acabem d'analitzar demostren la dificultat de delimitar

les operacions d'establiment i de manteniment de la referència en el discurs quan es treballa sobre textos problemàtics.

Entre els casos relacionats de manera clara amb la cohesió lèxica, cal destacar dos tipus de processos en què intervé la dixi textual. D'una banda, hi ha els problemes relacionats amb l'ús de sintagmes demostratius pseudotextuals aparentment relacionats amb els títols, ja analitzats a bastament (vegeu §§ 6.5.2 i 6.7). A més, trobem algunes operacions de manteniment problemàtic en què un marcant lèxic complex del tipus DÍCTIC TEXTUAL + NOM GENERAL es refereix a un antecedent parcialment implícit que només es recuperable a través del coneixement discursiu (cfr. Ribera i Cuenca 2005: 407-408), com s'observa en (147).

(147) [*Jim viu a Xangai, junt amb la seua família. Ells són britànics però viuen a Xangai*]_i perquè *en eixos moments*_i és una colònia britànica

El marcant *en eixos moments* de (147) encapsula el cotext precedent i el recategoritza com a nom a partir de la identitat experiencial que s'estableix entre el substantiu inespecífic *moments* i la temporalitat narrativa inherent a les síntesis. Això no obstant, el demostratiu de segon grau *eixos*, habitual en el valencià col·loquial, no té un antecedent explícit, ja que no pot marcar de manera clara els possibles valors metafòrics de la dixi textual, com ara la distància textual, temporal o emotiva respecte de l'inductor de l'antecedent (el cotext previ). En realitat, la llunyania relativa que implica el demostratiu de segon grau, que en la comunicació en situació es relaciona sovint amb la proximitat al receptor, representa un altre exemple de la tendència dels estudiants a projectar en les seves produccions escrites els mecanismes referencials del discurs oral. Així, la disfunció que representa el fet que el díctic no tingui un antecedent lingüístic pot ser compensada, però no resolta, pel coneixement textual vehiculat a través del passat narratiu (cfr. Lundquist 2000).

L'establiment de la referència també presenta alguns casos problemàtics d'antecedent implícit.

- (148) El xiquet va tornar a casa i, de sobte, quasi el xafa *un cotxe*_i.
*Este mateix home*_{j(<i)} [el conductor_{j(<i)}] el va arreplegar

En (148) l'antecedent del sintagma *este mateix home* només es pot inferir a partir de l'associació enciclopèdica que establim entre *un cotxe* que *quasi xafa* algú i el conductor del vehicle. Com en l'anàfora associativa prototípica, hi ha una relació metonímica del tipus *M ÉS UNA PART DE A*, en què el domini origen (*el cotxe*) inclou el domini meta (el conductor). Tanmateix, el recurs a l'hiperònim *home* en lloc d'un mot més específic, com ara *conductor*, fan que el procés sigui molt problemàtic. A més, el valor de proximitat textual del demostratiu de primer grau i el context emfàtic activat per l'indefinit *mateix* indueix una relació fòrica coreferencial que no es produeix.

- (148) Els japonesos van evacuar la ciutat, endugent-se'ls a tots a [camps de refugiats]_i [...] va anar a parar al camió que s'enduia a la gent per situar-los als [camps de refugiats]_i. Al cap dels dies d'estar allí_{j?}, les tropes americanes bombardejaren *el camp*_{j(<i)} per vengar-se dels xinesos

En (148) s'estableix i es reprèn de manera subsegüent l'entitat genèrica *camps de refugiats*, però l'establiment de la referència a *el camp* concret que *bombardegen les tropes americanes* no es produeix amb èxit. La relació de sentit que hi ha entre les dues entitats és induïda per la repetició formal del molt *camp*, però l'ús de l'article indefinit presenta com a conegut un referent que és nou, tant en el discurs com en l'estat epistèmic del receptor. Observem que en el fons del problema d'aquest procés hi ha també una organització incoherent de la informació de l'última oració, que fa que,

d'una banda, la proforma *allí* sigui ambigua i que, a més, el referent específic no s'estableixi correctament.

(149) [...] Al cap dels dies d'estar en *un camp*_{j(<i)}, les tropes americanes *el*_j bombardejaren per vengar-se dels xinesos

En la versió que donem en (149) s'observa que primer calia establir l'entitat concreta mitjançant el sintagma indefinit (*un camp*), que, d'aquesta manera, podia haver estat identificada després mitjançant la pronominalització.

h) Manca de competència lèxica i enciclopèdica (6 casos; 5,8%): bàsicament, una sèrie de processos en què la relació lèxica que hi ha entre les dues unitats relacionades per la referència no és apropiada, com en (150).

(150) Aquest home se l'emporta i li dóna de menjar i van a *un refugi*_i. Allí el xiquet treballa de recader, fent favor per a guanyar-se un lloc₁₁ en aquell *tuguri*_i. Després de fer el seu últim treball, va guanyar un dels millors llocs en *aquella casa*_i

En (150) s'observa que el lloc on és portat el protagonista és establert com *un refugi* i reprès de manera subsegüent amb els sinònims discursius *tuguri* i *casa*. La relació lèxica que s'estableix entre *refugi* i *tuguri* pot ser més o menys apropiada. En canvi, no s'entén que *el tuguri*, amb tota la càrrega negativa que té el mot, sigui qualificat després com a *casa*, una paraula amb un contingut semàntic neutre o, fins i tot, positiu, tenint en compte el cotext en què apareix, que parla de la possibilitat de *guanyar un bon lloc* (= posició) *en aquella casa*.

Els altres casos quantificables de cohesió lèxica que manifesten l'escassa competència lèxica dels estudiants ja han estat analitzats abans

(vegeu §§ 6.6 i 6.6.2.1). Aquests processos inclouen les parelles d'unitats lèxiques *persones* (en el context d'un camp de refugiats)-*membres*, *civils* (en el context d'un camp de concentració)-*refugiats* i *camp de concentració-camp de refugiats*. Observem que la relació lèxica al si de totes aquestes parelles d'unitats és problemàtica, sigui de manera directa (*camp de concentració-camp de refugiats*) sigui pel condicionament del cotext en què es produeixen els processos (*persones-membres*; *civils-refugiats*). Arribats en aquest punt, és convenient remarcar que la pobresa de la competència lèxica dels aprenents va molt més enllà del que manifesten quantitativament aquests cinc processos de cohesió lèxica. Així, com ja hem dit, el predomini abassegador de la repetició sobre la reiteració, la repetició constant d'unitats lèxiques poc específiques i el fet que la reiteració sigui més problemàtica són també indicadors de l'escassa competència lèxica dels estudiants.

D'altra banda, hem detectat una estructura d'establiment que palesa uns coneixements enciclopèdics també ben pobres.

(151) La pel·lícula parla sobre la Segona Guerra Mundial, que transcorreix a *Xangai*, la capital de Japó

La identificació de la ciutat xinesa de *Xangai* com a *capital del Japó*, parla per si mateixa. A més a més, en aquest exemple, l'organització de la informació podria induir a pensar que l'emissor de la síntesi creu que *la Segona Guerra Mundial transcorre* només a *Xangai*. Amb tot, per la nostra part, volem pensar que ara no es tracta de manca de coneixement que la guerra *va transcórrer* per tot Europa, Àsia, Àfrica i el Pacífic, sinó d'un problema lèxic relacionat amb la selecció del verb *transcórrer*. Sempre ens quedarà, però...*París*, si podem permetre'ns la ironia cinematogràfica.

i) Ambigüitat referencial (7 casos; 6,8%): com en el cas dels mecanismes gramaticals, es tracta d'un problema originat per la competència entre referents, i sovint s'arrossega l'ambigüitat d'un mecanisme previ.

(152) [...] es té que anar amb *els seus pares_i* a un altre puesto [...] el xiquet_j es queda a soles [...] *James_j* termina acabant en un lloc on coneix a *un home_k* que li diu que se n'anirien junts. Un camió partix cap a una espècie de refugi i *ell_{j/k?}* se *l_{j/k?}*'emporten [...] Més tard se *l_{j/k?}*'emporten a un lloc on hi ha molta gent. Allí $\emptyset_{j/k?}$ es troba amb *els seus_{j/k?} pares_{i/k(<i)}*

En (152) s'observa que el sintagma *els seus pares* que clou el text és ambigu. La competència entre els referents *James* i *un home* fa que el pronom tònic *ell* seleccioni tots dos antecedents i, per tant, es genera una ambigüïtat referencial que s'arrossega en tots els mecanismes gramaticals subsegüents. En conseqüència, no podem decidir si es parla de *els pares de James* o dels de *l'home*. Es tracta, doncs, d'un procés en què l'ambigüïtat no ens permet de decidir si hi ha cohesió lèxica per repetició, en el cas de la primera lectura, o establiment mitjançant una anàfora de sentit, en el cas de la segona. És clar que la coherència global resol l'ambigüïtat a favor de *James* i de *els pares* d'aquest, però el nivell de la cohesió referencial resulta problemàtic.

En altres ocasions la informació que proporciona el marcant lèxic tampoc no permet de resoldre la competència entre referents.

(153) [...] *els americans_i* bombardegen les posicions japoneses i alliberen els refugiats, però aquests han de caminar junt *als japonesos_j* que queden molt de tros. Jim es fa el mort i torna cap enrere [...] Una vegada en el camp, *els soldats_{i/j}* el troben

El sintagma *els soldats* de (153) pot reiterar per sinonímia discursiva tant *els americans* com els *japonesos*. En aquest cas, a més, la coherència de la síntesi no permet de resoldre l'ambigüïtat.

D'altra banda, hem identificat un exemple en què s'ha intentat resoldre sense èxit, mitjançant la dixi textual, l'ambigüitat generada per la competència entre referents.

(154) [...] Els porten a un [*camp de concentració*]_i, després a un altre $\emptyset_{j(<i)}$ i els fan treballar molt. Ell ajuda a molta gent en *eixe camp*_{i/j?} [aquest camp_j/aquell camp_i]

Observem que la llunyania relativa que marca el demostratiu de segon grau és incapaç de resoldre la competència en accessibilitat que s'estableix entre els dos *camp de concentració*. El recurs al primer o al tercer grau hagués permès la resolució de l'ambigüitat, com hem indicat entre claudàtors. Una altra vegada, la coherència i, concretament, la progressió de la informació textual ens condueix a pensar que l'emissor es refereix al segon *camp* a què són *portats* els personatges, però l'ambigüitat no s'ha resolt en el nivell de la cohesió.

En conclusió, la cohesió referencial dels textos dels aprenents palesa un problema global de subespecificació difícil de ser quantificat. Quant als problemes quantificables, el manteniment de la referència és més problemàtic que l'establiment (75% enfront del 25%, respectivament). Els mecanismes gramaticals concentren la majoria dels problemes, un fet que ens dóna la mesura quantitativa de la deficiència de la cohesió lèxica. Pel que fa als problemes de la cohesió lèxica (16,5% del total de problemes), la reiteració és molt més problemàtica que la repetició (24,1% de processos problemàtics en la reiteració enfront del 8,9% en la repetició, en relació amb els respectius totals). D'altra banda, en relació amb els problemes que hem detectat en l'establiment i en la cohesió lèxica, hem determinat tres grans grups de processos problemàtics, d'acord amb la major afinitat per l'establiment, per la cohesió lèxica o per totes dues operacions. La indefinició de la referència, els problemes relacionats amb la forma i les disfuncions sintàctiques i estructurals es concentren en l'establiment. En

canvi, la manca de competència lèxica i l'ambigüitat referencial es mostren com a problemes molt específics de la cohesió lèxica. Tot i això, el gruix dels problemes es concentra en el grup intermedi, que palesa els límits difusos que hi ha entre les dues operacions en relació amb la problemàtica de la cohesió referencial. Es tracta de processos problemàtics que impliquen concordança *ad sensum*, incoherència, errors en la tria del mecanisme i referents o antecedents no establerts.

6.9. Coherència i cohesió en les produccions escrites dels aprenents

Els problemes de la cohesió referencial tenen una contrapartida en la coherència de les síntesis dels estudiants. Així, sembla que hi ha una relació molt directa entre alguns problemes de la cohesió referencial i la coherència. Concretament, la subespecificació referencial, que hem identificat com un problema global dels textos dels aprenents, és un efecte de la pobresa de la competència lèxica i discursiva dels estudiants, que, al seu torn, reverteix en una selecció de la informació que no sempre és coherent.

Pel que fa a l'organització de la informació, la determinació dels esquemes organitzatius de les vint-i-cinc síntesis dels estudiants, a partir de la proposta de Labov i Waletzky (1967) i Labov (1972), evidencia diferències substancials entre els textos dels aprenents i els dels experts. Per comoditat, tornem a reproduir la proposta d'aquests autors (Labov i Waletzky 1967 i Labov 1972 *apud* Norrick 2001: 853).

- A. An abstract which identifies the point or summarizes the action of the story;
- B. An orientation which provides general background information and describes the particular circumstances of the action;
- C. The complicating action reported in sequential order;

- D. The result or resolution of the action;
- E. A final coda to close the story, often relating it to the current context;
- F. Evaluation at various points to guide the audience to the intended point of through the narrative.

En la taula 24 oferim els esquemes organitzatius de cadascun dels textos del corpus d'aprenents i en la taula 25 agrupem les síntesis segons els esquemes generals.

Taula 24. Esquemes organitzatius de les síntesis del corpus d'aprenents en relació amb la superestructura narrativa

TEXT	ESQUEMES ORGANITZATIUS
I01	A; B; C; D; E
I02	A/B; C; D; E
I03	B; A; C; D; E
I04	A; B; C; D; E
I05	A; B; C (F); D; E
I06	A/B; C; D; E
I07	A/B; C; D; E
I08	B; C; D; E
I09	A; B; C; D; E; F
I10	B; C; D; E (F)
I11	A; B; C; D; E
I12	B (A); C; D; E
I13	A; B; C; D; E
I14	B; C; D; E
I15	A; B; C; D; E
I16	A; B; C; D; E
I17	A/B; C (F); D; E
I18	A; B; C; D; E; F
I19	B; C; D; E
I20	A; B; C (B); D
I21	F; A; B; F (C); D; F
I22	A; C; B; D; E
I23	B; C; D (F)
I24	A; B; C; D; E
I25	A; B; C; D; E

La taula 24 mostra que, a diferència de les produccions dels experts, les síntesis dels aprenents constitueixen narracions que contenen gairebé totes les parts de la superestructura narrativa. Aquesta diferència s'explica perquè les síntesis dels experts no sols responen a la finalitat informativa bàsica, sinó que tenen també la intenció de convèncer els receptors potencials de veure les pel·lícules que ressenyen (finalitat argumentativa) i, doncs, deixen en suspens la resolució i, de retruc, la coda final; les produccions dels aprenents, en canvi, no tenen en compte aquesta segona intenció del gènere i, en conseqüència, tracten de sintetitzar el màxim d'informació.

Taula 25. Esquemes generals de les síntesis dels aprenents

ESQUEMA GENERAL	TEXTOS
A; B; C; D; E	I01, I02, I03, I04, I06, I07, I11, I12, I13, I15, I16, I22, I24, I25
A; B; C; D; E; F	I05, I09, I17, I18
A; B; C; D	I20
A; B; C; D; F	I21
B; C; D; E	I08, I14, I19
B, C; D; F	I23
B; C; D; E; F	I10

En aquest sentit, la taula 25 palesa que l'esquema general preferit (14 textos; 56%) és aquell que conté el resum inicial (A), la informació sobre el rerefons (B), la trama (C), la resolució (D) i la coda final (E). Vegem-ho amb exemples.

En la síntesi I16 de la pel·lícula *l'Imperi del Sol*, s'hi observa que la primera oració constitueix una mena de resum que introdueix el tema general de la pel·lícula (*la Segona Guerra Mundial*). Tot seguit s'hi expliquen les circumstàncies que envolten el protagonista (*és un xiquet anglès, viu amb els seus pares a Xangai, perd als seus pares, es té que buscar la vida*) i la trama (paràgrafs segon, tercer i quart). La síntesi es clou amb la resolució (*van els pares a per ell a una espècie de guarderia de la*

guerra) i la coda final (*i l'agafen*), que efectua la clausura informativa i retòrica de la síntesi.

(155)

I16 L'IMPERI DEL SOL

(A) *L'Imperi del Sol* és una pel·lícula que tracta sobre la Segona Guerra Mundial. (B) El protagonista és Jim, que és un xiquet anglès que viu amb els seus pares a Xangai (Xina). Fins que aplega la Segona Guerra Mundial i, fugint entre la gent, perd als seus pares. Des d'aquest moment, Jim es té que buscar la vida per a menjar, ...etc.

(C) Jim puja a un camió i se l'emporten a un camp de refugiats on passarà casi tota la Guerra Mundial. Allí Jim es fa amic d'un home i li fa molts favors.

Ell va pel camp de refugiats agarrant i canviant coses a tothom per a poder menjar. Aquest camp de refugiats és per a anglesos i americans.

Al final de la guerra entren els avions americans al camp i ell s'emociona, perquè li agraden molts els avions. Aquests avions maten als japonesos i els refugiats s'escapen, però Jim prefereix tornar al camp de refugiats, on veu a un japonès que havia conegut abans. Més tard entren els americans i l'agafen.

(D) La pel·lícula s'acaba quan van els pares a per ell a una espècie de guarderia de la guerra (E) i l'agafen.

Convé remarcar que el nivell de detall amb què s'explica tant el rerefons del protagonista com la trama és poc adequat a la intenció sintetitzadora. D'altra banda, com hem avançat adés, l'explicació de la resolució no s'adiu a la finalitat argumentativa que hem observat en les síntesis dels experts, en què, de manera general, s'obvia aquesta seqüència estructural per tal de crear intriga.

De vegades, el resum inicial és també molt detallat, com es mostra en (156).

(156)

I24 L'IMPERI DEL SOL

(A) Aquesta pel·lícula, la situen en la Segona Guerra Mundial. Els japonesos volien conquerir Xangai, ciutat on convivia xinesos i americans de classe elevada. Els japonesos van evacuar la ciutat, endugent-se'ls a tots a camps de refugiats. (B) Jim, el nostre protagonista, va ser separat dels seus pares en un munt de gent que corrien bojors d'un lloc a un altre fugint de les tropes japoneses. (C) Jim, tot sol, va tornar a casa, però passaven els dies i estava sol i decidí anar-se. Un home l'arplegà i, per circumstàncies, va anar a parar al camió que s'enduia a la gent per situar-los als camps de refugiats. Al cap dels dies d'estar allí, les tropes americanes bombardejaren el camp per vengar-se dels xinesos i van tindre que ser evacuats a un altre lloc. Pel camí, Jim es desvia i tornen al campament, on estava ple de menjar que els havien enviat. (D) Jim va ser arplegat hasta arribar a una casa d'adopció, on va ser trobat pels seus pares (E) i tornà amb ells.

Observem que el nivell de detall del resum inicial de la síntesi I24 és molt alt, ja que inclou:

- a) L'emmarcament temporal i esdevenimental global de la narració (*la Segona Guerra Mundial*).
- b) Les accions principals que desencadenen la trama (*els japonesos volien conquerir Xangai, van evacuar la ciutat, endugent-se'ls a tots a camps de refugiats*).
- c) Informació general sobre el rerefons dels personatges (*xinesos i americans de classe elevada*).

El caràcter tan detallat del resum inicial determina la repetició d'informació en la trama (*s'enduia a la gent per situar-los als camps de refugiats*).

La distinció entre el resum inicial (A) i la informació sobre les circumstàncies particulars que envolten els personatges (B) és molt sovint impossible, atès que apareixen imbricades, com en (157).

(157) I07 L'IMPERI DEL SOL

(A/B) La pel·lícula tracta sobre un xiquet que, per culpa de la guerra, es té que anar amb els seus pares a un altre puesto, però el xiquet, que li diuen James, es separa accidentalment de sa mare. La seua mare desapareix entre la multitud i el xiquet es queda a soles. (C) Ell pensa en tornar a casa, però, quan arriba, no *n'hi havia ningú; només *n'hi havia una dona que era la seua criada] i una iaia. Ell es queda sense menjar i se'n va a buscar-ne. James termina acabant en un lloc on coneix a un home que li diu que se n'anirien junts. Un camió partix cap a una espècie de refugi i ell se l'emporten, perquè ell sabia anar. Una vegada allí ell intenta relacionar-se amb la gent i va tomant mèrit cada vegada més. Més tard els bombardegen i tenen que anar-se'n a un altre puesto, pero ell torna i es queda al refugi. (D) Més tard se l'emporten a un lloc on hi ha molta gent. (E) Allí es troba amb els seus pares.

En (157) podem veure que la primera oració ens ofereix de manera indestriable un resum de la història (*un xiquet que, per culpa de la guerra, es té que anar amb els seus pares a un altre puesto*) i el rerefons que envolta el protagonista (*viu amb els pares, li diuen James, es separa de sa mare, la seua mare desapareix entre la multitud, el xiquet es queda a soles*).

D'altra banda, alguns cops es prescindeix del resum inicial.

(158) I08 L'IMPERI DEL SOL

(B) Es tracta d'una família rica que tenen un xiquet anomenat James. Aquests viuen a Japó. Entraren en guerra i els japonesos s'apoderaren del poble. Aquesta família intentaren fugir i, amb la quantitat de gent que hi havia, cadascú se *(EN) va anar per un costat. (C) El xiquet va tornar a casa i, de sobte, quasi el xafa un cotxe. Este mateix home el va arreplegar. El xiquet es va quedar amb l'home en una casa amb més gent. Els

americans bombardejaren el poble i tots fugiren. El xiquet es va quedar amb una dona moribunda. Al despertar va vore a la dona morta i, en ese mateix instant, va vore una llum al cel (després es va enterar que hi era una bomba atòmica). Va regressar al poble i es va trobar amb l'home que el va arreplegar. **(D)** Va anar a on havien un muntó de xiquets **(E)** i va trobar als seus pares.

Observem que la síntesi I08 comença directament amb la introducció de les circumstàncies que envolten el protagonista i l'acció general, sense resum inicial.

Quant a la coda final, normalment és constituïda per una estructura del tipus *va trobar als seus pares*, que no només efectua una clausura retòrica, sinó també informativa. De fet, la continuïtat informativa que hi ha entre la coda i la resolució podria fer pensar que és una part d'aquesta, però la funció de demarcació del final del text permet analitzar-la com a coda. Tanmateix, en algun cas trobem una coda més prototípica, en el sentit que té una funció més clara de clausura retòrica de la síntesi.

(159)

I22 L'IMPERI DEL SOL

(A) Aquesta pel·lícula tracta sobre la Segona Guerra Mundial a Xangai, japonesos contra xinesos.

(C) Els japonesos van agafar a gent per a refugiar i **(B)** ací es trobava un xiquet que li deien Jim, fill d'uns anglesos. Aquest xiquet va perdre als seus pares i es trobava estranyat per tot el que passava al seu voltant. Aquest era molt mimat i repent va canviar la seua vida. Es va fer molt carinyós i va decidir ajudar a gent que ho necessitava; no volia anar-se'n amb els demés, es va tornar pobre.

Durant la guerra, a Jim, li agradaven molt els avions i de major volia pilotar-*ne'n un.

(D) Al acabar-se la guerra, van ajuntar els pares amb els xiquets refugiats i Jim trobà als seus pares. **(E)** Després d'haver patit molt, va tornar a la normalitat.

En el text I22 s'observa que l'última oració estableix una generalització sobre les circumstàncies finals del protagonista, a partir dels esdeveniments concrets que constitueixen la resolució, i clou retòricament el text. D'altra banda, però, hi ha dos fets remarcables que convé destacar. En primer lloc, la narració de la trama és més aviat minsal (*els japonesos van agafar a gent per a refugiar*) i, en segon lloc, precedeix l'explicació sobre les circumstàncies que envolten el protagonista, que constitueix el veritable nucli informatiu d'aquesta síntesi i és desmesuradament extensa. Hi ha, doncs, un problema de selecció i d'organització de la informació, és a dir, de coherència global. A més, hem detectat alguns casos en què es prescindeix de la coda.

(160)

I23 L'IMPERI DEL SOL

(B) A la ciutat de Xangai vivia una família anglesa molt rica que tenia muntada una empresa a la Xina. L'atac japonès a la Xina sorprengué a la família en una estança en un hotel i els obligà a fugir. Intentaven fugir pel carrer abarrotat, però el xiquet, Jim, es detingué per a recollir un xicotet avió de joguet que li caigué i es separà dels parés. **(C)** Al xiquet, l'arreglegaren uns americans, però, quan Jim els conduïa a la seua antiga casa per agafar menjar, els detingueren els japonesos i els portaren a un camp de refugiats. Allí Jim evolucionà canviant radicalment el seu caràcter. Ells permaneixen allí fins que els americans ataquen els japonesos i llancen les dues bombes nuclears que donen fi a la guerra. El xiquet es topeta amb un japonès que s'havia convertit en amic seu. Els americans maten el japonès, perquè no volien que Jim siguera amb ell. **(D)** Tots els nens són portats a la fi de la guerra a un lloc perquè es troben amb els seus pares, però **(F)** Jim no reacciona, ja que no reconeixia sa mare, encara que ella sí que ho fa.

En (160) s'observa que no hi ha coda final, però la resolució que tanca el text inclou un breu comentari avaluatiu (*Jim no reacciona, ja que no reconeixia sa mare, encara que ella sí que ho fa*). En aquest sentit, el

caràcter emfàtic de l'última clàusula palesa una certa voluntat argumentativa de l'emissor.

La introducció de comentaris avaluatius és més clara en altres textos, com en I18.

(161)

I18 L'IMPERI DEL SOL

(A) Pel·lícula que està referida en la Segona Guerra Mundial a la Xina. (B) Jim, un xiquet anglès d'uns 10 anys, viu a Xangai amb els seus pares. Eren una família rica. Jim és un xiquet malcriat.

L'imperi japonès envaeix Xangai. La família de Jim ix al carrer i Jim, entre la multitud de gent, perd als seus pares. (C) Més tard, a Jim, se l'enduen a un camp de concentració dels japonesos. Durant la seua estància, Jim, el xiquet malcriat que tenia tot el que volia, passa a ser un xiquet que es porta bé amb tots, tolerant, ...Allí Jim anava en dos homes que havia conegut, amics d'ell. A un d'ells, el maten i l'altre més tard l'abandona.

Després els japonesos s'enduen a Jim i els altres esclaus. Allí Jim troba al seu amic. En el camp Jim aprèn intel·ligentment a viure bé i a portar-se bé amb tots; fins i tot fa de doctor. (D) Quan arriben els americans i s'acaba la guerra, (E) Jim troba als seus pares.

(F) La pel·lícula és molt interessant per l'evolució que sofreix Jim.

Observem que la síntesi I18 conté totes les parts de la superestructura narrativa, amb un comentari avaluatiu situat al final del text. Aquesta és la posició habitual que sol tenir la seqüència avaluativa, però també la podem trobar al bell mig del text.

(162)

I17 L'IMPERI DEL SOL

(A/B) Aquest film tracta d'un xic ric de procedència anglesa que es veu sol a Xangai després de perdre's dels seus pares.

(C) Un cop està sol, es fa amic d'uns nord-americans i, per la seua culpa, van tots a un camp de refugiats.

Quan estan al camp de concentració, el xic comença a ser més adult i independent, i sofreix un canvi psicològic molt

important, on passa de no tenir ni idea de buscar-se la vida a ser un expert en això de viure amb poc.

(F) Aquest jove és un punt molt important dins de la petita societat que es crea al camp de refugiats i és molt intel·ligent, al fer-se necessari per a la gent; i així pot fer els canvis que li apeteix fer.

(D) A la fi els ianquis es fan amb el control i deixen als refugiats marxar sense cap impediment.

El xic pateix un canvi físic i psicològic tan gran que els seus pares no el coneixen i, a més, ell no els diu res, només els mira.

(E) Com si no s'alegrés

La síntesi I17 conté una seqüència avaluativa inserida entre la trama i la resolució. A més, la coda final (*com si no s'alegrés*) té també un caràcter argumentatiu. D'altra banda, hem trobat un exemple en què una bona part del text és avaluativa.

(163)

I21 L'IMPERI DEL SOL

(F) Considere que la pel·lícula planteja molt bé que davant les situacions difícils, les persones ens adaptem i reaccionem per tal de sobreviure.

(A) La pel·lícula està basada en la Segona Guerra Mundial, concretament durant la lluita dels xinesos amb els japonesos.

(B) Tot comença en Xangai, on viu una família britànica i, en un moment determinat, es veuen obligats a separar-se, per la qual cosa el fill menut, Jim, es veu obligat a buscar-se la vida i valdre's per ell mateix. (C) Aquest, el protagonista, li passen una sèrie de coses *en les quals pateix un canvi intern en el seu caràcter i a mesura que va creixent es va fent més independent i es va adaptant a la seua nova vida.

Durant la pel·lícula, té diferents amistats, (F) però, la que més m'ha cridat l'atenció és la d'un amic xinès, que, segons les circumstàncies, tenien que ser enemics i succeeix tot al contrari, fins arribar a ser bons amics.

(D) Al final de la pel·lícula, torna a trobar-se amb els seus pares, però, encara que li costa reconèixer-los, (F) és un moment prou emotiu, ja que tots sabem que, sobretot durant la infància, és quan més necessitem als pares.

El text I21 conté comentaris avaluatius al principi (primer paràgraf), entre la trama i la resolució (la major part del quart paràgraf) i al final. Observem que la presència de morfemes verbals de primera persona del singular i del plural, és a dir, de marques d'íctiques de l'emissor, fa ben explícit el caràcter argumentatiu d'aquestes seqüències estructurals.

Abans hem vist que el text I22 manifesta un problema de selecció i organització de la informació, atès que la narració de la trama és gairebé inexistent i precedeix la informació sobre el rerafons del protagonista. Hem detectat dos casos més que palesen problemes globals d'organització de la informació.

(164)

I12 L'IMPERI DEL SOL

(B) La història de la pel·lícula *l'Imperi del Sol* comença amb la història d'una família rica. Sabem que tenia diners perquè tenia una bona casa amb piscina, el pare jugava a golf etc i això no ho fa tot el món.

(A) Quan arribà la guerra que els japonesos volien invadir Xina, **(B)** el pobre Jim, que era el fill i el protagonista d'aquesta pel·lícula, va perdre els seus pares entre el mogolló de gent.

(C) Després d'açò, aquest pobre xiquet va patir molt, es va anar a viure amb uns hòmens i els va ajudar molt a eixir dels seus apurs en tan sols deu o dotze anys que tindria.

Menjaven lo que trobaven o millor dit lo que podien o tenien guardat per a aquestos casos. Més tard varen vindre els americans, que ajudaren als xinesos.

Aquest xiquet li varen nombrar fer alguna prova per ajudar als hòmens, perquè no podien fer-ho tot. El xiquet els va servir de molt i va fer exactament el que li havien demanat, així que el varen nombrar de la colla o almenys un més.

(D) Després de tot açò, Japó es va calmar i Jim en un encontre de pares i fills va trobar els seus, **(E)** ja que ell sempre tenia l'esperança de tornar a vore-los.

Observem que la síntesi I12 s'inicia amb l'explicació de les circumstàncies que envolten el protagonista. Amb tot, la primera clàusula del segon

paràgraf interromp aquesta seqüència estructural, ja que constitueix una mena de resum de la història.

(165)

I20 L'IMPERI DEL SOL

(A) El tema d'aquesta pel·lícula tracta sobre la guerra en Xangai en la que els japonesos lluiten contra Xina per a poder explotar als xinesos, que eren més pobres. Finalment, els americans conseguiren expulsar als japonesos de Xangai.
(B) El protagonista de la pel·lícula s'anomena Jim i es separa dels seus pares al principi de la guerra. Aquest xiquet, a pesar de la seua curta edat, intenta sobreviure per tots els mitjans possibles. (C) Durant la guerra es fa amic d'un home que el fa robar coses a la gent per poder menjar. En l'estància en el camp de refugiats es fa un altre amic, en aquest cas japonès, al que maten quan la guerra ja havia finalitzat. Ell conseguix burlar als japonesos fent proves que el seu amic li manava. (B) La seva il·lusió era pilotar una avió i sempre que veia alguna es tornava boig.
(D) Finalment, Jim troba a sa mare, la qual després de finalitzar la guerra torna a per ell a una espècie de casa on es trobaven tots els xiquets que no tenien pare.

En el text I20 s'ha introduït una informació relacionada amb el rerefons que envolta Jim (*la seva il·lusió era pilotar una avió i sempre que veia alguna es tornava boig*) al final de la trama. Així doncs, aquella seqüència estructural queda interrompuda, cosa que provoca incoherència en el nivell organitzatiu.

Vegem ara com es tradueix quantitativament l'organització de la informació de les síntesis dels aprenents en relació amb les dels experts. Les dades que oferim en la taula 26 ens permeten concloure que les síntesis dels aprenents s'organitzen prototípicament al voltant de:

- a) una situació inicial, que sempre inclou informacions sobre el rerefons de l'acció i del personatge protagonista (B) i, de manera menys habitual, el resum inicial (A);

- b) la narració de la trama (C);
- c) la resolució (D) i
- d) una coda final (E), que clou el text informativament i/o retòricament.

Taula 26. La superestructura narrativa en les síntesis argumentals dels aprenents i dels experts

PARTS	APRENENTS		EXPERTS	
	NOMBRE TEXTOS	%	NOMBRE TEXTOS	%
resum (A)	20	80,0	20	50,0
rerefons (B)	25	100	39	97,5
trama (C)	25	100	40	100
resolució (D)	25	100	1	2,5
coda (E)	22	88,0	1	2,5
avaluació (F)	7	28,0	16	40,0

Aquesta organització prototípica contrasta amb l'esquema prototípic dels textos dels experts, que només sol incloure el rerafons i la trama. En aquest sentit, els textos dels aprenents constitueixen narracions completes i són molt menys sintètics que els dels experts. D'altra banda, el fet que la resolució aparegui en tots els textos i que la seqüència avaluativa només sigui present en set (28%) ens indica que les síntesis dels aprenents tenen fonamentalment una finalitat narrativa, mentre que la funció argumentativa és poc freqüent. En canvi, els experts no inclouen la resolució, que només s'introdueix en un text, i els comentaris avaluatius són més habituals (40%), dos fets que palesen la major importància de la finalitat argumentativa en aquestes síntesis.

Pel que fa a la interrelació entre la superestructura i la cohesió lèxica, en la taula 27 oferim les dades de l'anàfora lèxica en relació amb la funció demarcativa, és a dir, considerant si el marcant i l'inductor de l'antecedent apareixen en parts diferents de la superestructura o en la mateixa part.

Taula 27. La funció demarcativa de la cohesió lèxica

MARCANTS LÈXICS	APRENENTS		EXPERTS	
	N	%	N	%
distintes parts	143	50,0	135	44,1
mateixa part	143	50,0	171	55,9
TOTAL	286	100	306	100

Els resultats de la taula 27 mostren que la cohesió lèxica juga un paper important en la demarcació de les seqüències estructurals en què s'organitzen les síntesis, tant en el cas dels aprenents (50%) com en el dels experts (44,1%). No obstant això, les dades absolutes de la cohesió lèxica no demarcativa en el textos dels experts (171 processos) revelen una incidència més baixa d'aquesta funció de l'anàfora lèxica no determinada *stricto sensu* pel nivell microestructural de la cohesió, sinó per la coherència. En altres paraules, la cohesió lèxica de les produccions dels estudiants és lleugerament més dependent de l'organització de la informació, atès que el 50% dels processos ocorre entre parts diferents de la superestructura, com en (166).

(166) Es tracta d'una família rica que tenen *un xiquet*, anomenat James. Aquests viuen a Japó. Entraren en guerra i els japonesos s'apoderaren del poble. Aquesta família intentaren fugir i, amb la quantitat de gent que hi havia, cadascú se

*(EN) va anar per un costat. *El xiquet_i* va tornar a casa i, de sobte, quasi el xafa un cotxe

En (166) s'observa que la repetició lèxica *el xiquet* se situa en l'inici de la narració de les accions, mentre que l'antecedent es troba en una seqüència estructural diferent, que ens informa sobre les circumstàncies essencials que envolten els personatges i l'acció (*una família rica, tenen un xiquet anomenat James, viuen al Japó, hi ha una guerra, els japonesos s'apoderaren del poble, la família intentà fugir, cadascun dels membres se'n va anar per un costat*). Tanmateix, observem que l'altra meitat de la cohesió lèxica dels textos dels aprenents es produeix dins de la mateixa part de la superestructura (167).

(167) *Jim_i* continuà sol i tornà al camp de refugiats, on uns militars americans el trobaren i el portaren a un orfenat on *n'hi havia molts xiquets que es trobaren amb els seus pares. *Jim_i* trobà als pares, però, al principi, no els reconeixia del temps que feia que no els veia

En (167) podem comprovar que les dues ocurrències del nom propi del protagonista es troben dins de la mateixa part de la superestructura: la resolució de la narració. Així doncs, els factors que determinen la cohesió lèxica són la discontinuïtat del tòpic (*Jim* → *molts xiquets* → *Jim*) i la distància textual. Amb tot, com ja hem remarcat en l'anàlisi dels experts, la funció demarcativa pot ser més important del que revelen els resultats de la taula 20, tenint en compte que la principal seqüència estructural, la narració de les accions, se subdivideix sovint en una sèrie de subseqüències. En donem un exemple.

(168) [...] [C] *Jim_i* arribà a *un campament_j* de britànics (C1). Un dia *els americans_k* bombardejaren *el campament_j* on estava *Jim_i* i tingueren que eixir fugint (C2). Durant el camí, *la dona_l* d'un amic seu no podia continuar i ell es quedà amb ella i fingiren que estaven morts (C3). Al dia següent, quan *Jim_i* es despertà, es va donar compte que *la dona_l* estava morta. El cel s'il·luminà: era una bomba atòmica que *els americans_k* tiraren, i fou quan s'acabà la guerra (C4)

En (168) hem reproduït la seqüència de la trama de la síntesi I25. L'hem dividida en quatre subseqüències, que, des del punt de vista lingüístic, s'identifiquen amb oracions diferents o grups d'oracions (C4) i, des del punt de vista temàtic, corresponen, a grans trets, a parts diferents de l'estructura episòdica de la pel·lícula (macroestructura):

- a) primera oració (C1): l'arribada de Jim al campament;
- b) segona oració (C2): el bombardeig del campament;
- c) tercera oració (C3): Jim i la dona caminen junts;
- d) quarta i cinquena oració (C4): el despertar de Jim i la visió de la bomba nuclear.

En aquest sentit, observem que els diferents marcats de cohesió lèxica i els respectius antecedents apareixen en unitats diferents de l'estructura episòdica i, doncs, en aquest cas l'anàfora lèxica també té un paper demarcatiu.

En conclusió, hem observat que, en relació amb la superestructura narrativa, les síntesis dels aprenents constitueixen narracions completes i menys sintètiques que les dels experts, ja que la majoria dels textos inclouen la informació sobre el resum inicial, el rerafons, la narració de les accions, la resolució i la coda. El fet que la resolució aparegui en totes les síntesis i que els comentaris avaluatius només siguin introduïts en un 28% dels textos

(enfront del 40% de les síntesis dels experts) ens indica que la finalitat argumentativa té una importància molt menor en les produccions dels estudiants, que tendeixen a fer un resum, sovint massa detallat, de la pel·lícula. Pel que fa a la interrelació entre la cohesió referencial i la coherència, hem observat que l'escassa competència lèxica dels aprenents representa un problema per a la selecció de la informació que produeix subespecificació de la referència. A més, hem detectat problemes d'organització de la informació que es deriven d'una escassa planificació dels textos. D'altra banda, com en els experts, tot i la deficiència de la cohesió lèxica, hi ha una preservació important de la funció demarcativa, bé en el nivell de la superestructura bé en relació amb l'estructura episòdica.

6.10. Conclusions

La cohesió referencial de les síntesis dels aprenents presenta diferències substancials amb la dels textos dels experts. D'entrada, hi ha quatre dades generals que contrasten:

- a) Tot i que el nombre total de paraules dels textos dels estudiants és inferior al dels experts (4356 enfront de 4709, respectivament), el nombre d'unitats que intervenen en la cohesió referencial és major en aquells (1132) que en els experts (1001).
- b) La proporció d'unitats de manteniment i d'establiment en el cas dels estudiants no arriba a la relació de dos mecanismes de manteniment per cada un d'establiment dels experts ($n_m/n_e = 1,7$).
- c) La incidència de l'anàfora de sentit és molt més important en els aprenents (134 casos; 32% de l'establiment) que en els experts (38 exemples; 11,2%).
- d) El nombre de processos problemàtics de les síntesis dels estudiants (249 processos; 22% de les unitats analitzades) és molt elevat, si tenim

en compte que en els experts els problemes de referència són gairebé anecdòtics (9 casos; 0,9%).

Aquestes dades generals ens permeten afirmar que els aprenents necessiten fer una major esforç quantitatiu en unitats d'establiment i de manteniment de la referència que els experts, a causa del caràcter problemàtic de la cohesió referencial. La descompensació que hi ha entre les unitats de manteniment i les d'establiment i la freqüència elevada de l'anàfora de sentit, que pot explicar parcialment aquesta descompensació, és una font important dels problemes de la cohesió referencial. De fet, l'anàfora de sentit acumula el 43,5% de l'establiment problemàtic.

Pel que fa a l'establiment de la referència, hem arribat a les conclusions següents:

- a) Com en el cas dels experts, la referència textual és una operació cognitiva que involucra diversos tipus d'entitats. En consonància amb els condicionaments del gènere textual, els personatges constitueixen la base de la cohesió referencial, però tenen una freqüència inferior a la dels experts (53,8% enfront del 62,3%, respectivament). Aquesta situació redunda en la referència més habitual als llocs i a altres entitats de primer ordre en els textos dels estudiants, incloent-hi la referència metatextual a *la pel·lícula* (21 casos enfront d'1 exemple dels experts), considerada com a entitat de primer ordre a partir de la *conduit metaphor*. En qualsevol cas, els referents de primer ordre solen ser els prototípics en tots dos tipus d'escriptors, amb uns percentatges molt semblants (84,6% en els estudiants; 80,5% en els experts). Aquestes entitats prototípiques són establertes mitjançant estructures nominals i paranominals, que representen el 94,5% de les unitats d'establiment referencial dels textos dels estudiants.

- b) La referència a entitats dinàmiques (de segon ordre, com el temps de l'enunciat i les accions que realitzen els personatges) i a conceptes i relacions abstractes (entitats de tercer ordre) també hi està representada. Els referents temporals tenen freqüències altament coincidents (2,8% en els aprenents; 2,7% en els experts), però la referència a conceptes i relacions abstractes és menys habitual en els estudiants (1,7% enfront del 6,9% dels experts). Aquestes entitats complexes són més susceptibles de ser establertes mitjançant unitats predicatives, que en els aprenents presenten un percentatge més baix (5,5% de les estructures d'establiment; 13,6% en els experts). L'establiment de la referència a entitats relacionals mitjançant estructures predicatives i el manteniment subsegüent a través d'unitats fòriques són processos complexos que impliquen la recategorització cognitiva dels referents. La complexitat d'aquests processos supera sovint les limitacions de la competència discursiva dels aprenents, cosa que dona compte de la freqüència més baixa que assoleixen, alhora que explica que l'establiment nominal i paranominal sigui més elevat que en els experts.
- c) Les dades sobre les diverses estructures nominals i paranominals mostren que els sintagmes definits dels textos dels aprenents són lleugerament menys freqüents (46,8% enfront del 54,5% dels experts) que les estructures indefinides o remàtiques (47,7%; 31,9% en els experts). Aquest resultat indica, doncs, una major dependència dels estudiants de la indefinició o la rematicitat com a propietats sintacticosemàntiques que afavoreixen *a priori* l'operació d'establiment de la referència.
- d) Aquesta afirmació es pot observar de manera més clara comparant les dades dels sintagmes nominals simples, definits o indefinits. Els sintagmes definits simples presenten uns percentatges molt similars en els estudiants (38,7%) i en els experts (33,5%), mentre que la freqüència dels indefinits és superior en els estudiants (30,3% enfront

del 13,6% dels experts). El percentatge més elevat de sintagmes indefinits simples en les síntesis dels aprenents justifica, sense cap mena de dubte, l'afirmació que hem fet adés. Pel que fa als sintagmes definits, l'anàlisi detallada de les característiques semàntiques i discursives d'aquests sintagmes mostra que els usos dels aprenents i dels experts són qualitativament diferents. En aquests, els noms propis animats (37,7% de les estructures nominals) són majoritaris; en canvi, en els estudiants, aquests noms propis només arriben al 3,8%, mentre que els noms comuns animats participen en el 43,7% de les estructures nominals i paranominals. En altres paraules, en el cas dels experts, l'establiment de la referència mitjançant sintagmes definits constituïts per noms propis és condicionat pels coneixements implícits sobre el gènere textual compartits (o pressuposats com a compartits) per l'emissor i el receptor. Així doncs, l'animacitat i el coneixement del gènere textual determinen el recurs a aquestes unitats d'establiment. Pel que fa als estudiants, el predomini de noms comuns animats, que solen introduir referents relacionats amb altres entitats, a partir de l'anàfora de sentit o de possessius fòrics, manifesta una menor dependència dels sintagmes definits simples respecte del coneixement implícit del gènere discursiu i una major vinculació a les relacions intratextuals i a la informativitat semàntica més gran dels noms comuns que no dels noms propis. D'altra banda, una bona part dels sintagmes definits simples dels textos dels aprenents són genèrics, cosa que sovint es tradueix mitjançant una estructura sintàctica definida.

- e) Pel que fa als sintagmes expansionats, que, evidentment, són els més directament dependents de la informativitat, els indefinits mostren una freqüència molt semblant en els textos dels aprenents i en els dels experts, al voltant de 12%. En canvi, els definits són poc habituals en els estudiants (8,1%), mentre que en els experts representen el segon

tipus d'estructura nominal preferida (21%), només per darrere dels sintagmes definits simples.

- f) En conseqüència, les dades que ens proporciona l'anàlisi dels procediments d'establiment nominal de la referència en el corpus d'aprenents demostren que la interacció entre la indefinitud/rematicitat, l'animacitat i la informativitat de les estructures actua de manera inversa respecte als usos dels experts, tal com es representa en (169).

(169) i. APRENENTS

indefinitud/rematicitat > informativitat > animacitat

ii. EXPERTS

animacitat > informativitat > indefinitud/rematicitat

- g) Pel que fa a l'anàfora de sentit, la freqüència molt més alta en els textos dels aprenents (32%) que en els dels experts (11,2%) s'explica pel recurs més habitual d'aquells a introduir referents inespecífics, genèrics o semànticament poc delimitats. La inespecificitat referencial o semàntica d'aquestes entitats implica una major dependència del cotext en l'operació d'establiment de la referència, cosa que indueix processos fòrics de sentit, sovint problemàtics, de manera més freqüent que en les produccions dels experts. Quant als diversos tipus d'anàfora de sentit, tant els aprenents com els experts manifesten tendències semblants. En conjunt, els tipus metonímics (general i associatiu prototípic) són més freqüents que el tipus excloent. Les relacions de sentit que impliquen la inversió discursiva d'una relació semàntica inclusiva (hipònim dependent d'un hiperònim) i les que es basen en el marc narratiu o en models cognitius idealitzats són molt menys habituals en tots dos casos i més aviat escasses en termes absoluts.

Quant al manteniment de la referència, tant l'anàfora gramatical (59,9%) com la cohesió lèxica (40,1%) assoleixen percentatges elevats, però la distància quantitativa entre els dos grans tipus categorials de mecanisme de referència és més gran que en el cas dels experts (53,8% de mecanismes gramaticals; 46,2% de cohesió lèxica). Evidentment, els percentatges elevats de mecanismes gramaticals i lèxics es relacionen amb la interdependència discursiva dels dos grans tipus d'anàfora. Però, a més, cal destacar:

- a) La freqüència dels mecanismes gramaticals en els textos dels estudiants no s'explica només per la tendència a la continuïtat dels tòpics i l'animacitat característica dels referents principals, sinó que sovint hi ha un abús de l'anàfora gramatical.
- b) En contraposició, la cohesió lèxica és deficient. En aquest sentit, hem detectat 52 casos en què la discontinuïtat dels tòpics, la competència entre referents, la distància textual i/o la funció demarcativa de canvi de seqüència textual obligaven a la cohesió lèxica en lloc de l'anàfora gramatical, o l'aconsellaven. Aquests 52 processos problemàtics palesen l'abús dels mecanismes gramaticals i la deficiència de la cohesió lèxica. De fet, fent el càlcul de freqüències aplicant-hi aquesta correcció, el nivell de coincidència entre els aprenents i els experts és sorprenent.
- c) Pel que fa als tipus d'anàfora lèxica d'identitat referencial, la repetició és el procediment majoritari tant en els aprenents (71%) com en els experts (63,4%). Observem que la freqüència de la repetició és més elevada en els estudiants i afecta sobretot els noms comuns (50,4% de la cohesió lèxica), mentre que en els experts la base de la cohesió lèxica és la repetició de noms propis (49%). En altres paraules, la repetició dels textos dels estudiants és una conseqüència de l'escassa competència lèxica i discursiva, que indueix a usar repetitivament un nombre molt limitat de noms comuns, sovint poc específics, com a mecanisme de manteniment de la referència. En els

experts, en canvi, la repetició dels noms propis constitueix el mecanisme més directe d'identificació unívoca i inequívoca dels personatges.

- d) En relació amb els tipus formals de repetició, les diferències entre els aprenents i els experts són ben clares. Quantitativament, la repetició total predomina en tots dos casos, però és molt més freqüent en aquells (91,1%) que en aquests (76,3%). Qualitativament, l'ús que en fan uns i altres també és substancialment diferent. Els experts alternen la repetició parcial i la total en funció del patró sociodiscursiu “nom + cognom (establiment del referent) > nom de pila (repetició parcial) > nom de pila (repetició total), que governa la presentació i la ulterior identificació dels personatges. En canvi, en les produccions dels estudiants els noms propis, poc freqüents, gairebé sempre participen de la repetició total. La repetició parcial només afecta alguns processos referencials molts específics, en què hi ha implicats dos noms propis no prototípics (*la Segona Guerra Mundial* i *l'Imperi del Sol*) i dos compostos sintagmàtics d'un únic nom comú: *camp de refugiats* i *camp de concentració*.
- e) La reiteració té una freqüència més baixa que en els estudiants (27,6% enfront del 35,9% dels experts), com a conseqüència de la menor competència lèxica dels aprenents. Una bona part dels processos de reiteració impliquen l'alternança del nom propi del protagonista *Jim* o *James* amb un hiperònim, com ara *xiquet*.
- f) Entre els tipus de reiteració, la sinonímia, sobretot la discursiva, és el tipus de relació predominant, però té una freqüència més elevada en els estudiants (57% enfront del 41,8% dels experts). Els noms generals tenen un percentatge més baix en els aprenents (12,7%) que en els experts (29,1%), en consonància amb la complexitat cognitiva que implica el mecanisme. L'ús d'hiperònims i d'hipònims assoleix freqüències semblants en uns i altres. D'altra banda, el caràcter semànticament poc específic dels noms comuns que participen de la

reiteració fa que la classificació de les anàfores lèxiques com a equatives o inclusives sigui més difícil que en el cas dels experts.

En relació amb els casos problemàtics que afecten la cohesió referencial, hem observat un problema general de subespecificació de la referència, com a conseqüència de l'abús de l'anàfora gramatical i de l'escassa especificitat semàntica de les unitats lèxiques. Quantitativament, el manteniment de la referència acumula tres quartes parts dels problemes. Concretament:

- a) Els mecanismes gramaticals concentren el gruix de la problemàtica de la cohesió referencial (58,6% dels problemes). Hem parat especial atenció al funcionament problemàtic dels pronoms personals de subjecte i a l'ús pseudotextual de la *dixi*, que es deriva de la projecció en l'escrit dels mecanismes referencials de l'oral. La majoria dels problemes es produeixen per la tria d'un mecanisme inadequat, tant per l'ús de l'anàfora gramatical en lloc de la cohesió lèxica com per l'ús inapropiat dels diversos mecanismes gramaticals específics. A més, hem detectat ambigüïtat referencial, problemes relacionats amb l'accessibilitat dels antecedents, disfuncions sintàctiques, usos incorrectes dels pronoms, sobretot en el cas dels adverbials, manca de concordança fòrica i indefinició. En general, en consonància amb l'abús de marcats díctics, la majoria d'aquests usos problemàtics són una conseqüència de la projecció de la llengua oral col·loquial en el discurs escrit.
- b) Pel que fa als problemes derivats del recurs efectiu al manteniment lèxic de la referència (16,5% del total de problemes), la reiteració és molt més problemàtica que la repetició (24,1% de processos problemàtics en la reiteració enfront del 8,9% en la repetició, en relació amb els respectius totals). Aquesta dada s'explica per la major

complexitat de la reiteració, en tant que mecanisme de reclassificació cognitiva dels referents.

- c) D'altra banda, l'anàfora de sentit acumula una bona part de la problemàtica de l'establiment i, per tant, els problemes de l'establiment i de la cohesió lèxica són sovint difícils de separar. En aquest sentit, hem determinat tres grans grups de processos problemàtics, d'acord amb la major afinitat per l'establiment, per la cohesió lèxica o per totes dues operacions, i nou tipus específics de problemes. La indefinició de la referència, els problemes relacionats amb la forma i les disfuncions sintàctiques i estructurals es concentren en l'establiment. En canvi, la manca de competència lèxica i l'ambigüitat referencial es mostren com a problemes molt específics de la cohesió lèxica. El gruix dels problemes es concentra en el grup intermedi, que palesa els límits difusos que hi ha entre les dues operacions en relació amb la problemàtica de la cohesió referencial. Es tracta de processos problemàtics que impliquen concordança *ad sensum*, incoherència, errors en la tria del mecanisme i referents o antecedents no establerts.
- d) Des del punt de vista quantitatiu, els problemes en la tria del mecanisme (24,3%), els referents o antecedents no establerts (20,4%) i la indefinició referencial (18,4%) concentren el gruix de la problemàtica de l'establiment i de la represa lèxica de la referència, mentre que els altres sis tipus presenten freqüències més baixes.

Finalment, hem observat que, en relació amb la superestructura narrativa, les síntesis dels aprenents constitueixen narracions completes i menys sintètiques que les dels experts, ja que la majoria dels textos inclouen la informació sobre el resum inicial, el rerefons, la narració de les accions, la resolució i la coda. D'altra banda, la finalitat argumentativa de fer servir la síntesi per estimular el públic a anar al cinema a veure la pel·lícula no condiciona les produccions dels aprenents, ja que la resolució apareix en

totes les síntesis i, doncs, s'anul·la la possibilitat de provocar la curiositat del receptor; a més, els comentaris avaluatius són menys freqüents (28% dels textos) que en el cas dels experts (40% dels textos). Pel que fa a la interrelació entre la cohesió referencial i la coherència, l'escassa competència lèxica dels aprenents representa un problema per a la selecció de la informació que produeix subespecificació de la referència. A més, hem detectat problemes d'organització que es deriven d'una escassa planificació dels textos. Malgrat la deficiència de la cohesió lèxica, hi ha una preservació important de la funció demarcativa.

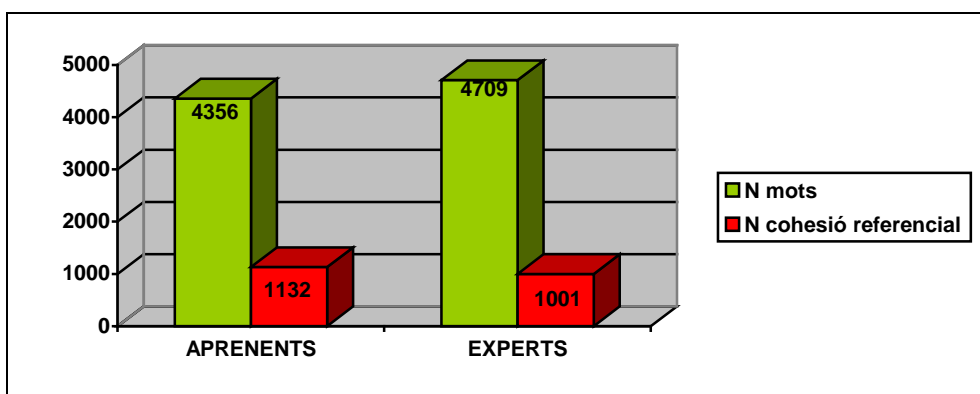
En definitiva, quan se'n fa un ús apropiat, la cohesió lèxica dels textos dels estudiants segueix els mateixos condicionaments discursivocognitius que hem assenyalat en les produccions dels experts. Això no obstant, els recurs deficient a la cohesió lèxica (i, en contraposició, l'abús de mecanismes gramaticals) i l'escassa competència lèxica i discursiva dels estudiants provoca una sèrie de processos de cohesió referencial problemàtics que dificulten enormement la coherència i, de vegades, la malmeten completament.

Capítol 7. Conclusions

L'objectiu principal de la nostra investigació ha estat analitzar l'establiment de la referència i la represa referencial mitjançant unitats lèxiques en les produccions escrites dels aprenents per tal de determinar els problemes que s'hi plantegen i obrir la porta a una recerca futura per a una resolució aplicada dels problemes de la cohesió referencial. L'anàlisi de les produccions dels experts ens ha proporcionat una base objectiva de comparació que ens ha permès fixar els límits entre els usos discursius apropiats i els usos problemàtics. D'altra banda, d'acord amb els diversos models interpretatius de l'anàfora, la interdependència que s'estableix en el discurs entre els mecanismes gramaticals i els mecanismes lèxics de manteniment de la referència ens ha portat a fer també una anàlisi general de l'anàfora gramatical; sense aquesta anàlisi hauria estat difícil, si no impossible, determinar els condicionaments que indueixen la cohesió lèxica.

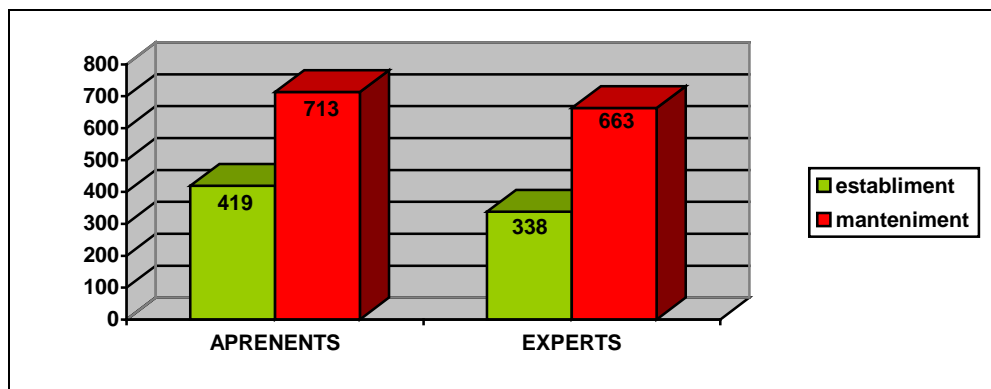
D'entrada, hem observat que, tot i que el nombre total de mots del corpus d'aprenents (4356 mots) és una mica més baix que el dels experts (4709 paraules), el total d'unitats que participen de la cohesió referencial és superior en el cas dels estudiants (1132 enfront de 1001).

Gràfic 1. Nombre total de paraules del corpus i d'unitats que participen de la cohesió referencial

Aquest resultat indica que els aprenents necessiten fer un major esforç en mecanismes per tal d'aconseguir un mateix grau de cohesió referencial, com a conseqüència d'una major quantitat de processos problemàtics. D'altra banda, la relació entre les operacions cognitives d'establiment i de manteniment de la referència en el corpus d'aprenents ($n_m/n_e = 1,7$) es troba una mica per sota de la proporció dels dos mecanismes de manteniment per cada un d'establiment ($n_m/n_e = 2$) que hem trobat en el cas dels experts, com es mostra en el gràfic 2.

Gràfic 2. L'establiment i el manteniment de la referència en els aprenents i en els experts

La proporció entre els mecanismes fòrics de manteniment de la referència i les estructures d'establiment de referents és menor en les produccions escrites dels estudiants, cosa que apunta també cap a un major nombre de problemes en la cohesió referencial. En altres paraules, comparant amb els experts, el volum de referents establerts en les síntesis dels aprenents exigeix una quantitat més gran d'anàfores que garanteixin el manteniment de la referència.

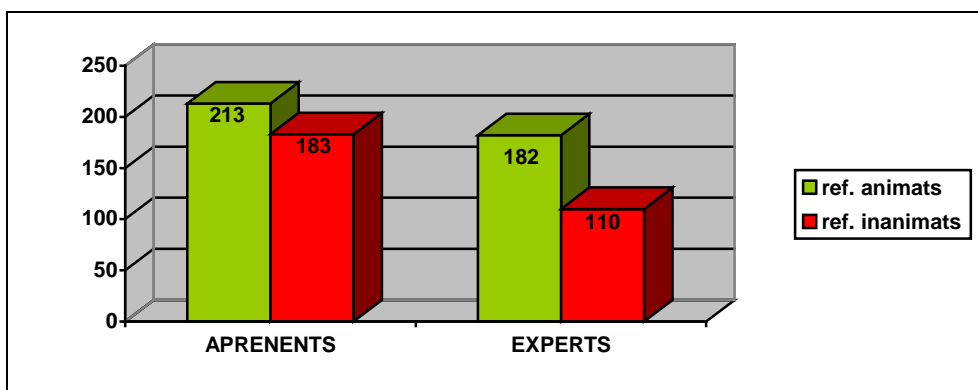
Pel que fa a l'establiment de la referència, l'ús d'estructures nominals i paranominals en els textos dels aprenents (396 casos; 94,5% de les operacions d'establiment) i en els dels experts (292 exemples; 86,4%)

palesen la interacció de l'animacitat, la indefinitud/rematicitat i el grau d'informativitat. Tanmateix, la incidència quantitativa diferent dels diversos tipus d'estructures nominals i paranominals ens ha portat a concloure que en les produccions dels aprenents la interacció dels tres condicionaments es produeix d'acord amb la jerarquia (1a), enfront dels usos dels experts, representats en (1b).

- (1) a. indefinitud/rematicitat > informativitat > animacitat
b. animacitat > informativitat > indefinitud/rematicitat

L'animacitat és el tret majoritari dels referents tant en les síntesis dels aprenents (213 de 396; 53,8%) com en les dels experts (182 de 292; 62,3%), com s'observa en el gràfic 3.

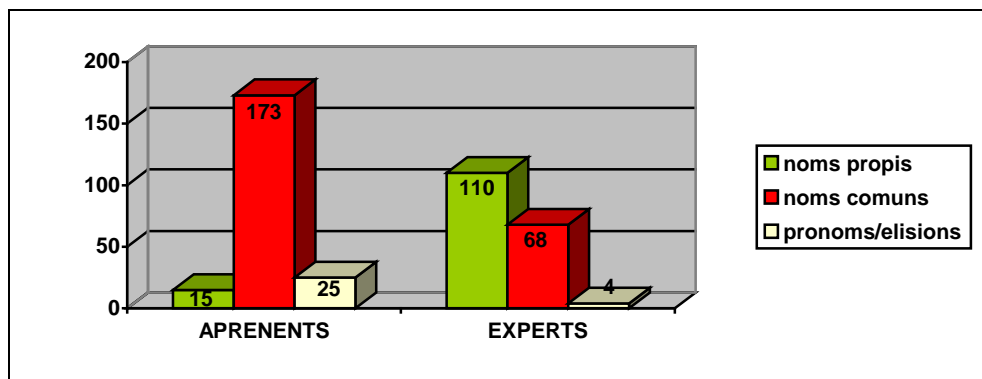
Gràfic 3. L'animacitat de les estructures nominals d'establiment de la referència

El gràfic 3, però, mostra que la diferència entre el nombre de referents animats i inanimats en els aprenents és petita enfront de la distància més marcada en les produccions dels experts. Aquest resultat indica que, comparativament, l'animacitat, com a factor que condiciona l'establiment nominal de la referència, té una incidència major en les produccions dels

experts.¹ La conclusió que acabem d'extreure resulta encara més clara si comparem les dades dels tipus de nom que estableixen els referents animats, és a dir, els personatges.

Gràfic 4. Tipus de nom en l'establiment dels personatges

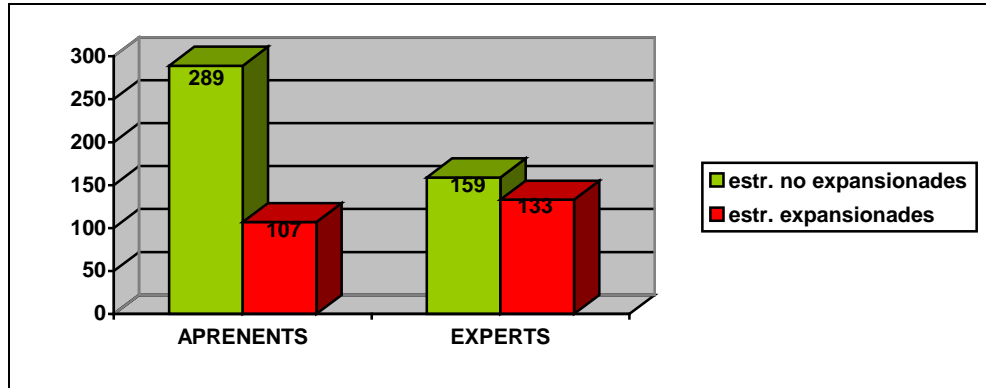
Els personatges de la pel·lícula constitueixen la base de la cohesió referencial tant en les produccions escrites dels aprenents com en les dels experts. L'ús de noms propis com a procediment d'introducció dels personatges és una opció directament dependent de l'animacitat. En aquest sentit, el gràfic 4 mostra de manera clara que el recurs a noms propis animats és més aviat escàs en les produccions dels estudiants (15 casos; 7% de l'establiment de personatges), mentre que en el cas dels experts és l'opció majoritària (110 noms propis animats; 60,4%). Així doncs, mitjançant el recurs més habitual als noms propis dels personatges, els experts reforcen el paper de l'animacitat en les operacions d'establiment de la referència. En canvi, en els estudiants l'animacitat actua només com a condició *sine qua non* inherent a les síntesis. En altres paraules, els experts

¹ El resultat del test xi-quadrat de significació estadística permeten acceptar la hipòtesi de comportament diferent dels aprenents i dels experts en el 95% dels casos pel que fa a l'animacitat [χ^2 amb 1 grau de llibertat = 5 > 3,84; p = 0,05].

opten de manera conscient per estructures d'establiment directament dependents de l'animacitat, mentre que els aprenents prefereixen recórrer als noms comuns per establir els personatges (173 casos; 81,2%) i, doncs, al costat de l'animacitat inherent a les síntesis, posen en joc la major informativitat d'aquests noms.

No obstant això, en relació amb la informativitat, hi ha tres dades que palesen que les estructures nominals i paranominals d'establiment de la referència de les produccions dels aprenents són menys informatives que les dels experts. En primer lloc, hem observat que la gran majoria dels noms comuns dels textos dels estudiants que funcionen com a nuclis de les estructures d'establiment de la referència als personatges, en particular, i a la resta d'entitats que participen de la cohesió referencial, en general, tenen un contingut semàntic poc específic i, doncs, poc informatiu a l'hora de delimitar els referents. En segon lloc, el nombre de pronoms i elisions d'establiment de referents (45 casos; 11,4% de les estructures nominals) contrasta clarament amb les dades que, en aquest sentit, ofereixen les produccions dels experts (5 exemples; 1,7%). La poca especificitat semàntica dels noms comuns i el volum de pronoms i el·lipsis d'establiment provoquen imprecisió de la referència i, de vegades, indefinició, que és un dels problemes de la cohesió referencial de les síntesis dels estudiants que hem detectat. A més, cal tenir en compte el contrast que s'estableix entre estructures no expansionades, és a dir, constituïdes al voltant de sintagmes nominals simples, menys informatius, i expansionades, amb aposicions nominals i/o clàusules de relatiu especificatives, que, òbviament són més informatives. El gràfic 5 mostra que les estructures no expansionades superen les expansionades tant en el cas dels estudiants com en el dels experts. No obstant això, aquest predomini és abassegador en el cas dels primers i només lleuger en les síntesis dels experts. D'altra banda, si comparem les dades de les estructures no expansionades en uns i en altres, s'observa que són més nombroses i més freqüents en els aprenents (289 casos; 73%) que en els experts (159 exemples; 54,4%).

Gràfic 5. Estructures no expansionades vs. expansionades

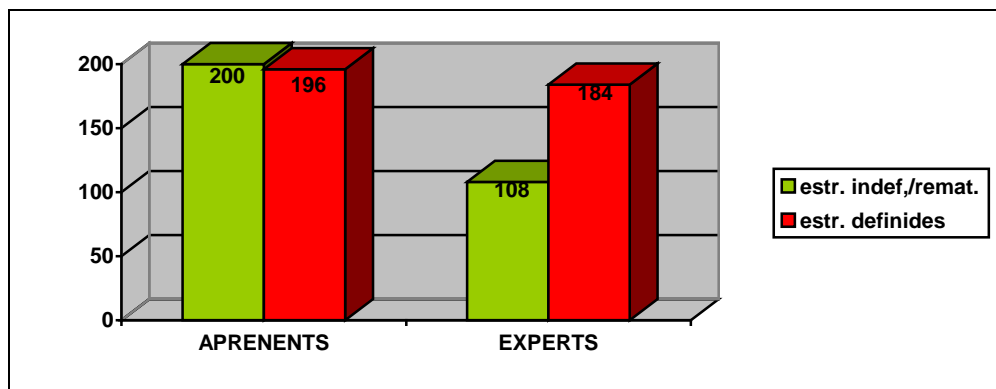
Així doncs, la informativitat, en tant que factor que condiona les estructures nominals i paranominals d'establiment de la referència, té un pes menor en les produccions dels aprenents que en les dels experts a causa de la poca especificitat semàntica dels noms comuns, pel volum de pronoms i elisions i per la major incidència de les estructures no expansionades.²

Pel que fa a les estructures indefinides i remàtiques, capacitades *a priori* per a les operacions discursives d'introducció de referents, són molt més habituals en els estudiants (200 casos; 50,5%) que en els experts (108 exemples; 37%). Les produccions dels estudiants mostren un equilibri gairebé al 50% entre les indefinitud/rematicitat i la definitud en les operacions d'establiment nominal de la referència. Tanmateix, les dades indiquen que els aprenents recorren més a la indefinitud/rematicitat que els experts, tal com es veu reflectit en el gràfic 6.³

² El resultat del test xi-quadrat permeten acceptar la hipòtesi de comportament diferent dels aprenents i dels experts en el 99,9% dels casos pel que fa a la variable *expansió estructural* [χ^2 amb 1 grau de llibertat = 48,1 > 10,8; p = 0,001 < 0,05].

³ El test xi-quadrat en relació amb la variable *definitud* permet acceptar també la hipòtesi de comportament diferent dels aprenents i dels experts en el 99,9% dels casos [χ^2 amb 1 grau de llibertat = 12,41 > 10,8; p = 0,001 < 0,05].

Gràfic 6. Estructures indefinides i remàtiques vs. definides

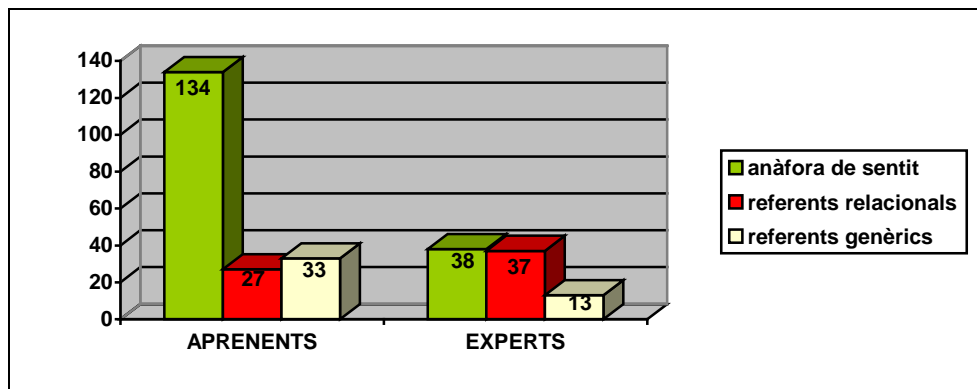
El predomini de les estructures definides en les produccions dels experts s'explica per la importància que, com hem vist, té la animacitat i, en menor mesura, la informativitat en les operacions d'establiment de la referència. En el cas dels estudiants, és clar que aquests factors també contribueixen a determinar el nombre elevat de sintagmes definits d'establiment de la referència, però, a més, cal tenir en compte la importància dels referents relacionals, de l'anàfora de sentit i dels referents genèrics.

En conseqüència, a l'hora d'efectuar l'establiment nominal de les entitats que intervenen en la cohesió referencial de les síntesis, els estudiants, en general, confien sobretot en el coneixement lingüístic que representa la introducció dels referents discursius mitjançant estructures indefinides o remàtiques, capacitades *a priori* per a realitzar l'operació. En canvi, l'ancoratge pragmaticodiscursiu que implica la tria dels noms propis dels personatges per efectuar l'establiment de la referència, ben clar en els usos dels experts, és més aviat escàs; l'animacitat global dels referents actua, doncs, només com una condició *sine qua non* del gènere o, més específicament, de la seqüència narrativa. Pel que fa a la informativitat, ocupa un lloc intermediari en la jerarquia de condicionaments de les estructures nominals i paranominals d'establiment de la referència tant en

els aprenents com en els experts, encara que té un major pes específic en les produccions d'aquests darrers.

D'altra banda, la importància relativa del cotext, del marc narratiu i dels coneixements enciclopèdics s'observa a través de les dades que presenten els referents relacionals o induïts pel marc narratiu, l'anàfora de sentit i els referents genèrics. Així, els resultats que mostrem en el gràfic 7 permeten comprovar que l'anàfora de sentit i els referents genèrics són més habituals en les produccions dels aprenents, mentre que les entitats relacionals ho són en les dels experts.

Gràfic 7. La influència del cotext i els coneixements enciclopèdics en l'establiment de la referència

El resultat més destacat és el nombre elevat de processos fòrics de sentit de les síntesis dels aprenents (134 casos; 33,8% de l'establiment nominal) enfront dels experts (38 exemples; 13%). La major incidència de l'anàfora de sentit en els estudiants s'explica pel recurs més habitual a introduir referents inespecífics, genèrics o semànticament poc delimitats. La inespecificitat referencial o semàntica de les entitats implica una major dependència del cotext o dels coneixements enciclopèdics en les operacions d'establiment de la referència, cosa que indueix processos fòrics de sentit de

manera més habitual que en les produccions dels experts. D'altra banda, hem observat que la freqüència de l'anàfora de sentit és una causa important dels problemes de la cohesió referencial de les síntesis dels aprenents, atès que sovint és generada per la repetició d'una mateixa unitat lèxica que estableix referents diferents.

A més d'aquests resultats generals sobre els condicionaments que interaccionen en l'establiment nominal de la referència, hem arribat a les conclusions següents:

- a) En el cas dels estudiants, l'ús de noms propis o de noms comuns no permet d'establir diferències en la topicalitat discursiva dels personatges. Aquesta situació contrasta de manera clara amb els usos dels experts, que recorren als noms propis per establir la referència als protagonistes i als personatges principals, mentre que els noms comuns introdueixen personatges secundaris. L'ús escàs de noms propis i la poca especificitat dels noms comuns en les síntesis dels aprenents, combinats amb el recurs massa habitual a estructures el·líptiques i pronominals indefinides o genèriques, fa que la referència als personatges, en particular i, en general, a la resta d'entitats de primer ordre (referents amb uns límits espaciotemporals estables, com els personatges i els llocs), resulti de vegades imprecisa i indefinida.
- b) La introducció dels referents inanimats s'aproxima més als usos dels experts. Així, la referència als marcs locatiu i temporal global de les síntesis se sol marcar per mitjà de noms propis de contingut semàntic espacial (*Xangai/Xina/Japó*) i temporal (*la Segona Guerra Mundial*, sovint imprecís, quant a la referència al marc temporal i/o esdevenimental global de la narració), respectivament. En canvi, els noms comuns inanimats estableixen referents espacials, esdeveniments discursivament locals (entitats de segon ordre) i, en menor mesura,

relacions abstractes (entitats de tercer ordre), sobretot objectes de pensament del personatge protagonista.

- c) A més, cal destacar la freqüència amb què la referència metatextual a la pel·lícula —considerada com a entitat metafòrica de primer ordre d'acord amb la *conduit metaphor*, segons la qual la comunicació implica la transferència d'idees i sentiments entesos metafòricament com a *objectes*— participa de les síntesis dels aprenents (21 casos; 5,3% dels referents establerts mitjançant estructures nominals) enfront del recurs anecdòtic dels experts (1 exemple; 0,3%). És important remarcar aquest resultat perquè es vincula de manera directa amb els títols i amb els inicis de les síntesis, que tenen, doncs, un funcionament substancialment diferent en els estudiants i en els experts.
- d) Pel que fa a les estructures predicatives d'establiment de la referència, són menys freqüents en els textos dels aprenents (23 exemples; 5,5% del total d'unitats d'establiment) que en els dels experts (46 casos; 13,6%).⁴ Com en el cas dels experts, les clàusules són les estructures predicatives preferides (65,2%; 60,9% en els experts). No obstant això, en el cas dels estudiants no hi ha la regularitat del comportament del experts: els aprenents opten majoritàriament per processos fòrics gramaticals (69,6% enfront del 32,6% dels experts), cosa que bloqueja la presència major de la cohesió lèxica en relació amb la complexitat estructural dels predicats que palesen els usos dels experts.
- e) Quant a l'ordre dels referents establerts mitjançant estructures predicatives, les tendències generals d'uns i altres són semblants: les entitats de segon ordre (referents dinàmics definits, doncs, en el domini cognitiu del temps) són majoritàries. Tanmateix, aquests referents esdevenimentals són molt més habituals en els textos dels aprenents

⁴ La hipòtesi de comportament diferent dels aprenents i dels experts quant al contrast entre estructures nominals i estructures predicatives d'establiment de la referència és estadísticament significativa en el 99,9% dels casos [χ^2 amb 1 grau de llibertat = 14,8 > 10,8; $p = 0,001 < 0,05$].

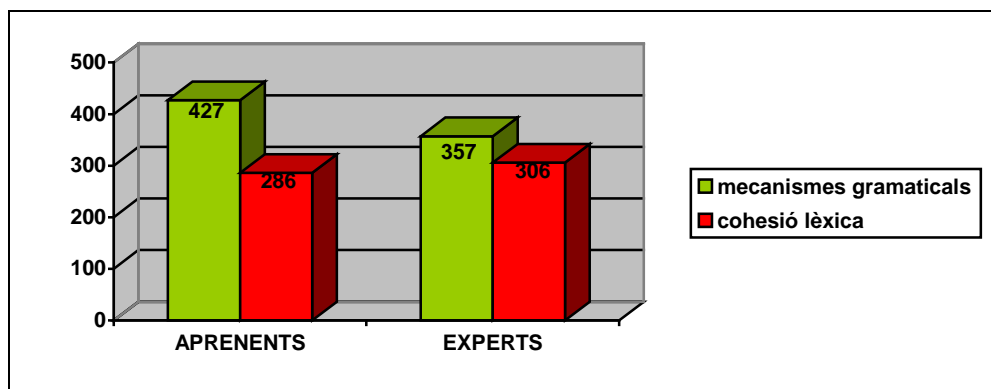
(82,6% enfront del 69,6% dels experts); en canvi, les relacions abstractes tenen una freqüència més baixa (17,4%; 30,4 en els experts).

- f) En general, la freqüència més baixa d'estructures predicatives d'establiment de la referència en les produccions dels estudiants, el predomini de l'anàfora gramatical i la freqüència inferior dels referents de tercer ordre (idees i objectes de pensament) es poden relacionar amb la menor competència discursiva dels aprenents. Aquests processos fòrics no prototípics impliquen un bon domini de la cohesió referencial, sobretot si intervenen en l'anàfora lèxica, i un bon nivell de competència lèxica i discursiva. D'altra banda, la referència a les accions de les pel·lícules és inherent a les síntesis argumentals, mentre que la reificació com a conceptes abstractes d'entitats relacionals és una operació cognitiva menys automàtica. En definitiva, les característiques que s'observen en els processos fòrics establerts mitjançant estructures predicatives en els textos dels aprenents en comparació amb els experts demostren que es tracta de mecanismes de cohesió referencial complexos que sovint superen les habilitats discursives dels estudiants.

Pel que fa al manteniment de la referència, la interdependència discursiva de l'anàfora gramatical i de la cohesió lèxica s'observa de manera clara en les produccions dels experts. En aquest sentit, l'anàfora gramatical és induïda per la continuïtat dels tòpics, la major prominència dels referents, la menor distància textual i el major grau de cohesió entre les estructures que contenen el marcant fòric i l'antecedent. En canvi, la cohesió lèxica ve determinada per la discontinuïtat dels tòpics, provocada per la competència entre referents, la menor prominència de les entitats referencials, la major distància textual o estructural (funció demarcativa de canvi de seqüència estructural) i el menor grau de cohesió. Així, l'anàlisi del manteniment de la referència en les síntesis dels experts mostra un equilibri entre l'anàfora gramatical (357 casos; 53,8%) i la lèxica (306 exemples; 46,2%), lleugerament decantat cap als mecanismes gramaticals a causa de la

tendència de les síntesis cap als tòpics constants, els personatges principals de les pel·lícules. A diferència dels experts, les produccions dels estudiants ofereixen un predomini més clar de l'anàfora gramatical (427 casos; 59,9%) enfront de la cohesió lèxica (286 processos; 40,1%), com mostra el gràfic 8.⁵ L'anàlisi detallada dels processos fòrics de manteniment de la referència en les síntesis dels aprenents ens ha portat a concloure que l'alternança entre els mecanismes gramaticals i els lèxics no sempre es realitza d'acord amb els condicionaments discursivocognitius adés esmentats, que determinen la interdependència dels dos tipus categorials d'anàfora.

Gràfic 8. Mecanismes gramaticals vs. cohesió lèxica

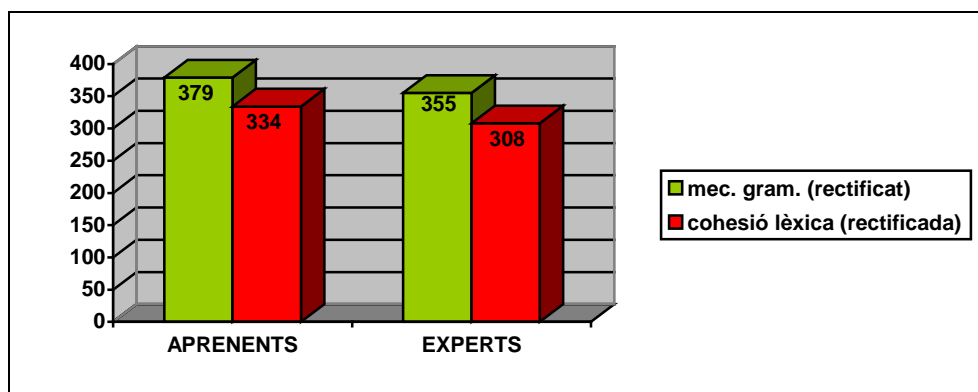

D'acord amb aquest diagnòstic, hem detectat en els textos dels estudiants 52 casos d'anàfora gramatical en comptes de cohesió lèxica i 4 processos lèxics en què s'hauria d'haver recorregut a l'anàfora gramatical; en canvi, les produccions dels experts només presenten 2 casos de mecanismes gramaticals problemàtics en comptes de cohesió lèxica. Tenint en compte

⁵ El resultat del test xi-quadrat permeten acceptar la hipòtesi de comportament diferent dels aprenents i dels experts en el 97,5% dels casos pel que fa a la tria de mecanismes gramaticals o lèxics de manteniment de la referència [χ^2 amb 1 grau de llibertat = 5,12 > 5,02; p = 0,025 < 0,05].

aquests resultats, hem fet la rectificació quantitativa de les dades d'anàfora gramatical i de cohesió lèxica observades que presentem en el gràfic 9.

Gràfic 9. Mecanismes gramaticals vs. cohesió lèxica amb la rectificació quantitativa dels problemes de la tria del tipus de mecanisme

El gràfic 9 permet observar que sumant els processos d'anàfora gramatical inadequada als casos discursivament rectes d'anàfora lèxica i, a l'inrevés, considerant els processos lèxics inadequats com a gramaticals, el grau de coincidència entre els aprenents i els experts és molt alt.⁶

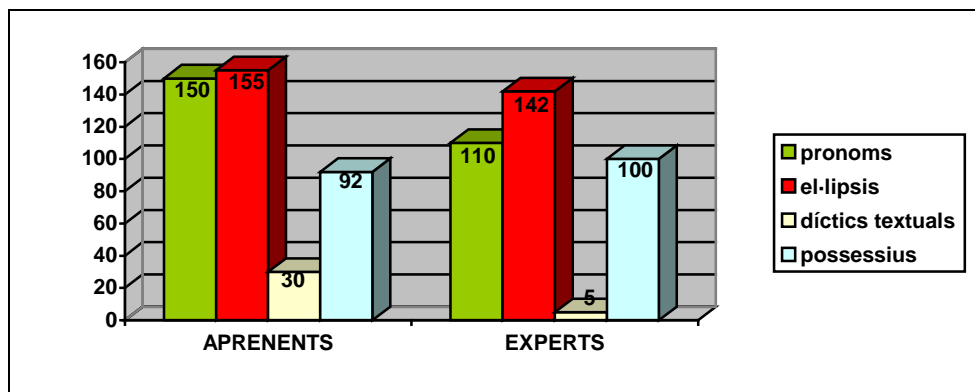
En definitiva, la comparació de les diferències entre les dades dels dos grans tipus categorials d'anàfora en els aprenents i en els experts i l'anàlisi de les causes d'aquestes diferències apunta cap a un abús de l'anàfora gramatical i, correlativament, cap a un ús deficient de la cohesió lèxica en els escrits dels estudiants.

Quant als mecanismes gramaticals, cal destacar que els aprenents recorren més a la pronominalització (150 pronoms; 35,1% de l'anàfora gramatical) que els experts (110 pronoms; 30,8%). A més, les dades de

⁶ El test xi-quadrat demostra la validesa de la nostra rectificació quantitativa. En altres paraules, després de la rectificació, el comportament dels aprenents i el dels experts pel que fa a la tria de l'anàfora gramatical o de la represa lèxica de la referència concorda en el 95% dels casos [χ^2 amb 1 grau de llibertat = 0,02 < 0,039; p = 0,05].

pronoms i elisions en els estudiants són molt semblants, mentre que en els experts l'el·lipsi assoleix uns valors més alts que els pronoms. D'altra banda, la presència de la dixi textual en els textos dels aprenents (30 casos; 7%) supera amb escreix l'ús anecdòtic que en fan els experts (5 casos; 1,4%). Pel que fa a l'ús de possessius fòrics, no hi ha contrastos quantitius remarcables. En el gràfic 10 mostrem les dades dels mecanismes gramaticals en els aprenents i en els experts.

Gràfic 10. L'anàfora gramatical en les produccions dels aprenents i dels experts

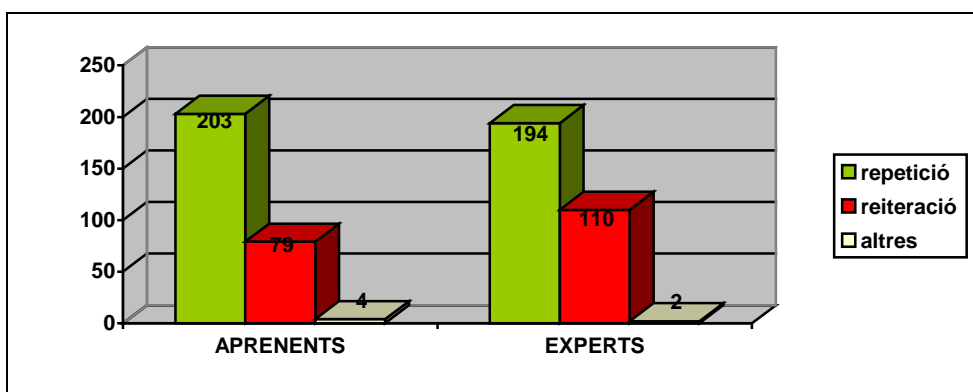
El gràfic 10 palesa que l'ús dels diversos tipus d'anàfora gramatical és diferent en els textos dels aprenents en relació amb els experts.⁷ Les coincidències quantitatives de pronoms i elisions en el cas dels estudiants apunten cap a diversos processos problemàtics en què hi ha implicats els pronoms personals de subjecte. En aquest sentit, hem detectat una major tendència dels aprenents a explicitar fonològicament els subjectes mitjançant pronoms personals tòpics. No obstant això, el caràcter marcat que aquesta opció té en català fa que un nombre considerable d'aquests

⁷ El resultat del test xi-quadrat permeten acceptar la hipòtesi de comportament diferent dels aprenents i dels experts en el 99,9% dels casos pel que fa als diferents tipus de mecanismes gramaticals [χ^2 amb 3 graus de llibertat = 18,74 > 16,3; p = 0,001 < 0,05].

pronoms sigui problemàtic, bé perquè l'elisió és l'opció menys marcada en una llengua de subjecte nul bé perquè les circumstàncies discursives aconsellen la cohesió lèxica o hi obliguen, a l'hora de reintroduir un tòpic en contextos no emfàtics i no contrastius o de marcar un canvi de seqüència estructural. D'altra banda, hem diagnosticat un abús de la dixi textual que apunta cap a un ús situacional inadequat, que hem qualificat de *pseudotextual*, ja que implica l'estructuració d'alguns processos referencials de l'escrit d'acord amb els paràmetres de la comunicació oral.

En relació amb la cohesió lèxica, la repetició és el mecanisme més habitual tant en els aprenents (203 processos; 71%) com en els experts (194 casos; 63,4%), com s'observa en el gràfic 11.

Gràfic 11. La repetició i la reiteració en els aprenents i en els experts

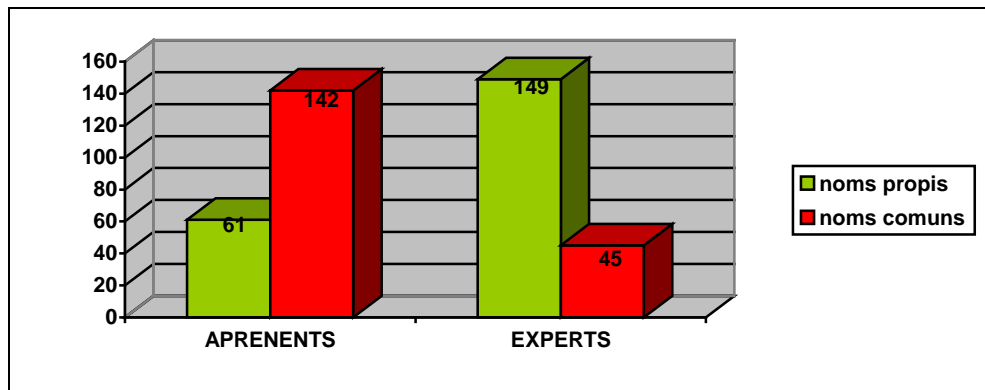

Tot i el predomini de la repetició en un cas i en l'altre, els resultats comparatius que oferim en el gràfic 11 mostren que els estudiants repeteixen més que els experts, mentre que aquests recorren a la reiteració més que els aprenents (110 casos dels experts enfront de 79 dels estudiants; 35,9% i

27,6%, respectivament).⁸ Aquest resultat no és aliè als tipus de nom i a les dades que presenten en la repetició i en la reiteració.

Pel que fa a la repetició, l'elevada presència de noms propis en els experts (149 noms propis; 76,8% de la repetició) contrasta amb els nombres més baixos d'aquests noms en els estudiants, que recorren de manera més habitual a la repetició de noms comuns (142 noms comuns; 70%), com s'observa en el gràfic 12.

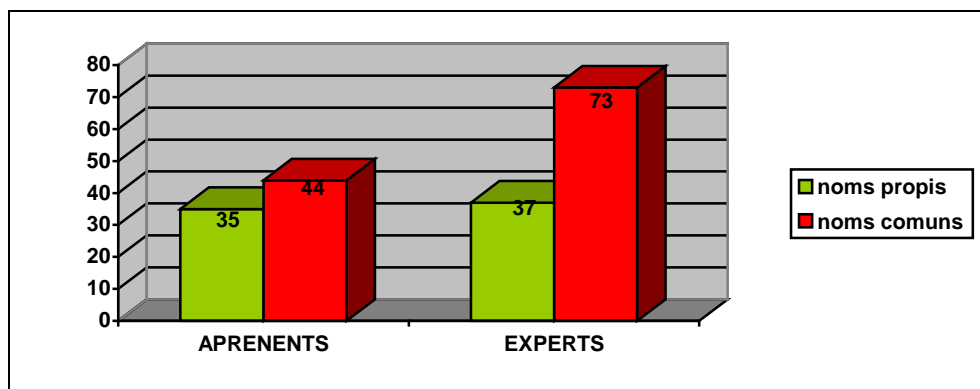
Gràfic 12. Tipus de nom en la repetició

Inversament, els processos de reiteració en què intervenen només noms comuns són més baixos en el cas dels aprenents (44 casos enfront dels 73 dels experts; 55,7% i 66,4%, respectivament), com mostrem en el gràfic 13. Així doncs, la cohesió lèxica de les produccions dels experts es basa, en primer lloc, en la repetició de noms propis com a mecanisme directe d'identificació dels personatges principals i, en segona instància, en la reiteració de noms comuns, que implica la reclassificació cognitiva dels referents i, com a mecanisme que evita la repetició, contribueix a fer més àgil el discurs.

⁸ Les diferències dels aprenents i els experts quant al recurs a la repetició o a la reiteració són estadísticament significatives per al 95% dels casos [χ^2 amb 1 grau de llibertat = 3,84; $p = 0,05$].

Gràfic 13. Tipus de nom en la reiteració

En canvi, la cohesió lèxica de les síntesis dels estudiants es fonamenta en la repetició de noms comuns.⁹ Quant a la reiteració, les dades mostren que una mica menys de la meitat d'aquests processos impliquen l'alternança del nom propi del personatge protagonista amb un sinònim discursiu o amb un hiperònim. D'altra banda, la reclassificació cognitiva de les entitats referencials, que s'efectua mitjançant la reiteració de noms comuns és més baixa que en el cas dels experts. Tots aquests resultats constitueixen indicadors clars de la menor competència lèxica i discursiva dels aprenents. En altres paraules, els estudiants disposen d'un repertori molt limitat de substantius comuns, que repeteixen com a base del manteniment lèxic de la referència de les seves produccions escrites. A més, de vegades recorren a l'alternança del nom propi del protagonista de *l'Imperi del Sol* amb algun dels sinònims o hiperònims d'aquell repertori lèxic limitat.

Pel que fa als tipus formals de repetició, les diferències dels aprenents amb els experts són molt clares: aquests alternen la repetició parcial i la total en funció del patró sociodiscursiu NOM + COGNOM (establiment del referent) > NOM DE PILA (repetició parcial) > NOM DE PILA

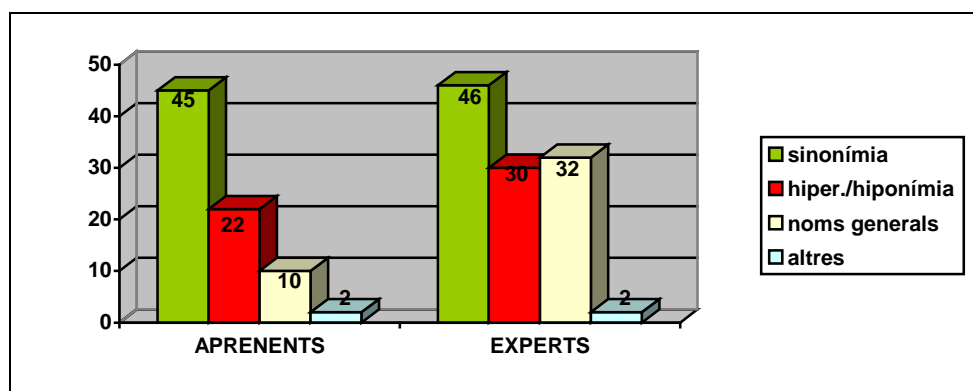
⁹ Les diferències de comportament dels aprenents i dels experts quant a la repetició de noms comuns o de noms propis són estadísticament significatives per al 99,9% dels casos [χ^2 amb 1 grau de llibertat = 86,9 > 10,8; p = 0,001 < 0,05].

(repetició total), que governa la presentació i la ulterior identificació dels personatges. En canvi, en les produccions dels estudiants els noms propis gairebé sempre participen de la repetició total, mentre que la parcial només afecta alguns processos referencials molts específics, en què intervenen dos noms propis no prototípics (*la Segona Guerra Mundial* i *l'Imperi del Sol*) i alguns compostos sintagmàtics d'un únic nom comú (*camp*).

Quant al funcionament discursiu de la repetició en els processos no problemàtics, el mecanisme obeeix als condicionaments generals de reintroducció d'un tòpic discursiu, competència entre referents i funció demarcativa. A més, els efectes de la distància textual i del grau de cohesió també hi intervenen, de manera col·lateral. D'acord amb això, l'anàlisi dels processos reals palesa que els límits entre els diversos condicionaments són difusos i, doncs, no sempre és possible explicar el recurs a la repetició com a conseqüència d'un sol dels condicionaments.

En relació amb els tipus de reiteració, les dades que mostrem en gràfic 14 palesen diferències importants entre els aprenents i els experts.¹⁰

Gràfic 14. Tipus de reiteració en els aprenents i en els experts

¹⁰ El resultat del test xi-quadrat de significació estadística permeten acceptar la hipòtesi de comportament diferent dels aprenents i dels experts en el 97,5% dels casos pel que fa als tipus de reiteració [χ^2 amb 2 grau de llibertat = 7,81 > 7,38; p = 0,025 < 0,05].

El recurs menys habitual dels estudiants a la reiteració abunda en la sinonímia i es ressent en els noms generals i, en menor mesura, en les relacions d'hiperonímia-hiponímia. Els experts, en canvi, reiteren més, sobretot a partir d'hiperònims i noms generals. Els resultats que mostrem en el gràfic 14 constitueixen també un bon indicador de la menor competència lèxica i discursiva dels estudiants. La sinonímia és el tipus més bàsic de reiteració i, doncs, és l'opció majoritària a què recorren els aprenents, amb un nombre coincident amb el que presenten els experts, per tal d'evitar la repetició. En clar contrast, l'ús de noms generals és molt menys habitual en els textos dels estudiants que en els dels experts. La complexitat dels processos referencials marcats per noms generals, que impliquen substantius abstractes i inespecífics capaços d'encapsular i reificar informacions establertes mitjançant unitats predicatives, supera sovint els límits de la competència discursiva dels aprenents.

En síntesi, l'anàlisi del manteniment de la referència en els textos dels estudiants ens ha proporcionat els resultats següents:

- a) S'observa un recurs deficient a la cohesió lèxica i un abús de l'anàfora gramatical.
- b) La cohesió lèxica de les síntesis dels aprenents es basa en la repetició de noms comuns amb un contingut semàntic poc específic.
- c) La repetició total o parcial dels noms propis com a mecanisme unívoc d'identificació dels personatges que caracteritza els textos dels experts no se sol observar en els usos dels aprenents. De fet, els noms propis tenen una freqüència molt baixa, en comparació amb l'ús abundant que en fan els experts, i participen més de la reiteració que de la repetició.
- d) Quant als tipus de reiteració, els estudiants recorren de manera més freqüent a la sinonímia, que és el tipus més bàsic, mentre que els noms generals atenyen una freqüència molt més baixa que en els experts, en

consonància amb la complexitat discursiva i cognitiva del mecanisme referencial.

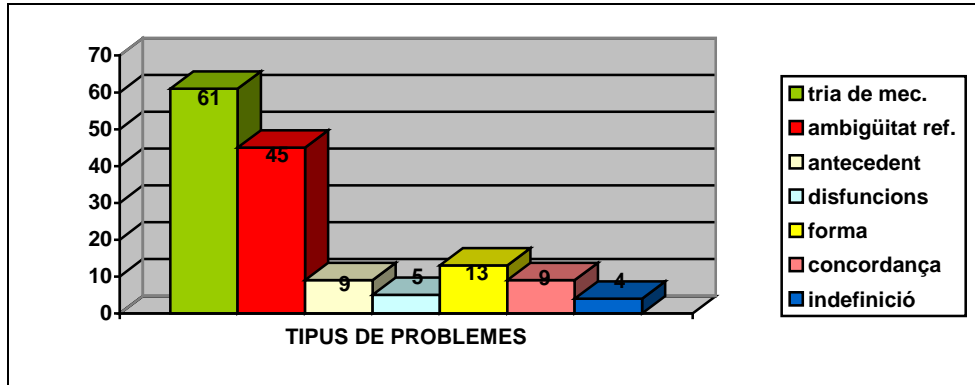
- e) La deficiència de la cohesió lèxica, el recurs a la repetició de noms comuns poc específics i l'escassa freqüència de noms propis genera en els aprenents uns textos monòtons, poc àgils i amb una cohesió referencial sovint problemàtica.

Els problemes dels mecanismes de referència són més aviat anecdòtics en els textos dels experts (9 casos; 0,9% de la cohesió referencial), mentre que els dels aprenents són molt problemàtics (249 casos; 22%).

La cohesió referencial de les síntesis dels estudiants palesa un problema global de subespecificació, com a conseqüència del recurs massa habitual a estructures d'establiment o de manteniment semànticament poc informatives o indefinides. L'abast quantitatiu d'aquesta problemàtica general, que contrasta clarament amb l'especificitat referencial de les síntesis dels experts, és difícil de determinar, ja que ultrapassa els límits microestructurals de la cohesió, més susceptibles de ser quantificats, i afecta el nivell de la coherència.

En relació amb els problemes quantificables, el manteniment de la referència és més problemàtic que l'establiment (75% enfront del 25%, respectivament). Els mecanismes gramaticals concentren la majoria dels problemes (146 casos; 58,6% dels problemes), un fet que ens dona la mesura quantitativa de la deficiència de la represa lèxica de la referència. En el gràfic 15 mostrem les dades dels diferents tipus de problemes dels mecanismes gramaticals. La majoria dels processos problemàtics són deguts a la tria d'un mecanisme inadequat (61 casos; 41,8% dels problemes de l'anàfora gramatical), tant per l'ús de l'anàfora gramatical en lloc de la cohesió lèxica com per l'ús inapropiat dels diversos mecanismes gramaticals específics.

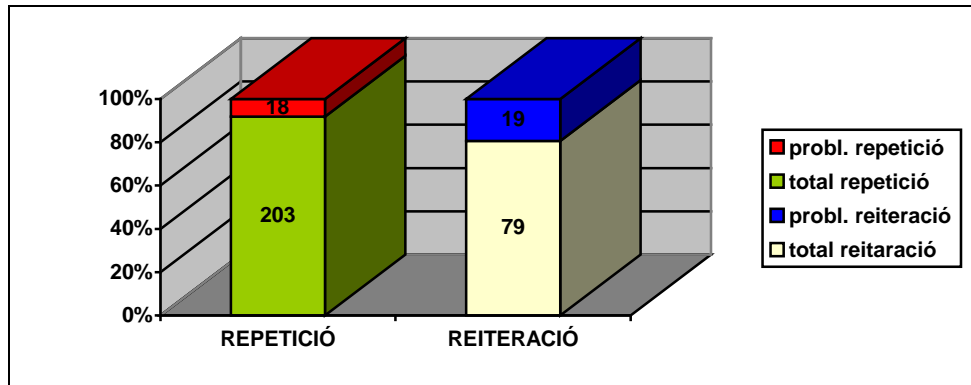
Gràfic 15. Tipus de problemes dels mecanismes gramaticals dels aprenents

La tria d'un mecanisme inadequat és la principal causa dels problemes de manteniment de la referència en els mecanismes subsegüents, que sovint es tradueixen en casos d'ambigüitat (45 processos; 30,8% dels problemes dels mecanismes gramaticals). La resta de casos problemàtics són menys habituals: hem detectat alguns problemes relacionats amb l'accessibilitat dels antecedents, disfuncions sintàctiques, usos incorrectes dels pronoms (problemes de la forma), sobretot en el cas dels adverbials, manca de concordança fòrica i indefinició. En general, en consonància amb l'abús de marcats dítics, la majoria d'aquests usos problemàtics són una conseqüència de la projecció de la llengua oral col·loquial en el discurs escrit.

Els problemes relacionats amb la cohesió lèxica són menys nombrosos (41 casos; 16,5% del total de problemes), com era previsible, tenint en compte l'ús defectiu que se'n fa. La reiteració és molt més problemàtica que la repetició (24,1% de processos problemàtics en la reiteració enfront del 8,9% en la repetició, en relació amb els respectius totals), com s'observa en el gràfic 16.

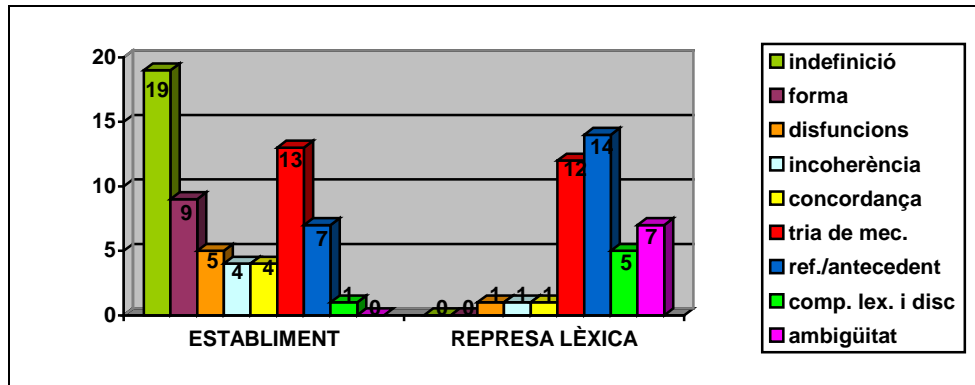
Gràfic 16. Casos problemàtics en la repetició i en la reiteració dels textos dels aprenents

Aquesta dada no és sorprenent si considerem que la reiteració, en tant que mecanisme de reclassificació cognitiva dels referents, implica, com hem remarcat a bastament, un nivell de competència lèxica i discursiva que sovint no atenyen els estudiants.

Els problemes que hem detectat en l'establiment i en la cohesió lèxica són sovint difícils de separar, atès que l'anàfora de sentit acumula una bona part de la problemàtica de l'establiment. Així doncs, l'anàlisi quantitativa conjunta que hem realitzat i les característiques definitòries dels nou tipus de problemes específics que hem detectat ens han permès determinar tres grans grups de processos problemàtics, d'acord amb la major afinitat per l'establiment, per la cohesió lèxica o per totes dues operacions. Reflectim aquests resultats en el gràfic 17, que mostra clarament que l'establiment és més problemàtic que la represa lèxica. A més, el gràfic 17 permet comprovar que la indefinició de la referència, els problemes relacionats amb la forma i les disfuncions sintàctiques i estructurals es concentren en l'establiment.

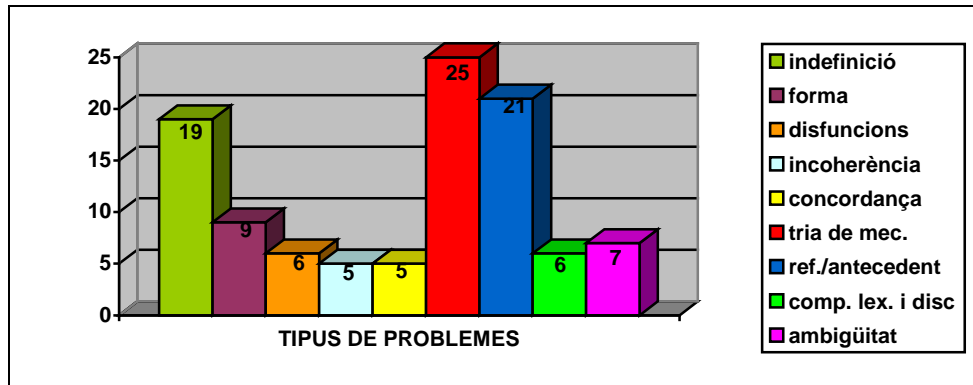
Gràfic 17. Tipus de problemes relacionats amb l'establiment referencial i/o amb la represa lèxica dels aprenents

En canvi, la manca de competència lèxica i l'ambigüitat referencial es mostren com a problemes molt específics de la cohesió lèxica. El gruix dels problemes es concentra en el grup intermedi, que palesa els límits difusos que hi ha entre les dues operacions en relació amb la problemàtica de la cohesió referencial. Es tracta de processos problemàtics que impliquen concordança *ad sensum*, incoherència, errors en la tria del mecanisme i referents o antecedents no delimitats.

Des del punt de vista quantitatiu, els problemes en la tria del mecanisme (25 processos; 24,3%), els referents o antecedents no establerts (21 exemples; 20,4%) i la indefinició referencial (19 casos; 18,4%) concentren la majoria dels problemes de l'establiment i de la represa lèxica, mentre que els altres sis tipus presenten freqüències més baixes, com s'observa en el gràfic 18. De manera més específica, la indefinició referencial, a causa del recurs freqüent a estructures el·líptiques, és el principal problema de l'establiment de la referència en les síntesis dels aprenents, mentre que la manca de determinació de l'antecedent ho és en el cas de la cohesió lèxica.

Gràfic 18. Total de problemes detectats en l'establiment referencial i en la represa lèxica

La repetició freqüent d'un sol mot per a referir-se a entitats discursives diferents o diferenciables (error en la tria del mecanisme) afecta tant una operació com l'altra i palesa la dificultat de l'anàlisi de la cohesió referencial dels textos dels estudiants, ja que sovint no se sap si s'introdueix un referent nou o se'n reprèn fòricament un de conegut. En definitiva, aquest problema és una conseqüència de l'escassa competència lèxica dels estudiants, que redunda en la problemàtica global de manca d'especificitat de la cohesió referencial i, doncs, en les dificultats a què s'enfronta el receptor de les síntesis dels estudiants per tal de cloure'n la coherència.

Quant al funcionament dels títols en la cohesió referencial de les produccions textuais dels estudiants, hem observat diferències substancials amb les síntesis dels experts: en els aprenents abunden els processos fòrics metatextuals, de vegades problemàtics, en què hi ha implicat el nom propi *l'Imperi del Sol*, que dona títol a la pel·lícula; en canvi, en els experts la contribució d'alguns títols a la cohesió referencial consisteix en l'establiment o el manteniment de la referència a un o més personatges, bàsicament. En aquest sentit, la majoria de síntesis dels estudiants s'inicien amb la referència metatextual a la pel·lícula. D'altra banda, en alguns casos

es reproduïxen les fórmules d'inici pròpies de les rondalles i els contes tradicionals, que contenen un substrat oral molt important.

En síntesi, les característiques de la cohesió referencial, en general, i de la cohesió lèxica, en particular, de les seqüències narratives dels nostres estudiants posen de manifest diferents mancances de competència sintàctica, lèxica i discursiva, així com la interferència de la llengua oral col·loquial sobre la llengua escrita. Els processos referencials dels escrits dels nostres aprenents s'estructuren sovint sobre els pressupòsits interactius de la parla i, en aquest sentit, plantegen seriosos problemes que afecten la coherència i, doncs, l'objectiu comunicatiu que és la raó de ser del discurs.

L'assoliment dels objectius generals d'identificació i anàlisi dels diversos tipus d'unitats que participen de la cohesió referencial en les produccions escrites dels aprenents i dels experts i la comparació dels resultats que hem obtingut en uns i en altres ens ha permès comprovar que el comportament dels estudiants i dels experts és significativament diferent, tant des del punt de vista qualitatiu com des de la perspectiva estadística. Concretament:

- a) La identificació i l'anàlisi de les estructures d'establiment en els aprenents i en els experts (objectiu 1) ha posat de manifest que els condicionaments que intervenen en l'operació d'establiment de la referència (indefinitud/rematicitat, informativitat i animacitat) operen de manera diferent en uns i en altres. El pes de les estructures indefinides i/o remàtiques en els aprenents corrobora parcialment la nostra hipòtesi 1: *l'establiment de la referència s'efectua sobretot mitjançant sintagmes nominals indefinits i construccions presentacionals*. Tanmateix, hem observat també la contribució de la informativitat representada pels sintagmes expansionats i de l'animacitat *sine qua non* del gènere textual. El comportament dels experts, en canvi, refuta la hipòtesi 1, ja que l'animacitat essencial

de les estructures d'establiment mostra l'ancoratge de l'operació en el coneixement del gènere textual, que suposen compartit pels receptors, i en l'*script narratiu*.

- b) La major freqüència d'estructures predicatives d'establiment de la referència en els textos dels experts que en els dels aprenents (amb un xi-quadrat de significació estadística del 99,9%) verifica totalment la hipòtesi 2, que preveia una presència més gran d'estructures predicatives d'establiment en els experts que en els estudiants.
- c) Quant al manteniment de la referència, la identificació i l'anàlisi dels diversos tipus de mecanismes fòrics (objectiu 2) i la comparació dels resultats qualitius i quantitius han permès establir que hi ha condicionaments discursivocognitius diversos que indueixen la represa gramatical o lèxica dels referents (objectiu 3). Hem identificat aquests condicionaments amb els factors que determinen el grau d'accessibilitat de les entitats referencials en la memòria dels interlocutors (prominència, competència entre referents, grau de cohesió i distància referencial) que operen sobre la base d'una interrelació que es concreta en el text mitjançant la interdependència i l'equilibri dels dos grans tipus categorials d'anàfora. En la mesura que els mecanismes de referència de les produccions dels aprenents s'allunyen d'aquests presupòsits hem pogut establir els límits entre els usos discursius adequats i els usos problemàtics (objectiu 6).
- d) Hem delimitat, analitzat i classificat els problemes de la cohesió referencial de les produccions dels aprenents (objectius 7 i 8).
- e) Quant a la relació entre cohesió referencial i coherència, hem observat que els errors en la tria d'un mecanisme inadequat tenen repercussions en la coherència local o global dels textos (objectiu 4). En aquest sentit, la projecció dels problemes de la cohesió referencial sobre la coherència global és especialment significativa

quan entre l'antecedent i el marcant hi ha un canvi de seqüència estructural, que fa necessària la cohesió lèxica.

- f) D'altra banda, l'anàlisi de les causes d'una gran part dels problemes de referència de les produccions dels aprenents verifica les hipòtesis 3 i 5. La hipòtesi 3 preveia que *el pes de la llengua oral col·loquial en les produccions escrites dels aprenents a través de la cohesió referencial*. Així, l'ús pseudotextual de marcats dítctics, el problemes efectius o defectius de la forma pronominal i les disfuncions vinculades a les construccions relatives analítiques que hem identificat i analitzat impliquen la projecció en els textos escrits dels estudiants de processos referencials característics de la llengua oral col·loquial. D'altra banda, *la menor competència lèxica i discursiva i el nombre més gran de problemes de cohesió referencial dels aprenents* que hem pressuposat en la hipòtesi 5 han estat verificats a bastament. Així, la subespecificació i/o indefinició de la referència dels textos dels estudiants, que contrasta clarament amb les produccions dels experts, és una conseqüència directa de l'escassa competència lèxica i discursiva dels aprenents.
- g) Pel que fa al comportament de la repetició i de la reiteració en els aprenents i en els experts, hem observat algunes diferències significatives que apunten cap a condicionaments diferents (objectiu 5). La repetició de noms propis constitueix un mecanisme directe d'identificació dels referents en les produccions dels experts, mentre que la reiteració implica la reclassificació cognitiva de les entitats i permet fer més àgil el discurs. En canvi, en els textos dels estudiants, la repetició abassegadora de noms comuns, l'ús més aviat escàs de noms propis i la incidència menor de la reiteració impliquen un repertori lèxic més pobre. Aquests resultats verifiquen la hipòtesi 4, que preveia una tendència major dels aprenents a la repetició.

Les conclusions a què hem arribat en el present estudi obren la porta a una extensió futura de la recerca que hauria d'incidir en la resolució aplicada dels problemes de la cohesió referencial en les produccions escrites dels aprenents. En aquest sentit, esmentarem algunes de les línies generals que convindria seguir:

- a) La interrelació entre cohesió referencial i coherència i el processament *top-down* de la informació ens permeten pensar que el disseny del treball textual s'hauria de realitzar des del nivell macroestructural de la coherència cap al nivell microestructural de la cohesió. En qualsevol cas, fóra interessant comparar els resultats que s'obtenen quan el treball textual s'exerceix en un sentit o en l'altre.
- b) En el marc de la cohesió, és important remarcar que el lèxic i la gramàtica no són compartiments estancs, sinó que col·laboren a l'hora de garantir la referència bàsica dels textos. Tant l'estudi de les qüestions gramaticals (com ara de la pronominalització) com l'increment de la competència lèxica dels nostres aprenents s'ha de realitzar en un àmbit textual i amb un enfocament comunicatiu que evidenciï la interdependència que hi ha entre el lèxic i la gramàtica per assolir textos comunicativament reeixits.
- c) L'aprenentatge del funcionament discursiu distint de la repetició i de la reiteració ha de ser una fita cabdal de l'aprenentatge de la competència lèxica i discursiva.
- d) Convé explicitar que la interacció característica de la comunicació oral, amb uns interlocutors que comparteixen el temps i l'espai d'enunciació, permet de resoldre nombrosos problemes d'indefinició, subespecificació i ambigüitat de la referència i que, per tant, l'estructuració de la cohesió referencial de les produccions escrites no es pot realitzar sota les mateixes condicions.
- e) En aquest sentit, és important incidir en el caràcter prototípicament situacional d'algunes unitats com els demostratius i advertir que l'ús

textual d'aquestes unitats díctiques obeeix sovint la intenció de dirigir el focus d'atenció del receptor cap a una informació que no havia estat focalitzada.

- f) D'altra banda, i amb un caràcter més específic, fóra convenient determinar de manera clara mitjançant estudis de corpus els usos dels pronoms tòpics de subjecte, presumptament contrastius, cats enfront dels de la cohesió lèxica, que permeten la recuperació de tòpics discursius anteriors en contextos no marcats.

Comptat i debatut, els futurs estudis teòrics i/o aplicats de la cohesió referencial que es derivin de la recerca present hauran de tenir molt en compte que la tria d'una determinada unitat referencial en un moment concret del discurs, tant si es tracta d'introduir un referent com per tal d'efectuar la represa fòrica d'una entitat ja establerta, constitueix una evidència de l'estat epistèmic de l'emissor i, a la vegada, una hipòtesi sobre l'estat de coneixement dels potencials receptors. L'adequació discursiva de la tria que efectuem dependrà en bona mesura de la interacció entre els coneixements, reals o pressuposats, dels interlocutors.

Bibliografia

- ADAM, Jean Michel (1985). *Le texte narratif: traité d'analyse pragmatique et textuelle*. Paris: Nathan.
- ADAM, Jean Michel (1990). *Éléments de linguistique textuelle: théorie et pratique de l'analyse textuelle*. Liège: Mardaga.
- ADAM, Jean Michel (1992). *Les textes, types et prototypes: récit, description, argumentation, explication et dialogue*. Paris: Nathan.
- ANDÚJAR, Gemma (2002). *Construcción de sentido y mecanismos anafóricos. La traducción de las marcas anafóricas 'tel' y 'voilà' en textos periodísticos*. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. URL http://www.tdx.cat/TESIS_UPF/AVAILABLE/TDX-0521103-115406/tgam1de1.pdf [Accès 24 d'abril de 2008].
- APOTHÉLOZ, Denis (1994). *Structuration de la cohésion textuelle. Étude sur le développement et les fonctions de l'indexicalité interne*. Neuchâtel: Université de Neuchâtel.
- APOTHÉLOZ, Denis (1995). *Rôle et fonctionnement de l'anaphore dans la dynamique textuelle*. Genève: Droz.
- APOTHÉLOZ, Denis i Marie-José REICHLER-BÉGUELIN (1999). "Interpretations and functions of demonstrative NPs in indirect anaphora", *Journal of Pragmatics*, 31, 363-397.
- ARIEL, Mira (1988). "Referring and accessibility", *Journal of Pragmatics*, 24, 65-87.
- ARIEL, Mira (1990). *Accessing Noun-phrase Antecedents*. London: Routledge.
- ARIEL, Mira (1994). "Interpreting anaphoric expressions: a cognitive versus a pragmatic approach", *Journal of Linguistics*, 30, 3-42.

- ARIEL, Mira (1996). "Referring expressions and the +/- coreference distinction", dins Fretheim, Thorstein i Jeanette K. Gundel, eds., 13-35.
- ARTIGAS, Rosa, coord. (1991). *A l'entorn de la gramàtica textual*. [Suplement de *COM ensenyar català a adults*, 8]. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- BACH, Emmon i Robert T. HARMS, eds. (1968). *Universals in Linguistic Theory*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- BAIXAULI, Immaculada (2004). *El desarrollo del discurso narrativo en el niño*. Tesi doctoral inèdita. Universitat de València.
- BAZEL, Charles E., CATFORD, John C. i M.A.K HALLIDAY, eds. (1966). *In Memory of J. R. Firth*. London: Longman.
- BEL, Aurora (2002). "Les funcions sintàctiques", dins Solà, Joan, Lloret, Maria Rosa, Mascaró, Joan i Manuel Pérez Saldanya, coords, vol. 2, cap. 2, 1075-1147.
- BENTIVOGLIO, Paola (1983). "Topic continuity and discontinuity in discourse: a study of spoken Latin-American Spanish", dins GIVÓN, Talmy, ed. (1983a), 255-311.
- BERNÁRDEZ, Enrique (1982). *Introducción a la lingüística del texto*. Madrid: Espasa-Calpe.
- BERRENDONNER, Alain (1995). "Anaphore associative et mérologie", *Recherches sur la philosophie et le langage*, 16, 81-98.
- BINNICK, Robert. I., DAVIDSON, Alice, GREEN, Georgia i Jerry MORGAN, eds. (1969). *Papers from the 5th Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*. Chicago: CLS.
- BLACKWELL, Sarah E. (2000). "Anaphora interpretations in Spanish utterances and the neo-Gricean pragmatic theory", *Journal of Pragmatics*, 32 (4), 389-424.

- BLACKWELL, Sarah E. (2001). "Testing the neo-Gricean pragmatic theory of anaphora: The influence of consistency constraints on interpretations of coreference in Spanish", *Journal of Pragmatics*, 33 (6), 901-941.
- BOLINGER, Dwight (1952). "Linear modification", *Publications of the Modern Language Association of America*, 67, 1117-1144.
- BOLINGER, Dwight (1954). "Meaningful word order in Spanish", *Boletín de Filología* (Universidad de Chile), VIII, 45-56.
- BOLINGER, Dwight (1977). *Meaning and Form*. New York: Longman.
- BOLINGER, Dwight (1979). "Pronouns in discourse", dins GIVÓN, Talmy, ed. (1979a), 289-309.
- BONET, Sebastià i Joan SOLÀ (1986). *Sintaxi Generativa Catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.
- BORDELOIS, Ivonne, CONTRERAS, Heles i Karen ZAGONA, eds. (1986). *Generative Studies in Spanish Syntax*. Dordrecht: Foris.
- BOSCH, Peter (1983). *Agreement and Anaphora*. New York: Academic Press.
- BOUCHARD, Denis (1984). *On the Content of Empty Categories*. Dordrecht: Foris.
- BOWER, Robert, ed. (1959). *On Translation*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- BRESNAN, Joan, ed. (1982a). *The Mental Representation of Grammatical Relations*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- BRESNAN, Joan (1982b). "Control and complementation", dins Bresnan, Joan, ed., 282-390.
- BROWN, Cheryl (1983). "Topic continuity in English written narrative", dins Givón, Talmy, ed. (1983a), 313-341.

- BROWN, Gillian i George YULE (1983). *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BRUCART, José Maria (1987). *La elisión sintáctica en español*. Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- BRUCART, José María (2002). “Els determinants”, dins Solà, Joan, Lloret, Maria Rosa, Mascaró, Joan i Manuel Pérez Saldanya, coords, vol. 2, cap. 7, 1435-1516.
- BRUNER, Jerome S. (1991). *Actos de significado. Más allá de la revolución cognitiva*. Madrid: Alianza [traducció castellana de Juan Carlos Gómez Crespo i José Luis Linaza].
- BÜHLER, Karl (1934). *Sprachtheorie: die Darstellungsfunktion der Sprache*. Stuttgart: Gustav Fischer [1982].
- BURGE, Tyler (1977). “Belief *de re*”, *Journal of Philosophy*, 74, 338-362.
- BURGE, Tyler (1979). “Sinning against Frege”, *The Philosophical Review*, 88, 398-432.
- CARNAP, Rudolf (1947). *Meaning and Necessity: Studies in Semantics and Modal Logic*. Chicago: The Chicago and London University Press.
- CASESNOVES, Raquel (2005). “L’evolució del coneixement del valencià 1991-2001: una dècada de canvis socials, polítics, demogràfics i lingüístics”, *Journal of Catalan Studies*, 32-51. Publicació digital de la Universitat Oberta de Catalunya i la Cambridge University. URL [http://www.anglo-catalan.org/jocs/8/Articles%20&%20Reviews/Versio%20pdf/\(150906\)%20%20Casesnoves.pdf](http://www.anglo-catalan.org/jocs/8/Articles%20&%20Reviews/Versio%20pdf/(150906)%20%20Casesnoves.pdf) [Accès 24 d’abril de 2008]
- CASTELLÀ, Josep Maria (1991). “Els connectors”, dins Artigas, Rosa, coord., 59-65.
- CASTELLÀ, Josep Maria (1992). *De la frase al text. Teories de l’ús lingüístic*. Barcelona: Empúries.

- CASTELLÀ, Josep Maria (2004). *Oralitat i escriptura. Dues cares de la complexitat del llenguatge*. Barcelona: Curial i Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CHAFE, Wallace L. (1976). "Givenness, contrastiveness, definiteness, subjects, topics and point of view", dins LI, Charles N. ed., 25-56.
- CHAFE, Wallace L. ed. (1980). *The Pear Stories: Cognitive, Cultural, and Linguistic Aspects of Narrative Production*. Norwood, NJ: Ablex.
- CHAFE, Wallace L. (1994). *Discourse, Consciousness, and Time: the Flow and Displacement of Conscious Experience in Speaking and Writing*. Chicago: The University of Chicago Press.
- CHAFE, Wallace L. (1996). "Inferring Identifiability and Accessibility", dins Fretheim, Thorstein i Jeanette K.Gundel, eds., 37-46.
- CHAROLLES, Michel (1978). "Introduction aux problèmes de la cohérence des textes", *Langue Française*, 38, 7-42.
- CHAROLLES, Michel (1992). "La veuve et l'orphelin ou: comment les îlots anaphoriques refont surface", dins Tyvaert, Jean-Emmanuel, ed., 131-173.
- CHOMSKY, Noam (1957). *Syntactic Structures*. The Hague: Mouton.
- CHOMSKY, Noam (1965). *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- CHOMSKY, Noam (1980). "On binding", *Linguistic Inquiry*, 11, 1-46.
- CHOMSKY, Noam (1981). *Lectures on Government and Binding*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- CHOMSKY, Noam (1982). *Some Concepts and Consequences of the Theory of Government and Binding*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- CHOMSKY, Noam (1986). *Barriers*. Cambridge, Mass.: MIT Press.

- CLANCY, Patricia (1980). "Referential choice in English and Japanese narrative discourse", dins Chafe, Wallace L. ed., 127-202.
- COLE, Peter, ed. (1981) *Radical Pragmatics*. New York: Academic Press.
- COLE, Peter i Jerry L. MORGAN, eds. (1975a). *Syntax and Semantics 3: Speech Acts*. London: Academic Press.
- COLE, Peter i Jerry L. MORGAN, eds. (1975b). *Syntax and Semantics 9: Pragmatics*. New York: Academic Press.
- CONCA, Maria, COSTA, Adela, CUENCA, Maria Josep i Gemma LLUCH (1998). *Text i gramàtica. Teoria i pràctica de la competència discursiva*. Barcelona: Teide.
- CONTE, Maria-Elisabeth (1996). "Anaphoric encapsulation", dins De Mulder, Walter i Liliane Tasmowski, eds., 1-10.
- CONTE, Maria-Elisabeth, PETÖFI, Janos S i Emel SÖZER, eds. (1989). *Text and Discourse Connectedness*. Amsterdam: John Benjamins.
- CORNISH, Francis (1990). "Anaphore pragmatique, référence et modèles du discours", dins Kleiber, Georges i Jean-Emmanuel Tyvaert, eds., 81-96.
- CORNISH, Francis (1999). *Anaphora, Discourse and Understanding. Evidence from English and French*. Oxford: Oxford University Press.
- COSTA, Adela (1994). "De la lingüística textual a l'enfocament comunicatiu de llengües", dins Cuenca, Maria Josep, ed., 87-106.
- COULTHARD, Malcolm, ed. (1994). *Advances in written text analysis*. London: Routledge.
- CRUSE, Alan (1986). *Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CRUSE, Alan (2004). *Meaning in Language. An Introduction to Semantics and Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.

- CUENCA, Maria Josep (1988). *L'oració composta (I): La Coordinació*. València: Servei de Publicacions de la Universitat de València.
- CUENCA, Maria Josep, ed., (1994). *Lingüística i ensenyament de llengües*. València: Servei de Publicacions de la Universitat de València.
- CUENCA, Maria Josep (1996). *Sintaxi fonamental. Les categories gramaticals*. Barcelona: Empúries.
- CUENCA, Maria Josep (1998). “Els mecanismes de referència”, dins Conca, Maria, Costa, Adela, Cuenca, Maria Josep i Gemma Lluch, bloc D, 129-167.
- CUENCA, Maria Josep (2000a). *Comentario de textos: los mecanismos referenciales*. Madrid: Arco Libros.
- CUENCA, Maria Josep (2000b). “Estudi estilístic i contrastiu de l'arquitectura de l'oració. Estil segmentat vs. estil cohesionat”, *Caplletra*, 29, 105-120.
- CUENCA, Maria Josep (2003). *Sintaxi catalana*. Barcelona: Editorial UOC.
- CUENCA, Maria Josep (2006). *La connexió i els connectors. Perspectiva oracional i textual*. Vic: Eumo Editorial-Universitat de Vic.
- CUENCA, Maria Josep i Joseph HILFERTY (1999). *Introducción a la lingüística cognitiva*. Barcelona: Ariel.
- CUENCA, Maria Josep (en premsa). “Díctics espacials i gramàtica de les narracions orals”, *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*. València-Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana-Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- CUENCA, Maria Josep i Josep RIBERA (en premsa). “Metafore metatestuali”, *Paradigmi. Rivista di Critica Filosofica*. Torino: Università di Torino.
- DAHL Östen i Kari FRAURUD (1996). “Animacy in grammar and discourse”, dins Fretheim, Thorstein i Jeanette K. Gundel (ed.), 47-64.

- DAVIDSON, Donald i Gilbert HARMAN, eds. (1972). *Semantics of Natural Language*. Dordrecht: Reidel.
- DE MULDER, Walter i Liliane TASMOWSKI, eds. (1996). *Coherence and anaphora*. *Belgian Journal of Linguistics* 10. Amsterdam: John Benjamins.
- DIEC (2007). *Diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans-Enciclopèdia Catalana.
- DIK, Simon C. (1997). *The Theory of Functional Grammar, I*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- DONELLAN, Keith (1966). "Reference and definite descriptions", dins Martinich, Aloysius. P. ed. (1996), 231-244. [Text original publicat en *Philosophical Review*, 75, 281-304].
- DUCHAN, Judith F., Bruder, Gail A. i Lynne E. Hewitt, eds. (1995). *Deixis in Narrative. A Cognitive Science Perspective*. Hillsdale/Hove: Lawrence Erlbaum.
- DUCROT, Oswald i Tzvetan TODOROV (1972). *Dictionnaire encyclopedique des sciences du langage*. Paris: Seuil.
- DURANTI, Alessandro i Charles GOODWIN (1992). *Rethinking Context: Language as an Interacting Phenomenon*. Cambridge: Cambridge University Press.
- EDWARDS, Paul. ed. (1967). *The Encyclopedia of Philosophy*. New York: Macmillan.
- ERKÜ, Feride i Jeanette K. GUNDEL (1987). "The pragmatics of indirect anaphors", dins Verschueren, Jeff i M Bertucelli- Papi, eds., 533-545.
- ESPINAL, M. Teresa, coord., MACIÀ, Josep, MATEU, Jaume, QUER, Josep, i M. Teresa YNGLÈS (2002). *Semàntica. Del significat del mot al significat de l'oració*. Barcelona: Ariel.

- ESPINAL, M. Teresa i Jaume MATEU (2002). “Lexicologia I. La informació semàntica de les unitats lèxiques”, dins Espinal, M. Teresa, coord., Macià, Josep, Mateu, Jaume, Quer, Josep, i M. Teresa Ynglès, 83-138.
- FARMER, Ann K. i Robert M. HARNISH (1987). “Communicative reference with pronouns”, dins Verschueren, Jeff i Marcella Bertuccelli-Papi, eds., 547-565.
- FAUCONNIER, Gilles (1985). *Mental Spaces. Aspects of Meaning Construction in Natural Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- FAUCONNIER, Gilles i Eve SWEETSER, eds. (1996). *Spaces, Worlds and Grammar*. Chicago: The University of Chicago Press.
- FILLMORE, Charles (1968). “The case for case”, dins Bach, Emmon i Robert T. Harms, eds., 1-88.
- FIRBAS, Jan (1966a). “On defining the theme in functional sentence analysis”, *Travaux Linguistiques de Prague*, 1, 267-280.
- FIRBAS, Jan (1966b). “Non-thematic subjects in contemporary English”, *Travaux Linguistiques de Prague*, 2, 239-256.
- FIRTH, John R., ed. (1957). *Papers in Linguistics 1934-1951*. Oxford: Oxford University Press.
- FLOOD, James ed. (1984). *Understanding Reading Comprehension*. Delaware: International Reading Association.
- FOX, Barbara (1987). *Discourse Structure and Anaphora: Written and Conversational English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- FRANCIS, Gill (1986). *Anaphoric Nouns. Discourse Analysis Monographs 11*. Birmingham: University of Birmingham Printing Section.
- FRANCIS, Gill (1994). “Labelling discourse: An aspect of nominal-group lexical cohesion”, dins Coulthard, Malcolm, ed., 83-101.

- FRAURUD, Kari (1990). "Definiteness and the processing of noun phrases in natural discourse", *Journal of Semantics*, 7, 395–433.
- FREGE, Gottlob (1891). "Funktion und Begriff". Conferència pronunciada en la sessió del 9 de gener de la Jenaische Gesellschaft für Medizin und Naturwissenschaft. Jena: Hermann Pohle, publicada en Patzig, Günther, ed. (1962), 17-39 [Citem per la traducció castellana en *Estudios sobre semántica*. Barcelona: Ariel. 1973, 17-47].
- FREGE, Gottlob (1892). "Über Sinn und Bedeutung", *Zeitung für Philosophie und philosophische Kritik*, 100, 25-50, publicat també en Patzig, Günther, ed. (1962), 40-65. [Citem per la traducció castellana en *Estudios sobre semántica*. Barcelona: Ariel. 1973, 49-84].
- FRETHEIM, Thorstein i Jeanette K. GUNDEL, eds. (1996). *Reference and Referent Accessibility*. Amsterdam: John Benjamins.
- GALBRAITH, Mary (1995). "Deictic shift theory and the poetics of involvement in narrative", dins Duchan, Judith F., Bruder, Gail A. i Lynne E. Hewitt, eds., 19-59.
- GALLEGO, Mercedes (2002). *Marcadores discursivos en el proceso de composición del texto escrito: propuesta didáctica*. Tesi doctoral inèdita. Universitat de València.
- GARNHAM, Alan i Jane OAKHILL (1988). "'Anaphoric islands' revisited", *Quarterly Journal of Experimental Psychology*, 40A (4), 719-735.
- GARNHAM, Alan i Jane OAKHILL (1990). "Mental models as contexts for interpreting texts: Implications from studies of anaphora", *Journal of Semantics*, 7, 379-393.
- GIVÓN, Talmy (1978). "Definiteness and referentiality", dins Greenberg, Joseph ed., 291-330.

- GIVÓN, Talmy, ed. (1979a). *Syntax and Semantics, XII*. New York: Academic Press.
- GIVÓN, Talmy (1979b). *On Understanding Grammar*. New York: Academic Press.
- GIVÓN, Talmy (1981). "Typology and functional domains", *Studies in Language*, 5, 163-193.
- GIVÓN, Talmy (1982) "Topic continuity in discourse: the functional domain of switch-reference", dins Haiman, John i Pamela Munro, eds., 51-82.
- GIVÓN, Talmy, ed. (1983a). *Topic Continuity in Discourse*. Amsterdam: John Benjamins.
- GIVÓN, Talmy (1983b). "Topic continuity in discourse: an introduction", dins Givón, Talmy, ed. (1983a), 1-41.
- GIVÓN, Talmy (1985). "Iconicity, isomorphism and non-arbitrary coding in syntax", dins Haiman, John, 187-219.
- GIVÓN, Talmy (1990). *Syntax. A Functional-Typological Introduction*, 2 vols. Amsterdam: John Benjamins.
- GOODWIN, Charles i Alessandro DURANTI (1992). "Rethinking context: an introduction", dins Duranti, Alessandro i Charles Goodwin, 1-42.
- GORDON, David i George LAKOFF (1975). "Conversational postulates", dins Cole, Peter i Jerry L. Morgan, eds. (1975b), 83-106.
- GREENBERG, Joseph, ed. (1978). *Universals of Human Language*, vol. 4, *Syntax*. Stanford: Stanford University Press
- GRICE, Herbert P. (1975). "Logic and conversation", dins Cole, Peter i Jerry L. Morgan, eds. (1975a), 41-58.

- GRIZE, Jean-Blaise, ed. (1974a). *Recherches sur le discours et l'argumentation*. Genève: Revue Européenne des Sciences Sociales - Cahiers Vilfredo Pareto, XII, 32.
- GRIZE, Jean-Blaise (1974b). "Argumentation, schématisation et logique naturelle", dins Grize, Jean-Blaise (1974a), ed., 183-200.
- GROSZ, Barbara J. i Laura A. GILLIOM (1995). "Pronouns, names, and the centering of attention in discourse", *Cognitive Science*, 17, 311-347.
- GUMPERZ, John J. (1982). *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GUNDEL, Jeanette K. (1996). "Relevance theory meets the givenness hierarchy: an account of inferrables", dins Fretheim, Thorstein i Jeanette K. Gundel, eds., 141-153.
- GUNDEL, Jeanette K., HEDBERG, Nancy i Ron ZACHARSKI (1993). "Cognitive status and the form of referring expressions in discourse", *Language*, 69 (2), 274-307.
- HAIMAN, John (1985). *Natural Syntax*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HAIMAN, John i Pamela MUNRO, eds. (1982). *Switch Reference and Universal Grammar*. Amsterdam: John Benjamins.
- HALLIDAY, Michael A.K i Ruqaiya HASAN (1976). *Cohesion in English*. Londres-Nova York: Longman.
- HALLIDAY, Michael A. K. (1994). *An Introduction to Functional Grammar*. London: Edward Arnold.
- HASAN, Ruqaiya (1984) "Coherence and cohesive harmony", dins Flood, James, ed., 181-219.
- HAWKINS, John A. (1977). "The pragmatics of definiteness, part I", *Linguistische Berichte*, 47 (77), 1-27.

- HELM, June, ed. (1967). *Essays on the Verbal and Visual Arts*. Seattle, WA: University of Washington Press.
- HERNANZ, Maria Lluïsa (2002). “L'oració”, dins Solà, Joan, Lloret, Maria Rosa, Mascaró, Joan i Manuel Pérez Saldanya, coords, vol. 2, cap. 1, 993-1073.
- HINDS, John (1977). “Paragraph structure and pronominalization”, *Papers in Linguistics*, 10 (1/2), 77-99.
- HOEY, Michael (1991). *Patterns of Lexis in Text*. Oxford: Oxford University Press.
- HORN, Laurence R. (1984). “Toward a new taxonomy for pragmatic inference: Q-based and R-based implicature, dins Schiffrin, Deborah, ed., 11-42.
- HORN, Laurence R. i Gregory WARD, eds. (2004). *The Handbook of Pragmatics*. Oxford: Blackwell.
- HUANG, Yan (1991). “A neo-Gricean pragmatic theory of anaphora”, *Journal of Linguistics*, 27, 301: 335.
- HUANG, Yan (2000). *Anaphora. A Cross-linguistic Study*. Oxford: Oxford University Press.
- HUDDLESTON, Rodney i Geoffrey K. PULLUM (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- IVANIČ, Roz (1991). “Nouns in search of a context: a study of nouns with both open-and closed-system characteristics”, *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 29 (2), 93–114.
- JACKENDOFF, Ray (1972). *Semantic Interpretation in Generative Grammar*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- JACKENDOFF, Ray (1990). *Semantic Structures*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.

- JARVELLA, Robert J. i Wolfgang KLEIN, eds. (1982). *Speech, Place and Action: Studies of Deixis and Related Topics*. Chichester & New York: Wiley.
- KAROLAK, Stanisław i Teresa MURYN, eds. (1993). “Complectude et incomplectude dans les langues romanes et slaves”, *Actes del VIè Col·loqui Internacional de Lingüística Romànica i Eslava*. Cracòvia: Wydawnietwo Naukowe WSP.
- KARTUNEN, Lauri (1976). “Discourse referents”, dins McCawley, James D., ed., 363-394.
- KEENAN, Edward (1975). *Formal Semantics of Natural Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine (1980). *L'énonciation. De la subjectivité dans le langage*. Paris: Armand Colin.
- KLEIBER, Georges i Jean-Emmanuel TYVAERT, eds. (1990). *L'anaphore et ses domaines. Recherches Linguistiques No 14*. Paris: Klincksieck.
- KLEIBER, Georges, SCHNEDECKER, Catherine i Laurence UJMA (1994). “L'anaphore associative: d'une conception l'autre”, dins Schnedecker, Catherine, Charolles, Michel, Kleiber, Georges i Jean David, eds., 5-64.
- KOSTER, Jan (1984). “On binding and control”, *Linguistic Inquiry*, 15, 417-459.
- KRENN, Monika (1985). *Probleme der Diskursanalyse im Englischen. Verweise mit this, that, it und Verwandtes*. Tübingen: Gunter Narr.
- KRIPKE, Saul (1980). *Naming and Necessity*. Oxford: Blackwell. [Segona edició; publicat primer com a article dins Davidson, Donald i Gilbert Harman, eds. (1972), 253-355].
- KUNO, Susumo (1972a). “Functional sentence perspective”, *Linguistic Inquiry*, 3, 269-320.

- KUNO, Susumo (1972b). "Pronominalization, reflexivization, and direct discourse", *Linguistic Inquiry*, 3 (2), 161-195.
- KUTSCHERA, Franz von (1971). *Sprachphilosophie*. München: Wilhelm Fink Verlag. [Citem per la traducció castellana *Filosofía del lenguaje*. Madrid: Gredos. 1979].
- LABOV, William (1972). *Language in the Inner City*. Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press.
- LABOV, William i Joshua WALETZKY (1967). "Narrative analysis: Oral versions of personal experience", dins Helm, June, ed., 12-44.
- LAMBRECHT, Knud (1994). *Information Structure and Sentence Form: Topic, Focus, and the Mental Representation of Discourse Referents*. Cambridge: Cambridge University Press.
- LANGACKER, Ronald. W. (1969) "On pronominalization and the chain of command", dins Reibel, David A. i Sanford A. Schane, eds., 160-186.
- LANGACKER, Ronald. W. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar, vol. I: Theoretical Prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.
- LANGACKER, Ronald. W. (1991). *Foundations of Cognitive Grammar, vol. II: Descriptive Application*. Stanford: Stanford University Press.
- LANGACKER, Ronald. W. (1993). "Reference point constructions", *Cognitive Linguistics*, 4, 1-38.
- LEVINSON, Stephen C. (1987). "Pragmatics and the grammar of anaphora: a partial pragmatic reduction of binding and control phenomena", *Journal of Pragmatics*, 23, 379-434.
- LEVINSON, Stephen C. (1991). "Pragmatic reduction of the binding conditions revisited", *Journal of Pragmatics*, 27, 107-161.
- LEVINSON, Stephen C. (2004). "Deixis and pragmatics", dins Horn, Laurence R. i Gregory Ward, eds., 97-121.

- LEVY, Elena (1982). "Towards an objective definition of 'discourse topic'", dins Tuite, Kevin, Schneider, Robinson i Robert Chametzky, eds., 295-304.
- LEWIS, Clarence I. (1943-1944). "The modes of meaning", dins Linsky, Leonard, ed. (1952), 49-63.
- LI, Charles N. ed. (1976). *Subject and Topic*. New York: Academic Press.
- LINSKY, Leonard, ed. (1952). *Semantics and the Philosophy of Language*. Urbana: University of Illinois Press.
- LOOCK, Rudy (2007). "Appositive relative clauses and their functions in discourse", *Journal of Pragmatics*, 39, 336-362.
- LUNDQUIST, Lita. (1985). "Coherence: from structures to processes", dins Sözer, Erkan, ed., 151-175.
- LUNDQUIST, Lita. (2000). "Knowledge, events and anaphors in texts for specific purposes", dins Lundquist, L. i Robert J. Jarvella, eds., 97-26.
- LUNDQUIST, Lita. i Robert J. JARVELLA, eds. (2000). *Language, Text and Knowledge. Mental Models in Expert Communication*. Berlín: Mouton de Gruyter.
- LYONS, John (1975). "Deixis as the source of reference", dins Keenan, E. ed., 61-83.
- LYONS, John (1977). *Semantics, II*. Cambridge: Cambridge University Press.
- LYONS, John (1995). *Linguistic Semantics. An Introduction*. Cambridge: The Press Syndicate of the University of Cambridge.
- MANN, William C. i Sandra A. THOMPSON, eds. (1992). *Discourse description: diverse linguistic analysis of a fundraising text*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

- MANZINI, M. Rita (1983). "On control and control theory", *Linguistic Inquiry*, 14, 421-446.
- MARSLEN-WILSON, William D., LEVY, Elena i Lorraine K. TYLER (1982). "Producing interpretable discourse: the establishment and maintenance of reference", dins Jarvella, Robert J. i Wolfgang Klein, eds.
- MARTINICH, Aloysius. P. ed. (1996). *The Philosophy of Language*. Oxford/New York: Oxford University Press
- McCAWLEY, James D. (1968). "The role of semantics in a grammar", dins Bach, Emmon i Robert T. Harms, eds., 125-169.
- McCAWLEY, James D., ed. (1976). *Syntax and Semantics, vii: Notes from the Linguistic Underground*. New York: Academic Press.
- MORRIS, Michael (2007). *An Introduction to Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- NOGUÉ, Neus (2005). *Dixi de persona i marcs participatius en català*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona. [Publicada amb el títol *Dixi de persona en català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 2008].
- NORRICK, Neil R. (2001). "Discourse markers in oral narrative", *Journal of Pragmatics*, 33, 849-878.
- NUNBERG, Geoffrey (1978). *The Pragmatics of Reference*. Bloomington, Ind.: Indiana University Linguistics Club.
- NUNBERG, Geoffrey (1979). "The non-uniqueness of semantic solutions: polysemy", *Linguistics and Philosophy*, 3 (2), 143-184.
- ORTONY, Antony, ed. (1979). *Metaphor and Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- PATZIG, Günther, ed. (1962). *Funktion, Begriff, Bedeutung. Fünf Studien in Logisch*. Göttingen: Vanderhoek und Ruprecht.

- PEIRCE, Charles S. (1959-68). *Collected Papers of Charles Sanders Peirce*. Cambridge, Mass: Belknap Press of Harvard University Press.
- PEÑA, Gemma (2006). *La anáfora y su funcionamiento discursivo: una aproximación contrastiva*. Tesis doctoral. Universitat de València.
URL http://www.tesisenxarxa.net/TESIS_UV/AVAILABLE/TDX-1213106-111839//pe%F1a.pdf [Accès 24 d'abril de 2008].
- PÉREZ OTERO, Manuel (2001). *Aproximació a la filosofia del llenguatge*. Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona.
- POSTAL, Paul M. (1971). *Cross-Over Phenomenon*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- POSTAL, Paul M. (1969). "Anaphoric Islands", dins Binnick, Robert. I., Davidson, Alice, Green, Georgia i Jerry Morgan, eds., 205-239.
- PRINCE, Ellen F. (1981). "Toward a taxonomy of given-new information", dins Cole Peter, ed., 223-255.
- PRINCE, Ellen F. (1992). "The ZPG Letter: Subjects, definiteness, and information-status", dins Mann, William C. i Sandra A. Thompson, eds., 295-325.
- PUSCH, Claus D., ed. (2006). *La gramàtica pronominal del català: variació-evolució-funció*. Aachen: Shaker Verlag.
- PUTNAM, Hilary (1973). "Meaning and reference", *Journal of Philosophy*, 70, 699-711.
- PUTNAM, Hilary (1975). *Mind, Language and Reality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- QUINE, Willard van Orman (1953). "Two dogmas of empiricism", dins *From a Logical Point of View*. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 20-46. [Citem per la traducció castellana en Valdés, Luis. M. ed., (1991), 220-243].

- QUINE, Willard van Orman (1959). "Meaning and translation", dins Bower, Robert, ed., 148-172. [Citem per la traducció castellana dins Valdés, Luis. M. ed., (1991), 244-269].
- QUIRK, Randolph, GREENBAUM, Sidney, LEECH, Geoffrey i Jan SVARTVIK (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman.
- RAIBLE, Wolfgang (1972). *Text und Satz. Untersuchungen zu vier romanischen Sprachen*. Tübingen: Niemeyer.
- RAMOS, Joan-Rafael (2002). "El sintagma verbal, II: la predicació no verbal obligatòria", dins Solà, Joan, Lloret, Maria Rosa, Mascaró, Joan i Manuel Pérez Saldanya, coords, vol. 2, cap. 14, 1951-2044.
- REDDY, Michael J. (1979), «The conduit metaphor: A case of frame conflict in our language about language», dins Ortony, Antony, ed., 164-201.
- REIBEL, David A. i Sanford A. SCHANE, (1969). *Modern Studies in English*. New York: Prentice Hall.
- REICHENBACH, Hans (1947). *Elements of Symbolic Logic*. London: Macmillan.
- REICHLER-BÉGUELIN, Marie-José (1988). "Anaphore, cataphore et mémoire discursive", *Pratiques*, 57, 15-43.
- REICHLER-BÉGUELIN, Marie-José (1989). "Anaphores, connecteurs et processus inférentiels", dins Rubattel, Christian, ed., 303-336.
- REICHLER-BÉGUELIN, Marie-José (1993). "Anaphores associatives non lexicales: incompletude macro-syntaxique?", dins Karolak, Stanisław i Teresa Muryn, eds., 327-379.
- REICHMAN, Rachel (1981). *Plain Speaking: A Theory and Grammar of Spontaneous Discourse*. Tesi doctoral. Cambridge, Mass.: Bolt, Beranck i Newman Report No. 4681.

- REINHART, Tanya (1983). *Anaphora and Semantic Interpretation*. London: Croom Helm.
- REINHART, Tanya i Eric REULAND (1993). “Reflexivity”, *Linguistic Inquiry*, 24, 657-720.
- RIBERA, Josep (2003): *Els mecanismes de referència. Problemes d'ús i ensenyament-aprenentatge en alumnes de secundària*. Universitat de València. Treball d'investigació de Tercer Cicle.
- RIBERA, Josep (2005). “La problemàtica de la cohesió lèxica en les produccions escrites dels experts i dels aprenents”. *Estudios Catalanes. Revista internacional de lengua, literatura y cultura catalanas*, 3, 49-62.
- RIBERA, Josep (2007a). “Text deixis in narrative sequences”, dins Valenzuela, Javier, Rojo, Ana i Paula Cifuentes, eds., 149-168.
- RIBERA, Josep (2007b). “Anàlisi comparativa de la problemàtica de la referència en les produccions textuais dels escriptors experts i dels aprenents”. *Actes XXIII Congrés Internacional de l'Associació Espanyola de Lingüística Aplicada (AESLA)*. Universitat de les Illes Balears. Març 2005.
- RIBERA, Josep i Maria Josep CUENCA (2004). “Els pronoms fòrics: problemes en els usos textuais dels escrits dels aprenents”, *Articles de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, 33, 69-77. Barcelona: Graó.
- RIBERA, Josep i Maria Josep CUENCA (2005). “Referència i cognició. Problemes de referència en mecanismes sense antecedent lingüístic”, *Revista Espanyola de Lingüística Aplicada*, 17, 403-409 (*Actes XXII Congrés Internacional d'AESLA*, “Perspectivas interdisciplinaries de la lingüística aplicada”, Universitat Politècnica de València, abril 2004).
- RIBERA, Josep (en premsa). “L'emergència de la gramàtica de l'oral en produccions escrites d'aprenents”, *Caplletra. Revista Internacional de*

- Filologia*. València-Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana- Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- RIGAU, Gemma (1981). *Gramàtica del discurs*. Bellaterra: Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- RIGAU, Gemma (1986). "Some remarks on the nature of strong pronouns in null-subject languages", dins Bordelois, Ivonne, Contreras, Heles i Karen Zagona, eds., 143-163.
- RIGAU, Gemma (1989). "Connexity established by emphatic pronouns", dins Conte, Maria-Elisabeth, Petöfi, Janos S i Emel Sözer, eds., 191-205.
- ROBERTS, Lawrence D. (1993). *How Reference Works: Explanatory Models for Indexicals, Descriptions, and Opacity*. New York: State University of New York Press.
- RUBATTEL, Christian, ed. (1989). *Modèles du discours. Recherches actuelles en suisse romande*. Berna: Peter Lang.
- RUDZKA-OSTYN, Brygida, ed. (1988). *Topics in Cognitive Linguistics*. Amsterdam: John Benjamins.
- RUIZ DE MENDOZA, Francisco J. i Olga I. DÍEZ (2002) "Metonymic types and anaphoric reference". III Congrès Internacional de l'Associació Espanyola de Lingüística Cognitiva (AELCO). València, 15-17 de maig del 2002.
- RUSSELL, Bertrand (1903). *The Principles of Mathematics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- RUSSELL, Bertrand (1905). "On denoting", *Mind*, 14, 479-493. [Citem per la traducció catalana dins *Lògica i coneixement. Tres assaigs*. Barcelona: Laia. 1985, 37-56].

- RUSSELL, Bertrand (1918-1919). "The philosophy of logical atomism", *Monist*, 28-29 [Citem per la traducció catalana dins *Lògica i coneixement. Tres assaigs*. Barcelona: Laia. 1985, 123-265].
- SAFIR, Kenneth J. (1985). *Syntactic Chains*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SANFORD, Anthony J. i Simon C. GARROD (1981). *Understanding Written Language: Explorations in Comprehension beyond the Sentence*. Chichester: John Wiley.
- SAUSSURE, Ferdinand de (1916). *Cours de linguistique générale*. Paris: Payot.
- SCHIFFRIN, Deborah, ed. (1984). *Meaning, Form and Use in Context: Linguistic Applications*. Washington: Georgetown University Press.
- SCHMID, Hans-Jörg (2000). *English Abstract Nouns as Conceptual Shells. From Corpus to Cognition*. Berlin: Mouton De Gruyter.
- SCHNEDECKER, Catherine, CHAROLLES, Michel, KLEIBER, Georges i Jean DAVID, eds. (1994). *L'anaphore associative (aspects linguistiques, psycholinguistiques et automatiques). Recherches Linguistiques No 19*. Paris: Klincksieck.
- SEARLE, John (1967). "Proper names and descriptions", dins Edwards, P. ed., VI, 487-491.
- SEGAL, Erwin M. (1995). "Narrative comprehension and the role of deictic shift theory", dins Duchan, Judith F., Bruder, Gail A. i Lynne E. Hewitt, eds., 3-17.
- SERAFINI, Maria Teresa (1992). *Come si scrive*. Milà: Fabbri-Bompiani.
- SERRA, Enric. i Manuel PRUNYONOSA (2002) "La coordinació", dins Solà, Joan, Lloret, Maria Rosa, Mascaró, Joan i Manuel Pérez Saldanya, coords, vol. 3, cap. 17, 2181-2245.

- SINCLAIR (1966). "Beginning the study of lexis", dins Bazell, Charles E., Catford, John C. i Michael A.K Halliday, eds. 410-430. *In Memory of J. R. Firth*,
- SMITH, Neilson V. ed. (1982). *Mutual Knowledge*. London: Academic Press.
- SOLÀ, Joan (1994). *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*. Barcelona: Empúries.
- SOLÀ, Joan, LLORET, Maria Rosa, MASCARÓ, Joan i Manuel PÉREZ SALDANYA, coords. (2002). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries.
- SÖZER, Erkan, ed. (1985). *Text Connexity, Text Coherence. Aspects, Methods, Results*. Hamburg: Helmut Buske.
- SPERBER, Dan i Deirdre WILSON (1982). "Mutual knowledge and relevance in theories of comprehension", dins Smith, Neilson V. ed., 61-131.
- SPERBER, Dan i Deirdre WILSON (1986). *Relevance*. Oxford: Blackwell.
- STRAUSS, Susan (2002), "This, that, and it in spoken American English: a demonstrative system of gradient focus", *Language Sciences*, 24, pp. 131-152.
- STRAWSON, Peter F. (1950). "On referring", *Mind*, 59, 320-344. [Citem per la traducció castellana dins Valdés, Luis. M. ed., (1991), 57-82].
- SWEETSER, Eve i Gilles FAUCONNIER (1996). "Cognitive links and domains: Basic aspects of mental space theory", dins Fauconnier, Gilles i Eve Sweetser, eds., 1-28.
- TALMY, Leonard (1978). "Figure and ground in complex sentences", dins Greenberg, Joseph, ed., 625-649.
- TALMY, Leonard (1988). "The relation of grammar to cognition", dins Rudzka-Ostyn, Brygida, ed, 165-205.

- TANNEN, Deborah (1987). *Talking Voices. Repetition, Dialogue and Imagery in Conversational Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.
- TODOLÍ, Júlia (1998). *Els pronoms personals*. València: Servei de Publicacions de la Universitat de València.
- TODOLÍ, Júlia (2002). “Els pronoms”, dins Solà, Joan, Lloret, Maria Rosa, Mascaró, Joan i Manuel Pérez Saldanya, coords, vol. 2, cap. 6, 1337-1433.
- TODOLÍ, Júlia (2006). “‘El presumpte agressor n’havia denunciat la desaparició’. El pronom *en* i la funció de complement de nom”, dins Pusch, Claus D., ed., 167-203.
- TOMLIN, Russell, ed. (1987a). *Coherence and Grounding in Discourse*. Amsterdam: John Benjamins.
- TOMLIN, Russell (1987b). “The syntax of reference in discourse production”, dins Tomlin ed. (1987a), Russell, ed.
- TUITE, Kevin, SCHNEIDER, Robinson i Robert CHAMETZKY, eds. (1982). *Papers from the 18th Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*. Chicago: Chicago Linguistic Society.
- TYVAERT, Jean-Emmanuel, ed. (1992). *Lexique et inférence(s)*. Paris: Klincksieck.
- VALDÉS, Luis. M. ed., (1991). *La búsqueda del significado*. Madrid: Tecnos.
- VALENZUELA, Javier, ROJO, Ana i Paula CIFUENTES, eds., *Cognitive Linguistics: from words to discourse. International Journal of English Studies (IJES) Special Issue, 7 (1)*. Murcia: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Murcia.

- VALLDUVÍ, Enric (2002). “L’oració com a unitat informativa”, dins Solà, Joan, Lloret, Maria Rosa, Mascaró, Joan i Manuel Pérez Saldanya, coords, vol. 2, cap. 4, 1221-1279.
- VENDLER, Zeno (1967). *Linguistics in Philosophy*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- VENDLER, Zeno (1968). *Adjectives and Nominalizations*. The Hague and Paris: Mouton Press.
- VERSCHUEREN, Jeff i Marcella BERTUCCELLI-PAPI, eds. (1987). *The Pragmatic Perspective*. Amsterdam: John Benjamins.
- WALKER, Marilyn A., JOSHI, Aravind K. i Ellen F. PRINCE, eds. (1998). *Centering Theory in Discourse*. Oxford: Oxford University Press.
- WILLIAMS, Edwin S. (1980). “Predication”, *Linguistic Inquiry*, 11, 203-238.
- WINTER, Eugene O. (1982). *Towards a Contextual Grammar of English*. London: George Allen and Unwin.
- WINTER, Eugene O. (1992). “The notion of unspecific versus specific as one way of analysing the information of a fund-raising letter”, dins Mann, William C. i Sandra A. Thompson, eds., 131-170.
- YULE, Georges (1979). “Pragmatically controlled anaphora”, *Lingua*, 49, 127-135.
- ZIV, Yael (1994). “Left and right dislocations: discourse functions and anaphora”, *Journal of Pragmatics*, 22 (6), 629-645.

Annexos

Annex I.
Textos del corpus d'experts

E01 L'ÀNSIA*

[[La doctora₁ Sarah Roberts]₁ explica en un programa de televisió les seves investigacions sobre l'envelliment]₂. [Miriam₃, que viu des de fa 300 anys amb John Blaylock₄], queda fascinada per la intervenció de Sarah. Miriam comunicava el seu poder₅ a John per mitjà de l'amor, però en deixar-lo d'estimar, ell envelleix i va a trobar-se amb els seus predecessors₆ en [el mausoleu₇ on descansen]. Després d'una primera experiència amb Miriam, Sarah rebutja el poder que vol conferir-li i decideix matar-se.

E01 L'ÀNSIA

[[La doctora Sarah Roberts]₁ explica en un programa de televisió les seves₁ investigacions sobre l'envelliment]₂. [Miriam₃, que viu des de fa 300 anys amb John Blaylock₄], queda fascinada per la intervenció de Sarah. Miriam₃ comunicava el seu₃ poder₅ a John₄ per mitjà de l'amor, però en deixar-lo₄ d'estimar, ell₄ envelleix i va a trobar-se amb els seus₄ predecessors₆ en [el mausoleu₇ on Ø₆ descansen]. Després d'una primera experiència amb Miriam₃, Sarah₁ rebutja [el poder₅ que Ø₃ vol conferir-li₁] i decideix matar-se₁.

E01 L'ÀNSIA

[[La doctora Sarah Roberts]₁ explica en un programa de televisió les seves₁ investigacions sobre l'envelliment]₂. [Miriam₃, que viu des de fa 300 anys amb John Blaylock₄], queda fascinada per la intervenció₂ de Sarah₁. Miriam₃ comunicava el seu₃ poder₅ a John₄ per mitjà de l'amor, però en deixar-lo₄ d'estimar, ell₄ envelleix i va a trobar-se amb els seus₄ predecessors₆ en [el mausoleu₇ on Ø₆ descansen]. Després d'una primera experiència amb Miriam₃, Sarah₁ rebutja [el poder₅ que Ø₃ vol conferir-li₁] i decideix matar-se₁.

B: C

* Les lletres que apareixen sota el tercer marcatge del textos identifiquen les parts de la superestructura narrativa, segons la proposta de Labov i Waletzky (1967) i Labov (1972), de què consta cada síntesi. Les recordem per comoditat: A (resum inicial), B (rerefons que envolta els personatges i l'acció), C (trama), D (resolució), E (coda final), F (comentaris avaluatius). Vegeu §§ 5.9 i 6.9.

E02 DOBLE COS

Jake Scully₁ es troba al carrer després d'una baralla amb **[la seva amiga**₂ que l'allotjava]. **[Un amic, Sam Bouchard]**₃, ha d'absentar-se de la ciutat i li deixa **[el seu apartament**₄, des d'on **[pot observar amb prismàtics [una veïna**₅ que cada dia a la mateixa hora fa un "strip-tease"]]₆. Durant una de les seves observacions descobreix **[un indi**₇ que roba unes joies]. L'endemà veu com l'indi segueix la veïna i li roba la bossa. **[Jake el persegueix, però quan l'indi entra dins d'un túnel, Jake, que pateix claustrofòbia, no pot continuar i el lladre se li escapa]**₈. Glòria, la veïna, coneix d'aquesta manera Jake i tenen un apassionat idil.li, fins que la noia és assassinada per l'indi.

E02 DOBLE COS

Jake Scully₁ es troba al carrer després d'una baralla amb [la seva₁ amiga₂ que l₁'allotjava]. [Un amic, Sam Bouchard]₃, ha d'absentar-se de la ciutat i li₁ deixa [el seu₃ apartament₄, des d'on Ø₁ [pot observar amb prismàtics [una veïna₅ que cada dia a la mateixa hora fa un "strip-tease"]]]₆. Durant una de les seves₁ observacions Ø₁ descobreix [un indi₇ que roba unes joies]. L'endemà Ø₁ veu com l'indi₇ segueix la veïna₅ i li₅ roba la bossa. [Jake el₇ persegueix, però quan l'indi entra dins d'un túnel, Jake₁, que₁ pateix claustrofòbia, no pot continuar i el lladre se li₁ escapa]₈ [Glòria, la veïna]₅, coneix d'aquesta manera₈ Jake₁ i Ø₁₊₅ tenen un apassionat idil.li, fins que la noia és assassinada per l'indi.

E02 DOBLE COS

Jake Scully₁ es troba al carrer després d'una baralla amb [la seva₁ amiga₂ que l₁'allotjava]. [Un amic, Sam Bouchard]₃, ha d'absentar-se de la ciutat i li₁ deixa [el seu₃ apartament₄, des d'on Ø₁ pot observar amb prismàtics [una veïna₅ que cada dia a la mateixa hora fa un "strip-tease"]]]₆. Durant una de les seves₁ observacions₆ Ø₁ descobreix [un indi₇ que roba unes joies]. L'endemà Ø₁ veu com l'indi₇ segueix la veïna₅ i li₅ roba la bossa. [Jake₁ el₇ persegueix, però quan l'indi₇ entra dins d'un túnel, Jake₁, que₁ pateix claustrofòbia, no pot continuar i el lladre₇ se li₁ escapa]₈. [Glòria, la veïna]₅, coneix d'aquesta manera₈ Jake₁ i Ø₁₊₅ tenen un apassionat idil.li, fins que la noia₅ és assassinada per l'indi₇.

B; C

E03 EL LABERINT₁

Sarah₂ vol salvar [el seu germanet₃ que té presoner [**Jareth**₄, el poderós rei dels follets₅]]. Sarah entra en el laberint acompanyada per [**Hoggle**₆, un gnom rondinaire que, a canvi d'un braçalet de plàstic, s'ofereix a portar-la tan endins del laberint com pugui]. També l'acompanya [l'enorme, pelut i bondadós **monstre Ludo**₇, a qui ella va rescatar d'uns follets malvats]. Tots plegats s'alien amb [**Sir Didymus**₈, un ésser amb aspecte de fox-terrier que guarda [el **pont**₉, que creua el pantà de la "Pesta Eterna"]]. Tota una sèrie d'aventures i trobades posaran a prova el valor i el bon judici dels herois.

E03 EL LABERINT₁

Sarah₂ vol salvar [el seu₂ germanet₃ que té presoner [Jareth₄, el poderós rei dels follets₅]]. Sarah₂ entra en el laberint acompanyada per [Hoggle₆, un gnom rondinaire que, a canvi d'un braçalet de plàstic, s'ofereix a portar-la₂ tan endins del laberint com Ø₆ pugui]. També l₂acompanya [l'enorme, pelut i bondadós monstre Ludo₇, a qui ella₂ va rescatar d'uns follets malvats]. Tots Ø₂₊₆₊₇ plegats s'alien amb [Sir Didymus₈, un ésser amb aspecte de fox-terrier que guarda [el pont₉, que creua el pantà de la "Pesta Eterna"]]. Tota una sèrie d'aventures i trobades posaran a prova el valor i el bon judici dels herois.

E03 EL LABERINT₁

Sarah₂ vol salvar [el seu₂ germanet₃ que té presoner [Jareth₄, el poderós rei dels follets₅]]. Sarah₂ entra en el laberint₁ acompanyada per [Hoggle₆, un gnom rondinaire que, a canvi d'un braçalet de plàstic, s'ofereix a portar-la₂ tan endins del laberint₁ com Ø₆ pugui]. També l₂acompanya [l'enorme, pelut i bondadós monstre₇ Ludo, a qui ella₂ va rescatar d'uns follets_{10(<5)} malvats]. Tots Ø₂₊₆₊₇ plegats s'alien amb [Sir Didymus₈, un ésser amb aspecte de fox-terrier que guarda [el pont₉, que creua el pantà de la "Pesta Eterna"]]. Tota una sèrie d'aventures i trobades posaran a prova el valor i el bon judici dels herois₂₊₆₊₇₊₈.

A; C; F

E04 PODEROSA AFRODITA

Lenny₁ ha de transigir en la proposta de [la seva dona Amanda]₂ d'adoptar un nen₃. Després d'uns anys, quan ha posat molt afecte en el nen, Lenny decideix anar a la recerca de la mare₄ biològica, desoïnt el consell d'un cor grec molt especial.

Finalment Lenny troba la dona₄, que resulta que és [una prostituta anomenada Linda Ash]_{4'(<4)}. Lenny vol ajudar Linda reinserint-la a la societat, però toparà amb [Ricky₅, el seu proxeneta, que no vol deixar-la anar].

E04 PODEROSA AFRODITA

Lenny₁ ha de transigir en la proposta de [la seva₁ dona Amanda]₂ d'adoptar un nen₃. Després d'uns anys, quan Ø₁ ha posat molt afecte en el nen, Lenny₁ decideix anar a la recerca de la mare₄ biològica, desoïnt el consell d'un cor grec molt especial.

Finalment Lenny troba la dona₄, que₄ resulta que és [una prostituta anomenada Linda Ash]_{4'}. Lenny₁ vol ajudar Linda_{4'} reinserint-la_{4'} a la societat, però Ø₁ toparà amb [Ricky₅, el seu_{4'} proxeneta, que no vol deixar-la_{4'} anar].

E04 PODEROSA AFRODITA

Lenny₁ ha de transigir en la proposta de [la seva₁ dona Amanda]₂ d'adoptar un nen₃. Després d'uns anys, quan Ø₁ ha posat molt afecte en el nen₃, Lenny₁ decideix anar a la recerca de la mare₄ biològica, desoïnt el consell d'un cor grec molt especial.

Finalment Lenny₁ troba la dona₄, que resulta que és [una prostituta anomenada Linda Ash]_{4'}. Lenny₁ vol ajudar Linda_{4'} reinserint-la_{4'} a la societat, però Ø₁ toparà amb [Ricky₅, el seu_{4'} proxeneta, que no vol deixar-la_{4'} anar].

B; C

E05 L'ABOMINABLE DR. PHIBES₁

El doctor Phibes, que havia estat una estrella del vodevil, emprèn una venjança escènica contra [l'equip mèdic₂ que no va poder impedir la mort de la seva esposa]. [Des del seu quarter general₃, una vella mansió decorada estrambòticament, on l'acompanya [la seva ajudant, Vulnàvia]₄], decideix matar-los aplicant a cadascun una de les deu plagues d'Egipte. La policia₅ comença a sospitar quan observa que en poc temps han mort [dos metges_{6(<2)}, l'un atacat per abelles i l'altre per rates-pinyades].

E05 L'ABOMINABLE DR. PHIBES₁

El doctor Phibes₁, que havia estat una estrella del vodevil, emprèn una venjança escènica contra [l'equip mèdic₂ que no va poder impedir la mort de la seva₁ esposa]. Des d[el seu₁ quarter general₃, una vella mansió decorada estrambòticament, on l₁'acompanya [la seva₁ ajudant, Vulnàvia]₄], Ø₁ decideix matar-los₂* aplicant a cadascun Ø₂* una de les deu plagues d'Egipte. La policia₅ comença a sospitar quan Ø₅ observa que en poc temps han mort [dos metges_{6(<2)}, l'un Ø_{7(<6)} atacat per abelles i l'altre Ø_{8(<6)} per rates-pinyades].

E05 L'ABOMINABLE DR. PHIBES₁

El doctor Phibes₁, que₁ havia estat una estrella del vodevil, emprèn una venjança escènica contra [l'equip mèdic₂ que no va poder impedir la mort de la seva₁ esposa]. Des d[el seu₁ quarter general₃, una vella mansió decorada estrambòticament, on l₁'acompanya [la seva₁ ajudant, Vulnàvia]₄], Ø₁ decideix matar-los₂* aplicant a cadascun Ø₂* una de les deu plagues d'Egipte. La policia₅ comença a sospitar quan Ø₅ observa que en poc temps han mort [dos metges_{6(<2)}, l'un Ø_{7(<6)} atacat per abelles i l'altre Ø_{8(<6)} per rates-pinyades].

A; B; C

E06 EL RETORN DEL DOCTOR PHIBES

[L'abominable Dr. Phibes₁ retorna després d'haver estat deu anys hivernant amb el desig de [retornar la vida a [la seva esposa Victòria, que havia mort feia temps a causa d'un accident automobilístic]₂]₃]₄. Per fer-ho necessita [un elixir₅ secret que està amagat en una cambra subterrània al desert egipci]. [Hi ha [un científic, Biederbeck]₆, que també prepara una expedició per trobar aquest elixir per unes altres raons_{7(<3)}]. Tots dos [es posen en camí acompanyats]₈ cadascun d'una bellesa₉, femenina. Phibes amb [la seva etèria ajudant muda, Vulnavia]_{10(<9)}, i Biederbeck, amb [la seva exòtica amant Diana]_{11(<9)}. Els dos homes, enemics mortals, són dos autèntics mestres del mal i posen tota la seva poderosa capacitat mental al servei d'una cursa a vida o mort en la recerca de la immortalitat.

E06 EL RETORN DEL DOCTOR PHIBES

[L'abominable Dr. Phibes₁ retorna després d'haver estat deu anys hivernant amb el desig de [retornar la vida a [la seva₁ esposa Victòria, que havia mort feia temps a causa d'un accident automobilístic]₂]₃]₄. Per fer-ho₃ Ø₁ necessita [un elixir₅ secret que està amagat en una cambra subterrània al desert egipci]. [Hi ha [un científic, Biederbeck]₆, que també prepara una expedició per trobar aquest elixir₅ per unes altres raons_{7(<9)}]. Tots dos Ø₁₊₆ [es posen en camí acompanyats]₈ cadascun Ø₁₊₆ d'una bellesa₉, femenina. Phibes₁ Ø₈* amb [la seva₁ etèria ajudant muda, Vulnavia]_{10(<9)}, i Biederbeck₆, Ø₈* amb [la seva₆ exòtica amant Diana]_{11(<9)}. [Els dos homes₁₊₆, enemics mortals, són dos autèntics mestres del mal] i posen tota la seva₁₊₆ poderosa capacitat mental al servei d'una cursa a vida o mort en la recerca de la immortalitat.

E06 EL RETORN₄ DEL DOCTOR PHIBES₁

[L'abominable Dr. Phibes₁ retorna després d'haver estat deu anys hivernant amb el desig de [retornar la vida a [la seva₁ esposa Victòria₂, que havia mort feia temps a causa d'un accident automobilístic]]₃]₄. Per fer-ho₃ Ø₁ necessita [un elixir₅ secret que està amagat en una cambra subterrània al desert egipci]. [Hi ha [un científic, Biederbeck]₆, que també prepara una expedició per trobar aquest elixir₅ per unes altres raons_{7(<3)}]. Tots dos Ø₁₊₆ [es posen en camí acompanyats]₈ cadascun Ø₁₊₆ d'una bellesa₉, femenina. Phibes₁ Ø₈* amb [la seva₁ etèria ajudant muda, Vulnavia]_{10(<9)}, i Biederbeck₆, Ø₈* amb [la seva₅ exòtica amant Diana]_{11(<9)}. [Els dos homes₁₊₆, enemics mortals, són dos autèntics mestres del mal] i posen tota la seva₁₊₆ poderosa capacitat mental al servei d'una cursa a vida o mort en la recerca de la immortalitat.

A; B; C; F

E07 [EL TIMBAL DE LLAUNA]₁

És la història d[el menut **Oskar**₂, que rebutja el món fins al punt de no voler créixer més i protesta amb tanta força que la seva veu trenca els vidres]. Oskar neix a Danzig el 1924 i [para de créixer [el dia₃ que fa 3 anys]]₄. [Una caiguda₅ voluntària és la justificació d'aquest fenomen]. El dia de l'aniversari $\emptyset_{(=indef)}$ li regalen [un timbal₆ de llauna vermell i blanc que guardarà sempre]. Tocant el timbal destaca tots els fets importants de la seva vida. [Fins i tot aconsegueix crear un gran desori en [un míting₇ nazi, en què tothom_(=indef.) acaba ballant "El Danubi blau"]. El seu temperament d'artista el porta, amb els seus amics del circ, a actuar [als teatres₈ del front]. Allí coneix l'amor]₉.

E07 [EL TIMBAL DE LLAUNA]₁

[\emptyset_1 * És la història d[el menut Oskar₂, que rebutja el món fins al punt de no voler créixer més i protesta amb tanta força que la seva₂ veu trenca els vidres]]. Oskar₂ neix a Danzig el 1924 i [para de créixer [el dia₃ que \emptyset_2 fa 3 anys]]₄. [Una caiguda₅ voluntària és la justificació d'aquest fenomen₄]. El dia de l'aniversari $\emptyset_{(=indef)}$ li₂ regalen [un timbal₆ de llauna vermell i blanc que \emptyset_2 guardarà sempre]. Tocant el timbal \emptyset_2 destaca tots els fets importants de la seva₂ vida. [Fins i tot \emptyset_2 aconsegueix crear un gran desori en [un míting₇ nazi, en què tothom_(=indef.) acaba ballant "El Danubi blau"]. El seu₂ temperament d'artista el₂ porta, amb els seus₂ amics del circ, a actuar [als teatres₈ del front. Allí₈ \emptyset_2 coneix l'amor]]₉.

E07 [EL TIMBAL DE LLAUNA]₁

[\emptyset_1 * És la història₁ d[el menut Oskar₂, que rebutja el món fins al punt de no voler créixer més i protesta amb tanta força que la seva₂ veu trenca els vidres]]. Oskar₂ neix a Danzig el 1924 i [para de créixer [el dia₃ que \emptyset_2 fa 3 anys]]₄. [Una caiguda₅ voluntària és la justificació d'aquest fenomen₄]. [El dia₃ de l'aniversari] $\emptyset_{(=indef)}$ li₂ regalen [un timbal₆ de llauna vermell i blanc que \emptyset_2 guardarà sempre]. Tocant el timbal₆ \emptyset_2 destaca tots els fets₉ importants de la seva₂ vida. [Fins i tot \emptyset_2 aconsegueix crear un gran desori en [un míting₇ nazi, en què tothom_(=indef.) acaba ballant "El Danubi blau"]. El seu₂ temperament d'artista el₂ porta, amb els seus₂ amics del circ, a actuar [als teatres₈ del front. Allí₈ \emptyset_2 coneix l'amor]]₉.

A; B; C

E08 EL GUERRER DE LES GALÀXIES

Alex Rogan₁ s'allotja en una caravana aparcada en un parc i li entusiasmen **els jocs de vídeo**₂. En particular és el campió indiscutible d[el "**Guerrer de les galàxies**"_{3(<2)}, un joc que simula combats intergalàctics]]. Un bon dia, un tal Centauri va a buscar Alex per endur-se'l a[**l planeta Rylos**₄, on es troba amb tots **[els personatges**_{5 del seu joc predilecte]]. Per ajudar **els guerrers**_{6(<5) de Rylos} a rebutjar **les hordes**_{7(<5) enemigues}, Alex accepta pilotar un autèntic "**Guerrer de les galàxies**". Mentrestant, a la Terra, apareix **[un clònic**_{8 d'Alex que pretén ocupar el seu lloc], però a [Maggie_{9, l'amiga d'Alex], li estranya el comportament del seu company.}}}

E08 EL GUERRER DE LES GALÀXIES

Alex Rogan₁ s'allotja en una caravana aparcada en un parc i **li**₁ entusiasmen els jocs de vídeo₂. En particular [**Ø**₁ és el campió indiscutible d[el "**Guerrer de les galàxies**"_{3(<2)}, un joc que simula combats intergalàctics]]. Un bon dia, un tal Centauri va a buscar Alex₁ per endur-se'l₁ a[**l planeta Rylos**₄, on **Ø**₁ es troba amb tots [els personatges_{5 del seu₁ joc predilecte]]. Per ajudar els guerrers_{6(<5) de Rylos} a rebutjar les hordes_{7(<5) enemigues}, Alex accepta pilotar un autèntic "**Guerrer de les galàxies**". Mentrestant, a la Terra, apareix [un clònic_{8 d'Alex₁ que pretén ocupar el **seu**₁ lloc], però a [Maggie_{9, l'amiga d'Alex], **li**₉ estranya el comportament del **seu**₉ company.}}}

E08 [EL GUERRER DE LES GALÀXIES]_{1/3}

Alex Rogan₁ s'allotja en una caravana aparcada en un parc i **li**₁ entusiasmen els jocs de vídeo₂. En particular [**Ø**₁ és el campió indiscutible d[el "**Guerrer de les galàxies**"_{3(<2)}, un joc que simula combats intergalàctics]]. Un bon dia, un tal Centauri va a buscar **Alex**₁ per endur-se'l₁ a[**l planeta Rylos**₄, on **Ø**₁ es troba amb tots els personatges_{5 del seu₁ **joc**₃ predilecte. Per ajudar els guerrers_{6(<5) de Rylos}₃ a rebutjar les hordes_{7(<5) enemigues}, **Alex**₁ accepta pilotar un autèntic "**Guerrer de les galàxies**"₃". Mentrestant, a la Terra, apareix [un clònic_{8 d'Alex₁ que pretén ocupar el seu₁ lloc], però a [Maggie_{9, l'amiga d'Alex₁], **li**₉ estranya el comportament del seu₉ **company**_{8/1}.}}}

B; C

E09 DUNE₁

L'any 10.191, [l'emperador Shaddam IV₂, amo de l'univers], concep un pla per eliminar [els atreides₃, habitants del planeta Caladran], i [el seu cap, el duc Leto]₄. Els obliga a anar al planeta Dune, on els esperen els harkonen per destruir-los. Només sobreviuen dos atreides_{5(<3)}: [Paul_{6(<5)}, l'hereu del tron], i [la seva mare, Jessica]_{7(<5)}, que poden refugiar-se al desert₈. Allà els acullen [els Frenen₉, que consideren Paul el salvador que esperaven]. Mentre prepara els Frenen per al combat, Paul coneix [Chani₁₀, la dona dels seus somnis].

E09 DUNE₁

L'any 10.191, [l'emperador Shaddam IV₂, amo de l'univers], concep un pla per eliminar [els atreides₃, habitants del planeta Caladran], i [el seu₃ cap, el duc Leto]₄. Ø₂ Els₃ obliga a anar al planeta Dune₁, on₁ els₃ esperen els harkonen per destruir-los₃. Només sobreviuen dos atreides_{5(<3)}: Paul_{6(<5)}, l'hereu del tron, i la seva₆ mare_{7(<5)}, Jessica₇, que₆₊₇ poden refugiar-se al desert₈. Allà₈ els₆₊₇ acullen [els Frenen₉, que consideren Paul₆ el salvador que Ø₉ esperaven]. Mentre Ø₆ prepara els Frenen per al combat, Paul₆ coneix [Chani₁₀, la dona dels seus₆ somnis].

E09 DUNE₁

L'any 10.191, [l'emperador Shaddam IV₂, amo de l'univers], concep un pla per eliminar [els atreides₃, habitants del planeta Caladran], i [el seu₃ cap, el duc Leto]₄. Ø₂ Els₃ obliga a anar al planeta Dune₁, on₁ els₃ esperen els harkonen per destruir-los₃. Només sobreviuen dos atreides_{5(<3)}: [Paul_{6(<5)}, l'hereu del tron], i [la seva₆ mare, Jessica]_{7(<5)}, que₆₊₇ poden refugiar-se al desert₈. Allà₈ els₆₊₇ acullen [els Frenen₉, que consideren [Paul₆ el salvador que Ø₉ esperaven]]. Mentre Ø₆ prepara els Frenen₉ per al combat, Paul₆ coneix [Chani₁₀, la dona dels seus₆ somnis].

A/B; C

E10 BARTON FINK

[Un jove autor teatral, Barton Fink₁ (que recorda el dramaturg Clifford Odets₂)], obté un èxit fulgurant amb un drama social sobre gent corrent i se'n va de Nova York a Hollywood perquè li ofereixen un contracte temptador. Un productor₃ (que recorda Louis B. Mayer i Sam Goldwyn) el considera l'home ideal per escriure el guió d'[una pel·lícula₄ de lluita lliure que interpretaria Wallace Berry]. Barton Fink es refugia en [un hotel₅ de mala mort, on pensa que podrà treballar amb tranquil·litat], però té un bloqueig creatiu i acabarà vivint un veritable malson.

E10 BARTON FINK₁

[Un jove autor teatral, Barton Fink₁ (que recorda el dramaturg Clifford Odets₂)], obté un èxit fulgurant amb un drama social sobre gent corrent i se'n va de Nova York a Hollywood perquè $\emptyset_{(=indef.)}$ li₁ ofereixen un contracte temptador. [Un productor₃ (que recorda Louis B. Mayer i Sam Goldwyn)] el₁ considera l'home ideal per escriure el guió d'[una pel·lícula₄ de lluita lliure que interpretaria Wallace Berry]. Barton Fink₁ es refugia en [un hotel₅ de mala mort, on \emptyset_1 pensa que \emptyset_1 podrà treballar amb tranquil·litat], però \emptyset_1 té un bloqueig creatiu i acabarà vivint un veritable malson.

E10 BARTON FINK₁

[Un jove autor teatral, Barton Fink₁ (que recorda el dramaturg Clifford Odets₂)], obté un èxit fulgurant amb un drama social sobre gent corrent i se'n va de Nova York a Hollywood perquè $\emptyset_{(=indef.)}$ li₁ ofereixen un contracte temptador. [Un productor₃ (que recorda Louis B. Mayer i Sam Goldwyn)] el₁ considera l'home ideal per escriure el guió d'[una pel·lícula₄ de lluita lliure que interpretaria Wallace Berry]. Barton Fink₁ es refugia en [un hotel₅ de mala mort, on \emptyset_1 pensa que \emptyset_1 podrà treballar amb tranquil·litat], però \emptyset_1 té un bloqueig creatiu i acabarà vivint un veritable malson.

B; C; F

E11 LA MÀQUINA DEL TEMPS

A l'Anglaterra victoriana de finals de segle, [un científic i inventor, **George**₁, el Viatger del Temps], acaba [el **vehicle**₂ que espera que el pugui dur més enllà de **la dimensió del temps**₃]. Per demostrar les seves capacitats al doctor Hillyer, el Viatger es projecta al 1917. Continua fins a[**l 1939**₄, al començament de la Segona Guerra Mundial], i arriba fins a[**l 1966**₅, data en què s'escapa per poc d'un holocaust atòmic]. Pitja els controls a la màxima capacitat i aterra en un paradís tranquil. És l'any 802.701, i troba [**una població menuda, els Eloi**₆], i [**els seus enemics mortals, els militaritzats Morlocks**₇, que viuen en coves fosques]. Els Eloi estan indefensos, i el Viatger del Temps salva [**una simpàtica donzella Eloi, Weena**₈], i els ensenya a fer servir el foc per controlar els seus adversaris.

E11LA MÀQUINA DEL TEMPS

A l'Anglaterra victoriana de finals de segle, [un científic i inventor, George₁, el Viatger del Temps], acaba [el vehicle₂ que Ø₁ espera que **el**₁ pugui dur més enllà de la dimensió del temps₃]. Per demostrar les **seves**₁ capacitats al doctor Hillyer, el Viatger es projecta al 1927. Ø₁ Continua fins a[**l 1939**₄, al començament de la Segona Guerra Mundial], i arriba fins a[**l 1966**₅, data en què Ø₁ s'escapa per poc d'un holocaust atòmic]. Ø₁ Pitja els controls a la màxima capacitat i aterra en un paradís tranquil. És l'any 802.701, i Ø₁ troba [una població menuda, els Eloi₆], i [els **seus**₆ enemics mortals, els militaritzats Morlocks₇, que viuen en coves fosques]. Els Eloi₆ estan indefensos, i el Viatger del Temps salva [una simpàtica donzella Eloi, Weena₈], i **els**₆ ensenya a fer servir el foc per controlar els **seus**₆ adversaris.

E11 [**LA MÀQUINA D**[**EL TEMPS**]₃]₂

A l'Anglaterra victoriana de finals de segle, [un científic i inventor, George₁, el Viatger del Temps], acaba [el vehicle₁ que Ø₁ espera que el₁ pugui dur més enllà de [la dimensió del temps₃]. Per demostrar les seves₁ capacitats al doctor Hillyer, el **Viatger**₁ es projecta al 1927. Ø₁ Continua fins a[**l 1939**₄, al començament de la Segona Guerra Mundial], i arriba fins a[**l 1966**₅, data en què Ø₁ s'escapa per poc d'un holocaust atòmic]. Ø₁ Pitja els controls a la màxima capacitat i aterra en un paradís tranquil. És l'any 802.701, i Ø₁ troba [una població menuda, els Eloi₆], i [els seus₆ enemics mortals, els militaritzats Morlocks₇, que viuen en coves fosques]. Els **Eloi**₆ estan indefensos, i el [**Viatger del Temps**]₁ salva [una simpàtica donzella Eloi, Weena₈], i els₆ ensenya a fer servir el foc per controlar els seus₆ **adversaris**₇.

A (títol); B; C

E12 OBSESSIÓ

Michael₁ i **Elizabeth Courtland**₂ celebren els seus deu anys de matrimoni amb [Amy₃, la seva filla de nou anys]. La felicitat familiar s'acaba quan **uns gàngsters**₄ segresten la dona i la nena. Malgrat que Michael vol pagar **el rescat**₅, col.labora amb la policia per [posar una trampa als **segrestadors**]₆. L'operació acaba amb la mort dels segrestadors i les ostatges. Quinze anys després, Michael i el seu soci van a Venècia en viatge de negocis. Michael troba, en [el mateix lloc₇ que 25 anys abans va conèixer **Elizabeth**], [una dona, **Sandra**₈, que s'**hi assembla molt**]. Queda trasbalsat i allarga l'estada fins que aconseguix que Sandra l'acompanyi als Estats Units. La vigília del casament, Sandra desapareix i en el seu lloc hi ha [una nota₉ que demana el rescat_{10(<5)}] i un vell retall de diari.

E12 OBSESSIÓ

Michael₁ i Elizabeth Courtland₂ celebren els **seus**₁₊₂ deu anys de matrimoni amb [Amy₃, la **seva**₁₊₂ filla de nou anys]. La felicitat familiar s'acaba quan uns gàngsters₄ segresten la dona i la nena. Malgrat que Michael₁ vol pagar el rescat₅, Ø₁ col.labora amb la policia per [posar una trampa als segrestadors]₆. L'operació acaba amb la mort dels segrestadors i les ostatges. Quinze anys després, Michael₁ i el **seu**₁ soci van a Venècia en viatge de negocis. Michael troba, en [el mateix lloc₇ que 25 anys abans Ø₁ va conèixer Elizabeth₂], [una dona, Sandra₈, que s'**hi**₂ assembla molt]. Ø₁ Queda trasbalsat i allarga l'estada fins que Ø₁ aconseguix que Sandra **l**₁acompanyi als Estats Units. La vigília del casament, Sandra₈ desapareix i en el **seu**₈ lloc hi ha [una nota₉ que demana el rescat_{10(<5)}] i un vell retall de diari.

E12 OBSESSIÓ

Michael₁ i Elizabeth Courtland₂ celebren els seus₁₊₂ deu anys de matrimoni amb [Amy₃, la seva₁₊₂ filla de nou anys]. La felicitat familiar s'acaba quan uns gàngsters₄ segresten la **dona**₂ i la **nena**₃. Malgrat que **Michael**₁ vol pagar el rescat₅, Ø₁ col.labora amb la policia per [posar una trampa als **segrestadors**]₆. L'**operació**₆ acaba amb la mort dels **segrestadors**₄ i les **ostatges**₂₊₃. Quinze anys després, **Michael**₁ i el seu₁ soci van a Venècia en viatge de negocis. **Michael**₁ troba, en [el mateix lloc₇ que 25 anys abans Ø₁ va conèixer **Elizabeth**]₂, [una dona, Sandra₈, que s'**hi**₂ assembla molt]. Ø₁ Queda trasbalsat i allarga l'estada fins que Ø₁ aconseguix que **Sandra**₈ l₁acompanyi als Estats Units. La vigília del casament, **Sandra**₈ desapareix i en el seu₈ lloc hi ha [una nota₉ que demana el rescat_{10(<5)}] i un vell retall de diari.

B; C

E13 QUINTET

En una era glaciària del futur, [Essex₁, un caçador de foques], torna a la civilització₂, juntament amb [la seva companyia Vivian₃, que està embarassada]. A [la ciutat_{4(<2)}, on ja havia viscut abans i que ofereix un aspecte decrepít], retroba [el seu germà Franxa₅]. Quan Essex és fora de casa [hi ha un atemptat₆ contra Franxa, en el qual [mor Vivian i tota la família_{7(<3, 5)}]]₈. Sota una falsa identitat, Essex intenta [esbrinar la causa d'aquestes morts]₉. Les seves recerques el condueixen a [l Quintet₁₀, un misteriós joc que sembla relacionat amb la mort dels seus familiars i amb [les morts_{11(<8)} successives d'[altres persones_{12(<7)} que figuren en [una llista₁₃ on hi ha cinc noms]]]. Essex anirà descobrint les regles d'un joc en el qual es veu forçat a participar.

E13 QUINTET

En una era glaciària del futur, [Essex₁, un caçador de foques], torna a la civilització₂, juntament amb [la seva₁ companyia Vivian₃, que està embarassada]. A [la ciutat_{4(<2)}, on ja Ø₁ havia viscut abans i que ofereix un aspecte decrepít], Ø₁ retroba [el seu₁ germà Franxa₅]. Quan Essex és fora de casa [hi ha un atemptat₆ contra Franxa, en el qual [mor Vivian i tota la família_{7(<3, 5)}]]₈. Sota una falsa identitat, Essex₁ intenta [esbrinar la causa d'aquestes morts]₈₉. Les seves₁ recerques el₁ condueixen a [l Quintet₁₀, un misteriós joc₁ que sembla relacionat amb la mort dels seus₁ familiars i amb les morts_{11(<8)} successives d'[altres persones_{12(<7)} que figuren en [una llista₁₃ on hi ha cinc noms]]]. Essex₁ anirà descobrint les regles d'[un joc₁₀ en el qual Ø₁ es veu forçat a participar].

E13 QUINTET₁₀

En una era glaciària del futur, [Essex₁, un caçador de foques], torna a la civilització₂, juntament amb [la seva₁ companyia Vivian₃, que està embarassada]. A [la ciutat_{4(<2)}, on ja Ø₁ havia viscut abans i que ofereix un aspecte decrepít], Ø₁ retroba [el seu₁ germà Franxa₅]. Quan Essex₁ és fora de casa [hi ha un atemptat₆ contra Franxa₅, en el qual [mor Vivian₄ i tota la família_{7(<3, 5)}]]₈. Sota una falsa identitat, Essex₁ intenta [esbrinar la causa d'aquestes morts]₈₉. Les seves₁ recerques₉ el₁ condueixen a [l Quintet₁₀, un misteriós joc que₁ sembla relacionat amb la mort₈ dels seus₁ familiars₇ i amb les morts_{11(<8)} successives d'[altres persones_{12(<7)} que figuren en [una llista₁₃ on hi ha cinc noms]]]. Essex₁ anirà descobrint les regles d'[un joc₁₀ en el qual Ø₁ es veu forçat a participar].

B; C; F

E14 LA MEITAT FOSCA

De petit, **Thad Beaumont**₁ tenia mals de cap forts i li xiulaven molt les orelles [cada **cop**₂ que intentava dedicar-se a la seva màxima il·lusió: [escriure [novel.les]₃]₄]. Els **metges**₅ van descobrir que **la causa**₆ era un tumor al cervell originat per l'absorció d'[un **germà**₇ bessó que no es va acabar de desenvolupar a l'úter matern]]. L'hi van extirpar i el van enterrar. Al cap de vint-i-tres anys, Thad escriu novel.les d'èxit, però **un desconegut**₈ li fa xantatge amenaçant de fer públic [que ha publicat relats molt violents amb **el pseudònim, de George Stark**]₁₀. Thad decideix avançar-se al xantatgista i ho fa públic amb una cerimònia en [un **cementiri**₁₁ on enterra el seu pseudònim]. Però pocs dies després apareix un sot misteriós en **aquella tomba**_{12(<11)} i tots els coneixedors del pseudònim van morint assassinats.

E14 LA MEITAT FOSCA

De petit, Thad Beaumont₁ tenia mals de cap forts i **li**₁ xiulaven molt les orelles [cada **cop**₂ que Ø₁ intentava dedicar-se a la **seva**₁ màxima il·lusió: [escriure [novel.les]₃]₄]. Els metges₅ van descobrir que la **causa**₆ era [un tumor₆ al cervell originat per l'absorció d'[un germà₇ bessó que no es va acabar de desenvolupar a l'úter matern]]. Ø₅ **L**_{6/7?}'**hi**₁ van extirpar i **el**_{6/7?} van enterrar. Al cap de vint-i-tres anys, Thad₁ escriu novel.les d'èxit, però un desconegut₈ **li**₁ fa xantatge amenaçant de fer públic [que Ø₁ ha publicat relats molt violents amb el pseudònim₉ de George Stark]₁₀. Thad₁ decideix avançar-se al xantatgista i **ho**₁₀ fa públic amb una cerimònia en [un cementiri₁₁ on Ø₁ enterra el **seu**₁ pseudònim]. Però pocs dies després apareix un sot misteriós en **aquella** tomba_{12(<11)} i tots els coneixedors del pseudònim van morint assassinats.

E14 LA MEITAT FOSCA

De petit, Thad Beaumont₁ tenia mals de cap forts i **li**₁ xiulaven molt les orelles [cada **cop**₂ que Ø₁ intentava dedicar-se a la seva₁ màxima **il·lusió**₄: [escriure [novel.les]₃]₄]. Els metges₅ van descobrir que la **causa**₆ era [un tumor₆ al cervell originat per l'absorció d'[un germà₇ bessó que no es va acabar de desenvolupar a l'úter matern]]. Ø₅ **L**_{6/7?}'**hi**₁ van extirpar i **el**_{6/7?} van enterrar. Al cap de vint-i-tres anys, **Thad**₁ escriu **novel.les**₃ d'èxit, però un desconegut₈ **li**₁ fa xantatge amenaçant de fer públic [que Ø₁ ha publicat **relats**₃ molt violents amb el pseudònim₉ de George Stark]₁₀. **Thad**₁ decideix avançar-se al **xantatgista**₈ i **ho**₁₀ fa públic amb una cerimònia en [un cementiri₁₁ on Ø₁ enterra el seu₁ **pseudònim**₉]. Però pocs dies després apareix un sot misteriós en **aquella** tomba_{12(<11)} i tots els coneixedors del **pseudònim**₉ van morint assassinats.

B; C

E15 VENT A LES VELES

L'any 1870 **un grup**₁ de **nens**₂ deixa Jamaica i se'n va cap a **Anglaterra**₃. **Uns pirates**₄ capturen **el seu vaixell**₅ i els fan presoners. [**Chávez**₆, **el capità dels pirates**], com que és massa tou per desfer-se dels nens i no sap què fer-ne, [els embarca en [**un vaixell**_{7(<5)} danès que han assaltat]]₈. Els pirates, però, s'amotinen, perquè Chávez es nega a saquejar el vaixell. Una **nena**_{9(<2)} del grup [mata **el capità**_{10(<7)} danès]₁₁ perquè es pensa que està en perill. Quan finalment capturen els pirates i els jutgen a Anglaterra, la nena culpa Chávez de l'assassinat i ell, incapaç de fer-li mal, accepta la sentència.

E15 VENT A LES VELES

L'any 1870 un grup₁ de nens₂ deixa Jamaica i se'n va cap a Anglaterra₃. Uns pirates₄ capturen el seu_{1/2} vaixell₅ i els₂ fan presoners. [Chávez₆, el capità dels pirates₄], com que Ø₆ és massa tou per desfer-se dels nens₂ i no sap què₈ fer-ne₂, [els₂ embarca en [un vaixell_{7(<5)} danès que Ø₄ han assaltat]]₈. Els pirates, però, s'amotinen, perquè Chávez es nega a saquejar el vaixell. Una nena_{9(<2)} del grup [mata el capità_{10(<7)} danès]₁₁ perquè Ø₉ es pensa que Ø₉ està en perill. Quan finalment Ø_(=indef.) capturen els pirates₄ i els₄ jutgen a Anglaterra, la nena₉ culpa Chávez₆ de l'assassinat i ell₆, incapaç de fer-li₉ mal, accepta la sentència.

E15 VENT A LES VELES

L'any 1870 un grup₁ de nens₂ deixa Jamaica i se'n va cap a Anglaterra₃. Uns pirates₄ capturen el seu_{1/2} vaixell₅ i els₂ fan presoners. [Chávez₆, el capità dels pirates₄], com que Ø₆ és massa tou per desfer-se dels nens₂ i no sap què₈ fer-ne₂, [els₂ embarca en [un vaixell_{7(<5)} danès que Ø₄ han assaltat]]₈. Els pirates₄, però, s'amotinen, perquè Chávez₆ es nega a saquejar el vaixell₇. Una nena_{9(<2)} del grup₁ [mata el capità_{10(<7)} danès]₁₁ perquè Ø₉ es pensa que Ø₉ està en perill. Quan finalment Ø_(=indef.) capturen els pirates₄ i els₄ jutgen a Anglaterra₃, la nena₉ culpa Chávez₆ de l'assassinat₁₁ i ell₆, incapaç de fer-li₉ mal, accepta la sentència.

A/B; C (F) C (F) C

E16 L'ÚLTIM TANGO A PARIS

Paul₁ és un home ja madur amb [una esposa₂ infidel que s'acaba de suïcidar]. Busca casa₃ i, mirant un apartament_{4(<3)} buit, [es troba [una jove, **Jeanne**₅, que també en busca]]₆. La seva trobada culmina ràpidament en [un **contacte** sexual violent i en un seguit de cites]₇ en el mateix apartament. Paul proposa, per assegurar la puresa sexual de **la seva relació**_{8(<7)}, que cap dels dos sàpiga ni el nom, ni cap circumstància personal de l'altre. Fora de l'apartament, tots dos continuen fent [**vides, separades** que no volen que interfereixin amb la relació desinhibida que volen mantenir].

E16 L'ÚLTIM TANGO A PARIS

Paul₁ és un home ja madur amb [una esposa₂ infidel que s'acaba de suïcidar]. Ø₁ Busca casa₃ i, mirant un apartament_{4(<3)} buit, [es troba [una jove, Jeanne₅, que també en₃ busca]]₆. La seva₁₊₅ trobada culmina ràpidament en [un contacte sexual violent i en un seguit de cites]₇ en el mateix apartament. Paul₁ proposa, per assegurar la puresa sexual de la seva₁₊₅ relació_{8(<7)}, que cap dels dos Ø₁₊₅ sàpiga ni el nom, ni cap circumstància personal de l'altre Ø_{1/5}. Fora de l'apartament, tots dos Ø₁₊₅ continuen fent [vides₉ separades que Ø₁₊₅ no volen que interfereixin amb [la relació₈ desinhibida que Ø₁₊₅ volen mantenir]].

E16 L'ÚLTIM TANGO A PARIS

Paul₁ és un home ja madur amb [una esposa₂ infidel que s'acaba de suïcidar]. Ø₁ Busca casa₃ i, mirant un apartament_{4(<3)} buit, [es troba [una jove, Jeanne₅, que també en₃ busca]]₆. La seva₁₊₅ trobada₆ culmina ràpidament en un [contacte sexual violent i en un seguit de cites]₇ en el mateix apartament₄. Paul₁ proposa, per assegurar la puresa sexual de la seva₁₊₅ relació_{8(<7)}, que cap dels dos Ø₁₊₅ sàpiga ni el nom, ni cap circumstància personal de l'altre Ø_{1/5}. Fora de l'apartament₄, tots dos Ø₁₊₅ continuen fent [vides₉ separades que Ø₁₊₅ no volen que interfereixin amb [la relació₈ desinhibida que Ø₁₊₅ volen mantenir]].

B; C; F

E17 ELS DUBLINESOS

Dublín, dia de l'epifania del 1904. **Katte**₁ i **Julia Morgan**₂ i **la seva neboda Mary Jane**₃ reben, com cada any, els seus parents i amics. **Gabriel**₄, acompanyat de **la seva dona Gretta**₅, fa el seu habitual discurs. **Freddy**₆ arriba tan ebri com de costum, malgrat la promesa feta a **la seva mare**₇. Mary Jane toca el piano i Julia canta Bellini. Es beu, es menja, es balla, es reciten versos i es conversa. A la fi de la vetllada, Gretta queda trasbalsada quan escolta **la cançó "The Lasse of Aughrim"**₇. Després, a l'habitació de l'hotel, Gretta revelarà a Gabriel la part oculta de la seva vida.

E17 ELS DUBLINESOS

Dublín, dia de l'epifania del 1904. Katte₁ i Julia Morgan₂ i la seva₁₊₂ neboda Mary Jane₃ reben, com cada any, els seus₁₊₂₊₃ parents i amics. Gabriel₄, acompanyat de la seva₄ dona Gretta₅, fa el seu₄ habitual discurs. Freddy₆ arriba tan ebri com de costum, malgrat la promesa feta a la seva₆ mare₇. Mary Jane toca el piano i Julia canta Bellini. Es beu, es menja, es balla, es reciten versos i es conversa. A la fi de la vetllada, Gretta₅ queda trasbalsada quan Ø₅ escolta la cançó "The Lasse of Aughrim"₇. Després, a l'habitació de l'hotel, Gretta₅ revelarà a Gabriel la part oculta de la seva₅ vida.

E17 ELS DUBLINESOS

Dublín, dia de l'epifania del 1904. Katte₁ i Julia Morgan₂ i la seva₁₊₂ neboda Mary Jane₃ reben, com cada any, els seus₁₊₂₊₃ [parents i amics]₄₊₅₊₆. Gabriel₄, acompanyat de la seva₄ dona Gretta₅, fa el seu₄ habitual discurs. Freddy₆ arriba tan ebri com de costum, malgrat la promesa feta a la seva₆ mare₇. **Mary Jane**₃ toca el piano i **Julia**₂ canta Bellini. Es beu, es menja, es balla, es reciten versos i es conversa. A la fi de la vetllada, **Gretta**₅ queda trasbalsada quan Ø₅ escolta la cançó "The Lasse of Aughrim"₇. Després, a l'habitació de l'hotel, **Gretta**₅ revelarà a **Gabriel**₄ la part oculta de la seva₅ vida.

A/B; C

E18 L'HOME ELEFANT

Durant l'època victoriana, [Frederick Treves₁, un cirurgià famós de Londres₂], descobreix en una atracció de fira [l'"home elefant"₃, un desgraciat a qui una malaltia havia hipertrofiat i deformat horriblement la cara]. Treves s'adona que aquell ser, que en realitat es diu John Merrick, no és cap idiota com la gent creu, sinó que té una gran sensibilitat i intel·ligència. Com que Merrick pateix bronquitis aguda, Treves l'arrabassa de les mans d[el seu "propietari", el borrarxo Bytes₄, que el maltractava]. Però Bytes no es resigna a perdre la seva font d'ingressos i segresta Merrick per endur-se'l a [Bèlgica₅, on l'explota com un animal durant dos anys]. Ajudat per uns nans, Merrick aconsegueix fugir i tornar a Londres.

E18 L'HOME ELEFANT

Durant l'època victoriana, [Frederick Treves₁, un cirurgià famós de Londres₂], descobreix en una atracció de fira [l'"home elefant"₃, un desgraciat a qui una malaltia havia hipertrofiat i deformat horriblement la cara]. Treves s'adona que aquell ser₃, que en realitat es diu John Merrick, no és cap idiota com la gent creu, sinó que Ø₃ té una gran sensibilitat i intel·ligència. Com que Merrick₃ pateix bronquitis aguda, Treves l₃'arrabassa de les mans d[el seu₃ "propietari", el borrarxo Bytes₄, que el₃ maltractava]. Però Bytes₄ no es resigna a perdre la seva₄ font d'ingressos i segresta Merrick₃ per endur-se'l₃ a [Bèlgica₅, on Ø₄ l₃'explota com un animal durant dos anys]. Ajudat per uns nans, Merrick aconsegueix fugir i tornar a Londres.

E18 L'HOME ELEFANT₃

Durant l'època victoriana, [Frederick Treves₁, un cirurgià famós de Londres₂], descobreix en una atracció de fira [l'"home elefant"₃, un desgraciat a qui una malaltia havia hipertrofiat i deformat horriblement la cara]. Treves₁ s'adona que [aquell ser₃, que en realitat es diu John Merrick₃], no és cap idiota com la gent creu, sinó que Ø₃ té una gran sensibilitat i intel·ligència. Com que Merrick₃ pateix bronquitis aguda, Treves₁ l₃'arrabassa de les mans d[el seu₃ "propietari", el borrarxo Bytes₄, que el₃ maltractava]. Però Bytes₄ no es resigna a perdre la seva₄ font₃ d'ingressos i segresta Merrick₃ per endur-se'l₃ a [Bèlgica₅, on Ø₄ l₃'explota com un animal durant dos anys]. Ajudat per uns nans, Merrick₃ aconsegueix fugir i tornar a Londres₂.

B; C

E19 GOOD MORNING, VIETNAM

A Saigon, el 1975, **Adrian Cronauer**₁ fa de "disc-jockey" a la ràdio₂ de l'**Exèrcit**₃ i ha introduït la música rock i la provocació en **les seves emissions**₄. **Els seus caps**₅ volen [**prohibir els programes que fa**]₆, però no ho aconsegueixen a causa de la seva gran popularitat. Adrian fa amistat amb [**una vietnamita, Trinh**]₇, i [**el seu germà, Tuan**]₈. Envien Adrian al camp de batalla i **el Vietcong**₉ llança una ofensiva. Tuan salva la vida del seu amic i després ha de fugir perquè l'Exèrcit sospita que pertany a les files comunistes.

E19 GOOD MORNING, VIETNAM

A Saigon, el 1975, Adrian Cronauer₁ fa de "disc-jockey" a la ràdio₂ de l'Exèrcit₃ i ha introduït la música rock i la provocació en les **seves**_{1/2} emissions₄. Els **seus**₁ caps₅ volen [prohibir [els programes₄ que Ø₁ fa]]₆, però Ø₅ no **ho**₆ aconsegueixen a causa de la **seva**_{1/4} gran popularitat. Adrian fa amistat amb [una vietnamita, Trinh]₇, i [el **seu**₇ germà, Tuan]₈. Ø₅ Envien Adrian al camp de batalla i el Vietcong₉ llança una ofensiva. Tuan₈ salva la vida del **seu**₈ amic i després ha de fugir perquè l'Exèrcit sospita que Ø₈ pertany a les files comunistes.

E19 GOOD MORNING, VIETNAM

A Saigon, el 1975, Adrian Cronauer₁ fa de "disc-jockey" a la ràdio₂ de l'Exèrcit₃ i ha introduït la música rock i la provocació en les **seves**_{1/2} emissions₄. Els seus₁ caps₅ volen [prohibir [els **programes**₄ que Ø₁ fa]]₆, però Ø₅ no ho₆ aconsegueixen a causa de la seva_{1/4} gran popularitat. **Adrian**₁ fa amistat amb [una vietnamita, Trinh]₇, i [el seu₇ germà, Tuan]₈. Ø₅ Envien **Adrian**₁ al camp de batalla i el Vietcong₉ llança una ofensiva. **Tuan**₈ salva la vida del seu₈ **amic**₁ i després ha de fugir perquè l'**Exèrcit**_{3/5/7} sospita que Ø₈ pertany a les **files comunistes**₉.

A/B; C

E20 TAXI DRIVER

Travis Bickle₁ és un veterà de la guerra del Vietnam que no pot dormir i consumeix tranquil·litzants i estimulants a dojo. Treballa de taxista a **Nova York**₂ i fa el torn de nit. Recorre la ciutat poblada de **prostitutes**₃, **macarrons**₄, drogoaddictes i delinqüents. Té poca traça amb **les dones**₅ i ja ha perdut l'esperança de trobar [**una "bona noia"**_{6(<5)} que el compregui i l'ajudi]. Creu que no hi ha cap més sortida que la violència i s'arma amb [**algunes pistoles**₇ que amaga a les mànigues i a les butxaques]. **La seva víctima**₈ podria ser un candidat a les eleccions presidencials o bé **el macarró**_{8'(<4)} d'**una prostituta**_{9(<3)} **de dotze anys**.

E20 TAXI DRIVER

Travis Bickle₁ és un veterà de la guerra del Vietnam que no pot dormir i consumeix tranquil·litzants i estimulants a dojo. Ø₁ Treballa de taxista a Nova York₂ i fa el torn de nit. Ø₁ Recorre la ciutat poblada de prostitutes₃, macarrons₄, drogoaddictes i delinqüents. Ø₁ Té poca traça amb les dones₅ i ja ha perdut l'esperança de trobar [una "bona noia"_{6(<5)} que **el**₁ compregui i **l**₁'ajudi]. Ø₁ Creu que no hi ha cap més sortida que la violència i s'arma amb [algunes pistoles₇ que Ø₁ amaga a les mànigues i a les butxaques]. La **seva**₁ víctima₈ podria ser un candidat a les eleccions presidencials o bé el macarró_{8'(<4)} d'una prostituta_{9(<3)} de dotze anys.

E20 TAXI DRIVER

Travis Bickle₁ és un veterà de la guerra del Vietnam que no pot dormir i consumeix tranquil·litzants i estimulants a dojo. Ø₁ Treballa de taxista a Nova York₂ i fa el torn de nit. Ø₁ Recorre la **ciutat**₂ poblada de prostitutes₃, macarrons₄, drogoaddictes i delinqüents. Ø₁ Té poca traça amb les dones₅ i ja ha perdut l'esperança de trobar [una "bona noia"_{6(<5)} que el₁ compregui i l₁'ajudi]. Ø₁ Creu que no hi ha cap més sortida que la violència i s'arma amb [algunes pistoles₇ que Ø₁ amaga a les mànigues i a les butxaques]. La seva₁ víctima₈ podria ser un candidat a les eleccions presidencials o bé el macarró_{8'(<4)} d'una prostituta_{9(<3)} de dotze anys.

B; C

E21 ASSAIG D'ORQUESTRA

[Els membres₁ d'una orquestra₂ es disposen a assajar]₃ sota la batuta d'[un director₄ que ha vingut de l'estranger expressament per a l'ocasió]. Però, a causa de les indescriptibles accions i de la confusió d'alguns membres_{5(<1)} de l'orquestra, el director no troba la manera de coordinar el so del conjunt.

[Està indecís: se n'ha d'anar o ha d'esperar pacientment que torni a començar l'assaig?]₆

[Es respira un ambient de revolta₇ a la sala, amb [signes₈ evidents que presagien una catàstrofe₉]]₁₀. Un cop la protesta ha arribat a la seva culminació, comença a esllanguir-se i el director reapareix al pòdium, però ara ha canviat d'actitud. Tan bon punt domina la situació, [es torna brusc i amenaçador, i exigeix respecte i obediència als músics]₁₁.

E21 ASSAIG D'ORQUESTRA

[Els membres₁ d'una orquestra₂ es disposen a assajar]₃ sota la batuta d'[un director₄ que ha vingut de l'estranger expressament per a l'ocasió]. Però, a causa de les indescriptibles accions i de la confusió d'alguns membres_{5(<1)} de l'orquestra, el director₄ no troba la manera de coordinar el so del conjunt.

[Ø₄ Està indecís: Ø₄ se n'ha d'anar o ha d'esperar pacientment que torni a començar l'assaig?]₆

[Es respira un ambient de revolta₇ a la sala, amb [signes₈ evidents que presagien una catàstrofe₉]]₁₀. Un cop la protesta₇ ha arribat a la seva₇ culminació, Ø₇ comença a esllanguir-se i el director reapareix al pòdium, però Ø₄ ara ha canviat d'actitud. Tan bon punt Ø₄ domina la situació, [Ø₄ es torna brusc i amenaçador, i exigeix respecte i obediència als músics]₁₁.

E21 ASSAIG D'ORQUESTRA

[Els membres₁ d'una orquestra₂ es disposen a assajar]₃ sota la batuta d'[un director₄ que ha vingut de l'estranger expressament per a l'ocasió₃]. Però, a causa de les indescriptibles accions i de la confusió d'alguns membres_{5(<1)} de l'orquestra₂, el director₄ no troba la manera de coordinar el so del conjunt_{2/1}.

[Ø₄ Està indecís: Ø₄ se n'ha d'anar o ha d'esperar pacientment que torni a començar l'assaig₃?]₆

[Es respira un ambient de revolta₇ a la sala, amb [signes₈ evidents que presagien una catàstrofe₉]]₁₀. Un cop la protesta₇ ha arribat a la seva₇ culminació₉, Ø₇ comença a esllanguir-se i el director₄ reapareix al pòdium, però Ø₄ ara ha canviat d'actitud_{6/11}. Tan bon punt Ø₄ domina la situació₁₀, [Ø₄ es torna brusc i amenaçador, i exigeix respecte i obediència als músics_{1/2}]₁₁.

B (F); C

E22 DOS A LA CARRETERA

Fa dotze anys que [Mark₁ i Joanna₂ estan casats]₃. No paren de discutir i els costa entendre com el seu matrimoni ha arribat a durar tant de temps. Es van conèixer en **un viatge**₄ per Europa, quan ell era un arquitecte que començava i ella anava amb una coral femenina. El record d[els diversos viatges_{5(<4)} que han fet junts] els serveix per repassar **la seva vida**₆ i van descobrint-hi [l'**alternança de les baralles i infidelitats amb l'afecte i les rialles**]₇. A cada viatge se'ls veu diferents: [varien el caràcter, la roba i el tipus de cotxe]₈. D'aquesta manera es va descobrint com els lligams que aguanten la convivència en parella estan formats per elements contradictoris.

E22 DOS A LA CARRETERA

Fa dotze anys que [Mark₁ i Joanna₂ estan casats]₃. Ø₁₊₂ No paren de discutir i els₁₊₂ costa entendre com el seu₁₊₂ matrimoni ha arribat a durar tant de temps. Ø₁₊₂ Es van conèixer en un viatge₄ per Europa, quan ell₁ era [un arquitecte que començava] i ella₂ anava amb una coral femenina. El record d[els diversos viatges_{5(<4)} que Ø₁₊₂ han fet junts] els₁₊₂ serveix per repassar la seva₁₊₂ vida₆ i Ø₁₊₂ van descobrint-hi₆ [l'**alternança de les baralles i infidelitats amb l'afecte i les rialles**]₇. A cada viatge se'ls₁₊₂ veu diferents: [Ø₁₊₂ varien el caràcter, la roba i el tipus de cotxe]₈. D'**aquesta** manera₈ es va descobrint com els lligams₇ que aguanten la convivència en parella estan formats per elements contradictoris.

E22 DOS A LA CARRETERA

Fa dotze anys que [Mark₁ i Joanna₂ estan casats]₃. Ø₁₊₂ No paren de discutir i els₁₊₂ costa entendre com el seu₁₊₂ **matrimoni**₃ ha arribat a durar tant de temps. Ø₁₊₂ Es van conèixer en un viatge₄ per Europa, quan ell₁ era un arquitecte que començava i ella₂ anava amb una coral femenina. El record d[els diversos viatges_{5(<4)} que Ø₁₊₂ han fet junts] els₁₊₂ serveix per repassar la seva₁₊₂ vida₆ i Ø₁₊₂ van descobrint-hi₆ [l'**alternança de les baralles i infidelitats amb l'afecte i les rialles**]₇. A cada **viatge**₅ se'ls₁₊₂ veu diferents: [Ø₁₊₂ varien el caràcter, la roba i el tipus de cotxe]₈. D'aquesta **manera**₈ es va descobrint com [els **lligams**₇ que aguanten la **convivència en parella**]₃ estan formats per **elements**₇ contradictoris.

B; C; F

E23 EL CARTER SEMPRE TRUCA DUES VEGADES

Durant els anys de la Gran Depressió, [Frank Chambers₁, un home sense ofici ni benefici], para en [un **cafè**₂ de carretera perdut pel sud de Califòrnia]. [L'**amo**₃, un immigrant grec anomenat Nick], li ofereix una **feina**₄ i Frank decideix acceptar-la després d'haver clavat una ullada a [Cora₅, l'atractiva esposa de Nick]. [Ella aguanta una vida avorrida i aïllada a canvi de [la **seguretat**₆ econòmica que li dóna el marit]]₇, però [la **relació**₈ apassionada que estableix amb Frank] li fa més insuportable la situació. Tots dos decideixen [abandonar el **cafè**]₉, però acaben penedint-se'n. La relació asfixiant que viuen els obliga a plantejar-se una altra sortida: [matar **Nick**]₁₀, però l'**intent**_{11(<10)} fracassa. Els dos amants tornen a provar-ho desesperadament i ho aconsegueixen [simulant un **accident**]₁₂, però ho fan tan malament que acaben detinguts per la policia.

Un advocat sense escrúpols els allibera i la parella torna al **cafè**, marcat per l'ombra del crim.

E23 EL CARTER SEMPRE TRUCA DUES VEGADES

Durant els anys de la Gran Depressió, [Frank Chambers₁, un home₁ sense ofici ni benefici], para en [un **cafè**₂ de carretera perdut pel sud de Califòrnia]. [L'**amo**₃, un immigrant grec anomenat Nick], **li**₁ ofereix una **feina**₄ i Frank decideix acceptar-**la**₄ després d'haver clavat una ullada a [Cora₅, l'atractiva esposa₅ de Nick]. [**Ella**₅ aguanta una vida avorrida i aïllada a canvi de [la **seguretat**₆ econòmica que **li**₅ dóna el marit]]₇, però [la **relació**₈ apassionada que Ø₅ estableix amb Frank₁] **li**₅ fa més insuportable la situació. Tots dos Ø₁₊₅ decideixen [abandonar el **cafè**]₉, però Ø₁₊₅ acaben penedint-se'**n**₉. [La **relació**₈ asfixiant que Ø₁₊₅ viuen] **els**₁₊₅ obliga a plantejar-se una altra sortida₁₀: [matar **Nick**]₁₀, però l'**intent**_{11(<10)} fracassa. Els dos amants tornen a provar-**ho**₁₀ desesperadament i **ho**₁₀ aconsegueixen [simulant un **accident**]₁₂, però Ø₁₊₅ **ho**₁₂ fan tan malament que Ø₁₊₅ acaben detinguts per la policia.

Un advocat sense escrúpols **els**₁₊₅ allibera i la parella torna al **cafè**, marcat per l'ombra del crim.

E23 EL CARTER SEMPRE TRUCA DUES VEGADES

Durant els anys de la Gran Depressió, [Frank Chambers₁, un home sense ofici ni benefici], para en [un cafè₂ de carretera perdut pel sud de Califòrnia]. [L'amo₃, un immigrant grec anomenat Nick₃], li₁ ofereix una feina₄ i Frank₁ decideix acceptar-la₄ després d'haver clavat una ullada a [Cora₅, l'atractiva esposa de Nick₃].

[Ella₅ aguanta una vida avorrida i aïllada a canvi de la seguretat₆ econòmica que₆ li₅ dóna el marit₃]₇, però [la relació₈ apassionada que Ø₅ estableix amb Frank₁] li₅ fa més insuportable la situació₇. Tots dos Ø₁₊₅ decideixen [abandonar el cafè₂]₉, però Ø₁₊₅ acaben penedint-se'n₉. [La relació₈ asfixiant que Ø₁₊₅ viuen] els₁₊₅ obliga a plantejar-se una altra sortida₁₀: [matar Nick₃]₁₀, però l'intent_{11(<10)} fracassa. Els dos amants₁₊₅ tornen a provar-ho₁₀ desesperadament i ho₁₀ aconseguixen [simulant un accident]₁₂, però Ø₁₊₅ ho₁₂ fan tan malament que Ø₁₊₅ acaben detinguts per la policia.

Un advocat sense escrúpols els₁₊₅ allibera i la parella₁₊₅ torna al cafè₂, marcat per l'ombra del crim₁₀.

B (F); C

E24 DONES ENAMORADES

A principis del anys vint, [les germanes Gudrun i Ursula]₁ festegen amb [dos amics íntims, el ric industrial Gerald i el professor Rupert]₂. Rupert_{3(<2)} i Ursula_{4(<1)} es casen, i Gerald_{5(<2)} està enamorat del caràcter emancipat de [Gudrun_{6(<1)}, una noia que no pot estimar un home₇ si no el derrota abans].

L'acció gira al voltant de la complexitat del caràcter de les dues parelles₁₊₂ i del seu esforç per entendre i satisfer les seves tendències sexuals. La seva vida es mou seguint la tensió entre els contraris: [passió i intel.lecte, sentiment i filosofia, natura i humanitat]₈.

E24 DONES ENAMORADES

A principis del anys vint, [les germanes Gudrun i Ursula]₁ festegen amb [dos amics íntims, el ric industrial Gerald i el professor Rupert]₂. Rupert_{3(<2)} i Ursula_{4(<1)} es casen, i Gerald_{5(<2)} està enamorat del caràcter emancipat de [Gudrun_{6(<1)}, una noia que no pot estimar un home₇ si no Ø₆ el₇ derrota abans].

L'acció gira al voltant de la complexitat del caràcter de les dues parelles₁₊₂ i del seu₁₊₂ esforç per entendre i satisfer les seves₁₊₂ tendències sexuals. La seva₁₊₂ vida es mou seguint la tensió entre els contraris: [passió i intel.lecte, sentiment i filosofia, natura i humanitat]₈.

E24 DONES ENAMORADES

A principis del anys vint, [les germanes Gudrun i Ursula]₁ festegen amb [dos amics íntims, el ric industrial Gerald i el professor Rupert]₂. Rupert_{3(<2)} i Ursula_{4(<1)} es casen, i Gerald_{5(<2)} està enamorat del caràcter emancipat de [Gudrun_{6(<1)}, una noia que no pot estimar un home₇ si Ø₆ no el₇ derrota abans].

L'acció gira al voltant de la complexitat del caràcter de les dues parelles₁₊₂ i del seu₁₊₂ esforç per entendre i satisfer les seves₁₊₂ tendències sexuals. La seva₁₊₂ vida es mou seguint la tensió entre els contraris₈: [passió i intel.lecte, sentiment i filosofia, natura i humanitat]₈.

B; C; F

E25 QUAN EN HARRY₁ VA TROBAR LA SALLY₂

En Harry i la Sally es van conèixer el 1977₃ compartint un cotxe per anar a Nova York. Aleshores començaven les seves respectives carreres professionals i també una relació feta de trobades₄ esporàdiques al llarg de [dotze anys₅ en què el seu tema de conversa és sempre, si és possible, l'amistat entre un home i una dona sense la interferència del sexe].
A les últimes trobades_{6(<4)} la situació és la següent: [ell s'ha divorciat i a ella l'ha deixat el seu xicot]₇.

E25 QUAN EN HARRY₁ VA TROBAR LA SALLY₂

En Harry₁ i la Sally₂ es₁₊₂ van conèixer el 1977₃ compartint un cotxe per anar a Nova York. Aleshores₃ començaven les seves₁₊₂ respectives carreres professionals i també una relació feta de trobades₄ esporàdiques al llarg de [dotze anys₅ en què el seu₁₊₂ tema de conversa és sempre, si és possible, l'amistat entre un home i una dona sense la interferència del sexe].
A les últimes trobades_{6(<4)} la situació₇ és la següent Ø₇: [ell₁ s'ha divorciat i a ella₂ l₂'ha deixat el seu₂ xicot]₇.

E25 QUAN EN HARRY₁ VA TROBAR LA SALLY₂

[En Harry i la Sally]₁₊₂ es₁₊₂ van conèixer el 1977₃ compartint un cotxe per anar a Nova York. Aleshores₃ començaven les seves₁₊₂ respectives carreres professionals i també una relació feta de trobades₄ esporàdiques al llarg de [dotze anys₅ en què el seu₁₊₂ tema de conversa és sempre, si és possible, l'amistat entre un home i una dona sense la interferència del sexe].
A les últimes trobades_{6(<4)} la situació₇ és la següent Ø₇: [ell₁ s'ha divorciat i a ella₂ l₂'ha deixat el seu₂ xicot]₇.

A (títol); B, C

E26 LA PASSIÓ DE VIURE

[El compositor **Txaikovski**₁ és un home torturat que només troba la felicitat en la música]. Abandona la seva relació íntima amb **el comte Txiluvski**₂ quan **madame Von Merk**₃ li ofereix el seu mecenatge, i es casa amb [Nina **Milukova**₄, una noia apassionada i neuròtica]. Com que no pot satisfer les demandes afectives de Nina, ell viu [la **tensió**₅ **creixent** que el porta a un intent de suïcidi i a una crisi nerviosa].

Nina veu com s'enfonsa tot el seu món i la seva salut mental empitjora tant que acaba internada en un asil. Txaikovski es recupera en una casa de camp de madame Von Merk, amb qui manté [una **relació**₆ **d'amistat** que està apunt de convertir-se en obertament amorosa]. Però la sobtada aparició del comte Txiluvski trenca bruscament aquesta relació i llança Txaikovski un altre cop al buit.

E26 LA PASSIÓ DE VIURE

[El compositor Txaikovski₁ és un home torturat que només troba la felicitat en la música]. Ø₁ Abandona la seva₁ relació íntima amb el comte Txiluvski₂ quan madame Von Merk₃ li₁ ofereix el seu₃ mecenatge, i es casa amb Nina Milukova₄, una noia apassionada i neuròtica. Com que Ø₁ no pot satisfer les demandes afectives de Nina, ell₁ viu [la tensió₅ creixent que el₁ porta a un intent de suïcidi i a una crisi nerviosa].

Nina₄ veu com s'enfonsa tot el seu₄ món i la seva₄ salut mental empitjora tant que Ø₄ acaba internada en un asil. Txaikovski₁ es recupera en una casa de camp de [madame Von Merk₃, amb qui Ø₁ manté [una relació₆ d'amistat que està apunt de convertir-se en obertament amorosa]]. Però la sobtada aparició del comte Txiluvski trenca bruscament aquesta relació₆ i llança Txaikovski un altre cop al buit.

E26 LA PASSIÓ DE VIURE

[El compositor Txaikovski₁ és un home torturat que només troba la felicitat en la música]. Ø₁ Abandona la seva₁ relació íntima amb el comte Txiluvski₂ quan madame Von Merk₃ li₁ ofereix el seu₃ mecenatge, i es casa amb [Nina Milukova₄, una noia apassionada i neuròtica]. Com que Ø₁ no pot satisfer les demandes afectives de Nina₄, ell₁ viu [la tensió₅ creixent que el₁ porta a un intent de suïcidi i a una crisi nerviosa].

Nina₄ veu com s'enfonsa tot el seu₄ món i la seva₄ salut mental empitjora tant que Ø₄ acaba internada en un asil. Txaikovski₁ es recupera en una casa de camp de [madame Von Merk₃, amb qui Ø₁ manté [una relació₆ d'amistat que està apunt de convertir-se en obertament amorosa]]. Però la sobtada aparició del comte Txiluvski₂ trenca bruscament aquesta relació₆ i llança Txaikovski₁ un altre cop al buit.

A/B; C

E27 MISSOURI

A l'Oest americà **no hi havia cap lloc més salvatge que Montana**₁ en la dècada de 1880. Els **homes**₂ havien de lluitar de valent per aconseguir malviure de la terra i per conservar el que tenien.

[**Tom Logan**₃ és un home d'aquests, encara que la seva manera de treballar és una mica heterodoxa. És un despreocupat lladre de **cavalls**₄ i el cap d'una colla de **rodamons**₅ a cavall].

[**David Braxton**₆ és d'una altra mena. És un ranxer enèrgic, cansat de ser una víctima de gent com Logan].

Braxton lloga **Lee Clayton**₇ per fer fora els lladres de cavalls de la regió. Clayton és un home sense pietat, terrible, d'una eficàcia brutal en la feina. [**Mata els lladres violentament d'un en un**]₈.

Al final, [**Clayton i l'afable Logan es troben cara a cara**]₉. Sembla que al lladre de cavalls li hagi arribat l'hora. Però Logan té cops amagats i una voluntat de viure molt gran. El resultat de la terrible topada és sorprenent.

E27 MISSOURI

A l'Oest americà no hi havia cap lloc més salvatge que Montana₁ en la dècada de 1880. Els homes₂ havien de lluitar de valent per aconseguir malviure de la terra i per conservar el Ø_(=genèric) que_(=genèric) Ø₂ tenien.

[Tom Logan₃ és un home d'**aquests** Ø₂, encara que la seva₃ manera de treballar és una mica heterodoxa. [Ø₃ És un despreocupat lladre de cavalls₄ i el cap d'una colla de rodamons₅ a cavall]].

[David Braxton₆ és d'una altra mena. Ø₆ És un ranxer enèrgic, cansat de ser una víctima de gent com Logan].

Braxton lloga Lee Clayton₇, per fer fora els lladres de cavalls de la regió. [Clayton₇ és un home sense pietat, terrible, d'una eficàcia brutal en la feina]. [Ø₇ Mata els lladres violentament d'un en un]₈.

Al final, [Clayton i l'afable Logan₃ es troben cara a cara]₉. Sembla que al lladre₃ de cavalls **li**₃ hagi arribat l'hora. Però Logan té cops amagats i una voluntat de viure molt gran. El resultat de la terrible topada és sorprenent.

E27 MISSOURI

A l'Oest americà no hi havia cap lloc més salvatge que Montana₁ en la dècada de 1880. Els homes₂ havien de lluitar de valent per aconseguir malviure de la terra i per conservar el Ø_(=genèric) que_(=genèric) Ø₂ tenien.

[Tom Logan₃ és un home d'aquests Ø₃, encara que la seva₃ manera de treballar és una mica heterodoxa. [Ø₃ És un despreocupat lladre de cavalls₄ i el cap d'una colla de rodamons₅ a cavall₄]].

[David Braxton₆ és d'una altra mena. Ø₆ És un ranxer enèrgic, cansat de ser una víctima de gent₂ com Logan₃].

Braxton₆ lloga Lee Clayton₇, per fer fora els lladres₅ de cavalls₄ de la regió₁. Clayton₇ és un home sense pietat, terrible, d'una eficàcia brutal en la feina₈. [Ø₇ Mata els lladres₅ violentament d'un en un]₈.

Al final, [Clayton₇ i l'afable Logan₃ es troben cara a cara]₉. Sembla que al lladre₃ de cavalls₄ li₄ hagi arribat l'hora. Però Logan₃ té cops amagats i una voluntat de viure molt gran. El resultat de la terrible topada₉ és sorprenent.

A; B; C; F

E28 L'ÚLTIMA PROJECCIÓ

Els anys cinquanta, en un poble₁ de Texas, Sonny₂ i el seu gran amic Duane₃ admiren [Sam el Lleó₄, un antic cowboy que ara és amo del cinema i del cafè]. [Duane té una experiència insatisfactòria en l'habitació d'un motel amb [Jacy₅, la noia més maca de la classe]]₆. Aquesta relació₆ porta₇ Jacy als braços d'un noi més gran, i Duane a allistar-se a la guerra de Corea. Abans d'anar-se'n, Duane desfoga la seva frustració en una baralla amb Sonny, a qui deixa cec d'un ull. Sonny estableix [una relació_{8(<6)} gratificant amb [una dona₉ de mitjana edat, l'esposa del seu entrenador de futbol]], fins que Jacy torna al poble.

E28 L'ÚLTIMA PROJECCIÓ

Els anys cinquanta, en un poble₁ de Texas, Sonny₂ i el seu₂ gran amic Duane₃ admiren [Sam el Lleó₄, un antic cowboy que ara és amo del cinema i del cafè]. [Duane té una experiència insatisfactòria en l'habitació d'un motel amb [Jacy₅, la noia més maca de la classe]]₆. Aquesta relació₆ porta₇ Jacy als braços d'un noi més gran, i Ø₇ Duane a allistar-se a la guerra de Corea. Abans d'anar-se'n, Duane₃ desfoga la seva₃ frustració en una baralla amb [Sonny₂, a qui Ø₃ deixa cec d'un ull]. Sonny₂ estableix [una relació_{8(<6)} gratificant amb [una dona₉ de mitjana edat, l'esposa del seu₂ entrenador de futbol]], fins que Jacy torna al poble.

E28 L'ÚLTIMA PROJECCIÓ

Els anys cinquanta, en un poble₁ de Texas, Sonny₂ i el seu₂ gran amic Duane₃ admiren [Sam el Lleó₄, un antic cowboy que ara és amo del cinema i del cafè]. [Duane₃ té una experiència insatisfactòria en l'habitació d'un motel amb [Jacy₅, la noia més maca de la classe]]₆. Aquesta relació₆ porta₇ Jacy₅ als braços d'un noi més gran, i Ø₇ Duane₃ a allistar-se a la guerra de Corea. Abans d'anar-se'n, Duane₃ desfoga la seva₃ frustració en una baralla amb [Sonny₂, a qui Ø₃ deixa cec d'un ull]. Sonny₂ estableix [una relació_{8(<6)} gratificant amb [una dona₉ de mitjana edat, l'esposa del seu₂ entrenador de futbol]], fins que Jacy₅ torna al poble₁.

B; C

E29 LENNY

[Lenny Bruce₁, un còmic de music-hall], coneix [Honey₂, una noia que fa strip-tease], i se n'enamora bojament. La segueix fins a [Miami₃, on [es casen]₄]. La parella té un accident de cotxe i Honey ha de ser hospitalitzada. Quan reprenen la vida en comú, les coses van cada cop pitjor i ni tan sols el naixement d'un fill₅ aconsegueix salvar el matrimoni.

Honey és condemnada a dos anys de presó per tràfic de drogues i Lenny ha de cuidar el nen. L'estil₆ còmic de Lenny arriba a la seva plenitud, però és acusat d'obsenitat. Lenny és absolt, però la repressió s'accentua i ha de tornar a comparèixer davant els tribunals de justícia.

E29 LENNY

[Lenny Bruce₁, un còmic de music-hall], coneix [Honey₂, una noia₂ que fa strip-tease], i se n₂'enamora bojament. Ø₁ La₂ segueix fins a [Miami₃, on Ø₁₊₂ [es casen]₄]. La parella₁₊₂ té un accident de cotxe i Honey₂ ha de ser hospitalitzada. Quan Ø₁₊₂ reprenen la vida en comú, les coses van cada cop pitjor i ni tan sols el naixement d'un fill₅ aconsegueix salvar el matrimoni.

Honey és condemnada a dos anys de presó per tràfic de drogues i Lenny ha de cuidar el nen. L'estil₆ còmic de Lenny₁ arriba a la seva₆ plenitud, però Ø₁ és acusat d'obsenitat. Lenny₁ és absolt, però la repressió s'accentua i Ø₁ ha de tornar a comparèixer davant els tribunals de justícia.

E29 LENNY₁

[Lenny Bruce₁, un còmic de music-hall], coneix [Honey₂, una noia que fa strip-tease], i se n₂'enamora bojament. Ø₁ La₂ segueix fins a [Miami₃, on Ø₁₊₂ [es casen]₄]. La parella₁₊₂ té un accident de cotxe i Honey₂ ha de ser hospitalitzada. Quan Ø₁₊₂ reprenen la [vida en comú]₄, les coses van cada cop pitjor i ni tan sols el naixement d'un fill₅ aconsegueix salvar el matrimoni₄.

Honey₂ és condemnada a dos anys de presó per tràfic de drogues i Lenny₁ ha de cuidar el nen₅. L'estil₆ còmic de Lenny₁ arriba a la seva₆ plenitud, però Ø₁ és acusat d'obsenitat. Lenny₁ és absolt, però la repressió s'accentua i Ø₁ ha de tornar a comparèixer davant els tribunals de justícia.

B; C (F); C; F

E30 PATTON

[Patton₁ va ser un dels més famosos generals nord-americans de la Segona Guerra Mundial, enèrgic i vanitos en la seva decisió d'esdevenir un heroi].

El 1943 va arribar al nord d'Àfrica₂, on va derrotar les tropes de Rommel], i després va desembarcar a Sicília₃, des d'on va anar fent recular els nazis al llarg d'Itàlia₄. Allà el van destituir per [la mala imatge₅ que va donar quan va clavar una bufetada a un soldat malalt] i es va haver de quedar en un segon pla a Anglaterra fins que li va tocar comandar [el Tercer Exèrcit₆ nord-americà, que va completar la derrota nazi a Europa].

E30 PATTON

[Patton₁ va ser un dels més famosos generals nord-americans de la Segona Guerra Mundial, enèrgic i vanitos en la seva₁ decisió d'esdevenir un heroi].

El 1943 Ø₁ va arribar al nord d'Àfrica₂, on Ø₁ va derrotar les tropes de Rommel], i després va desembarcar a Sicília₃, des d'on Ø₁ va anar fent recular els nazis al llarg d'Itàlia₄. Allà Ø₁ el van destituir per [la mala imatge₅ que Ø₁ va donar quan Ø₁ va clavar una bufetada a un soldat malalt] i es va haver de quedar en un segon pla a Anglaterra fins que li₁ va tocar comandar [el Tercer Exèrcit₆ nord-americà, que va completar la derrota nazi a Europa].

E30 PATTON₁

[Patton₁ va ser un dels més famosos generals nord-americans de la Segona Guerra Mundial, enèrgic i vanitos en la seva₁ decisió d'esdevenir un heroi].

El 1943 Ø₁ va arribar al nord d'Àfrica₂, on Ø₁ va derrotar les tropes de Rommel], i després va desembarcar a Sicília₃, des d'on Ø₁ va anar fent recular els nazis al llarg d'Itàlia₄. Allà Ø₁ el van destituir per [la mala imatge₅ que Ø₁ va donar quan Ø₁ va clavar una bufetada a un soldat malalt] i es va haver de quedar en un segon pla a Anglaterra fins que li₁ va tocar comandar [el Tercer Exèrcit₆ nord-americà, que va completar la derrota nazi a Europa].

A/B (F); C

E31 FRENCH CONNECTION

[**Jimmy Doyle**₁ i **Buddy Rosso**₂ són dos policies de Nova York que van darrere d'[una [xarxa de traficants de drogues₃]₄]. Doyle, que confia en el seu olfacte, sospita que **una confiteria**₅ de **Brooklyn** està relacionada amb el narcotràfic i aconsegueix convèncer **el seu cap**₆ perquè en faci intervenir la línia telefònica.

Doyle i **els seus homes**₇ empaiten [**Boca**₈, l'amo de la confiteria, que els condueix fins a [**dos francesos**, [**Nicoli**₉ i **Charnier**]₁₀, que acaben d'arribar als Estats Units en companyia de [**Devereaux**₁₁, un cèlebre presentador de televisió]]]. En una persecució dins el metro, Doyle mata Nicoli i a continuació troba una gran partida d'heroïna al cotxe de Devereaux. La **policia**₁₂₍₌₁₊₂₊₆₊₇₎ descobreix que en **un dipòsit**₁₃ als afores la banda de traficants té el seu quarter general i hi posa setge.

E31 FRENCH CONNECTION

[Jimmy Doyle₁ i Buddy Rosso₂ són dos policies de Nova York que van darrere d'una [xarxa de traficants de drogues₃]₄]. [Doyle₁, que confia en el **seu**₁ olfacte], sospita que una confiteria₅ de Brooklyn està relacionada amb el narcotràfic i aconsegueix convèncer el **seu**₁ cap₆ perquè \emptyset ₆ **en**₅ faci intervenir la línia telefònica.

Doyle₁ i els **seus**₁ homes₇ empaiten [Boca₈, l'amo de la confiteria, que **els**₁₊₇ condueix fins a [dos francesos, [Nicoli₉ i Charnier]₁₀, que acaben d'arribar als Estats Units en companyia de [Devereaux₁₁, un cèlebre presentador de televisió]]]. En una persecució dins el metro, Doyle mata Nicoli i a continuació troba una gran partida d'heroïna al cotxe de Devereaux. La policia₁₂₍₌₁₊₂₊₆₊₇₎ descobreix que en un dipòsit₁₃ als afores la banda₄ de traficants té el **seu**₄ quarter₁₃ general i **hi**₁₃ posa setge.

E31 FRENCH CONNECTION

[Jimmy Doyle₁ i Buddy Rosso₂ són dos policies de Nova York que van darrere d'una [xarxa de traficants de drogues₃]₄]. [**Doyle**₁, que confia en el seu₁ olfacte], sospita que una confiteria₅ de Brooklyn està relacionada amb el **narcotràfic**₄ i aconsegueix convèncer el seu₁ cap₆ perquè \emptyset ₆ **en**₅ faci intervenir la línia telefònica.

[**Doyle**₁ i els seus₁ homes₇ empaiten [Boca₈, l'amo de la **confiteria**₅, que els₁₊₇ condueix fins a [dos francesos, [Nicoli₉ i Charnier]₁₀, que acaben d'arribar als Estats Units en companyia de [Devereaux₁₁, un cèlebre presentador de televisió]]]. En una persecució dins el metro, **Doyle**₁ mata **Nicoli**₉ i a continuació troba una gran partida d'**heroïna**₃ al cotxe de **Devereaux**₁₀. La **policia**₁₂₍₌₁₊₂₊₆₊₇₎ descobreix que en un dipòsit₁₃ als afores la [**banda de traficants**]₄ té el seu₄ **quarter**₁₃ general i hi₁₃ posa setge.

A; B; C

E32 DIUMENGE, MALEÏT DIUMENGE

[[**Alex**₁, una dona divorciada], i [**Daniel**₂, un metge de fama], estan tots dos enamorats de la mateixa persona: **un artista jove, Bob**₃. El noi reparteix el temps entre els seus dos amants]₄, que coneixen la situació. Per a ells el problema és [que Bob no es mereix el seu amor]₅, però s'hi conformen.

Són gent que viuen la permissivitat de la classe mitjana britànica a principis dels setanta: volen [**ser oberts en relació amb el sexe**]₆ i ho fan pagant el preu de ser infeliços. En canvi, Bob és un noi que utilitza fredament les seves **relacions**_{7(<1+2)} personals per a escalar en la seva carrera escènica.

E32 DIUMENGE, MALEÏT DIUMENGE

[[Alex₁, una dona divorciada], i [Daniel₂, un metge de fama], estan tots dos Ø₁₊₂ enamorats de la mateixa persona: un artista jove, Bob₃. El noi₃ reparteix el temps entre [els seus₃ dos amants₁₊₂]₄, que coneixen la situació]. Per a ells₁₊₂ el problema és que [Bob no es mereix el seu₁₊₂ amor]₅, però Ø₁₊₂ s'hi₅ conformen.

[Ø₁₊₂ Són gent que viuen la permissivitat de la classe mitjana britànica a principis dels setanta]: Ø₁₊₂ volen [ser oberts en relació amb el sexe]₆ i ho₆ fan pagant el preu de ser infeliços. En canvi, [Bob₃ és un noi que utilitza fredament les seves₃ relacions_{7(<1+2)} personals per a escalar en la seva₃ carrera escènica].

E32 DIUMENGE, MALEÏT DIUMENGE

[[Alex₁, una dona divorciada], i [Daniel₂, un metge de fama], estan tots dos Ø₁₊₂ enamorats de la mateixa **persona**₃: un artista jove, Bob₃. El noi₃ reparteix el temps entre els seus₃ dos **amants**₁₊₂]₄, que coneixen la **situació**₄. Per a ells₁₊₂ el **problema**₅ és que [**Bob**₃ no es mereix el seu₁₊₂ amor]₅, però Ø₁₊₂ s'hi₅ conformen.

[Ø₁₊₂ Són gent que viuen la permissivitat de la classe mitjana britànica a principis dels setanta]: Ø₁₊₂ volen [ser oberts en relació amb el sexe]₆ i ho₆ fan pagant el preu de ser infeliços. En canvi, [**Bob**₃ és un noi que utilitza fredament les seves₃ relacions_{7(<1+2)} personals per a escalar en la seva₃ carrera escènica].

A/B (C) A/B; F

E33 CARROS DE FOC

El 1924 se celebren els Jocs Olímpics a París. Entre [els atletes₁ britànics que competeixen en les curses de cent metres], [hi ha dos estudiants₂: Harold Abrahams₂, d'origen jueu, i [Eric Liddell₂, fill d'un missioner₃ escocès]. Tots dos [es proposen arribar al límit de les seves forces per [aconseguir la medalla d'or]₄]₅ per motivacions diverses. Abrahams [vol clavar un cop definitiu a [la humiliació₆ que han hagut de patir ell i el seu pare pel fet de ser jueus]]₇, i Liddell, que també es vol dedicar al sacerdoci, com el seu pare, ho fa [p[el Déu₈ que inspira totes les seves accions]]₉. En l'ambient dels anys 20 a Europa, el triomf esportiu dels dos joves s'enfronta a l'emergència d[el feixisme i el nazisme]₁₀ i a [l'oportunisme₁₁ amb què governs europeus democràtics toleren aquests moviments].

E33 CARROS DE FOC

El 1924 se celebren els Jocs Olímpics a París. Entre [els atletes₁ britànics que competeixen en les curses de cent metres], [hi ha dos estudiants₂: Harold Abrahams₂, d'origen jueu, i [Eric Liddell₂, fill d'un missioner₃ escocès]. Tots dos Ø₂ [es proposen arribar al límit de les seves₂ forces per [aconseguir la medalla d'or]₄]₅ per motivacions diverses. Abrahams₂, [vol clavar un cop definitiu a [la humiliació₆ que han hagut de patir ell₂, i els seu₂, pare pel fet de ser jueus]]₇, i Liddell₂, que també es vol dedicar al sacerdoci, com el seu₂, pare, ho₅ fa [p[el Déu₈ que inspira totes les seves₂, accions]]₉. En l'ambient dels anys 20 a Europa, el triomf esportiu dels dos joves s'enfronta a l'emergència d[el feixisme i el nazisme]₁₀ i a [l'oportunisme₁₁ amb què governs europeus democràtics toleren aquests moviments₁₀].

E33 CARROS DE FOC

El 1924 se celebren els Jocs Olímpics a París. Entre [els atletes₁ britànics que competeixen en les curses de cent metres], hi ha dos estudiants₂: Harold Abrahams₂, d'origen jueu, i [Eric Liddell₂, fill d'un missioner₃ escocès]. Tots dos Ø₂ [es proposen arribar al límit de les seves₂ forces per [aconseguir la medalla d'or]₄]₅ per motivacions_{7/9} diverses. Abrahams₂, [vol clavar un cop definitiu a la humiliació₆ que han hagut de patir ell₂, i els seu₂, pare pel fet de ser jueus]]₇, i [Liddell₂, que també es vol dedicar al sacerdoci, com el seu₂, pare₃], ho₅ fa [p[el Déu₈ que inspira totes les seves₂, accions]]₉. En l'ambient dels anys 20 a Europa, el triomf₄ esportiu dels dos joves₂ s'enfronta a l'emergència d[el feixisme i el nazisme]₁₀ i a [l'oportunisme₁₁ amb què governs europeus democràtics toleren aquests moviments₁₀].

A; B; C; F

E34 VÍCTOR O VICTÒRIA

L'any 1934, a París₁, Victoria Grant₂, després del fracàs de la seva actuació de prova al cabaret Chez Lui, camina afamada pel carrer. Està a punt de prostituir-se per una mandonguilla, però finalment se'n va a fer un gran tiberi confiant no pagar gràcies a [un escarabat₃ que fica a l'amanida]. [Coneix Toddy₄, un homosexual que li ofereix hospitalitat i que té la brillant idea de convertir Victoria en [Victor_{5(<2)}, un cèlebre travestí polonès que triomfarà a París]]. [King Marchan₆, propietari de clubs nocturns a Chicago], assisteix a l'espectacle i s'enamora de Victor. Després de descobrir que realment és una dona, [tots dos decideixen anar a viure junts]₇. Llavors, [Marchan passa per homosexual]₈, mentre que [Squash₉, el seu guardaespalles], encoratjat pel comportament del seu patró, manté relacions amb Toddy. Com que Marchan pateix amb la situació en què es troba, Victoria està disposada a no continuar simulant que és un travestí.

E34 VÍCTOR O VICTÒRIA

L'any 1934, a París₁, Victoria Grant₂, després del fracàs de la seva₂ actuació de prova al cabaret Chez Lui, camina afamada pel carrer. Ø₂ Està a punt de prostituir-se per una mandonguilla, però finalment Ø₂ se'n va a fer un gran tiberi confiant no pagar gràcies a [un escarabat₃ que Ø₂ fica a l'amanida]. Ø₂ Coneix [Toddy₄, un homosexual₄ que li₂ ofereix hospitalitat i que té la brillant idea de convertir Victoria₂ en [Victor_{5(<2)}, un cèlebre travestí polonès que triomfarà a París]]. [King Marchan₆, propietari de clubs nocturns a Chicago], assisteix a l'espectacle i s'enamora de Victor₅. Després de descobrir que realment [Ø₅ és una dona], [tots dos Ø₂₊₆ decideixen anar a viure junts]₇. Llavors₇, [Marchan₆ passa per homosexual]₈, mentre que [Squash₉, el seu₆ guardaespalles], encoratjat pel comportament del seu₉ patró, manté relacions amb Toddy. Com que Marchan₆ pateix amb la situació₈ en què Ø₆ es troba, Victoria₂ està disposada a no continuar simulant que [Ø₂ és un travestí].

E34 VÍCTOR O VICTÒRIA

L'any 1934, a París₁, Victoria Grant₂, després del fracàs de la seva₂ actuació de prova al cabaret Chez Lui, camina afamada pel carrer. Ø₂ Està a punt de prostituir-se per una mandonguilla, però finalment Ø₂ se'n va a fer un gran tiberi confiant no pagar gràcies a [un escarabat₃ que Ø₂ fica a l'amanida]. Ø₂ Coneix [Toddy₄, un homosexual que li₂ ofereix hospitalitat i que té la brillant idea de convertir Victoria₂ en [Victor_{5(<2)}, un cèlebre travestí polonès que triomfarà a París₁]]. [King Marchan₆, propietari de clubs nocturns a Chicago], assisteix a l'espectacle i s'enamora de Victor₅. Després de descobrir que realment [Ø₅ és una dona], [tots dos Ø₂₊₆ decideixen anar a viure junts]₇. Llavors₇, [Marchan₆ passa per homosexual]₈, mentre que [Squash₉, el seu₆ guardaespalles], encoratjat pel comportament del seu₉ patró₆, manté relacions amb Toddy₄. Com que Marchan₆ pateix amb [la situació₈ en què Ø₆ es troba], Victoria₂ està disposada a no continuar simulant que [Ø₂ és un travestí].

A (títol); B; C

E35 L'INNOCENT

[Tullio₁ i Giuliana₂ són un matrimoni de l'alta burgesia romana de finals del segle XIX]. Es tenen un gran respecte i estima, però no fan vida conjugal des de fa molt temps. [Ell la considera com una amiga a qui demana consells, fins i tot en qüestions amoroses]₃. Per això Giuliana es veu obligada a participar, mitjançant les confidències del seu marit, en [les relacions₄ tempestuoses de Tullio amb la comtessa Teresa Raffo]. Quan Giuliana coneix [Filippo d'Arborio₅, un jove escriptor que està en voga], Tullio sospita que [hi ha una relació_{6(<4)} sentimental] i torna a desitjar la seva dona. [La va a buscar al camp i li fa l'amor com si fos un amant]₇. Aquella mateixa nit_{8(<7)}, s'assabenta que Giuliana està embarassada. Tullio la perdona, mentre que Giuliana no accepta avortar. Tullio comença a odiar [l'innocent₉ que ha de néixer].

E35 L'INNOCENT

[Tullio₁ i Giuliana₂ són un matrimoni de l'alta burgesia romana de finals del segle XIX]. \emptyset_{1+2} Es tenen un gran respecte i estima, però \emptyset_{1+2} no fan vida conjugal des de fa molt temps. [Ell₁ la₂ considera com [una amiga a qui \emptyset_1 demana consells], fins i tot en qüestions amoroses]₃. Per això₃ Giuliana₂ es veu obligada a participar, mitjançant les confidències del seu₂ marit, en les relacions₄ tempestuoses de Tullio amb la comtessa Teresa Raffo. Quan Giuliana coneix [Filippo d'Arborio₅, un jove escriptor que està en voga], Tullio₁ sospita que [hi ha una relació_{6(<4)} sentimental] i torna a desitjar la seva₁ dona₂. [\emptyset_1 La₂ va a buscar al camp i li₂ fa l'amor com si [\emptyset_1 fos un amant]]₇. Aquella mateixa nit_{8(<7)}, \emptyset_1 s'assabenta que Giuliana₂ està embarassada. Tullio la₂ perdona, mentre que Giuliana₂ no accepta avortar. Tullio comença a odiar [l'innocent₉ que ha de néixer].

E35 L'INNOCENT₉

[Tullio₁ i Giuliana₁ són un matrimoni de l'alta burgesia romana de finals del segle XIX]. \emptyset_{1+2} Es tenen un gran respecte i estima, però \emptyset_{1+2} no fan vida conjugal des de fa molt temps. [Ell₁ la₂ considera com [una amiga a qui \emptyset_1 demana consells], fins i tot en qüestions amoroses]₃. Per això₃ Giuliana₂ es veu obligada a participar, mitjançant les confidències del seu₂ marit₁, en [les relacions₄ tempestuoses de Tullio₁ amb la comtessa Teresa Raffo]. Quan Giuliana₂ coneix [Filippo d'Arborio₅, un jove escriptor que està en voga], Tullio₁ sospita que [hi ha una relació_{6(<4)} sentimental] i torna a desitjar la seva₁ dona₂. [\emptyset_1 La₂ va a buscar al camp i li₂ fa l'amor com si [\emptyset_1 fos un amant]]₇. Aquella mateixa nit_{8(<7)}, \emptyset_1 s'assabenta que Giuliana₂ està embarassada. Tullio₁ la₂ perdona, mentre que Giuliana₂ no accepta avortar. Tullio₁ comença a odiar [l'innocent₉ que ha de néixer].

B; C

E36 EUROPA

[**Leo Kessler**₁ és un jove nord-americà d'ascendència alemanya que, poc després d'acabada la Segona Guerra Mundial, arriba a **Alemanya**₂ per conèixer el país del seu pare].

El seu oncle₃ l'ajuda a trobar feina a [la **companyia**₄ de ferrocarril on treballa]. En el **seu primer viatge**₅ coneix [**Katharina**₆, filla de [**Max Hartman**₇, el director de la companyia que vol reconstruir la **xarxa de transports Zentrop**_{8(<4)}]]. En **un altre viatge**_{9(<5)}, Leo s'enfronta amb [el **grup nazi Werewolf**₁₀, que encara continua en activitat]. Leo freqüenta la **casa**₁₁ dels **Hartman** per la seducció irresistible de Katharina. Allí coneix [el **coronel Harris**₁₂, que li demana que vigili els simpatitzants nazis].

E36 EUROPA

[Leo Kessler₁ és un jove nord-americà d'ascendència alemanya que, poc després d'acabada la Segona Guerra Mundial, arriba a Alemanya₂ per conèixer el país del seu₁ pare].

El seu₁ oncle₃ l₁ ajuda a trobar feina a [la companyia₄ de ferrocarril on Ø₃ treballa]. En el seu₁ primer viatge₅ Ø₁ coneix [Katharina₆, filla de [Max Hartman₇, el director de la companyia₄ que_{7/4?} vol reconstruir la xarxa de transports Zentrop_{8(<4)}]]. En un altre viatge_{9(<5)}, Leo s'enfronta amb [el grup nazi Werewolf₁₀, que encara continua en activitat]. Leo₁ freqüenta la casa₁₁ dels Hartman per la seducció irresistible de Katharina. Allí₁₁ Ø₁ coneix [el coronel Harris₁₂, que li₁ demana que Ø₁ vigili els simpatitzants nazis.

E36 EUROPA

[Leo Kessler₁ és un jove nord-americà d'ascendència alemanya que, poc després d'acabada la Segona Guerra Mundial, arriba a Alemanya₂ per conèixer el país₂ del seu₁ pare].

El seu₁ oncle₃ l₁ ajuda a trobar feina a [la companyia₄ de ferrocarril on Ø₃ treballa]. En el seu₁ primer viatge₅ Ø₁ coneix [Katharina₆, filla de [Max Hartman₇, el director de [la companyia₄ que_{7/4?} vol reconstruir la xarxa de transports Zentrop_{8(<4)}]]. En un altre viatge_{9(<5)}, Leo₁ s'enfronta amb [el grup nazi Werewolf₁₀, que encara continua en activitat]. Leo₁ freqüenta la casa₁₁ dels Hartman per la seducció irresistible de Katharina₆. Allí₁₁ Ø₁ coneix [el coronel Harris₁₂, que li₁ demana que Ø₁ vigili els simpatitzants₉ nazis.

A/B; C

E37 NEW YORK, NEW YORK

La guerra s'ha acabat i **el voluble saxofonista Jimmy Doyle₁** ha canviat l'uniforme per una camisa estampada molt espectacular. Amb mirada atenta, en **un local₂ nocturn**, estudiarà les perspectives de la nit i espigarà [**Francine Evans₃**, la vocalista de [**la banda₄** que hi actua]]. Tot i que ella, d'entrada, el repudia, l'atracció entre tots dos és evident.

Tant Jimmy com Francine són de caràcter fort. [Francine aconseguirà **l'èxit₅** com a cantant i artista de cine]₆, i Jimmy no ho podrà pair perquè [**no li arriba el reconeixement que considera que es mereix com a intèrpret de jazz**]₇.

La parella tindrà un fill, però les frustracions de Jimmy continuaran. [Ella és la vocalista de [**la banda_{8(<4)}** en què Jimmy toca] i és la gran protagonista de l'èxit]₉. La vida de Jimmy es comença a desfer en alcohol, nits fora de casa i baralles amb Francine.

E37 NEW YORK, NEW YORK

La guerra s'ha acabat i el voluble saxofonista Jimmy Doyle₁ ha canviat l'uniforme per una camisa estampada molt espectacular. Amb mirada atenta, en un local₂ nocturn, estudiarà les perspectives de la nit i espigarà [Francine Evans₃, la vocalista de la banda₄ que **hi₂** actua]]. Tot i que **ella₃**, d'entrada, **el₁** repudia, l'atracció entre tots dos \emptyset_{1+3} és evident.

Tant Jimmy com Francine₃ són de caràcter fort. [Francine aconseguirà l'èxit₅ com a cantant i artista de cine]₆, i Jimmy₁ no **ho₆** podrà pair perquè [no **li₁** arriba [el reconeixement₆ que \emptyset_1 considera que \emptyset_1 es mereix com a intèrpret de jazz]]₇.

La parella₁₊₃ tindrà un fill, però les frustracions de Jimmy continuaran. [**Ella₃** és la vocalista de [la banda_{8(<4)} en què Jimmy toca] i és la gran protagonista de l'èxit]₉. La vida de Jimmy es comença a desfer en alcohol, nits fora de casa i baralles amb Francine.

E37 NEW YORK, NEW YORK

La guerra s'ha acabat i [el voluble saxofonista Jimmy Doyle₁] ha canviat l'uniforme per una camisa estampada molt espectacular. Amb mirada atenta, en un local₂ nocturn, estudiarà les perspectives de la nit i espigarà [Francine Evans₃, la vocalista de [la banda₄ que hi₂ actua]]. Tot i que ella₃, d'entrada, el₁ repudia, l'atracció entre tots dos \emptyset_{1+4} és evident.

Tant **Jimmy₁** com **Francine₃** són de caràcter fort. [**Francine₃** aconseguirà l'èxit₅ com a cantant i artista de cine]₆, i **Jimmy₁** no ho₆ podrà pair perquè [no **li₁** arriba [el **reconeixement₅** que \emptyset_1 considera que \emptyset_1 es mereix com a intèrpret de jazz]]₇.

La **parella₁₊₃** tindrà un fill, però les **frustracions_{7/9}** de **Jimmy₁** continuaran. [[Ella₃ és la vocalista de [la banda_{8(<4)} en què **Jimmy₁** toca] i és la gran protagonista de l'èxit]₉]. La vida de **Jimmy₁** es comença a desfer en alcohol, nits fora de casa i baralles amb **Francine₃**.

B; C (F) C

E38 SOTA EL FOC

[Tres periodistes americans, **Russell**₁, **Alex**₂ i **Claire**₃], abandonen el Txad per anar a [Nicaragua₄, on [la **guerrilla**₅ sandinista dirigida per **Rafael**₆] amenaça el poder d[el dictador Somoza₇, que rep ajuda de la CIA]].

Claire i Russell s'enamoren, mentre que Alex, que havia estat durant tres anys el company de Claire, decideix acceptar un lloc al diari de Nova York.

Russell i Claire arriben al front en [el moment₈ que Somoza anuncia oficialment la mort de Rafael]. Els guerrillers demanen a Russell [que **fotografiï el líder revolucionari com si encara fos viu**]₉. Després de molts dubtes Russell ho accepta. Quan la revolució sembla triomfar, Russell és testimoni de la mort d'Alex, que havia tornat a Nicaragua. Russell i Claire planegen anar a fer un reportatge a Tailàndia.

E38 SOTA EL FOC

[Tres periodistes americans, Russell₁, Alex₂ i Claire₃], abandonen el Txad per anar a [Nicaragua₄, on [la guerrilla₅ sandinista dirigida per Rafael₆] amenaça el poder d[el dictador Somoza₇, que rep ajuda de la CIA]].

Claire i Russell s'enamoren, mentre que [Alex₂, que havia estat durant tres anys el company de Claire], decideix acceptar un lloc al diari de Nova York.

Russell i Claire arriben al front en [el moment₈ que Somoza anuncia oficialment la mort de Rafael]. Els guerrillers demanen a Russell₁ [que Ø₁ fotografiï el líder₆ revolucionari com si Ø₆ encara fos viu]₉. Després de molts dubtes Russell ho₉ accepta. Quan la revolució sembla triomfar, Russell és testimoni de la mort d'[Alex₂, que havia tornat a Nicaragua]. Russell i Claire planegen anar a fer un reportatge a Tailàndia.

E38 SOTA EL FOC

[Tres periodistes americans, Russell₁, Alex₂ i Claire₃], abandonen el Txad per anar a [Nicaragua₄, on [la guerrilla₅ sandinista dirigida per Rafael₆] amenaça el poder d[el dictador Somoza₇, que rep ajuda de la CIA]].

[Claire₃ i Russell₁] s'enamoren, mentre que [Alex₂, que havia estat durant tres anys el company de Claire₃], decideix acceptar un lloc al diari de Nova York.

[Russell₁ i Claire₃] arriben al front en [el moment₈ que Somoza₇ anuncia oficialment la mort de Rafael₆. Els guerrillers₅ demanen a Russell₁ [que Ø₁ fotografiï el líder₆ revolucionari com si Ø₆ encara fos viu]₉. Després de molts dubtes Russell₁ ho₉ accepta. Quan la revolució sembla triomfar, Russell₁ és testimoni de la mort d'[Alex₂, que havia tornat a Nicaragua₄]. Russell₁ i Claire₃ planegen anar a fer un reportatge a Tailàndia.

A (títol); B; C; D; E

E39 LA PORTA DEL CEL

James Averill₁ i **Billy Irvine**₂ són dos amics que s'han llicenciat a la Universitat de Harvard. Vint anys després, el 1890, Averill és l'oficial de justícia federal d[el nou estat de Wyoming₃, on arriben onades d'emigrants₄ europeus]. Malgrat que **la terra**₅ és vasta i rica, els ramaders no volen cedir ni un pam de terreny als grangers₄ nouvinguts i s'agrupen en [una associació₆ que governa **Frank Canton**₇].

Un membre d'aquesta associació és Billy Irvine, que s'ha tornat un home desencisat i alcohòlic. Canton ha fet una llista negra amb 125 noms de [grangers_{8(<4)} que vol eliminar] i ofereix 50 dòlars per cap a [uns mercenaris₉ que ha reclutat]. Entre els mercenaris **hi ha Nate Champion**₁₀, enamorat d'[Ella **Watson**₁₁, gerent d'un bordell i amant d'Averill]. Ella comparteix bons moments amb els dos homes, però no accepta anar-se'n amb cap dels dos.

E39 LA PORTA DEL CEL

[James Averill₁ i Billy Irvine₂ són dos amics que s'han llicenciat a la Universitat de Harvard]. Vint anys després, el 1890, Averill és l'oficial de justícia federal d[el nou estat de Wyoming₃, on arriben onades d'emigrants₄ europeus]. Malgrat que la terra₅ és vasta i rica, els ramaders no volen cedir ni un pam de terreny als grangers₄ nouvinguts i s'agrupen en [una associació₆ que governa Frank Canton₇].

[Un membre d'aquesta associació₆ és Billy Irvine₂, que s'ha tornat un home desencisat i alcohòlic]. Canton₇ ha fet una llista negra amb 125 noms de [grangers_{8(<4)} que Ø₇ vol eliminar] i ofereix 50 dòlars per cap a [uns mercenaris₉ que Ø₇ ha reclutat]. Entre els mercenaris hi ha Nate Champion₁₀, enamorat d'[Ella Watson₁₁, gerent d'un bordell i amant d'Averill₁]. **Ella**₁₁?? comparteix bons moments amb els dos homes₍₁₂₌₁₊₁₀₎, però Ø₁₁ no accepta anar-se'n amb cap dels dos Ø₁₂.

E39 LA PORTA DEL CEL

[James Averill₁ i Billy Irvine₂ són dos amics que s'han llicenciat a la Universitat de Harvard]. Vint anys després, el 1890, [Averill₁ és l'oficial de justícia federal d[el nou estat de Wyoming₃, on arriben onades d'emigrants₄ europeus]]. Malgrat que la terra₅ és vasta i rica, els ramaders no volen cedir ni un pam de terreny₅ als grangers₄ nouvinguts i s'agrupen en [una associació₆ que governa Frank Canton₇].

[Un membre d'aquesta associació₆ és Billy Irvine₂, que s'ha tornat un home desencisat i alcohòlic]. Canton₇ ha fet una llista negra amb 125 noms de [grangers_{8(<4)} que Ø₇ vol eliminar] i ofereix 50 dòlars per cap_{8(<8)} a [uns mercenaris₉ que Ø₇ ha reclutat]. Entre els mercenaris₉ hi ha Nate Champion₁₀, enamorat d'[Ella Watson₁₁, gerent d'un bordell i amant d'Averill₁]. **Ella**₁₁?? comparteix bons moments amb els dos homes₁₂₍₌₁₊₁₀₎, però Ø₁₁ no accepta anar-se'n amb cap dels dos Ø₁₂.

A; B; C

E40 TEXASVILLE

L'estiu de 1984, trenta anys després que **Duane**₁ capitanegés l'equip de futbol de la universitat i **Jacy**₂ fos la reina de totes les festes, **la ciutat de Texasville**₃ prepara la commemoració del seu centenari. El preu del petroli està de baixa, els bancs fan fallida i Duane deu dotze milions de dòlars. **La seva dona Karla**₄ beu més del compte, els seus fills només li creen problemes i ell coqueteja amb les dones **dels amics**₅. Jacy torna a la ciutat després d'acabar una carrera d'actriu discretament satisfactòria, d'haver viscut a Itàlia i d'haver perdut el seu únic fill. **Alguns amics**_{6(<5)} **comuns** s'imaginen que Duane i Jacy reprendran el seu idil·li de joventut.

E40 TEXASVILLE

L'estiu de 1984, trenta anys després que Duane₁ capitanegés l'equip de futbol de la universitat i Jacy₂ fos la reina de totes les festes, la ciutat de Texasville₃ prepara la commemoració del seu₃ centenari. El preu del petroli està de baixa, els bancs fan fallida i Duane₁ deu dotze milions de dòlars. La seva₁ dona Karla₄ beu més del compte, els seus₁ fills només li₁ creen problemes i ell₁ coqueteja amb les dones dels amics₅. Jacy₂ torna a la ciutat després d'acabar una carrera d'actriu discretament satisfactòria, d'haver viscut a Itàlia i d'haver perdut el seu₂ únic fill. Alguns amics comuns_{6(<5)} s'imaginen que Duane₁ i Jacy₂ reprendran el seu₁₊₂ idil·li de joventut.

E40 TEXASVILLE₃

L'estiu de 1984, trenta anys després que Duane₁ capitanegés l'equip de futbol de la universitat i [Jacy₂ fos la reina de totes les festes], la ciutat de Texasville₃ prepara la commemoració del seu₃ centenari. El preu del petroli està de baixa, els bancs fan fallida i Duane₁ deu dotze milions de dòlars. La seva₁ dona Karla₄ beu més del compte, els seus₁ fills només li₁ creen problemes i ell₁ coqueteja amb les dones dels amics₅. Jacy₂ torna a la ciutat₃ després d'acabar una carrera d'actriu discretament satisfactòria, d'haver viscut a Itàlia i d'haver perdut el seu₂ únic fill. Alguns amics_{6(<5)} comuns s'imaginen que Duane₁ i Jacy₂ reprendran el seu₁₊₂ idil·li de joventut.

B; C

Annex II.
Textos del corpus d'aprenents

I01 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula ocorre en la Segona Guerra Mundial després de l'atac de Pearl Harbor. Tracta d' [un **xiquet britànic**, **James**₂, que viu en una colònia anglesa al Japó i que va perdre als **seus pares**₃]. Al xiquet, Ø_(=indef.) el van portar a [un **camp de concentració**]₄ on [hi havia **gent**₅ americana]] i es va fer amic d'ells. En el camp de concentració [hi havia una **parella**₆ que cuidava al xiquet]. Un **dia**₇ van arribar **els americans**_{8(<5)} i van començar a [**bombardejar el camp**]₉, destruint així totes les bases japoneses. La gent que hi havia allí va tindre que fugir. James es va anar amb [una **dona**₁₀ que al **dia**_{11(<7)} **següent** va morir] i ell va tindre que tornar al camp. En un **dia**_{12(<11)} van arribar **uns homes**₁₃ i van començar a disparar. Van matar un amic de James. Els americans van llançar una bomba atòmica i, finalment, James troba als seus pares.

I01 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula₁ ocorre en la Segona Guerra Mundial després de l'atac de Pearl Harbor. Ø₁ Tracta d' [un xiquet britànic, James₂, que viu en una colònia anglesa al Japó i que va perdre als **seus**₂ pares₃]. Al xiquet₂, Ø_(=indef.) **el**₂ van portar a [un [camp de concentració]₄ on [hi havia gent₅ americana]] i Ø₂ es va fer amic d'**ells**_{5*}. En el camp de concentració [hi havia una parella₆ que cuidava al xiquet]. Un dia₇ van arribar els americans_{8(<5)} i Ø₈ van començar a [bombardejar el camp₄]₉, destruint **així**₉ totes les bases japoneses. [La gent₂₊₅₊₆ que hi havia **allí**₄] va tindre que fugir. James₂ es*(EN) va anar amb [una dona₁₀ que al dia_{11(<7)} següent va morir] i **ell**₂ va tindre que tornar al camp. En un dia_{12(<11)} van arribar uns homes₁₃ i Ø₁₃ van començar a disparar. Ø₁₃ Van matar un amic de James. Els americans van llançar una bomba atòmica i, finalment, James₂ troba als **seus**₂ pares.

I01 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta **pel·lícula**₁ ocorre en la Segona Guerra Mundial després de l'atac de Pearl Harbor. Ø₁ Tracta d' [un xiquet britànic, James₂, que viu en una colònia anglesa al Japó i que va perdre als seus₂ pares₃]. Al **xiquet**₂, Ø_(=indef.) **el**₂ van portar a [un [camp de concentració]₄ on [hi havia gent₅ americana]] i Ø₂ es va fer amic d'ells_{5*}. En el [**camp de concentració**]₄ [hi havia una parella₆ que cuidava al **xiquet**₂]. Un dia₇ van arribar els americans_{8(<5)} i Ø₈ van començar a [bombardejar el **camp**₄]₉, destruint així₉ totes les bases japoneses. [La **gent**₂₊₅₊₆ que hi havia allí₄] va tindre que fugir. **James**₂ es *(EN) va anar amb una dona₁₀ que₁₀ al dia_{11(<7)} següent va morir i ell₂ va tindre que tornar al **camp**₄. En un dia_{12(<11)} van arribar uns homes₁₃ i Ø₁₃ van començar a disparar. Ø₁₃ Van matar un amic de **James**₂. Els **americans**₈ van llançar una bomba atòmica i, finalment, **James**₂ troba als seus₂ **pares**₃.

A; B; C; D; E

I02 L'IMPERI DEL SOL

[És una família₁ rica que viuen en Japó₂], però tenen que anar-se'n perquè [hi ha una guerra₃].

Aquesta família té [un xiquet₄ que es perd quan [sa mare₅ i son pare₆] intenten fugir]. Torna a casa₇ i es menja el Ø_(=genèric) que hi ha allí, però després, quan eix al carrer, passa un home₈ amb el cotxe i quasi l'atropellà. Aquest home se l'emporta i li dóna de menjar i van a un refugi₉. Allí el xiquet treballa de recader, fent favors₁₀ per a guanyar-se un lloc₁₁ en aquell tuguri. Després de fer el seu últim treball_{12(<10)}, va guanyar un dels millors llocs_{13(<11)} en aquella casa. Així van passant els anys, i, de repent, un dia els americans₁₄ ataquen a Japó i guanyen la guerra. Els americans llancen aliments en el camp de concentració per a que [els americans_{15(<14)} que haguen passat fam] puguin menjar.

Els americans agafen a tots els xiquets_{16(<4)} perduts i els reuneixen per a que els seus pares_{17(<5+6)} puguin trobar-los.

Al final el xiquet troba a sa mare i son pare i es queden junts.

I02 L'IMPERI DEL SOL

[És una família₁ rica que viuen* en Japó₂], però Ø₁* tenen que anar-se'n perquè hi ha una guerra₃.

Aquesta família₁ té [un xiquet₄ que es perd quan sa₄ mare₅ i son₄ pare₆ intenten fugir]. Ø_{1/4/5/6?} Torna a casa₇ i es menja el Ø_(=genèric) que hi ha allí₇ però després, quan Ø_{1/4/5/6?} eix al carrer, passa un home₈ amb el cotxe i quasi l_{1/4/5/6?} atropellà. Aquest home₈ se l_{1/4/5/6?} emporta i li_{1/4/5/6?} dóna de menjar i Ø_{1/4/5/6?+8} van a un refugi₉. Allí₉ el xiquet₄ treballa de recader, fent favors₁₀ per a guanyar-se un lloc₁₁ en aquell tuguri₉. Després de fer el seu₄ últim treball_{12(<10)}, Ø₄ va guanyar un dels millors llocs_{13(<11)} en aquella casa₉. Així* van passant els anys, i, de repent, un dia els americans₁₄ ataquen a Japó i guanyen la guerra. Els americans₁₄ llancen aliments en el camp de concentració per a que [els americans_{15(<14)} que haguen passat fam] puguin menjar].

Els americans agafen a tots els xiquets_{16(<4)} perduts i els₁₆ reuneixen per a que els seus₁₆ pares_{17(<5+6)} puguin trobar-los₁₆.

Al final el xiquet₄ troba a sa₄ mare i son₄ pare i Ø₄₊₅₊₆ es queden junts.

I02 L'IMPERI DEL SOL

És [una família₁ rica que viuen* en Japó₂], però Ø₁* tenen que anar-se'n perquè hi ha una guerra₃.

Aquesta família₁ té [un xiquet₄ que es perd quan sa₄ mare₅ i son₄ pare₆ intenten fugir] Ø_{1/4/5/6?} Torna a casa₇ i es menja el Ø_(=genèric) que hi ha allí₇ però després, quan Ø_{1/4/5/6?} eix al carrer, passa un home₈ amb el cotxe i quasi l_{1/4/5/6?}'atropellà. Aquest home₈ se l_{1/4/5/6?}'emporta i li_{1/4/5/6?} dóna de menjar i Ø_{1/4/5/6?+8} van a un refugi₉. Allí₉ el xiquet₄ treballa de recader, fent favors₁₀ per a guanyar-se un lloc₁₁ en aquell tuguri₉*. Després de fer el seu₄ últim treball_{12(<10)}, Ø₄ va guanyar un dels millors llocs_{13(<11)} en aquella casa₉. Així₉* van passant els anys, i, de repent, un dia els americans₁₄ ataquen a Japó₂ i guanyen la guerra₃. Els americans₁₄ llancen aliments en el camp de concentració per a que els americans_{15(<14)} que haguen passat fam puguin menjar.

Els americans₁₄ agafen a tots els xiquets_{16(<4)} perduts i els₁₆ reuneixen per a que els seus₁₆ pares_{17(<5+6)} puguin trobar-los₁₆.

Al final el xiquet₄ troba a [sa₄ mare₅ i son₄ pare₆] i Ø₄₊₅₊₆ es queden junts.

A/B; C; D; E

I03 L'IMPERI DEL SOL

[Era **una família**₁ bastant adinerada]. Un dia **el seu fill**₂ es va perdre. Aquells temps era cap **la [Segona Guerra Mundial]**₃, quan [**els americans**₄ i **els japonesos**₅] estaven en guerres. Entones el xiquet₂, $\emptyset_{(=indef.)}$ el van portar a un **[camp de refugiats]**₆. Allí va conèixer a [**molta gent**₇ **del seu país** que estaven en el mateix estat que ell]. Els americans van començar a bombardejar als japonesos i van tirar una bomba nuclear contra ells. Al final, quan va acabar la guerra, [**tots els xiquets**_{8(<2)} que estaven en el camp de refugiats] estaven esperant **als seus pares**_{9(<1)} i James, al final, va trobar als seus pares i se'n va anar amb ells.

I03 L'IMPERI DEL SOL

[Era una família₁ bastant adinerada]. Un dia el **seu**₁ fill₂ es va perdre. **Aquells** temps₃ era cap la [Segona Guerra Mundial]₃, quan [els americans₄ i els japonesos₅] estaven en guerres. **Entonces**₃ el xiquet₂, $\emptyset_{(=indef.)}$ **el**₂ van portar a un [camp de refugiats]₆. **Allí**₇ \emptyset_2 va conèixer a [molta gent₇ del **seu**₂ país que estaven en el mateix estat que **ell**₂]. Els americans van començar a bombardejar als japonesos₅ i van tirar una bomba nuclear contra **ells**₅. Al final, quan va acabar la guerra, [tots els xiquets_{8(<2)} que estaven en el camp de refugiats] estaven esperant als **seus**₈ pares_{9(<1)} i James₂, al final, va trobar als **seus**₂ pares_{1(<9)} i se'n va anar amb **ells**₁.

I03 L'IMPERI DEL SOL

[Era una família₁ bastant adinerada]. Un dia el seu₁ fill₂ es va perdre. Aquells **temps**₃ era cap la [Segona Guerra Mundial]₃ quan els americans₄ i els japonesos₅ estaven en guerres. Entones₃ el **xiquet**₂, $\emptyset_{(=indef.)}$ el₂ van portar a un [camp de refugiats]₆. Allí₇ \emptyset_2 va conèixer a [molta gent₇ del seu₂ país que estaven en el mateix estat que ell₂]. Els **americans**₄ van començar a bombardejar als **japonesos**₅ i van tirar una bomba nuclear contra ells₅. Al final quan va acabar la **guerra**₃, [tots els xiquets_{8(<2)} que estaven en el [**camp de refugiats**]₆] estaven esperant als seus₈ pares_{9(<1)} i **James**₂*, al final, va trobar als seus₂ **pares**_{1(<9)}* i se'n va anar amb ells₁.

B; A; C; D; E

I04 [L'IMPERI DEL SOL]₁

La pel·lícula transcorreix a la Segona Guerra Mundial, després de l'atac a Pearl Harbor].

En una colònia₂ anglesa d'Anglaterra vivia un xiquet₃ amb els seus pares₄. Es tractava d'una família adinerada. En [un dels viatges₅ que fan a la ciutat], el xiquet, James, es perd buscant el seu avió de ferro, els seus pares desapareixen i el xiquet apareix en un [camp de refugiats]₆. Ací coneix a uns americans₇ més majors que ell i conviu amb una parella_{8(<7)} i els demés Ø_{9(<7)}. [Contínuament, els japonesos₁₀ ataquen als americans_{7?}, destruint les cases i matant a moltes persones_{11(<7?)}]₁₂. Coneix a un japonés_{13(<10)} jovenet gràcies a que li salva este la vida.

Els americans estan cansats dels atacs dels japonesos. James i els demés tiren a una bomba atòmica i se'n carreguen als japonesos.

James regresa cap al camp de refugiats, a on estan tots els xiquets_{14(<3)}. Ací apareixen els seus pares i se'n va amb ells cap a casa.

I04 [L'IMPERI DEL SOL]₁

La pel·lícula transcorreix a la segona guerra Mundial, després de l'atac a Pearl Harbor.

En una colònia₂ anglesa d'Inglaterra vivia un xiquet₃ amb els seus₃ pares₄. Es tractava d'una família adinerada. En [un dels viatges₅ que Ø₃₊₄ fan a la ciutat], [el xiquet, James₃], es perd buscant el seu₃ avió de ferro, els seus₃ pares desapareixen i el xiquet₃ apareix en un [camp de refugiats]₆. Ací₆ Ø₃ coneix a uns americans₇ més majors que ell₃ i conviu amb una parella_{8(<7)} i els demés Ø_{9(<7)}. [Contínuament, els japonesos₁₀ ataquen als americans_{7?} destruint les cases i matant a moltes persones_{11(<7?)}]₁₂. Ø₃ Coneix a un japonés_{13(<10)} jovenet gràcies a que li₃ salva este Ø₁₃ la vida.

Els americans_{7?} estan cansats dels atacs₁₂ dels japonesos₁₀. James i els demés Ø_{7*} tiren a una bomba atòmica i se'n n_{10*} carreguen als japonesos₁₀.

James₃ regresa cap al [camp de refugiats]₆, a on estan tots els xiquets_{14(<3)}. Ací₆ apareixen els seus_{3/14*} pares_{4/15(<4)?} i Ø₃ se'n va amb ells_{4/15?} cap a casa..

I04 [L'IMPERI DEL SOL]₁

La pel·lícula₁ transcorreix a la segona guerra Mundial, després de l'atac a Pearl Harbor.

En una colònia₂ anglesa d'Inglaterra vivia un xiquet₃ amb els seus₃ pares₄. Es tractava d'una família adinerada. En [un dels viatges₅ que Ø₃₊₄ fan a la ciutat], [el xiquet₃, James], es perd buscant el seu₃ avió de ferro, els seus₃ pares₄ desapareixen i el xiquet₃ apareix en un [camp de refugiats]₆. Ací₆ Ø₃ coneix a uns americans₇ més majors que ell₃ i conviu amb una parella_{8(<7)} i els demés Ø_{9(<7)}. [Contínuament, els japonesos₁₀ ataquen als americans_{7?}, destruint les cases i matant a moltes persones_{11(<7?)}]₁₂. Ø₃ Coneix a un japonés_{13(<10)} jovenet gràcies a que li₃ salva este Ø₁₃ la vida.

Els americans_{7?} estan cansats dels atacs₁₂ dels japonesos₁₀. James₃ i els demés Ø_{7*} tiren a una bomba atòmica i se'n_{10*} carreguen als japonesos₁₀.

James₃ regressa cap al [camp de refugiats]₆, a on estan tots els xiquets_{14(<3)}. Ací₆ apareixen els seus_{3/14*} pares_{4/15(<4)?} i Ø₃ se'n va amb ells_{4/15?} cap a casa_{2?}.

A; B; C; D; E

I05 [L'IMPERI DEL SOL]

[[L'imperi del sol]₁ és una pel·lícula que tracta sobre la vida d'[un xiquet, Jim]₂, a la [Segona Guerra Mundial]₃, entre Japó₄ i Gran Bretanya₅, els Estats Units₆.]

Tot_(=indef.) comença a la casa de Jim. Ell vivia amb tranquil·litat a Japó amb una [forma de vida]₇ anglesa; els criats eren japonesos.

De sobte, un dia els japonesos₈ es varen sublevar i varen començar la guerra amb Gran Bretanya, aliada dels Estats Units. Els japonesos varen portar els civils, anglesos a [camps de concentració]₁₀ i Jim, separat dels seus pares₁₁, es va establir correctament a [la seua nova [forma de vida]_{12(<7)} tercermundista, que no es semblava gens a la que duia abans, molt mes refinada].

Quan per fi comencen a bombardejar Japó els anglesos₁₃, els japonesos portaren els refugiats anglesos a uns altres [camps de concentració]_{14(<10)}. Quan els anglesos guanyaren, per tirar la bomba atòmica, el xiquet, per fi, després de passar-ho tan malament, va tornar amb els seus pares.

I05 [L'IMPERI DEL SOL]₁

[L'imperi del sol és una pel·lícula que tracta sobre la vida d'[un xiquet, Jim]₂, a la [Segona Guerra Mundial]₃, entre Japó₄ i Gran Bretanya₅, els Estats Units₆.]

Tot_(=indef.) comença a la casa de Jim₂. Ell₂ vivia amb tranquil·litat a Japó amb una [forma de vida]₇ anglesa; els criats eren japonesos.

De sobte, un dia els japonesos₈ es varen sublevar i varen començar la guerra amb Gran Bretanya, aliada dels Estats Units. Els japonesos varen portar els civils₉, anglesos a [camps de concentració]₁₀ i Jim₂, separat dels seus₂ pares₁₁, es va establir correctament a [la seua₂ nova [forma de vida]_{12(<7)} tercermundista, que no es semblava gens a la Ø_{7(<12)} que Ø₂ duia abans, molt mes refinada].

Quan per fi comencen a bombardejar Japó els anglesos, els japonesos portaren els refugiats anglesos a uns altres [camps de concentració]_{14(<10)}. Quan els anglesos guanyaren, per tirar la bomba atòmica, el xiquet₂, per fi, després de passar-ho tan malament, va tornar amb els seus₂ pares.

I05 [L'IMPERI DEL SOL]₁

[[L'imperi del sol]₁ és una pel·lícula que tracta sobre la vida d'[un xiquet, Jim]₂, a la [Segona Guerra Mundial]₃, entre Japó₄ i Gran Bretanya₅, els Estats Units₆].

Tot_(=indef.) comença a la casa de Jim₂. Ell₂ vivia amb tranquil·litat a Japó₄ amb una [forma de vida]₇ anglesa; els criats eren japonesos.

De sobte, un dia, els japonesos₈ es varen sublevar i varen començar la guerra₃ amb Gran Bretanya₅, aliada dels Estats Units₆. Els japonesos₈ varen portar els civils₉ anglesos a [camps de concentració]₁₀ i Jim₂, separat dels seus₂ pares₁₁, es va establir correctament a [la seua₂ nova [forma de vida]_{12(<7)} tercermundista, que no es semblava gens a la Ø_{7(<12)} que Ø₂ duia abans, molt més refinada].

Quan per fi comencen a bombardejar Japó₄ els anglesos₁₃, els japonesos₈ portaren els refugiats₉ anglesos a uns altres [camps de concentració]_{14(<10)}. Quan els anglesos₁₃ guanyaren, per tirar la bomba atòmica, el xiquet₂, per fi, després de passar-ho tan malament, va tornar amb els seus₂ pares₁₁.

A; B; C (F); D; E

I06 [L'IMPERI DEL SOL]₁

La pel·lícula tracta sobre[**una família₂ rica** que té que fugir, com [tot el món]₃, perquè estan en **guerra₄**]. Mentre estan fugint, **el fill_{5(<2)}** [es separa dels pares_{6(<2)}]₇ i quan es dona compte està sols.

El xiquet té que viure sols, perquè no té a **ningú_(=indef.)**. Però **un dia₈ un home₉**, quasi el xafa amb **el cotxe_{10(<9)}** i se'l du amb ell per ajudar-lo. Passen els anys i el xiquet treballa dur per aconseguir menjar, perquè tot el món està morint-se de fam.

Un dia_{11(<8)} se'n va a [un lloc₁₂ on estan **totes les coses₁₃ més boniques de la gent**] i [veu **el seu cotxe_{14(<13/9)}**]₁₅ i li dona llàstima, perquè recorda els seus pares.

Després els americans bombardegen a Japó i s'acaba la guerra. El xiquet₅ se'n va a [un puesto_{16(<12)} on estan [tots els xiquets_{17(<5)} que han perdut els seus pares_{18(<6)}]] i troba finalment els seus pares.

I06 [L'IMPERI DEL SOL]₁

La pel·lícula tracta sobre [una família₂ rica que té que fugir, com [tot el món]₃, perquè Ø₂₊₃ estan en guerra₄]. Mentre Ø_{2/3?} estan fugint, el fill_{5(<2)} [es separa dels pares_{6(<2)}]₇ i, quan Ø₅ es ***(N₇)** dona compte, està sols.

El xiquet₅ té que viure sols, perquè Ø₅ no té a ningú_(=indef.). Però un dia₈ un home₉, quasi **el₅** xafa amb el cotxe_{10(<9)} i se'l₅ du amb **ell₉** per ajudar-lo₅. Passen els anys i el xiquet₅ treballa dur per aconseguir menjar, perquè tot el món està morint-se de fam.

Un dia_{11(<8)} Ø₅ se'n va a [un lloc₁₂ on estan totes les coses₁₃ més boniques de la gent] i [veu el **seu₅** cotxe_{14(<13/9)}]₁₅ i Ø_{14/15?} **li₅** dona llàstima, perquè Ø₅ recorda els **seus₅** pares.

Després els americans bombardegen a Japó i s'acaba la guerra. El xiquet₅ se'n va a [un puesto_{16(<12)} on estan [tots els xiquets_{17(<5)} que han perdut els **seus₁₇** pares_{18(<6)}]] i troba finalment els **seus₅** pares.

I06 [L'IMPERI DEL SOL]₁

La **pel·lícula₁** tracta sobre [una família₂ rica que té que fugir, com [tot el món]₃, perquè Ø₂₊₃ estan en guerra₄]. Mentre Ø₂₊₃ estan fugint, el fill_{5(<2)} [es separa dels pares_{6(<2)}]₇ i, quan Ø₅ es ***(N₇)** dona compte, està sols.

El **xiquet₅** té que viure sols, perquè Ø₅ no té a ningú_(=indef.). Però un dia₈ un home₉, quasi **el₅** xafa amb el cotxe_{10(<9)} i se'l₅ du amb ell₉ per ajudar-lo₅. Passen els anys i el **xiquet₅** treballa dur per aconseguir menjar, perquè [tot el món]₃ està morint-se de fam.

Un dia_{11(<8)} Ø₅ se'n va a [un lloc₁₂ on estan totes les coses₁₃ més boniques de la **gent₃**] i veu el seu₅ cotxe_{14(<13/9)}]₁₅ i Ø_{14/15?} li₅ dona llàstima, perquè Ø₅ recorda els seus₅ **pares₆**.

Després els americans bombardegen a Japó i s'acaba la **guerra₄**. El **xiquet₅** se'n va a [un puesto_{16(<12)} on estan [tots els xiquets_{17(<5)} que han perdut els seus₁₇ pares_{18(<6)}]] i troba finalment els seus₅ **pares_{6(<18)}***.

A/B; C; D; E

I07 [L'IMPERI DEL SOL]₁

La pel·lícula tracta sobre [un **xiquet**₂ que, per culpa de la guerra, es té que anar amb **els seus pares**₃ a un altre puesto₄], però el xiquet, que li diuen James, es separa accidentalment de **sa mare**_{5(<3)}. La seua mare desapareix entre **la multitud**₆ i el xiquet es queda a soles. Ell pensa en tornar a **casa**₇, però, quan arriba, no [*n'hi havia **ningú**]; només [*n₈'hi havia **una dona**₈ que era la seua criada] i una iaia. Ell es queda sense **menjar**₉ i se'n va a buscar-ne_{9'(<9)}. James termina acabant en [un **lloc**_{10(<4)} on coneix a [un **home**₁₁ que li diu que se n'anirien junts]]. Un camió partix cap a una espècie de **refugi**₁₂ i ell $\emptyset_{(=indef.)}$ se l'emporten, perquè ell sabia anar. Una vegada allí ell intenta relacionar-se amb **la gent**_{13(<6)} i va tomant mèrit cada vegada més. Més tard $\emptyset_{(=indef.)}$ els bombardegen i tenen que anar-se'n a un altre **puesto**_{14(<10)}, però ell torna i es queda al refugi. Més tard $\emptyset_{(=indef.)}$ se l'emporten a [un **lloc**_{15(<14)} on hi ha molta **gent**_{16(<13)}]. Allí es troba amb els seus pares.

I07 [L'IMPERI DEL SOL]₁

La pel·lícula tracta sobre [un xiquet₂ que, per culpa de la guerra, es *(EN) té que anar amb els **seus**₂ pares₃ a un altre puesto₄], però [el xiquet₂, *que $\emptyset_{(=indef.)}$ li₂ diuen James₂], es separa accidentalment de **sa**₂ mare_{5(<3)}. La **seua**₂ mare desapareix entre la multitud₆ i el xiquet₂ es queda a soles. **Ell**₂ pensa en tornar a casa₇, però, quan \emptyset_2 $\emptyset_7^*_{(=hi)}$ arriba, no [*n₈'hi havia ningú_(=indef.)]; només [*n₈'hi havia una dona₈ que era la **seua**₂ criada] i una iaia. **Ell**₂ es queda sense menjar₉ i se'n va a buscar-ne_{9'(<9)}. James₂ termina acabant en [un lloc_{10(<4)} on \emptyset_2 coneix a [un home₁₁ que li₂ diu que \emptyset_{2+11} se n'anirien junts]]. Un camió partix cap a una espècie de refugi₁₂ i $\emptyset_{(=indef.)}$ **ell**_{2/11?}* se l_{2/11?}'emporten, perquè **ell**_{2/11?} sabia anar $\emptyset_{12}^*_{(=hi)}$. Una vegada **allí**₁₂ **ell**_{2/11?} intenta relacionar-se amb la gent_{13(<6)} i va tomant mèrit cada vegada més. Més tard $\emptyset_{(=indef.)}$ **els**_{2+11?+13} bombardegen i $\emptyset_{2+11?+13}$ tenen que anar-se'n a un altre puesto_{14(<10)}, però **ell**_{2/11?} torna i es queda al refugi. Més tard $\emptyset_{(=indef.)}$ se l_{2/11?}'emporten a [un lloc_{15(<14)} on hi ha molta gent_{16(<13)}]. **Allí**₁₅ $\emptyset_{2/11?}$ es troba amb els **seus**_{2/11?} pares.

I07 [L'IMPERI DEL SOL]₁

La **pel·lícula**₁ tracta sobre [un xiquet₂ que, per culpa de la guerra, es *(EN) té que anar amb els seus₂ pares₃ a un altre puesto₄], però [el **xiquet**₂, *que $\emptyset_{(=indef.)}$ li₂ diuen James₂], es separa accidentalment de sa₂ mare_{5(<3)}. La seua₂ **mare**₅ desapareix entre la multitud₆ i el **xiquet**₂ es queda a soles. Ell₂ pensa en tornar a casa₇, però, quan \emptyset_2 $\emptyset_7^*_{(=hi)}$ arriba, no n₈'hi havia ningú_(=indef.); només [n₈'hi havia una dona₈ que era la seua₂ criada] i una iaia. Ell₂ es queda sense menjar₉ i se'n va a buscar-ne_{9'(<9)}. **James**₂ termina acabant en [un lloc_{10(<4)} on \emptyset_2 coneix a [un home₁₁ que li₂ diu que \emptyset_{2+11} se n'anirien junts]]. Un camió partix cap a una espècie de refugi₁₂ i $\emptyset_{(=indef.)}$ **ell**_{2/11?}* se l_{2/11?}'emporten, perquè **ell**_{2/11?} sabia anar $\emptyset_{12}^*_{(=hi)}$. Una vegada **allí**₁₂ **ell**_{2/11?} intenta relacionar-se amb la gent_{13(<6)} i va tomant mèrit cada vegada més. Més tard $\emptyset_{(=indef.)}$ **els**_{2+11?+13} bombardegen i $\emptyset_{2+11?+13}$ tenen que anar-se'n a un altre puesto_{14(<10)}, però **ell**_{2/11?} torna i es queda al **refugi**₁₂. Més tard $\emptyset_{(=indef.)}$ se l_{2/11?}'emporten a [un lloc_{15(<14)} on hi ha molta gent_{16(<13)}]. **Allí**₁₅ $\emptyset_{2/11?}$ es troba amb els seus_{2/11?} **pares**_{3/17?}.

A/B; C; D; E

I08 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Es tracta d'[una família₂ rica que tenen un xiquet₃ anomenat James]. Aquests viuen a Japó₄. Ø_(=indef.) Entraren en guerra i els japonesos s'apoderaren del poble_{5(<4)}. Aquesta família intentaren fugir i, amb la quantitat de [gent₆ que hi havia], cadascú se *(EN) va anar per un costat. El xiquet va tornar a casa₇ i, de sobte, quasi el xafa un cotxe₈. Este mateix home_{9(<8)} el va arrebregar. El xiquet₃ es va quedar amb l'home₉ en una casa_{10(<7)} amb més gent_{11(<3+9)}. Els americans bombardejaren el poble i tots fugiren. El xiquet es va quedar amb una dona₁₂ moribunda. [Al despertar va vore a la dona morta]₁₃ i, en ese mateix instant, va vore una llum₁₄ al cel (després es va enterar que hi era una bomba atòmica). Va regressar al poble i es va trobar amb l'home que el va arrebregar. Va anar a [Ø_(=genèric.) on havien un muntó de xiquets_{15(<3)}] i va trobar als seus pares.

I08 [L'IMPERI DEL SOL]₁

*Ø₁ Es tracta d'[una família₂ rica que tenen un xiquet₃ anomenat James]. Aquests Ø₂₊₃ viuen a Japó₄. Ø_(=indef.) Entraren en guerra i els japonesos s'apoderaren del poble_{5(<4)}. Aquesta família₂ *intentaren fugir i, amb la quantitat de [gent₆ que hi havia], cadascú Ø₂* se ('N) va anar per un costat. El xiquet₃ va tornar a casa₇ i, de sobte, quasi el₃ xafa un cotxe₈. Este* mateix home_{9(<8)} el₃ va arrebregar. El xiquet₃ es va quedar amb l'home₉ en una casa_{10(<7)} amb més gent_{11(<3+9)}. Els americans bombardejaren el poble i tots Ø₃₊₉₊₁₁ fugiren. El xiquet₃ es va quedar amb una dona₁₂ moribunda. [Al despertar Ø₃ va vore a la dona morta]₁₃ i, en ese mateix instant₁₃, va vore una llum₁₄ al cel (després Ø₃ es va enterar que hi₁₄* era una bomba atòmica). Ø₃ Va regressar al poble i es va trobar amb [l'home₉ que el₃ va arrebregar]. Ø₃ Va anar a Ø_(=genèric.) on (HI) havien un muntó de xiquets_{15(<3)} i va trobar als seus₃ pares.

I08 [L'IMPERI DEL SOL]₁

*Ø₁ Es tracta d'[una família₂ rica que tenen [un xiquet₃ anomenat James]. Aquests Ø₂₊₃ viuen a Japó₄. Ø_(=indef.) Entraren en guerra i els japonesos s'apoderaren del poble_{5(<4)}. Aquesta família_{2'}(=2+1) *intentaren fugir i, amb la quantitat de [gent₆ que hi havia], cadascú Ø₂* se ('N) va anar per un costat. El xiquet₃ va tornar a casa₇ i, de sobte, quasi el₃ xafa un cotxe₈. Este* mateix home_{9(<8)} el₃ va arrebregar. El xiquet₃ es va quedar amb l'home₉ en una casa_{10(<7)} amb més gent_{11(<3+9)}. Els americans bombardejaren el poble₅ i tots Ø₃₊₉₊₁₁ fugiren. El xiquet₃ es va quedar amb una dona₁₂ moribunda. [Al despertar Ø₃ va vore a la dona₁₂ morta]₁₃ i, en ese mateix instant₁₃, va vore una llum₁₄ al cel (després Ø₃ es va enterar que hi₁₄* era una bomba atòmica). Ø₃ Va regressar al poble₅ i es va trobar amb [l'home₉ que el₃ va arrebregar]. Ø₃ Va anar a Ø_(=genèric.) on (HI) havien un muntó de xiquets_{15(<3)} i va trobar al seus₃ pares₂.

B; C; D; E

I09 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Una família₂ anglesa està en el Japó durant part de la [Segona Guerra Mundial]₃. A causa d'aquesta guerra i [uns successos₄ que passen a causa de [quantitat de gent₅ que intenta anar-se'n de la ciutat₆*]], els pares_{7(<2)} es separen i [James₈, el xaval menut], queda sol en la ciutat. Aquest jove anglès viurà moltes aventures fins a [encontrar-se'n amb [un home₉, anglès que va amb una furgona]]₁₀. Açò no servirà de res_(=indef.), perquè finalment tots acaben en un [camp de concentració]₁₁ de l'exèrcit₁₂ japonès. James₈, amb la seua valentia, salvarà la fam₁₃ i anirà aprenent [moltes coses₁₄ que el faran guanyar-se un respecte de [la resta de gent_{15(<8)} que hi ha concentrada]].

Els americans₁₆ atacaran el camp de concentració i els japonesos no tindran un altre remei que anar-se'n del camp. Finalment James, totalment canviat de personalitat, trobarà els seus pares i tot_(=indef.) acaba feliçment.

La pel·lícula mostra, o almenys és el que jo senc, [l'odi i la maldat]₁₇ dels japonesos que tenen cap als americans, ja que tots els presoners acaben quasi morts de fam.

I09 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Una família₂ anglesa està en el Japó durant part de la [Segona Guerra Mundial]₃. A causa d'aquesta₃ guerra i [uns successos₄ que passen a causa de [quantitat de gent₅ que intenta anar-se'n de la ciutat₆*]], els pares₇ es₇ separen i [James₈, el xaval menut], queda sol en la ciutat. Aquest jove₈ anglès viurà moltes aventures fins a [encontrar-se'n* amb [un home₉, anglès que va amb una furgona]]₁₀. Açò₁₀ no servirà de res_(=indef.), perquè finalment tots Ø_(=indef.) acaben en un [camp de concentració]₁₁ de l'exèrcit₁₂ japonès. James₈, amb la seua₈ valentia, salvarà la fam₁₃ i anirà aprenent [moltes coses₁₄ que el₈* faran guanyar-se un respecte de [la resta de gent_{15(<8)} que hi ha concentrada]].

Els americans₁₆ atacaran el camp de concentració i els japonesos no tindran un altre remei que anar-se'n del camp. Finalment James₈, totalment canviat de personalitat, trobarà els seus₈ pares i tot_(=indef.) acaba feliçment.

La pel·lícula mostra, o almenys és el Ø_(=genèric) que jo senc, [l'odi i la maldat]₁₇ dels japonesos que tenen cap als americans, ja que tots els presoners acaben quasi morts de fam.

I09 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Una família₂ anglesa està en el Japó durant part de la [Segona Guerra Mundial]₃. A causa d'aquesta₃ guerra₃ i [uns successos₄ que passen a causa de [quantitat de gent_{5(<2)} que intenta anar-se'n de la ciutat₆*]], els pares₇ es₇ separen i [James₈, el xaval menut], queda sol en la ciutat₆. Aquest jove₈ anglès viurà moltes aventures fins a [encontrar-se'n* amb un home₉ anglès que₉ va amb una furgona]₁₀. Açò₁₀ no servirà de res_(=indef.), perquè finalment tots Ø_(=indef.)* acaben en un [camp de concentració]₁₁ de l'exèrcit₁₂ japonès. James₈, amb la seua₈ valentia, salvarà la fam₁₃ i anirà aprenent [moltes coses₁₄ que₁₄ el₈* faran guanyar-se un respecte de [la resta de gent_{15(<8)} que hi ha concentrada]].

Els americans₁₆ atacaran el [camp de concentració]₁₁ i els japonesos₁₂ no tindran un altre remei que anar-se'n del camp₁₁. Finalment James₈, totalment canviat de personalitat, trobarà els seus₈ pares₇ i tot_(=indef.) acaba feliçment.

La pel·lícula₁ mostra, o almenys és el Ø_(=genèric) que jo senc, [l'odi i la maldat]₁₇ dels japonesos₁₂* que₁₇ tenen cap als americans₁₆, ja que tots els presoners₈₊₉₊₁₅ acaben quasi morts de fam₁₃.

A; B; C; D; E; F

I10 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Tracta sobre [un xiquet₂ que té una família₃ rica]. Ell és anglès o americà. Quan comencen a bombardejar els japonesos₄, [son pare i sa mare]₃ se'n van amb ell a agafar un vaixell, però es separen i ell es perd. Passa molta fam fins que troba [un home₅ que li promet que no l'abandonarà]. Els porten a un [camp de concentració]₆, després a un altre i els fan treballar molt. Ell ajuda a molta gent₇ en eixe camp. Un dia van cap al nord i pel camí la gent es moria. Van aplegar a [un lloc₈ on hi havia molts objectes], com el cotxe₉ dels pares etc. La senyora Víctor₁₀ estava cansada i li va demanar que es quedara amb ella, ja que els estaven tirant d'eixe lloc. James, que és el xiquet, veu com una llum₁₁ molt potent: és la bomba atòmica. Va anar cap al nord i va trobar un amic₁₂ japonès i el va matar un amic_{13(<12)} de l'home que l'havia adoptat. Al final estan molts xiquets_{14(<2)} sols en un lloc_{15(<8)} tancat i [els pares_{16(<3)} que buscaven als seus fills_{17(<14)}] i afortunadament ell va trobar als seus.

I10 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Ø₁* Tracta sobre [un xiquet₂ que té una família₃ rica]. Ell₂ és anglès o americà. Quan comencen a bombardejar els japonesos₄, [son₂ pare i sa₂ mare]₃ se'n van amb ell₂ a agafar un vaixell, però Ø_{3/2+3?} es_{3/2+3?} separen i ell₂ es perd. Ø₂ Passa molta fam fins que Ø₂ troba [un home₅ que li₂ promet que Ø₅ no l₂'abandonarà]. Ø_{(=indef.)4?} Els₂₊₅ porten a un [camp de concentració]₆, després a un altre Ø_{18(<6)} i els₂₊₅ fan treballar molt. Ell_{2/5?} ajuda a molta gent₇ en eixe camp_{6/18?}. Un dia Ø₇ van cap al nord i pel camí la gent es moria. Ø₇ Van aplegar a [un lloc₈ on hi havia molts objectes], com el cotxe₉ dels pares etc. La senyora Víctor₁₀ estava cansada i li_{2/5?} va demanar que Ø_{2/5?} es quedara amb ella₁₀, ja que Ø₇ els_{2+5+10?} estaven tirant d'eixe lloc₈. James₂, que es el xiquet, veu com una llum₁₁ molt potent: Ø₁₁ és la bomba atòmica. Ø₂ Va anar cap el Nord i va trobar un amic₁₂ japonès i el₁₂ va matar un amic_{13(<12)} de l'home₅ que l_{2/12?} havia adoptat. Al final estan molts xiquets_{14(<2)} sols en un lloc_{15(<8)} tancat i [els pares_{16(<3)} que buscaven als seus₁₆ fills_{17(<14)}] i afortunadament ell₂ va trobar als seus₂ Ø_{3(<16)/18(<17)?}.

110 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Ø₁* Tracta sobre [un xiquet₂ que té una família₃ rica]. Ell₂ és anglès o americà. Quan comencen a bombardejar els japonesos₄, [son₂ **pare** i sa₂ **mare**]₃ se'n van amb ell₂ a agafar un vaixell, però Ø_{3/2+3?} es_{3/2+3?} separen i ell₂ es perd. Ø₂ Passa molta fam fins que Ø₂ troba [un home₅ que li₂ promet que Ø₅ no l₂'abandonarà]. Ø_{(=indef.)/4?} Els₂₊₅ porten a un [camp de concentració]₆, després a un altre Ø_{18(<6)} i els₂₊₅ fan treballar molt. Ell_{2/5?} ajuda a molta gent₇ en eixe **camp**_{6/18?}. Un dia Ø_? van cap al nord i pel camí la **gent**₇ es moria. Ø_? Van aplegar a [un lloc₈ on hi havia molts **objectes**₉], com el cotxe₉ dels pares **etc**. La senyora Víctor₁₀ estava cansada i li_{2/5?} va demanar que Ø_{2/5?} es quedara amb ella₁₀, ja que Ø_? els_{2+5+10?} estaven tirant d'eixe **lloc**₈. [**James**₂, que es el xiquet], veu com una llum₁₁ molt potent: Ø₁₁ és la bomba atòmica. Ø₂ Va anar cap el Nord i va trobar un amic₁₂ japonès i el₁₂ va matar un amic_{13(<12)} de [l'**home**₅ que l_{2/12?}'havia adoptat]. Al final estàn molts xiquets_{14(<2)} sols en un lloc_{15(<8)} tancat i [els pares_{16(<3)} que₁₆ buscaven als seus₁₆ fills_{17(<14)}] i afortunadament ell₂ va trobar als seus₂ Ø_{3(<16)/18(<17)}.

B; C; D; E (F)

I11[L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula tracta d'**uns [japonesos i xinesos]₂** que estan en **guerra₃** a **la ciutat de Xangai₄**. Durant aquesta guerra, **[una família₅ anglesa** que es trobava allí] va tindre que fugir. Com que, quan varen fugir la família, hi havia massa gent, **el xiquet_{6(<5)}** es va perdre.

Quan va tornar a la seua casa, va intentar pujar a un camió, però no pogué. Després ell se'n va anar a **un [camp de refugiats]₇** a on tenia amics. Allí va viure **molts anys₈** sense veure **als seus pares_{9(<5)}** i va entendre lo dura que és **la vida₁₀**. En aquells anys varen sofrir moltes bombardacions i lluites.

Fins que un dia es va acabar la guerra i **als xiquets_{11(<6)}** $\emptyset_{(=indef.)}$ se'ls varen dur a un **[camp de refugiats]_{12(<7)}** de **xiquets_{13(<11)}**. Allí **molts [pares i mares]_{14(<9)}** havien anat per a vore si estaven **els seus fills_{15(<11)}**.

Quan **sa mare_{16(<14)}** el va vore el va cridar i aquest l'abraçà, perquè ja feia molt de temps que no la veia. Al final es va tornar en els seus pares i continuà **la seua vida_{17(<10)}**.

I11[L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula₁ tracta d'**uns [japonesos i xinesos]₂** **que** estan en guerra₃ a la ciutat de Xangai₄. Durant **aquesta** guerra₃, una família₅ anglesa **que** es trobava **allí₄** va tindre que fugir. Com que, quan varen fugir la família, hi havia massa gent, el xiquet_{6(<5)} es va perdre.

Quan \emptyset_6 va tornar a la **seua₆** casa, \emptyset_6 va intentar pujar a un camió, però \emptyset_6 no pogué. Després **ell₆** se'n va anar a un [camp de refugiats]₇ a **on** \emptyset_6 tenia amics. **Allí₇** \emptyset_6 va viure molts anys₈ sense veure als **seus₆** pares₉ i va entendre lo dura que és la vida₁₀. En **aquells** anys $\emptyset_{6+?}$ varen sofrir moltes bombardacions i lluites.

Fins que un dia es va acabar la guerra i als xiquets_{11(<6)} $\emptyset_{(=indef.)}$ se'**ls₁₁** varen dur a un [camp de refugiats]_{12(<7)} de xiquets_{13(<11)}. **Allí₁₂** molts [pares i mares]_{14(<9)} * \emptyset_{12} havien anat per a vore si estaven els **seus₁₄** fills_{15(<11)}.

Quan **sa_{6?}** mare_{16(<14)} **el_{6?}** va vore, \emptyset_{16} **el_{6?}** va cridar i **aquest** $\emptyset_{6?}$ **l_{16?}** abraçà, perquè ja feia molt de temps **que** $\emptyset_{6?}$ no **la₁₆** veia. Al final $\emptyset_{6?}$ es (EN) va tornar en els **seus_{6?}** pares i continuà la **seua_{6?}** vida_{17(<10)}.

I11[L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula₁ tracta d'uns [japonesos i xinesos]₂ que estan en guerra₃ a la ciutat de Xangai₄. Durant aquesta guerra₃, una família₅ anglesa que es trobava allí₄ va tindre que fugir. Com que, quan varen fugir la família₅*, hi havia massa gent, el xiquet_{6(<5)} es va perdre.

Quan Ø₆ va tornar a la seua₆ casa, Ø₆ va intentar pujar a un camió, però Ø₆ no pogué. Després ell₆ se'n va anar a un [camp de refugiats]₇ a on Ø₆ tenia amics. Allí₇ Ø₆ va viure molts anys₈ sense veure als seus₆ pares₉ i va entendre lo dura que és la vida₁₀. En aquells anys₈ Ø_{6+?} varen sofrir moltes bombardacions i lluites.

Fins que un dia es va acabar la guerra₃ i als xiquets_{11(<6)} Ø_(=indef.) se'ls₁₁ varen dur a un [camp de refugiats]_{12(<7)} de xiquets_{13(<12)}. Allí₁ molts [pares i mares]_{14(<9)} havien anat per a vore si estaven els seus₁₄ fills_{15(<11)}.

Quan sa_{6?} mare_{16(<9?)} el_{6?} va vore, Ø₁₆ el_{6?} va cridar i aquest Ø_{6?} l₁₆'abraçà, perquè ja feia molt de temps que Ø_{6?} no la₁₆ veia. Al final Ø_{6?} es (EN) va tornar en els seus_{6?} pares_{9?} i continuà la seua_{6?} vida_{17(<10)}.

A; B; C; D; E

I12 [L'IMPERI DEL SOL]

La història₁ de la pel·lícula *l'Imperi del Sol*₂ comença amb la història_{3(<1)} d'una família₄ rica. Sabem que tenia diners perquè tenia una bona casa amb piscina, el pare_{5(<4)} [jugava a golf etc]₆ i això no ho fa tot el món.

Quan arribà [la guerra₇ que els japonesos₈ volien invadir Xina], [el pobre Jim_{9(<5)}, que era el fill i el protagonista d'aquesta pel·lícula], [va perdre els seus pares_{10(<5)} entre el mogolló de gent]₁₁.

Després d'açò, [aquest pobre xiquet va patir molt, es va anar a viure amb uns hòmens₁₂ i els va ajudar molt a eixir dels seus apurs₁₃ en tan sols [deu o dotze anys₁₄ que tindria].

Menjaven lo Ø_(=genèric) que trobaven o millor dit lo Ø_(=genèric) que podien o tenien guardat per a aquests casos. Més tard varen vindre [els americans₁₅, que ajudaren als xinesos].

Aquest xiquet li varen nombrar fer alguna prova per ajudar als hòmens, perquè no podien fer-ho tot_(=indef.). El xiquet els va servir de molt i va fer exactament el que li havien demanat, així que el varen nombrar de la colla o almenys un més]₁₆.

Després de tot açò, Japó es va calmar i Jim en un encontre de pares_{17(<10)} i fills_{18(<9)} va trobar els seus, ja que ell sempre tenia l'esperança de tornar a vore-los.

I12 [L'IMPERI DEL SOL]

La història₁ de la pel·lícula *l'Imperi del Sol*₂ comença amb la història_{3(<1)} d'una família₄ rica. Sabem que Ø₄ tenia diners perquè Ø₄ tenia una bona casa amb piscina, el pare_{5(<4)} [jugava a golf etc]₆ i això₆ no ho fa₆ tot el món.

Quan arribà [la guerra₇ que* els japonesos₈ volien invadir Xina], [el pobre Jim_{9(<5)}, que era el fill i el protagonista d'aquesta pel·lícula₂, [va perdre els seus₉ pares_{10(<5)} entre el mogolló de gent]₁₁.

Després d'açò₁₁, [aquest pobre xiquet₉ va patir molt, es (EN) va anar a viure amb uns hòmens₁₂ i els₁₂ va ajudar molt a eixir dels seus₁₂ apurs₁₃ en tan sols [10 o 12 anys₁₄ que Ø₉ tindria].

Ø₉₊₁₂ Menjaven lo Ø_(=genèric) que trobaven o millor dit lo Ø_(=genèric) que podien o tenien guardat per a aquests casos₁₃?. Més tard varen vindre [els americans₁₅, que ajudaren als xinesos.

Aquest xiquet₉ Ø_{12/15/(indef.)?} li₉ varen nombrar fer alguna prova per ajudar als hòmens₁₂, perquè Ø_{12/15/(indef.)?} no podien fer-ho tot_(=indef.). El xiquet els₁₂ va servir de molt i va fer exactament el Ø_(=genèric) que li₉ Ø_{12/15/(indef.)?} havien demanat, així que Ø_{12/15/(indef.)?} el₉ varen nombrar de la colla₁₂ o almenys un Ø_{19(<12)?} més]₁₆.

Després de tot açò₁₆, Japó es va calmar i Jim₉, en un encontre de pares_{17(<10)} i fills_{18(<9)}, va trobar els seus₉ Ø_{10(<17)}, ja que ell₉ sempre tenia l'esperança de tornar a vore-los₁₀.

I12 [L'IMPERI DEL SOL]₂

La història₁ de la pel·lícula *l'Imperi del Sol*₂ comença amb la història_{3(<1)} d'una família₄ rica. Sabem que Ø₄ tenia diners perquè Ø₄ tenia una bona casa amb piscina, el pare_{5(<4)} [jugava a golf etc]₆ i això₆ no ho fa₆ tot el món.

Quan arribà [la guerra₇ que* els japonesos₈ volien invadir Xina, [el pobre Jim_{9(<5)}, que era el fill i el protagonista d'aquesta pel·lícula₂, [va perdre els seus, pares_{10(<5)} entre el mogolló de gent]₁₁.

Després d'açò₁₁, [aquest pobre xiquet₉ va patir molt, es (EN) va anar a viure amb uns hòmens₁₂ i els₁₂ va ajudar molt a eixir dels seus₁₂ apurs₁₃ en tan sols [10 o 12 anys₁₄ que Ø₉ tindria].

Ø₉₊₁₂ Menjaven lo Ø_(=genèric) que trobaven o millor dit lo Ø_(=genèric) que podien o tenien guardat per a aquestos casos_{13?}. Més tard varen vindre [els americans₁₅, que ajudaren als xinesos.

Aquest xiquet₉ Ø_{12/15/(indef.)?} li₉ varen nombrar fer alguna prova per ajudar als hòmens₁₂, perquè Ø_{12/15/(indef.)?} no podien fer-ho tot_(=indef.). El xiquet₉ els₁₂ va servir de molt i va fer exactament el Ø_(=genèric) que li₉ Ø_{12/15/(indef.)?} havien demanat, així que Ø_{12/15/(indef.)?} el₉ varen nombrar de la colla₁₂ o almenys un Ø_{19(<12)?} més]₁₆.

Després de tot açò₁₆, Japó₈ es va calmar i Jim₉, en un encontre de pares_{17(<10)} i fills_{18(<9)}, va trobar els seus₉ Ø_{10(<17)}, ja que ell₉ sempre tenia l'esperança de tornar a vore-los₁₀.

B (A); C; D; E

I13 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula tracta sobre [un xiquet₂ que [vivía a Xangai₃ amb la seua família₄]₅], però, amb l'arribada de la [Segona Guerra Mundial]₆, canvien les coses. Ell i la seua família intenten [fugir d'allí]₇, perquè estaven envaïts pels japonesos₈, però el nen es perd quan ho intentaven i no pot trobar els seus pares, perquè hi ha molta gent₉ pel carrer. Ell sol, sense els seus pares, passa uns dies pel seu compte, però se li acaba el menjar₁₀. Se'n va a un [camp de refugiats]₁₁ amb altres persones_{12(<9)}, però resulta que allí s'ho passen molt malament, perquè tenen molt poc per a menjar i per beure. Finalment, Jim, que és el protagonista, i tots els altres membres ixen d'allí per a [traslladar-se a un altre lloc_{13(<11)}]₁₄, perquè els japonesos estan perdent la guerra i els americans₁₅ havien bombardejat aquell lloc. Però la gent va morint poc a poc, perquè el trasllat és a peu i fa molta calor; però finalment els americans llancen menjar_{16(<10)} pels avions i van a pels refugiats i Jim troba els seus pares.

I13 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula₁ tracta sobre [un xiquet₂ que [vivía a Xangai₃ amb la seua₂ família₄]₅], però, amb l'arribada de la [Segona Guerra Mundial]₆, canvien les coses. Ell₂ i la seua₂ família₄ intenten [fugir d'allí₃]₇, perquè Ø_{2+4/indef.?} estaven envaïts pels japonesos₈, però el nen₂ es perd quan Ø₂₊₄ ho₇ intentaven i no pot trobar els seus₂ pares perquè hi ha molta gent₉ pel carrer. Ell₂ sol, sense els seus₂ pares, passa uns dies pel seu₂ compte, però se li₂ acaba el menjar₁₀. Ø₂ Se'n va a [un camp de refugiats]₁₁ amb altres persones_{12(<)}, però resulta que allí₁₁ Ø₂₊₁₂ s'ho passen molt malament, perquè Ø₂₊₁₂ tenen molt poc per a menjar i per beure. Finalment, Jim₂, que és el protagonista, i tots els altres membres ixen d'allí₁₁ per a [traslladar-se a un altre lloc_{13(<11)}]₁₄, perquè els japonesos estan perdent la guerra i els americans₁₅ havien bombardejat aquell lloc₁₁. Però la gent va morint poc a poc, perquè el trasllat és a peu i fa molta calor; però, finalment, els americans llancen menjar_{16(<10)} pels avions i van a pels refugiats i Jim troba els seus₂ pares.

I13 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula₁ tracta sobre [un xiquet₂ que [vivía a Xangai₃ amb la seua₂ família₄]₅], però, amb l'arribada de la [Segona Guerra Mundial]₆, canvien les coses₅. Ell₂ i la seua₂ família₄ intenten [fugir d'allí₃]₇, perquè Ø_{2+4/indef.?} estaven envaïts pels japonesos₈, però el nen₂ es perd quan Ø₂₊₄ ho₇ intentaven i no pot trobar els seus₂ pares₄, perquè hi ha molta gent₉ pel carrer. Ell₂ sol, sense els seus₂ pares₄, passa uns dies pel seu₂ compte, però se li₂ acaba el menjar₁₀. Ø₂ Se'n va a [un camp de refugiats]₁₁ amb altres persones_{12(<9)}, però resulta que allí₁₁ Ø₂₊₁₂ s'ho passen molt malament, perquè Ø₂₊₁₂ tenen molt poc per a menjar i per beure. Finalment, [Jim₂, que és el protagonista], i tots els altres membres_{12*} ixen d'allí₁₁ per a [traslladar-se a un altre lloc_{13(<11)}]₁₄, perquè els japonesos₈ estan perdent la guerra i els americans₁₅ havien bombardejat aquell lloc₁₁. Però la gent₁₂ va morint poc a poc, perquè el trasllat₁₄ és a peu i fa molta calor; però, finalment, els americans₁₅ llancen menjar_{16(<10)} pels avions i van a pels refugiats₂₊₁₂ i Jim₂ troba els seus₂ pares₄.

A; B; C; D; E

I14 L'IMPERI DEL SOL

[Jim₁ viu a Xangai₂ junt amb la seua família₃]₄. Ells són britànics, però viuen a Xangai₂, perquè, en eixos moments, és una colònia_{5(<2)} britànica.

En Jim és un apassionat dels avions i, com la seua família és de classe alta, té [totes les [col·leccions i miniatures]₆ que vol]; a més a més, rep una bona educació i té tot un sèquit de servents al seu abast.

Però [un bon dia els japonesos₇ bombardegen Pearl Harbor₈]₉ i, en eixos moments, [japonesos i americans_{10(<8)} entren en la Segona Guerra Mundial]₁₁. Aleshores els japonesos envaïxen gran part de Xina i fan fora als americans_{12(<10)} i als britànics_{13(<5)}. En Jim es separa de la seua família involuntàriament i passa uns dies sol fins que coneix a [l Daisy₁₄, un americà que s'aprofita de tot el Ø_(=genèric) que no té amo].

Jim i Daisy són portats a [un [camp de refugiats]₁₅ on conviuen americans_{16(<12)} i britànics_{17(<13)}], encara que Jim s'ajunta més amb els americans, que li fan passar unes proves per a que entre en el seu grup.

Després d'un temps al camp, els americans bombardegen les posicions japoneses i alliberen els refugiats, però aquests han de caminar junt a [ls japonesos_{18(<7)} que queden] molt de tros. Jim₁ es fa el mort i torna cap enrere; mig mort de fam, es troba amb [el menjar₁₉ que es llança des de el cel]. Una vegada en el camp, els soldats el troben i el porten amb altres nens_{20(<1)} fins que els seus pares el troben.

I14 L'IMPERI DEL SOL

[Jim₁ viu a Xangai₂ junt amb la seua₁ família₃]₄. Ells₁₊₃ són britànics, però Ø₁₊₃ viuen a Xangai₂ perquè, en eixos moments₄, és una colònia_{5(<2)} britànica.

En Jim₁ és un apassionat dels avions i, com la seua₁ família és de classe alta, té totes [les [col·leccions i miniatures]₆ que Ø₁ vol]; a més a més, Ø₁ rep una bona educació i té tot un sèquit de servents al seu₁ abast.

Però [un bon dia els japonesos₇ bombardegen Pearl Harbor₈]₉ i, en eixos moments₉, [japonesos i americans₁₀ entren en la Segona Guerra Mundial]₁₁. Aleshores₁₁ els japonesos envaïxen gran part de Xina i fan fora als americans_{12(<10)} i als britànics_{13(<5)}. En Jim₁ es separa de la seua₁ família involuntàriament i passa uns dies sol fins que Ø₁ coneix a [l Daisy₁₄, un americà que s'aprofita de tot el Ø_(=genèric) que no té amo].

Jim₁ i Daisy són portats a [un [camp de refugiats]₁₅ on conviuen americans_{16(<12)} i britànics_{17(<13)}], encara que Jim₁ s'ajunta més amb els americans₁₆, que li₁ fan passar unes proves per a que Ø₁ entre en el seu₁₆ grup.

Després d'un temps al camp, els americans bombardegen les posicions japoneses i alliberen els refugiats₁₆₊₁₇, però aquests Ø₁₆₊₁₇ han de caminar junt als japonesos_{18(<7)} que queden] molt de tros. Jim₁ es fa el mort i torna cap enrere; mig mort de fam, Ø₁ es troba amb [el menjar₁₉ que es llança des del cel]. Una vegada en el camp, els soldats el₁ troben i el₁ porten amb altres nens_{20(<1)} fins que els seus₁ pares el₁ troben.

I14 L'IMPERI DEL SOL

[Jim₁ viu a Xangai₂ junt amb la seua₁ família₃]₄. Ells₁₊₃ són britànics, però Ø₁₊₃ viuen a Xangai₂ perquè, en eixos moments₄, és una colònia_{5(<2)} britànica.

En Jim₁ és un apassionat dels avions i, com la seua₁ família₃ és de classe alta, té totes [les [col·leccions i miniatures]₆ que Ø₁ vol]; a més a més, Ø₁ rep una bona educació i té tot un sèquit de servents al seu₁ abast.

Però [un bon dia els japonesos₇ bombardegen Pearl Harbor₈]₉ i, en eixos moments₉, [japonesos₇ i americans_{10(<8)} entren en la Segona Guerra Mundial]₁₁. Aleshores₁₁ els japonesos₇ envaïxen gran part de Xina i fan fora als americans_{12(<10)} i als britànics_{13(<5)}. En Jim₁ es separa de la seua₁ família₃ involuntàriament i passa uns dies sol fins que Ø₁ coneix a [l Daisy₁₄, un americà que s'aprofita de tot el Ø_(=genèric) que no té amo].

[Jim i Daisy]₁₊₁₄ són portats a [un [camp de refugiats]₁₅ on conviuen americans_{16(<12)} i britànics_{17(<13)}], encara que Jim₁ s'ajunta més amb [els americans₁₆, que li₁ fan passar unes proves per a que Ø₁ entre en el seu₁₆ grup].

Després d'un temps al camp₁₅, els americans_{10*} bombardegen les posicions japoneses i alliberen els refugiats₁₆₊₁₇, però aquests Ø₁₆₊₁₇ han de caminar junt a [ls japonesos_{18(<7)} que queden molt de tros]. Jim₁ es fa el mort i torna cap enrere; mig mort de fam, Ø₁ es troba amb [el menjar₁₉ que es llança des del cel]. Una vegada en el camp₁₃, els soldats_{7/10} el₁ troben i el₁ porten amb altres nens_{20(<1)} fins que els seus₁ pares₃ el₁ troben.

B; C; D; E

I15 [L'IMPERI DEL SOL]₁

La pel·lícula parla sobre la [Segona Guerra Mundial]₂, que transcorreix a [Xangai₃, la capital de Japó₄].

Allí al Japó vivia [una família₅ americana que van tindre que fugir per la guerra₂]. Quan intenten escapar, es divideixen i, per una banda, van [el pare i la mare]_{6(<5)}, i, per altra banda, el fill_{7(<5)}, que es queda sol. El xiquet es refugia en [un campament₈ en el qual ajuda al metge₉, a curar els malalts]. A ell li agraden molt els avions₁₀ i, quan Ø_(=indef.) els bombardegen, ell es posa a botar i a disfrutar. Però després se'n van a un altre lloc_{11(<8)} i se'n va amb [una dona₁₂, a la que li agafa molt d'amor]. Van transcórrint els atacs_{13(<2)} i coneix a [un japonés_{14(<4)} que, quan es fan molts amics, els que van amb ell el maten].

Al final va on estan tots els xiquets_{15(<7)} sense pares_{16(<6)} i allí es troba amb els seus, però, quan els veu, no els reconeix, perquè ha passat molt de temps.

I15 [L'IMPERI DEL SOL]₁

La pel·lícula parla sobre la [Segona Guerra Mundial]₂, que transcorreix a [Xangai₃, la capital de Japó₄].

Allí_{3/4?}* al Japó₄ vivia una família₅ americana que* van tindre que fugir per la guerra₂. Quan Ø_{5?}* intenten escapar, Ø_{5?}* es divideixen i, per una banda, van [el pare i la mare]_{6(<5)} i, per altra banda, Ø_(=va) [el fill_{7(<5)}, que es queda sol]. El xiquet₇ es refugia en un campament₈ en el qual Ø₇ ajuda al metge₉, a curar els malalts. A ell_{7/9?}* li_{7/9?} agraden molt els avions₁₀ i, quan Ø_(=indef.) els_{10/7+9?} bombardegen, ell_{7/9?} es posa a botar i a disfrutar. Però després Ø_{7+9?/(=indef.)?} se'n van a un altre lloc_{11(<8)} i Ø_{7/9?} se'n va amb [una dona₁₂, a la que* Ø_{7/9?} li₁₁ agafa molt de amor]. Van transcórrint els atacs_{12(<2)} i Ø_{7/9/12?} coneix a [un japonés_{14(<4)} que*, quan Ø_{7/9?+12} es fan molts amics, els Ø_(=indef.) que* van amb ell_{7/9?} el₁₄ maten.

Al final Ø_{7/9?} va Ø_(=indef) on estan tots els xiquets_{15(<7)} sense pares_{16(<6)} i allí_(=indef.) es troba amb els seus_{7/9?} Ø_{6(<16)?}, però, quan Ø_{7/9?} els_{6?} veu, Ø_{7/9?} no els_{6?} reconeix, perquè ha passat molt de temps.

I15 [L'IMPERI DEL SOL]₁

La pel·lícula₁ parla sobre la [Segona Guerra Mundial]₂, que transcorreix a [Xangai₃, la capital de Japó₄].

Allí_{3/4?}* al Japó₄* vivia [una família₅ americana que* van tindre que fugir per la guerra₂]. Quan Ø_{5?}* intenten escapar, Ø_{5?}* es divideixen i, per una banda, van [el pare i la mare]_{6(<5)}, i, per altra banda, Ø_(=va) [el fill_{7(<5)}, que es queda sol]. El xiquet₇ es refugia en [un campament₈ en el qual Ø₇ ajuda al metge₉, a curar els malalts]. A ell_{7/9?}* li_{7/9?} agraden molt els avions₁₀ i, quan Ø_(=indef.) els_{10/7+9?} bombardegen, ell_{7/9?} es posa a votar i a disfrutar. Però després Ø_{7+9?/(=indef.)?} se'n van a un altre lloc_{11(<8)} i Ø_{7/9?} se'n va amb [una dona₁₂, a la que Ø_{7/9?} li₁₂ agafa molt de amor]. Van transcórrint els atacs_{13(<2)} i Ø_{7/9/12?} coneix a [un japonés_{14(<4)} que*, quan Ø_{7/9?+14} es fan molts amics, els Ø_(=genèric.) que* van amb ell_{7/9?} el₁₄ maten.

Al final Ø_{7/9?} va Ø_(=indef) on estan tots els xiquets_{15(<7)} sense pares_{16(<6)} i allí_(=indef.) es troba amb els seus_{7/9?} Ø_{6(<16)?}, però, quan Ø_{7/9?} els_{6?} veu, Ø_{7/9?} no els_{6?} reconeix, perquè ha passat molt de temps.

A; B; C; D; E

I16 L'IMPERI DEL SOL

[*L'Imperi del Sol*₁ és una pel·lícula que tracta sobre la [Segona Guerra Mundial]₂]. [El protagonista_{3(<1)} és Jim, que és un xiquet anglès que viu amb els seus pares₄ a Xangai (Xina)]. Fins que aplega la Segona Guerra Mundial i, fugint entre la gent, [perd als seus pares]₅. Des d'aquest moment, Jim es té que buscar la vida, per a menjar, ...etc.

Jim puja a un camió i se l'emporten a un [camp de refugiats]₆ on passarà casi tota la Guerra Mundial. Allí Jim es fa amic d'un home₇ i li fa molts favors.

Ell va pel camp de refugiats agarrant i canviant coses a tothom per a poder menjar. Aquest camp de refugiats és per a anglesos i americans₈.

Al final de la guerra₂ entren els avions_{9(<2)} americans al camp₆ i ell s'emociona, perquè li agraden molts els avions. Aquests avions maten als japonesos_{10(<6)} i els refugiats_{11(<6)} s'escapen, però Jim prefereix tornar al camp de refugiats, on veu a un japonés_{12(<10)} que havia conegut abans. Més tard entren els americans_{13(<8)} i l'agafen.

La pel·lícula s'acaba quan van els pares a per ell a una espècie de guarderia de la guerra i l'agafen.

I16 L'IMPERI DEL SOL

[*L'Imperi del Sol*₁ és una pel·lícula **que** tracta sobre la [Segona Guerra Mundial]₂]. [El protagonista_{3(<1)} és Jim, **que** és un xiquet anglès **que** viu amb els seus₃ pares₄ a Xangai (Xina)]. Fins que aplega la Segona Guerra Mundial i, fugint entre la gent, [Ø₃ perd als seus₃ pares]₅. Des d'**aquest** moment₅, Jim es té que buscar la vida, per a menjar, ...etc.

Jim₃ puja a un camió i Ø_(=indef.) se l₃'emporten a [un [camp de refugiats]₆ **on** Ø₃ passarà casi tota la Guerra Mundial]. **Allí**₆ Jim₃ es fa amic d'un home₇ i **li**₇ fa molts favors.

Ell_{3/7?}* va pel [camp de refugiats]₆ agarrant i canviant coses a **tothom**_(=indef.) per a poder menjar. **Aquest** [camp de refugiats]₆ és per a anglesos i americans₈.

Al final de la guerra entren els avions_{9(<2)} americans al camp i **ell**_{3/7?} s'emociona, perquè **li**_{3/7?} agraden molts els avions. **Aquests** avions₉ maten als japonesos_{10(<6)} i els refugiats_{11(<6)} s'escapen, però Jim₃ prefereix tornar a[l [camp de refugiats]₆, **on** Ø₃ veu a un japonés_{12(<10)} **que** Ø₃ havia conegut abans]. Més tard entren els americans_{13(<8)} i **l**_{3/12?}'agafen.

La pel·lícula s'acaba quan van els pares a per **ell**_{3/12?} a una espècie de guarderia de la guerra i **l**_{3/12?}'agafen.

I16 [L'IMPERI DEL SOL]₁

[*L'Imperi del Sol*₁ és una pel·lícula que tracta sobre la [Segona Guerra Mundial]₂]. [El protagonista_{3(<1)} és Jim, que és un xiquet anglès que viu amb els seus₃ pares₄ a Xangai (Xina)]. Fins que aplega la [Segona Guerra Mundial]₂ i, fugint entre la gent, [Ø₃ perd als seus₃ pares₄]₅. Des d'aquest moment₅, Jim₃ es té que buscar la vida, per a menjar, ...etc.

Jim₃ puja a un camió i Ø_(=indef.) se l₃'emporten a [un [camp de refugiats]₆ on Ø₃ passarà casi tota la [Guerra Mundial]₂]. Allí₆ Jim₃ es fa amic d'un home₇ i li₇ fa molts favors.

Ell_{3/7?}* va pel [camp de refugiats]₆ agarrant i canviant coses a tothom_(=indef.) per a poder menjar. Aquest [camp de refugiats]₆ és per a anglesos i americans₈.

Al final de la guerra₂ entren els avions_{9(<2)} americans al camp₆ i ell_{3/7?} s'emociona, perquè li_{3/7?} agraden molts els avions_{9(=genèric)?}. Aquests avions₉ maten als japonesos_{10(<6)} i els refugiats_{11(<6)} s'escapen, però Jim₃ prefereix tornar a [l [camp de refugiats]₆, on Ø₃ veu a un japonés_{12(<10)} que Ø₃ havia conegut abans]. Més tard entren els americans_{13(<8)} i l_{3/12?}'agafen.

La pel·lícula₁ s'acaba quan van els pares₄ a per ell_{3/12?} a una espècie de guarderia de la guerra₂ i l_{3/12?}'agafen.

A; B; C; D; E

I17 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquest film tracta d'[un xic₂ ric de procedència anglesa que es veu sol a Xangai després de perdre's dels seus pares₃].

Un cop està sol, es fa amic d'uns nord-americans₄ i, per la seua culpa, van tots a un [camp de refugiats]₅.

Quan estan al camp de concentració, el xic comença a ser més adult i independent, i sofreix [un canvi₆ psicològic molt important, on passa de no tenir ni idea de buscar-se la vida a ser un expert en això de [viure amb poc]₇].

Aquest jove és un punt molt important dins de [la petita societat₈ que es crea al camp de refugiats] i és molt intel·ligent, al [fer-se necessari per a la gent]₉; i així pot fer [els canvis₁₀ que li apeteix fer].

A la fi els ianquis_{11(<4)} es fan amb el control i deixen als refugiats marxar sense cap impediment.

El xic pateix un canvi físic i psicològic tan gran que els seus pares no el coneixen i, a més, ell no els diu res_(=indef.), només els mira. Com si no s'alegrés.

I17 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquest film₁ tracta d'[un xic₂ ric de procedència anglesa que es veu sol a Xangai després de perdre's dels seus₂ pares₃].

Un cop està sol, Ø₂ es fa amic d'uns nord-americans₄ i, per la seua_{2/4?} culpa, van tots Ø₂₊₄ a un [camp de refugiats]₅.

Quan estan al camp de concentració, el xic₂ comença a ser més adult i independent, i sofreix [un canvi₆ psicològic molt important, on* Ø₂ passa de no tenir ni idea de buscar-se la vida a ser un expert en això₇ de [viure amb poc]₇].

Aquest jove₂ és un punt molt important dins de [la petita societat₈ que es crea al camp de refugiats] i és molt intel·ligent, al [fer-se necessari per a la gent]₉; i així₉ Ø₂ pot fer [els canvis₁₀ que li₂ apeteix fer].

A la fi els ianquis_{11(<4)} es fan amb el control i deixen als refugiats marxar sense cap impediment.

El xic₂ pateix un canvi físic i psicològic tan gran que els seus₂ pares₃ no el₂ coneixen i, a més, ell₂ no els₃ diu res_(=indef.), Ø₂ només els₃ mira. Com si Ø₂ no s'Ø_{(=n)*} alegrés.

I17 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquest **film**₁ tracta d'[un **xic**₂ ric de procedència anglesa que₂ es veu sol a Xangai després de perdre's dels seus₂ pares₃].

Un cop està sol, Ø₂ es fa amic d'uns nord-americans₄ i, per la seua_{2/4?} culpa, van tots Ø₂₊₄ a un [camp de refugiats]₅.

Quan estan al [camp de concentració]₅, el **xic**₂ comença a ser més adult i independent, i sofreix [un canvi₆ psicològic molt important, on₆* Ø₂ passa de no tenir ni idea de buscar-se la vida a ser un expert en això₇ de [viure amb poc]₇].

[Aquest **jove**₂ és un punt molt important dins de la petita societat₈ que es crea al [camp de refugiats]₅] i és molt intel·ligent, al [fer-se necessari per a la gent₈]₉; i així₉ Ø₂ pot fer [els canvis₁₀ que li₂ apeteix fer].

A la fi els ianquis_{11(<4)} es fan amb el control i deixen als **refugiats**₈ marxar sense cap impediment.

El **xic**₂ pateix un canvi físic i psicològic tan gran que els seus₂ **pares**₃ no el₂ coneixen i, a més, ell₂ no els₃ diu res_(=indef.), Ø₂ només els₃ mira. Com si Ø₂ no s'Ø_{(=n)'}* 'alegrés.

A/B; C (F); D; E

I18 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Pel·lícula que està referida en la [Segona Guerra Mundial]₂ a la Xina. [Jim₃, un xiquet anglès d'uns 10 anys], viu a Xangai₄ amb els seus pares₅. Eren una família rica. Jim és un xiquet malcriat.

L'[imperi japonès]₆ envaeix Xangai. La família de Jim ix al carrer i Jim, entre la multitud de gent, perd als seus pares. Més tard, a Jim, Ø_(=indef.) se l'enduen a un [camp de concentració]₇ dels japonesos. Durant la seua estància, Jim, el xiquet malcriat que tenia tot el Ø_(=genèric) que volia, passa a ser un xiquet que es porta bé amb tots Ø_(=indef.), tolerant, ...Allí Jim anava en [dos homes₈ que havia conegut, amics d'ell]. A un d'ells, Ø_(=indef.) el maten i l'altre Ø_{9(<8)} més tard l'abandona.

Després els japonesos s'enduen a Jim₃ i els altres esclaus_{10(<3)}. Allí Jim troba al seu amic. En el camp Jim aprèn intel·ligentment a viure bé i a portar-se bé amb tots; fins i tot fa de doctor. Quan arriben els americans i s'acaba la guerra, Jim troba als seus pares.

La pel·lícula és molt interessant per l'evolució₁₁ que sofrí Jim.

I18 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Pel·lícula que esta referida en la [Segona Guerra Mundial]₂ a la Xina. Jim₃, un xiquet₃ anglès d'uns 10 anys, viu a Xangai₄ amb els seus₃ pares₅. Ø₃₊₅ Eren una família rica. Jim és un xiquet malcriat.

L'[imperi japonès]₆ envaeix Xangai. La família de Jim ix al carrer i Jim₃, entre la multitud de gent, perd als seus₃ pares. Més tard, a Jim₃, Ø_(=indef.) se l₃'enduen a un [camp de concentració]₇ dels japonesos. Durant la seua₃ estància, [Jim₃, el xiquet₃ malcriat que tenia tot el Ø_(=genèric) que Ø₃ volia], passa a ser [un xiquet₃ que es porta bé amb tots Ø_(=indef.), tolerant, ...]. Allí₇* Jim₃ anava en [dos homes₈ que Ø₃ havia conegut, amics d'ell₃]. A un d'ells₈, Ø_(=indef.) el₈ maten i l'altre Ø_{10(<8)} més tard l₃'abandona.

Després els japonesos s'enduen a Jim₃ i els altres esclaus_{10(<3)}. Allí₇*, Jim₃ troba al seu₃ amic. En el camp Jim aprèn intel·ligentment a viure bé i a portar-se bé amb tots Ø_(=indef.); fins i tot fa de doctor. Quan arriben els americans i s'acaba la guerra, Jim₃ troba als seus₃ pares.

La pel·lícula és molt interessant per [l'evolució₁₁ que sofrí Jim].

118 [L'IMPERI DEL SOL]₁

[Pel·lícula₁ que esta referida en la [Segona Guerra Mundial]₂ a la Xina. [Jim₃, un xiquet anglès d'uns 10 anys], viu a Xangai₄ amb els seus₃ pares₅. [Ø₃₊₅ Eren una familia rica]. [Jim₃ és un xiquet malcriat].

L'[imperi japonès]₆ envaeix Xangai₄. La família₃₊₅ de Jim₃ ix al carrer i Jim₃, entre la multitud de gent, perd als seus₃ pares₅. Més tard Ø_(=indef.) a Jim₃ se l₃'enduen a un [camp de concentració]₇ dels japonesos₆. Durant la seua₃ estància, [Jim₃, el xiquet malcriat que tenia tot el Ø_(=genèric) que Ø₃ volia, passa a ser un xiquet que es porta bé amb tots Ø_(=indef.), tolerant, ...]. Allí_{7*} Jim₃ anava en [dos homes₈ que Ø₃ havia conegut, amics d'ell₃]. Ø_(=indef.) A un d'ells₈ el₈ maten i l'altre Ø_{9(<8)} més tard l₃'abandona.

Després els japonesos₆ s'enduen a Jim₃ i els altres esclaus_{10(<3)}. Allí_{9*}, Jim₃ troba al seu₃ amic₉. En el camp₇ Jim₃ aprèn intel·ligentment a viure bé i a portar-se bé amb tots; fins i tot fa de doctor. Quan arriben els americans i s'acaba la guerra₂, Jim₃ troba als seus₃ pares₅.

La pel·lícula₁ és molt interessant per [l'evolució₁₁ que sofrix Jim₃].

A; B; C; D; E; F

I19 [L'IMPERI DEL SOL]₁

És una pel·lícula en què [Jim₂, que és el protagonista, és un xiquet únic de les famílies més riques]. Ell està obsessionat amb els avions₃ i en eixa mateixa part d'Europa hi ha [una guerra₄ on hi ha molts avions_{5(<3)}].

Ell es perd de la mà de sa mare₆ per agafar un avió_{7(<3)} de terra. S'enfrenta ell a soles, sense pare₈ ni mare, a la guerra i es fa amic d'un Ø₉ dels contrincants de la guerra.

Al final, quan ja Ø_(=indef.) han bombardejat tota Anglaterra, ell es va a un refugi₁₀ de xiquets_{11(<2)} i allí Jim troba a sa mare i a son pare.

I19 [L'IMPERI DEL SOL]₁

[Ø₁* És una pel·lícula₁ en què [Jim₂, que és el protagonista, és un xiquet únic de les famílies més riques]. Ell₂ està obsessionat amb els avions₃ i en eixa* mateixa part₇ d'Europa [hi ha una guerra₄ on* hi han molts avions_{5(<3)}].

Ell₂ es perd de la mà de sa₂ mare₆ per agafar un avió_{7(<3)} de terra. S'enfrenta ell₂ a soles, sense pare₈ ni mare, a la guerra i es fa amic d'un Ø₉ dels contrincants de la guerra.

Al final, quan ja Ø_(=indef.) han bombardejat tota Anglaterra, ell_{2/9?}* es ('N)* va a un refugi₁₀ de xiquets_{11(<2)} i allí₁₀ Jim₂ troba a sa_{2/9?} mare i a son_{2/9?} pare.

I19 [L'IMPERI DEL SOL]₁

[Ø₁* És una pel·lícula en què [Jim₂, que és el protagonista, és un xiquet únic de les famílies més riques]. Ell₂ està obsessionat amb els avions₃ i en eixa* mateixa part₇ d'Europa [hi ha una guerra₄ on* [hi han molts avions_{5(<3)}].

Ell₂ es perd de la mà de sa₂ mare₆ per agafar un avió_{7(<3)} de terra. S'enfrenta ell₂ a soles, sense pare₈ ni mare₆, a la guerra₄ i es fa amic d'un Ø₉ dels contrincants de la guerra₄.

Al final, quan ja Ø_(=indef.) han bombardejat tota Anglaterra, ell_{2/9?} es ('N)* va a un refugi₁₀ de xiquets_{11(<2)} i allí₁₀ Jim₂ troba a sa₂ mare_{6/12?} i a son₂ pare_{8/13?}.

B; C; D; E

I20 [L'IMPERI DEL SOL]₁

El tema d'aquesta pel·lícula tracta sobre [la guerra₂ en Xangai₃ *en la que els japonesos₄ lluiten contra Xina₅ per a ocupar-la]. En Xina [hi ha americans₆], els quals anaven a viure allí per poder explotar als xinesos_{7(<5)}, que eren més pobres. Finalment, els americans conseguiren expulsar als japonesos de Xangai.

[El protagonista de la pel·lícula s'anomena Jim₈] i es separa dels seus pares₉, al principi de la guerra. Aquest xiquet₈, a pesar de la seua curta edat, intenta sobreviure per tots els mitjans possibles. Durant la guerra es fa amic d'[un home₁₀ que el fa robar coses a la gent per poder menjar]. [En l'estància en el camp_? de refugiats]₁₁ es fa [un altre amic_{12(<10)}, en aquest cas japonès, *al que Ø_(=indef.) maten quan la guerra ja havia finalitzat]. Ell conseguix burlar als japonesos fent [proves₁₃ que el seu amic li manava]. La seva il·lusió era pilotar una avió₁₄ i sempre que *Ø_{(=en)15(<14)} veia alguna es tornava boig.

Finalment, Jim troba a sa mare_{16(<9)}, la qual després de finalitzar la guerra torna a per ell a una espècie de [casa₁₇ on es trobaven [tots els xiquets_{18(<8)} que no tenien pare_{19(<9)}]].

I20 [L'IMPERI DEL SOL]₁

El tema d'aquesta pel·lícula₁ tracta sobre [la guerra₂ en Xangai₃ *en la que els japonesos₄ lluiten contra Xina₅ per a ocupar-la₅]. En Xina₅ [hi ha americans₆], els quals anaven a viure allí₅ per poder explotar als xinesos_{7(<5)}, que eren més pobres. Finalment, els americans conseguiren expulsar als japonesos de Xangai.

[El protagonista de la pel·lícula s'anomena Jim₈] i es separa dels seus₈ pares₉, al principi de la guerra. Aquest xiquet₈, a pesar de la seua₈ curta edat, intenta sobreviure per tots els mitjans possibles. Durant la guerra Ø₈ es fa amic d'[un home₁₀ que *el₈ fa robar coses a la gent per poder menjar]. [En l'estància en el camp_? de refugiats]₁₁ Ø₈ es fa [un altre amic_{12(<10)}, en aquest cas₁₁ japonès, *al que Ø_(=indef.) maten quan la guerra ja havia finalitzat]. Ell_{8/10/12?} conseguix burlar als japonesos fent [proves₁₃ que el seu_{8/10/12?} amic_{8/10/12?} li_{8/10/12?} manava]. La seva_{8/10/12?} il·lusió era pilotar una avió₁₄ i sempre que Ø_{8/10/12?} *Ø_{(=en)15(<14)} veia alguna es tornava boig.

Finalment, Jim₈ troba a sa₈ mare_{16(<9)}, la qual després de finalitzar la guerra torna a per ell₈ a una espècie de [casa₁₇ on es trobaven [tots els xiquets_{18(<8)} que no tenien pare_{19(<9)}]].

I20 [L'IMPERI DEL SOL]₁

El tema d'aquesta **pel·lícula**₁ tracta sobre [la guerra₂ en Xangai₃ *en la que els japonesos₄ lluiten contra Xina₅ per a ocupar-la₅]. En Xina₅ [hi ha americans₆], els quals anaven a viure allí₅ per poder explotar als xinesos₇, que eren més pobres. Finalment, els **americans**₆ conseguiren expulsar als **japonesos**₄ de Xangai₃.

[El protagonista de la **pel·lícula**₁ s'anomena Jim₈] i es separa dels seus pares₉ al principi de la guerra₂. Aquest **xiquet**₈, a pesar de la seua₈ curta edat, intenta sobreviure per tots els mitjans possibles. Durant la guerra₂ Ø₈ es fa amic d'[un home₁₀ que *el₈ fa robar coses a la gent per poder menjar]. [En l'estància en el camp₇ de refugiats]₁₁ Ø₈ es fa un altre amic_{12(<10)}, en aquest **cas**₁₁ japonès, *al que Ø_(=indef.) maten quan la guerra₂ ja havia finalitzat. Ell_{8/10/12?} conseguix burlar als **japonesos**₄ fent [proves₁₃ que el seu_{8/10/12?} amic_{8/10/12} li_{8/10/12} manava]. La seva_{8/10/12?} il·lusió era pilotar una avió₁₄ i sempre que Ø_{8/10/12?} *Ø_{(=en)15(<14)} veia alguna es tornava boig.

Finalment, **Jim**₈ troba a sa₈ mare_{15(<9)}, la qual després de finalitzar la guerra₂ torna a per ell₈ a una espècie de [casa₁₆ on₁₆ es trobaven tots els xiquets_{17(<8)} que₁₇ no tenien pare_{18(<9)*}]].

A; B; C (B); D; E

I21 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Considere que la pel·lícula planteja molt bé que davant les situacions difícils, les persones ens adaptem i reaccionem per tal de sobreviure.

La pel·lícula està basada en la Segona Guerra Mundial, concretament durant la lluita dels xinesos amb els japonesos.

Tot_(indef.) comença en **Xangai**₂, on viu una família₃ britànica i, en un moment determinat, **[es veuen obligats a separar-se]**₄, per la qual cosa **[el fill menut, Jim]**_{5(<3)}, es veu obligat a buscar-se la vida i valdre's per ell mateix. Aquest, el protagonista, li passen [una sèrie de **coses**₆ *en les quals pateix un canvi intern en el seu caràcter] i a mesura que va creixent es va fent més independent i es va adaptant a la seua nova vida.

Durant la pel·lícula, té **diferents amistats**₇, però, [la \emptyset _{8(<7)} que més m'ha cridat l'atenció és la \emptyset _{8(<7)} d'un amic_{9(<7)} xinès], que, segons les circumstàncies, tenien que ser enemics i succeeix **tot**_(indef.) al contrari, fins arribar a ser bons amics.

Al final de la pel·lícula, [torna a trobar-se amb **els seus pares**₁₀]₁₁, però, encara que li costa reconèixer-los, és un moment prou emotiu, ja que tots sabem que, sobretot durant la infància, és quan més necessitem als **pares**_{12(<10)}.

I21 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Considere que la pel·lícula planteja molt bé que davant les situacions difícils, les persones ens adaptem i reaccionem per tal de sobreviure.

La pel·lícula està basada en la Segona Guerra Mundial, concretament durant la lluita dels xinesos amb els japonesos.

Tot_(=indef.) comença en **Xangai**₂, on viu una família₃ britànica i, en un moment determinat, [*** \emptyset** ₃ es veuen obligats a separar-**se**₃]₄, per la qual cosa [el fill menut, Jim]_{5(<3)}, es veu obligat a buscar-se la vida i valdre's per **ell**₅ mateix. [***Aquest \emptyset** ₅, el protagonista], **li**₅ passen una sèrie de **coses**₆ *en les quals \emptyset ₅ pateix un canvi intern en el **seu**₅ caràcter i, a mesura que \emptyset ₅ va creixent, es va fent més independent i es va adaptant a la **seua**₅ nova vida.

Durant la pel·lícula, \emptyset ₅ té diferents amistats₇, però, [la \emptyset _{8(<7)} que més m'ha cridat l'atenció és la \emptyset _{8(<7)} d'un amic_{9(<7)} xinès], *que, segons les circumstàncies, tenien que ser enemics i succeeix **tot**_(=indef.) al contrari, fins arribar a ser bons amics.

Al final de la pel·lícula, * \emptyset _{5/9?} [torna a trobar-se amb els **seus**_{5/9?} **pares**₁₀]₁₁, però, encara que **li**_{5/9?} costa reconèixer-**los**₁₀, [\emptyset ₁₁ és un moment prou emotiu], ja que tots sabem que sobretot durant la infància, és quan més necessitem als **pares**_{12(<10)}.

I21 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Considere que la **pel·lícula**₁ planteja molt bé que davant les situacions difícils, les persones ens adaptem i reaccionem per tal de sobreviure.

La **pel·lícula**₁ està basada en la Segona Guerra Mundial, concretament durant la lluita dels xinesos amb els japonesos.

Tot_(=indef.) comença en Xangai₂, on viu una família₃ britànica i, en un moment determinat, [\emptyset ₃* es veuen obligats a separar-se]₄, per la qual cosa [el fill menut, Jim]_{5(<3)} es veu obligat a buscar-se la vida i valdre's per ell₅ mateix. [Aquest \emptyset ₅, el protagonista], li₅ passen [una sèrie de coses₆ *en les quals \emptyset ₅ pateix un canvi intern en el seu₅ caràcter] i, a mesura que \emptyset ₅ va creixent, es va fent més independent i es va adaptant a la seua₅ nova vida.

Durant la **pel·lícula**₁, \emptyset ₅ té diferents amistats₇, però, la \emptyset _{8(<7)} que més m'ha cridat l'atenció és la \emptyset _{8(<7)} d'un amic_{9(<7)} xinès, *que₉, segons les circumstàncies, tenien que ser enemics i succeeix tot_(=indef.) al contrari, fins arribar a ser bons amics.

Al final de la **pel·lícula**₁, \emptyset _{5/9}* [torna a trobar-se amb els seus_{5/9} pares₁₀]₁₁, però, encara que li_{5/9} costa reconèixer-los₁₀, [\emptyset ₁₁ és un moment prou emotiu], ja que tots sabem que, sobretot durant la infància, és quan més necessitem als pares_{12(<10)}.

F; A; B; F (C); D; F

I22 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula tracta sobre la [Segona Guerra Mundial]₂ a Xangai₃, japonesos₄ contra xinesos.

Els japonesos van agafar a gent₅ per a refugiar i ací es trobava [un xiquet₆ que li deien Jim, fill d'uns anglesos]. Aquest xiquet va perdre als seus pares₇ i es trobava estranyat per tot el Ø_(=genèric) que passava al seu voltant. Aquest era molt mimat i repent va canviar la seua vida. Es va fer molt carinyós i va decidir [ajudar a [gent_{8(<5)}]₉ que ho necessitava]; no volia anar-se'n amb els demés Ø_{10(<8)}, es va tornar pobre.

Durant la guerra, a Jim, li agradaven molt els avions₁₁ i de major volia pilotar-*ne'n_{12(<11)} un.

Al acabar-se la guerra, Ø_(=indef.) van ajuntar els pares_{13(<7)} amb els xiquets_{14(<6)} refugiats i Jim trobà als seus pares. Després d'haver patit molt, va tornar a la normalitat.

I22 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula₁ tracta sobre la [Segona Guerra Mundial]₂ a Xangai₃, japonesos₄ contra xinesos.

Els japonesos van agafar a gent₅ per a refugiar i ací_{3?} es trobava [un xiquet₆ que* Ø_(=indef.) li₆ deien Jim, fill d'uns anglesos]. Aquest xiquet₆ va perdre als seus₆ pares₇ i es trobava estranyat per tot el Ø_(=genèric.) que passava al seu₆ voltant. Aquest* Ø₆ era molt mimat i repent va canviar la seua₆ vida. Ø₆ Es va fer molt carinyós i va decidir [ajudar a [gent_{8(<5)}]₉ que ho₉ necessitava], Ø₆ no volia anar-se'n amb els demés Ø_{10(<8)}, Ø₆ es va tornar pobre.

Durant la guerra, a Jim₆, li₆ agradaven molt els avions₁₁ i de major Ø₆ volia pilotar-*ne'n_{12(<11)} un.

Al acabar-se la guerra, Ø_(=indef.) van ajuntar els pares_{13(<7)} amb els xiquets_{14(<6)} refugiats i Jim₆ trobà als seus₆ pares. Després d'haver patit molt, Ø₆ va tornar a la normalitat.

I22 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula₁ tracta sobre la [Segona Guerra Mundial]₂ a Xangai₃, japonesos₄ contra xinesos.

Els japonesos₄ van agafar a gent₅ per a refugiar i ací_{3?} es trobava [un xiquet₆ que Ø_(=indef.) li₆ deien Jim, fill d'uns anglesos]. Aquest xiquet₆ va perdre als seus₆ pares₇ i es trobava estranyat per tot el Ø_(=genèric) que passava al seu₆ voltant. Aquest* Ø₆ era molt mimat i repent va canviar la seua₆ vida. Ø₆ Es va fer molt carinyós i va decidir [ajudar a gent_{8(<5)}]₉ que ho₉ necessitava, Ø₆ no volia anar-se'n amb els demés Ø_{10(<8)}, Ø₆ es va tornar pobre.

Durant la guerra₂, a Jim₆, li₆ agradaven molt els avions₁₁ i de major Ø₆ volia pilotar-*ne'n_{12(<11)} un.

Al acabar-se la guerra₂, Ø_(=indef.) van ajuntar els pares_{13(<7)} amb els xiquets_{14(<6)} refugiats i Jim₆ trobà als seus₆ pares₇. Després d'haver patit molt, Ø₆ va tornar a la normalitat.

A; C; B; D; E

I23 L'IMPERI DEL SOL

A la ciutat de Xangai₁ vivia [una família₂ anglesa molt rica que tenia muntada una empresa a la Xina₃]. L'atac₄ japonès a la Xina sorprengué a la família₂ en una estança en un hotel i els obligà a fugir. Intentaven fugir pel carrer abarrotat, però [el xiquet, Jim]_{5(<2)}, es detingué per a recollir [un xicotet avió₆ de joguet que li caigué] i es separà dels parés_{7(<2)}. Al xiquet, l'arplegaren uns americans₈, però, quan Jim els conduïa a la seua antiga casa per agafar menjar, els detingueren els japonesos_{9(<4)} i els portaren a un [camp de refugiats]₁₀. Allí Jim evolucionà canviant radicalment el seu caràcter. Ells permaneixen allí fins que els americans_{11(<8)} ataquen els japonesos₉ i llancen [les dues bombes₁₂ nuclears que donen fi a la guerra_{13(<4)}]. El xiquet₅ es topeta amb [un japonès_{14(<9)} que s'havia convertit en amic seu]. Els americans maten el japonès, perquè no volien que Jim siguera amb ell. Tots els nens_{15(<5)} són portats a la fi de la guerra a un lloc perquè es troben amb els seus pares_{16(<7)}, però Jim no reacciona, ja que no [reconeixia]₁₇ sa mare_{18(<7)}, encara que ella sí que ho fa.

I23 L'IMPERI DEL SOL

A la ciutat de Xangai₁ vivia [una família₂ anglesa molt rica que tenia muntada una empresa a la Xina₃]. L'atac₄ japonès a la Xina sorprengué a la família₂ en una estança en un hotel i *els₂ obligà a fugir. *Ø₂ Intentaven fugir pel carrer abarrotat, però [el xiquet, Jim]_{5(<2)}, es detingué per a recollir [un xicotet avió₆ de joguet que li₅ caigué] i es separà dels parés_{7(<2)}. Al xiquet₅, l₅'arplegaren uns americans₈, però, quan Jim els₈ conduïa a la seua₅ antiga casa per agafar menjar, els₅₊₈ detingueren els japonesos_{9(<4)} i els₅₊₈ portaren a un [camp de refugiats]₁₀. Allí₁₀ Jim₅ evolucionà canviant radicalment el seu₅ caràcter. Ells₅₊₈ permaneixen allí₉ fins que els americans_{11(<8)} ataquen els japonesos i llancen [les dues bombes₁₂ nuclears que donen fi a la guerra_{13(<4)}]. El xiquet₅ es topeta amb [un japonès_{14(<9)} que s'havia convertit en amic seu₅]. Els americans_{8/11?} maten el japonès₁₄, perquè Ø_{11/8?} no volien que Jim siguera amb ell₁₄. Tots els nens_{15(<5)} són portats a la fi de la guerra a un lloc perquè Ø₁₅ es troben amb els seus₁₅ pares_{16(<7)}, però Jim₅ no reacciona, ja que Ø₅ no [reconeixia]₁₇ sa₅ mare_{18(<7)}, encara que ella₁₈ sí que ho fa₁₇₊₅.

I23 L'IMPERI DEL SOL

A la ciutat de Xangai₁ vivia [una família₂ anglesa molt rica que tenia muntada una empresa a la Xina₃]. L'atac₄ japonès a la Xina₃ sorprengué a la família₂ en una estança en un hotel i *els₂ obligà a fugir. *Ø₂ Intentaven fugir pel carrer abarrotat, però [el xiquet, Jim]_{5(<2)}, es detingué per a recollir [un xicotet avió₆ de joguet que li₅ caigué i es separà dels pares₇]. Al xiquet₅, l₅'arreglaren uns americans₈, però, quan Jim₅ els₈ conduïa la seua₅ antiga casa per agafar menjar, els₅₊₈ detingueren els japonesos_{9(<4)} i els₅₊₈ portaren a un [camp de refugiats]₁₀. Allí₁₀ Jim₅ evolucionà canviant radicalment el seu₅ caràcter. Ells₅₊₈ permaneixen allí₁₀ fins que els americans_{11(<8)} ataquen els japonesos₉ i llancen [les dues bombes₁₂ nuclears que donen fi a la guerra₁₃]. El xiquet₅ es topeta amb [un japonés_{14(<9)} que s'havia convertit en amic seu₅]. Els americans_{8/11?} maten el japonés₁₄, perquè Ø_{8/11?} no volien que Jim₅ siguera amb ell₁₄. Tots els nens_{15(<5)} són portats a la fi de la guerra a un lloc perquè Ø₁₅ es troben amb els seus₁₅ pares_{16(<7)}, però Jim₅ no reacciona, ja que Ø₅ no [reconeixia]₁₇ sa₅ mare_{18(<7)}, encara que ella₁₈ sí que ho fa₁₇₊₅.

B; C; D (F)

I24 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula, Ø_(=indef.) la situen en la Segona Guerra Mundial. Els japonesos₂ volien conquerir [Xangai₃, ciutat on conviuen [xinesos₄ i americans₅ de classe elevada]]. Els japonesos van evacuar la ciutat, endugent-se'ls a tots a [camps de refugiats]₆.

[Jim, el nostre protagonista]_{7(<1)}, va ser separat dels seus pares₈ en [un munt de gent₉, *que corrien bojós d'un lloc₁₀ a un altre Ø_{11(<10)} fugint de les tropes₂ japoneses]. Jim, tot sol, va tornar a casa₁₂, però passaven els dies₁₃ i estava sol i decidí anar-se. Un home₁₄ l'arreglè i, per circumstàncies, va anar a parar a [l camió₁₅ que s'enduia a la gent_{16(<9)} per situar-los als [camps de refugiats]₆]. Al cap dels dies d'estar allí, les tropes_{17(<2)} americanes bombardejaren el camp_{18(<6)} per vengar-se dels xinesos i van tindre que ser evacuats a un altre lloc_{19(<18)}. Pel camí, Jim es desvia i tornen al campament, on estava ple de [menjar₂₀ que els havien enviat].

Jim va ser arreglat hasta arribar a una [casa d'adopció]₂₁, on va ser trobat pels seus pares i tornà amb ells.

I24 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula, Ø_(=indef.) la₁ situen en la segona guerra mundial. Els japonesos₂ volien conquerir [Xangai₃, ciutat on conviuen [xinesos₄ i americans₅ de classe elevada]. Els japonesos van evacuar la ciutat, endugent-se'ls_{(=indef.)/4+5?} a tots Ø_{(=indef.)/4+5?} a [camps de refugiats]₆.

[Jim, el nostre protagonista]_{7(<1)}, va ser separat dels seus₇ pares₈ en un munt de [gent₉ que* corrien bojós d'un lloc₁₀ a un altre Ø_{11(<10)} fugint de les tropes₂ japoneses]. Jim₇, tot sol, va tornar a casa₁₂, però passaven els dies₁₃ i Ø₇ estava sol i decidí anar-se ('N). Un home₁₄ l'₇arreglè i, per circumstàncies, Ø_{14/7?} va anar a parar a [l camió₁₅ que s'enduia a la gent_{16(<9)} per situar-los_{16*} als [camps de refugiats]₆]. Al cap dels dies d'estar allí_{6/18?}, les tropes_{17(<2)} americanes bombardejaren el camp_{18(<6)} per vengar-se dels xinesos₄ i Ø_{4/7+14?} van tindre que ser evacuats a un altre lloc_{19(<18)}. Pel camí, Jim₇ es desvia i Ø_{7+14/4?} tornen al campament, on estava ple de [menjar₂₀ que Ø_{(=indef.)/17?} els_{7+14/4?} havien enviat].

Jim₇ va ser arreglat hasta arribar a una [casa d'adopció]₂₁, on Ø₇ va ser trobat pels seus₇ pares₈ i tornà amb ells₈.

I24 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta **pel·lícula**₁, Ø_(=indef.) la₁ situen en la segona guerra mundial. Els japonesos₂ volien conquerir [Xangai₃, ciutat on conviuen [xinesos₄ i americans₅ de classe elevada]. Els japonesos₂ van evacuar la **ciutat**₃, endugent-se'ls_{(=indef.)/4+5?} a tots Ø_{(=indef.)/4+5?} a [camps de refugiats]₆.

[Jim, el nostre protagonista]_{7(<1)}, va ser separat dels seus₇ pares₈ en un munt de [gent₉ que* corrien bojós d'un lloc₁₀ a un altre Ø_{11(<10)} fugint de les **tropes**₂ japoneses]. **Jim**₇, tot sol, va tornar a casa₁₂, però passaven els dies₁₃ i Ø₇ estava sol i decidí anar-se ('N). Un home₁₄ l₇'arreglegà i, per circumstàncies, Ø_{14/7?} va anar a parar a[l camió₁₅ que s'enduia a la gent_{16(<9)} per situar-los_{16*} als [camps de refugiats]₆]. Al cap dels dies₁₃ d'estar allí_{6/18?}, les tropes_{17(<2)} americanes bombardejaren el camp_{18(<6)} per vengar-se dels xinesos₄ i Ø_{4/7+14?} van tindre que ser evacuats a un altre lloc_{19(<18)}. Pel camí, **Jim**₇ es desvia i Ø_{7+14/4?} tornen al **campament**₁₈, on estava ple de [menjar₂₀ que Ø_{(=indef.)/17?} els_{7+14/4?} havien enviat.

Jim₇ va ser arreglegat hasta arribar a una [casa d'adopció]₂₁, on Ø₇ va ser trobat pels seus₇ **pares**₈ i tornà amb ells₈.

A; B; C; D; E

I25 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula està basada en la [Segona Guerra Mundial]₂. En Japó₃ [*n'hi havia **algunes colònies₄ britàniques**]. El Japó bombardejà als **americans₅** i aquests bombardejaren el Japó.

Jim₆ pertany a [una **família_{7(<6)}** de **britànics₈** *que, mentre fugien, es pergué **dels seus pares₉**, i es quedà sol]. Jim arribà a un **campament₁₀** de britànics. **Un dia₁₁** els americans bombardejaren el campament on estava Jim i tingueren que eixir fugint. Durant el camí, **la dona₁₂ d'un amic₁₃ seu** no podia continuar i ell es quedà amb ella i fingiren que estaven morts. **Al dia_{14(<11)} següent**, quan Jim es despertà, es va donar compte que la dona estava morta. [El cel s'il·luminà]₁₅: era una bomba atòmica que els americans₅ tiraren, i fou quan s'acabà la guerra.

Jim₆ continuà sol i tornà al camp de refugiats, on **uns militars_{16(<5)} americans** el trobaren i el portaren a [un **orfenat₁₇** on [*n'hi havia **molts xiquets_{18(<6)}** que es trobaren amb **els seus pares_{19(<9)}**]].

Jim trobà als pares, però, al principi, no els reconeixia del temps que feia que no els veia.

I25 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta pel·lícula₁ està basada en la [Segona Guerra Mundial]₂. En Japó₃ [***n₄**'hi havia algunes colònies₄ britàniques]. El Japó bombardejà als **americans₅** i **aquests** \emptyset ₅ bombardejaren el Japó.

Jim₆ pertany a [una **família_{7(<6)}** de **britànics₈** *que, mentre \emptyset ₇* fugien, es pergué dels **seus_{6?} pares₉**, i es quedà sol]. Jim₆ arribà a un campament₁₀ de britànics₈. Un dia₁₁ els americans bombardejaren el campament₁₀ on estava Jim₆ i \emptyset _{(=indef.)/8?} tingueren que eixir fugint. Durant el camí, la **dona₁₂ d'un amic₁₃ seu₆** no podia continuar i **ell_{6/13?}** es quedà amb **ella₁₂** i \emptyset _{12+6/13?} fingiren que estaven morts. Al dia_{14(<10)} següent, quan Jim₆ es despertà, \emptyset ₆ es va donar compte que la dona estava morta. [El cel s'il·luminà]₁₅: [\emptyset ₁₅ era una bomba₁₅ atòmica que els americans tiraren], i \emptyset ₇* fou quan s'acabà la guerra.

Jim₆ continuà sol i tornà al [camp de refugiats]₁₀, on **uns militars_{16(<5)} americans** **el₆** trobaren i **el₆** portaren a [un **orfenat₁₇** on [**n₁₈**'hi havia **molts xiquets_{18(<6)}** que es trobaren amb els **seus₁₈ pares_{19(<9)}**]].

Jim₆ trobà als pares₉, però, al principi, \emptyset ₆ no **els₉** reconeixia del temps que feia que \emptyset ₆ no **els₉** veia.

I25 [L'IMPERI DEL SOL]₁

Aquesta **pel·lícula**₁ està basada en la [Segona Guerra Mundial]₂. En Japó₃ *n₄'hi havia algunes colònies₄ britàniques. El Japó₃ bombardejà als americans₅ i aquests Ø₅ bombardejaren el Japó₃.

Jim₆ pertany a [una família_{7(<6)} de britànics₈ *que, mentre *Ø₇ fugien, es pergué dels seus_{6?} pares₉ i es quedà sol]. Jim₆ arribà a un campament₁₀ de britànics₈. Un dia₁₁ els americans₅ bombardejaren [el campament₁₀ on estava Jim₆] i Ø_{(=indef.)8?} tingueren que eixir fugint. Durant el camí, la dona₁₂ d'un amic₁₃ seu₆ no podia continuar i ell_{6/13?} es quedà amb ella₁₂ i Ø_{12+6/13?} fingiren que estaven morts. Al dia_{14(<11)} següent, quan Jim₆ es despertà, Ø₆ es va donar compte que la dona₁₂ estava morta. [El cel s'il·luminà]₁₅: [Ø₁₅* era una bomba atòmica que els americans₅ tiraren], i Ø₇* fou quan s'acabà la guerra₂.

Jim₆ continuà sol i tornà al [camp de refugiats]₁₀, on uns militars_{16(<5)} americans el₆ trobaren i el₆ portaren a [un orfenat₁₇ on₁₇ [*n₁₈'hi havia molts xiquets_{18(<6)} que es trobaren amb els seus₁₈ pares_{19(<9)}].

Jim₆ trobà als pares₉, però, al principi, Ø₆ no els₉ reconeixia del temps que feia que Ø₆ no els₉ veia.

A; B; C; D; E

